ՈՒՐԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
1-3
VEN. - DIMANCHE
1er - 3 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատ: 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.073 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.073

ՇՆՈՐՀԱՒՈՐ ՆՈՐ ՏԱՐԻ • BONNE ANNÉE

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ՕՐ՝ ՀԻՆ ԵՐԱԶ

Տարին, սպառած, հասաւ իր վախճանին ու մարդիկ նորը կ'ողջունեն ոգեւորութեամբ, կամովին անտեսելով թէ ամէն Ամանոր մեզ քիչ մը աւելի կը մօտեցընէ, մեր ա՛լ, անխուսափելի վախճանին:

Միշտ, ամէն բան, չխորացնել, նա – խընտրելի է, անկասկած: Այլապէս յոռեւոռութիւնը տեւական բոյն դրած պիտի ըլլար մեր սրտին մէջ ու թոյլ պիտի չտար, որ ծրագիրներ կազմենք, ապագայի յոյսերով տոգորուինք: Լաւատես է, շատ յաճախ, անդրադառնալ թէ չիշը կէսով լեցուն է, քան տեսնել՝ այն միւս կէսը որ պարապ է:

Ամէն առաւօտ, դիմաւորել օրը, որ կը ծնի, բերելով, իր չարն ու բարին, բայց մանաւանդ՝ բարին: Հաւատալ՝ արեգակին լոյսին, ծաղիկին զեղեցկութեան, ծառին կենսունակութեան: Մոռնալ քէն ու վիշտ, վանել լացի պատը, սրտերը բանալ մարդոց ու մանուկներուն:

Տարին, սպառած, հասաւ իր վախճանին ու նորը կուգայ, նոր յոյսեր բերելով: Ճիշդ է, շատ պատճառներ չկան ուրախ տրամադրութիւններու: Հոս ու հոն, մարդը դեռ կը մնայ գայլ մը մարդուն համար: Դեռ բանտերը չբաւէին կարծես, մարդը, ամէն օր, կը կատարելագործէ չարչարանքը: Ու բոլոր չարիքները կը գործուին յանուն զեղեցիկ բաներու՝ ազատութիւն, եղբայրութիւն, խաղաղութիւն: Իմաստէ պարպուած բառեր, քանի զինարշաւը կը սաստկանայ մինչ ապազինման ժողովները դիւանագէտներու ժամանց կը ստեղծեն, գեղատեսիլ քաղաքներու մէջ:

Ու անդին, ժողովուրդներ կը տուայտին թշուառութեան ծոցը: Կարօտ՝ հացի ու ազատութեան:

Դառեր կը մնան անլոյծ՝ հակառակ բոլոր ազգաժողովներուն: Ժողովուրդներ կը սպասեն, որ վէրքը՝ վերածուի, վերջապէ՛ս երգի: Մէկը – Պաղեստինցին – դեռ հայրենիքը կը փնտռէ, ուրիշ մը – Լեհը – իր ընկերվարութիւնը կ'ուզէ կերտել, ու երրորդ մը – Հայը – իր եւրիտասարդութեան զոհաղութեան գնով, իր ձայնը կ'ուզէ լսելի դարձնել:

Կարօտ: Անթարգմանելի այս հրաշալի բառը, նստած է հոգիին խորը, բոլոր անոնց, որոնք դեռ կը սպասեն իրենց ծարաւին յագեցման:

Ու այս տժգոյն օրերուն, երբ Ամանորի առթիւ, կը վերհրատարակենք Նար – դունիի մէկ հին յօդուածը, կրկին ամբողջ ժողովուրդի մը ձայնն է, զոր կը լսենք՝ Սէնի ափը՝ Նպատակիս հասնի՛մ միայն...:

Զյուսահատիլ ի տես դառն անցեալին, անորոշ ներկային, այլ ամուր կառչիլ հաւատքին: Այն հաւատքին՝ որ կուտայ մեզի մեր Պատմութիւնն իսկ, որպէսզի բոլոր Ամանորները ողջունենք նոյն վըճռական ոգիով: Ու այն խոր համոզումով թէ վաղը՝ նոր կեանք մըն է, որ կը սկսի:

Տարին, սպառած, հասաւ իր վախճանին: Ողջո՛յն, նորին, որ կուգայ ու կը բերէ մեզի նոր օրերու՝ հին խոստումը:

« ՅԱՌԱՋ »

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԱ ԱՌԱՆՁԻՆ...

Հակառակ «կացութեան տակաւ բարելաւման» մասին Վարշաւայի հաղորդագրութիւններուն, լեհական հարցը կը շարունակէր, տարուան վերջին օրը, մտահոգել աշխարհը: Զորեքշաբթի Պապը անգամ մը եւս կը դատապարտէր «քաղաքական էական իրաւունքներու բռնաբարումը՝ ի հեճուկս մարդկային արժանապատուութեան», կոչ կ'ընէր որ բանտարկեալները ազատ արձակուին եւ պաշարման վիճակին վերջ տրուի: Զորեքշաբթի օր յայտնի կ'ըլլային նաեւ առաջին դիրքորոշումները՝ ինչ կը վերաբերին Նորհ. Մխիթեան Հանդէպ ատած նախագահ Ռեկընի քայլերուն: Մոսկուա եւ Արեւելեան երկիրները խստօրէն կը դատապարտէին Ամերիկան, մինչ, Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրներու դիրքորոշումները կը ներկայանային որոշ տարբերակներով:

«Նորհ. Մխիթեան դէմ Նախագահ Ռեկընի առած քայլերը ներկայիս կ'ուսումնասիրուին Ֆրանսայի կառավարութեան կողմէ», կը յայտնէր նախարարապետ Մորուայի դրասենեակէն հաղորդագրութիւն մը: Իր կարգին, Արեւմտեան Գերմանիա կը ցաւէր Ամերիկայի «միակողմանի» նախաձեռնութեան, եւ կը յայտնէր թէ Ուաշինկթըն եւ Պոնն Լեհաստանի հարցը նոյն ձեւով չեն մեկներ: Լեհ փոխ վարչապետ Ռաքովսքիի Պոնն այցելութեան առթիւ հրապարակուած հասարակաց յայտարարութենէն կ'ը յայտնուի, թէ Արեւմտեան Գերմանիա կը սպասէ որ Վարշաւայի իշխանութիւնները չուտով վերջ տան պաշարման վիճակին, ազատ արձակեն բանտարկեալները եւ բանակցութիւններ սկսին Իշխանութեան, Սոլիտարնոսթին եւ Եկեղեցիին միջեւ: Ինչ կը վերաբերի Անգլիոյ, Ռեկընի համաձայն ըլլալով հանդերձ, Եւրոպայի իր ընկերակիցներուն մէջ չուզեր առանձին մնալ: Անչուշտ, Ճափոն կը սպասէ թէ միւսները ի՛նչ պիտի ընեն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻ գրականութեան քանի – րորդ դարու մեծագոյն դէմքերէն, Մի – րոսլաւ Կարլէյա, առջի օր մեռաւ Զագրէպի մէջ: Վիպասան, բանաստեղծ եւ դրական քննադատ, Եուկոսլաւ մտաւորականը 88 տարեկան էր: Իր գլխաւոր գործերէն յիշենք՝ «Թաղում Թերեզիեն – պուրկի մէջ», «Ֆիլիփ Լաթինովիչի վերադարձը», «Ա՛լ չեմ խաղար»:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նախագահը՝ զօրավար Էվրէնն, Ամանորի առթիւ իր արտասանած ճառին մէջ յայտնած է, թէ երկրին նոր Սահմանադրութիւնը հանրաքուէի պիտի դրուի 1982 Նոյեմբերին, իսկ ընդհանուր ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան 1983–ի աշնան կամ 1984–ի գարնան: Մինչ այդ Տիսբ–ի 52 պատասխանատուներու դատավարութիւնը կը շարունակուի:

ԻՐԱՆի Արտաքին նախարար Ալի Աքպար Վելայաթիի գլխաւորութեամբ պատուիրակութիւն մը Դամասկոս զացած է, պաշտօնական այցելութեամբ, որ հետեւանքը կը նկատուի այն տեղեկութեան, ըստ որուն Սուրիոյ նախագահը՝ Ասատ, պատրաստ է միջամտելու Իրաք – Իրան պատերազմին վերջ տալու համար: Դամասկոսի համաձայն, բախումին վախճանը կարելիութիւն պիտի ընծայէ արաբ եւ իսլամ երկիրներուն իրենց ճիգերը ի գործ դնելու «իսրայէլեան ծաւալումի դիմադրութեան»: Այս նպատակով ալ նախագահ Ասատ Յունուարի առաջին շաբաթը շրջապտոյտի պիտի ելլէ Լիբիա, Ալժերիա, Թունուզ, Մարոք: Միւս կողմէ, եթէ պատերազմը վերջ գտնէ, Իրան կրնայ դուրս ելլել իր առանձնութենէն եւ կապեր հաստատել յատկապէս արաբական կարգ մը երկիրներու հետ:

ԵԳԻՊՏՈՍի զինուորական առեանը, որ կը դատէր նախագահ Սատաթի 24 ահաբեկիչները, ճամբու դրած է պաշտպան բոլոր փաստաբանները, որոնք թողուցած էին լսարանը բողոքելու համար դատաւորներու դէմ՝ որոնք մերժած էին իրենց պահանջը ունկնդրելու կարգ մը վկաներ, ինչպէս՝ Սատաթի այրին, «Ալ Ահրամ»ի խմբագրապետը, նախկին Արտաքին նախարարը եւ այլն: Դէպքին պատճառով դատավարութիւնը յետաձգուած է Յունուար 5–ին:

ԱՄԱՆՈՐի առթիւ «Յառաջ» լոյս չի տեսներ Ուրբաթ օր (Յունուար 2–ի թիւ): Մեր յաջորդ թիւը՝ Երեքշաբթի Յունուար 5: Խմբագրատունը փակ է շաբաթավերջին:

Ա Ղ Օ Թ Ք
Վ Ա Ղ Ո Ւ Ա Ն Ս Ե Մ Ո Ւ Ն Ա Ռ Ջ Ե Ւ

Դաշտերուն մէջ, դիտեցէ՛ք, նորնոր ծիլեր կը յառնեն,
Որոնք փո՞ւշ են թէ ցորեն՝ դեռ չեմ գիտեր. չե՛մ գիտեր.
Թերեւս փո՛ւշ են աւնոց ըստամոքսին որ՝ կուշտե՛ր,
Նաշիւը չեն տար այլոց, մինչ ցօթիին՝ են ցորեն...:

Ժամանակին մէջ հնչող խուլ աղմուկներ կը լսուին՝
Հարուածներու, բաղխումի՛, փլուզումի ազդարար,
Ոտի վըրայ ըսկըսած հոգեվարքի՛ մը երկար
Եւ գըրոհի մ'որ հեռո՛ւն կը վարանի տակաւին...:

Ամենուրեք, ճնշուած մեծ հոգիները բոլոր
Կագերու պէս կը պայթին... ճապաղիքները արեան՝
Գետնին երեսը չորցած, կարմիր բոցեր կը դառնան.
Զուր էրտիւքները ամէն կ'ըլլան հեղեղ մը պղտոր

Ու կը սարսեն, կը էըշե՛ն ժայռեր, թումբեր դարաւոր...:

———×———

Տէ՛ր, բարութի՛ւնըդ այսօր, իմաստութիւնըդ հիմա՛
Պէտք է ղրկես աշխարհի՝ այս հիւլէին տանջակոծ.
Թէեւ մոռցան աւոնք Քեզ՝ բայց յիմար հօտը մարդոց
Միմիայն դուն կեցընել կրնաս վիհին ճամբուն վրայ...:

Մտի պատրոյգը եթէ մարդերուն մէջ վառեցիր
Ու կեանքն ըրիր աւոր իւղ, Տէ՛ր, մի թողուր որ յանկարծ
Շրչեն կանթեղը աւոնք. ըրէ՛ զայն միշտ լուսարծարծ
Եւ փնտրել տո՛ւր աւով ճշմարտութի՛ւնըդ անծիր...:

Կեանքին համար բովանդակ՝ կաթեցուր սէր սրտին մէջ
Զօրաւորին այսօրուան, զօրաւորի՛ն ալ վաղուան.
Սրտերն աւոնց չը խըցուի՞ն՝ այլ պարպըւի՞ն ու լեցո՞ն
Իրարո՛ւ մէջ, իրարմո՛վ՝ հաղորդութեամբ մը անվերջ...:

Գըթա՛ գոնէ տղայոց եւ ծերերուն. մի թողուր
Տըղաքն առանց գորովի, ծերերն առանց ընծյուղի...
Թո՛ղ ընդհարումն ըլլայ կարճ եւ թո՛ղ շուտով հաստատուի
Խաղաղութիւնը արդար՝ կռուողներուն մէջ տխուր...:

Թո՛ղ սասանին ու փշրին բարձրը բերդերն աւառիկ
Եւ իյնան վար պատնէշներն զըրահապատ հսութեանց.
Ամէն մարդու հաւասար թող բաժնըւի ամէն գանձ.
Թո՛ղ պարտէզները բացուին եւ թող խուժեն հոն մարդիկ

Բայց չըկոտրե՛ն ոչ մէկ ծառ, չըճմլե՛ն ո՛չ մէկ ծաղիկ...:

ՎԱՀԱՆ ԹԷՔԷԵԱՆ

ՆՊԱՏԱԿԻՍ ՀԱՍՆԻ՞Մ ՄԻԱՅՆ...

Աւթիւ Նոր Տարուան
Ջօճ առ Հայաստան:

Տխուր երգ մըն է, դեղջուկ, անպա – ճոյճ, հի՛ն երգ մը: Կարօտով կը մանէ հոգիէս ներս, – օրն ու ժամը ի՛նք միայն պիտէ: Եւ չաղ մը, տխրութեան չաղ մը կ'իջնէ հոգւոյս վրայ: Ալ կը մոռնամ ա – մէն բան: Իր բառերն են միայն որ կը չարժեն չրթներս, մելամաղձոտ իր եղա – նակը, մինչեւ լաց հասցնող իր երաժըշ – տութիւնը, որ կ'օրօրէ հոգիս՝ ամէն բան, ամէ՛ն բան զոհելու տրամադրու – թեան մը մէջ: Գործս կը ձգեմ, կը նս – տիմ կ'երգեմ:

Նպատակիս հասնի՞մ միայն ...

Ո՞վ տրվեցուց ինծի, չեմ յիշեր: Ո՞վ յօրինած է, չեմ գիտեր: Բայց ի՛նչ ար – բեցուցիչ եւ յուզիչ, ի՛նչ առինքնող եւ ներգօր ոգի մը ունի այս երգը, որ կ'ո – ղջէ ամբողջ էութիւնս, կը չաղապատէ, կը պարուրէ, եւ ես կը կարծեմ այլեւս թէ իմս են բառերը:

... Հասնի՞մ միայն ...

Ոոր թախիծ մը կ'առնէ կը տանի, ա – ղի – լեղի հեղանիւթի մը մէջ կը թաթխէ հոգիս, պատրաստելով անձնազոհու – թեան:

Թող գիս հանեն,
Թող գիս հանեն կախաղան:

Ժամ կ'ելլէ հոգիս: Ամբողջ կեանքս, զրաղէտի ցանկութիւններս, ազատ մար – դու երազներս, կատարած ու կատարելիք յամառ աշխատանքներս, բոլորը, կը ծա – լեմ, կը ծրարեմ ջո՛ւրը նետելու պատ – րաստ, հոգեւին զոհելու համար

Նպատակի՞ս...

Անձնուրացութեան այս տրամադրու – թիւնը աչքիս առջեւ կը բերէ մեր երիտասարդները, բանո՛ւկ մը ամբողջ, ամէն մէկը հազիւ քսան տարեկան, գէն ի ձեռին, լեռներուն վրայ, ձիւներուն մէջ, խորխորատներու եզերքը: Անո՛ւնք, որ զոհեցին իրենց սիրելու իրաւունքը, լը – քեցին իրենց ուռանելու հաճոյքը, հրա – ժարեցան երջանիկ ապրելու պայմաննե – րէն, ուրացան ամէն հպարտութիւն՝ որ կրնար գիրենք կապել կեանքին, եւ եր – դեցին:

Նպատակիս հասնի՞մ միայն ...

Ու կարծես կը միանամ անոնց, կը հե – ռեւիմ անոնց, կը խառնուիմ անոնց ու կ'երգեմ:

Նպատակիս հասնի՞մ միայն ...

Ի՞նչ նպատակ է աւիկա, զոր պատ – րաստ է մեր ժողովուրդը, ծնունդո՛վը բարձրաւանդակներու վրայ, կեանքո՛վը բարձրաւանդակներու վրայ, հանճարո՛վը բարձրաւանդակներու վրայ, մարդկային գլուխներու ալեկոծութենէն միշտ վեր, ազատ երկնքի կախարդանքին գերի:

Ի՞նչ նպատակ է աւիկա, զոր հանդա – նակեր են անոնք որ փեռեկտեր են ապա – ռաժները՝ Աստուած որոնելով, ժայռերը վերածեր են եկեղեցիներու՝ բնակութիւն տալու համար Աստուծոյ, միշտ այն հա – ւատքով թէ այնքան չնորհք ունեցող ժո – ղովուրդ մը իրաւունք ունի տեւելու, ապրելով բարձրութեանց վրայ, ազա – տութեան մէջ:

Ի՞նչ նպատակ է աւիկա, զոր բանա – ձեւեր են մեր արեղանները, իրենց մթին խուցերուն մէջ, մագաղաթներու վրայ, մոմի եւ ձէթի լոյսով կամ եղեւնափայտի բոցով, աղի արցունքով կամ իրենց ա – րիւնով, երբ բարբարոսները կը ծեծէին դուռը, կը խորտակէին դուռը, ներս խուժելով կացին ի ձեռին:

Ի՞նչ նպատակ է աւիկա:

Մեր պատմութիւնը կ'աւանդէ թէ դա – չի՛նք են կնքեր Աստուած եւ Հայութիւն, հաւասարէ հաւասար, ինքը՝ ստեղծա – գործ, Հայը՝ ստեղծագործ, աշխարհ ծաղկեցնելու եւ դրախտավայր դարձնե – լու կամքով: Այդ դաշինքին ներչնչու – մով՝ մեր ոսկեղէն լեզուին վարպետնե – րը յօրիներ են անօրինակ զեղեցկութիւն – ներ, աւանդապահի հպարտութիւն են տուեր մեզի եւ «գործը չարունակելու» պատիւ, որպէսզի արժանի դառնանք «յաւերժութեան որդիք» կոչուելու փառ – քին:

Այդ անպարփակելի տենչովը լեց – ուած, ինկա՛ր Գէորգ Զավուչ, ինկա՛ր Վարուժան, ինկա՛ն հազարներ, զինքի եւ զրչի ախոյաններ, բոլորը նոյն նպա – տակին համար:

Այսպէս լեցուցեր ենք Հայոց պատ – մութիւնը հերոսներով ու մարտիրոսնե – րով, դիւցազներգութեամբ ու սասներ – գութեամբ: Արիւնով գրեր ենք աւետա – րան, բանաստեղծութիւն, ամենայն սո – վերք հայկական:

Անոնք ինկան, ե՞ս պիտի նահանջէի: Կը նստիմ կ'երգեմ.

Նպատակիս հասնի՞մ միայն ...

Կեանքս, յոգնութիւնս, ամէն բան, նը – ւէ՛ր այդ նպատակին: Ինչո՞ւ պիտի չկա – րենայի հաւասարիլ անոնց որ երգե – ցին.

Նպատակիս հասնի՞մ միայն,
Թող գիս հանեն, թող գիս հանեն
կախաղան ...

Ոչ կախաղանը կրցաւ վախցնել անոնք որ ինկան, ոչ ալ եղերական որեւէ վախ – ճան: Օրուան դառնութիւննե՞րն են, կամ տարագրի թշուառութիւննե՞րը, որ վախ պիտի պատճառեն ինծի: Կուրութեան տարօրինակ անզամ չկրցաւ խլել զրիչը ձեռքիս: Թող որ հասնի՞մ, պիտի հաս – նի՞մ ...:

Արիացիր, հոգիս, արիացիր: Տե՛ս, ի՛նչպէս կ'երգէ այն որ չի գիտեր յուսա – հատիլ.

Նպատակիս հասնի՞մ միայն.
Թող գիս հանեն, թող գիս հանեն
կախաղան,
կախաղանիս խրոխտ ձայնով
պիտի գոչեմ. – կեա՛ց Հայաստան:

Անձնազոհութեան այս տրամադրու – թիւնն է որ երգի վերածած է հայկական կամքը, զոր չկրցան խորտակել աշխար – հակալները, Տիգրան կամ Բիւզանդիոն, ոչ ալ բարբարոսները, մարդկային բոր – բոս:

Այսօր, քնարաձայն մեր սիրելի բա – նաստեղծը եւս, Վահան Տէրեան, իր խօսքը կը միացնէ երգին, կախաղան բարձրացողին աղաղակին, անապատնե – րու մէջ լացող հայ մայրերու հաւատ – քին, ամպամարիկ տափաստաններու մէջ հիւծող երիտասարդներու յոյսին.

Բարբարոսներ շատ կը գան ու կ'անցնեն
անհետ,
Արբայական խօսքը մեր կը մնայ
յաւէտ:
Բաբելոնն է եղել մեր ախոյեանը, –
տե՛ս,
Անհետ կորել, անցել է չար մշուշի
պէս:
Ասորիքն է եղել մեր թշնամին, – ահա՛
Դաշտ է տեղը եւ չկայ բար բարի
վրայ:

Եւ սակայն կա՛յ Հայաստանը, յաւի – տենական Հայաստանը:

Կա՛յ ու կ'ապրի. հեռուն, լեռներուն վրայ: Վանդի թափուած արեան մէջ ձայն մը կայ որ կը կրկնէ.

Կեա՛ց Հայաստան:

Կ'ապրի վանդի համայն Հայութիւնը, մանուկ, ծեր, տղայ, աղջիկ, բոլորը կ'երգեն ամենայն անձնուրացութեամբ.

Ա՛խ, Հայաստան, սիրտս ու հոգիս
Քեզ նուիրեմ, ընդունէ,
Թէ կարելի, թող ես մեռնիմ,
Ո՛վ հայրենիքս, ապրէ՛ դուն:

Տխո՛ւր են օրերը, կ'ապրինք դաժան ժամանակներու մէջ, – կ'ուրանան պա – տիւ, խոստում, մեծանձնութիւն, քաղա – քակրթութիւն: Բայց մեր սիրտերուն մէջ կը հնչէ երգը, հայրենիքի սէրը:

Թէ ես սիրոյդ բանտն ալ դրուիմ,
Պալատ է ան ինծի համար,
Ջեռքերս, ոտքերս շղթայ զարնեն,
Երջանկութիւն է ինծի ա՛ն ալ:

Քանի տարեկան էին անոնք կամ ան – լի մեծ. ընտանիք ունէին կամ ընկեր – ային բարձր դիրք, երջանիկ էին առողջու – թեամբ եւ հարստութեամբ, բայց հրա – ժարեցան ամէն բանէ, նախընտրեցին տանջանք, զրկանք, կախաղան, կատափ – նատ, – Հայաստանի համար:

Թէ մինչեւ իսկ աֆսորուիմ ալ,
Թափառական ընէ գիս բախտ,
Հայաստանի սիրոյն համար
Փշոտ վայրեր կ'ըլլան դրախտ:

Ո՞վ է որ կը մերժէ, ի՞նչ է որ թոյլ չի տար ինձ միանալ «Որդիք յաւերժու – թեան» կոչուած սերունդին: Գրագէտի պատիւը աւելի՞ կ'արժէ միթէ քան այն փառքը, որով պսակուածները ժառանգ պիտի թողէին եւ յետագայ սերունդնե – րուն պիտի ընծայէին ազատ ապրելու, իր տան մէջ ապրելու, իր հողը մշակե – լու, իրական հողը եւ մտքի հողը ծաղ – կեցնելու երջանկութիւնը: Ի՞նչ փոյթ թէ տխուր է երգը, –

Նպատակիս հասնի՞մ միայն ...

Ու գրագէտը, որ այս տողերը կը գրէ, գրիչը վար կը դնէ պահ մը ու, Նոր Տարուան առաջին այս առաւօտուն, կ'երգէ Սրբազան Նպատակը.

Փոյթ չէ օրերն այս ծանր, դաժան,
Անսիրտ ազգեր մեզ ուրանան,
Ոճրագործին եղբայրանան,
Ձախորդութեանց դէմ յանդիման՝
Դո՛ւ ցոյսը մեր. – կեա՛ց Հայաստան:

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

1965, Յունուար 1

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ «ՅԱՌԱՋ» ՆՈՒԻՐԵՑԷ՛Ք

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԱՏ

ՎԻԿՏՈՐ ԲԱԼԱՑԵԱՆ

Բիւրոյի ժամանակ առաջինը ես ձայն խնդրեցի, որպէսզի փրկեմ Համբարեա – նին: Առաջարկեցի բանաւոր նկատողու – թիւն անել: Ինձնից յետոյ Լուկաշ Գրի – գորիչը ձայն խնդրեց. «Մարդուն հօ չի կարելի երկու պատիժ տալ: Դիրեկտորն արդէն ընկեր Համբարեանին վարչական դուժի է ենթարկել՝ խիստ նկատողու – թիւն է ստացել: Հիմա ինչո՞ւ պիտի կու – սակցական տուժն էլ կպցնենք պոչից: Ես առաջարկում եմ բաւարարուել վարչա – կան տուժով եւ նրան անել բանաւոր նկատողութիւն»:

«Ճիշդ է ասում Լուկաչը,- չարունա – կեց դիրեկտորը,– մարդը սխալ է արել, որի համար ես նրան պատժել եմ: Ես էլ եմ առաջարկում բաւարարուել այդ տու – ժով»:

Պատկերացնո՞ւմ ես իմ վիճակը: Դը – բան աւելացնեմ, որ մօտ մէկ ամիս Համ – բարեանը հետս չէր խօսում: Ես էլ հո չէի կարող բացատրել, թէ ուզում էի նրան փրկել, որպէսզի չվտաբեն կուսակ – ցութիւնից, բաւարարուեն բանաւոր նը – կատողութիւնով: Կը ծիծաղէր վրաս, ո – րովհետեւ դիրեկտորի եւ Լուկաչի ելոյթ – ները այնպէս անկեղծ ու ցասկոտական էին հնչում, որ քիչ մնաց ես էլ հաւա – տամ:

– Լուկաչ Գրիգորիչն ասում է, որ հիանալի կոլեկտիւ ունէք:

– Ճիշդ է ասում, դա միայն նոր դի – րեկտորի՝ Պավել Պավլովիչի չնորհիւ: Ոչ մէկի դուդուկի տակ չպարեց այդ մարդը:

– Դիրեկտորի տեղակալն ասում է, որ ինքն է նրան դիրեկտոր դարձրել:

– Լ ո ւ կ ա չ Գիգորիչը արժանաւոր մարդ է, չնայած ո՛չ գիտութեան թեկ – նածու է եւ ո՛չ էլ տոքթէօր: Նրա բը – նածին արժանիքները դնահատեց դիրեկ – տորը, որ առաջ քաշեց: Բայց նրա դու – դուկի տակ երբեք չի պարում, դրա հա – մար էլ Լուկաչի մօտ մի թաքնուած չա – րութիւն կայ Պավել Պավլովիչի նկատ – մամբ:

– Օրինակ, ի՞նչպիսի հարցերում չի լսում նրան:

– Մարդկանց հանելու, նշանակելու, պատժելու... Մի հին աշխատող ունենք, Թոշակի անցնելու ժամանակը լրացել է: Հէնց առաջին օրից, երբ դիրեկտորը նը – կատողութիւն արեց մեր մօտ, հոգին կերաւ, թէ՝ Ղուլոյեանին թոշակի ուղարկիր: Դիրեկ – տորն էլ, փառք Աստուծոյ, կոյր չի, տեսնում է, որ այս ինստիտուտի ամե – նապարտաճանաչ աշխատողը Ղուլոյեանն է: Իր բարեխղճութեամբ, ճշդապահու – թեամբ, աշխատասիրութեամբ ու եռան – դով հազար ջահել կը ծալի, դրպանը կը դնի...

– Հապա Լուկաչը ինչո՞ւ է ուզում, որ նա թոշակի դնայ:

– Այսքան պատմեցի՝ չհասկացա՞ր: Բնաւորութիւնն է. ուզում է մի բան խառնած լինել:

– Լեւոն, իսկ ձեր զանճապահին հետ ո՞նց է:

– Ոնց որ բոլորի: Հետզ կ'ուտի, կը խմի, կը տանի իր ամառանոցը, կը հիւ – բասիրի, կենացդ խմելիս փայլուն ճառ կ'ասի, բայց հէնց երեսդ թեքես՝ կը բամբասի:

– Զանճապահը սիրո՞ւմ է խմել:

– Զարհուրը:

– Դու լաւ ե՞ս ճանաչում նրան:

– Մօտիկից քիչ եմ չփուել, Գրիչա Ջան, երբ կոլեկտիւով արեւէ տեղ ենք գը – նացել, էքսկուրսիա...

– Հապա ո՞րտեղից գիտես, որ չափա – ւոր է խմում:

– Կոնծողներին մէկիկ – մէկիկ գիտեմ: Մի մոռացիր, որ կուսկազմակերպու – թեան քարտուղարն եմ:

– Կուսկազմակերպութեան քարտուղա – րը բոլորին պիտի իմանա՞յ մէկիկ – մէկիկ:

– Կուսակցականներին լաւ գիտեմ, իսկ բոլորին հնարաւոր չէ, մեծ կոլեկտիւ է: Համ էլ մարդկանց ճանաչելը հիմա չատ դժուար է դարձել:

Դուռը թակեցին: Կիսաբաց դռան մէջ երեւաց մի սիրունիկ գլուխ: Դիրեկտորի քարտուղարուհին էր.

– Ընկեր Դանիէլեան, ձեզ հեռախօսի մօտ են կանչում:

– Աա, թող այստեղ զանգեն,– խիստ յուզում տուեց Լեւոնը: Սակայն Դա – նիէլեանը ելաւ տեղից.

– Ոչ, ոչ, Լեւոն, ինքս կը գնամ... Հիմա կը վերադառնամ...

Մի քանի րոպէ յետոյ Դանիէլեանը նո – րից մտաւ կուսկազմակերպութեան քար – տուղարի մօտ.

– Մեր զրոյցը յետոյ կը չարունակենք, Լեւոն ջան, երեկոյեան արի մեր տուն... Ասենք, չդիտեմ, թէ երեկոյեան երբ տա – նը կը լինեմ... Հեռախօսիդ համարը նոյ – նը՞ն է:

– Ոչ, նոր բնակարան եմ ստացել, գը – բիր:

(Շար. 7)

ԱՄԱՍՆԱՅԻՆ ՀՈՒՏՎԱԾՈ

= ՀԱՏՈՒԱԾ =

ՎԱՀԱԺՈՂ ԱՐՄԱՆ

ՁԵՑՈՒԹ ԹՈՓՈՒԶ ՀՏՑ

Շարքի մեջ եղող հետաքրքրական մի բան էլ այսօր պատմեմ ու բաժանվեմ ձեզնից։

– Ֆիլմը պնդողները են որ ոգեւոր կերպարին պետք չէ տեսանելի դարձնել։ Ֆիլմում ոգեւորը ներկայացված է ձայնով, ինչպես ասացի, ոգեւորը ամենուր է, ամեն ինչի մեջ, ամեն ինչ ոգեւորում է, ամեն ինչ ոգեւորվում է, ոգեւորը ոգեւորում է ոգեւորվածին, ոգեւորվածը ոգեւորում է ոգեւորին, ոգեւորը ոգեւորվում է ոգեւորվածից, ոգեւորվածը ոգեւորվում է ոգեւորից, ոգեւորը ոգեւորվում է ոգեւորվածով, ոգեւորվածը ոգեւորվում է ոգեւորով, ոգեւորը ոգեւորվում է ոգեւորվածի մեջ, ոգեւորվածը ոգեւորվում է ոգեւորի մեջ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

ՏՕՆ
ԾՆՆԴԵԱՆ և ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ
ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՑ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Երեքշաբթի, Յունուար 5.– ՃՐԱԳԱԼՈՑՑ

Չորեքշաբթի, Յունուար 6.– Ս. ԾՆՈՒՆԴ

ՎԱՐԱԳԱՅ Ս. ԽԱՉ ԱՐՆՈՒՎԻԼ

Երեքշաբթի, Յունուար 5.–
– *Սկիզբ ժամերգութեան* 17.30
– *Պատարագ* 18.15
Չորեքշաբթի, Յունուար 6.
– *Սկիզբ ժամերգութեան* 9.30
– *Պատարագ* 10.45

Յաւարտ Պատարագի, Զբօրհնէքի արարողութիւն կը կատարուի:

×

ՄԱՐՍԷՅԼ
Լ. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ

Երեքշաբթի, Յունուար 5.–
– *Սկիզբ ժամերգութեան՝* 8.30-*ին*
– *Ընթերցուածք* 17.30-*ին*
– *Ճրագալոյցի Պատարագ* 18.15-*ին*

ճեռամբ՝ ԴԱՐԵԳԻՆ ՎՐԴ. ՊԵՐՃԵԱՆԻ

Չորեքշաբթի, Յունուար 6.–
– *Սկիզբ ժամերգութեան՝* 8.30-*ին*
– *Պատարագ* 10-*ին*

կը պատարագէ՝ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ:
– *Ս. Ծննդեան պատգամ* 11.15-*ին*
– *Զբօրհնէք* 11.45-*ին*

Ս. Ծննդեան Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարուին՝ Սահակ-Մեսրոպ երգչախումբին կողմէ, առաջնորդութեամբ՝ խմբավար ԽԱՉԻԿ ԵՀԼ-ՄԱՃԵԱՆԻ:

×

ՍԷՆԹ՝ ԱՆԹՈՒԱՆ
Ս. ԹԱԴԷՈՍ

Երեքշաբթի, Յունուար 5.–
– *Սկիզբ ժամերգութեան՝* 17.30-*ին*
– *Ընթերցուածք* 18-*ին*
– *Պատարագ* 18.30-*ին*

կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ եկեղեցւոյ հոգ. հովիւ՝ վաչէ Ծ. վրդ. Իգնատիոսեան:

Չորեքշաբթի, Յունուար 6.–
– *Առաւօտեան ժամերգութիւն՝* 9.30-*ին*

Առաւօտեան Ս. Հաղորդութիւն փոքրիկներու:

×

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ
ՓԱՄՓԱՆՆԸ – ՖՐԷՋ

Չորեքշաբթի, Յունուար 6.–
– *Սկիզբ ժամերգութեան* 8.30
– *Պատարագ* 9.45
– *Զբօրհնէք* 12.30

ՍԷՆ-ԺԵՐՈՄ
Ս. ՍԱՀԱԿ-ՄԵՍՐՈՊ

Երեքշաբթի, Յունուար 5.–
– *Սկիզբ ժամերգութեան՝* 17.30-*ին*
– *Ընթերցուածք* 18-*ին*
– *Ճրագալոյցի Պատարագ* 18.30-*ին*

Չորեքշաբթի, Յունուար 6.–
– *Սկիզբ ժամերգութեան* 8.30-*ին*
– *Հանդիսաւոր Պատարագ* 10-*ին*

U. G. A. B. - MARSEILLE

Le Comité du Centre d'Enseignement U. G. A. B. St. Sahag - Mesrob, invite tous les parents à participer à la célébration du Noël Arménien, qui coïncide cette année avec la rentrée scolaire,

Mercredi, 6 Janvier

A 11 H. *office religieux, célébré par* Mgr. HAGOP VARTANIAN

A midi, au Centre Culturel, repas offert aux parents et aux enfants. Les grands - parents sont cordialement invités à participer à la Journée de Fête et d'Amitié.

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. ՍԱՀԱԿ – ՄԵՍՐՈՊ
ԿԵԴՐՈՆԻՆ ՄԷՋ

Չորեքշաբթի, Յունուար 6, ժամը 11-ին Պատարագ՝ զոր կը մատուցանէ
ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ
կէսօրին ճաշ, Մշակոյթի կեդրոնը:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՊՈՒԼՎ. OSSO — Ս. ՅԱԿՈԲ

Երեքշաբթի, Յունուար 5.–
– *Սկիզբ ժամերգութեան* 16.30-*ին*
– *Պատարագ* 17.30-*ին*
Չորեքշաբթի, Յունուար 6.–
– *Սկիզբ ժամերգութեան* 8.30-*ին*
– *Պատարագ* 10-*ին*
– *Քարոզ* 11.30-*ին*
– *Զբօրհնէք* 12-*ին*

Ս. ՅԱԿՈԲ — ԼԻՈՆ

Երեքշաբթի, Յունուար 5.–
– *Երեկոյեան ժամերգութիւն* 16.30-*ին*
– *Ընթերցուածք* 17-*ին*
– *Պատարագ* 17.30-*ին*
Չորեքշաբթի, Յունուար 6.–
– *Առաւօտեան ժամերգութիւն* 8.30-*ին*
– *Պատարագ* 10-*ին*

կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՆՈՐՎԱՆ ՎՐԴ. ՋԱՔՄԱՔԵԱՆ

Յաւարտ Պատարագի, կը կատարուի՝ Զբօրհնէքի արարողութիւն: Պատարագի երգեցողութիւնը կը կատարէ եկեղեցւոյ «Կոմիտաս» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Պր. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ:

Հինգշաբթի, Յունուար 7.–
ՅԻՇԱՏԱԿ Է ՄԵՌԵԼՈՑ
– *Առաւօտեան Հոգեհանգիստ* 11-*ին*

×

Ս. ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ՆԻՍ

Երեքշաբթի, Յունուար 5.–
– *Երեկոյեան ժամերգութիւն* 16.30
– *Պատարագ* 17.15
Չորեքշաբթի, Յունուար 6.–
– *Ժամերգութիւն* 9.30
– *Պատարագ* 10
– *Զբօրհնէք* 11.45
Հինգշաբթի, Յունուար 7.–
– *Պատարագ* 10
– *Հոգեհանգիստ՝* 11.45

×

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱՆՔ

Չորեքշաբթի, Յունուար 6.–
– *Ժամերգութիւն* 18.30

Երգիչ Պետիկ Չեզի կը ապասէ
ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ՍԵՒԱՆ

SPÉCIALITÉS ARMENIENNES

Direction : M & Mme Bédikian

REVEILLON
5 JANVIER
280 F.

ՊԵՏԻԿ

Կ'երգէ Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերը, ճուագի ընկերակցութեամբ:
1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément, 94140 ALFORTVILLE
tél. 376 32 19 *Fermé le lundi*

Restaurant
YORGANTZ

SOIRÉE EXCEPTIONELLE
NOEL ARMENIEN — 5 JANVIER
YORGANTZ « DINER - SHOW »
Avec: Robert HALLAKOU au piano
KALOUST à la guitare
MUSIQUE D'AMBIANCE JUSQU'A L'AUBE
MENU SPÉCIAL NOEL
450 F. (T.T.C.)
CHAMPAGNE et VINS à VOLONTE

RESERVATIONS: 326. 20. 68

33, Rue de Bièvre — 52, Bd. St. Germain 75005 PARIS

LA CAPPADOCE

NOEL ARMENIEN
5 JANVIER
Dîner - Spectacle Dansant
ANIMÉ PAR
Adiss Harmandian

RESERVEZ VOS TABLES!
67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
tél. 375.05.30

OPTIMA Tours

Voyage en ARMÉNIE
du 21 Avril au 5 Mai

Cérémonie du 24 AVRIL 1982
UNION DES ANCIENS ELEVES SAMUEL - MOORAT
Pour la première fois depuis sa création, l'Union des Anciens Elèves du Collège Samuel - Moorat, organise un voyage en Arménie.
Pour de multiples raisons, ce voyage sera exceptionnel. Le succès de cette entreprise permettra de faire un vol direct PARIS — EREVAN et simplifiera toutes les attentes ou formalités que nécessitera le passage par Moscou lors du retour.
Ce voyage est placé sous le signe de la rencontre, aussi tous les anciens du Collège, leur famille et leurs amis seront les bienvenus.
Compte tenu du nombre limité de places dont nous disposons, les inscriptions seront terminées courant Décembre et nous vous recommandons de vous inscrire au plus tôt

Départ pour le 24 AVRIL
des Anciens Combattants
avec Banquet - Gala spécial offert le 25 Avril.
DU 21 AVRIL AU 5 MAI 1982

Renseignements et Inscriptions:
SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA Tours
67-69 Rue Quincampoix (angle Rue Rambuteau) 75004 Paris — Tél.: 274 27 20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel Telex : 211 324 F.
— *Pour les ANCIENS COMBATTANTS: Monsieur KEHAYAN*
124, *Avenue Henri Barbusse* — 92140 *CLAMART; Tél.* 642. 73. 10
Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
5
MARDI
5 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանգում՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.074 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.074

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՄԻԹԵՐԱՆ.- «Եպարքայեն Դուրս Եկող»

ՊՐԱՒՏԱ.- «Ամեն ինչ գէշ կ'երթայ Ֆրանսայի մէջ»

Լեհաստանի ծանօթ դէպքերէն ի վեր, բերնի ծամոց եղած է «Եալթա»ն, այն ախուր տպաւորութիւնը թողլով թէ 36 տարիներ հարկաւոր եղած են, դիտակ – ցելու համար թէ ի՛նչ կացութիւն ըս – տեղծուեցաւ աշխարհի բաժանումով եր – կու մեծերու միջեւ: Մնաց որ բոլոր ու – սումնասիրողներն ալ տարակարծիք են անոր բուն տարողութեան վրայ եւ դժ – ուար է գտնել երկու տեսարան, որ նոյն ձեւով մեկնաբանեն ինչ որ կատարուե – ցաւ Սեւ ծովու ափին:

Եալթայի ակնարկեց նաեւ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը ամանոր – եան իր ճառին մէջ եւ իր մէկ կարճ նա – խադասութիւնը, յաճախ խորագիրի ծա – ռայեց յաջորդ օրուան օրաթերթե – րուն:

Անդրադառնալէ եառ, թէ 1981–ը փո – փոխութեան տարին եղաւ, Նախագահ Միթերան հաշուեկշիռը տուաւ եօթը ամ – սուան կատարուած աշխատանքին, որ – պէս հետեւանք իր տուած խոստումնե – րուն, ընտրապայքարի ընթացքին: Ինչ որ կատարուեցաւ կը վերաբերի հանրա – յին ազատութեանց ընդլայնումին, ապա – հովութեան ամրապնդումին, ինչ որ պլի – տի կատարուի կը վերաբերի ընկերային փոփոխութեանց, աշխատանքի ժամանա – կի զեղչին, արձակուրդի հինգերորդ շաբթուան, հանգստեան կոչուելու ընտ – րութեան տարիքին (60), կարգ մը աչ – խատանքներու եւ թոշակներու բարդու – մին եւ 16–էն 18 տարեկան երիտասարդ – ներու արհեստագիտական պատրաստու – թեան: Նախագահը կը դիտակցի թէ գըլ – խաւոր պայքարը, զոր իր կառավարու – թիւնը պէտք է տանի կը վերաբերի ան – դործութեան եւ դրամահոսութեան:

Ներքին ճակատէն եառ, Միթերան կ'անցնի արտաքին ճակատին, ու կ'ըսէ.– «Դուրսը՝ վտանգները կը բարդուին: Ֆրանսայի նման երկիր մը հազար տա – րիէն աւելի է, որ դիտէ թէ պատմութիւ – նը կը պատկանի քաջ ժողովուրդներուն եւ որ ունին հայրենիքի սրբազան սէրը»: Ֆրանսա, պէտք է, ուրեմն իր պաշտպա – նութիւնը ապահովէ: Որպէսզի խաղա – ղութիւնը յաղթէ, եւ պէտք է յաղթէ, պէտք է որ աշխարհի տիրապետող երկու մեծ պետութեանց ուժերու հաւասարակշռութիւնը պահ – պանուի: Ու Նախագահը կը շարունակէ.– «Բայց, վտանգաւոր է նաեւ որ երկու Ուժերը, որոնց մասին կը խօսիմ կա – րենան գոյատեւել Եւրոպայի բաժանման հիման վրայ, եղած մօտ քառասուն տա – րի առաջ: Ամէն ինչ, որ թոյլ կուտայ Եալթայէն դուրս ելլել, լաւ կ'ընդայ, պայմանաւ որ երբեք չչփոթուի մեր ու – նեցած փափաքը եւ այսօրուան իրակա – նութիւնը: Լեհական ողբերգութիւնը կ'արձանագրուի այս հակասութեան մէջ, չկայ աւելի մեծ համակամութիւն քան այն որ մեզ կը միացնէ լեհ ժողովուր – դին: Փաստե՛նք, մերժելով դրութիւնը որ զայն կը ճնշէ եւ տիրապետութիւնը որու ծնունդ կուտայ, պաշտպանելով իր իրաւունքը, իր ազատութիւնները, իր արդար բաղձանքը անկախ ապրելու եւ դիտանք չափել Պատմութեան դանդա – ղութիւնները»:

Նախագահը, ապա, կ'ակնարկէր Եւրո – պայի տաններու քաղաքական կամքի անհրաժեշտութեան, մաղթանքներով վերջացնելու համար իր ուղերձը:

Անկասկած, Եալթայի եւ Լեհաստանի ակնարկութիւնը չատ դժգոհ ձգած են Կրեմլինը, որ անուղղակի կը պատաս – խանէ, Պրեւդայի սխնակներէն, ուր խորհրդային «ձշմարտութեան» (Պրաւ – տա) փարիզի թղթակիցը իր վրդովումը կը յայտնէ Ֆրանսական հեռատեսիլին նը – կատմամբ, հաստատելով նաեւ թէ ամէն ինչ դէշ կ'երթայ Ֆրանսայի մէջ: Թեր – թը առաջին էջին մէկ մասը կը յատկա – ցընէ Ֆրանսայի, պատկերազարդելով էյֆէլի աշտարակի նկարով: Պրաւտա կը գտնէ որ Ֆրանսական հեռատեսիլը չատ կը զբաղի Լեհաստանով ու սրամտու – թիւն ալ կ'ընէ հարց տալով թէ տարե – վերջի յայտագրին մէջ, Սաչա Տիւթէլի երգած «ամէն ինչ լաւ կ'երթայ, Տիկին Մարքիզուհի»ն դիպուա՞ծ էր թէ դի – տումնաւոր: Անգործութի՞նը, դրամա – հոսութի՞նը, կը գրէ խորհրդային թերթ – թակիցը «չնչին բան մը, ապուշ բան մը» նման ծանօթ երգին բառերուն: Ու ճըշ – յարտութիւնը, պարզ է, Պրաւդայէն կուգայ՝ Ֆրանսայի մէջ ամէն ինչ դէշ կ'երթայ, Հալերու Ֆորոմը լեցուն է ան – գործներով եւ դատարկապորտերով, ո – րոնք յուսահատ, անձնասպան կ'ըլլան: Կը պարզուի, որ, կ'ըսէ Լը Մոնտ Մոս – կուտ չատ պատրանք չունի ձախ կառա – վարութեան մասին:

× Ձախի հարցերու այս ծիրին մէջ, յիշենք նաեւ որ Իվ Մոնթեան յայտարա – րած է, առջի օր.– «Գալով պ. Մառշէի, որ կ'ըսէ թէ կեղծ ձախի միայն մարդիկ ենք, որոնք Լը Մոնտ, Լը Մաթէն եւ Նուվէլ – Օպսէրվաթէօր կը կարդան՝ ի – րեն կ'ըսեմ՝ մեռա...»:

×

«ՊԱՏԱՍԽԱՆԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ԿԱՄ ԱՆՊԱՏԿԱՌՈՒԹԵԱՆ ՍԱՀՄԱՆՆԵՐԸ...

Սկիզբն Միշել Փոլաքի այս յայտա – դիրը բախեցաւ մամուլին սուր քննադա – տութեան, մասնաւորաբար որպէս միջակ եւ ձախող ձեռնարկ մը: Ցունուար 2–ի իրիկունը սակայն, եթէ ոչ մէկ բանի չծառայեց, առնուազն ձրի ծանուցումի ծառայեց քանի կիրակի, երկուշաբթի խօսուն թէ դրաւոր մամուլ՝ Լեհաստանն իսկ մէկ կողմ դրած, կը զբաղէին այս հարցով, հարկ եղածէն չատ աւելի կա – րեւորութիւն տալով: Արդարեւ երբ ան – պատկառութիւնը, անհանդուրժողու – թիւնը, դեհկութիւնը այսքան արձա – գանգի կ'արժանանան, պատճառ չկայ որ ենթականները «երես չառնեն» եւ գոհ ալ չըլլան: Նիւթը, ծանօթ է, «Շառլի – Էպեօ»ի մահն ու թաղումն էր եւ Փոլաք կարծած էր – ի՛նչ միամտութիւն – որ կրնայ դէմ առ դէմ հանել «կարդէ դուրս» այդ չաբաթաթերթին խմբակը եւ Մի – նիւթի խմբագրութիւնը կամ նոյնիսկ՝ Քոթիտիէն տը Փարիի: Եւ որովհետեւ ինչպէս իրենք իսկ խոստովանեցան, Կէնսպուռ եւ Շառլի – Էպեօյի մարդիկը բաւական ալ խմած էին, նախատինք, դեհկէկ խօսքեր, անպատկառ որակում – ներ, ծեծ ու ապտակ իրարու յաջորդե – ցին: Ցանուն բոլոր ազատութեանց քա – րոզ կարդացողները թոյլ չէին տար որ խօսին անոնք, որոնք՝ նազի եւ ֆաչիստ կ'որակուէին բայց – ի՛նչ հակասութիւն – աւելի հանդուրժողութիւն ցոյց կուտա – յին: Ազատութեան նման «ախոյեաններ – րու» բուն սկզբունքն է արդէն՝ «խօսե – լու բոլոր ազատութիւնները ինծի կը վերապահեմ եւ ըստ այդ սկզբունքին իսկ կ'արդիլեմ ձեզի խօսելու իրաւունքը»:

Պարզ է որ կարելի է երկար արտայայ – տըւիլ պարզուած երեւոյթին մասին, խորհրդածել «ուղղակի»ի վտանգներուն բայց եւ այնպէս անախորժ բան մը կար պատահածին մէջ, որ պատիւ չէր բե – րեր Շառլի – Էպեօյի խմբակին, զոր կը դատապարտէ նոյնիսկ տէրը՝ Քալանա:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Շէմոն եի Էռնիի վերաղարձան փա – րիզ: Գահիրէի այցելութիւնը արդիւնա – բեր եղաւ քանի որ 20 միլիառ օգնաւ կը դնէ Եգիպտոս, 5 միլիառ արժողու – թեամբ:

Գամմէն (Պիզէի ծանօթ օփերան ար – տակարգ) յաջողութիւն մը գտած է փե – քին, ուր ներկայացուեցաւ չինարէն, Ֆրանսական պատրաստութեամբ: «Պատ – մական» կը նկատուի այս ներկայացումը նաեւ իր ստեղծած խանդավառութեան պատճառով:

Վենեցկոյ գաւառի Ռովիկոյի բան – տէն, պայթումի մը չնորհիւ, յաջողած են փախիլ չորս կիներ, անդամ կարմիր Ջոկատներու Փրիմա – Լինէա ծայրայեղ ձախ չարժումին: Ըստ երեւոյթին, լաւ պատրաստուած փախուստ մըն էր քանի պայթած զօրաւոր ռումբը ճեղք մը բա – ցած է պատի մը մէջ, որու եառին կը գտնուի բանտարկեալներու պատրի բա – կը, ճիշդ այն ժամուն երբ անոնք հոդ են:

նախորդ կիրակիներուն, իրապէս անհաս – կընալի է և ոճը իր իմաստն ու նշանա – կութիւնն ալ կը կորսնցնէ:

Ծանօթութեան համար կարելի է յի – շել, որ մինչեւ Դ. դարու սկիզբը, բոլոր քրիստոնէական եկեղեցիները Մնունդն ու Աստուածայայտնութիւնը միեւնոյն օրը Ցունուար 6–ին կը կատարէին: Դ. դա – րու սկիզբին էր որ Հռոմի եկեղեցին Մնունդի ոճը փոխադրեց Դեկտեմբեր 25–ին, փոխարինելու համար հեթանոսա – կան չատ ժողովրդական ոճն մը:

Երկրորդը՝ ՍՐԲՈՑ ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ոճն է, որ կը զուգադիպի բուն Բարեկենդանը կանխող Հինգշաբթի օրուան, ոգեկոչումը 451–ի Աւարայրի ճակատամարտին, մեր հաւատքին եւ հայրենիքի պաշտպանու – թեան խորհուրդը յատկանշող ազգային – եկեղեցական մեծ դէպքը, որ ճակա – տագրական դեր կատարած է մեր ժողո – վուրդի պատմութեան մէջ եւ դարերով ներչնչումի աղբիւր եղած՝ հաւատքի եւ հայրենասիրութեան: Այս ոճը եւս պէտք է կատարուի ճիշդ օրին, մեծ հանդիսու – թեամբ, ժողովուրդին եւ մանաւանդ դպրոցական աշակերտներու եւ ուսանող – ներու ներկայութեամբ:

Որպէս ծանօթութիւն կը յայտնենք թէ 1982–ի Վարդանանց Տօնը կը զուգադիպի Հինգշաբթի, Փետրուար 18–ին:

Երրորդը՝ ԱՊՐԻԼ 24–Ն է, ՑԻՇԱՏԱԿԻ ԵՒ ՈՑԵԿՈՉՈՒՄԻ ՕՐԸ 1915–ի ՄԵԾ Ե – ՂԵՌՆԻ, ՄԵՐ ՄԷԿ ՈՒ ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ: Ամէն Հայու նուի – րական պարտականութիւնն է նոյն օրը Ս. պատարագի եւ հոգեհանգստեան ա – րարողութեան ներկայ ըլլալ, մոմ մը վառել, աղօթել եւ հաղորդուիլ անոնց հոգիներուն հետ:

Մեր ազգային – եկեղեցական այս ե – րեք ոճներուն աւելի պաշտօնական հան – դամանք մը տալու նպատակաւ, Հայրա – պետական Պատուիրակ Սրբազանը Նո – յեմբեր 16 թուակիր նամակով մը դիմած էր Հանրապետութեան Նախագահին, խնդրելով որ այդ օրերը Հայ Առաքելա – կան եկեղեցւոյ զաւակներուն– աշակերտ, ուսանող, պաշտօնեայ – արտօնութիւն տրուի ազատ ըլլալու կարենալ մասնակ – ցելու կրօնական արարողութիւններուն:

Գոհունակութեամբ կը հաղորդենք թէ Հանրապետութեան Նախագահը իր Նո – յեմբեր 24 թուակիր նամակով բարեհա – ճած է բարեացակամութեամբ նկատի ու – նենալ այս պարագան, յայտնելով թէ կառավարութիւնը հարկ եղած միջոցնե – րը ձեռք պիտի առնէ գոհացում տալու համար Հայ հաւատացեալին:

Արդէն իսկ կառավարութիւնը այդ ուղ – ղութեամբ գործադրութեան հրահանգ տուած է Պատկան Մարմիններուն:

Այլեւս կը սպասենք որ Հայ ծնողնե – րը եւ առ հասարակ Հայ ժողովուրդը նա – խանձախնդիր ոգիով եւ ազգային ու ե – կեղեցական արժանապատուութեամբ ե – կեղեցի փութան իրենց զաւակներով միա – սին, ներչնչուելու համար օրուան խոր – հուրդէն եւ զօրանան մեր նախահայրե – րու հաւատքով եւ ազգանուէր գործու – նէութեամբ:

ԴԻՒԱՆ ՓԱՐԻԶԻ
Ս. ՑՈՎՀ. – ՄԿՐՏԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ

(Կընիք)

ԾԱՆՕԹ. – Անոնք որ անհրաժեշտու – թիւն կը զգան իրենց պատկանած հաս – տատութեան հանդէպ արդարացնել իրենց բացակայութիւնը, կրնան դիմել իրենց տեղւոյն եկեղեցիներուն՝ ստանալու հա – մար համապատասխան հաստատագիր – ներ: ո

«Ցառաջ»ի Ցունուար 1/3 թիւի, խըմ – բագրականին, վարէն վեր 3–րդ պարբե – րութեան վերջին տողերը պէտք է ըլ – լան.– «... Կրկին ամբողջ ժողովուրդի մը ձայնն է, զոր կը լսենք ԱՐԱՔՍԻ Ա – ՓԷՆ՝ Սէնի ափը՝ Նպատակիս հասնի՛մ միայն»:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ոսկի հանքերէ հաւաքուած կամ ոսկրէներու կեղեւներու արանքէն քաղուած գորհարներ չեն մտածման այս հատիկները, այլ խռովքներու եւ յուզումներու ընդերքէն պեղուած ուլունքներ՝ մանեակի մը կառուցման է խնդիր:

×

Մշուշը տանիքներէն վար իջած, տա-ղաղուած է փողոցներու ու սալայատակներու վրայ: Ցոնաւութիւնը կը սարսէ մարմինները: Ձեմողներու անխոհեմ թեթացումը, վաղուան հարբուխի պատճառ պիտի դառնայ: Ի՛նչ հոգ: Նախամուտ է: Կաղանդչէքի փնտռտուքներու օր:

Արդէ՞ն: Այո՛· արդէն երէկ էր: Թուական մը եւս պիտի բարդուէր մեր տարիքին: Ծծկերը՝ ոտքի ելած պիտի ժըպտէր կեանքին, տարիքոտը քիչ մը աւելի դողդոջուն, պիտի դիմէր դէպի «ծծկերութիւն»:

Փորձութեան ենթարկելու աստիճան լուսաւոր եւ զարդարուած խանութները հրաւէր կը կարծային: Վաճառորդներու դէմքին ժպիտներ ու մեծարանքներ: Աչքերու մէջ գոհունակութիւն: Թալան ու կողոպուտ· կարծես ձրի վաճառում ըլլար, թէեւ ձրի բաշխումը ա՛յդքան իրատնցում պիտի չստեղծէր: Անպիտան առարկայ չէ՞ ձրի բաժնուածը: Փոխարէժէքն է միայն որ կ՝արժեւորէ ապրանքը: Ո՛րքան սուղ, ա՛յնքան պիտանի:

Պուպրիկները՝ երախաներէն աւելի սուղ ըլլալու տպաւորութիւն կը թողուն: Էլեկտրոնիքները՝ նորագոյն հնարքներու դրամ կը պահանջեն: Գոհարավաճառներ-ը ոսկի կը ծախեն ոսկիի արժէքով: Պարզապէս փոխանակութիւն՝ ուր մէյ-մը խարուող մը կայ: Բայց մարդիկ վարժըւած են եւ կը սիրեն խաբուիլ, գոնէ տարին մէկ անգամ, քանի այդ խաբէութիւնը պիտի երջանկացնէ ընտանիքի անդամ մը եւ այդ անգամին համբոյրը պիտի երջանկացնէ զինք: Չէ՞ որ մարդու յաւիտենական որոնումը երջանկութիւնն է· անդին եւ անփոխարինելի երջանկութիւնը:

Ծանուցներ չեմ մտներ· ո՛չ ալ գրավաճառի կ՝այցելեմ: Հայերէն հրատարակութիւններ չկան հոն եւ սեղանիս վրայ ունիմ բաւականաչափ թուղթ ու մատիտ: Փափաքս է միայն դիտել: Դիտել ուրիշը եւ մտածել տեսածներուս մասին:

Սակայն մտածումի նոր դեհին մնայ՞ծ է մինչ: Համբակներ չե՞նք մենք, երբ կ՝ուզենք նորութիւն մը գտնել, իմաստ մը տալ մեր խօսքին, երբ մեզմէ առաջ ամէն ինչ ըսուած, սպառած նիւթ է դարձած: Կրկնութիւն մը պիտի ըլլար մեր ըսելիքը, անցեալի արձագանգ մը լոկ, մեզմէ առաջ մտածումին մէկ ընդօրինակումն ու լուսաւիպը:

Իմաստակները չե՞նք, երբ նորութեան փնտռտուքի մէջ, անգամ մը եւս դրքի կը վերածենք մեր մտածումները, հապար անդամ ըսուածն ու գրուածը՝ տարբեր բառերով, ուրիշ դարձուածքներով:

«Ո՛չ» կ՝ըսէ ներքին ձայն մը· սխալ տրամաբանութիւն, քանի մարդն ալ մի՛չտնոյն մարմինն է, անցեալի կրկնութիւնը, նո՛յն ախորժակով, նո՛յն ծարաւով, նո՛յն անիրաւ յափշտակումներով, նո՛յն ապրումներով:

Ուրեմն, մտածումի կրկնութիւնը կը պահէ իր ամբողջական զօրութիւնը՝ կրկնուղ մարդուն:

Մարդը մնացած է միշտ նոյն տզէտը, քանի դուրս չէ ելած իր փնտռտուքի պայքարէն, յամառութեամբ կը հալատայ կի միշտ կամայական տնօրինումի «օրէնքին», քանի այսօր ալ նոյնքան ուժգնութեամբ կը կրկնուի «լո՛յս, աւելի՛ լոյս» խորհրդանշական խմաստութիւնը:

Դարերէ ի վեր Հայուն պայքարն ալ միշտ նոյնը չէ՞ մնացած միթէ.— Զար-ժանանալ Աստրիատի եւ Փիւնիկեցիներու բախին: Զվերածուիլ Բաբելոնի փլատակներուն: Հանիլ արդարութեան եւ խաղաղութեան պատմութեան մեզ երաշխաւորած սահմաններուն մէջ՝ պատռելով կեղծ պատմութեան էջերը: Բարձրացնել դլուխները եւ հայրենիքի կոթողները այնքան վեր, որ նշմարելի ըլլան էյֆէլի եւ Փիղայի աշտարակներուն պէս:

Ա՛հա՛ թէ ինչու կը կրկնենք ու պիտի կրկնենք՝ որ պէտք է հակել երեւանի եւ էջմիածնի ամրակուռ կառոյցներուն· փարիլ Մեսրոպի Այբբենարանին՝ իբրեւ միակ կայմ՝ արտաշխարհի նաւաբեկեալներուն:

Ի՞նչ հոգ թէ մեր լեզուին մէջ սպրդին քանի մը ֆրանսերէն բառեր, մէկ քանի անգլիական բացատրութիւններ: Մուտք դործեն ռուսական ասացուածքներ, երբ-դենք արաբական երգեր: Ո՞ւր կատարուած չեն նման տեղափոխութիւններ: Տասնըչորսէն առաջ ալ մի՛թէ թրքերէն չե՞նք երդած, առանց երբեք արատաւորելու մեր հոգին եւ մեր սրտերը:

Հիմա, ամէն տեղ ենք – հո՛ն, ուր սրեւը կ՝այցելէ: Բոլոր հօրիզոններու հեռաւոր տարածութիւններուն վրայ· բոլոր երկիրներու չողերուն ու լոյսերուն տակ Հայու սուտերներ հասակ կը ցցեն: Անոնց սրտերը թէեւ մանիկ առ մանիկ կը բաժնուին հաւասարապէս բոլորին, բայց կորիզը սրտի ու մտքի կորիզը կը մնայ Հա՛յ, իսկ կուրծքը՝ իբրեւ սկրա-նիթեայ զրահ՝ հայրենիքի եւ Հայու պաշտպանութեան ու յաւերժութեան:

Ճառագի բանակներու կատաղի պաշտպանութեան պահպանումը, կատարած գործերէն եաք հեղինակին եղրակացութիւնները:

Աշխատութեան սկիզբը փորձ· Աստղեան քննադատական վերլուծումը կ՝ընէ զանազան երկիրներու եւ դարաշրջաններու մէջ որմնանկարներու իրագործման եղանակներուն՝ Հնդիկները, Հռոմէացիները, Ֆրանսացիները, անդրադառնալով չաղախի ոլորաններուն, օգտագործուած եղանակներուն յեղաշրջման, չեշտելով իւրաքանչիւր բազադրիչի կարեւորութիւնը եւ դրական կամ բացասական ազդեցութիւնը, գործօդութիւններուն կարդը, խաւերուն հաստութիւնը, դունատրիչներուն բազադրութիւնը եւ պատրաստութիւնը, սրբագրութիւնները:

Ի չարունակութիւն, հեղինակը կը նկարագրէ Ռումանիոյ Հոզամասին վրայ գտնուած արուեստի պատմական յուշարձանները, ներառեալ անոնց կրած աւերումները, ժամանակի տեւողութեան կամ անկարող վերանորոգիչներու պատճառով: Մանրամասնօրէն կը քննուին աւերումներուն աղբիւրները – խոնաւութիւն, մանր յօրինուածքներ, անճրեւ, ցնցումներ եւ այլն: Նկատի ունենալով որմնանկարներու պահպանման բազմաթիւ հարցերը, անհրաժեշտ ծանօթութիւնները, Յարութիւն Աստղեան կ՝առաջարկէ իրեւ այս աշխատանքի վերջնական նպատակ, որմնանկարներու վերանորոգման աշխատանոցներու ստեղծումը եւ կազմակերպումը, փորձառու վերանորոգիչներու հսկողութեամբ ու ղեկավարութեամբ, երխտասարդ մասնագէտներու պատրաստութիւնը, որոնք անհրաժեշտ են ապահովելու համար դիտական պայմանները: Այս գործողութեան անհրաժեշտ կահոյքին եւ գործիքներուն կողքին, դիրքին հեղինակը կ՝առաջարկէ աշխատանքի ծրագիր մը, ապագայ վերանորոգիչներու ուսուցման համար, որպէսզի անոնք ընտելանան նիւթերուն եւ թէքնիքին եւ իրենց դիտելիքները զործադրեն առանց վախի:

Հատորը իսկական դասագիրք մըն է, որ կը պարունակէ լուծումներ տարբեր պարագաներու համար, բաղադրութեան տոմսեր, հաստատման, մաքրութեան, բացայայտումի եղանակներ եւ այլն, բոլորը՝ հեղինակի փորձառութեան արդիւնք, ընկերացած՝ այլ երկիրներու մասնագէտներուն փորձառութեանց, իրագործած՝ ըստ Ռումանիոյ կլիմայական պայմաններուն: Վերջապէս, չի բացակայիր բարոյական մասը, այն է՝ որ վերանորոգիչը պէտք է ըլլայ պարտաճանաչ, համբերող եւ հոգեկան սիրով մօտենայ արուեստի գործին, նման վարդեմի վարպետներուն:

Այսպիսի դասագիրքեր հազուագիւտ են, հետեւաբար Փրոֆ. Յարութիւն Աստղեանի աշխատութիւնը կը կրկնապատկէ իր արժէքը, դառնալով թանկագին ուղեցոյց մը մասնագէտներուն համար եւ կանխամիջոցներու դիմելու համար արուեստի պատմական յուշարձաններու պահպանման ի նպաստ:

ԽԱՉԻԿ ԹԱԳՈՐԵԱՆ

«Նոր կեանք»

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

«ՈՐՄՆԱՆԿԱՐՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐ»

Սերունդէ սերունդ փոխանցուած օրէնքներու, կանոններու եւ զաղտնիքներու արժէքաւոր ժառանգութեամբ արհեստ, թէքնիքով եւ ակզբունքներով, առանց որոնց արուեստական արտայայտութիւնը չի դիմանար, զարգացած՝ ըստ կըսեակ վաղեմի դարաշրջաններէ, երբ դրաւոր դործերը քիչ էին, իսկ մասնագէտներուն թիւը փոքր էր, վճռական ըլլալով փորձառութիւնը եւ փորձնական հետազօտութիւնները, որմնանկարչութիւնը կը ներկայացնէ արուեստի մարդ մը, որ հազուադէպ քննուած է, բայց որ – հին վարպետներու թողուցած հսկայ ծաւալին չնորհիւ – կը պարտադրէ անոնց եղանակներուն վերյայտնաբերումը եւ ճանաչումը, պայքարելու համար որմնանկարներու պահպանման սպառնացող վտանգներուն դէմ, որպէսզի անխուսափելի չհնան անդարմանելի աւերումներ, որոնք կորուստի կը մատնեն արուեստի թանկագին դանձեր: Որմնանկարները կերը կերի չազախով թարմ ծեփի վրայ նկար է, որուն վերանորոգումը կը պահանջէ բաղադրիչներուն (դունաւորիչներ, հաստարանիներ, մածուցիկներ) լաւ ու հիմնական հետազօտումը, անհրաժեշտ՝ ստեղծելու համար վերանորոգման դործողութեան հարկաւոր հաստատանի կէտերը:

Այս մարդին մէջ ամբողջ կեանքի մը փորձառութիւնը կը համադրէ փրոֆ. Յարութիւն Աստղեանի վերջերս լոյս ընծայած «Որմնանկարներու վերանորոգման հարցերը» աշխատութիւնը, որ կը բովանդակէ վերանորոգուած իւրաքանչիւր դործէ կամ Պուքրէշի Պատրիարքարանի վերանորոգման աշխատանոցին մէջ

ժողովուրդներու եւ երկիրներու կեանքը: Ո՛վ աւելի խելացի եւ զօրաւոր է, ա՛ն է յաղթականը: Եւ մենք չէ՛ որ պիտի կորսընցնենք խաղը: Եթէ Տիգրանեան առաջնութիւնը յանձնեց, անոր յաջորդները պատրաստ են արդէն եւ առաջին պարտուղները մենք չէ՛ որ պիտի ըլլանք, քանի մեր յաղթանակին կը հսկեն Գառդուներ, Ազնաւուրներ, Սարոյեանի յաջորդներ, Վ. Համբարձումեանի եւ Ա. Աչէատրեանի աշակերտներ:

Բոլոր լեզուները, կարկաչուն դետի նման կը հոսին մեր բերնէն· բոլոր կառնաւներն ու ակադեմիաները մեզի ընտանի վայրեր են, եւ ճաշարակը չի՛ խուսափիր մեր կարողութենէն եթէ քիչ մըն ալ հաւատք ընծայենք Վարդանի հերոսութեան, Անդրանիկի դիտութեան, Բաղրամեանի դինավարժութեան:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԽԱՏ

ՎԻԿՏՈՐ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Դանիէլեանը ծոցատետրում գրեց համարը·

– Ես քեզ կը զանգահարեմ:

– Լուրջ բա՞ն է պատահել,– հարցրեց Լեւոնը:

– Բժիշկները թոյլատրել են խօսել զանձապահի հետ:

Հիւանդանոցի միջանցքում Սահակեանը դիմաւորեց Դանիէլեանին:

– Ո՞նց ես հետը,– հարցրեց Դանիէլեանը:

– Շատ քիչ, ասում է՝ չեմ ճանաչում: Դուռը հէնց բացել է՝ հարուածել են:

– Որեւէ մէկին հօ չես թողել մօտը:

– Ոչ մէկին, բացի բժշկից եւ բոյժքըրոջից:

– Ինո՞ւ ներկայութեամբ:

– Անպայման:

– Լաւ, մարդ չթողնես ներս:

Դանիէլեանը սպիտակ խալաթը գցեց ուսերին, գլխարկը թողեց Սահակեանի մօտ ու ներս մտաւ:

– Ի՞նչպէս էք:

– Շնորհակալ եմ,– դողդողացին զանձապահի չորացած շուրթերը:

– Ո՞ւմ էիք մի կտոր հաց տուել, կարող էր վատ վերջանալ ձեզ համար:

– Սրանից էլ վատ բա՞ն է լինում,– զանձապահը հայեացքը սահեցրեց Դանիէլեանի ուսերի վրայով, չնայելով խալաթի տակից տեսնել ուսադիրները,– իմ հացին աղ չկայ, ընկեր Յան... Դուք ո՞վ էք:

– Քրէական հետախուզութեան բաժնից եմ:

– Ինձ ի՞նչքան կը տան:

– Ի՞նչը ինչքան կը տան:

– Քանի՞ տարի կը տան... ընկեր Յան: Զանձապահը նորից նայեց ուսերին:

– Չէ, ես համազգեստով չեմ,– Դանիէլեանը ուսից եռ գցեց խալաթը,– մայոր եմ, մայոր Դանիէլեան:

– Էս ի՞նչ փորձանքի մէջ ընկայ, ընկեր մայոր: – Զանձապահի աչքերում երեւացին արցունքի կաթիլներ:

– Մի յուզուէք, ինչո՞ւ էք մտածում, որ ձեզ կը դատեն: Եթէ մեզ օգնէք, կը զանենք յանցագործներին, ամէն ինչ լաւ կը վերջանայ:

– Է, ի՞նչպէս կարող եմ օգնել:

– Պատասխանել իմ հարցերին: Քանի՞ տարեկան էք:

– Քառասունհինգ:

– Քանի՞ երեխայ ունէք:

– Երկու, մէկը՝ տղայ, միւսը՝ աղջիկ: Մեծս այս տարի է դպրոցն աւարտում:

– Քանի՞ տարի էք զանձապահ աշխատում:

– Եօթը:

– Բա եօթը տարուայ զանձապահ էք, ի՞նչպէս էք անձանօթ մարդու առաջ բացում դրամարկղի դուռը:

– Ի՞նչ իմանայի, որ անձանօթ է:

– Բանկից ե՞րբ ստացաք դրամարը:

– Ամսի չորսին:

– Ինչո՞ւ նոյն օրը աշխատողներին չբաժանեցիք դրամարը:

– Ուշ եկայ բանկից: Այդ օրը չէի հասցնի բոլորին բաժանել, որոշեցի միւս օրը առաւօտեան չուտ բաժանել: Համ էլ դա ի՞նչ նշանակութիւն ունի: Անողը կարող էր այդ նոյն օրն անել:

– Ցաճա՞խ էք այդպէս վարւում:

– Պատահում է... ոչ յաճախ, բայց պատահում է: Հաշուապահն էլ գիտէր, նրան տեղեակ պահեցի:

– Իսկ յաջորդ օրը ժամը քանիսի՞ն եկաք աշխատանքի:

– Ժամը 9-ը անց կը լինէր երեւի:

– Բարձրացաք հաշուապահութի՞ւն, թէ՞ ուղղակի մտաք ձեր սենեակը:

– Չէ, մտայ իմ սենեակը, ասի չուտ սկսեմ, որ չուտ էլ վերջացնեմ:

– Եւ սկսեցի՞ք:

– Այո:

– Ի՞նչպէս: Աշխատողներին դումա՞ր էք վճարել:

– Մէկ հոգու:

– Ո՞ւմ:

– Մեր տնտեսվարին՝ Արարատին: Դրամարկղի մօտ էր ինձ սպասում: Սրճակուրդ էր գնում, աշխատավարձը, արճակուրդայինը ստացաւ եւ գնաց:

– Իսկ ինչո՞ւ էր այդքան չուտ եկել:

– Ասաց, որ ինքնաթիռի տոմս է ընել, այդ օրը պիտի թռչի Ծովափ:

– Ցետո՞յ:

– Արարատին վճարելուց մի քանի րոպէ յետոյ մէկը դուռը ծեծեց: Հարցրի՝ ո՞վ է: «Աւօ Յան, դուռը բաց արա»: Ձայնը ծանօթ թուաց, բացեցի դուռն ու դլխիս մի ուժեղ հարուած զգացի: Այլեւս ոչինչ չեմ յիշում:

– Հարուածողի դէմքը տեսա՞ք:

– Դէմքը ծածկուած էր:

– Իսկ տնտեսվարին դումարը պատուհանի՞ց տուեցիք, թէ ներսում:

– Ինչպէս միշտ՝ պատուհանից, ես ներսում ոչ ոքի չեմ վճարում:

(Շար· 8)

ՏԱՐԵՄՈՒՏԻ ԶՈՒԱՐՃԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԴՈՒՄԻ ՄԱՍԻՆ

—o—

Դումը (կրիպ), ինչպէս ժողովրդական արուեստը, կը փոխանցուի բերնէ բերան, բերանի ճամբով եւ խօսքի միջոցով։

Ի՞նչ պէտք է ընենք. հիւանդը կը մեկուսացնենք ուրիշ սենեակ մը – եթէ ուրիշ սենեակ չունինք, մենք կը մեկնինք տունէն։ Բայց մեկնելէ առաջ, անոր կուտանք խրատներ եւ թաշկինակներ։ Փըրընդոտալը և հազը պիտի դան մէջընդմէջ, հետզհետէ աւելի փոքր ընդմիջումներով, ինչ որ առողջներուն կը պարտադրէ չգոնուիլ հիւանդի չրջանակին մէջ, չըլլալ դէմ առ դէմ, եթէ կարելի է բնաւ չգոնուիլ հոն, այլ վազել բժիշկին, է՛հ, մարդ ենք։

Նախ հիւանդը կը քրանցնենք, պատահարար անոր կը խօսինք յառաջ գալիք բարդութիւններուն մասին, դումի ար – չաւասոյր ընթացքի մասին, որ երբեմն դանդաղ, երբեմն արագաքայլ քեզ կը տանի դէպի անդին, ծաղիկներով չրջապատուած եւ մատները ընդդրկուած։

Սպասելով բժիշկի գալուն, դմախտառորի բերանը լիմոն մը կը քամենք կէս – գեւով միասին։ Մէկը պէտք է զայն բռնէ, որովհետեւ ան պիտի չուզէ։

Իբրեւ կանխարգելիչ, ոտքերը տաք լոգանք մըն ալ կ'ընենք, անկողնին մէջ։ Կը փոխենք ճերմակեղէնը, չենք փոխեր հիւանդը – կը ձգենք դիչերանոցով, մինչեւ անութները բարձրացած, երբ Սէ կէնսանիւթը կուտանք։

Հիմա կը յաջորդէ ամէնէն կարեւոր պահը – հեռաքրքրուիլ վիրուսով – թոյլատրելի են գիտական դիւթանքներ, որոնք չատ լաւ արդիւնքներ կուտան։ Շնորհիւ Ալլահին ու փառիչահին, չատ չէ՝ մէկ չաբաթէն ողջ կը բռնենք Սպիտակ Զիաւորը ու էլի վրայ հեծցուցած՝ քաղաք կը տանինք։ Եթէ պահանուած գտնենք՝ այն ատեն յաղթանակով քաղաք կը մտնենք, անոր գլուխը բռնած։

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Ս. ՅԱԿՈԲԸ և Ուրարի Տուչութիւն

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

—o—

ԼԻՈՆ. – Անցնող չաբաթներուն Լիոնի մէջ տեղի ունեցան յաջորդաբար երկու հանդիսաւոր պատարագներ։ Առաջինը Կիրակի, Դեկտ. 13-ին Ս. Յակոբայ տօնին առթիւ որ է նաեւ Հայց. Առաքելական Եկեղեցւոյ անուան օրը. միւսը՝ Դեկտ. 20-ին ուր ուրարի տուչութիւն չնորհուեցաւ եկեղեցիս ծառայող երեք անձնուէր դպիրներու, յանձինս Պ. Պ. Սահակ Սուքիասեանի, Սարգիս Տօնա – պետեանի եւ Իսահակ Տէլիճէյեանի, Սեբուվրէ Արք. Մանուկեանի կողմէ, որ յատկապէս հրաւիրուած էր այդ օրը, Ս. Պատարագը մատուցանելու եւ քարոզելու։

Ինչպէս ամէն անգամ որ բացառիկ հանդիսութիւն մը տեղի կ'ունենայ Ս. Յորանին առջեւ, այս անգամ եւս յուզումով հետեւեցանք սրբազան արարողութեան, եւ համակրութեան զգացումներով փոխադրուեցանք երէք նորընծաներուն ներաչխարհը, ուր ծունկի եկած, մուտք գործեցին խոնարհաբար լսելով Սեբուվրէ Արք.ի հրահանգիչ պատգամները։

Ս. Յակորայ տօնախմբութիւնը խուռն բազմութեան ներկայութեան կատարուեցաւ, եւ որուն ընթացքին, ինչպէս ամէն տարի, յիչատակուեցաւ եկեղեցիս ծառայող բոլոր հանգուցեալ հոգեւորականներուն եւ ազգայիններուն անունները որոնց ցանկը գժբախտաբար կ'երկարի տարուէ տարի։

Հայր Նորվան Վրդ. Զաքարեան օրուան պատարագիչը, իր ծանօթ բծախնդրութեամբ եւ հայ եկեղեցւոյ ծէսին անվը – կանդ պաշտպանը, առաւօտեան ժամեր – գութենէն մինչեւ «երթայք խաղաղութեամբը», իր յատուկ պատկառանքով, օրուան խորհուրդին հաղորդակից դար – ձուց հաւատացեալ ժողովուրդը որ երկիւղածութեամբ կը հետեւէր հոգեչունչ երգեցողութիւններուն եւ խորիմաստ քարոզին, ուր ի լոյս կ'ընծայուէր Ս. Յակոբ Մծբնայ Հայրապետին կեանքն ու գործը։

Յաւարտ պատարագի տեղի ունեցաւ աւանդական Մատաղօրհնութիւնը, որ յիչել կուտայ մեզի ամէն անգամ, մեր մանկութեան չէնչող օրերը եւ նուիրեալ մամիկներու զոհողութեան ոգին, որ անոր պատրաստութեան համար, ցոյց կուտային այնքա՜ն սէր եւ հաւատք։

Ցետ միջօրէին սիրոյ սեղան մը պատրաստուած էր ի պատիւ Կոմիտաս երգ – չախումբին, որ ամէն Կիրակի անխափան կը մասնակցի եկեղեցւոյ երաժշտութեան, բացարձակ անշահախնդրութեամբ եւ անսակարկ։ Ժողովրդական այս ճաշին ուր ներկայ էին նաեւ չրջանի ազգային եւ կրօնական միութիւններու ներկայացուցիչներ, առիթ եղաւ հայկական ջերմ մթնոլորտի մէջ, ըմբոշխնելու դեղձկական երգեր, արտասանութիւններ եւ համադամ կերակուրներ զոր պատրաստած էին Տիկնանց Միութեան, կարմիր եւ կապոյտ Աչի մեղուաջան տիկիններըը, որ ամէն տարուան պէս, զարդարած էին սեղանները իրենց նրբաճաշակ քնքչութեամբ, եւ որոնք կը սպասարկէին իրենց սովորական փափկութեամբ։

Թող թոյլ տրուի մեզի այս առթիւ անգամ մը եւս գնահատելու եւ յարգալիր զգացումները յայտնելու կանանց երէք միութիւններուն, ինչպէս նաեւ չնորհակալութիւն յայտնելու վերոյիչեալ երէք երիտասարդ դպիրները, երգչախումբին բոլոր անդամները, եւ յատկապէս անոր ղեկավար պ. Յովհաննէս Պէրպէրեանը որ թումբ կանգնած ամէն տեսակի հոսանքներուն, յաջողեցաւ զօրացնել եւ հաստատ հիմերու վրայ դնել Կոմիտաս երգչախումբը. եւ մենք ճշմարիտ եկեղեցանուէր եւ հայ երգին նուիրուած խումբ մը երիտասարդներու չնորհիւ, կը վայելենք ամէն Կիրակի, Լիոնի մէջ, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ աքանչելի արարողութիւնները։

Պ. ԴԱՊԱՔՃԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԹԵՐԹԸ
ՀԱՅ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏՆԵՐՈՒ
ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Մոսկուա լոյս տեսնող «Սովետական կուլտուրա» («Սովետական Մշակոյթ») թերթը իր վերջին թիւերէն մէկուն մէջ անդրադարձած է հայ արուեստագէտներու յաջողութիւններուն։ Այսպէս, դրուած է նկարը ղեկաան Մաչիկ Նազարէթեանի, որ այս տարի, Երեւանի Գ. Սունդուկեան Թատրոնին մէջ «Կորիոլան»ի ներկայացման համար, իր ընկերներուն հետ արժանացած էր Խորհ. Միութեան պետական մրցանակի։ Նշուած է, որ Լենինգրադ վերջերս տեղի ունեցած է հարողական գործիք նուագող Սերգէյ Մանուկեան, որ մաս կը կազմէ Կորքի քաղաքի ճաղի քառեակին։ Խորհ. Միութեան Երաժիչտներու Միութեան Ա. քարտուղար Տիխոն Խրենիկով յօդուածով մը անդրադառնալով խորհրդային երաժչտութեան վերջին չրջանի յաջողութիւններուն, կանգ առած է Ղազարոս Սարեանի համանուագին վրայ։ Մոսկուայի Եւգենի Վախթանգով Թատրոնի դերասան Եուրի Եակովլեւ յօդուած մը տտորագրած է «Սովորական հրաչքներ» չարժանկարի մասին, որ նուիրուած է աճպարար Ցարութիւն Ցակոբեանի։

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՑ (Գահիրէ) «Ցուսաբեր» ակումբի «Գարապաչեան» սրահին մէջ, Դեկտ. 10-ին, նչուած է Հ. Ց. Դ. 91-րդ տարեդարձը։ Գործադրուած է դեղար – ուեստական յայտագիր մը, մասնակցութեամբ երիտասարդաց երգչախումբին, արտասանողներու եւ երգիչներու։ Բա – նախօսած է Բիւզանդ Կռանեան (Լոս – Անճելըսէն)։ Հանդիսութիւնը չարունակուած է խրախճանական մթնոլորտի մէջ։

×

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՑ Նուպարեան Ազգ. Վարժարանի «Պըլըքճանեան» սրահին մէջ, Դեկտ. 6-ին տեղի ունեցած է Ծնողաց Խորհուրդին եւ Տիկնանց Ինամակալութեան տարեկան ճաչը, հովանաւորութեամբ թեմին առաջնորդ՝ Զաւէն Արք. Զինչինեանի։ Հանդիսութիւնը վարած է Ցակոբ Էքսէրճեան։ Գեղարուեստական յայտագրի գործադրութենէն ետք Տիկ – նանց Ինամակալութեան միամեայ գոր – ծունէութիւնը ներկայացուցած է Այտա Գուրինեան։ Ճօք առած է Վարժարանին տնօրէնը՝ Արամ Մովսէսեան։ Եղած են արտարուբս նուէրներ ի նպաստ դըպրոցին։

×

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետը՝ Շաֆիք Ուազան, Դեկ. 15ին, լիբանանեան համալսարանի վարչական գիտութեանց բաժանմունքին մէջ բացումը կատարած է «Խաչիկ Պապիկեան» և Շուքրի Հաննա Շամմաս» սրահներուն, Արդարութեան նախարար Խ. Պապիկեանի, Պետական նախարար Ժոզէֆ Ալու Խաթէրի եւ այլ պաշտօնատարներու ներկայութեան։

×

ԼՈՍ ԱՆՃԵԼԸՍԻ «Ֆերահեան» երկրորդական վարժարանի «Աւետեան» սրահին մէջ, Դեկտ. 6-ին, նչուած է Հ. Ց. Դ. 91-րդ տարեդարձը։ Բացումը կատարած է հանդիսավարը՝ ընկ. Յովհաննէս Գարապաչեան։ Առաջին բանախօսը՝ ընկ. Վազգէն Մատէոսեան, անդրադառնալէ ետք Հայկ. Դատին առընչուող հարցերուն եւ Թուրքիոյ մղած հակահայ քարոզչութեան, եզրակացուցած է. «Այն – քան ատեն որ Թուրքիա Հայկ. Հարցի արդար լուծման ձգով դրական քայլեր չառներ, հայ ժողովուրդը պիտի չարունակէ հարուածել ամէնուրեք՝ Պէյրութ, Ամման, Վիէննա, Փարիզ, Նիւ – Եորք, Լոս Անճելըս, Սիտնէյ եւ այլուր, մին – չեւ որ իրագործուին մեր պահանջները»։ Երկրորդ բանախօսը՝ ընկերուհի Ռուբինա Փիրումեան, վեր առած է Դաչնակցութեան դերը հայ ժողովուրդի վերջին 90-ամեայ պատմութեան մէջ։ Հայ Երիտ. Դաչնակցութեան կողմէ ուղերձ մը արտասանած է ընկ. Վահէ Եադուպեան, իսկ Հ. Ց. Դ. Սրեւմտեան Ամերիկայի կեդր. Կոմիտէի խօսքը փոխանցած է ընկ. Ռոստոմ Այնթապլեան։

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐԲՈՐԴ

ՁԷՑՆԱՊ ԹԱԹՈՍԻ ՀԵՏ

– Ամբողջ երկու օր յարմակողականի փորձ չպէտք է ընել, մինչեւ որ հասնի նոր բանակը, – չարունակեց Սէլիմ պինպաչին։ Լուր ունիմ որ հետզհետէ հասնելու վրայ են Փեռայիներու եւ Սպիտակ Ձիաւորի ռազմամթերքները։ Լուր ունիմ, որ ւերան վրայ ժողովուրդը ահնոթի է եւ իր հետ վեր եւած չուները կը մորթէ։ Շնորհիւ Ալլահին ու փառիչահին, չատ չէ՝ մէկ չաբաթէն ողջ կը բռնենք Սպիտակ Ձիաւորը ու էլի վրայ հեծցուցած՝ քաղաք կը տանինք։ Եթէ պահանուած գտնենք՝ այն ատեն յաղթանակով քաղաք կը մտնենք, անոր գլուխը բռնած։

Երբ հազարապետը Սպիտակ Ձիաւորի գլուխին մասին խօսեցաւ, Զարէի ժպիտը նորէն իր մէջ երակի պէս չարժում առաւ։ Այն օրէն ի վեր Վարդաճորի հովիտներուն մէջ չատ փնտռեցին Զարէն։

×

Պինպաչու հրամանին վրայ, զօրքերը իրենց դիրքերը բռնեցին։ Մութը հետզհետէ կ'իջնէր, եւ իրարու կը մօտենային լեռ ու երկինք։

Դիրքերը խաղաղ էին եւ լեռը կը հեւար, կարծես կռուէն յոգնած վիչապի մը պէս։ Այդ խաղաղութեան մէջ կը լսուէր միայն հեռաւոր հովտի անցքի գանդաղ հրացանաձգութիւնը։ Այդ դիրքերը կը նմանէին հրաբխոտ լերան մը, որ միչտ ծուխ ունէր ու ատեն ատեն լաւա կը ժայթքէր։

Պինպաչին այդ գիչեր Զիաթռնուկի դիրքերը պահող բանակի հետ՝ լերան վտանգաւոր հեւքին կ'ունկնդրէր։ Դիրքերու խաղաղութենէն ու գիչերէն ան – հանգիստ կը զգար։ Մութին մէջէն մօտեցող գանակի վախը կար իր մէջ, յետոյ Սպիտակ Ձիաւորի վերջին չարժումներէն լուր չունէր։ Անտարակոյս, մութին, խաղաղութեան մէջ վտանգաւոր բան մը կը կատարուէր։

Գիչերը յառաջացաւ, սակայն Սպիտակ Ձիաւորի ո՛ր դիրքերուն մէջ ըլլալը դեռ որոշ չէր Սէլիմ պինպաչուն։ Այդ աւելի վտանգաւոր էր, որովհետեւ երբ որոշ չէր, ուրեմն ան ամէն տեղ էր։

Պինպաչին, թիկնապահներով չրջապատուած, այդ անհանգիստ մտածում – ներուն մէջ էր, աչքերը փոքրիկ խարոյկի բոցին յառած, երբ լուր բերին, թէ քիւրտ երկու ձիաւորներ պինք տեսնել կ'ուզեն։

– Որո՞նք են այդ ձիաւորները, հարցուց հազարապետը՝ վտանգի մը կասկածը իր աչքերուն մէջ։

– Զարէի զոլամներն են։

Սէլիմ պինպաչին ոտքի ելաւ։ Թերեւս լուր կար Զարէէն։ Զարէի կորսուելէն յետոյ, տեսած էր մի քանի զոլամներու վերադարձը Վարդաճորի անել լեռնե –

(Շար. 474)

Տիկին Պերճուհի Թադէոսեան, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Թադէոսեան, Տէր եւ Տիկին Խոտւար Թադէոսեան, Այրի Տիկին Մարկրիթ Տէր – Ցակոբեան զաւակներն ու թոռները, Այրի Տիկին Յուլիանէ Զպուքճեան զաւակներն ու թոռները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Ռեմոն Աճէտուրեան եւ զաւակը (Ժընեւ), Այրի Տիկին Աննա Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Գասպար Պաղտասարեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մարի Պաղտասարեան զաւակներն ու թոռները, Այրի Տիկին Լիլի Պաղտասարեան զաւակներն ու թոռները (Պոսթըն), Տէր եւ Տիկին Րաֆֆի Պէրպէրեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տօքթ. Միքայէլ Միքայէլեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Տիգրան Միքայէլեան (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Արշալոյս Աճէտուրեան եւ զաւակը՝ Ռաուլ (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Զարուհի Բարաղանեան (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Մելինէ Պօղոսեան (Մարսէյլ), Պ. Ժան Կազարեան (Ժիւան–լէ–փէն), Տէքէքեան ընտանիք (Պոսթըն), Տէր – Պետրոսեան եւ Պապաճանեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մտերմուհի, եղբօր, մօրեղբօր, զարմիկին եւ ազգականին՝

ՀՐԱՆԴ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ

Տպարաճապետ, նախկին նախագահ Լիոնի հայկ. դպրոցին, նախկին նախագահ Լիոնի Հ. Բ. Ը. Մ.ի, նախկին գանձապահ Լիոնի հայ ազգ. միութեան:

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 2–ին, ժամը 21–ին, 80 տարեկանին Լիոնի Խտուար Խոիս հիւանդանոցը:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցին, 295 ռիւ Պուալօ եւ թաղումը՝ Կիյոթիէռի նոր գերեզմանատունը (թուականն ու ժամը՝ տեղւոյն վրայ):

Որեւէ մահագդ ղրկուած չընդունուելով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՌԱՋ. – Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալին այրիին եւ ընտանեկան պարագաններուն:

Այրի Տիկին Աարինէ Պաղտասարեան, Այրի Տիկին Աբմենուհի Ղուկասեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ղուկասեան եւ զաւակները, ցաւով կը կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, քեռայրին եւ մօրքեռայրին՝

ԱՍՍՏՈՒՐ ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ
(Պարտիզակցի)

մահը, որ պատահեցաւ Զոյեքշաբթի, Դեկտ. 30–ին 86 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունուար 4–ին, Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը փոխադրուեցաւ Շաւիլի դերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Որեւէ մահագդ ղրկուած չընդունուով, ներկայս ընդունիլ առի գիտութիւն հանգուցեալին բարեկամներուն:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՅՑ

ՏՕՆ

ԾՆՆԴԵԱՆ և ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ
ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՑ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՊՕՄԱՆ

Երեքշաբթի, Յունուար 5.–
– Ճրագալոյց 10–ին
Չորեքշաբթի, Յունուար 6.–
– Սկիզբ արարողութեանց 9–ին

ՍԷՆԹ՝ ԱՆԹՈՒԱՆ Ս. ԹԱԴԷՈՍ

Կիրակի, Յունուար 10.–
– Սկիզբ ժամերգութեան 10
– Պատարագ 10
Պատարագի աւարտին կը կատարուի Հոգեհանգիստ վասն Համօրէն Ննջեցելոց

ՍԷՆ–ԺԵՐՈՄ Ս. ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ

Կիրակի, Յունուար 10.–
– Սկիզբ ժամերգութեան 9
– Պատարագ 10
Պատարագի աւարտին Ջրօրհնէք եւ Հոգեհանգիստ վասն Համօրէն Ննջեցելոց կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Հոգ. Հովիւ Եղիշէ Ա. Քհնյ. Փանոսեան:

Ըստ աւանդական սովորութեան, չը – մոռնալ Ս. Ծնունդի իւղագինը:

à Louer

STUDIO MEUBLE,
deux Pièces
Tél.: 361. 72. 81
Métro: Mairie - des - Lilas

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՏՕՆԱԾԱՌԸ

կիրակի, Յունուար 10,
ժամը 15–էն սկսեալ

Հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կաթ. Պատ. Եւրոպայի Հայոց

Աշակերտութեան կողմէ երգ, պար, արտասանութիւն եւ զուարճալի:

ՃՈՒ ՊԻՖՖ

Մուտքը ազատ է

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՕՊԱՆԵԸ.– Տիկին Աարինէ Գաբրիէլեան 100 Ֆ. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին, իր փոքրիկ Սիլվիի յաջողութեան առթիւ, աշակերտական մրցումի մէջ:

Pour vos Travaux
d'INTERPRÉTARIAT
et de
TRADUCTIONS
ASSERMENTEES
Commerciales — Techniques
Arménien, Turc
et en Arabe notamment
GARO BOYADJIAN
Expert — Juré
à la Cour d'Appel de Paris
Tél.: 885. 67. 18

Restaurant
YORGANTZ

SOIRÉE EXCEPTIONELLE
NOEL ARMENIEN — 5 JANVIER
YORGANTZ « DINER - SHOW »
Avec: Robert HALLAKOU au piano
KALOUST à la guitare
MUSIQUE D'AMBIANCE JUSQU'A L'AUBE
MENU SPÉCIAL NOEL
450 F. (T.T.C.)
CHAMPAGNE et VINS à VOLONTE

RESERVATIONS: 326. 20. 68

33, Rue de Bièvre — 52, Bd. St. Germain 75005 PARIS

Sté. TERMINAL
MEUBLES — MATERIELS
FOURNITURES DE BUREAU
ET INFORMATIQUE
20, Rue de l'Eglise - Paris 15°
RECHERCHE
CHAUFFEUR — LIVREUR
Ecrire ou Téléphoner
577. 13. 11

Grande Soirée
Conférence - Débat
Avec
YVES TERNON
Le Samedi, 16 Janvier, à 21 H.
MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
9, Rue de Madrid -- 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԼՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղին, Վիլնի մէջ, «Մանուկներու Օրը» կը տօնուի՝ Յունուար 10, կիրակի կէսօրէ եառ ժամը 3ին:

Salle St. Louis — Rue Juiverie

Երգ եւ պար դպրոցի աշակերտութեան կողմէ: Կաղանդ – Պապան Նուէր կուտայ սրահին մէջ գտնուող բոլոր մանուկներուն:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի տեղական վարչութեան, Լիոնի մէջ «Մանուկներու Օրը» կը տօնուի՝ կիրակի, Յունուար 10, կէսօրէ եառ ժամը 3–ին, Ազգային Տան սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Կաղանդ – Պապան, իր բազմաթիւ նը – ւէրներով:

Հիւրասիրութիւն՝ Խաչուհիներու կողմէ:

ՆՈՒԷՐ

Խաեան – Բարեկամական Միութիւնը, Նոր Տարուան առթիւ, կը յատկացնէ հետեւեալ նուէրները.– Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժ.ին, 4.000 Ֆ., Սամուէլ – Մուրատեան Վարժ.ին 2.000 Ֆ. (առանձնալ «Ցառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոն.– Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Պօստանեանէ 50, Պ. Ցակոբ Գրիգորեանէ 500 Ֆ.:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունուար 9, կէսօրէ եառ ժամը 3–ին, Ազգային Տան սրահը: Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն՝ ներկայ գտնուիլ:

Երգիչ ՊԵՏԻԿ Ջեզի կը ապատէ
ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

SPÉCIALITÉS ARMENIENNES

SEVAN

Direction :
M & Mme Bédikian

REVEILLON
5 JANVIER
280 F.

1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément, 94140 ALFORTVILLE
tél. 376 32 19
Fermé le lundi

LA CAPPADOCE

NOEL ARMENIEN
5 JANVIER
Dîner - Spectacle Dansant
ANIMÉ PAR
Adiss
Harmandian

RESERVEZ VOS TABLES!
67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
tél. 375.05.30

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
6
MERCREDI
6 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.075 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.075

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՏԱՆԵՐՈՒ ՄԻԱՋԱՅՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄԸ

«ԻԶՎԵՍՏԻԱ» ՎՐԴՈՎԱԾ Է
ՖՐԱՆՍ· ՄԱՄՈՒԼԷՆ

Պրիւսէլի մէջ, Եւրոպայի արտաքին տաքը նախարարները դժուարաւ հասան համաձայնութեան մը Լեհաստանի չուրջ բայց եւ այնպէս յայտնեցան միաձայնութիւն մը ստեղծել: Կը դատապարտեն զինուորական պետական հարուածը ու կը չեշտեն զեկոյցին մէջ· – «Հարկ է, դժբախտաբար նկատել այսօր, որ խո – սակցութիւնը չէ որ հաստատուած է, այլ՝ հալածանքը մարդկային ամէնէն տարբական իրաւունքերու բռնաբարութիւն մի թափօրով եւ Հելսինքիի եղրափակիչ պարբերութեան տրամադրութեանց ար – համարհանքով»: Հակառակ ոճի որոշ խստութեան մը, տասները, ամէն պա – րագայի մէջ, սեղմումի կամ անտեսական «պատիժ» ոչ մէկ որոշում տուին, այ – սինքն չհետեւեցան Ուաշինկթընի: Դեր – մանացիք առաջարկած են որ Պելժիոյ Արտաքին նախարարը՝ Թինտեմանս Վարշաւա եւ Մոսկուա երթայ, բայց այս առաջարկը չէ ընդունուած, Ֆրանսայի նախարարը, օրինակ, չատ կանխահաս որակած է նման քայլ մը: Տասները կ'ուզեն որ ժամ առաջ, զօր· Ժարուզելսկի վերջնէ պատերազմական վիճակը, ազատ արձակէ բոլոր բանտարկեալները եւ իրական զրոյց մը հաստատէ Եկեղեցւոյ եւ Սոլիտառնոշթէի հետ:

Միւս կողմէ, մեծ կարեւորութիւն կը տրուէր նախարարապետ Շմիտի տեսակցութեան Նախագահ Ռեկընի հետ, Ուա – շինկթընի, երեքշաբթի օր, թէեւ հաւանական չէր նկատուեր որ Ամերիկացին համոզէ Գերմանացին սեղմումներու դի – մելու Լեհաստանի նկատմամբ: Շմիտ հաւատարիմ կ'ուզէ մնալ միշտ որոշ օսթփոլիթիքի մը: Մնաց որ տեսնուելէն առաջ իսկ, Շմիտ՝ նիւ – եորք թայմզին ըրած յայտարարութիւններով պատաս – խանած է Ռեկընի: Հոն կ'ըսէ, օրինակ, «Չենք կարծեր որ անհրաժեշտ ըլլայ պատիժներ գործադրել»: Արդէն գերման նախարարապետին համար, տնտեսական վիճակը եւ անոր ստեղծած մտահոգութիւնները աւելի կարեւոր են քան խոր – հրդային աշխարհի եւ Արեւմուտքի տագնապը:

×

Ֆրանսական մամուլը վրդոված է խոր – հրդային կառավարական պաշտօնա – թերթը՝ Իզվեստիա, որ կը գրէ թէ կարգ մը պաշտօնական ներկայացուցիչներ, առանց քաշուելու Լեհաստանի գործե – րուն կը խառնուին եւ իրենք իրենց թոյլ կուտան թելադրել Վարշաւայի իր ընե – լիքը, կարծես թէ Լեհաստան պարզ ֆը – րանսական նահանգ մը ըլլար»: Թերթը դեռ ուրիշ բաներէ ալ ընդվզած է, ինչ – պէս այն «կարելիութենէն, զոր ֆաշիստ – ները կը վայելեն Ֆրանսայի մէջ, պաշտ – պանելու Սոլիտառնոշթէի հակայեղափո – խականները»:

× Վարշաւայի մէջ, Ժարուզելսկի ըն – դունած է արեւելեան եւ արեւմտեան եւ – րոպացի դեսպանները:

Լեհաստանի դպրոցները վերաբացուե – ցան եւ բանակի ներկայացուցիչները պի – տի այցելեն դասարանները, աշակերտ – ներուն բացատրելու համար պատերազ – մական վիճակին դրդապատճառը: Հա – մալսարանները դեռ փակ կը մնան:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ո՞ՒՐ Կ'ԵՐԹԱՆ ԻՏԱԼԻՈՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ

—o—

Անցեալ չաբթու Իտալիոյ Համայնա – վար Կուսակցութիւնը հաղորդագրու – թիւն մը կը հրապարակէր, բացէ ի բաց եւ յստակօրէն դատապարտելով «խոր – հրդային օրինակն» ու Արեւելեան եր – կիրներուն մէջ «իրագործուած» ընկեր – վարութիւնները: Իտալիոյ Համայնավար կուսակցութեան այս դիրքորոշումն նոր չէ անշուշտ, քանի որ իր դեկավարները, Պերլինկուէրէն սկսեալ, Դեկտ· 13–էն ի վեր քանիցս քննադատած էին Վարշաւա – յի մէջ զինուորական իշխանութեան հաս – տատումը: Եւ սակայն, պաշտօնական դիրով մը, Իտալիոյ Համայնավար Կու – սակցութիւնը երբեք այսքան խիստ չէր եղած Խորհրդային Միութեան հանդէպ: Նման դիրքորոշում մը կրնայ ուղղակի կրեմլինի հետ խզումի առաջնորդել եւ կանխուած պատասխան մը թուիլ հաւա – նական «բանադրանքի» մը:

Յայտարարութեան մէջ, Խորհ· Միու – թեան հետ յարաբերութիւններուն վե – րաբերեալ կը կարդանք· – «Իտալիոյ Հա – մայնավար կուսակցութիւնը կը միտի բնական յարաբերութիւններ պահել հա – մայնավար բոլոր կուսակցութիւններուն հետ, նոյն ձեւով եւ բոլոր յեղափոխա – կան եւ յառաջդիմական ընկերվարական ուժերուն հետ՝ առանց մասնաւոր կամ առանձնաշնորհեալ կապերու անոնցմէ որեւէ մէկուն հետ, մտածման կամ քա – ղաքական գործունէութեան ինքնավար հիման մը վրայ՝ առանց կազմակերպչա – կան կամ դաշտիարախօսական կապի»:

Յայտարարութեան բնաղիրը տպուած կուսակցութեան օրկան Ունիթայի մէջ Դեկտ· 30–ին, իրրեւ խորագիր կը կրէ՝ «Ընկերվարութեան համար պայքարի նոր փուլ մը բանալ»: Յայտարարութեան յարուցած կարեւոր կէտերը կը կազմեն Դեկտ· 13–ի պետական հարուածին մէջ Խորհ· Միութեան ծանր պատասխանա – տուութիւնը, Արեւելեան երկիրներուն մէջ յաջորդական տագնապները՝ ար – դիւնք խորհրդային օրինակին խստու – թեան եւ «տահմանափակ դերիշխանու – թեան» բնաբանին, մերժումը առանձնա – շնորհեալ որեւէ կապի՝ Խորհ· Միութեան եւ Արեւելեան երկիրներու կուսակցու – թիւններուն միջեւ:

Դեկտ· 13–ի պետական հարուածը դա – տապարտուած էր չատ յստակօրէն· – Համայնավարները արդէն իսկ յայտնած եւ վերահաստատած են իրենց յստակ դատապարտումը՝ ինչ կը վերաբերի զին – ուորական հարուածին, ձերբակալութիւն – ներուն, զինուորական տեռանի դատա – վարութիւններուն եւ քաղաքական, ար – հեստակցական ու ընկերային կազմակեր – պութիւններու գործունէութիւններուն կասեցման մասին: Այս ամէնը, ըստ յայտարարութեան, «մեր (Իտալական Համայնավար Կուսակցութեան) ընկե – րային եւ ժողովրդավար իդէալներուն ներհակ» միջոցներ են:

Ժողովրդավարութիւնն ու ընկերվա – րութիւնը, կը շարունակէ յայտարարու – թիւնը, «անքակտելի են եւ կրնան իրա – գործուիլ իր իսկ վիճակը ընտրելու իւ – րաքանչիւր ժողովուրդի իրաւունքներու չարգանքին մէջ միայն»: Արեւելեան եր – կիրներուն մէջ կը յայտնուին «ցաւալի եւ չայորդական տագնապներ, որոնք խնդրոյ առարկայ կը դարձնեն իշխանու – թեան մենաշնորհն ու բացակայութիւնը մարմիններու, որոնցմով, անշուշտ ըն – կերութիւնը կազմուած է»: Ցայտարա – րութիւնը կը բանաձեւէ ապա Պերլին – կուէրի հեռատեսիլէն յայտնած միտք – րը· – «Պէտք է ուրեմն նկատի ունենալ թէ ընկերվարութեան զարգացման այս փուլը եւս, որ կը սկսի Հոկտեմբերեան յեղափոխութեամբ, սպառած է իր մղիչ ուժը, ճիշդ այնպէս՝ ինչպէս մարած է այն փուլը որ տեսաւ ծնունդն ու զար – գացումը ընկերվարական կուսակցու – թիւններու եւ արհեստակցական շար – ժումներու՝ Երկրորդ Միջազգայնականին չուրջը կազմուած»:

Ըստ Իտալիոյ Համայնավար Կուսակ – ցութեան լեհական տագնապը բազմա – թիւ պատճառներ ունի· – «Հարցը կը կա – յանայ ընկերային եւ քաղաքական ծայ – րաստիճան ծանր տագնապի մը մէջ, տագնապ մը՝ որ ընկերութիւնը իր հի – մէն ցնցեց: Կարելի չէ զայն վերածել ընկերվարութեան թշնամի ընդդիմադիր ուժերու ռազմավարութիւններու, եթէ նոյնիսկ, արդարեւ, այս ամէնուն հա – մար միջոցներ եւ առիթներ կը բանայ: Տագնապը հինէն կուգայ եւ չի կրնար բացատրուիլ, եթէ երբեք չհշտը չդնենք լեհական վարչակարգի քննադատման, որեւէ փոփոխութեան հանդէպ իր խըս – տուութեան ու ընդդիմութեան վրայ: Դժ – գոհութիւնն ու ընդվզումը բարձրացան այս դրութեան մէջ ժողովրդային կեան – քի մը բացին դէմ, յարաբերութեանը դէմ ընդ մէջ զանգուածի մը եւ կուսակ – ցութեան՝ որ էապէս դիւանակալական երեսով կը ներկայանար, ընդդէմ պաշ – տօնական արհեստակցական ընկերակ – ցութիւններու անկարողութեան՝ աշխա – տաւորներու առօրեայ չահերը պաշտպա – նելու համար, եւ վերջապէս ընդդէմ ա – նանձնաշնորհեալ դիրքերու եւ կուսակ – ցութեան իսկ մէջ ապականած պարա – գաներու: Սոլիտարնոշթէի յաջողութիւնը կարելի է «նկատել քաղաքական ասպա – րէզի մէջ աշխատաւոր դասակարգին պոռթկումը՝ յանուն մէկմասութեան մը կարելիութեան»:

×

Պերլինկուէրի կուսակցութեան համար լեհական տագնապի բուն պատասխա – նատուները Խորհ· Միութիւնն ու վար – չաւայի Ուխտին անդամ երկիրներն են.– «Մեծ է իրենց պատասխանատուութիւ – նը: Ծանր ճնշումներ, անտարակուսելի միջամտութիւններ գործադրուեցան, քաղաքական եւ դաշնակցական անդուլ գինարշաւ մը՝ ընդդէմ վերանորոգման ճիգին»: Իտալիոյ Համայնավար Կու – սակցութեան համար ընկերվարական ճա – կատը ոչ թէ համահաւասար իրաւունք – ներով կուսակցութիւններու համայք մըն է, այլ գաղափարախօսական – գին – ւորական ճակատ մը՝ իշխանաւորներու տրամադրութեամբ գեկավարուած»:

Կուսակցութեան գեկավարութեան կող – մէ խմբագրուած նման յստակ եւ հատու յայտարարութեան մը հետեւանքները կարելի չէ անշուշտ այսօր գուշակել: Ըստ երեւոյթին միակամ արտայայտու – թեան տպաւորութիւնն իսկ Իտալիոյ Համայնավար Կուսակցութեան պատկերը չի պարզեր: Առանց որ վերջ տայ ծա – գած ներքին վէճին, այս յայտարարու – թիւնը, ընդհակառակն, զայն կը բա – նայ:

Թ. Ա. Թ.

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ԴԵԿՏ· 23 – 30)

ԵՐԵՒԱՆԸ 2000 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

Երեւանի գլխաւոր յատակագիծի հա – մաձայն, մինչեւ 2000 թուական կը կա – ռուցուի 13 միլիոն քառակուսի մեթր բը – նակելի տարածութիւն: Երբ աւելի քան կէս դար առաջ ճարտարապետ Ալեքսան – դր Թամանեան կը ներկայացնէր Հայաս – տանի մայրաքաղաքի զարգացման՝ 150 հազար բնակիչի համար նախատեսուած գլխաւոր յատակագիծը, չատերու անե – րեւակայելի կը թուէր: Այն ժամանակ Երեւան ունէր 30 հազարի հասնող բնակ – չութիւն մը: Ներկայիս մշակուած նոր գլխաւոր յատակագիծը նախատեսուած է մէկ միլիոն 200 հազար բնակիչի համար: 2000 թուականին Երեւանը կը դառնայ գերարդիական քաղաք, բազմազարեան ազգային ճարտարապետութեան լաւա – գոյն գիծերով հանդերձ: Մայրաքաղաքի կառուցուածքի առանցքը կը դառնայ 30 մեթր լայնքով գլխաւոր պողոտան, որ քաղաքը ուղիղ գիծով կը կտրէ հիւսիսէն հարաւ: Պողոտայի համակառոյցին մէջ կը ներդաշնակուին բարձր շէնքերը, պայտաճեւ տեղաբաշխուած բացօթեայ չարժանկարի սրահներն ու թատրոնները, ինչպէս նաեւ չատրուանները, քանդակա – խումբերը, ծառերն ու թուփերը: Տա – րածութեան սահմանափակ ըլլալուն պատճառով քաղաքը կ'աճի դէպի վեր: Առաջին 25 յարկանի շէնքը կը բարձրա – նայ Նորքի մուտքի մօտ: Այդ շրջանը ներկայիս կ'ապրին մօտ 100·000 հոգի: 2000 թուականին Երեւանի մէջ լուծուած կ'ըլլայ փոխադրութեան հարցը: Քաղաքի մէկ կէտէն միւսը կարելի է հասնիլ քանի մը վայրկեանէն, շնորհիւ մէթրոյին եւ այլ ճամբաներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ, գործազուրկերու թիւը 1,6% աւելցած է Դեկտեմբերին: Ներկայիս, Աշխատանքի նախարարու – թեան տուած թիւին համաձայն, պաշ – տօնապէս երկու միլիոն տասնեակինը հա – զար գործ փնտռող կայ:

ԼՍԱՆՍԻՆ դինը պիտի աւելնայ Զո – րեքշաբթի կէս գիշերին եւ, ինչպէս յայ – տարածուած էր, «դեր»ին լիթրը պիտի արժէ 4 Ֆ· 31, իսկ հասարակը՝ 4,09:

ՓԱՐԻԶի մեթրօն, օրէ օր աւելի վը – տանգաւոր կը դառնայ եւ ընթացիկ գո – ւութիւններէն զատ, զինեալ յարձակում – ները, հրացանաձգութիւնը եւ դաշունա – հարումն ալ սկսած են ամենօրեայ ա – րարքներու վերածուիլ: Անցի օր, 17 տարեկան ուսանող մըն է, որ մերժած ըլլալով դրամապանակը յանձնել, փորձն կերած է դաշոյնի քանի մը հարուած, Ռեփիւպլիք կայարանը, ընդհանուր ան – տարբերութեան մէջ: Ցարձակողները յա – ջողած են փախուստ տալ: Երկուշաբթի ալ, երկու ատրճանակներ կրող ճամբորդ մըն է, որ կրակ բացած է ոստիկաններու վրայ, որոնք իր թուղթերը կ'ուզէին, բայց ոստիկաններն ալ հակազդած են ու մարդը տեղն ու տեղը մեռած է:

ՄԱՐՍԷԼ ՏԱՍՕ «Եւրոպա մէկ» ձայ – նասփիւռի կայանին արժեթուղթերուն 20 առ հարիւրը գնած է, ինչ որ չէր կրնար ընել առանց Պետութեան օրհնութեան:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ կառավարու – թեան եւ դիւանագիտական Մարմնին ա – ւանդական մաղթանքները ընդունեցաւ առջի օր: Այս առթիւ արտասանած խօսքե – րուն մէջ, Նախագահը չեշտած է որ՝ դործը հեռու է վերջացած ըլլալէ: Ար – տաքին ճակատի վրայ, Լեհաստանի կամ Աֆղանիստանի չէ ակնարկած ուղղակի, բայց ճաղկած է բռնատիրութիւնը:

ԿԻՊՐՈՍԻ հարցը, անգամ մը եւս, սուր բնոյթ առած է երկու – երեք օրէ: Նախ կիպրոսի թրքական ուժերը կազմուպատ – րաստ ըլլալու հրահանգ ստացած են, ու Միացեալ – Նահանգներն ալ «թելադ – րեր» են, որ թրքական ուժերը կիպրոս մնան: Կ'ըսուի թէ այս ամբողջը նախա – բանէ այն յայտարարութեան, զոր կը պատրաստէ Տէնքթաշ, Փետր· 13–ին: Արդարեւ, այդ օրը Թուրք – կիպրացի պարագլուխը Թուրք կիպրական Պետու – թեան մը ստեղծումը պիտի հռչակէ հը – րաւիրեալ հարիւրաւոր օտար լրագրող – ներու առջեւ:

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԵՐԱԽԱՆԵՐՈՒ ԱՆՀԵՏԱՑՈՒՄ

Միջադէպերու արձանագրութիւնը ըլլալով առաւել պատկերալից, հետեւեալը կը նկարագրենք: Սալվատորեան ապահովութեան ուժեր կը խուժեն Մարիա Նելլա Կարսիա Վիլլասի բնակարանը: Այս վերջինը, որ նախագահուհին է իր երկրին մարզկային իրաւանց պաշտպան յանձնախումբին, տունէն հեռու է: Սակայն տան մէջ կը գտնուին եօթը բարեկամներ, իրենց երեք զաւակներով՝ 5,7 եւ 13 տարեկան: Ապահովութեան ուժերը կ'ուզեն դիտնալ, թէ ո՞ւր կը գտնուի այդ պահուն տանտիրուհին: Պատասխանը՝ չենք դիտեր:

Զինուորները կը ծեծեն, կը խոշտանդեն ծնողքները, իրենց երախաներուն աչքին առջեւ: Ապա կարգը կուգայ երախաներուն: Պատասխանը մնալով միշտ նոյնը, այն թէ չենք գիտեր, զայրացած զինուորները կը ձերբակալեն տան մէջ գտնուղները ու կ'առաջնորդեն ոստիկանատուն: Հոն երախաները կը բաժնեն իրենց ծնողքներէն եւ անծանօթ ուղղու-թեամբ կը տանին: Շնորհիւ էմնըսթիի ինթերնէշընըլի ձեռնարկած արշաւին՝ երախաներուն գտնուած վայրը երեան կ'ելլէ· – անչափահասներու վերադաս - տիարակութեան արգելակայան:

Այլ նկարագրութիւն: Արժանթինէն Լոնտոն կը ժամանեն խումբ մը ապուեյաներ (մեծ - մայրիկներ): Շարժումի մը մէկ էջն է գտնելու համար անհետացած 67 երախաներ Արժանթինի մէջ: Իրենք ալ կը պատմեն իրենց պատմութիւնը: Առնուազն չատեր կ'արձանագրուին մա-մուլին մէջ, իբրեւ լուր կամ յօդուածի մանրամասնութիւն: Իրեւ օրինակ, մէջ-բերենք մէկը:

Մարիա Լորա Իրիպարի երկու թոռ-նիկները՝ Թոմիանա 4, իսկ Լորա 2 ամսու, կ'առեւանգուին ասոնց ծնողքին ձերբակալութեան օրը՝ 1977, Հոկտեմ-բեր 17: Մեծ մօր յամառ փնտռտուքները արդիւնք կուտան միայն 1980 Մարտ 19-ին: Տարի մը առաջ երկուքն ալ կ'ար-դեզրուին ամուլ զոյգի մը կողմէ պաշ-տօնական արձանագրութեամբ: Աչքս ա-մէն անկիւն էր, ականջներս սրած էի, կը դիմէի ամէն տեղ, միջնեւ որ յայտ-նեցայ թաոնիկներուս հետքը գտնել:

Այսպիսի դէպքերու, – գործածենք իս-կական բառը՝ ողբերգութիւններու, ար-դիւնք բռնատիրական վարչակարգերու անմարդկային կեցուածքին, ցուցակը կարելի է երկարել, առնուազն հատորի մը՝ փոքր, միջին թէ լայնածաւալ, է-ջերը լեցնելով:

Ցաւենային դէպք, այօրինակ ողբեր - դութիւնները թղթածրարներ կը պատ - բաստեն եւ կը դիզուին կազմակերպու - թեան Լոնտոնի կեդրոնատեղիին մէջ:

Ոմանք երեւան կ'ելլեն եւ երբեմն ալ դրական երեսներ կ'արձանագրեն: Սա - կայն մնացեա՞լները:

Մանաւանդ, երբ դիտենք, – եւ կը բա-ւէ էմնըսթիին տարեկան տեղեկագիրնե - րը կարդալ, – թէ ո՛չ Լատին Ամերիկան եւ ո՛չ ալ կեդրոնական մենաշնորհը ու-նին երախաներու առեւանգումին երե - ւոյթին մէջ:

Երբ ինքզինք կայսր հռչակած Պոքասա չուրջ հարիւր երախաներ սպաննել տը - ւաւ, թերեւս նոյնիսկ մասնակից դար - ձաւ, աչխարհ քիչ մը ուշացումով իրար անցաւ: Բողոք, դատապարտութիւն եւ - այլն: Ասոնք, անկասկած, կայսեր ան - կումին հիմնական պատճառները դար - ձան:

Բայց անդին երկիրներ կան Ասիա, Ափ-րիկէ, նոյնիսկ Եւրոպայի սրտին վրայ, ուր այլազան անուններու տակ եւ պատ-ճառաբանութիւններով նոյն անմարդկա-յին գործելակերպերը կ'արձանագրո - ւին:

Տեղ մը պատճառաբանութիւնը կը կրէ հետեւեալը՝ ծնողքը ի վիճակի չէ կըր - թելու, դաստիարակելու իր զաւակները իշխանութեան նորմերուն համաձայն: Այլ տեղ՝ ծնողքը հակա ... քարոզչու - թիւն կը կատարէ, երբ իրականութեան մէջ պարզօրէն այլախոհ մըն է, այսինքն՝ տարբեր կարծիք ունի տիրող վարչակար-գին ընոյթին մասին, եւ այդ միտքը հր-րապարակաւ կ'արտայայտէ: Այլ տեղ ե-րախաներ, զաւակներ ձեւով մը «պա - տանդ» կը դառնան դուրս ելլելու վիզա չտանալով: Չէ՞ որ իշխանութիւնը կ'ու-զէ վատահ ըլլալ, թէ արտաքսման մեկ-նողը անպայման եւս պիտի վերադառ - նայ:

Հար· Ափրիկէ Հանրապետութեան մէջ արտակարգ ապահովութիւն անունը կը-րող արգելակայան մը կայ՝ Ռոպէն կըղ-զի: Երեւակայել, թէ հոն կը բանտարկը-ւին 14–էն 15 տարեկանէն սկսեալ անչա-փահասներ: Այլազան պատրուակներով, բայց ո՛չ անշուշտ ընթացիկ, առօրեայ ոճիրներու ամբաստանութեամբ:

Ո՞յս թէ ա՛յն երկիրն է բռնատիրական իր վարչակարգով եւ ընոյթով: Բռնատի-րակա՞ն, մենատիրակա՞ն, թէ քիչ մը նուազ: Այս սահմանումները կատարե - լու, ճշդելու ժամանակ նկատի կ'առնը - ւին ազատութիւններու բռնաբարումնե - րը, ապահովութեան ուժերու բրտու - թիւնները, օրէնքներուն կամայական մեկնաբանութիւնները, մարդկային ի-րաւունքներու ոտնձումները եւայլն:

Նկատի կ'առնուի՞ն արդեօք բռնու - թիւններուն անտեսուած երեսը: Երախա-ներու առեւանգումը, զաւակ – ծնողք բաժանումը, բնականաբար, պարտա - դիր:

Ահա օրուան հարցերէն մէկը, դժբախ - տաբար, այժմէական:

Էմնըսթիի տարեկան տեղեկագիրնե - րուն ընթերցումը միշտ ալ տխուր խոր - հրդածութիւններու առիթ կուտայ: Քանիերորդ դարու մօտաւոր աւար - տին:

Ժ· ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՄՇՈՑ ԱՇԽԱՐՀ

Տոհմիկ կերակուրներ եւ Բոյսեր

Սահմանադրութենէն վերջ, ինքզինքը ընդ միշտ ազատագրուած կարծելով բըռ-նակալութեան լուծէն, անտեղեակ գա - լիք ահաւոր փոթորիկէն, հարստահար - ուած ու կեղեքուած Տարօնի ժողովուր - դը կը ձգտէր ազգային վերելքի եւ ան - սահման ուրախութեան շրջան մը կ'ապրէր: Տանիքներէն ու փո-ղոցներէն կը լսուէին հայրենաշունչ եր - գեր «Անդրանիկը քալ», «Պարոն Գէորգ եօթն ընկերով», – «Առաքել – Մուշեղ», «Գարահիսար լերան կրծքին» եւայլն·:

Բարի լուսուն, աքաղաղներու կանչե - րու հետ, ծուխը կը սկսէր բարձրանալ հայրենի թոնիրներէն եւ օճախներէն: Ամառ թէ ձմեռ, Մշոյ տներէն կը լսուէր սաթոռներու եւ կոճերու թըքթըքոցը, որ կ'արձագանգէր փողոցէ փողոց: Տանտի - կինները միս կը ծեծէին, երկանք կը քա-շէին, պղտուր կ'աղային, պատրաստելու եւ եփելու Մշոյ ազգային կերակուր, համբաւաւոր կլուլիկը, որուն վրայ երգ մըն ալ չինած, կ'երգէր Գարաւթ անու - նով պարզամիտ, փորը կէս կուշտ, կէս անօթի երիտասարդ մը, որ կ'այցելէր տուները, կ'ուտէր կլուլիկը եւ անոր գովքը կը հիւսէր, զուարճացնելով տան-տիկինները:

«Կլուլի՛կ, հալըմ ցեցա՛
«Կլուլի՛կ, կէշտի կեցա՛
«Կլուլիկ, փորս ալօթի՛
«Կլուլի՛կ, Գարութ շանորդի»:

Բացի կլուլիկէն Մշոյ միւս տոհմիկ կերակուրներն էին· «չորթանով կանկառով ապուր» ·

– «Գոմշի մսով եւ խալամով թթու»
– «Ժախով ձրւածեղ» – «աշպապեայով բէտ գլուխ խուփքա» – որտտոթփէ տոլ-մա»·
– «Կորեկէ ճմուռ» եւ – «օղնէ վռիկ»:

Օղինը, փորը կակուղցնող բանճարե - ղէն մըն է, այդ պատճառաւ ժողովուրդը առակի վերածած էր զայն եւ կ'ըսէր ու-տողին...

«Օղնէ վռի՛կ,
«Կըպիս ցոիկ»...

Կար նաեւ տօնական օրերու յատուկ, հիբիան, ճուտապը, Սուրբ Սարգսի փո-խինդը, չոռ բաղարջը եւ ածիկը, որուն պատրաստութիւնը չատ երկար էր եւ ժամանակի կը կարօտի:

Ձմրան՝ քարերէն ընտրուած ցորենը կը պարզէին կոտրած պուտուկներու կամ տաչուներու յատակը եւ կամ, ցորենի ցո-ղուններէն – ծըղոններէն հիւսուած բու - նիկներու մէջ· վրան ջուր կը ցանէին եւ կը դնէին տան մէկ անկիւնը, որ թէ տաք ըլլար, թէ խոնաւ: Ժամանակ մը վերջ, փուռած ցորենը կը սկսէր ծլիլ, ծլիլերը կ'ըլլային սպիտակ, քանի որ ներսը պահուած էին եւ արեւ ու երես չէին տե-սած: Այդ ծլած ցորենը, որուն հիւթը քաղցր էր, սանտի մէջ կը ծեծէին, մին-չեւ որ խմորի վերածուէր, յետոյ պղընձէ ամանի մը մէջ կը ճմռէին ու կը շաղ-ուէին պաղ ջրով, բարակմաղէ մը կամ կտաւէ մը անցընելէ առաջ: Քամուկին խառնելով ցորենի ալիւր, կը դնէին կըրակին, ուր եփելով կը դառնար հիւթի - պայծ նման խիւս մը, անուշ պէս քաղ-ցըր: Կարասներու մէջ լեցուած, ածիկը կը պահուէր մառաններու մէջ, որպէս մեծ պահքի ճմրան ուտելիք:

Ձմռան նաեւ ժաժիկը, լոռը եւ պա-նիրներու թագուհին, տոմաատը, որ պարկերու մէջ կը դնէին եւ չաբաթներով հողին տակ կը թաղէին:

Ամրան տօթերուն, չրջանի ինքնատիպ քրտուհիներ, չալկած իրենց լաճերն ու պարկով լեցուն ոչխարի մածուն, կու - գային Մուշ, գայն վաճառելու քաղքե - ցիներուն: Ցաւոկանչական էր անոնց մա-ծունը լեցնելու եղանակը· առանց երա-խան եւ մածունը վար առնելու իրենց չալակէն, ճարպիկ շարժումով մը, ի-րենց ուսէն վար կը դարձնէին միայն պարկին բերանը եւ մածունը կը հոսէր մասնաւոր հողէ չափերու «սաֆա»ներու կամ կոտիկներու մէջ, զոր կը ծախէին, չափը տասը փարայի: Իսկ գաւուցիները՝ այսինքն Սասունցիք եւ դաշտեցի չինա - կանները նոյնպէս քաղաք կը բերէին ծա-խելու, Քարճին, Ալուճ, Խանեն եւ Մո - վասարի նշանաւոր խաւռծիլը, ինչպէս նաեւ, էշերու վրայ բեռցուած ճմերուկ ու սեխ:

Աչնան Մշոյ տներու պատուհաններէն եւ ցածիկ պատերէն հիւսուած ու չըղ - թայուած կը կախուէին չորնալու Սպիտ-կունք, Նըվիկ, եւ մանաւանդ կանաչ ծը-խախոտի փունջեր, որոնց անոյշ հոտը կը բռնէր աչխարհը:

Մշոյ սարերուն ու ձորերուն մէջ ամող տեղական անհամար բոյսերէն, գործա - ծելի էին նաեւ, խիղխիճօք որ ճիւնէն ան-միջապէս վերջ կ'ելլէ: Ճրնճղուղ պա - չար, աւիլուկ, սըղտորուկ, ժախ, ղը-մուկ, փարփառ, կանկառ, խնծորակ, սինձ, բազկիկ, փընկայ, ճուքճուքիկ, ճոմըրտուկ, սիպեխ, աւիլուկ, մանտակ, ևրընջնակ, թորթիկ, կաթնուկ, սալ-տուկ, չալափուկ, մատուտակ, իչտըրը-ռուկ, թորթիկ, մանդակ, զըմուկ, ատ-մատիտոն, նըվճուկ, թըթվառօշ, դան-տըրուկ, դաղց, բլղեմ, հոչոչ, ճլռնիկ, թիթեռճիկ եւ այլն·:

Գուքանի վարած ակօսներէն ալ, հո - ղին տակէն կ'ելլէին կոճղէզ եւ դանակ - տոխ կամ խանտիտոռ արմատները:

Իսկ տափարակ տանիքներուն վրայ լո-լիկներու կողովներու չուրջ, կը թա - փէին դուռ դրացի իրար օգնելու, թարմ ու կարմիր լոլիկները կը մանրէին ու կը չարէին սպիտակ խոհրներու վրայ, ուր, արեւուն ցոլքերուն տակ կը մնային օ-րերով, պսպղալով ու զարդարելով քա-ղաքը:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԱՏ

ՎԻԿՏՈՐ ԲԱԼԱՑԵԱՆ

– Տնտեսվարի դնալուց յետոյ, երբ դուռը ծեծեցին, պատուհանը փա՞կ էր:
– Այո:
– Ինչո՞ւ էիք փակել:
– Արարատի գնալուց յետոյ փակեցի, դեռ չուտ էր, ասի փողերը դասաւորեմ:
– Փողերը ձեր դարակում չէի՞ք դասա-ւորում:
– Չհասցրեցի դասաւորել· դարակում նախկինում մնացած դումար էր:
– Որքա՞ն:
– Չեմ յիշում:
– Ուրեմն, քանիշորս հազարն էլ տարել են:
– Ինչ իմանամ... Երեւի բոլորն էլ տարել են, դարակի փողն ինչո՞ւ պիտի թողնէին:
– Չէ դարակի դրամին ձեռք չեն տուել:
– Երեւի չտապել են:
– Արարատը վաղո՞ւց է ձեզ մօտ աշ-խատում:
– Վեց տարի կը լինի:
– Քանի՞ տարեկան է:
– Երեւի մի երեսուն – երեսունհինգ, ճիշդը չեմ կարող ասել:
– Որեւէ մէկին կասկածո՞ւմ էք:
– Ո՞ւմ պիտի կասկածեմ:
– Իսկ որեւէ մէկին չէ՞ք նմանեցնում ձեզ հարուածողին:
– Հասցրեցի՞ տեսնել, որ նմանեցնեմ:
– Կարճահասա՞կ էր, թէ բարձրահա - սակ...
– Ոնց որ միջահասակ լինէր:
– Ոնց ո՞ր, թէ՞ միջահասակ էր:
– Միջահասակ էր:

...Դանիէլեանը լնտոխուտի քաղաքի բաժնում խնդրեց տնտեսվարի անձնական գործը, բացեց այն ու զարմանքից քա-րացաւ: Անձնական գործին փակցուած լուսանկարից երեն էին նայում մի զոյգ ծանօթ աչքեր:

Նա յիշեց: Միջահասակ, թուխ մազեր, խոշոր, սեւ աչքեր, ձախ ձեռքին դաջ - ուածքի՝ «Արօ»: Տասը տարի առաջ բնա-կարանային դաղութեան համար դասա - պարտուած: Օրինակելի վարքի համար կալանավայրից ժամկէտից չուտ ազատ - ուած: Երկու անգամ օգնել է քրէական հետախուզութեան բաժնի աշխատակից - ներին՝ վնասազերծելու եւ ձերբակալե - լու վտանգաւոր յանցագործների: Միքէ՞ Արօն վերադարձել է նախկին «մասնա - դիտութեանը»: Դանիէլեանը չէր ուզում հաւատալ, բայց երբ լաբորատորեայից յայտնեցին, թէ չհրկիզուող պահարանի վրայից յայտնաբերուած մատնահետքերը պատկանում են երկու տարբեր մարդ - կանց, յանձնարարեց քարտարանից հա - նել Արոյի մատնահետքերը եւ համեմա - տել: Գուցէ աւելի չուտ նրա համար, որ-պէսզի համոզուի, որ դրանք Արոյի մատ-նահետքերը չեն, որոնց ուզում էր, որ նրանը չլինէին: Սակայն, երբ ստացաւ փորձագէտների պատասխանը, ձեռքերը թուլացան:

– Գրիչա, փոխանակ ուրախանալու, թթուել ես,– ասաց փորձագէտը,– այս-պէս չուտ ե՞րբ էիր հետքի վրայ ընկել, գործը համարեա բացուած է:

– Գիտես ինչ,– պատասխանեց Դա - նիէլեանը,– քեզ հետ երբեւէ պատահե՞լ է, երբ ցանկացել ես մի թանկագին բան գտնել, գտել ես եւ կորցրել... Այ, այդ-պիսի մի զգացում առաջացաւ մէջս հէնց այս պահին:

– Այս պահին գտել ես, ի՞նչ կորցնելու մասին է խօսքը:

– Չէ, դու չես հասկանայ դա...

Դանիէլեանը նորից գնաց ինստիտուտ եւ առաջինը մտաւ դէրեկտորի առանձ - նատեղեակը:

– Հը՞, ասում են գտել էք յանցագոր-ծին, հա՞,– հարցրեց դէրեկտորը,– ո՞վ է:

Ձեր տեսակէտը:

– Չի կարող պատահել,– դէրեկտորը անհանգիստ ելաւ տեղից, մօտեցաւ եւ նստեց Դանիէլեանի կողքին,– չեմ հաւա-տում: Նա ընդունակ չէ այդպիսի արարք կատարելու:

– Ընդունակ չէ՞:

– Այո, դէմովս կ'երաշխաւորեմ:

– Եւ ի՞նչն է ձեզ առիթել այդպիսի աներեր կարծիք ունենալու:

– Հաւատա՛, հաւատա՛, բարեկամ:

– Դուք դիտէ՞ք, որ Արօն նախկինում դատուած է եղել՝ կողոպուտի համար:

– Արարատը, Արարատը, բարեկամ:

– Արօն նրա մականունն է:

– Գիտեմ:

– Եւ դուք դիտէ՞ք, որ դատուած է եղել:

– Գիտեմ:

(Շար· 9)

ՊԱՐԳԵՒՈՒՀԻ ՕՐՓԱՑԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԸ

Պ. Արամ Պետրոսեան կը տեղեկացնէ թէ իր նախաձեռնութեամբ, աչնան, Երեւանի Զարենց թանգարանը յանձնուած է, իր կնոջ՝ ողբացեալ Պարգեւուհի Օրփայի դիւանը, ինչպէս նաեւ ձայներիզի վրայ արձանագրուած բազում երգերն ու բանաստեղծութիւնները: Հայաստանի Ժողովրդական Արուեստի պետական թանգարանը իր կարգին առացած է ողբացեալին լաւագոյն գործերը, – պարարուեստի իրեր, զարդեղէններ, դրական – դեղարուեստական աշխարհէն իրեն ուղղուած թանկագին նամակներ, փարիզի եւ Հռոմի քաղաքապետութիւններէն իրեն չնորհուած արծաթեայ պատուանշաններ – րը ու վկայագիրները: Առեղնանկարներ – րուն մէջ աչքի կը զարնեն Մեծն Տիգրանը, Մկրտիչ Եօթնեզրայրեանը, կարմիր Ցեղափոխութեան դէմքերը, Օմար Խայեամն ու իր սաղին, եւլն.: Իսկ Ռուզվելթի ստեղնանկարը 1950-ի Մարտ 24-էն ի վեր զարդը կը կազմէ Նիւ - Եորքի Հայոց բարքի թանգարանին: Ժողովրդական թանգարանը վերանորոգութեան մէջ ըլլալով, փոխ – տնօրէն պր. Վարդգէս Սողոմոնեան որոշած է յետագային ցուցահանդէս մը սարքել Պարգեւուհիին գործերով (պարուհիներ, դաշտանկարներ, արձանիկներ, «Արմենուշ» պուպրիկը, եւլն.):

Ինչպէս յիշուած էր նախապէս, հանգուցեալ արուեստագիտուհիին մարմինը 1980-ի Յունիսին փոխադրուած է Մոնթրէալ ուր կը հանգչի ծովահայեաց բլուրակի խոնարհ դերեզմանատան մէջ, պարուհիի հանդերձով եւ զարդերով: Դամբանին վրայ ոսկետառ արձանագրուած են իր պատուանշանները, արուեստի իր հինգ ճիւղերը ու հոգեխոռով իր մէկ բանաստեղծութիւնը, որ կ'ոգեկոչէ իր կեանքին նպատակը: Քաղաքապետ պ. Խրիանթոս Կալաքասի կարգադրութեամբ, զարնան Բլոմարէոնի մէկ փողոցը պիտի վերակոչուի Պարգեւուհիին անունով, Բանաստեղծ – Արուեստագիտուհի յիշատակութեամբ: Ցուշատախտակը պիտի զետեղուի ամուսնին մօրը տունը վրայ, ուրտեղ ան 1924-ին յղացած ու գրի առնել սկսած է իր Ֆրանսերէն քնարավէպը: – «Վա Սիրէն տը Միթիլէն»: Սաֆոյլ հայրենիքին ազգային թանգարանը ընդունած է ողբացեալին նկարած հելլէն պարախումբը, կապոյտ ֆօնի վրայ, թիկունքէն դիտուած:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

– ԴԱՂՈՒԹԷ ԴԱՂՈՒԹ –

ՊՈԼՍՈՑ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին մէջ, Դեկտ. 20-ին մեռած է իրաւաբան Վարդան Պէկեան: Եղած է հիմնադիր անդամներէն կեդրոնական Սանուց Միութեան եւ առաջին շրջաններու վարչութեան գործօն տարրը: Բացի կեդրոնական կանի համար տարած իր աշխատանքէն ողբացեալը եղած է նաեւ Պատրիարքարանի իրաւագէտ – խորհրդականը եւ Ս. Փրկիչ եւ Ս. Յակոբ հիւանդանոցներու կալուածոց անդամ:

×

ՊՈԼՍՈՑ Գարակէօզեան Որբանոցի չէնքի նորոգութիւնները աւարտած ըլլալով, Խնամակալութիւնը Դեկտ. 20-ին ճաշ մը տուած է Գարակէօզեան Սանուց Միութեան սրահին մէջ, նախագահութեամբ Շնորհք Պատրիարքին: Սեղանը վարած է Արման Մարաշլեան: Խնամակալութեան ատենապետը՝ Տոքթ. Մարտիրոս Ենի – երկան, տեղեկութիւններ տուած է վարժարանին մասին: Դեղարուեստական յայտագրի գործադրութենէն ետք խօսք առնելով Շնորհք Պատրիարք չեչտած է. «Մեր համայնքին համար մեծ հպարտութիւն է իր ծոցին մէջ չուրջ 70 տարիէ ի վեր Գարակէօզեանի նման հաստատու – թիւն մը ունենալ: Թէեւ մենք այլեւս այնքան ալ շատ որբ զաւակներ չունինք ի հօրէ եւ ի մօրէ, բայց կրկին Գարա – կէօզեանը իր առաքելութիւնը ունի այս հատւածականութեան մէջ: Նորոգութիւ – նը անհրաժեշտութիւն մըն էր, թէեւ շատ բազմածախս, բայց յաջողութեամբ գլուխ հանուեցաւ Խնամակալութեան ջանքերով ու մասամբ կիլլիկեան Հիմնարկութեան օժանդակութեամբ»:

×

ՀԵԼԻՈՊՈԼՍՈՑ (Գահիրէ) Ս. Թերեզա հայ կաթողիկէ մարզադաշտին վրայ տեղի ունեցած է եգիպտահայ մարզական վեց ակումբներու պասքէթ պոլի մրցաշարքը, Դեկտ. 4 – 6: Առաջին օրը կատարուած է նորոգուած մարզադաշտին բացումը: Ներկայ եղած է եգիպտահայ կաթողիկէ Համայնքի վիճակաւոր դերպ. Ռափայէլ Եպիսկ. Պայեան: Մրցաշարքին մասնակցած են Հ. Մ. Ը. Մ. Արաբատ, Հելիոպոլսոյ Նուպար, Աղեքսանդրիոյ «Կամք» եւ Նուպար, Ս. Թերեզ, Գահիրէի Հ. Մ. Ը. Մ. Արարատ խումբերը: Այս վերջինը չհասած է բաժակը: Դեկտեմբեր 5-ին տեղի ունեցած է պրանցիկ երեկոյթ մը:

×

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՑ «Յառաջդիմասէր»ի Տան «Ս. Լէյլէկեան» սրահին մէջ տօնուած է Հ. Ց. Դ. 91-ամեակը, նախագահութեամբ ընկ. Գարեգին Եմէնիճեանի: Հանդիսութիւնը վարած է ընկ. Նուպար Թընկրեան, որ բացման իր խօսքին մէջ ներկայացուցած է Հ. Ց. Դ.ի գործունէութիւնը անցնող 91 տարիներուն: Բանախօսած է ընկ. Բիւզանդ Կառնեան (Լոս Անճելըսէն), վեր առնելով Դաշնակցութեան դերը վերջին 90-ամեայ պատմութեան մէջ: Գեղարուեստական յայտագրին մասնակցած է Երիտասարդաց Միութեան երգչախումբը, դաշնակի ընկերակցութեամբ Նուարդ Քեհեայեանի: Հանդիսութիւնը վերջ գտած է խրախճանքով:

×

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ մէջ կառքի արկածի զոհ գացած է ընկերուհի Սեդա Քիւրկճեան: Ծնած էր 1959-ին՝ Պուրճ Համուտ. Նախակրթութիւնը ստացած էր Նոր Սիս Թաղամասի Ազգ. Աքսոր Դասարճեան վարժարանը, երկրորդական ուսումը՝ «Սոֆիա Յակոբեան» քոլէժը: Պէյրութի Ամերիկեան Համալսարանը աւարտելէ ետք այս տարի, Սեդա Քիւրկճեան սկսած էր պաշտօնավարել «Սոֆիա Յակոբեան» քոլէժին մէջ, իբրեւ կենսաբանութեան եւ բնագիտութեան ուսուցչուհի: Մաս կը կազմէր Հ. Յ. Դ. զաղափարական ընտանիքին: 1975-էն ի վեր անդամ էր Լ. Ե. Մ.ի «Արաքս» մասնաճիւղին: Վարիչն էր «Քրիստափոր» Պատանեկան Միութեան:

×

ՀԱԼԷՊի մէջ Համազգայինի կազմակերպութեամբ երգահանդէս մը տուած է Սօսի Մինասեան, դաշնակի ընկերակցութեամբ Մարուշ Երամեանի (Գազանճեան): Երգչուհին, որ վկայուած է Պէյրութի Երաժշտանոցէն եւ 18 տարուան վաստակ մը ունի իր արուեստի ասպարէզին մէջ, մեկնաբանած է առաւելաբար Սփիւռքի հայ երաժիշտներու գործերէն՝ Ալէմշահ, Հ. Պէրպէրեան, Կանաչեան, Կոմիտաս, Պատմագրեան, Մեհրապեան, ինչպէս նաեւ օտար երգահաններէն նը մոյշներ:

×

ՊՈՒՐՃ ՀԱՄՈՒՏԻ Ս. Քառասնից Մանկանց եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Դեկտ. 6-ին, տեղի ունեցած է Լիբանանի Հայոց եկեղեցիներու դպրաց դասերու համագումարը, նախագահութեամբ առաջնորդ Արամ Եպիսկ. Քէշիշեանի: Մաս նակցած են բոլոր եկեղեցիներու դպրաց դասերէն տասական ներկայացուցիչներ՝ դպրապետ, սարկաւագ, դպիր, դպրուհի: Բացումը կատարելով Արամ Եպիսկ. չեչտած է դպրաց դասերու կարեւորութիւնը մեր եկեղեցական կեանքէն ներս: Դասախօսութիւն մը տուած է Անուշան վրդ. Դանիէլեան՝ «Պատարագի մեկնիչ նուիրեալ» նիւթին շուրջ: Քննարկուած է Լիբանանի դպրաց դասերու այն կանոնագրութիւնը, որ վաւերացուած էր Թեմին Գաւառական Ժողովին կողմէ: Համագումարի աւարտին կազմուած է դպրապետներու յանձնախումբ մը, որ Առաջնորդին նախագահութեամբ պիտի հսկէ դպրաց դասերու բարւոք գործունէութեան:

×

ՕՆԹԱՐԻՈՑԻ Ուսումնական Գիտութեանց Հաստատութեան սրահին մէջ տեղի ունեցած է դասախօսութիւն – ասուլիս մը, կազմակերպութեամբ Հայ Կեդրոնին եւ Քրիստոնեայ – Հրեայ Եկեղեցական Խորհուրդին: Ներկայ եղած են աւելի քան 400 հոգի, որուն 150-ը Հայեր: Երեկոյթը վարած է դաստիարակ Տիկին Ռոզալի Ապէլա: Նիւթը եղած է Ցեղասպանութիւնը: Դասախօսած է Մոնրէալի Համալսարանի փիլիսոփայութեան դասախօս փրոֆ. Կարպիս Խորթեան, ցեղասպանութեան մօտենալով ընդհանրապէս հայկական տեսանկիւնէն: Խօսք առած է քրիստոնեաներու ներկայացուցիչը՝ Վեր. Սթան Լուսիքէ, եւ անդրադարձած «Քրիստոնէութիւնը եւ Ցեղասպանութիւնը» նիւթին, իսկ լրացրող եւ Օնթարիոյ Նոր Դեմոկրատ Կուսակցութեան նախկին պետ Սթիվըն Լուիս խօսած է «Ցեղասպանութիւնը իբրեւ մարդկային երեւոյթ» նիւթին շուրջ: Վերջին խօսք առնողը՝ ձայնասփիւռի խօսնակ Բիլ Մք Քարվի, անդրադարձած է վերջին տարիներուն Հայերու կողմէ կազմակերպուած ահաբեկչական գործունէութեանց:

ՊԱՐԳԵՒՈՒՀԻ ՕՐՓԱՑԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԸ

Պ. Արամ Պետրոսեան կը տեղեկացնէ թէ իր նախաձեռնութեամբ, աչնան, Երեւանի Զարենց թանգարանը յանձնուած է, իր կնոջ՝ ողբացեալ Պարգեւուհի Օրփայի դիւանը, ինչպէս նաեւ ձայներիզի վրայ արձանագրուած բազում երգերն ու բանաստեղծութիւնները: Հայաստանի Ժողովրդական Արուեստի պետական թանգարանը իր կարգին առացած է ողբացեալին լաւագոյն գործերը, – պարարուեստի իրեր, զարդեղէններ, դրական – դեղարուեստական աշխարհէն իրեն ուղղուած թանկագին նամակներ, փարիզի եւ Հռոմի քաղաքապետութիւններէն իրեն չնորհուած արծաթեայ պատուանշաններ – րը ու վկայագիրները: Առեղնանկարներ – րուն մէջ աչքի կը զարնեն Մեծն Տիգրանը, Մկրտիչ Եօթնեզրայրեանը, կարմիր Ցեղափոխութեան դէմքերը, Օմար Խայեամն ու իր սաղին, եւլն.: Իսկ Ռուզվելթի ստեղնանկարը 1950-ի Մարտ 24-էն ի վեր զարդը կը կազմէ Նիւ - Եորքի Հայոց բարքի թանգարանին: Ժողովրդական թանգարանը վերանորոգութեան մէջ ըլլալով, փոխ – տնօրէն պր. Վարդգէս Սողոմոնեան որոշած է յետագային ցուցահանդէս մը սարքել Պարգեւուհիին գործերով (պարուհիներ, դաշտանկարներ, արձանիկներ, «Արմենուշ» պուպրիկը, եւլն.):

Ինչպէս յիշուած էր նախապէս, հանգուցեալ արուեստագիտուհիին մարմինը 1980-ի Յունիսին փոխադրուած է Մոնթրէալ ուր կը հանգչի ծովահայեաց բլուրակի խոնարհ դերեզմանատան մէջ, պարուհիի հանդերձով եւ զարդերով: Դամբանին վրայ ոսկետառ արձանագրուած են իր պատուանշանները, արուեստի իր հինգ ճիւղերը ու հոգեխոռով իր մէկ բանաստեղծութիւնը, որ կ'ոգեկոչէ իր կեանքին նպատակը: Քաղաքապետ պ. Խրիանթոս Կալաքասի կարգադրութեամբ, զարնան Բլոմարէոնի մէկ փողոցը պիտի վերակոչուի Պարգեւուհիին անունով, Բանաստեղծ – Արուեստագիտուհի յիշատակութեամբ: Ցուշատախտակը պիտի զետեղուի ամուսնին մօրը տունը վրայ, ուրտեղ ան 1924-ին յղացած ու գրի առնել սկսած է իր Ֆրանսերէն քնարավէպը: – «Վա Սիրէն տը Միթիլէն»: Սաֆոյլ հայրենիքին ազգային թանգարանը ընդունած է ողբացեալին նկարած հելլէն պարախումբը, կապոյտ ֆօնի վրայ, թիկունքէն դիտուած:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՍՊԻՏԱԿ ՋԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ԶԷՑՆԱՊ ԹԱԹՈՍԻ ՀԵՏ

Հազարապետը ժամանակ չկորնցուց: Անմիջապէս դէպի Զոպան լեռները ճամբու դրաւ յիսուն ձիաւորները, իր հաւատարիմ ու յանդուգն թիկնապահներէն մէկուն՝ Հայտարի դլխաւորութեամբ:

– Պատմէ, պատմէ, – ըսաւ պինպաշին, Զարէի տարեց ծառային:

Ծառան պատմեց ինչ որ լսած էր մանաւորապէս չոպանէ մը եւ Սխուր զետի ափին վրան զարնող գնչուներէն: Պատմեց թէ ինչպէ՞ս Սարը պինպաշու բանակէն վեց պինուորները դէպի հայկական դիրքերը տանող ճամբուն վրայ կը դրաւեն Զարէն՝ յոգնած եւ ուժասպառ: Զինուորները ոչ մէկայն կը կողոպտեն անոր թանկագին քարերն ու ապարանջանները, այլ ձիու վրայ կապելով՝ կը հեռանան Վարդաձորի լեռներէն:

Առաջին դիշերն անոնք Զարէն կը բանտարկեն քարայրի մը մէջ: Յաջորդ օրը, կէսօրին, կը տեսնեն որ հովիւ մը դաւաղ բռնած՝ իր ոչխարներուն հետ դէպի քարայր կուգայ: Շուները հաչելով կը սկսին առաջ վազել: Հովիւը գոյնը նետած՝ կը վախնայ յանկարծ, երբ կը տեսնէ որ թաթար զինուոր մը ատրճանակ կը պարպէ երկու շուներուն վրայ:

Զոպանը կը պոռայ, վրայ կը հասնի, ի զուր կ'աղերսէ, որ խնայեն իր շուներուն, որոնց համար մեծ գին վճարած էր: Անոնք կը սպաննեն երկու շուները՝ լռեցնելու համար անոնց աղմկոտ հաջոցները: Ցետոյ, այդ Սլի անունով ոսկալի թաթարը կը բռնէ հովիւը, ոչխարի պէս գետին կը ձգէ եւ խոշոր դանակ մը քաշելով, կ'ը սպառնայ մորթել զայն,, եթէ իր տեսածը ուրիշ մէկուն պատմէ: Զոպանը, ոտքի ելլելէ յետոյ, կը հասկնայ այդ սպառնալիքի իմաստը, երբ կը տեսնէ դեղեցիկ կին մը, որ խառնուած մազերով, բերանը կապուած, ձեռքերը չղթայի զարնուած, քարայրի դրան առջեւ ինկած էր ուժասպառ:

Զարէն լեռներու մէջ մի քանի օր անօթի մնացած է եղեր: Նոյն օրը աւազակները կը տեղափոխեն զայն հովիւի վրաններէն մէկուն մէջ: Այնտեղ կը մնան երեք օր: Այդ երեք օրուան ընթացքին հովիւին կնոջ, նոյնիսկ երախաներուն կ'արգիլեն, որ չմօտենան կալանաւոր կընոջ վրանին: Հովիւն ու ընտանիքը շատ կը վախնան այդ հսկայ թաթարէն, որ չատ անգութ եղած է: Ան՝ չոպանին կինը ու երախաները վախցնելու համար՝ անոնց ոտքերուն մօտ ատրճանակ կը պարպէ եղեր ու այդպիսով ինքզինք կը զուարճացնէ:

Զարէն այդ տեսակ մէկուն ձեռքն էր անցեր:

Այդ նոյն թաթարն է որ զաշտին մէջ կը սպաննէ իրենց մէկ ընկերը: Զոպանը հեռուէն իր աչքով կը տեսնայ: Հինգը միասին խօսք կ'ընեն սպաննել իրենց մէկ ընկերը, որովհետեւ կը կասկածին եղեր որ իրենց ընկերը Զարէի հետ գաղտնի խօսքեր ըրած է՝ քակելու ձեռքի չղթաները եւ ձիու վրայ գալու:

Երեկոյ մը, երբ չոպանը ոչխարները փարախ կը բերէ, կինը կ'իմացնէ, որ գաղտուկ մարկ ըրած է պինուորներու զրոյցներուն: Որոշած են եղեր այդ գիշեր հեռանալ վրանէն:

– Էդ լաւ է, լաւ, կնիկ:

Զոպանին կինը ձայնը աւելի ցածցնելով ըսած է նաեւ, որ չղթայի զարնուած կալանաւորը Իզոլեի Պէքիրի կինն է:

– Զարէն է, մարդ, Զարէն. աւազակները անոր անունը տուին:

– Հը՛չ՛չ, ձկնդ, կնիկ, եթէ յանկարծ իմանայ էդ թաթարը ...

Գիշեր ժամանակ կինը հանգիստ չի մընար: Զոպանն ու իր կինը իմացած են եղեր, որ Զարէն Վարդաձորի գաշտն է իջեր եւ Պէքիրի գլխուն տեղ, Սպիտակ Ձիաւորի գլուխը կը պահանջէ:

– Ան պիտի վարձատրէ, մարդ, ոսկի – ներ պիտի ունենաս...

Կինն է որ կամաց մը կը խօսէր չոպանի ականջին:

(Շար. 475)

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Մ. Ը. Մ.–Ի ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

—o—

1981 Հոկտեմբեր 31-ի «Յառաջ»ի թիւին մէջ լոյս տեսած «Հ. Մ. Ը. Մ. - Ֆրանս. Ցաղթական» յօդուածին կապակցութեամբ, հետեւեալ ճշդումը կ'ընենք. –

– Մեր մարզական կազմակերպութիւնը (Ա. – ԷՍ. – Էֆ. – Փէ. – Իւ. – Ժէ. - Ա.) կոչուած Հ. Մ. Ը. Մ., ստեղծուած է 1947-ին եւ կը մասնակցի Փարիզի մարզական կոմիտէի բոլոր մրցումներուն:

– Մենք եղած ենք ու կը մնանք Հ. Մ. Ը. Մ. կազմակերպութեան պասքէթպոլի առաջին խումբը: Ուրիշ որեւէ պասքէթպոլի խումբ մը չի կրնար, ոչ մէկ պարագայի, իւրացնել «Հ. Մ. Ը. Մ. Փարիզ» տարբերանշանը:

– Որպէս եղրակացութիւն՝ մենք ձեր տրամադրութեան տակ կը դնենք պաշտօնական փաստաթուղթերը՝ օրէնսդրական, բարոյական եւ նիւթական հաշուետուութիւն:

Քարտուղար — Փոխ - նախագահ

Ժ. ԳԱՓԱՄՃԻ — Ժ. ՍԱԼՄԱԼԵԱՆ

Այրի Տիկին Մելինէ Փանոսեան, Տէր եւ Տիկին Հարրի եւ Շաքէ Գարթոյեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Վարդանոյշ Փանոսեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Գեղամ Փանոսեան եւ զաւակները, Օր. Անահիտ Փանոսեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Պարոյր Գարթոյեան, Տէր եւ Տիկին Եաղուպ Եաղուպեան եւ զաւակները (Պոլիս), Օր. Համեստուհի Թովմասեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Ալիս Վարպետեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Մելիքեան, Տէր եւ Տիկին Լմիլ Տոբա – պանցու (Պրազիլ), խոր ցաւով կը ծանուցանեն՝ իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր, տագրոջ, հօրեղբօր, խնամիին եւ ազգականին՝

ՆՈՐԱՅՐ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Ցունուար 2–ին, 65 տարեկանին:

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի՝ Ուրբաթ, Ցունուար 8, ժամը 10·30–ին, Փարիզի Ս. Ցովհաննէս – Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի՝ Ալֆորվիլի գերեզմանատունը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի՝ ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

×

Փարիզի Կեդրոնական Սանուց Միու – թիւնը կ'ողբայ իր ընկերներէն՝

ՆՈՐԱՅՐ ՓԱՆՈՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ցունուար 2–ին եւ ցաւակցութիւնները կը ներկայացնէ իր ընտանիքին:

×

Այս տխուր առթիւ, Միութիւնը, փո – խան ծաղկեպսակի, կը նուիրէ՝ 1·000 Ֆ Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժ·ին, 1·000 Ֆ Սամուէլ–Մուրատեան Վարժ·ին, 1·000 Ֆ Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ Կրթարանին, 500 Ֆ· «Աչխարհ»ին (ստանալ «Ցառաջ»էն) եւ 500 Ֆ· «Ցառաջ»ին:

Տիկին Պերճուհի Թադէոսեան, Տէր եւ Տիկին Մելքոն Թադէոսեան, Տէր եւ Տիկին Խոսրով Թադէոսեան, Այրի Տիկին Մարկրիթ Տէր – Ցակոբեան զաւակներն ու թոռները, Այրի Տիկին Ցուլիանէ Զպուքճեան զաւակներն ու թոռները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Պետրոս Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Ռեմոն Խաչատուրեան եւ զաւակը (Ժընեւ), Այրի Տիկին Աննա Պաղտասարեան, Տէր եւ Տիկին Գասպար Պաղտասարեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Մարի Պաղտասարեան զաւակներն ու թոռները, Այրի Տիկին Լիլի Պաղտասարեան զաւակներն ու թոռները (Պոսթըն), Տէր եւ Տիկին Րաֆֆի Պէրպէրեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տոքթ· Միքայէլ Միքայէլեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Տիգրան Միքայէլեան (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Արշալոյս Խաչատուրեան եւ զաւակը՝ Ռուպէն (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Զարուհի Բարաղանեան (Մարսէյլ), Այրի Տիկին Մելինէ Պօղոսեան (Մարսէյլ), Պ· Ժան Կաղարեան (Ժիւան–լէ–Փէն), Տէտէքեան ընտանիք (Պոսթըն), Տէր – Պետրոսեան եւ Պապաճանեան ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, եղբօր, մօրեղբօր, զարմիկին եւ ազգականին՝

ՀՐԱՆԴ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ

Տպարանապետ, նախկին նախագահ Լիոնի հայկ· դպրոցին, նախկին նախագահ Լիոնի Հ· Բ· Ը· Մ·ի, նախկին գանձապահ Լիոնի հայ ազգ· մխիթեան:

մահը, որ պատահեցաւ Ցունուար 2–ին, ժամը 21–ին, 80 տարեկանին Լիոնի Խաուար Էռիս հիւանդանոցը:

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Լիոնի Ս· Ցակոբ եկեղեցին, 295 ռիւ Պուալօ, Հինգշաբթի, Ցունուար 7, ժամը 15·30–ին եւ թաղումը՝ կիյօթիէռի նոր գերեզմանատունը, ժամը 16·45–ին:

Որեւէ մահագդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Տաօնի Հայր· Միութեան վարչութիւնը, իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ՝ Պ· Մարք – ոէլ – Կրոսայի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Համայեակ Բամպակեանի եւ զաւակներուն, Օր· Ժիւլիէթի, իրենց կնոջ, մօր, քրոջ՝ Տիկին Անժէլ Տէլ – Կրոսոյի (Ծընեալ՝ Բամպակեան, Տաօնցի) մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի՝ 100 Ֆ· կը նուիրէ «Ցառաջ»ին:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարի – Ժան Խաչատուր–եան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, կիրակի, Ցունուար 10–ին, Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս – Պետրոս Եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան Ա· տարելիցին առթիւ:

Ի գիտութիւն՝ ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒՑ

ՏՕՆ

ԾՆՆԴԵԱՆ և ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԱՅՏՆՈՒԹԵԱՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՑ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Ս· ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի, Ցունուար 7·–

Բ· Օր Ծննդեան – Ցիշատակ Է Մեռելոց – Ժամը 10–ին Պատարագ կը մատուցուի: Պատարագի ատարին Հոգեհան– գիստ կը կատարուի վասն Համրօէն Նըճ–ջեցելոց:

Կիրակի, Ցունուար 10·–

Ե· Օր Ծննդեան – Ժամը 10–ին Պատարագ կը մատուցուի:

Ս· ՊՕՂՈՍ–ՊԵՏՐՈՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼ

Հինգշաբթի, Ցունուար 7·–

ՑԻՇԱՏԱԿ Է· ՄԵՌԵԼՈՑ

– Առաւտեան Ժամերգութիւն 9–ին
– Պատարագ 10–ին
– Հոգեհանգիստ 11·30–ին

Ս. ԿԱՐԱՊԵՏ

ՔԱՄՓԱՆԵԼ – ՖՐԷՋ

Կիրակի, Ցունուար 10·–

– Անուանակոչութիւն Ս· Կարապետ Եկեղեցւոյ: Կը պատարագէ՝

ԳՐԻԳՈՐԻՍ Ք· ՀՀՆՑ· ՔԻՇԻՇԵԱՆ

Երկուշաբթի, Ցունուար 11·–

– Կատարեալ մէջ Պատարագ 9·30
– Ջրօրհնէք 12

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝

ԳՐԻԳՈՐԻՍ Ք· ՀՀՆՑ· ՔԻՇԻՇԵԱՆ

Ս· ՄԱՐԻԱՄ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ՏԷՍԻՆ

Շաբաթ, Ցունուար 9·–

– Ճրագալոյց 16·30–ին

Կիրակի, Ցունուար 10·–

– Առաւտեան Ծննդեան Պատարագ եւ Ջրօրհնէքի արարողութիւն:

Ս· ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՎԱԼԱՆՍ

Վալանսի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը, կը հրաւիրէ՝ Վալանսի եւ շրջանի հաւատացեալները, Ս· Ծնունդի եկեղեցական արարողու – թեանց, Ցորեքշաբթի, Ցունուար 6, Եր– եկոյեան ժամը 18·30–ին:

Կիրակի, Ցունուար 10, առաւտեան ժամը 10–ին Պատարագ, 11–ին՝ քարոզ, իսկ 11·30–ին՝ Ջրօրհնէք:

ՍԷՆԹ՝ ԱՆԹՈՒԱՆ Ս· ԹԱԴԷՈՍ

Կիրակի, Ցունուար 10·–

– Սկիզբ Ժամերգութեան 10
– Պատարագ 10

Պատարագի ատարին կը կատարուի Հոգեհանգիստ վասն Համօրէն Ննջեցելոց

ՍԷՆ–ԺԵՐՈՄ Ս· ՍԱՀԱԿ–ՄԵՍՐՈՊ

Կիրակի, Ցունուար 10·–

– Սկիզբ Ժամերգութեան 9
– Պատարագ 10

Պատարագի ատարին Ջրօրհնէք եւ Հոգեհանգիստ վասն Համօրէն Ննջեցելոց կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝ Հոգ· Հովիւ Եղիշէ Ա· Քհնյ· Փանոսեան:

Ըստ աւանդական սովորութեան, չը – մոռնալ Ս· Ծնունդի իւղագինը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը, ընդհ· ժողովի կը հրա – ւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Ցունուար 9, կէսօրէ ետք ժամը 3–ին, Ազգային Տան սրահը: Կը խնդրուի բո–լոր ընկերուհիներէն՝ ներկայ գտնուիլ:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

U. G. A. B.

UNION GENERALE ARMENIENNE
DE BIENFAISANCE — PARIS

Sous le haut patronage de
Monseigneur SEROPE MANOUKIAN
Délégue pour l'Europe du Catholicossat de tous les Arméniens

Sous la présidence de
Monsieur NAPOLEON BULLUKIAN
Président du Comité Régional de France de l'U.G.A.B.

et de
Monsieur NOURHAN FRINGHIAN
Président d'Honneur du Comité Régional de France de l'U.G.A.B.

DINER TRADITIONNEL

Organisé par la Section des Dames à l'occasion du NOEL ARMENIEN

Le Mercredi, 6 Janvier, à 20 H. 30

au Centre Culturel Alex Manoogian
118, *Rue de Courcelles, Paris* 17e

Frais de participation: 200 F.

Réservation — U. G. A. B.
11, Square Alboni — Paris 16°
Tél.: 520. 03. 18

Grande Soirée Conférence - Débat

Avec

YVES TERNON

Le Samedi, 16 Janvier, à 21 H.

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
9, Rue de Madrid -- 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՏՕՆԱԾԱՌՐ

×

կիրակի, Ցունուար 10,
ժամը 15–էն սկսեալ

Հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կաթ· Պատ· Եւրոպայի Հայոց

Աչակերտութեան կողմէ երգ, պար, արտասանութիւն եւ զաւեշտ:

ՃՈՒՆ ՊԻՒՖԷ

Մուտքը ազատ է

ARMÉNIE

Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE

Un Voyage EXCEPTIONNEL

DU 8 AU 16 FÉVRIER

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ «ՑԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ալֆորվիլ·– Պ· Պետիկ Պետիկեան, մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրէ՝ Պ· Մխիթարեան Փօլատեանի:

×

Մարսէյլ·– Պ· Րաֆֆի Սոլաքեան, մէկ տարեկան «Ցառաջ կը նուիրէ իր մեծ – հօր՝ Խորէն Համբարձումեանի:

ԿԵՍԱՐԻՈՑ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՑՐ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ա Մ Ա Ն Ո Ր Ի

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՄՈՄԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ ԵՒ

ԸՆԻՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

Կիրակի, Ցունուար 10, ժամը 16–ին
կը նախագահէ՝ բանաստեղծուհի
Տիկին ՄԱՐԻ Ա·ԹՄԱՃԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժինին կը մաս – նակցին·– Միհրան Էլմայեան, Արաքսի Դմբէթեան, Վեհանոյշ Պամամճեան, Ռոզա Նաւասարդեան, Կապրիէլը Սա–բաճեան, Ռուբինա Ազարեան:
Ֆիլմ մը՝ Գրիգորէ, Հայաստանի վը–րայ:
Տիսկոթէքները՝
Տոքթ· Գէորգ Մոստիչեան
Արդուին, կարս, էրզրում, Տրապիզոն, Խարբերդ, Տիգրանակերտ, Կեսարիա, եւայլն:
Մասնակցութիւն՝ 20 Ֆ·:
6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS
887· 99· 06 –- 780· 82· 58

Ի ՑԻՇԱՏԱԿ

Ց· Երանեան, իր ննջեցեալ յիշատակին, Որբերու Օգն· Մարմնին կը նուիրէ 450 Ֆ· (ստանալ «Ցառաջ»էն) եւ 50 Ֆ· «Ցառաջ»ին:

×

Այրի Տիկին Մարիթա Կէօզիւմեան, իր ամուսնոյն՝ Ցարութիւն Կէօզիւմեանի մահուան Ա· տարելիցին առթիւ՝ 300 Ֆ· կը նուիրէ Հայ Կարմիր Խաչին (ստանալ «Ցառաջ»էն):

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻՆԻ Մէջ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղին, Վիէնի մէջ, «Մանուկներու Օրը» կը տօնուի՝ Ցունուար 10, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին:

Salle St. Louis — Rue Juiverie

Երգ եւ պար ղպրոցի աշակերտութեան կողմէ: Կաղանդ – Պապան նուէր կուտայ սրահին մէջ գտնուող բոլոր մանուկնե – րուն:

×

ԼԻՈՆԻ Մէջ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի տեղական վարչութեան, Լիոնի մէջ «Մանուկներու Օրը» կը տօնուի՝ կիրակի, Ցունուար 10, կէսօրէ ետք ժամը 3–ին, Ազգային Տան սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Կաղանդ – Պապան, իր բազմաթիւ նը – ւէրներով:

Հիւրասիրութիւն՝ Խաչուհիներու կողմէ:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
7
JEUDI
7 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.076

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.076

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ԻՐԱՒԱԳԻՏՆԵՐՈՒ Միջազգային Յանձնախումբը» իր մտահոգութիւնը յայտնած է Թուրքիոյ կապակցութեամբ, քանի կը հաստատէ որ «սահմանադրական ժողովին անդամները կառավարութեան կողմէ նշանակուած են եւ թէ անկէ դուրս ձգուած են քաղաքական բոլոր կարեւոր դէմքերը»: Միւս կողմէ, Թրքական իշխանութիւնները արդիլած են հարիւր հազար հոգիի երկրէն հեռանալ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄԻԹԵՐԱՆ յետաձգեց իսրայէլ կատարելիք իր այցելութիւնը, փետրուար 10–էն 12: Նոր թուական մը չէ ճշդուած, բայց այս յետաձգումը հետեւանք է կոլանի կղզումին, իսրայէլի կողմէ:

ՌԵԿԼՆի քաղաքական նոր խորհրդատուն է Ուիլիըմ Քլարք, նշանակուած ուրեմն ազգ. ապահովութեան Խորհուրդին գլուխը, փոխարինելու համար Ռիչըրտ Ալընը, որ նախընտրեց հրաժարիլ քան բացէ ի բաց ճամբու դրուիլ: Տարօրինակն այն է, որ Ալընն հրաժարեցաւ այն օրը երբ պարզուեցաւ թէ անմեղ է, այսինքն որեւէ մեղք չունի իրեն դէմ եղած կաշառակերութեան ամբաստանութեան մէջ: 1000 տոլար եւ երեք ճափոնական պարբերականի մը տարեկան բաժանորդագրութիւն մը տալիք մէկ հարցազրոյցին փոխարէն: Կը կարծուի որ այս պատմութիւնը պարզ պատրուակ մը եղած է, մարդը ճամբու դնելու համար: Ձինքը փոխարինողը, ծանօթ է առաւելաբար իր ռադիոյ թեմաբ, երբ ծերակուտականները հարց կուտան «ո՞վ է հարաւ – Ափրիկէի նախագահը» կամ անգլիական Լապուրին ձգտումները ի՞նչ են, մարդը չի գիտեր...

ՖՈՒՆՑԻ զօրանոցին զէնքերու գողութեան պատմութիւնը պարզուեցաւ, առջի օր, այլ դողութեան մը առթիւ, դիպուածով: Ինչ որ պարզուեցաւ սակայն, այն է որ հասարակ գողութիւն մըն էր, առանց որեւէ քաղաքական բնոյթի: Թուլուզի երկրորդական թռիւաններ են մինչ դէպքին տուն մամուլը բաւական երեւակայութիւն ցոյց տուած է, ալ, ծայրայեղ – ալ չարժումներ տեսնելով, մինչեւ իսկ Միթերանի դէմ մահափորձ եւ դեռ նոյնիսկ «հայ ահաբեկիչ» ալ տես – նող եղած էր...: Բոլոր զէնքերը գտնուած են:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ պատժական տեսանը ամրողջութեան մէջ 134 տարի բանտարկութեան դատապարտեց 11 ամբաստանեալներ, թմրեցուցիչի առուծախի համար: Աւտնք գաղտնի տարրալուծարան մը ունէին Շամպոն:

ԹԱՍ խորհրդային գործակալութիւնը, որ իւմուրի աղբիւր չէ այլ շատ լուրջ կազմակերպութիւն մը, կ'ամբաստանէ Եւրոպայի Տաները, որ «բռնաբարած են Հելսինքիի համաձայնագրերը», որովհետեւ.– «բացէ ի բաց փորձած են միջամտել ըլալ հարցերու, որոնք միայն Լեհերու ձեռնհասութեան կը պատկանին»...:

ՄԻԱՑԵԱԼ – ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ տարօրինակ քանակը մը երեւան ելած է միասեռական այրերու մօտ եւ արդէն 160–է աւելի պարագաներ երեւան ելած են եւ մէկ երրորդն ալ՝ մեռած է: Ա.Թ – լանթա է որ ծայր տուած է հիւանդութիւնը, որ բացառիկ բնոյթ մը առած է միաժամանակ երկու շատ հազուագիւտ հիւանդութիւններ միաձուլելով՝ շատ ծանր թոքաշտաց մը եւ մորթի քանաէր մը: Ֆրանսացի բժիշկներն ալ մէկ պարագայ ունին Փարիզ եւ այդ ուղղութեամբ կը գործակցին ամերիկացի իրենց պաշտօնակիցներուն հետ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՑՈՒՅՑ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրէՍ Դեկտ· 25 – 30)

ՏԻՐԱՆ ԶՐԱՔԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ

«Սովետական Գրող» հրատարակչականը տասը հազար տպաքանակով լոյս ընծայած է Տիրան Զրաքեանի (Ինտրա՝ 1875 – 1921) արձակներէն ու բանաստեղծութիւններէն հատոր մը, ուր տեղ ըստած են «Նոճաստան» եւ «Ներաշխարհ» գործերը, քննադատական յօդուածներ, ճամբորդական նոթեր, նամակներ: Առաջին երկուքը ժամանակին հրատարակուած են հեղինակի ողջութեան, միւսները հաւաքած է դիրքը կազմողը՝ Ս· Եափուճեան: Հատորին մէջ տրուած են նաեւ ինտրայի գործերու մատենագիտութիւնը եւ բառարանը: Ընդարձակ յառաջարան մը ստորագրած է դիրքին խմբագիրը՝ Ստեփան Թօփչեան:

×

ՈՒԿՐԱՆԱՑԻ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ ՆՈՐ ՀԱՒԱՔԱԾՈՆ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ Է ԵՐԵՒԱՆ

«Սովետական Գրող» հրատարակչականը լոյս ընծայած է ուկրանացի բանաստեղծ Պաւլօ Տիչինայի քերթուածներէն հաւաքածոյ մը, հեղինակին ծննդեան 90–ամեակին առթիւ: Իրմէ երկրորդ դիրքն է, որ կը հրատարակուի հայերէն. առաջինը՝ «Հատընտիր» խորագրով, լոյս տեսած էր 1950–ին: Նոր հրատարակութեան մէջ առնուած քերթուածները հայերէն թարգմանած են Յովհաննէս Յովհաննիսեան, Եղիշէ Չարենց, Գէորգ Էմին, Պարոյր Սեւակ, Սիլվա Կապուտիկեան, Գուրգէն Բօրեան, Աշոտ Գրաշի եւ ուրիշներ: Պաւլօ Տիչինա, իր կարգին, բազմաթիւ թարգմանութիւններ կատարելով Յովհաննէս Թումանեանէ, Աւետիք Իսահակեանէ, Գաբրիէլ Սունդուկեանէ, Եղիշէ Չարենցէ եւ այլ գրողներէ, հայ գրականութիւնը ծանօթացուցած է ուկրանացի ընթերցողնեբու: Գործօն մասնակցութիւն ունեցած է «Սասունցի Դաւիթ»ի եւ Ի· Աբովեանի «Վէրք Հայաստանի» վէպի ուկրաներէն թարգմանութեան աշխատանքին ու հրատարակութեան մէջ: Հաւաքածոն կազմած է Մերի Պետրոսեան, որ առանձին գրութեամբ մըն ալ ներկայացուցած է բանաստեղծին կեանքն ու գործը, ինչպէս նաեւ հայ գրականութեան ու հայ մշակոյթին հետ անոր ունեցած սերտ կապերը:

×

ԼԵՆԻՆԱԿԱՆԻ ՀԱՄՈՑԹԻՆ ԵԼՈՑԹՆԵՐԸ

Բայկալ Ամուր մայրուղիի շինարարներու եւ մօտակայ աւաններու բնակիչներու համար քանի՜ աւելի երեկոյթներ տուած է Լենինականի պարի եւ ժողովրդական նուագարաններու համոյթը: Ցայտագիրը բաղկացած է հայկական եւ Խորհ· Միութեան ժողովուրդներու երգերէ, Հայաստանի ազգագրական գօտիներու պարերէ:

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ
ԾՆՆԴԵԱՆ ՓԱՐՈՁԸ

ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԱԾ՝ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6–ԻՆ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԸ

ՍԻՐԵԼԻ ՀԱՒԱՏՅԱՑԵԱԼ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ,

Շատ դարեր առաջ մէկ լուռ ու պայծառ գիշեր, երկնքէն մէկ լուսահրաշ աստղ ճառագայթեց: Նրա շողքը մեղմիկ իջաւ հեռու՝ Բեթղէհէմ անուն մի քաղաքի վրայ եւ լուսաւորեց մսուրը այն, ուր ծնուել էր մանուկն Յիսուս, Որդին Մարիամ կոյսի: Աւետարանը պատմում է, թէ այդ հրաշէք պահին, երկնքի բարձունքից լսուող լոյսի հետ, լսուեց նաեւ մի երգ աննման, այնքան անոյշ, այնքան դիւթիչ, ինչպէս երբեք չէր լսուած աշխարհի վրայ:

Այդ օրուանից անցել են երկու հազար տարիներ ահա, եւ սակայն երգն այդ անոյշ ու դիւթիչ լսում են այսօր էլ հոգեկիր մարդիկ, իբրեւ նոր առաւօտ աւետող քաղցր մեղեդի: Այդ լուսապայծառ պիշերին, հրեշտակները երգում էին՝ «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն»:

Ինչպէս երկու հազար տարիներ առաջ, եւ ինչպէս երկու հազար տարիներ շարունակ, հրեշտակների աւետիսը հեռաւոր բարձունքներից լինում է այսօր էլ մարդկանց սրտերի մէջ՝ իբրեւ երկնքի պատասխան նրանց սուրբ սպասումնե– րին, իբրեւ աւետիս փրկութեան յուսացեալ հոգիներին եւ իբրեւ խմանալի լոյս մարդկանց կեանքի ճամբին:

Նոր Տարւոյ լուսաբացով, մեծ աւետիս ձեզ սիրելի ժողովուրդ՝

«Յիսուս ծնաւ եւ յայտնեցաւ»:

Ծնուեց եւ յայտնուեց Փրկիչը մարդկութեան, արեգակը արդարութեան եւ իշխանը խաղաղութեան: Մեծ սաղմոսերգուն մարգարէութիւնը իր լրումին հասաւ: Յիսուսի մէջ եւ Յիսուսով՝ արդարութիւնը եւ խաղաղութիւնը գրկախառնուեցին, դի հին աշխարհի եւ նոր ժամանակների հատման ճանապարհին Աստուածորդու Յիսուսի ծնունդը, տնօրինուած երկնային փրկչագործութեան ծրագրով, հանդիսացաւ մարդկային ցեղի ազատագրումը մեղքի կապանքներից եւ վերանորոգումը մարդ արարածի:

Յիրաւի, Յիսուսի ծնունդով ճշմարտութեցին Հին Ուխտի բազում մարգարէութիւններ: Այսպէս՝ Աստուած, եզեկիէլի բերանով վկայում էր՝ «նոր չունէ պիտի տամ նրանց (մարդկանց) եւ պիտի հեռացնեմ նրանց մարմիններից քարէ սիրտը» (Եզեկիէլ ԺԱ· 19), իսկ երեմիա մարգարէն աւելացնում էր՝ «պիտի տամ նրանց նոր սիրտ ու ոգի՝ յերկնանկութիւն նրանց եւ նրանց որդիների» (Երեմիա Լ· 39): Իսկ ի լրումն ժամանակի, Պօղոս առաքեալ բացականչում է՝ «Քրիստոս մեր խաղաղութիւնն է, նա է որ ..... քանդեց իր մարմնի մէջ ..... թշնամութիւնը ..... որպէսզի կերտի նոր մարդը եւ խաղաւթիւն հաստատի» (Եփես· Բ· 14 – 15):

Յիսուսի գերբնական հրաշալի ծնունդով մեզ բոլորիս, մեր օրերի աշխարհին համայն, նոյն աստուածային պատգամն է տրուում՝ որ փշրուեն քարէ սրտերը եւ մարդիկ ու ազգութիւններ «նոր սիրտ ու ոգի» զգեցած, իրենց կեանքի ճանապարհին՝ արդարութեամբ եւ խաղաղութեամբ գործեն, որ արդարութեամբ՝ խաղաղութիւն լինի եւ խաղաղութեամբ՝ արդարութիւն:

Մեր ժամանակներին մանաւանդ, երբ աւելի քան երբեք, համայն մարդկութեան սպառնում է համատարած կործանում ու ոչնչացում ատոմական ահարկու ուժերի սանձազերծումով, մենք քրիստոնեաներս, մենք զաւակներս հայ ժողովուրդի, մեզ սրբազան իղձ ունենք մեր սրտերում եւ մեզ նուիրական պաւթք մեր շրթների վրայ, որ Յիսուսի Սուրբ ծննդեան խաղաղարար ոգին բաշխուի առատապէս բոլոր մարդկանց եւ մանաւանդ Պետութեանց պատասխանատու ղեկավարներին, որպէսզի ազգութիւնների միջեւ խաղաղ գոյակցութիւնը պահպանուի եւ ամրապնդուի, որպէսզի խորտակուին պատերազմի բոլոր տեսակի զէնքերն ու գործիքները, որպէսզի մայրերը այլեւս չարտասուեն ու երեխաները հանդիստ քնեն, եւ որպէսզի մարդիկ ամէն առաւօտ իրար ողջունեն բարի լոյսի աւետումով:

Այսօր աշխարհում, բոլոր ժողովուրդների լայն զանգուածները իրենց ձայնը բարձրաղաղակ ցասումով մինչեւ երկինք են հասցնում, աղերսով, որ պատերազմի ուժերը իրենց զէնքերը ցած դնեն եւ նրանցից արօրներ ու մանգաղներ ձուլեն:

Ցեղասպանութիւն տեսած հայ ժողովուրդը, առաւել վճռականութեամբ իր ձայնը, իր աղերսը միացնում է խաղաղութեան ուժերին, որովհետեւ պայծառ դիտակցութիւնը ունի, թէ միայն աշխարհի խաղաղութեան պահպանման պայմաններում նա պիտի կարողանայ գոյատեւել իբրեւ ազգութիւն, իբրեւ հայրենի պետութիւն եւ իբրեւ եկեղեցի: Հայոց վերածնուած մայր երկրի ժողովրդի բախտն ու ճակատագիրը պայմանաւորուած են խաղաղութեան պահպանմամբ, խաղաղութեան ուժերի յաղթանակով: Որեւէ հայ մարդու համար, այլ կերպ մտածում կամ դործունէութիւն կարելի չէ ըմբռնել:

Մանաւանդ Հայաստանցի հայ մարդը, որ երկար դարերի անասելի տառապանքներից ու մաքառումներից յետոյ, իր նախնիքների այս հողամասի վրայ, վերջապէս ապրում է խաղաղ ու անվրդով, եւ բուժում է իր դարաւոր վէրքերը, ու վերակառուցում ու չքեղացնում իր նոր հայրենիքը, ծաղկեցնում է իր ազգային մշակոյթը, եւ ինքնավստահ լաւատեսութեամբ նայում դէպի իր էլ աւելի պայծառ ապագան, այո հայաստանցի հայ մարդը՝ Աստուծոյ եւ աշխարհի առաջ, դուցէ աւելի քան ուրիշ ազգերի զաւակներ, արդար իրաւունքը ունի իր բազուկները դէպի երկինք կարկառելու եւ աղաղակելու՝ «ՏԷ՛ր տուր աշխարհիս խաղաղութիւն, ազգիս Հայոց սէր միութիւն»:

Նաեւ, Սփիւռքի տարածքի վրայ, ո՞ր հայ մարդն է որ նոյն աղօթքը, նոյն աղերսանքը պիտի չմիացնի Հայաստանցի իր եղբօր հարազատ ձայնին: Եւ այդ ո՞ր հայ մարդն է որ անհաղորդ պիտի մնայ Հայաստանցի իր եղբօրը՝ ապրելու, դոյատեւելու եւ հայրենաշէն աշխատանքով նոր բարձունքներ նուաճելու երազանքներին:

Այո՛, ամէն գնով եւ ամէն բանից վեր, ամէն հայ մարդ, Հայաստանում թէ արտասահմանում, պիտի կամենայ թուլացումը միջազգային լարուածութեան եւ ամրապնդումը աշխարհի խաղաղ դոյավիճակի:

Եւ մենք հաւատում ենք թէ ողջմտութիւնը եւ բարի կամեցողութիւնը անհրաժեշտօրէն կը յաղթանակեն եւ ազգերի ղեկավարները իմաստութիւնը կ'ունենան ապահովելու խաղաղ գոյակցութիւնը եւ գործակցութիւնը մեծ ու փոքր պետութիւնների միջեւ: Աստուծոյ եւ բնութեան ուժերի ամենազօր պերազոյն օրէնքն է՝ միշտ յաղթութիւնը կեանքի՝ ընդդէմ մահուան:

Այդ է նաեւ խորհուրդը եւ աստուածային պատգամը մանուկ Յիսուսի Սուրբ ծննդեան:

«Շնորհք, սէր եւ խաղաղութիւն Փրկչին մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, եղեցին ընդ ձեզ· ամէն:

Գաղթական երգեցողութ

ԳԵՂԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ

———×———

ԽՄԲ. – «Պատմա – Բանասիրական Հանդէս»ի 1981–ի 3–րդ թիւին մէջ ստորագրած ընդարձակ յօդուածով մը՝ Շ. Մուղնեցեան, կը բնձէ «Գողթան երգեր»ու գեղագիտական համակարգը, վեր առնելով անոնց արուեստի յատկանիշները: Կուտանք ուսումնասիրութեան հիմնական մասերը, արեւմտահայերէն:

Ա.

Աշխարհի գեղագիտական յատկանիշներու բացայայտման առումով բնորոշ օրինակ է մեզի հասած հնագոյն երգերէն մէկը, որ «Վահագնի Երգ» անունը առած է: Առարկայականութենէ չատ հեռու է գողթան երգիչի վառ երեւակայութիւնը, որ կը բացայայտուի պահու արտացոլումին մէջ.

Երկնէր երկին, երկնէր երկիր,
Երկնէր եւ ծովըն ծիրանի.
Երկն ի ծովուն ունէր եւ
ըզկարմրիկըն եղեգնիկ:
Ընդ եղեգան փող ծո՛ւխ ելանէր,
Ընդ եղեգան փող բո՛ց ելանէր,
Եւ ի բոցոյն վազէր խարտեաշ
պատանեկիկ:
Նա հուր հեր ունէր,
Բոց ունէր մօրուս,
Եւ աչկունքն էին արեգակունք:

«Առասպելաբանութեան մասին քիչ ու չատ ծանօթութիւն ունեցող ամէն ոք խկոյն կը նկատէ, որ արեգականման աչերով, հրամազ ու բոցամօրուս պատանեակ աստուածը երկնքի եւ երկրի, ծիրանի ծովի եւ մի բոյսի – եղեգնի որդին բնութեան մի երեւոյթի անձնաւորում է» կ'ըսէ Մ. Աբեղեան, որուն համաձայն, բնութեան այդ երեւոյթը ամպրոպն է՝ «Վահագն ամպրոպային աստուած է: Այդ պարզում է համեմատական ուսումնա – սիրութեամբ»:

Մ. Աբեղեանի բանասիրական խոր ու համակողմանի ուսումնասիրութիւնները դինք յանդեցուցած են այն եզրակացու – թեան, որ Վահագնի նախատիպը հին հնդկական Ինտրան է: Այս համեմատութեան համար հիմք ծառայած է Մովսէս Խորենացիի վկայութիւնը, թէ «կռուած է վիշապներու հետ ու յաղթած»: «Ինտրա ծնելոյն պէս բոցերու մէջէն կը վազէ ամպրոպային վիշապի՝ Ահիի (օձի) կամ Վրտրայի (ամպի անձնաւորումը, որ յաճախ կը ներկայանայ իբրեւ վիշապ) դէմ կռուելու, եւ կռուելով կը յաղթէ ու կը սպաննէ զայն: Նոյնը կ'ընէ մեր Վահագնը. եւ ի բոցոյն վազէր խարտեաշ պատանեկիկ»: Մ. Աբեղեան համեմատութեան բազմաթիւ եզրեր կը գտնէ նաեւ Վահագնի ու հին հնդկական Ագնիի կերպարներու մէջեւ: Յայտնաբերուած ընդհանրութիւնները իրեն հիմք կուտան պնդելու Վահագնի ամպրոպային աստուած ըլլալը: «Երկինքի եւ երկրի որդի Ծովածին Վահագնը, – կը գրէ Մ. Աբեղեան, – երգի մէջ համարւում է սերուած մի բոյսից – կարմիր եղեգնիկից: Այսպէս եւ երկնքի ու երկրի եւ ջրերի որդի Ագնին, իբրեւ կայծակի, կրակի աստուած – ծուխին, ծնւում է միանգամայն եւ բոյսերից: Ռիգ – Վեդայի մէջ, օրինակ, երգւում է կայծակ Ագնիի համար. «Բոյսերը կանոնաւոր երեւացողին՝ Ագնիին, իրենց մէջ են առել իբրեւ սաղմ. այս Ագնիին ծնեցին մայրական ջրերը, նմանապէս ծնում են նրան ծառերն ու խոտերը յաւէտ յղանալով»: Զանազան հին ազգերու առասպելներուն մէջ երկնային կրակը բոյսերու հետ կապուած կը նկատուի, այսինքն՝ ինչպէս երկրի վրայ կրակը փայտէն կը յառաջանայ, կը հաւատային որ երկնքի մէջ ալ կայծակը բոյսերէ կը ծնի:

Աշխարհի բազմաթիւ ժողովուրդներ իրենց մշակութային հերոսներու արքանդներուն հետ կապած են կենսականօրէն խիստ անհրաժեշտ ծանօթութիւններու տիրապետելու գաղտնիքը: Իրենց կեանքի բարելաւումը, յաճախ նոյնիսկ յարատեւումը, երախտագիտօրէն տես – նելով այդ դերբնական անհատներու բարեհաճութեան մէջ, անոնք աստուածացուցած են վերջիններս, դարձնելով պաշտամունքի առարկայ: Մելանեզիա, օրինակ, կը պաշտեն Թո Կարինինա անունով հերոսը, որ մարդոց սորվեցուցած է հողագործութիւն, բնակարաններ պատրաստելու եղանակը եւ յօրինած նաւակը:

Գուցէ նաեւ «երկինէր», «երկին ի ծովուն ունէր» արտայայտութիւնները տառացի կերպով երկունք հասկացողութեան հետ պէտք չէ կապել, այլ պէտք է ընդունիլ իբրեւ փոխաբերութիւն, ցոյց տալու համար մշակութային հերոս – պատանի աստուծոյ յայտնուելու բաղձալի պահը (պիտի գայ ու լաւ, օգտակար, կենսա – կանօրէն անհրաժեշտ նորութիւն պիտի բերէ մարդոց), որուն պատկերը, ի հարկէ, պէտք է խորհրդաւոր ըլլայ ու չը – քեզ...

Անշուշտ գոյութիւն ունին նաեւ այլ տեսակէտներ, ըստ որոնց Վահագն արեգակի աստուածն է կամ հրաբխածին է (ինչպէս յունական Հեփեստոսը). այնուամենայնիւ, գաղափարական հայագիտութեան մէջ ընդունուած է Վահագնի ամպրոպային աստուած ըլլալը:

Ժողովուրդի գեղագիտական ճաշակի, գեղագիտական հայեացքներու ուսումնասիրութեան աղբիւրն է բանահիւսութիւնը, որ կ'ընդգրկէ ժողովրդական ասդական պատկերացումները գեղեցիկի ու ազեղի, վեհի ու սորի, ողբերգական եւ կատագերգականի, չարի եւ բարիի մասին: Այս առումով բացառութիւն չէ նաեւ «Վահագնի Երգը»ը, որ գեղեցիկի ու վեհի ազգային ըմբռնումի գասական նմոյշ մըն է: Կարգ մը ուսումնասիրող – ներ «Վահագնի երգ»ը կը համարին հնդեւրոպական բանաստեղծութեան ամէնէն ցայտուն նմոյշներէն մէկը:

Երկունքի հասկացողութիւնը, որ Վահագնի երգի առաջին վեց տողերով ամ – ուած ըլլալը. «Երկինքի եւ երկրի որդի Ծովածին Վահագնը, – կը գրէ Մ. Աբեղեան, – երգի մէջ համարւում է սերուած մի բոյսից – կարմիր եղեգնիկից: Այսպէս եւ երկնքի ու երկրի եւ ջրերի որդի Ագնին, իբրեւ կայծակի, կրակի աստուած – ծուխին, ծնւում է միանգամայն եւ բոյսերից: Ռիգ – Վեդայի մէջ, օրինակ, երգւում է կայծակ Ագնիի համար. «Բոյսերը կանոնաւոր երեւացողին՝ Ագնիին, իրենց մէջ են առել իբրեւ սաղմ. այս Ագնիին ծնեցին մայրական ջրերը, նմանապէս ծնում են նրան ծառերն ու խոտերը յաւէտ յղանալով»: Զանազան հին ազգերու առասպելներուն մէջ երկնային կրակը բոյսերու հետ կապուած կը նկատուի, այսինքն՝ ինչպէս երկրի վրայ կրակը փայտէն կը յառաջանայ, կը հաւատային որ երկնքի մէջ ալ կայծակը բոյսերէ կը ծնի:

Աշխարհի բազմաթիւ ժողովուրդներ իրենց մշակութային հերոսներու արքանդներուն հետ կապած են կենսականօրէն խիստ անհրաժեշտ ծանօթութիւններու տիրապետելու գաղտնիքը: Իրենց կեանքի բարելաւումը, յաճախ նոյնիսկ յարատեւումը, երախտագիտօրէն տեսնելով այդ դերբնական անհատներու բարեհաճութեան մէջ, անոնք աստուածացուցած են վերջիններս, դարձնելով պաշտամունքի առարկայ: Մելանեզիա, օրինակ, կը պաշտեն Թո Կարինինա անունով հերոսը, որ մարդոց սորվեցուցած է հողագործութիւն, բնակարաններ պատրաստելու եղանակը եւ յօրինած նաւակը:

Գուցէ նաեւ «երկինէր», «երկին ի ծովուն ունէր» արտայայտութիւնները տառացի կերպով երկունք հասկացողութեան հետ պէտք չէ կապել, այլ պէտք է ընդունիլ իբրեւ փոխաբերութիւն, ցոյց տալու համար մշակութային հերոս – պատանի աստուծոյ յայտնուելու բաղձալի պահը (պիտի գայ ու լաւ, օգտակար, կենսական – կանօրէն անհրաժեշտ նորութիւն պիտի բերէ մարդոց), որուն պատկերը, ի հարկէ, պէտք է խորհրդաւոր ըլլայ ու չը – քեզ...

Անշուշտ գոյութիւն ունին նաեւ այլ տեսակէտներ, ըստ որոնց Վահագն արեգակի աստուածն է կամ հրաբխածին է (ինչպէս յունական Հեփեստոսը). այնուամենայնիւ, գաղափարական հայագիտութեան մէջ ընդունուած է Վահագնի ամպրոպային աստուած ըլլալը:

Ժողովուրդի գեղագիտական ճաշակի, գեղագիտական հայեացքներու ուսումնասիրութեան աղբիւրն է բանահիւսութիւնը, որ կ'ընդգրկէ ժողովրդական ասդական պատկերացումները գեղեցիկի ու ազեղի, վեհի ու սորի, ողբերգական եւ կատագերգականի, չարի եւ բարիի մասին: Այս առումով բացառութիւն չէ նաեւ «Վահագնի Երգը»ը, որ գեղեցիկի ու վեհի ազգային ըմբռնումի գասական նմոյշ մըն է: Կարգ մը ուսումնասիրող – ներ «Վահագնի երգ»ը կը համարին հնդեւրոպական բանաստեղծութեան ամէնէն ցայտուն նմոյշներէն մէկը:

Երկունքի հասկացողութիւնը, որ Վահագնի երգի առաջին վեց տողերով ամ –

– Ի՞նչպէս:

– Վեց տարի առաջ նա եկաւ ինձ մօտ, պատմեց իր կեանքը, ասաց, որ ուր գընում է, իրեն չեն վստահում, աշխատանքի չեն ընդունում: Ցաւոք սրտի, մեր կեանքում դեռ չատ, չատ բիւրոկրբատներ կան... Հաւատացի նրան, ընդունեցի աշխատանքի, ասացի, որ ինստիտուտում ոչ ոքի չասի իր անցեալի մասին եւ ինքնակենսագրութեան մէջ էլ չնչի: Գիտէ՞ք, թէ ինչպիսի հայեացքով էր նա ինձ նայում... Ի՞նչպիսի հայեացք կ'ունենայ խեղդուող մարդը, երբ չան – կարծ ջրի մէջ կառչի որեւէ իրի, որեւէ յենարանի... Երբ մարդու հոգում վէրք կայ, չի կարելի միշտ յիշեցնել այդ վէրքը, դրանով չես կարող բուժել այն, այլ աւելի կը խորացնես: Հարկաւոր է մոռանալ, մոռացնել ոտ... Գիտեմ, ինձ այդպէս են դաստիարակել ծնողներս, ես ուրիշ կերպ չեմ կարող լինել:

– Ցաւոք, ես էլ լաւ կարծիքի էի նրա մասին: Ժամանակին մեզ նա չատ է օգնել... Ես էլ կարծում էի, որ վերջ է տուել անցեալին, բայց ձեր դրամարկղի չհրկիզուող պահարանի վրայ յայտնաբերած մատնահետքերը նրանն են:

– Նրա՞նը,– դիրեկտորը կարծես չանթահար եղաւ:

– Այո, երկու մարդու մատնահետքեր

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԽՕՍՈՒՆ ՄԱՄՈՒԼ, ԳՐԱԻՈՒ ՄԱՄՈՒԼ...

———o———

Մինչեւ քանի մը տասնեակ տարիներ առաջ մամուլը միայն գրաւոր էր: Զայնասփիւռ եւ հեռատեսիլը ստեղծեցին երկրորդ տեսակ մամուլ մըն ալ. խօսուն մամուլ: Խօսքը այսպէս սկսաւ բռնել գիրին տեղը: Մարդիկ հիմա մի – այն կարդալով չէ որ լուրեր կը ստանային, աշխարհի անցուդարձերուն կը կապուէին, այլ նաեւ մտիկ ընելով, լսելով, նոյնիսկ դիտելով: Խօսքին յա – ճախ կ'ընկերանար նաեւ պատկերը, շարժուն կամ անշարժ: Աբստրահացուած խօսքը չատ աւելի արագ կը հասնէր մարդուն, քան գիրը: Եւ մարդ չատ աւելի քիչ ժամանակ կը տրամադրէր լսելու համար, քան թէ՝ կարդալու: Լսելը նըշանակ յոգնեցուցիչ էր քան կարդալը, քանի որ մարդուս ականջները աւելի դանդաղ կը յոգնէին, քան աչքերը: Հեռատեսիլը կամ շարժանկարը մարդուս քանի մը ժամուան մէջ կը պատմէին Տոմթոյէվսքիի կամ Թոլսթոյի այն վէպը, զոր պիտի կարենայինք կարդալ հազիւ քանի մը շաբթուան կեդրոնացումով: Խօսուն մամուլը շուքի մէջ կը թողուր գրաւոր մամուլը:

Մէկոց մը կարծուեցաւ որ գրաւոր մամուլը մահամերձ է, պիտի չկարենայ երկար տակալ խօսուն մամուլի ահաւոր մրցակցութեան դիմաց: Բայց զարմանալիօրէն տակաց: Ո՛չ միայն տակաց, այլ նաեւ աւելի զօրացաւ օրէ օր: Ճիշդ է որ խօսքը հաճելի էր, բայց խօսքը առանձին բաւարար չէր: Գիրը անդամ մը եւս կը փաստէր իր անմահութիւնը, որովհետեւ եթէ խօսքը կը թռչէր օդին մէջ, կը չոգիանար, ոչնչից ըմպելիին նման կարճատեւ վայելք մը կուտար ունկնդիրին, ատոր փոխարէն, գիրը աչքերու առջեւ կը դոյատեւէր, կը պահուէր, կը վերակենդանանար: Գրաւոր մամուլը, օգտուելով նաեւ տպագրական թէքնիքի յառաջդիմութիւններէն, մասնաւորական ծանրութիւն մըն ալ կուտար իր բովանդակութեան, քան մը՝ որմէ յաճախ զերծ կը մնար խօսուն մամուլը:

Բայց ինչ որ ալ ըլլայ մրցակցութիւնը այս երկու մամուլին միջեւ, ինչ որ ալ ըլլան անոնց որակն ու բովանդակութիւնը, խօսուն մամուլ եւ գրաւոր մամուլ վերջին հաշուով հասարակաց բան մը ունին, որմէ ճամբայ կ'ելլեն. լեզու: Երկուքն ալ լեզուի մը քարոզչութիւնն ու ուսուցումը կ'ընեն ամէն բանէ առաջ: Երկուքն ալ լեզու մը լսելի ու դործածելի կը դարձնեն: Այն մարդը որ երկրի մը լեզուն չի դիտեր, ո՛չինչ ունի առնելիք այդ երկրին խօսուն կամ գրաւոր մամուլէն: Բայց խօսուն մամուլը, աւտոր փոխարէն, կը թափանցէ ամէն տունէ ու հոգիէ ներս, ցատկելով ամէն տեսակ արգելքի վրայէն եւ հասնելով մինչեւ ամէնէն հեռաւոր ու անդրպատ վայրերը, ամէնէն առաջ որպէս լեզու պարտադրելու համար ինքզինք: Խօսուն մամուլի կողմէ այս կերպով պարտադրուած լեզուն այն մեծագոյն ազգակն է որ պիտի օգնէ ի վերջոյ գրաւոր մամուլին: Զանգուածը նախ պիտի մտերմանայ լեզուին հետ, ապա պիտի սկսի սիրել նաեւ գրաւոր մամուլին լեզուն: Կարճ խօսքով՝ գրաւոր մամուլը ոչ միայն մահացու հարուած չի տաներ խօսուն մամուլէն, այլ նաեւ կ'օգտուի անոր քարոզչութենէն:

Ահա թէ ինչու այսօր ամէն երկրի մէջ փոքրամասնութիւններու լեզուն հետզհետէ լուսանցքի վրայ կը մնայ: Փոքրամասնութեան լեզուն կ'օգտագործուի միայն գրաւոր մամուլին մէջ: Այդ լեզուն իր կողքին չունի նաեւ իր խօսուն մամուլը, այսինքն ձայնասփիւռ, հեռատեսիլ, որմէ ուժ պիտի առնէր: Քանի մը երկիրներու ձայն – հեռատեսիլի կայանները կը հիւրընկալեն թէեւ փոքրամասնական լեզուներ, սակայն այդ ալ չի բաւեր որպէսզի այդ լեզուները ուժ գտնան, տեւական ներկայութեամբ մը իրենք զիրենք պարտադրեն իրենց գանգուածներուն:

Փոքրամասնական ընտանիքի մը նպատակ զաւկին համար, միակ վերապահ լեզուն ամէն օր իրեն հրամցուած խօսուն մամուլին լեզուն է: Փոքրերու ոգեբերգութիւնը հոսկէ կը սկսի:

Ռ. Հ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԽԱՏ

ՎԻԿՏՈՐ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

– Հապա ի՞նչպէս էք դատուած մար – դուն աշխատանքի ընդունել, այն էլ անտեսալար:

– Ուրեմն, ձեր կարծիքով, դատուած մարդկանց պիտի փողո՞ց չպրտել:

– Կը ներէք, Պավէլ Պավլովիչ, ես յիմար հարց տուեցի, ի հարկէ, բայց ինձ զարմացնում է մի հանգամանք. իմացել էք նրա անցեալի մասին ու այդպէս եբաշխատուրում էք:

– Որովհետեւ հաւատում եմ նրան:

– Եթէ ես բացեմ իմ խաղաքարտերը, այն նոյն կարծիքին չէք մնայ:

– Ես հաղուադէպ եմ սխալւում մարդկանց ճանաչելու գործում:

– Ձեր քարերի բաժնում ես թերթեցի Աբօ... Արաբատի անձնական գործը: Ինքնակենսագրութեան մէջ չի նշել դատուած լինելու մասին, թաքցրել է, մի՞թէ դա ազնուութիւն է:

– Ես եմ ասել, որ չնչի:

– Ուրեմն, ձեր կարծիքով, դատուած մարդկանց պիտի փողո՞ց չպրտել:

– Կը ներէք, Պավէլ Պավլովիչ, ես յիմար հարց տուեցի, ի հարկէ, բայց ինձ զարմացնում է մի հանգամանք. իմացել էք նրա անցեալի մասին ու այդպէս եբաշխատուրում էք:

– Որովհետեւ հաւատում եմ նրան:

– Եթէ ես բացեմ իմ խաղաքարտերը, այն նոյն կարծիքին չէք մնայ:

– Ես հաղուադէպ եմ սխալւում մարդկանց ճանաչելու գործում:

– Ձեր քարերի բաժնում ես թերթեցի Աբօ... Արաբատի անձնական գործը: Ինքնակենսագրութեան մէջ չի նշել դատուած լինելու մասին, թաքցրել է, մի՞թէ դա ազնուութիւն է:

– Ես եմ ասել, որ չնչի:

– Հապա ի՞նչպէս էք դատուած մարդուն աշխատանքի ընդունել, այն էլ անտեսալար:

– Ուրեմն, ձեր կարծիքով, դատուած մարդկանց պիտի փողո՞ց չպրտել:

– Կը ներէք, Պավէլ Պավլովիչ, ես յիմար հարց տուեցի, ի հարկէ, բայց ինձ զարմացնում է մի հանգամանք. իմացել էք նրա անցեալի մասին ու այդպէս եբաշխատուրում էք:

– Որովհետեւ հաւատում եմ նրան:

– Եթէ ես բացեմ իմ խաղաքարտերը, այն նոյն կարծիքին չէք մնայ:

– Ես հաղուադէպ եմ սխալւում մարդկանց ճանաչելու գործում:

– Ձեր քարերի բաժնում ես թերթեցի Աբօ... Արաբատի անձնական գործը: Ինքնակենսագրութեան մէջ չի նշել դատուած լինելու մասին, թաքցրել է, մի՞թէ դա ազնուութիւն է:

– Ես եմ ասել, որ չնչի:

– Հապա ի՞նչպէս էք դատուած մարդուն աշխատանքի ընդունել, այն էլ անտեսալար:

– Ուրեմն, ձեր կարծիքով, դատուած մարդկանց պիտի փողո՞ց չպրտել:

– Կը ներէք, Պավէլ Պավլովիչ, ես յիմար հարց տուեցի, ի հարկէ, բայց ինձ զարմացնում է մի հանգամանք. իմացել էք նրա անցեալի մասին ու այդպէս եբաշխատուրում էք:

– Որովհետեւ հաւատում եմ նրան:

– Եթէ ես բացեմ իմ խաղաքարտերը, այն նոյն կարծիքին չէք մնայ:

– Ես հաղուադէպ եմ սխալւում մարդկանց ճանաչելու գործում:

– Ձեր քարերի բաժնում ես թերթեցի Աբօ... Արաբատի անձնական գործը: Ինքնակենսագրութեան մէջ չի նշել դատուած լինելու մասին, թաքցրել է, մի՞թէ դա ազնուութիւն է:

– Ես եմ ասել, որ չնչի:

– Հապա ի՞նչպէս էք դատուած մարդուն աշխատանքի ընդունել, այն էլ անտեսալար:

– Ուրեմն, ձեր կարծիքով, դատուած մարդկանց պիտի փողո՞ց չպրտել:

– Կը ներէք, Պավէլ Պավլովիչ, ես յիմար հարց տուեցի, ի հարկէ, բայց ինձ զարմացնում է մի հանգամանք. իմացել էք նրա անցեալի մասին ու այդպէս եբաշխատուրում էք:

– Որովհետեւ հաւատում եմ նրան:

– Եթէ ես բացեմ իմ խաղաքարտերը, այն նոյն կարծիքին չէք մնայ:

– Ես հաղուադէպ եմ սխալւում մարդկանց ճանաչելու գործում:

– Ձեր քարերի բաժնում ես թերթեցի Աբօ... Արաբատի անձնական գործը: Ինքնակենսագրութեան մէջ չի նշել դատուած լինելու մասին, թաքցրել է, մի՞թէ դա ազնուութիւն է:

– Ես եմ ասել, որ չնչի:

(Շար. 1)

(Շար. 10)

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

Տոքթ. Վահան Բազարճգլեանի ի պատուի

Վենետիկի լճակին Սան Ճիորճիոյ կղզիին մէջ հաստատուած մեծահամբաւ Ձինի հիմնարկութիւնը իր վարչական վերջին նիստին մէջ վերահաստատեց Պրունոյ Վիզենթինին՝ որպէս նախագահ եւ Վենետիկ Պրանքան ու Լինօ Սարթորին որպէս փոխ - նախագահներ, ապա նոյն ժամանակ հիմնարկութեան ընդհ. վարչութեան որպէս խորհրդական անդամ մասնակցելու հրաւիրեց Տոքթ. Վահան Բազարճգլեանը՝ տեղական խորհրդական Պանքա Գաթթոլիքա տէլ Վէնէթօ դրամատան անօրինութեան: Տոքթ. Բազարճգլեանի կոչումը որպէս վարչական անդամ վերոյիշեալ մշակութային հեղի - նակաւոր հիմնարկութեան կը հանդիսա - նայ գնահատական ճանաչում մը այն բազմակողմանի գործունէութեան զոր մեր հայրենակիցը ցոյց տուած է Վենետիկի եւ Ֆրիուլիի շրջանին մէջ Պանքա Գաթթոլիքա դրամատան իւր ղեկավարու - թեան շրջանին: Սրդարեւ՝ յիշեալ դրամատունը, անտեսական գործունէու - թեան կողքին, ապա վերջին տարիներուն ցուցարերեց չարք մը նախաձեռնութիւն - ներ եւ գործունէութիւններ մշակութա - յին մարզին մէջ:

Տոքթ. Բազարճգլեան նախաձեռնարկ եղաւ Վենետիկոյ պատմական կեդրոնը գտնուող Գաթթոլիքա դրամատան պատ - մական չէնքին՝ Մոնթմանարիի պալատին վերանորոգումին, յաջորդաբար զայն յատկացնելու համար մշակութային ձեռ - նարկներու, ինչ որ նշանակալից եղելու - թիւն մը կը հանդիսանայ Վենետեան մը - շակութային կեանքին մէջ:

Տոքթ. Վահան Բազարճգլեան իր եղեր - մըտական եւ դրամատնային գործունէու - թեան զուգահեռ ցուցարերած է մշակու - թային ուրիշ գործունէութիւններ ալ տեղական ծիրէն ներս, որոշ չափով նը - պաստելով նաեւ Հայ Արուեստի Միջազ - գային Գ. սիմբոզիումին որ ինչպէս ծանօթ է տեղի ունեցաւ Վիչէնցայի Բալ - լատեան շրջանին մէջ: 1978-ի Դեկտեմ - բերին Տոքթ. Բազարճգլեան ընտրուած էր անդամ Ոլիմպիքա Ակադեմիայի տնտեսագիտական եւ ֆինանսական բաժ - նին:

Գոհունակութեամբ կ'արձագանգենք մեր հայրենակիցին վայելած գնահատա - կան ճանաչումներուն, մաղթելով որ ան չարունակէ արձանագրել նոր յաղթանակներ ի պատիւ իւր ազգային եւ պատկանած ազգին:

Հ. Բ.

ՏԱՐԻՆ ՁԵԶ ԲՈԼՈՐ...

Տարին բոլորեց: Տարին քեզ բոլոր, սիրելի ընթերցող:

Այսպէս էին չնորհաւորում պապերս նոր տարուայ մուտքը: Նորի մուտքը՝ հինը յիշելով, հնին բարի ուարտ մաղթելով: «Տարին ձեզ բոլոր», այսինքն վտանգ Աստուծոյ, այս մի տարին էլ բոլորեցինք ողջ եւ առողջ ու չնորհաւորում էին միմիանց բարի ուարտի առթիւ:

Մենք առաջ ենք գնացել: Մենք միայն նորի համար ենք չնորհաւորում, նորի հետ նոր յոյսեր ենք կապում: Ո՛վ է գընացողի եռեւից նայողը, գնացողին բարի ճանապարհ մաղթողը:

Ես ուզում եմ մաղթել, չնայած եւ տեսնում եմ առարկողներին, որոնք յի - ձելով անցնող տարուայ զանազան մեծ ու փոքր, համամարդկային, ազգային կամ անձնական ընոյթի տհաճ երեւոյթներ, դէպքեր, ասում են. «արժանի է՞, որ մաղթենք»: Հաւատացնում եմ, որ արժանի է, մեր պապերը մի բան գիտէին, որ մաղթում էին...

Բայց ես եկողին էլ չեմ ուզում մոռանալ, եկողի համար էլ եմ ձեզ չնորհաւորում:

Թող բարի լինի նրա գալուստը բոլորիս համար, մեր ազգի համար: Պոէտի խօսքերով ասած՝ թող նա այնպէս գայ, «որ աւելանայ աշխարհի բարին»:

Եթէ դեռ կան մեր մէջ քնով անցած - ները կամ թմրածները, թող արթնացնի նրանց եկող տարին: Թող բուժի եւ ան - տարբերութեան ախտով տառապողնե - րին: Դեռ երկար պիտի մենք քայլենք մեր պատմութեան քառուղիներով, թող բո - լոր գալիք տարիները ուժ եւ կորով բե - րեն մեր ժողովրդին:

Հ. ԳԵՂԱՄԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՄԱՄԻՈՒԹԵՆԱԿԱՆ ԱՄՍԱԹԵՐԹԻ ՅԱՏՈՒԿ ԹԻԻԸ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՅ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

Համամիութենական «Դետսկայա Լի - տերատուրա» («Մանկական Գրականու - թիւն») ամսաթերթի 1981-ի 9-րդ թիւը, գրեթէ ամբողջութեամբ, նուիր - ուած է արդի հայ մանկական գրակա - նութեան: Թիւը կը բացուի Հայաստանի նախագահ Բաբկէն Սարկիսովի «Երջա - նիկ մանկութեան երկրում» խորագիրը կրող յօդուածով: Հանդէսին մէջ գրու - թիւններ ունին Վահթանգ Անանեան, Ռաֆայէլ Արամեան, Յովհաննէս Ղու - կասեան, Ռաժակ Գիւլնազարեան, Կարէն Սիմոնեան, Ազատ Շահինեան եւ ուրիշ - ներ: Առանձին յօդուածներ նուիրուած են Երեւանի մանուկներու գեղագիտական դաստիարակութեան կեդրոնին, մանկա - կան պատկերասրահին, պատանի հան - դիսատեսի եւ խամաճիկներու թատրոն - ներուն, տէէն անիմէ պատրաստողներու նոր աշխատանքներուն, մանկական դեր - քի ձեւաւորման ասպարէզին մէջ ծանօթ հայ նկարիչներու:

×

ԱԿՍԵԼ ԲԱԿՈՒՆՑԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐԻՆ ՄԷՋ

Մոսկուա «Դրուժբա Նարոդով» («Ժո - ղովուրդներու Բարեկամութիւն») մատե - նաշարէն լոյս տեսած հատորին մէջ տեղ գտած են Ակսէլ Բակունցի լաւագոյն գործերը: 235 հազար տպաքանակով հը - րատարակուած հատորը Խորհ. Միու - թեան ընթերցողներուն ներկայացուցած է Բակունցի վէպերն ու պատմուածքնե - րը:

ՄԵՐ ՆԱԽՆԻՔՆԵՐՈՒ ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔՆԵՐԸ

«ԿԱՆՈՆԱԳԻՐՔ ՀԱՅՈՑ» ԳԻՐՔԷՆ

Եթէ թշնամիները անօրինաբար յար - ձակին երկրի վրայ եւ այդ մասին յայտ - նուի երկրի իշխանին եւ այս վերջինը պատերազմի անունց դէմ ու (այդ պա - տերազմին մէջ) որեւէ մէկուն ձեռքով մահ պատճառէ – ան անպարտ է արիւ - նէ: Բայց եթէ սուրերը պատեան դնելէ ետք զերին սուրով սպաննուի, արիւնը սպաննողի վզին է, քանի որ ի զուր թա - փեցաւ արիւնը:

Իրենց ծնողքները չյարգող զաւակները անիծեալ թող ըլլան:

Կինը թող չհամարձակի իր ամուսնոյն հազուստները հագուիլ եւ հրապարակ ել - լել, իսկ եթէ որեւէ կին յանդգնի, թող մէկ տարի ապաշխարէ:

Ով որ զէշ դէղերով երախաները կը սպան - նէ որովայնին մէջ եւ դեղերով արգանդը կը կապէ յաճախակի պռոնկանալու հա - մար, այլեւ ամուսինը եւ կինը կը տան - ջէ ու տեղի կը դարձնէ գիւրար ամուս - նական կեանքի մէջ, այդպիսի մէկը քա - հանան պէտք է կարգի հրաւիրէ եւ ա - պաշխարել տայ: Նման մէկը պէտք է եօթը տարի ապաշխարողներու հետ կե - նայ, երեք տարի՝ հակողութեան տակ եւ արտասուքներով ու խեղճերու տուած ողորմութիւններով օրէնքին արժանի ըլ - լայ: Իսկ եթէ նոյն աղանդի մէջ մեռնի, մեղաւորի մահը չար է, պէտք է գրկուի սուրբ օրէնքէ եւ գինք քրիստոնեաներու դերեզմանը թող չթաղեն:

Եթէ ինչպէս պատռուած էին Զարէհի հա - գուստները եւ ձիուն վրայ կ'երեւէր ա - նոր մերկ սրունքը: Զայն չէր կրնար տալ. կապած էին նաեւ անոր բերանը: Զարէհն ձիուն վրայ, կռնակին կապուած՝ ռումբի մը պէս պիտի պայթէր կարծես: Լեռներու այդ հպարտ թագուհին այդ վիճակին մէջ տեսայ, հազարապետ Էֆէնտի: Կուռի մէջ սպաննուեցաւ մեր ընկերներէն մէկը, իսկ անոնք յաջողե - ցան իրենց ձիերը չոպան լերան կողմը չտկել»:

Ղոլամի պատմածները Զարէհի մասին աւելի ուժեղ անձնասիրութիւնով մը լե - ցուցին Սէլիմ պինպաշին, թէեւ ան ունե - ցաւ պահեր, երբ յիշեց իր այցելութիւնը Զարէհի կապոյտ վրանին տակ, ուր յա - տակը ձիու կարմիր փոսի մը վտուած էր: Այդ տկարութեան մէջ զպաց որ վր - տանգը աւելի կը մեծնար ու լռութիւնը, մանաւանդ մթութիւնը գինքը աւելի կը նեղէին: Ինքնապաշտպանութեան համար կ'ուզէր բան մը ընել, կարծես բան մը պակաս էր: Գիւրտերը այլեւս փախչելու փորձը չէին ըներ ու ինք գնդակահարու - թեան հրաման չէր տար:

Սէլիմ պինպաշին կը նմանէր այն բըն - նակային, որ կրնար շատերու գնդակա - հարութեան հրաման տալ, հաճոյքով դիտել այդ տեսարանը եւ սակայն ար - ցունք թափել ձիու մը հոգեվարքին վը - րայ:

Հետեւոր դիրքերէն յանկարծ հրացան - ներու պայթիւններ լսուեցան:

Անտարակոյս, Սպիտակ Զիաւորը ե - րեւցած էր տեղ մը: Անոր երեւումը թե - րեւս աւելի վտանգաւոր էր քան կորը - ւիլը: Կորսուելու պահուն կ'ըսես մօտա - ւոր ապառաժները, ծառերը, թուփերը իրենց մէջ Սպիտակ Զիաւորը կը թաք - ցընէին:

Կռիւը քրտական դիրքերուն մէջ էր: Հրացանի ձայները հետզհետէ չատցան: Լուր հասաւ Սէլիմ պինպաշուն, որ Սպի - տակ Զիաւորը քրտական դիրքերուն վր - րայ յարձակած է: Պինպաշին վստահ էր, որ Քիւրտերը երեք կեղապետներով չպի - տի կրնային պահել Հաճի Մուսայի զը - բաւած դիրքերը: Տկարութի՞ւն թէ ինք - նապաշտպանութիւն:

Սպիտակ Զիաւորի յարձակումը քրտա - կան դիրքերուն վրայ պաղտնի հաճոյք մը արթնցուց Սէլիմ պինպաշուն մէջ: Էդ լաւ էր, լաւ. եթէ դիմադրութիւնն ու - ժեղ ըլլար, երկու կողմէն ալ պիտի կո - տորուէին: Սէլիմ պինպաշու համար պի - ուորական քաջութիւն էր Թրքական այդ բնաղդին մտիկ ընել, մանաւանդ որ Սա - րը պինպաշու դիակը իր աչքին առջեւէն չէր կրնար հեռացնել:

(Շար. 476)

ԷՍԱՅԵԱՆ ԲԱՐԵԿԱՄԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԸ

73 տարիներ անցած են երբ հազիւ տա - սը տարեկան պատանի, մուտք կը գոր - ծէ Պոլսոյ Էսայեան վարժարանի սե - մէն ներս: Կրթարան մը, որ աւելի քան 90 տարիներէ ի վեր հասցուցած է տա - ղանդաւոր դէմքեր եւ բազմահարիւր մայրեր:

Այսօր բախտը ինծի վիճակած է, Էսա - եանի անունով կարենալ վարելու միու - թիւն մը Փարիզի մէջ, որ միակ նպատակ ունի համեստօրէն նպաստելու հայ լեզ - ւի ուսուցման ատաղձ հաստատու - թեանց, քանի Էսայեանն է որ իմ մէջ նախ արմատացուցած է հայ լեզուի հրա - պոյրը:

Հինգշաբթի, Դեկտ. 24-ին տեղի ու - նեցաւ միութեան տարեկան ընդհանուր ժողովը, Ալեք Մանուկեան կեդրոնի հանդիսասրահին մէջ, որու նորոգու - թիւնը միայն նախօրեին աւարտած էր:

Առաջին անգամ կատարուեցաւ լսողա - տեսողական փորձը: Արդարեւ՝ երբ ճա - չի բացման ծննդեան զօղանջները հըն - չեցին սրահին մէջ, երփներանգ լուսար - ձակներ ոլորտներ գծեցին սրահին չորս անկիւնները եւ լուսեղէն ձիւնի փաթիլ - ներ տեղալով ամէնուր, մինչ կը լսուէր երգչախմբային քառաձայն՝ **ՏԷՐ ԿԵ - ՑՈՆ»:**

Մթնոլորտը յուզական եւ տպաւորիչ էր:

Բոլոր ներկաները ջերմօրէն չնորհաւո - րեցին կազմակերպիչ յանձնախումբը:

Բեմի խորը կը բարձրանար չուրջ չորս մեթր փշատերեւ եղեւինը պճնուած պըս - պըղուն թէլէրով եւ բազում զարդերով, աւելի գեղեցկացած չարժուն լոյսերուն տակ: Իսկ ծառին տակ չարուած էին վիճակահանութեան հարիւր նուէրները:

Ճաշէն եաք երիտասարդներու հոյլը եկաւ ոգեւորելու տարեցները:

Րիթմիկ երաժշտութիւնը լեցուցած էր արդէն պարահարթակը, մերթ կիսա - մութ, եւ մերթ չողչողուն:

Խանդավառութիւնը չարունակուեցաւ մինչեւ առաւօտ:

Հպարտ էին միութեան նախագահական կազմի տիկինները, գլխաւորութեամբ նախկին տեսչուհի՝ Օր. Հերմինէ Գա - լուստեանի եւ վարչական անդամուհինե - րը որոնք չանք չէին խնայած երեկոյթի յաջողութեան համար:

Զ. Ս.

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀՈԳԵՐ

Պրաւտա երախաներուն յատկացուած յօդուած մը հրատարակած է: Ասոնց կը պակսին հագուստ – կապուտաներ, կօշիկ - ներ, սիթօքի իրեր, հնծանիւ եւայլն: Օ - րթթերթը աւելցուցած է, թէ ժամանակն է, որ ճարտարարուեստը առաւել ու - շադրութիւն դարձնէ անչափահասներուն, ժամանակն է, որ արտադրութիւնը ծա - ւալ առանայ եւ որակն ալ համապատաս - խանէ դուրսի ապրանքներուն:

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ԶԷՑՆԱՊ ԹԱԹՈՍԻ ՀԵՏ

Զոպանը հոգին ակռաներուն մէջ ա - ռած՝ մութով կամաց մըկը հեռանայ եւ ինքզինքը դետաւ կը ձգէ ու լուրը կը հասցնէ գնչուներու վրանը, թէ Պէքիրի կինը՝ Զարէն՝ կալանաւոր է հինգ պինուորներու ձեռքին տակ: Լուրը կը հասնի վրանէ վրան:

Գնչուները ծանօթ էին Զարէհի պատ - մութեան: Այդ բոլորը լմացած էին վր - րանները այցելող պինուորներէն. մանա - ւանդ Սարը պինպաշու սպանութենէն յե - տոյ վրաններու տակ պինուորները աւելի չատցած էին: Զոպանի բերած լուրին հետ չուներու հաչոցները լրար էին ան - ցած: Այդ վրաններուն տակ, ուշ առեն, դեռ կային աղջիկներու երգի ու քեման - չայի ձայներ:

«Մենք չորս ընկերներով հեռաւոր վր - րանի մը տակն էինք: Տեսանք, որ մեր կողմը կուգար պնչուներու խումբ մը: Զինուորները վրաններէն դուրս ելած չէին: Գնչուները կուգային լուրը մեզի հասցնելու: Այնտեղ մարդիկ չատ չուտ կը ճանչնան իրար: Այդ պիչեր իսկ լմա - ցեր էին որ Զարէի զոլամներէն չորս հատ Սէվլիի վրանին տակ իջած էին:

«Երբ լմացանք լուրը, անմիջապէս ձիերու վրայ նետուեցանք: Արեւը հե - տզհետէ սկսած էր ծայր տալ, երբ Ա - խուռի այս կողմի եզերքի վրայ հանդի - պեցանք այդ հինդ ձիաւոր աւազակնե - րուն, որոնք Զարէն ձիուն վրայ կա - պած՝ դեռ միւս կողմը կ'անցնէին: Ես իմ աչքով տեսայ, պինպաշի էֆէնտի,

Այրի Տիկին Ժան Մելքոնեան, Տէր եւ Տիկին Ժան – Փիէր Մելքոնեան եւ զաւակը՝ Ժան – Միշէլ ինչպէս նաեւ Փիլիպոսեան, Մելքոնեան, Ունճեան, Կոնստանեան, Յարութեան եւ Օրլիակէ ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր եւ ազգականին՝

ԺԱՆ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 3–ին, 77 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ, Յունուար 8, ժամը 8·30ին Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Մոն – փարնասի գերեզմանատունը, ամփոփ – ուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Մարի – Ժան Խաչատուրեան եւ զաւակները, կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, կիրակի, Յունուար 10–ին, Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան Ա· տարելիցին առթիւ:

Ի դիտութիւն՝ ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ

ՏՕՆԱԾԱՌՈՒԾ

կիրակի, Յունուար 10,
ժամը 15–էն սկսեալ

Հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՓ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կաթ· Պատ· Եւրոպայի Հայոց

Աշակերտութեան կողմէ երգ, պար, արտասանութիւն եւ զաւեշտ:

ՃՈՒ ՊԻՒՖԷ

Մուտքը ազատ է

ԿԵՍԱՐԻՈՑ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՑՐ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Ա Մ Ա Ն Ո Ր Ի

ԱՒԱՆԴԱԿԱՆ ՄՈՄԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ ԵՒ

ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

կիրակի, Յունուար 10, ժամը 16–ին
կը նախագահէ՝ բանաստեղծուհի
Տիկին ՄԱՐԻ ԱԹՄԱՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին՝ Միհրան Էմմայեան, Արաքսի Գրիբեան, Վեհանոյշ Պասմաճեան, Ռոզա Նաւասարդեան, Կապրիէլը Սարաֆեան, Ռուբինա Ազարեան:

Ֆիլմ մը՝ Գրիգորէ, Հայաստանի վերաբերեալ:

Տիւաղութիւններ՝
Տօքթ· Գէորգ Մոստիչեան

Արգուին, կարս, էրզրում, Տրապիզոն, Խարբերդ, Տիգրանակերտ, կեսարիա, եւայլն:

Մասնակցութիւն՝ 20 Ֆ·:

6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS
887· 99· 06 — 780· 82· 58

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը, ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունուար 9, կէսօրէ ետք ժամը 3–ին, Ազգային Տան սրահը: կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն՝ ներկայ գտնուիլ:

Venez
REVEILLONER
avec le
HOMENETMEN — FRANCE
et
ADISS HARMANDIAN
à LA CAPPADOCE — ALFORTVILLE
Le Vendredi, 15 Janvier, à 20 H.
Places limitées, pour les réservations s'adresser à M. Baghdassarian;
261. 51. 13 (*toute la journée*)

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

Communiqué

SOLIDARITE NATIONALE
AVEC NOTRE HEROS:

Mardiros Jamgotchian

Condamné le 19 Décembre 1981, par la Cour d'Assises de Genève
à 15 ANS DE RECLUSION
Alors que la Turquie n'a été jugée par aucun tribunal
Nos combattants, eux, sont sur le banc des Accusés!

MANIFESTATION DE SOUTIEN
A MARDIROS
LE JEUDI, 14 JANVIER, à 18 H.
Métro: Sèvres - Babylone

COMITE DE SOUTIEN AUX PRISONNIERS POLITIQUES ARMENIENS
LIBERATION ARMENIENNE
B. P. 39 — 92162 Antony - Cedex

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Անժէլ Նաճարեան, Վարուժան Նաճարեան և զաւակները, Արա (Անդրի) Կարապետեան և ընտանիքը, նուիրած են.– 100 Ֆ· Համախարբերդցիական Միութեան, 100 Ֆ· «Ծառաջ»ին եւ 300 Ֆ· «Կարդինալ Աղաճանեան» Որբանոցի սաներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր եւ աներհօր՝ Սամուէլ Նաճարեանի յիշատակին: Նաեւ չնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք մասնակից եղան զանազան կերպով:

×

Զապէլ Պետիկեանի մահուան առթիւ, Տիկին Վարսենիկ Քէօսէեան, կը նուիրէ՝ 100 Ֆ· «Ծառաջ»ի բարգաւաճման: Նոյնպէս, Տէր եւ Տիկին Միհրան Նազդալեան կը նուիրեն 50 Ֆ· «Ծառաջ»ի բարգաւաճման:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Հայկ Բոզանեան 100 – ական Ֆ· կը նուիրեն Ալֆորվիլի Ս· Մեսրոպ Կրթարանին, «Աչխարհ»ին (ստանալ «Ծառաջ»էն) եւ «Ծառաջ»ին, նորայր Փանոսեանի մահուան առթիւ:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՃԱՇ

«ՄԷՐԻՏԻԷՆ»ի Սրահներուն մէջ

BAL ANNUEL

des Anciens du Lycée Guetronagan

Le Samedi, 23 Janvier, de 20 H. 30 à l'aube

Dans les Salons de l'Hôtel «MERIDIEN»81, Bd. Gouvion St. Cyr — 75017 PARIS

Animé par:

* *ARMENIAN - SUNSHINE, dirigé par ROBERT PAPAZIAN*

* *PAUL TOSCANO, violoniste, et son Ensemble du Cabaret RASPOUTINE*

et

LIZ SARIAN

Accompagnée par son Orchestre

SURPRISES — COTILLONS

Tenue de Soirée Souhaitée

Réservation, téléphoner à:
DJEZVEDJIAN (Berluc) 236. 54.48 (poste 15) — AZNAVUR(Maran) 535. 85. 26
MARTEN YORGANTZ 326. 20. 68

ENTREE (Dîner compris) 300 *F.*

MAISON POUR TOUS
Centre de Loisirs de Courbevoie
14, Square de l'Hôtel de Ville
92400 — COURBEVOIE
Tél.: 333. 63. 52

Visages de l'Arménie

8 — 23 JANVIER

La Maison pour Tous de Courbevoie organise avec le concours de l'Association «HAIGANOUCH», échanges culturels Franco - Arméniens, une quinzaine arménienne, du 8 au 23 Janvier, comportant:

— A la Cafeteria: *Exposition de photographies qui propose des vues de l'Arménie historique, de la Cilicie, de l'Arménie soviétique, ouverte tous les jours, sauf Dimanches et Lundis, de 14 à 20 H. (entrée libre).*

— Dans la Salle de Spectacles:

Une grande journée arménienne, le Samedi, 23 Janvier, avec:

- *à 16 H.: Projection du film « Images d'Arménie 1981 ».*
- *à 17 H. Montage audio - visiuel sur l'Arménie historique (turque) et de l'Arménie soviétique.*
- *à 17 H. 30: Débat sur la question arménienne et les revendications arméniennes, qui sera suivi de la dédicace du livre « La Société Arménienne au XIX siècle », par son auteur, Mme. Béatrice KASBARIAN - BRICOUT, Présidente de l'Association «HAIGANOUCH».*

Prix des places: 12 F.

– *à 21 H. MUSIQUE TRADITIONNELLE ARMENIENNE, avec*
Elia S. Haroutounian-Pehlivanian: kanoun
Arto Pehlivanian: davoul

Prix des places: 15, 20, 25 F.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղի անդամական ընդհ· ժողովը՝ երեքշաբթի, Յունուար 12, ժամը 21–ին, սովորական հաւաքատեղին:

Օրակարգ.– Նոր վարչութեան ընտրութիւն:

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՎԱԼԱՆՍ

Տիկնանց Օժանդակ Ճանճնախումբի կազմակերպութեամբ

ՇՔԵՂ ՃԱՇ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԹԻՒ

Շաբաթ, Յունուար 9, ժամը 20·30ի

Մխիթեան Ե·Հիւսիսեան սրահին մէ
6, Ֆաւանթին փողոց – Վալանս

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 60 Ֆ·

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել՝ 43· 02· 53 – 43· 67· 66 *կամ* 44· 02· 75 *Թիւերուն:*

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղին, Վիէնի մէջ, «Մանուկներու Օրը» կը տօնուի՝ Յունուար 10, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին:

Salle St. Louis — Rue Juiverie

Երգ եւ պար դպրոցի աշակերտութեան կողմէ: Կաղանդ – Պապան Նուէր կուտայ սրահին մէջ գտնուող բոլոր մանուկներուն:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի տեղական վարչութեան, Լիոնի մէջ «Մանուկներու Օրը» կը տօնուի՝ կիրակի, Յունուար 10, կէսօրէ ետք ժամը 3–ին, Ազգային Տան սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ Կաղանդ – Պապան, իր բազմաթիւ նուէրներով:

Հիւրասիրութիւն՝ Խաչուհիներու կողմէ:

ԶԱՑՆԱՍՓԻՒՌ «ԱԶԱՏ ԽՕՍՔ»

«Ազատ Ռատիօ» կը տեղեկացնէ իր ունկնդիրներուն թէ իր սիրուամներուն անունը, ժամն ու օրը կը փոխուին եւ Յունուար 8–էն սկսեալ «Ազատ խօսք» անուան տակ կրնաք լսել, ամէն Ուրբաթ, ժամը 19–էն 19·30 նոյն ալիքներուն վրայ՝ 98 մեկահերց:

×

« AZAD KHOSK »

L'émission Azad - Radio change de nom, de jour et d'horaire: A partir du 8 Janvier, tous les Vendredis, de 19 h. à 19h.30 l'émission AZAD KHOSK émet sur les ondes de la station Radio-Forum, 98 Mhz, Modulation de Fréquence.

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տիկին Արշալոյս Գըլըճեան (Սէն Թ'էթիէն) կը նուիրէ 100 Ֆ· ի նպաստ Հայ կարմիր Խաչի Մանկանց Բոյնի ընդարձակման, նորոգ հանգուցեալ իր մօրաքրոջ՝ Հայկանոյշ Թօփոզեանի յիշատակին:

ARMÉNIE

Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE

Un Voyage EXCEPTIONNEL

DU 8 AU 16 FÉVRIER

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
8
VENDREDI
8 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՁԱՅՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.077 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.077

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԴՐԱՄ ԿՈՒՏԱՅ ՈՒ ԿԸ ՅԱՐՁԱԿԻ

ՎԱԼԵՋԱՅԻ ԵՒ ՍՈԼԻՏԱՌՈՒԹԻՒՆԻ ՎՐԱՅ

—o—

Բնականոնացումը հասցնելու համար իր բարւոք արդիւնքին, Մոսկուա որոշած է 2,7 միլիառ ռուբլի փոխատուութիւն մը ընել Լեհաստանի, երկար պայմանաժա – մով: Այս դումարը, կ'ըսէ Վարշաւայի ձայնասփիւռը, պիտի ծառայէ վերակեր – տելու Լեհաստանի առեւտրական բացը Մորհ. Միւրեթեան հետ 81-ին եւ նախատեսուա – ծը՝ 82-ին:

Այս օգնութենէն զատ, սակայն, Մոս – կուա չատ խիստ յարձակման անցած է թէ Սոլիտառնոթէի եւ թէ Լէք Վալեզայի վրայ: Այս վերջինը թերթ դարձած է խորհրդային մամուլին ալ եւ դիւնեալ ու – ժերու պաշտօնաթերթը՝ կարմիր Աստղ Սոլիտառնոթէի պարապմունքը կը բաղդա – տէ ամէնէն ծայրայեղ տարրերուն եւ Սո – լոտառնոթէն ալ կ'ամբաստանէ, որպէս կազմակերպութիւն մը, որ կ'ուզէր «բո – լոր միջոցներով մաքրել կուսակցութեան բոլոր քարտուղարները, դատաւորները, դատախազները, Ապահովութեան պա – տասխանատուները իրենց ընտանիքնե – րով, առանց սեռի խտրութեան»: Պրաւ – դա-ն ալ խօսելով Սոլիտառնոթէի պա – տասխանատուներուն մասին, կը դրէ թէ «անոնց եռին, ոչինչ կայ եթէ ոչ անձ – նական փառասիրութիւններ, իշխանու – թեան քուռն փափաք եւ ախտաբանական ատելութիւն ընկերվարութեան դէմ»:

Վարշաւայի զինուորական Մորհուրդի բաներին համաձայն Լէք Վալեզա լեհ մայրաքաղաքի մէկ արուարձանին չքեղ ապարանքին մէջ է, պատերազմական վի – ճակի հոչակումէն ի վեր: Հարիւրապետ Կորնիլքի, մամուլի ասուլիս մը տուած էր, երբ Քոփընհակէնն կը հասնէր, մաս – նակցելու համար խաղաղութեան համաշ – խարհային խորհուրդի ժողովին եւ այդ առթիւ ճշդած է նաեւ թէ կը յուսայ որ Վալեզա վերադառնէ արհեստակցական իր դործունէութիւնը բայց ան երբեք քա – ղաքական դեր չի կրնար խաղալ:

Քեսթըճ Քոլէճի համաձայն, սակայն (այս կազմակերպութիւնը անհատական բնոյթ ունեցող, կրօնքի հետազօտութեան կեդրոն մըն է, արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն մէջ, հիմնուած 1969-ին եւ կեդրոնը հարաւային Անգլիա կը գըտ – նուի), Վալեզա, ի մօտոյ, կաթոլիկէ եկեղեցւոյ պաշտպանութեան պիտի յանձնուի, որ զինքը պիտի փոխադրէ վանք մը:

Եւրոպայի Վարշաւայի դեսպանները, որոնք առջի չաբթու, հրաւիրուած էին զօր· Ժարուզելսկիի կողմէ, հաստատած են, որ այս վերջինը խօսած է, Սոլիտա – ռնոթէի որոշ պատասխանատուներու Ա – բեւմուռք արտագաղթին մասին: Լեհաս – տանի ղեկավարին այս թելադրութիւնը այնքան ալ «իրախուսիչ» չէ, ընդհակա – ռակն կրնայ միայն նեղը դնել Եւրոպա – ցիները, քանի անոնց ղրկելով այն ան – ձերը, զորս «դէշ տարրեր» կը նկատեն, լեհ իշխանութիւնները առաջքն ալ կ'առ – նեն «չինարար» բանակցութեան մը կա – ռավարութեան, սենոթիքային եւ եկե – ղեցւոյ միջեւ եւ այդ արտաքսուածները կրնան նկատել որպէս խոռվարար տար – րերը, արդեօք՝ բնականոնացման:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԸՍՏ ՄԻԼԼԻԵԹԻ

ՀԱՅԿ. ՀԱՐՑԻՆ ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆԸ՝ ԹՈՒՐՔԻՆ Ի ՆՊԱՍՏ Է

—o—

ԽՄԲ· – Պօղազիչի համալսարանի ճար – տարագիտական ճիւղի տեսուչ՝ Փրոֆ· Տոքթ· Վէտաթ Եէրլիճ յօդուած մը ստո – րագրած է, Դեկտ· 29-ի *Միլլիյէթի* մէջ, ուր, նկատելէ ետք թէ Թուրքիոյ, ցարդ, վարած հաղաքականութիւնը հայկ· հարցի նկատմամբ սխալ է, այ – սինքն սխալ է երբ Թուրքը կը կրկնէ «մենք հայկ· հարց չունինք», կ'առաջար – կէ ընդհակառակն ուսումնասիրել այդ հարցը, բանալով թրք· դիւանները: Ըստ փրոֆէսէօրին, նման ուսումնասիրու – թեան մը արդիւնքը Թուրքիոյ կը նպաս – տէ եւ արար – աշխարհի կը պարզուի որ Թուրքիա «պահելիք որեւէ ամօթալի բան չունի»···: Ահա իր խորհրդածութիւն – ները:

Վերջերս օսմանցի փոքրամասնութեան ծագումով կարդ մը երիտասարդներու հետ արտասահմանի մէջ պատահմամբ տեսակցութիւններ ունեցած են եւ այս տեսակցութիւններէն վերջ այն համոզու – մին յանգած են որ փոքրամասնութեանց հարցերուն պէտք է մօտենալ տարբեր մերձեցումով մը: Այժմէական ըլլալուն համար կ'ուզեմ սկսիլ ձեռք առնելով հայկ· հարցը:

×

25 ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՑԸ

Ցաւոնի է որ առաջին մէկ օրէն ի վեր կայ Հայոց փոքրամասնութեան խմբակ մը որ, Պէյրութի մէջ խարիսխ նետած, կը հաւատայ թէ անարդարութեան են – թարկուած է եւ կ'ուզէ Թուրքերէ վրէժ լուծել, հոզ առնել: Կարդ մը ուժեր ալ, որոնք օգուտ կը տեսնեն Թուրքիոյ պա – ռակտումին մէջ, մեծ կարեւորութիւններ ի գործ դնելով կը դրդռեն այս փոքրիկ խմբակները եւ կը ջանան ամբողջ հա – յութիւնը թշնամի դարձնել Թուրքերու կամ երիտասարդ Թուրքիան տգեղ ցոյց տալ, ծուղակները լարել Թուրքիոյ դէմ, ջղաղրդռել զայն: Իրենց ռազմավարու – թեան կորիզը կը կազմէ այն քարոզչու – թիւնը, թէ Թուրքերը միլիոններով Հա – յեր անպէտօրէն սպաննած են եւ միլիոն – ներով Հայեր ալ տարագրած են իրենց հայրենիքէն: Քանի կը յաջողին այս քա – րոզչութեան մէջ, չատ հեռուները, Փա – րիզի կամ Սան – Ֆրանսիսքոյի մէջ ծը – նած 25 տարեկան հայ երիտասարդներ ալ այնքան աւելի կը թշնամանան մեզի, ազդեցութեան տակ կը պահեն Ամերի – կայի կամ Ֆրանսայի քաղաքագէտներն ու հանրային կարծիքը, եւ այս կերպով իրարու կապուած չարք մը դէպքեր առաջ կ'ածեն Թուրքիոյ վարկին վը – րայ:

Աւոր դիմաց ամէնէն խելացի գործը մեզի համար զգացականութենէ խուսա – փիլ եւ ճշմարտութիւնները եղածին պէս երեւան հանել, ատոր համաճայն ալ ա – մէնէն յարմար չարժելակերպը ընտրելն է: Դժուար է պնդել թէ մինչեւ այսօր այդպէս կրցած ենք ընել: Պէտք է ըն – դունիլ որ անցեալի մէջ Հայերու հետ մեր միջեւ անցած դարձածներուն մասին մեր դիտոցածները միակողմանի կերպով փաստարկուած, մակերեսային, զղացա – կան, մասամբ ականջէ լսուած, եւ յա – ճախ ալ նախապաշարեալ է: Գիտական ամուր հիմք մը չունի, այդ պատճառաւ ալ մեր պաշտպանութիւնները ու յայ – տարարութիւնները հեռու կը մնան հա – մոզիչ դառնալէ, եւ իբր հետեւանք, կը դիւրացնեն մեզի դէմ ամէն տեսակ չին – ծու, ուղեղ լուացող քարոզչութեանց ըն – կալումը՝ ուրիշներու կողմէ:

Մինչեւ հիմա նիւթը փակել կամ նիւ – թը չխորացնել բնազդարար կրնայ մեր գործին եկած ըլլալ: Միայն թէ հիմա այլեւս վաղուց այդ կէտը մեր ետին մը – նացած է: Երբ թշնամիները հրդեհի կու – տան ամէն կողմ, մենք չենք կրնար ջայ – լամի նման մեր գլուխը աւազներուն տակ թաղելով «մենք հայկական հարց չու – նինք» ըսել եւ սպասել որ մեր զինակից – ները հրդեհը մարեն:

Նախ պէտք է ջանանք որ կացութիւնը դիտական կերպով լուսաբանուի, ճշդուի, եւ հրատարակութեան արժանանայ: Մին – չեւ այսօր, օտար կամ տեղացի մասնա – գէտներու ուսումնասիրութիւնները սահ – մանափակ եւ անբաւարար մնացած են:

Այնպէս կը թուի, որ Սթանֆորտ Շօք զատ ոչ մէկ օտար մասնագէտի առթիւ ընծայած ենք ուսումնասիրելու Օսման – եան արխիւները: Տեղական կարեւոր հր – ատարակութիւններուն բոլորն ալ հիմ – նուած են Օսմանեան փաստաթուղթերու վրայ: Պետութեան կողմէ պարբերաբար ատոր կամ անոր ապսպրուած ուսում – նասիրութիւններն ալ «ամաթէօր»ական են: Եթէ այս ուղղութեամբ կ'ուզենք որ համբայ կարենք, զօրակոչի մը պէտք է ենթարկենք օտար թէ տեղացի պատմա – բանները, Պետական արխիւներու մէջ դտնուող Օսմանեան փաստաթուղթերը պէտք է տրամադրենք անխտիր բոլորին, ներառեալ Հայերուն: Ուսումնասիրող – ներուն կրթաթոշակներ տալ, քաջալե – րել պէտք է: Օտար ուսումնասիրողներու կարծիքները աւելի համոզիչ ու ազդե – ցիկ պիտի ըլլան, ուստի պէտք չէ ար – համարուին: Մեր համալսարաններուն մէջ փոքրամասնութեան հարցերը ու – սումնասիրող էնթիթիւներ պէտք է հիմ – նուին, ամէն ինչ դիտութեան լոյսով պէտք է լուսաւորուի:

ԽՆԴԻՐԸ ԼՈՒՍԱՒՈՐԵԼՔ ՄԵԶԻ Ի ՆՊԱՍՏ Է

Հայկական հարցի մասին ուսումնասի – րութիւններու արդիւնքը ինչ որ ալ ըլ – լայ, լուսաւորութիւնը մեզի ի նպաստ պիտի ըլլայ:

1· – *Մեր վերաբերումը դիտակից պի – տի դառնայ: Մեր տեսակէտները աշխար – հի պատմագէտներուն տեսակէտներուն հետ նոյնանալով աւելի համոզիչ եւ յար – գարժան պիտի դառնան:*

2· – *Հայերը եւ Թուրքերը երկարատեն մխասին ապրեր են, ճաշակները իրարու չատ կը նմանին, ուստի բնականը այն է որ պնդուած ցեղասպանութենէն չատ վերջ աշխարհ եկած Հայեր եւ Թուրքեր իրարու մօտիկութիւն զգան, դիւրաբ ան – րեն: Արդարեւ մինչեւ վերջին տասը տա – րիներ ընդհանուրին մէջ այս այսպէս ե – ղած էր: Աւելի վերջ, կարծես հրահանգ մը արուած ըլլար, իրենց տարիքին պըզ – տիկութեան պատճառաւ այդպիսի մօտի – կութիւն մը զգացող Հայերուն մօտ պատանի ձեռքերու կողմէ տեղութեան հունտեր ցանուեցան անհատաւորի հա – մեմատութեամբ: Որովհետեւ մուխին մէջ մնացած են երեք քառորդ դար առաջ Հայերուն եւ Թուրքերուն իրարու ըրա – ծը, կացութենէն անտեղեակ հայ երի – տասարդներ, նաեւ համաշխարհային կարծիքը, Թրքական վայրագութեան եւ անիրաւութեան մասին չափազանցեալ եւ յերիւրածոյ պատմութիւնները մտիկ ը – նելով «արդեօք ճի՞շդ է» հարցնել սկսած են: Մեր անդիտակից պաշտպանութիւն – ներն ալ տեսակ մը խոստովանութիւն նկատուած են: Հիմա եթէ լոյս սփռենք իրողութիւններու վրայ, մեր թշնամինե – րը պիտի չկարենան պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալ:*

3· – *Պատմական ճշմարտութիւնները մեզի դէմ չեն կրնար ըլլալ: Կամ երե – ւան կ'ելլէ թէ պնդուած ցեղասպանու – թիւնը, վայրագութեան եւ տեղահանու – թեան պատմութիւնները անհիմն են, կամ չափազանցուած են, եւ կամ երեւան կ'ելլէ թէ ենթարկուած դրդռութիւնները Օսմանեան պետութեան կեցուածքը հա – կընալի դարձնելու աստիճանին հասած էին: Եւ արդէն մենք այս է որ կը պըն – դենք: Այս կերպով մեր պնդումները փաստած կ'ըլլանք:*

4·– *Վերի այդ աշխատելակերպով կըր – նանք հոգեբանական յաղթանակ մը տա – նիլ աշխարհի բոլոր լրջախոհ մարդոց մօտ եւ մեզի դէմ տարուած մոլեռանդ պայքարն ալ իր ամէնէն ուժեղ յենարա – նը կը կորսնցնէ:*

ՄԻՒՍ ՓՈՓՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թուրքիա ուրիշ փոքրամասնութիւննե – րու հետ ալ խնդիրներ ունի: Աստնց դէմ մեր պաշտօնական կեցուածքն ալ խոր – հուրդի եւ դաղտնապահութեան մթնո – լորտի մը մէջ է: Թուրքիոյ Հանրապե – տութիւնը աշխարհէ պահելիք որեւէ ամօթալի բան չունի: Ուրեմն պէտք է դիտնալ որ մեր շրջանի ամէնէն ազդե – ցիկ ճամբան է լուսաւորութիւնն ու յըս – տակութիւնը: Հայկական խնդրին մէջ յանձնարարուած լուսաւորութեան ճամ – բան պէտք է կիրարկուի միւս փոքրա – մասնութիւններուն համար ալ:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԾՕԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ԴԵԿՏ· 25 – 30)

ԳՈՀԱՐ ԳԱՍՊԱՐԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մորհ· Միւրեթեան ժողովրդական ար – ուեստագիտուհի Գոհար Գասպարեան երգահանդէս մը տուած է, մեկնաբանե – լով Շէյքսփիրի երկերու թեմաներով զանազան դարաշրջաններու եւ ոճերու տէր երաժիշտներու յօրինած երգեր: Երկուքուկէս ժամ տեւած երգահանդէսը բարձր գնահատուած է քննադատներու կողմէ:

պիտի ըլլայ:

1· – *Մեր վերաբերումը դիտակից պի – տի դառնայ: Մեր տեսակէտները աշխար – հի պատմագէտներուն տեսակէտներուն հետ նոյնանալով աւելի համոզիչ եւ յար – գարժան պիտի դառնան:*

2· – *Հայերը եւ Թուրքերը երկար տարի – ներ ընդհանուրին մէջ այս այսպէս ե – ղած էր: Աւելի վերջ, կարծես հրահանգ մը արուած ըլլար, իրենց տարիքին պըզ – տիկութեան պատճառաւ այդպիսի մօտի – կութիւն մը զգացող Հայերուն մօտ պատանի ձեռքերու կողմէ տեղութեան հունտեր ցանուեցան անհատաւորի հա – մեմատութեամբ: Որովհետեւ մուխին մէջ մնացած են երեք քառորդ դար առաջ Հայերուն եւ Թուրքերուն իրարու ըրա – ծը, կացութենէն անտեղեակ հայ երի – տասարդներ, նաեւ համաշխարհային կարծիքը, Թրքական վայրագութեան եւ անիրաւութեան մասին չափազանցեալ եւ յերիւրածոյ պատմութիւնները մտիկ ը – նելով «արդեօք ճի՞շդ է» հարցնել սկսած են: Մեր անդիտակից պաշտպանութիւն – ներն ալ տեսակ մը խոստովանութիւն նկատուած են: Հիմա եթէ լոյս սփռենք իրողութիւններու վրայ, մեր թշնամինե – րը պիտի չկարենան պղտոր ջուրի մէջ ձուկ որսալ:*

3· – *Պատմական ճշմարտութիւնները մեզի դէմ չեն կրնար ըլլալ: Կամ երե – ւան կ'ելլէ թէ պնդուած ցեղասպանու – թիւնը, վայրագութեան եւ տեղահանու – թեան պատմութիւնները անհիմն են, կամ չափազանցուած են, եւ կամ երեւան կ'ելլէ թէ ենթարկուած դրդռութիւնները Օսմանեան պետութեան կեցուածքը հա – կընալի դարձնելու աստիճանին հասած էին: Եւ արդէն մենք այս է որ կը պըն – դենք: Այս կերպով մեր պնդումները փաստած կ'ըլլանք:*

4·– *Վերի այդ աշխատելակերպով կըր – նանք հոգեբանական յաղթանակ մը տա – նիլ աշխարհի բոլոր լրջախոհ մարդոց մօտ եւ մեզի դէմ տարուած մոլեռանդ պայքարն ալ իր ամէնէն ուժեղ յենարա – նը կը կորսնցնէ:*

ՄԻՒՍ ՓՈՓՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թուրքիա ուրիշ փոքրամասնութիւննե – րու հետ ալ խնդիրներ ունի: Աստնց դէմ մեր պաշտօնական կեցուածքն ալ խոր – հուրդի եւ դաղտնապահութեան մթնո – լորտի մը մէջ է: Թուրքիոյ Հանրապե – տութիւնը աշխարհէ պահելիք որեւէ ամօթալի բան չունի: Ուրեմն պէտք է դիտնալ որ մեր շրջանի ամէնէն ազդե – ցիկ ճամբան է լուսաւորութիւնն ու յըս – տակութիւնը: Հայկական խնդրին մէջ յանձնարարուած լուսաւորութեան ճամ – բան պէտք է կիրարկուի միւս փոքրա – մասնութիւններուն համար ալ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ
ԳՈՂԱՑՈՒՆԱՅԻՆ ՀԱՏՎԱԾ

ՏՈՎՈՍ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ՊԱՏՎԻՐԱԿՉՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐՄԻՆ

ՀՐՈՎ, ԻՆՉՊԵՍ ԱՄԵՆ ՏԱՐԻ, ՄԵՆՔ ՀԱՎԱՔՎԵԼ ԵՆՔ ՄԵՐ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՀԱՐՅՈՒՐ ԱԶԳԵՐԻ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՀԵՏ ՄԵԿ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԵԾ ԵՐԿՐԻ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՀԵՏ ՄԵԿՏԵՂ ՀԱՄԱԽՄԲԱԿԱՆ ՀԱՐԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ՈՒՆԵՆԱԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

ՀՈՂՎԱԾԻՔ

ԶԳՕՆ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆ

Ծնած է Պոլիս 1902 թուականին, իր ուսումը առած՝ Լեսլեան եւ Կեդրոնական վարժարաններուն մէջ: Ցետոյ ինչպէս բոլոր Հայերը՝ զաղթական դարձած՝ կը հաստատուի Ֆրանսա ու իր բոյնը կը վնէ:

Ընտանեկան կեանքին զուգընթաց կ'ուենայ հանրային գործունէութիւն, բազմաթիւ միութիւններու կ'օժանդակէ, ինչպէս Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութիւն, Հայ Կարմիր Խաչ, եւայլն, բայց իր ամենամեծ գործունէութեան դաշտը՝ կեսարիոյ եւ շրջանի հայրենակցական Միութիւնը կ'ըլլայ. այս միութեան ոչ միայն անդամ, այլ նաեւ վարչական գործերուն մէջ իբր հաշուեքննիչ՝ կատարեալ դեր կը կատարէ հայրենակցակա-նը զօրացնելու եւ նոր կեսարիան չէնցը նելու համար:

Հայրենասէր մարդ, բազմաթիւ ան-դամներ Հայաստան կ'այցելէ իր աչքով կը տեսնէ հայրենիքի բարգաւաճումը եւ չատ կ'ուրախանայ, վերջին անգամ նոր կեսարիոյ տասնամեակին ուխտագնացութեան առթիւ 1979–ին: Ինքն էր Միութեան նուիրական ջեկուցարերը հանդի-սաւոր ընդունելութեան ժամանակ նոր կեսարիոյ Մշակոյթի պալատին մէջ:

Ափսո՛ս անկէ ի վեր անողոք հիւանդութիւնը, այս ազնիւ մարդուն կեանքին թելը կտրեց եւ մահը պատահեցաւ Դեկտեմբեր 9-ին ու յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Դեկտ. 14–ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, եւ Ցակոբ Վէզիրեան կարդաց դամբանականը:

Հանգիստ իր ոսկորներուն:

Ց. Վ.

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՑԼԵԻՍ ԵՐԱԽԱՑ ԶՄՆԱՑ...

Ինչպէս եւ իմաստուն կը դանենք մեր դարաշրջանի երախաները, չէ՞: Կը գըտնենք, այո: Նոյնիսկ կը զարմանանք մեր երախաներուն ուշիմութեան ու կանխահաս զարթնումին դիմաց: Ի՞նչ խօսքեր կ'արտասանեն անոնք կանուխ տարիքէն, երախայէ մը անսպասելի ի՞նչ խորհուրդ-դածութիւններ կ'ընեն, ի՞նչ հարցումներ կ'ուղղեն: Ծնողքը կը զարմանայ.

– Այլեւս երախայ չմնաց, երախաները մեծերուն չափ խելացի են, կ'ըսեն ո-մանք:

– Մեծցեր մեծցեր պզտիկցեր են, կ'ը-սեն, ուրիշներ:

Անշուշտ մեզմէ ոչ ոք խօսած է հա-րիւր տարի առաջուան երախային հետ: Հարիւր տարի առաջ երախան որքա՞ն ուշիմ ու խելացի կը թուէր չուրջինե-րուն, իր մերձաւորները ո՞րքան կը զար-մացնէր մեծավայել խօսակցութիւննե-րով, չենք գիտեր: Հակառակ ատոր, ի-րաւացիօրէն կրնանք պնդել, թէ մեր օ-րերու երախաներուն ուշիմութիւնն ու պատրաստաբանութիւնը արտակարգո-րէն բարձր է:

Անկասկած մէկէ աւելի ազդակներ այս կանխահաս զարթնումին կը նպաստեն: Այդ ազդակներուն գլխաւորն է ձայնա-փիւռ – հեռատեսիլը: Ահա՛ւասիկ ատեն անկիւնը նստած, բարի ու անվնաս երեւոյթով, ոչ պա-հանջկոտ, հլու ուսուցիչ մը ամենազօր, աւելի ուժեղ ու ազդեցիկ քան աշխարհի բոլոր ծնողներն ու ուսուցիչները: Հա-մակ խօսք, երաժշտութիւն եւ պատկեր է ան, իր մէջ միացնելով եւ միաճուլե-լով բոլոր այն տարրերը, որոնք հաճե-լի ուսուցման նախապայմանները կը կազմեն: Ռուսսոյէն, Փեսթալոցցիէն, Տէքրոլիէն ի վեր, աշխարհի բոլոր ման-կավարժները կը պոռան: «Սորվեցուցէ՛ք զուարճացնելով, սորվեցուցէք խաղով ու ժամանցով»: Անոնցմէ ոչ մէկը հաւա-նաբար մտածած էր որ իր ուզածը լաւա-գոյն, կամ վատթարագոյն կերպով, պի-տի իրագործուէր հեռատեսիլին միջո-ցաւ: Առանց որ մենք նչմարենք, առանց որ մենք գոյզն ինչ կասկածինք, հեռա-տեսիլը մէկ վայրկեանի մէջ երախային այնքան չատ բան կը սորվեցնէ, որքանը մենք պիտի չկարենայինք սորվեցնել օ-րեր ամբողջ աշխատելով: Որովհետեւ հեռատեսիլին դիմաց, երախան երկրորդ խամէրա մըն է, չարժանկարիչ գործիք մը, որ կը ձերբակալէ իր տեսածը եւ կ'արձանագրէ իր յիշողութեան ժապա-ւէնին վրայ: Ատկէ վերջ, մենք այլեւս միամտօրէն կը զարմանանք երախային կանխահաս ուշիմութեան եւ հասունու-թեան վրայ, չատ անգամ երախայէ մը չսպասուած պատրաստաբանութիւննե-րու ու ծանօթութիւններու դիմաց: Հա-րիւր տարի առաջուան երախան չունէր այդ հեռատեսիլ – ուսուցիչը:

×

Բայց այն առաջին բանը, զոր ձայ-նատփիւռ – հեռատեսիլը որեւէ ուրիշ նիւ-թէ ու ծանօթութենէ առաջ երախային մօտ կը կազմաւորէ, լեզուն է: Խօսակ-ցական լեզուն: Լեզուն բեռնակառք մըն է, որուն վրայ բեռցուած կ'ըլլան բոլոր ծանօթութիւնները ու գիտութիւննե-րը: Առանց այդ բեռնակառքին, ոչինչ պիտի փոխադրուի հեռատեսիլի կա-յանէն մեր տունը: Բայց անգամ մը որ փոխադրուի մեր տունը, մեր տան մէջ այդ լեզուն սիրական պիտի դառնայ այլ-եւս: Չէ՞ որ տան մէջ ամէն լեզու կը լսէ, երբ հեռատեսիլի լեզուն խօսիլ կը սկսի:

Այդ լեզուն չափազանց հարուստ է: Անոր մէջ կը բաբախէ ընթացիկ կեանքը իր բոլոր դոյներով ու ոճերով: Խօսակ-ցական լեզու, փողոցի լեզու, փողոցա-յին բարբառ, մաերմիկը, քաղաքավա-րը, անարգականը, հայհոյանքը, սիրա-լիրը եւ խօսքով արտայայտութեան դէռ բոլոր այն տեսակները, որոնց ամբող-ջութիւնով լեզու մը կը դառնայ ապրող լեզու, բոլորին կողմէ հաճոյքով գոր-ծածուող լեզու: Երախան պիտի ընկալէ անոնց բոլորը, եւ պիտի մտերմանայ անոնց հետ: Երախայ – հեռատեսիլ տիա-լոկը այնքան պիտի զօրանայ ամենա-կարճ ժամանակի ընթացքին, որ այլեւս երախայ – ծնողք եւ երախայ – ուսուցիչ տիալոկները երկրորդական պիտի մը-նան:

Վա՛յ ձեզի, եթէ դուք ուրիչ լեզուով մը պիտի փափաքէիք տիալոկ մը հիմ-նել ձեր երախային հետ: Շուտով պիտի նչմարէք որ դուք տարբեր լեզու կը խո-սիք, երախան՝ տարբեր:

Ռ. Հ.

ՏՈՄՍ

ՐՈՒԹ

1981 տարին կը վերջանայ եւ մրցանակ-ներու ժամն է: Լէք Վալեզա տարուան մարդն է: Ռընս 9–ը տարուան կառքն է: Տարուան Ֆրանսացի մարզիկը Պեռնար Ինօն է:

Կրնայինք ընտրել տարուան նչանախօսքը Ֆրանսայի մէջ, անկասկած, պիտի ըլ-լար «փոփոխութիւն» եւ արտասահման՝ «Համակամութիւն» (սոլիտարիթէ): Ցուսալով որ 1982–ին տարուան նչանա-խօսքը ըլլայ՝ Ֆրանսայի համար, «համա-կամութիւն» եւ արտասահման՝ «փոփո-խութիւն»:

ՊՐԻՒՆՕ ՖՐԱՓՔ

Լը Մանս, Դեկտ. 31

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԿԱՐԷՆ ԳԷՈՐԳԵԱՆԻ ՆՈՐ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ

«Հայֆիլմ» արուեստանոցին մէջ ա-ւարտած է բեմադիր Կարէն Գէորգեանի «Հրաժեշտ սահմանադիծէ այն կողմ» չարժանկարի պատրաստութիւնը: Նիւթը առնուած է երիտասարդութեան կեան-քէն: Կարէն Գէորգեան Հայաստանի երի-տասարդ բեմադիրներէն է: Իր «Այս-տեղ, այս խաչմերուկներում» չարժանը-կարը երեք տարի առաջ, Արեւմտեան Գերմանիա տեղի ունեցած փառատօնին, յատուկ մրցանակի արժանացած էր, իսկ Հրանտ Մաթէոսեանի «Օգոստոս» վիպա-կի հիման վրայ պատրաստած իր չարժա-նկարը կ'ելլէ փառատօնին երեք մրցա-նակները խլած է:

ՃՇԴՈՒՄ

«Ցառաջ»ի մէջ լոյս տեսած (Դեկտ. 23) Ց. Վարդանեանի «Առաքել Գեղամա-ցի» յօդուածին առթիւ – արտատպուած «Սովետական Հայաստան» ամսաթերթի Հոկտեմբերի թիւէն – պ. Գէորգ Պազըր-ճեան կը խնդրէ մեզմէ ճշդել որ խնդրոյ առարկայ ձեռագիրը, նուիրուած Երե-ւանի Մաշտոց Մատենադարանին, պըն-ւած է պ. Գէորգ Պազըրճեանի եւ Գոր-ծունեան եղբայրներուն կողմէ:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՀՆԴԻԿՆԵՐ ԿԸ ՑԱՐՋԱԿԻՆ

Քարայիլի կղզիներէն մէկուն պանդո-կը իջեւանած Ամերիկացիներ չարճակու-մի ենթարկուած են: Արդարադատու-թեան պատասխանատուներէն մէկը, որ ուզած է իր անունը չայտնել, չայտա-րարած է հետեւեալը. – Պանդոկին չա-ճախորդները մեծաւ մասամբ Ամերիկա-չիներ էին. ծովափին մարիխուանա կը ծխէին եւ մօրթ մերկ կը պարէին: Այս կեցուածքը պայթակղեցուցիչ նկատուե-ցաւ տեղացիներուն կողմէ, այսինքն՝ Քունա անուանուած տեղացի Հնդիկնե-րուն համար, որոնց թիւը քսան հազարի կը մօտենայ: Հոսկէ ասոնց ընդվզու-մը:

Հնդիկները Քարայիլի նաւահանգիստին մէջ խարիսխած չորս նաւակներուն վրայ կը տիրանան եւ կը սկսին զանոնք կողոպտել: Ամերիկացիները կը դիմադրեն եւ կը սկսի կռիւ մը, որուն ընթացքին հնդիկներէն մէկը կը սպանուի: Ասոր վրայ, հնդիկները կը հաւաքուին եւ կը յարձակին պանդոկին վրայ, որ կ'այրեն: Ամերիկացիները կը ստիպուին նաւակներով ապաստանիլ ծովուն մէջ գտնուող նաւերուն վրայ:

Ոստիկանութիւնը կը հաստատէ որ հնդիկները ունեցած են զոհեր, սակայն չի կրնար ճշդել անոնց թիւը, որովհետեւ անոնք կը ջանան զանոնք թաղել ամէն անգամ որ ոստիկանութիւնը կը մօտենայ:

Ամերիկացիները կը պնդեն որ հնդիկ-ները ունեցած են 50 զոհ, մինչ հնդիկ-ները կը պնդեն որ ունեցած են 200 զոհ:

Ամերիկացիները կը պնդեն որ հնդիկ-ները նախ կրակ բացած են իրենց վրայ, մինչ հնդիկները կը պնդեն որ ամերի-կացիները նախ կրակ բացած են:

Ամերիկացիները կը պնդեն որ հնդիկ-ները կը ջանան զանոնք սպանել, որպէսզի չկարենան ներկայանալ դատարանին առջեւ եւ վկայել իրենց դէմ

«ՅԱՌԱՋ»Ի
Ընթացիկ Ւազդարու Սակագինը

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10–ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

Մահազդ	250 (294)
Հոգեհանգիստ	125 (147)
Շնորհակալիք	125 (147)
Հարսնիք, Նշանտուք	150 (176·40)
Ծնունդ	150 (176·40)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 17·6% ԹԷ·ՎԷ·Ա· (տե՛ս փակագիծի մէջ ընդհ· գումարը)։

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին վարչութեան։

CTUALITE DE L'HISTOIRE - HISTOIRE DE L'ACTUALITE - ACTUALITE DE L'HISTOIRE - HISTOIRE

JUSTICIER DU GENOCIDE ARMENIEN
LE PROCES DE TEHLIRIAN

« Dans une rue de Berlin, le 15 mars 1921, un jeune arménien abat l'ancien ministre de l'intérieur Jeune-Turc et grand Vizir de l'empire Ottoman, TALAAT.
A la police allemande, Tehlirian déclare : — Oui, je suis venu à Berlin pour le tuer — Comme 1.500.000 Arméniens, toute sa famille a péri au cours du 1er génocide du XXe siècle, conçu, organisé et exécuté sous la responsabilité de Talaat.
Trois mois plus tard, la Cour criminelle le déclare non coupable. La justice a tranché. Le Procès de Tehlirian est devenu le Procès de Talaat et celui de la Turquie.

DANS CE LIVRE :
L'intégrale des minutes du procès de Berlin.
Des documents inédits. Des témoignages accablants.
Extraits du procès des Unionistes.

304 pages avec illustrations et cartes.
Format 15,5 × 24
Prix 65 F.

EDITIONS DIASPORAS
66, rue de La Rochefoucauld - 75009 Paris

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՏԻԿՆԱՆՑ
ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ
ՏՕՆԱԾԱՌ

կիրակի, Յունուար 10,
ժամը 15–էն սկսեալ

Հովանաւորութեամբ՝
ՍԵՐՈՎԲԷ ԱՐՔ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
կաթ· Պատ· Եւրոպայի Հայոց

Աշակերտութեան կողմէ երգ, պար, արտասանութիւն եւ զուարճալի

ՃՈՒ ՊԻՒՖԷ

Մուտքը ազատ է

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժարանը, շնորհակալութեամբ առացած է 200 Ֆ· Տիկին Ազատնի Երամեանէ, Տիկին Մաքրուհի Մարգարեանի *մահուան առթիւ*։

Pour vos Travaux
d'INTERPRÉTARIAT
et de
TRADUCTIONS
ASSERMENTEES
Commerciales — Techniques
Arménien, Turc
et en Arabe notamment
GARO BOYADJIAN
Expert — Juré
à la Cour d'Appel de Paris
Tél.: 885. 67. 18

Հ. Բ. Ը. Մ.
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՎԱԼԱՆՍ

Տիկնանց Օժանդակ Ցանճնախումբի կազմակերպութեամբ

ՇՔԵՂ ՃԱՇ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ԱՌԹԻԻ

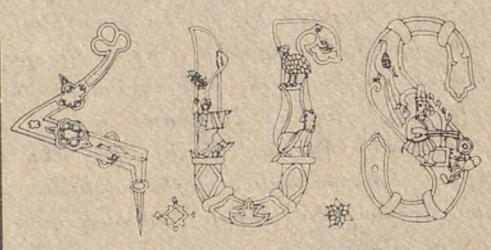
Շաբաթ, Յունուար 9, ժամը 20·30ի

Միութեան Ե·Հիւսիսեան սրահին մէ

6, Ֆաւանթին փողոց – Վալանս

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 60 Ֆ·

Տեղերը ապահովելու համար հեռաձայնել՝ 43· 02· 53 – 43· 67· 66 *կամ* 44· 02· 75 *Թիւերուն։*

THÉATRE
ARMÉNIEN

" Namouss "
de CHIRVANZADÉ
(« LA TRAGEDIE DE L'HONNEUR »)

Mise en scène: VAHE ZEKIAN

Dimanche, 17 Janvier, à 15 H.
au Centre Culturel de Villeurbanne — 234, *Cours Emile Zola*
Prix des places: 35 F. — Etudiants, militaires, 3e âge, chômeurs: 20 F.
Réservetion:
— *à la Maison de la Culture Arménienne de Décines - Tél.* (7) 849. 42. 97
— *et à l'Eglise Arménienne de Lyon*

Grande Soirée
Conférence - Débat
Avec
YVES TERNON
Le Samedi, 16 Janvier, à 21 H.
MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
9, Rue de Madrid -- 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

ARMÉNIE
Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE
Un Voyage
EXCEPTIONNEL
DU 8 AU 16 FÉVRIER
Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

ԿԵՍԱՐԻՈՑ ԵՒ ՇՐՋԱՆԻ
ՀԱՑՐ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ
Ա Մ Ա Ն Ո Ր Ի
ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ՄՈՄԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ ԵՒ
ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ

կիրակի, Յունուար 10, ժամը 16–ին *կը նախագահէ՝ բանաստեղծուհի*
ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ԱՒԹՄԱՃԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին·– Միհրան Էլմայեան, Արաքսի Դմբէթեան, Վեհանոյշ Պասմաճեան, Ռոզա Նաւասարդեան, Կապրիէլը Սարաֆեան, Ռուբինա Ազարեան։

Ֆիլմ մը՝ Գրիգորէ, Հայաստանի վերայ։

Տխափոզիթիւները՝
Տօքթ· Գէորգ Մոստիչեան
Արդուին, Կարս, Էրզրում, Տրապիզոն, Խարբերդ, Տիգրանակերտ, Կեսարիա, եւայլն։

Մասնակցութիւն՝ 20 Ֆ·։
6, Cité Wauxhall — 75010 PARIS
887· 99· 06 –· 780· 82· 58

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽՍԱՅԻ Շաւիլի մասնաճիւղի անդամական ընդհ· ժողովը՝ երեքշաբթի, Յունուար 12, ժամը 21–ին, սովորական հաւաքատեղին։

Օրակարգ·– Նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ԿԱՊՈՑՏ ԽՍԱՅԻ Լիոնի մասնաճիւղի վարչութիւնը, ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները, Շաբաթ, Յունուար 9, կէսօրէ հաք ժամը 3–ին, Ազգային Տան սրահը։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն՝ ներկայ գտնուիլ։

RESTAURANT
EREVAN
ՀԱՅԱՍՏՈՒՆ
ԵՐԵՒԱՆ

Իր աւանդական ճաշացուցակով եւ սովորական հաճելի մթնոլորտով՝ կը սպասարկէ Ձեզի։

RESTAURANT EREVAN
26, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS
TÉL. 770. 85. 81

ՈՒՐԲԱԹ եւ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐԸ՝
ՎԻԳԷՆ
Ընկերակցութեամբ՝ ՍԻՄՈՆԻ
ժամը 21·30–էն սկսեալ կը ներկայանայ իր հայկ· ժողովրդական երգերով, զուարթացնելով ձեր երեկոյթը։
Fermé le Mardi — Փակ է երեքշաբթի

TRAITEUR EREVAN
29, RUE BERGÈRE – 75009 PARIS
TÉL.: 523. 44. 73

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ
ԹՈՒՐՔԻԱ
Ներկայ Տնտեսական, Ընկերային ու Քաղաքական Տագնապներու Լոյսին տակ

Հեղինակ՝ Ա.ԲԻԿ ՋԱԳՐԵԱՆ

Դիմել·–
— *LIBRAIRIE H. SAMUELIAN;*
51, Rue M. le Prince - 75006 Paris
— *LIBRAIRIE H. PALOUYAN;*
9, Rue de Trévise - 75009 Paris
— *LES MILLE ET UN LIVRES;*
2, Rue St. Victor - 75005 Paris

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՎԻՆՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղին, Վիէնի մէջ, «Մանուկներու Օրը» կը տօնուի՝ Յունուար 10, կիրակի կէսօրէ հաք ժամը 3–ին։
Salle St. Louis — Rue Juiverie
Երգ եւ պար դպրոցի աշակերտութեան կողմէ։ Կաղանդ – Պապան նուէր կուտայ սրահին մէջ գտնուող բոլոր մանուկներուն։

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ կապոյտ Խաչի տեղական վարչութեան, Լիոնի մէջ «Մանուկներու Օրը» կը տօնուի՝ կիրակի, Յունուար 10, կէսօրէ հաք ժամը 3–ին, Ազգային Տան սրահը։ Ներկայ կ'ըլլայ Կաղանդ – Պապան, իր բազմաթիւ նուէրներով։
Հիւրասիրութիւն՝ Խաչուհիներու կողմէ։

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
9
SAMEDI
9 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 15.078 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.078

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵՌԱԽՕՍ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 4)

«ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱԳԻՏԱՐԱՆ»Ի 7–ՐԴ ՀԱՏՈՐԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է

Լոյս տեսած է Հայկական Սովետական Հանրագիտարանի 7–րդ հատորը, որ կը բովանդակէ Զ, Ղ, Ճ եւ Մ տառերով 3250 յօդուած, 682 պատկեր, բնագիրներու 800 նկար, քարտէզ եւ յատակագիծ: Հետաքրքրական տեղեկութիւններ տրուած են Երեւանի Մատենադարանին մասին, որ ներկայիս զարճած է նաեւ տեսարժան վայր մը, ուր ամէն տարի հազարաւոր հիւրեր կ'այցելեն ու կը ծանօթանան հայ ժողովուրդի իմացական մըշակոյթի եզակի նմոյշներուն: Աչխարհի մէջ գոյութիւն ունեցող աւելի քան 25 հազար հայերէն ձեռագիրներէն 13·623–ը կը գտնուին Երեւանի Մաշտոց Մատենադարանը: Ընդարձակ յօդուածներ նը ւիրուած են Ճամայիքայի, Ճափոնի, Մատակասքարի, Մալէզիոյ, Մալավիի, Մալթայի, Մալիի, Մաւրիտանիոյ, Մարոքի, Մեծն Բրիտանիոյ, Մեքսիքայի, Մոնկոլիոյ, Մոզամպիքի, Ղազախստանի եւ Մոլտավիոյ, ինչպէս նաեւ Հայաստանի քաղաքներէն Ղափանի, Ղուկասեանի Մասիսի, Մարտունիի, Մեղրիի շրջանները: Առանձին յօդուածներով ներկայացուած են Ղազար Փարպեցի, Մխիթար Գոշ, Մոմիկ, Մկրտիչ Նաղաշ, Մխիթար Սեբաստացի, Միսաք Մեծարենց, եւ այլ դէմքեր: «Մեծ Եղեռն» յօդուածին մէջ կը խօսուի Արեւմտեան Հայաստանի հայ ժողովուրդի ցեղասպանութեան մասին: Լայն տեղեկութիւններ կը պարունակէ «Մեսրոպ Մաշտոց» յօդուածը: Հետաքրքրական են նաեւ «Ճարտարապետութիւն», «Մամիկոնեաններ», «Մանրանկարչութիւն», «Մատենագրութիւն», «Մխիթար Գոշի դատաստանագիրք», «Մլքէ թագուհիի Աւետարան», «Մշոյ ճառընտիր» յօդուածները:

×

ՀԱՅ ՄԱՍՆԱԳԷՏՆԵՐ ՊԱՐԳԵՒԱՏՐՈՒԱԾ

Նոր. Միութեան ժողովրդական տնտեսութեան նուաճումներու ցուցահանդէսի կոմիտէն ոսկէ մետալով պարգեւատրած է Հայաստանի Առողջապահութեան նախարարի տեղակալ Ուրսուլա Պօղոսեանը, իսկ պրոնզէ մետալով՝ Զուլիետ Գրիգորեանը, ի գնահատութիւն այն աշխատանքներուն, զորս անոնք տարած են բնակավայրերու ջուրի մատակարարման պետական հսկողութիւնը կազմակերպելու եւ Սեւանայ լճի առողջապահական վիճակի կանխատեսման գիտական եւ գործնական ճիւղերուն համար: Սեւանայ լճի եւ անոր ջուրի առողջապահական վիճակի հարցերով հայ մասնագէտները կը զբաղին աւելի քան տասը տարիէ ի վեր: Այդ հետազօտութիւնները նպատակն է պահպանել Սեւանի ջուրի օգտակարութիւնը խմելու համար, քանի որ լիճը Հայաստանի բնակչութեան ջուրի մատակարարութեան ապագայի միակ աղբիւրն է: Այդ ուղղութեամբ ալ մշակուած են ջուրի պահպանութեան ծրագիրներ եւ միջոցներ: Մանաւորապէս ուսումնասիրուած է Արփի գետի առող-ջապահական վիճակը Սեւանայ լիճ թափուելու հատուածին մէջ եւ տրուած են համապատասխան յանձնարարական-ներ:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

Իրաքէն Միջերկրական նաւթատարի մը պայթած է Զորեքշաբթի օր, Թուրքիա, Մարտինի շրջանը, իրաքեան սահմանապլուխին մօտ: Նման պայթում մը տեղի ունեցած էր, Կիրակի օր ալ, վնասելով իրաքէն քարիւղ փոխադրող փայփլայն մը, որ Սուրիայէն կ'անցնի դէպի լիբանանեան ափ: Երկու արարքներն ալ մեծ վնաս բերած են Իրաքի, որ զուտ քարիւղի այս արտածումներով, կ'ուզէ նիւթական նպաստ ապահովել 15 ամսուան պատերազմին առեղծած կացութեան:

ՖՐԱՆՍԱ. որոշեց 100 միլիոն ֆրանքի գնդ ծախել Նիքառակուայի, ինչ որ ալ մամուլին համար՝ «ապտակ մըն է Ուաշինկթընի»: Պայմանագրութիւնը, զաղտնօրէն, ստորագրուած է Դեկտեմբերին եւ կը նախատեսէ, որ թռանները, ռոճիք, զանազան զէնքեր յանձնուին եւ օդաչուներու եւ ծովայիններու մարզումը կատարուի: Ամերիկայի համար Նիքառակուան Մոսկուայի «Տրուաստայի ձին» է, բայց երբ Սանտինիսթները յաղթեցին Սամոզայի մենատիրութիւնը տապալելով, զէնք ուզեցին Ուաշինկթընէն, որ մերժեց եւ ուրեմն դէպի Մոսկուա դարձան: Ուրբաթ առտու, դեռ ամերիկեան հսկզդեցութիւն չկար մինչ Պաշտպանութեան նախարար՝ Խոնիւ Միացեալ Նահանգները կը գտնուի...:

ԹԵՀՐԱՆ հաստատեց թէ, վերջերս, ութ պահայի մահուան դատապարտուած եւ զնդակահարուած են, աւելցնելով թէ կրօնական պատճառներու համար չէ այլ՝ լրտեսութեան: Կը յիշուի սակայն, որ Դեկտ. 23–ին ձերբակալուած այս պահայիները նիւթ մը գումարած էին ազգ. հոգեւորական ժողովին, որու ընթացքին կը քննէին իրենց համայնքի ներկայացած հարցերը:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ելմտական նախարարը՝ Ժաք Տըլոր համակրութիւնը չահեցաւ գործատէրերուն, առջի օր, երբ «էքսփանսիոնի» փորմին կը մասնակցէր: Իր ելոյթով, նախարարը ուզեց վերաշահիլ գործատիրութեան վստահութիւնը: Գործատիրութեան նոր նախագահը՝ Իվոն Կաթազ տրամադիր է հաշտութիւն մը կնքելու ընկերվարական կառավարութեան հետ: Տըլոր չհշտեց իր քաղաքականութեան բնոյթը՝ ոչ՝ շատ, ոչ շատ քիչ: Պէտք է որ վերջ գտնէ անհասկացողութեան ներկայ մթնոլորտը: Տըլորի յայտարարած միջոցներն են. – մրցակցութեան եւ զարդացման պայմանագիրը – ընկերային ընկերակիցներու միջեւ, հաշտեցնելու համար տնտեսական եւ ընկերային յառաջդիմութիւնը, բարեփոխում ընկերային ապահովութեան, տուրքերու դրութեան բարեփոխում, դրամատան դրութեան բարեփոխում եւլն. եւլն.:

ՉԻԻՆ – ՅՈՒՐՏ, ողողում աւեր կը գործեն Ֆրանսայի կեդրոնէն հիւսիսային կողմը, մինչ Ֆոթ տ'Ազիւրը 18-էն 19 աստիճան տաք կը վայելէ: Ուրբաթ փաթրիզն ալ ձիւներու տակ էր, գերագոյն 4 աստիճան վար էր Պրբթաներէն շրջանը եւ ճամբաները վտանգաւոր:

ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ նախարարութիւնը նոր չրջաբերական մը հրապարակեց օտար ուսանողներու վերաբերեալ, որոնք կ'ուզեն իրենց ուսումը Ֆրանսա կատարել: Զեռք առնուած միջոցները որոշ ճկունութիւններ կը հաստատեն, բայց դատմամբ նախորդ պայմաններուն: 1982 1983–ի շրջանին համար, ձեւակերպու-թիւններն են. – ա) հարցարանը առնել փետր. 15–էն առաջ, բ) լեցնելէ ետք, յանձնել ունեցած հիմղոններու փաստերով, Մարտ 1–էն առաջ, գ) Ֆրանսերէն լեզուի քննութիւն անցընել, ի հարկին, Ապրիլ 1–էն առաջ, դ) թղթածրարը կը յանձնուի ուղուած առաջին համալսարանը, Ապրիլ 15–էն առաջ, ե) այս վերջինը իր պատասխանը կը հաղորդէ եւ մերժումի պարագային, թղթածրարը կը փոխանցէ երկրորդ համալսարանին, Մայիս 15–էն առաջ, զ) երկրորդ համալսարանը իր որոշումը կը հաղորդէ Յունիս 15–էն առաջ, է) կրկնակ մերժումի պարագային, ուսանողը կրնայ, կրկին, դիմում մը ընել Լուսաւորութեան նախարարութեան, նոր արձանագրութեան մը համար: Վերջնական պատասխանը կը տրուի Սեպտ. 15–էն առաջ:

ԽՈՐՀՐԴԱՑԻՆ կուսակցական պաշտօնաթերթին Պրաւտա–ի համար Ֆրանսայի մէջ կը տիրէ «հակընկերվարական խաբէութիւն» մը: Այս առթիւ, նախ թերթը կ'ընդգրկէ՝ Ֆիկարօ–ն բայց չի խնայեր նաեւ Մաքէն–ի եւ Նուվել – Օպսէրվաթէօրի, որոնք ձախ ըլլալով «յեղափոխական մամուլին չաղացքին ջուր կը բերեն»:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԸ ԺՊՏԻ ԴԱՒՈՆՕՐԻՆ

Վերջին տասնըհինգ տարուան ընթացքին մօտ տասն անգամ ճամբորդեցի դէպի արտասահման: Դէպի Ֆրանսա, դէպի Զուլիցերիա կամ Գերմանիա, դէպի Ամերիկա կամ Գանատա: Ուր որ գացի, բոլոր նախանարար չհումաներ ունեցայ հայ բարեկամներու եւ կամ նշանաւոր Հայերու հետ:

Բայց հիմա կը խորհիմ ահաւասիկ. Ֆրանսայի մէջ հանդիպեցայ երեւելի Հայերու, որոնց հետ պիտի չկարենայինք երկու բառ փոխանակել եթէ քիչ մը Ֆրանսերէն չգիտնայի: Ամերիկայի մէջ տեսայ նշանաւոր Հայեր, որոնց հետ գիրար պիտի չկարենայինք հասկը նալ, եթէ քիչ մը անգլերէն չգիտնայի:

Ինչպէ՞ս բացատրել այն տխուր պատկերը որ կը ստեղծուի երբ նոյն ցեղէն երկու մարդիկ իրարու հետ չեն կրնար խօսիլ, լեզուական կամուրջի մը բացակայութեան պատճառով: Կը նայիմ խօսակիցներուս ու զառնօրէն կը ժպտիմ: Անոնք տոհմիկ գոյատեւման մասին կը խօսէին գործածելով անգլերէնի կամ Ֆրանսերէնի ամէնէն նրբահիւս նախադասութիւնները: Ա՛հ, որքան տիրապետած էին իրենց անգլերէնին կամ Ֆրանսերէնին: Որքա՜ն անթերի ու բարձրակարգ անգլերէն կամ Ֆրանսերէն մը կը գործածէին, երբ կը խօսէին մեր մշակոյթը պահելու ու պահպանելու անհրաժեշտութեան մասին: Յետոյ, երբ խօսքը հետզհետէ կը սահէր դէպի դիր ու զրահանութիւն, ներողութիւն կը խնդրէին որ չատ ծանօթ չէին մեր նշանաւոր հեղինակներու անուններուն ու գործերուն: Այնատեն քիչ մը կը մտածէին ու կը սկսէին դանդատիլ հայ հեղինակներու Ֆրանսերէնի կամ անգլերէնի թարգմանուած չըլլալէն...: Այսպէս դեռ կը շարունակուէր խօսակցութիւնը եւ ես կը զգայի որ մենք, թէեւ իրարու դիմաց կը գտնուէինք, բայց իրարու հետ չէինք, որովհետեւ երկու ծովափներէն իրարու մօտենալ կը չանայինք տարբեր կամուրջներու վրայէն քալելով...:

×

Հանդիպեցայ նաեւ բազմաթիւ ընտանիքներու, որոնք ազնուօրէն կը հպարտանային որ իրենց զաւակները, Ամերիկայի կամ Եւրոպայի մէջ ծնած ըլլալով հանդերձ, հայերէն կրնային խօսիլ, հայերէն կրնային հասկնալ: Ճիշդ էր, որ զաւակը կը մօտենային ու, թէեւ կոտրած թափած հայերէնով մը, կը փաստէին իրենց ծնողքին ճշմարտախօսութիւնը: Բայց այս ծնողքներուն չախչախիչ մեծամասնութեան համար հայերէնը խօսք ու բառ էր միայն, եւ ո՛չ թէ գիր ու գիրք:

– Ձեր զաւակները հայերէն կարդալ ալ գիտե՞ն, կը հարցնէի վարանումով:

– Ոչ, կարդալ չեն գիտեր, բայց խօսիլ գիտեն, ամէն բան կը հասկնան, – կը պատասխանէին:

Ես կը նայէի այդ տղոց եւ կրկին կը ժպտէի դառնօրէն:

×

Բէյմօն Քընօ կը յիշէ, թէ չինացի կայսր մը իր ժողովուրդին ամբողջ բարքերը փոխած էր փոխելով անոնց լեզուն: Զգարմանանք եթէ ուրեմն պնդուի թէ մարդոց լեզուին հետ, օր մը անպայման պիտի փոխուի նաեւ մազին, աչքին կամ մորթին գոյնը, քիթին ձեւը, եւ այլն: Պիտի փոխուի տակաւին մարդուն մտածելակերպն ու զգացական ներաշխարհը: Լեզուն այն չուանն է որ մարդը կապուած կը պահէ իր ցամաքին, իր նաւահանգիստին: Բայց ո՞րկէ սնունդ ու կեանք պիտի առնէ լեզուն, եթէ ոչ գիրէն: Ո՞վ կը կազմաւորէ ու կը մշակէ, կ'ազնուացնէ, կը յաւերժացնէ լեզուն, եթէ ոչ այդ լեզուն գործածող գրագէտներն ու բանաստեղծները: Առանց գիրի, լեզուն կը նմանի ծառի մը որ կորուած է իր արմատէն: Այդ ծառը քիչ մը ետք կը չարունակէ ապրիլ թերեւս, բայց դատապարտուած է չորնալու:

×

Երբեք պիտի չմոռնամ սակայն որ Եւրոպայի կամ Ամերիկայի մէջ հանդիպած ցայ նաեւ ազնիւ ցեղակիցներու, որոնք կը տառապէին երբ չէին կրնար հայերէն խօսիլ մեզի հետ: Օ՛ այդ տառապանքը: Քանի քանի անգամներ ես դիս կարծես յանցաւոր զգացի անոնց դիմաց, պարզապէս հայերէն գիտցած ըլլալուս համար: Կը չանայի նիւթը փոխել, իրենց ուշադրութիւնը ուրիշ կէտի մը վրայ հրաւիրել, կերպով մը վերջ տալ անոնց այդ տառապանքին, որմէ ես ալ առնուազն իրենց չափ կը տառապէի:

Եւ երբ նիւթը կը փոխուէր, երբ մըթնոլորտը կը զուարթանար, այնատեն կը յիշէի զուտ անգլիացի եւ հայատիտու-թիւն ուսանող տասնըութամեայ երիտասարդ Տիքը, որուն հանդիպած էի Երեւանի Մատենադարանին մէջ եւ որ հետս խօսած էր սքանչելի հայերէնով մը:

Կը յիշէի, ու կրկին կը ժպտէի, միշտ կը ժպտէի դառնօրէն:

Ռ. Հ.

ՎԱՂԸ՝ «ՅԱՒՍԱՂ – ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ «Ցառաջ միտք եւ արուեստ»ի Ցունուարի թիւ (57) հետեւեալ բովանդակութեամբ. –

Շարք՝ ինչպէս որ է — Բ. – Զ.

«Հայութիւնը 1980–ական թուականներուն» համագումարը — Ա. ԹՒՕԼԻՕԼԵԱՆ

Նամակ՝ ամուսնացած արուեստագէտ ընկերոջ մը — Ց. ԿՈՍՏԱՆԴԵԱՆ

ՏՈՎՈՏ

ԴՂԱՑՈՒՆՈՎ ՀՈՍԿՎԻ

(Շար. 12)

Դավիթ Բուռնազյանի «Ծոպազարդ» վեպի առաջին գրքի 6-ին, գրա-
խոսության մեջ Հ. Ա. Յ. 91-ամյակի առթիվ Ս. Ա. Ազգային Ժողովի
և Ս. Գրիգոր Լուսավորչի Մայր Տաճարի Հոգևոր Խորհրդի նախա-
գահ Գարեգին Արքեպս. Հովսեփյանի հրավերով Ամերիկայի Միաց-
յալ Նահանգներ մեկնող Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Նյու Յորքի
«Ջ. Ֆ. Քենեդի» միջազգային օդակայանում ուղևորվեց Վաշինգ-
տոն, որտեղ նրան դիմավորեցին Միացյալ Նահանգների նախա-
գահ Ջիմի Քարթերը, Ազգային անվտանգության խորհրդական
Զբիգնև Բժեզինսկին, Պետքարտուղարության պաշտոնյաներ,
Վաշինգտոնում Հայաստանի դեսպան Ռոբերտ Քոչարյանը, Ամե-
նայն Հայոց Կաթողիկոսի անձնական քարտուղար Տ. Տ. Գարեգին
եպիսկոպոս Գալստանյանը, Ամերիկայի Հայ Առաքելական Թե-
մի հոգևոր հովիվներ, հոգևորականներ, Ամերիկայի Հայ Առա-
քելական Թեմի Առաջնորդական Խորհրդի անդամներ, Ամերիկա-
յի Հայ Առաքելական Թեմի Առաջնորդական Ներկայացուցչա-
կան Ժողովի անդամներ, Ամերիկայի Հայ Առաքելական Թեմի
հոգևոր հովիվներ, հոգևորականներ, Ամերիկայի Հայ Առաքելա-
կան Թեմի Առաջնորդական Խորհրդի անդամներ, Ամերիկայի Հայ
Առաքելական Թեմի Առաջնորդական Ներկայացուցչական Ժողո-
վի անդամներ, Ամերիկայի Հայ Առաքելական Թեմի հոգևոր հո-
վիվներ, հոգևորականներ, Ամերիկայի Հայ Առաքելական Թեմի
հոգևոր հովիվներ, հոգևորականներ, Ամերիկայի Հայ Առաքելա-
կան Թեմի հոգևոր հովիվներ, հոգևորականներ, Ամերիկայի Հայ
Առաքելական Թեմի հոգևոր հովիվներ, հոգևորականներ, Ամերի-
կայի Հայ Առաքելական Թեմի հոգևոր հովիվներ, հոգևորականներ,
Ամերիկայի Հայ Առաքելական Թեմի հոգևոր հովիվներ, հոգևո-
րականներ, Ամերիկայի Հայ Առաքելական Թեմի հոգևոր հովիվ-
ներ, հոգևորականներ, Ամերիկայի Հայ Առաքելական Թեմի հո-
գևոր հովիվներ, հոգևորականներ, Ամերիկայի Հայ Առաքելա-
կան Թեմի հոգևոր հովիվներ, հոգևորականներ, Ամերիկայի Հայ
Առաքելական Թեմի հոգևոր հովիվներ, հոգևորականներ, Ամե-
րիկայի Հայ Առաքելական Թեմի հոգևոր հովիվներ, հոգևորա-
կանները

ՅԱՍՎԱԾ ՀՈՏՎԱԾՈ

= ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ =

ՐՈՒԲԵՆ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ

ՁԵՑՈՒԱԾ ԹՈՒՔՈՒԲ ՀԱՅՏ

Վերջերս մեր խմբագրությունը հետաքրքրական նամակ ստացավ Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների Ալաբամա նահանգի Մոբիլ քաղաքից։ Նամակը գրել էր Ջոն Ռոբինսոնը։ Ահա նրա նամակի հետաքրքրական հատվածները։

«Ես ծնվել եմ Ռուսաստանում, Ռոստովի նահանգում, Ազովի ծովի ափին գտնվող Թագանրոգ քաղաքում։ Ծնողներս հայ էին։ Հայրս Ռուսաստանում հայտնի առևտրական էր։ Նա ունեցել է մեծ առևտրական գործեր Ռուսաստանի տարբեր քաղաքների հետ։ Մայրս ևս ծնունդով հայ է եղել։ Նա ծնվել է Ռուսաստանում, Ռոստովի նահանգում։ Ես ծնվել եմ 1878 թվականին։ Հայրս ինձ ուղարկել է Ռուսաստանի լավագույն դպրոցներից մեկը, որտեղ ես ստացել եմ միջնակարգ կրթություն։ Ես տիրապետում եմ ռուսերենին, ֆրանսերենին, գերմաներենին և անգլերենին։ Ես ունեցել եմ հարուստ ծնողներ, և ինձ համար դժվար չէր ապրել ինչպես հարուստ մարդկանց որդի։ Ես ունեցել եմ ձիեր, շներ, ատրճանակներ, որսորդական հրացաններ, ինչպես նաև ամեն տեսակ զվարճանքներ։ Ես ունեցել եմ նաև ավտոմոբիլ։

Ես ամուսնացել եմ 1905 թվականին։ Կինս ռուսուհի է։ Նրա անունը Ելենա Ալեքսանդրովնա է։ Նա ծնվել է Ռուսաստանում, Ռոստովի նահանգում։ Նրա հայրը ռուս է եղել, իսկ մայրը՝ հայուհի։ Նրանք ևս հարուստ մարդիկ են եղել։ Նրանք ունեցել են մեծ առևտրական գործեր։ Նրանք ունեցել են նաև մեծ հողատարածություններ։

Ես ունեցել եմ երեք երեխա։ Նրանցից երկուսը՝ աղջիկներ, ծնվել են Ռուսաստանում, իսկ մեկը՝ տղա, ծնվել է Ամերիկայում։ Ես ունեցել եմ նաև մի որդի, որը մահացել է մանկության տարիներին

Օր· Մաննիկ Մեծատուրեան, Պ· Սուրէն Սատունի, Տէր եւ Տիկին Փրոֆ· Վիգէն Սատունի եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Բարգէն Սատունի եւ զաւակները, Օր· Փառանձեմ Աբրահամեան, Տիկին Սանդուխտ Պիւլպիւլճեան եւ զաւակները, Տիկիններ Անարէ եւ Ասղիկ Աբրահամեան, Տօքթ· եւ Տիկին Գուրգէն Մեծատուրեան եւ զաւակները, Օր· Շուշան Մեծատուրեան, Պ· Պ· Գամէր եւ Գարեգին Մեծատուրեան, Պ· Բարթող Մեծատուրեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Սուրէն Ծովինկեան, Պ· Կարպիս Ոսկերիչեան, Այրի Տիրուհի Մեծատուրեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պէքթէմիրեան խոր վշտով կը ծանուցանեն իրենց եղբօր, մօրեղբօր, զարմիկին՝

ՎԱՀԱՆ ՄԵԾԱՏՈՒՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 6-ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երեքշաբթի, Յունուար 12-ին, ժամը 15·45-ին Փարիզի Ս· Յովհ· – Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պանէեօ – Փարիզիէն գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը։

Որեւէ մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

×

«ՅԱՌԱՋ» մեր ցաւակցութիւնները Օր· Մաննիկ Մեծատուրեանի, ինչպէս նաեւ Սատունի եւ Մեծատուրեան ընտանիք – ներուն։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Լեւոն Քըխեանի մահուան առթիւ, Պոսթընէն՝ Գուրգէն Քէչիչեան փոխան ծաղկեպսակի 500 Ֆ· կը նուիրէ Կապ· Յակէ Պանէեօ – Քաշանի մանուճիւղին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 200 Ֆ· «Յառաջ»ին։

ՆՈՒԷՐ

Լա – Սէն – Սիւռ – Մէռ·– Տիկին Վ· Կարապետեան 1000 Ֆ· կը նուիրէ Սէն Թ'Էթիէնի Ս· Գրիգոր Եկեղեցւոյ Հինութեան (ստանալ «Յառաջ»էն), ի յիշատակ՝ իր ընտանիքին նահատակներուն։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլ·– Գուլվառ – Օտտոյի Կապոյտ Յակէ մանուճիւղը, իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ· Արամ Պետիկեանի, ընկ· Մլէք Թիւթիւնճեանի եւ զաւակներուն, ընկ· Լ· Պետիկեանի, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պետիկեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Մամուճեանի եւ զաւակներուն, եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ կնոջ, մօր, մեծ – մօր, քրոջ, հօրեղբօր կնոջ, հօրաքրոջ, հարսին և ազգականին՝ ընկերուհի Զապէլ Պետիկեանի մահուան առթիւ։

×

Համախարբերդցիական Միութեան Փըրանասայի շրջանի կեդր· Վարչութիւնը, իր բոլոր մանուճիւղերով, ցաւակցութիւն կը յայտնէ՝ Այրի Տիկին Զապէլ Ստեփանեանի, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Ստեփանեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Ստեփանեանի, Օր· Ժանէթ Ստեփանեանի, Գեղամ Ստեփանեանի մահուան առթիւ։

×

Համախարբերդցիական Միութեան կեդր· Վարչութիւնը եւ բոլոր մանուճիւղերը, խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնեն նաեւ՝ Այրի Տիկին Սէփէրիա Կարապետեանի, զաւակներուն ու թոռներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, Յակոբ Կարապետեանի մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլ·– Վասպուրականի Հայր· Միութեան կեդր· Վարչութիւնը, շնորհակալութեամբ առացած է Թուլօնաբնակ հայրենակից՝ Պ· Համբարձում Սարգիսեանէ, մեծ, արժէքաւոր հայելի մը, Վասպուրական սրահին համար։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ՅԱՋԻ Շաւիլի մանուճիւղի անդամական ընդհ· ժողովը՝ Երեքշաբթի, Յունուար 12, ժամը 21-ին, սովորական հաւաքատեղին։

Օրակարգ·– Նոր վարչութեան ընտրութիւն։

LA CAPPADOCE

Célèbre Tzigane
MINAS DOV
Groupe Folklorique
CAPPADOCE

la Chanteuse connue
EVELYNE ALTOUNIAN
la Charmante Danseuse
AIDA

Meilluer Bouzouki à Paris
PARASKEVAS GRECIS
les Sympatiques Chanteurs Grecs
HARRIS LASKARIS et MANOLIS

ET

DU 12 AU 24 JANVIER

Adiss Harmandian

RESERVEZ VOS TABLES!

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

Communiqué

SOLIDARITE NATIONALE
AVEC NOTRE HEROS:

Mardiros Jamgotchian

Condamné le 19 Décembre 1981, par la Cour d'Assises de Genève à 15 ANS DE RECLUSION

Alors que la Turquie n'a été jugée par aucun tribunal

Nos combattants, eux, sont sur le banc des Accusés!

MANIFESTATION DE SOUTIEN A MARDIROS

LE JEUDI, 14 JANVIER, à 18 H.

Métro: Sèvres - Babylone

COMITE DE SOUTIEN AUX PRISONNIERS POLITIQUES ARMENIENS

LIBERATION ARMENIENNE

B. P. 39 — 92162 Antony - Cedex

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻԻ «ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Ալֆորվիլ·– Պ· Մոեփան Սապայեան, մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր սիրելի մայրիկին՝ Տիկին Գոհարիկ Սապայեանի։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃԱՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՓԱՐԻԶ·– Պ· Արամ Պետրոսեան 100 Ֆ· Լա – Սէն – Սիւռ – Մեռ· – Տիկին Վ· Կարապետեան 50 Ֆ·։

ՆՈՐ ԿՅՏԱԿԱՐԱՆ

Աշխարհաբար Թարգմանութիւն

Հեղինակ՝ ՄԵՍՐՈՊ ՎՐԴ· ՃՈՒՐԵԱՆ
Միաբան Ձմմառու

760 Էջ ընտիր տպագրութիւն
Պէյրութ, 1981
Գին·– Թղթակազմ՝ 40 Ֆ·
Լաքակազմ՝ 70 Ֆ·
Թղթատարի ծախք՝ յաւելեալ 10 Ֆ·
Դիմել·–
— P. A. TUTUNDJIAN;
PAROISSE ARMENIENNE CATHOLIQUE
6 ter, Rue Charlot — 75003 Paris

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐ»

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Շրջ· Վարչութեան եւ փարիզեան շրջանի իր ութ մանուճիւղերուն, Կիրակի, Յունուար 17, ժամը 15 – 18, Սամուէլ – Մուրատեան Վարժարանի Մ· Պէչիկթաշլեան – Գ· Մ· Ալէմշահ սրահին մէջ·–

26, Rue Troyon — SEVRES

Գեղարուեստական բաժին, մանուճիւղերու եւ Օգափոխութեան կայանի մանուկներուն կողմէ, ճաշարար եւ անակնկալներ։ Նախընթրիք կը բաժնուի ներկայ բոլոր երախաներուն։

×

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Յակէ Պօմոնի միօրեայ վարժարանին Տօնածառը՝ Յունուար 17, Կիրակի, ժամը 15-ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ։ Աշակերտութեան կողմէ կը ներկայացուին երգ, խմբերգ, տրամախօսութիւն մը, ուսուցչուհի Մայոտա Կարապետեանի ղեկավարութեամբ։

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքներն ու բարեկամները, իրենց երախաներով։ Հանդէսի վերջաւորութեան Կաղանդ Պապան կը ներկայանայ նուէրներով։

ԿՐԸՆՈՊԻԼԻ ՄԷՋ

Նախաճեռնութեամբ Կապոյտ Յակէ Կրընոպլի մանուճիւղին, «Մանուկներու Օրը» կը տօնուի՝ Յունուար 17, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15-ին, Սալ տէ Ֆէթ

ՍԷՆ – ՄԱՌԹԷՆ – Տ'ԷՌ

Գեղարուեստական բաժին, աշակերտութեան կողմէ երգ, արտասանութիւն, տոհմիկ պարեր, առաջնորդութեամբ՝ Պ· Սարեանի։ Հայկ· Կաղանդ Պապան կ'ուրախացնէ մանուկները։ Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները։

OPTIMA Tours

Voyage en ARMÉNIE du 21 Avril au 5 Mai

Cérémonie du 24 AVRIL 1982
UNION DES ANCIENS ELEVES SAMUEL - MOORAT

Pour la première fois depuis sa création, l'Union des Anciens Elèves du Collège Samuel - Moorat, organise un voyage en Arménie.
Pour de multiples raisons, ce voyage sera exceptionnel. Le succès de cette entreprise permettra de faire un vol direct PARIS — EREVAN et simplifiera toutes les attentes ou formalités que nécessitera le passage par Moscou lors du retour.
Ce voyage est placé sous le signe de la rencontre, aussi tous les anciens du Collège, leur famille et leurs amis seront les bienvenus.
Compte tenu du nombre limité de places dont nous disposons, les inscriptions seront terminées courant Décembre et nous vous recommandons de vous inscrire au plus tôt

Départ pour le 24 AVRIL des Anciens Combattants

avec Banquet - Gala spécial offert le 25 Avril.
DU 21 AVRIL AU 5 MAI 1982

Renseignements et Inscriptions:

SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA Tours
67-69 Rue Quincampoix (angle Rue Rambuteau) 75004 Paris — Tél.: 274 27 20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel Telex : 211 324 F.

— Pour les ANCIENS COMBATTANTS: Monsieur KEHAYAN
124, Avenue Henri Barbusse — 92140 CLAMART; Tél. 642. 73. 10

Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

Grande Soirée Conférence - Débat
Avec
YVES TERNON
Le Samedi, 16 Janvier, à 21 H.
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
9, Rue de Madrid -- 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ՀՈՒԱՐԵՐԿԸ

Ուրբաթ, Փետրուար 26-ին, Իսիի մէջ, Իսիի Եկեղեցւոյ վերաշինութեան ի նպաստ։
Մանրամասնութիւնները՝ յետագային։

×

Մարսէյլ·– Վասպուրականի Յաղթական Հերոսամարտի 67-րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը՝ Ապրիլ 4, Կիրակի, ժամը 13-ին, ճաշով, Վասպուրական սրահին մէջ։

U.G.A.B. - JEUNES
VALENCE
Organise
Une Soirée - Dansante
Le Samedi, 16 Janvier, à 20H.30
en la Salle Yervant Hussisian
6, Rue Faventines — VALENCE

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
10
DIMANCHE
10 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՅԱՌԱՋ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Թիւ 57

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.079

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

57e ANNÉE — No 15.079

ՇԱՐԹ՝ ԻՆՉՊԷՍ ՈՐ Է՛

Այլեւս մտերմութենէ խուսափելու պէս բան՞ մը։ Կրնայ ըլլալ։ Ամէն ինչ իր ճամբով։ Նաեւ արուեստը։ Վարժուած էինք իր նկարչութիւնը տեսնել Մոնմարթրի նեզ, մէջնադար ու դինի հոտող փողոցին վրայ բացուած ներամփոփ, քիչ մը սովորականէն խուսափող, իրրեւ թէ իր մտերիմները միայն հաւաքած եւ անոնց խօսելու բացուած ցուցասրահին մէջ։ Բայց այսօր, դժբախտաբար, որովհետեւ արուեստը եւս – նկարչութիւնը՝ դվխաւորաբար - ապառման ապրանք է, եւ որովհետեւ Շան զ'Էլիզէի լոյսերուն բացուող Մաթիւնեան պողոտան աւելի՛ ընդարձակ, իր ապրանքը պողոտայո՛ Շարթի նկարչութիւնը եւս եկած է հո՛ս, որովհետեւ ընդհանուրինը ըլլալով՝ «հարկը լուծած է օրէնքը»։ Խոստովա – ննինք անմիջապէս թէ վայրը, այլ առաւելութիւններու եւ կարեւորութիւններու հետ, կը մէկտեղէ նաեւ ճաշակի չափանիշը, հանդիսատեսներուն որակը։

Անարդար բան մը կայ կարդ մը արուեստներու, յատկապէս նկարչութեան պարագային։ Գիրք չէ որ առնես ու կարդաս։ ոչ ալ ձայնապնակ։ Ո՞վ կը սեփականացնէ նկարը։ ան որ մէջոցները ունի, բայց երբեք միւսը՝ որ գուցէ լաւագոյնս կը հասկնայ ու կը գնահատէ։ Նաեւ կը զգայ։ կը վայելէ։ Վայելքը կը սկսի հոն՝ ուր ծայր կու տայ եթէ ոչ համազօր, գոնէ մաքուր հաղորդակցութիւն մը։ հոս է որ կընանք կրկնել, բանաստեղծին հետ, թէ «հասկնալ կը նըշանակէ հաւասարիլ»։ արուեստը բացարձակ, բովանդակ բան մըն է։ անշուշտ ամէն բանէ առաջ արդիւնք՝ բայց նաեւ չափանիշ։ Եւ արդիւնքը հո՛ս է, Ալէն Տօն ցուցասրահին մէջ, Շարթի վերջին հունձքը՝ աւելի քան քառասուն իւղա – ներկ պաստառ։

Նոյն արուեստագէտն է։ հաւատարիմ՝ իր անձին ու վրձինին։ մանաւանդ՝ մարդկային։ խորացող, ծանր, տխուր թուելո՛ւ չափ մարդկային։ Երբ նկար – չութեան մէջ տխրութիւնը կը հասնի ոչ թէ ցաւին, այլ ընկալումը ամբողջացնող, պարզող, ընդարձակող ներդաշնակու – թեան, կը դառնայ ոչ թէ տառապագին երեւոյթ, դիմաստուեր, այլ՝ միայն ու միայն գոյն։– ահաւասիկ Շարթը յատ – կանշող էական տարրը՝ զոր վերապատանք աւելի զարգացած, ծաւալուն։ Ամէն ինչ պարզ կը թուի։ պարզագո՛յն։ Մէջոցէն վեր կան ծալուած ձեռքեր միայն։– ըստ պատմի։ Թէ ի՞նչ պիտի գայ, անորոշ է, արդիական։ բայց ինչ ալ ըլլայ գալիք յայտնութիւնը՝ չի կրնար իրականութենէն անջատ, անշունչ, տափարակ, ճապաղ երեւոյթ մը յայտնաբերել։ կրնայ ըլլալ, սիրենք կամ ոչ, ինչպէս է՛, ինչպէս կը տեսնենք այս պաստառներուն մէջ՝ միայն չարժուն, խլրտուն ներկայութիւն, կեա՛նք։ Զմեռը ամայի է, տըխուր կամ ցրտագին։ որո՞ւն ինչ հոգ։ կը բաւէ որ երկինքը դիտենք մե՛ր ուզած գոյնով, եկեղեցիին ճակատին հազցընենք մե՛ր երեւակայած արեւու ծիրանին, ճամբաներէն մեկնինք ու տեղ չհասնինք – քանի կը սկսին ու չեն վերջանար։ Արեւը պաղ է երկինքին մէջ, որովհետեւ, պարզապէս, արուեստը կընայ իրեն եւ երեւոյթներուն կարգը չրջել եւ արեւին զգացածը ա՛յլ, աւելի զեղեցիկ, հոգ չէ թէ հակառական երեւոյթի վերածել։ Ներքին աշխարհ մը ցուցաբերել։ Եւ հոս արտաքին աշխարհն է աչքը՝ որ կը դիտէ ներսը, գինք յայտնաբերողը։ Պարզապէս դերերը փոխուած են ցուցբերելու արուեստագէտը՝ իրրեւ ոչ թէ գիծ ու կերպարանք՝ այլ դունաւոր տարած ու ներաշխարհ։ Արդի արուեստը ամէն ինչ յեղաշրջած, նոր արժէքներ է ստեղծած անշուշտ։ վաղո՛ւց։ Բայց ի՞նչ է արդիւնքը՝ յատկապէս նկարչութեան մէջ։ Գի՞ծ՝ թէ այլ աւելի վերացական, աւելի չնչող, վրձինով ու գոյներով համադրուած ոչ այնքան երեւոյթ՝ որքան ձեւ, նո՛ր ամանակ – այո՛, նկարչութիւնն ալ երաժշտութիւն է ու իր կշռոյթը ունի,– նոր համադրութիւն, նոր արտայայտութիւն։

Ոչ կամար, ոչ սիւն, ոչ խորան, ոչ իսկ Տէր – Հայր։ երեք երախայ միայն, երեք դպիր։ եւ «Եկեղեցին Հայկական» է՝ Շան զ'Էլիզէի այս կողմը եւս։ «Հայկական» որակումը հոս ղգայողութի՞ւն մը կը մատնէ արդեօք։ կարեւոր չէ։ մեզի համար արտաքնապէս ընդհանուրէն զատորոշող կերպարանք է միայն։ գուցէ արուեստագէտին որոշ միտումը, այլ երբեք աղգային դրոշմ (*)։ Ահաւասիկ ծայրաստիճան փափուկ բայց միաժամանակ խիստ, կեանքին նոր բացուածի պէս անոյշ բայց արդէն իսկ իրրեւ թէ փորձառութեամբ մեծցած ու հասունցած մանուկներ՝ որոնք կ'աղօթեն թէ կը մտածեն,– չենք գիտեր։ Բայց որդան կարմիրը չարժող, ապրեցնող լոյսը երկնային է՝ իջած այս փոքրիկ գալիքներու դէմքին ու աչքերուն։ Աւարտողութիւնը ամբողջացնող մասնակցութիւն չեն այլեւս, այլ՝ զոհաբերումի պէս վսեմ, խորհրդաւոր, լման բան մը։ Քրիստոս մանուկները իրեն, մահուա՛ն կը կանչէ։ Եւ պատարագը կրնայ լաւագոյնս սկսիլ։ մարդիկ այլեւս կրնան աղօթել։

Նիւթերը պատրուակ են։ Նաթիւր մարթ, բնանկար թէ դիմանկար պատրուակներ են՝ տալու ներքին հրախաղու – թեան մը ուժն ու տարողութիւնը, համադրելու, տարազելու տեխիլքը – երբե՛ք երեւակայութիւնը՝ որ զսպուած կը ներկայանայ հոս՝ քանի որ չափի գիտակցութիւնը ընտրած, պահած, գիծի ու գոյնի է վերածած անհրաժեշտը միայն։ Եւ այդ անհրաժեշտը պարզագոյնն է հոս։ գուցէ քիչ մը կարչնեղ, առնացի,– կոճղ՝ որուն արմատը Արեւելքն է։ խայտարղէտ, հրաշէկ՝ բայց հայեցող Արեւելքը։ Գոյնն է որ կը մատնէ, կը խօսի, կ'երգէ։ բայց ոչինչ ճշան, աղմկող։ Արուեստագէտին համար, յատկապէս նը – կարչութեան մէջ, կարեւորը ներդաշնակելն է զտելէ եւք այն ամէն ինչը՝ գոյն, ձեւ թէ միջոց՝ որ գեղեցիկ կը ներկայանայ բայց արուեստ չէ տակաւին այլ տէօր, պատկեր։ մինչ ներդաշնակու – թիւնը, բացարձակը այս պարագային՝ ընտրա՛ծը, պահա՛ծն է միայն, ներշնչման մէջ լոյսի կէտը՝ որ պիտի մնայ ու ճառագայթէ։ Ինչ որ պիտի մնայ… այսինքն երբ դուրս գանք սրահէն, քիչ եւք, վաղը, տարիներ վերջ, օր մը օրանց երբ Շարթի թէ առհասարակ նը – կարչութեան մտածենք, մեր պահած միւս զեղեցկութիւններուն հետ այս բըննադատներն ու դիմանկարները եւս վեր բարձրանան ժամանակին մէջ՝ իրրեւ այլեւս անջնջելի ներկայութիւն։ Շատ բան դիտած ենք։ կարեւորը եկած է միշտ աւրելու անկարեւորը։ Շարթի նկարները մնացած են – եւ ա՛յս է հաւանաբար գինք սահմանող, հաստատող հիմնական ուժը – անմոռանալի՛։ Անմոռանալի, հանդիսական, ընդարձակ բան մը՝ ուր սահմանափակող գիծ չկայ այլեւս եւ ձեւը չարժում է՝ անպատուանդան, անչըրջանակ։ Բարձրացող պատերը իրականութեան, աւելի ներքի՛ն իրականութեան յայտնաբերումը միայն եւ անիրական – որովհետեւ ճշմարիտ – դէմքերը՝ մե՛զ դիտող, զննող, հարցաքննող իակու – թիւն։ Հայեցողութիւն։ Աչքեր որ կը հեռուէն մեզի՝ կեանքին մէջ։ երգերու, բանաստեղծութիւններու պէս՝ որոնք միշտ կը վերադառնան՝ քանի սիրած, պահած էինք գիրենք։

Գուցէ առարկուի թէ տեղ մը հասած, որոշ բարձունք մը նուաճած արուեստագէտ այլեւս, Շարթ եւս կը մեղանչէ որոշ նմանութիւններ, որոշ հասարակաց գիծեր ցուցաբերելով իր պաստառներուն մէջ։ Այո՛, միօրինակ չըլլալով հանդերձ որոշ յարաբերականութիւն մը–տեսակ մը ձեւային, կերպարանային նմանութիւն – ներ, ինքզինքին, յատկապէս իր ներաշխարհին հանդէպ հաստատ, հաւատարիմ յաճախանքներ – կը միացնէ այս պաստառները։ Այս պարագային խակ, սա – կայն, Շարթ շարք մը չէ որ կը հրամցընէ մեզի։ Ինքզինք կը կրկնէ՞ երբեմն։ Գուցէ։ Բայց կրկնութիւն չէ՞ աղնուա – գոյն ապրումը՝ սէրը եւս։ Որակումը պիտի ըլլար նախատական՝ եթէ երբեք գործողութիւն է պարզապէս, բայց երբ վերանորոգուած կիրք է, էութենէն եկած եւ լինելութեան բարձրացող կրակ՝ կը մաքրուի մարմնի ծանրութենէն ու կը վերածուի լաւագոյնին որ արուեստը կը ձգտի։ այսինքն՝ ՍԻՐՈՑ։ Կարեւորը այն է որ գծելը գործողութեան չվերածուի, այլ մնայ ոգի, կեանքէն բարձրացած, կեանքին տուած աղնուագոյնը՝ զոր կը կոչենք արուեստ, այս պարագային նը – կարչութիւն՝ զոր վայելեցինք։

Ո՞րն է իր զգլոցը, ի՞նչ տեսակի նըկարչութեամբ կը ներկայանայ Շարթ։ չենք գիտեր։ սկսած է գերիրապաշտու – թեամբ, բայց չուտուով մերժելով առաջին իր գործերը՝ պատռած, փճացուցած է զանոնք՝ անհետ։ Հազիւ Փարիզի Գեղարուեստից վարժարանը մտած, երկու չափ եւք մերժելով աւանդութիւն ու հաստատուած օրէնք, իջած է փողոց, եւ – կած մարդերուն։ Ցաճախած է Փարիզի Դպրոցը, Մոնփառնաս՝ զոր սիրած է մանաւանդ՝ իրրեւ մթնոլորտ, միջավայր։ Ինչ որ սորված է, ուր որ հասած է, արդիւնք է յամառ, ոգնաչան սեւեռումի, ինքնաչխատութեան։ եւ այսօր ամէն ինչ ընկալած ու ամէն ինչէ հեռացած կու տայ ինքզինք՝ ինչպէս որ է՛։ Բիրտ թուելու չափ ուժեղ, բայց միաժամանակ աղօթքի պէս փափուկ ու պարզ, դունագեղ՝ ինչպէս չեչտեցինք, բայց միաժամանակ անկեղծ՝ եւ ոչ թէ ցուցական։ խանդարող, աւելորդ ոչինչ՝ որ ներքին միտում մը, զգացական թըրիչք մը կասեցնէ, աւրէ։ Նկարիչներ կամ նկարչական արուեստի օրէնքներ ճանչցողներ կը թելադրեն, թէ Շարթը կարենալ հասկնալու համար՝ պէտք է լաւ գիտնալ թէ ինչ է նկարչութիւնը ինքնին, կարդալ իր լեզուն։ Համաձայն չենք։ Ինչ որ գեղեցիկ է՝ օրէնքէ, ժամանակէ, գպրոցէ ու գիտութենէ դուրս բան մըն է՝ ամէնուն հասկնալի։ Բոլոր արժանիքներէն կամ արժեւորումներէն դուրս մէկ հարց կայ,– Շարթ նկարիչ մըն է՝ զոր կը սիրես կամ ոչ, մէկ խօսքով՝ անհատականութիւն մը։ Մենք տեսանք ու սիրեցինք։

Ինչ որ ըսինք կընայ նկարչական խոհանոցէն դուրս, ցուցադրուած աւելի քան քառասուն իւղաներկ պաստառներու թելադրած ազդեցութեանը տակ ըլլալ։ Հաւանաբար։ Մեզի համար սակայն կարեւոր ազդակ մըն է թելադրականութիւնը, որովհետեւ, ինչ ալ ըլլան նկարչութեան օրէնքներն ու չափանիշները, մենք տեսանք նկար՝ եւ ոչ թէ պատկեր, արուեստ – ինքնին ամբողջութիւն – եւ ա՛յ թէ որոշ վայր կամ հոգեվիճակ ամբողջացնող յարդարո՛ւմ, մանրամասնու – թի՛ւն։ Առինք լման բան մը, առանձին ուժ մը, պատգամ մը։ «գերհզօր երազ» մը՝ պիտի ըսէր բանաստեղծը։

Բ. – Զ.

(*) Նախ ի՞նչ կրնայ նշանակել հայկական։ մանաւանդ այս պարագային։ Թող չըսուի մեզի թէ մանրանկարչու – թեանէն դուրս հայկական նկարչութիւն գոյութիւն ունի։ Եթէ երբեմ Միհնաս Աւետիսեան խոր, ինքնուրոյն, ազգային բան մը տուաւ՝ իր աղբիւրն ու արտայայտչականութիւնը առաւելաբար մանրանկարչային է։ անոր զարգացումը, ընդլայնումը։

«Ծառաջ»ի Նոյեմբեր 6, 1981–ի թիւով հակիրճ տեղեկութիւններ տուի Սան – Ֆրանսիսքոյի (Մ. Նահանգներ) մէջ տեղի ունեցած փոքր բայց կարեւոր Համազումարի մը մասին: Հոն, Սեպտեմբեր 11 – 13, հաւաքուած էին մօտ 40 դործօն մասնակիցներ, ինչպէս նաեւ՝ աւելի մեծ թիւով ունկնդիրներ: Ընդհանրապէս յաւ սովորութիւն չէ նման եղելոյթի մը մասին դրել մամլոյ մէջ՝ երկու ամիս ետք, սակայն կը կարծեմ որ այս ան – դամ երեւոյթը իր իսկ ինքնարդարա – ցումն է:

1965–էն ի վեր, նախ՝ Պէյրութ, ապա՝ Իրանի եւ Ֆրանսայի մէջ երիտասարդ եւ ձախ հակումներ ունեցող մտաւորական – ներ կարեւոր դեր խաղացին Սփիւռքա – հայութեան կեանքին մէջ, սովորաբար հակակշռելով դաշնակցական չարքերէ դուրս: Միացեալ Նահանգները, սակայն, ցարդ զերծ մը – նացած էին նման հակումներ ունեցող խմբակներու ազդեցութենէն եւ գործու – նէութենէն: Հոս հաւաքուող հայ բնակ – չութիւնը գիտէ որ դրամատիրութեան միջնաբերդին մէջ է, եւ հեռու կը մնայ Սփիւռքահայութեան վիճակի որեւէ վեր – լուծումէ, մանաւանդ եթէ այդ վերլու – ծումը մեկնի ձախ – ազդայնական տե – սանկիւնէ: Սան – Ֆրանսիսքոյի փոքր համազումարին ամէնէն յատկանշական երեւոյթը սա է՝ որ մասնակցողներէն մի քանին Սփիւռքահայութեան մասին կը մտածեն ու կը վիճին, մեկնելով նման ձախ – ազդայնական տեսանկիւնէ,– երե – ւոյթը աւելի՛ կարեւոր է, քան մասնակ – ցողներու թիւը: Ա՛լ աւելի յատկանշա – կան է սա՝ որ այս մտածելակերպով մը – տածողներու մեծ մասը Ամերիկածին եւ անգլիախօս Հայեր են:

«Համազումար»ի ընթացքին զեկուցում – վերլուծումներ ներկայացուցած են 11 անձ: Անոնցմէ չատերը խօսած են աւան – դական եւ դուշակելի այն ձեւերով, ո – րոնք չեն կրնար խորապէս հետաքրը – քրել եւրոպահայ ընթերցողները: Սոս – րեւ այն զեկուցումները, որոնք սփիւռք – եան չափանիշով հետաքրքրական են:

×

Նշան Սարոյեան Քալիֆորնիահայ ե – րիտասարդ մըն է (որքան դիտենք՝ աղ – դականական կապ չունի Ուիլլըմ Սարոյ – եանի հետ), որ խօսած է «Հայ Արմա – տական Շարժումները» նիւթին շուրջ:

«Արմատական» ըսելով Սարոյեան կ'ու – զէ նշել ՀԳԲ–ը եւ «Ցեղասպանութեան Արդարութեան Կոմանտոները»,- այսին – քըն՝ անոնք որոնք պատրաստ են ահա – բեկչութիւնը գործածելու, իբր քաղա – քական նպատակներ հետապնդելու մի – ջոց: Սարոյեան կը մերժէ ազգասիրու – թեան դաղափարին վերագրել այս նոր շարժումներու ծնունդն ու զարգացումը: Հակիրճ ձեւով կը ներկայացնէ բաւական ընդհանրացած այն կարծիքը, թէ 1965-ի «յաղող» ցոյցերը, Երեւանի մէջ ու ձա – խողած ցոյցը՝ Պէյրութի մէջ, զգաստա – ցուցին հայ երիտասարդութիւնը եւ զայն համոզեցին որ պայքարի նոր միջոցներու պէտք է դիմէ: Առանց այս դէպքերու կարեւորութիւնը ժխտելու, Սարոյեան բոլորովին անբաւարար կը նկատէ զա – նոնք: Միտումութիւն կը նկատէ կարծել որ ազգային ոգեկոչման օր մը, որքան ալ կարեւոր եւ յուսաբեկիչ, կրնայ ամ – րողջ շարժում մը սոեղծել: Կը նշէ որ 1965–էն ետք մի քանի տարի կարեւոր ոչինչ պատահեցաւ, գոնէ զինեալ մարտի դեռնին վրայ: (Ծ.Խ.– Հոս, ինչպէս ու – րիշ տեղեր, իրրեւ «Ծառաջ»ի թղթակից, զեկուցումը կը նկարագրեմ առանց ա – նոր մանրամասնութիւններուն համաձայն ըլլալու: Օրինակ, այստեղ կ'արժէր յի – շեցնել Սարոյեանին՝ պաղեստինեան եւ հայկական միացեալ խմորումները, 1967–էն ետք, եւ մանաւանդ Պէյրութի հայ մամլոյ մէջ արտայայտուող նոր ոգին ու մտածելու կերպը, որուն արդիւնքն էր հիմնումը երկու կարեւոր թերթերու,– «Ահեկան», 1966–ին, որ գրական մար – զին մէջ շատ նոր բան բերաւ, եւ տիրող մշակութային իշխանութիւնները նեղեց երբեմն. ապա՝ «Երիտասարդ Հայ», որ աւելի ուղղակի ձեւով քաղաքական բը – նոյթ ունեցաւ, մանաւանդ 1970–ական թուականներուն,- Խ. Թ.):

Ուրեմն, հաստատուելէ ետք որ պարզ հոգեկան խմորումները չեն բաւեր, դէպ – քերը բացատրելու համար, Սարոյեան կը դառնայ Մարքսական տեսութեան, ու կը մէջբերէ Կառլ Մարքսի «Գերմանական Գաղափարաբանութիւն» (1845) գործին ծանօթ տողերը,– «Գիտակցութիւնը չէ որ կը ձեւորոշէ կեանքը, այլ կեա՛նքն է որ կ'որոշէ գիտակցութեան ձեւը»: Ըստ Սարոյեանի, Մէջին – Արեւելքի Հայու – թեան քաղաքական եւ ազգային գիտակ – ցութեան փոփոխութիւնը աւելի քիչ բան կը պարտի այսպէս – կոչուած գերակա – ռուցային ազդակներու, որպիսին է ժո – ղովուրդի մը յուսաբեկումը, եւ շատ աւելի՛ կը պարտի ենթակառոյցի, այ – սինքն՝ տնտեսական կեանքի մէջ տեղի ունեցող փոփոխութիւններու:

Մէջին – Արեւելքի արաբ երկիրներու արագ վերլուծում մը կատարելով, Սա – րոյեան կը հաստատէ թէ 1958–էն ետք անոնց հակա – արեւմտեան հակումները ուժ տուին ազգայնապաշտ, դիւանակա – լական ու տնտեսական մարզերուն տի – րապետող քաղքենի դասակարգի մը, որ մանաւանդ Սուրիոյ եւ Իրաքի մէջ, ըս – կըսան ճնշում բանեցնել Հայութեան մը – չակութային կեանքին վրայ, միաժամա – նակ զժուարացնելով հայ մանր քաղքե – նիութեան տնտեսական յառաջխաղացու – մը (Ծ.Խ.– Ես վստահ չեմ թէ տնտեսա – կան ի՞նչ եւ որքա՞ն ճշդրիտ տուեալ – ներու վրայ հիմնուած է այս հաստատում – մը,– Խ. Թ.): 1968–էն ետք, կը շարու – նակէ Սարոյեան, Լիբանանի մէջ ալ ըս – տեղծուեցաւ տնտեսական եւ ընկերային երկփեղկում մը,– հայ նոր հարստա – ցողներու կողքին բազմացաւ աշխատա – ւոր դասակարգի մէջ մնալու դատապար – տուած Հայերու թիւը, նաեւ՝ տնտեսա – կան տեւական անկայունութեան մատ – նուած մանր քաղքենիութիւնը: Այս դա – սակարգերուն կը վերագրէ նոր «արմա – տական» գործունէութեան պատրաստ զանգուածի մը գոյութիւնը. անոնց մէ՛ջ է, կը հաստատէ, որ «արմատականա – ցում» կը պատահի,– տնտեսական են – թակառոյցը կ'առաջնորդէ մտածելակեր – պի եւ գիտակցութեան, այսինքն՝ գե – րակառոյցի փոփոխութեանց: Կը տեղ – ծուի նախա – յեղափոխական զանգուած, որուն կարողականութիւնը սանձել կա – րելի կ'ըլլայ, եթէ գոյութիւն ունենան ուրի՛շ ազդակներ ալ:

Այդ ազդակները մէջտեղ ելան, կ'ըսէ Սարոյեան, երբ ՀՅԴ–ն զգաց թէ պէտք ունէր նոր զանգուածը իր կառոյցին հա – տատարիմ պահելու: Սոսկ ուեցաւ չեչտել (ա) թէ ՀՅԴ–ն ընկերվարական կուսակ – ցութիւն մըն է, որ պատրաստ է պահ – պանելու աշխատաւոր ու աղքատ դասա – կարգի մը շահերը: Սակայն հոս կը ըս – տեղծուի հակասութիւն մը, ըստ Սարոյ – եանի, քանի որ ՀՅԴ–ն չէր կրնար կամ չէր ուզեր բացորոշ պայքար մղել հայ վերնախաւի, արար վերնախաւի եւ ա – րեւմտեան ոչ – ընկերվարական Պետու – թիւններու դէմ: (բ) ՀՅԴ–ն ստիպուե – ցաւ ընդգծել իր անցեալի փառքն ու յե – ղափոխական – ֆէտայական միքոս–ը, եւ անոր որոշ իրականութիւն մը տալու համար իր բռնաւոր–ներու մէջոցաւ եր – բեմն կը հարուածէ թուրք թիրախներ: Հոս ալ, կը հաստատէ Սարոյեան, կը ստեղծուի նոր հակասութիւն մը, քանի որ ՀՅԴ կ'ուզէ պայքարիլ թուրք Պետու – թեան դէմ, սակայն ո՛չ անոր դաշնակից արեւմտեան Պետութիւններուն դէմ: (Ծ.Խ.– Սարոյեան չի վերլուծեր այն վտանգները, որոնք արդիւնքն են թուր – քիոյ հետ կապեր պահող ամէն հաստա – տութիւն եւ Պետութիւն հարուածելու,– Խ. Թ.):

ՀԱ.ՀԳԲ–ը, որ կ'ուզէ տիրապետել նո՛յն հայ նախա – յեղափոխական զանգուա – ծին, կ'ընդունի ընկերվարութիւնը եւ կը պայքարի ոչ միայն թուրքիոյ այլ նաեւ արեւմտեան որոշ Պետութիւններու կամ հաստատութիւններու դէմ: Սակայն ի՛նքն ալ զերծ չի մնար որոշ հակասութիւն – ներէ: ՀԳԲ–ը, կ'ըսէ Սարոյեան, կը հաս – տատէ թէ ինք ազգայնական կազմակեր – պութիւն է, եւ թէ Հայաստանը Հայու – թեան կը պատկանի: Միաժամանակ, ՀԳԲ կը հաստատէ որ ինք կապեր ունի քիւրտ եւ թուրք ձախ կազմակերպու – թիւններու հետ և կը մերժէ այն ազգայ – նամոլ և անիրատես հայ կեցուածքը մը, որ չընդունիր թէ քիւրտ և թուրք բնակ – չութիւնը որոշ իրաւունքներ ունին եւ պէ՛տք է ունենան, աւանդական հայ հո – ղերուն վրայ: Հոս Սարոյեան կ'ընդգծէ դժուարութիւն մը, որ իսկապէս անհու – սալի է,– ի՞նչպէս ընդունիլ նման ի – րաւունքներ, եւ միաժամանակ ի՞նչպէս համոզել Հայութիւնը, որ իր պայքարը պիտի կարենայ ապահովել Հայութեան չահերը, երբ այդ հողերուն վրայ ապ – րող բնակչութեան ճնշիչ մեծամասնու – թիւնը քիւրտ կամ թուրք է: (Ծ.Խ.– Անշուշտ այս տանջող հարցը՝ հարց պի – տի ըլլայ որեւէ՛ հայ կազմակերպութեան համար, ոչ միայն ՀԳԲ–ի,– Խ. Թ.):

ՀԳԲ–ը կը հաստատէ նաեւ, կ'ըսէ Սա – րոյեան, որ թուրք ֆաշիստ Պետութիւնն է իր գլխաւոր թշնամին: Սակայն քանի որ արեւմտեան Պետութիւնները կ'օգնեն անոր, երկրորդական թշնամիներն ալ անո՛նք են: Վերջապէս, որքան ատեն որ հայ դասական կուսակցութիւնները կը մերժեն «զինուորագրել» Հայութիւնը, որպէսզի ան կարենայ իր բոլոր ուժերը դործածել թուրք Պետութեան դէմ, ա – նոնք ալ երրորդական «թշնամիներ» կըր – նան ըլլալ: Մէկ կողմէն ՀԳԲ–ն կը հաս – տատէ թէ «մենք զաւակներն ենք Քրիս – տափորի, Ռոստոմի եւ Զաւարեանի» (Հայաստան, թիւ 0, «Ցեղափոխութի՞ւն թէ Հեռատեսութիւն», էջ 11), միւս կող – մէն պայքար կը մղէ ՀՅԴ–ի դէմ: ՀԳԲ–ն կ'ընդունի, կ'ըսէ Սարոյեան, որ իր պայ – քարը ստիպուած է ըլլալ հայ Սփիւռքի մէջ հեղինակութիւն եթէ ոչ անպայման իշխանութիւն ապահովելու պայքար մը: Իր դաղափարները այնքան ալ մեծ տար – բերութիւն չունի, սկզբունքի գեանի վրայ, ՀՅԴ–ի դաղափարներէն, սակայն թէ՛ իր վերլուծումը, թէ՛ ալ մանաւա – րապար իր գործելակերպը կը տարբերին: Ծրագիր – կանոնագիրները եւ սկզբուն – քի յայտարարութիւնները չեն կրնար իսկապէս բնորոշել կուսակցութիւնները, կը հաստատէ Սարոյեան: Գործելակե՛ր – պըն է որ կ'ընէ այդ:

Կ'եզրափակէ, չեչտելով որ անխուսա – փելի է ՀՅԴ – ՀԳԲ պայքարը, տիրա – պետելու համար Հայութեան ա՛յն հատ – ուածին, որ պայքարելու պատրաստ է: Անշուշտ երկու կազմակերպութիւնն – ալ կը խօսին յանուն ամբողջ Հայութեան, սակայն կը գործեն հիմնուելով անոր մէկ հատուածի օժանդակութեան վրայ: Ուրիշ մեծ հատուածներ կը մնան ան – տարբեր:

Սարոյեանի վերլուծումը ունի 45 նո – թագրութիւն: Տպաւորիչ է որ Ամերիկա ծնած ու մեծցած երիտասարդ մը առանձ – նած է հայերէն սորվիլ եւ երկար ըն – թերցում եւ որոնում կատարել, նման վերլուծում իրագործելու համար, իմ՛նչ ալ ըլլան անոր թերութիւնները: Նման ափիւռքեան մտահոգութիւններ չափա – զանց հազուագիւտ են ամերիկահայ ե – րիտասարդութեան մօտ:

Նմանապէս, եւ նո՛յն պատճառներով, հետաքրքրական է ամերիկածին փրոֆ. Լեւոն Զօրպաճեանի վերլուծումը, «Նոր Ուղղութիւններ Հայ Պայքարի մէջ 1980–ական թուականներուն»: Զօրպաճեան Պոսթընէն ոչ շատ հեռու, քաղաքի մը փոքր համալսարանին մէջ ընկերաբանու – թեան փրոֆէսէօր է: Իր վերլուծումը կը սկսի պարզ հաստատումով մը,- «Հա – յութիւնը իր դաշնակիցները ընտրել չէ գիտցած անցեալին: 1980–ական թուա – կաններուն իր դաշնակիցները պէտք է ըլ – լան մեծ Պետութիւններու դէմ պայքա – րողները, կեդր. Ամերիկայի, Հարաւային Ափրիկէի եւ Մէջին – Արեւելքի մէջ: Ալ կը բաւէ մեծ Պետութիւններէն փոքր շնորհներ ակնկալելով ապրիլ: Պէտք է մեր պայքարը հասկնալ եւ տեղաւորել՝ Երրորդ Աշխարհի ծիրին մէջ»:

Ամերիկահայութիւնը, կ'ըսէ Զօրպա – ճեան, կը յամառի հաւատալ որ քիչ մը աւելի լաւ կազմակերպուելով եւ ճնշում բանեցնելով կրնայ ամերիկեան Պետու – թեան քաղաքականութիւնը փոխել ու սանիլ ետ, «Ղէպի Սեւր»: Սակայն Լո – զանէն ի վեր ամերիկեան Պետութիւնը բոլորովին տարբեր շահեր կը հետապնդէ, եւ եթէ նոյնիսկ տասը Հայ ըլլար Քոնկրէսի մէջ, կ'ըսէ ան, ոչինչ կը փոխ – ուէր: Կը մատնանշէ որ 12 սէ երեսփոխան կայ ամերիկեան Քոնկրէսի մէջ, որոնք անկարող են ձեւ եւ ուղղութիւն տալու Ամերիկայի ցեղապաշտ ու հակասեւ արտ – աքին քաղաքականութեան, հանդէպ Գարիպեան սեւ երկիրներու եւ Հարաւա – յին Ափրիկէի: Մենք ալ ուրիշ բան չենք կրնար ակնկալել, կ'աւելցնէ: Կը յանձ – նարարէ չմոռնալ որ Եւրոպան եւ Ամե – րիկան միայն հակահայ չեն եղած 1923–էն ի վեր, այլ՝ հակա–Երրորդ Աշխարհ, Աշխարհ, որուն մաս կազմող եւ այժմ «անկախ» մանր Պետութիւններուն կը չարունակէ տիրապետել Արեւմուտքը՝ տնտեսական միջոցներով եւ զէնքով: Հա – յութիւնը պէտք է իր դաշնակիցները փնտռէ, ըստ իրեն՝ էլ Սալվատորէնն՝ Քիւրտիստան եւ Իրլանտայէն՝ Պաղես – տին:

Հետաքրքրական երեւոյթ մըն է նաեւ Լեւոն Մարաշլեանի զեկուցումը: Մարաշ – լեան ծնած է Մէջին–Արեւելք, ծնողքին հետ ներգաղթած է Ամերիկա, 11 տա – րեկանին, եւ եղած է զինուոր՝ ամերիկ – եան բանակի ու Վիէթնամի մէջ: Ամե – րիկահայ երիտասարդութեան հսկայ մե – ծամասնութիւնը կրցաւ խուսափիլ այդ պատերազմէն: Նշմարած եմ որ անոր մասնակցողներուն մէջ ձախ հակումներ ունեցող Հայերու թիւը բարձր է, եթէ համեմատենք ընդհանուր հասարակու – թեան հետ, եւ պատճառները հասկնալի են,– Վիէթնամը իր մորթին վրայ ըզ – գացող սերունդը իր Պետութեան իսկա – կա՛ն դէմքը տեսաւ, դիմակին եւս: Մա – րաշլեան թեկնածու է Հայոց Պատմու – թեան տոքթորայի վկայականին, եւ մի – աժամանակ Հայոց Պատմութեան ուսու – ցիչ է Կլենտէյլի փոքր համալսարանին մէջ, ուր մեծ է թիւը Մէջին – Արեւելքէն նոր գաղթած երիտասարդներու,– անոնց՝ որոնք զգացած են ամերիկեան քաղաք – կանութեան ազդեցութիւնն ու արդիւնքը, Լիբանանի մէջ:

Մարաշլեանի մտահոգութիւնը այն է, որ յարափոփոխ աշխարհի մը մէջ հայ ժողովուրդը չունի լայն հատուածներու առաջնորդութիւնը վարող եւ վստահու – թիւնը վայելող կազմակերպութիւն մը, ինչպէս նաեւ չունի արդիական քաղաք – կան կառոյցներ: Նման կառոյցներով օժ – տուած եւ լայնատարած հեղինակութիւն ունեցող կազմակերպութեան մը կարեւո – րութիւնը մեծ է, մանաւանդ ներկայիս, ըստ իրեն, որովհետեւ Թուրքիա իր ճըղ – նաժամը ապրեցաւ 1974 – 1980–ին, եւ հիմա, զինուորական նոր վարչակարգով մը օժտուած, պիտի սաստկացնէ իր հա – կայարձակումը, թէ՛ երկրէն ներս, մա – նաւանդ Քիւրտերուն դէմ, թէ՛ ալ երկ – րէն դուրս:

Մարաշլեան համաձայն չէ ՀԳԲ–ի բա – ցարձակապաշտ ժխտումներուն: Այդ

«ՀԱՅՕՒԹԻՒՆԸ 1980-ԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ»

Համագումարը

ՀԱՍԱՐԱԿ ԲՈԼՇԵՎԻԶՄԸ

Գրքեր

Ճշմարտության համար մղված պայքար

Ս. Ս. Ավանեսով. Ստալին և փրոֆ. Տիմոն. Հրատ. Պետհրատի, Մոսկվա, 1949, 32 էջ։

Ս. Ս. Ավանեսովը հանդես է եկել մի շարք գրքերով, որոնցում նա ցույց է տվել, թե ինչպես ամերիկյան իմպերիալիստները, ձգտելով համաշխարհային տիրապետության, ստրկացնել ամբողջ աշխարհը, ստեղծել են ամերիկյան ժողովրդի ազգային թշնամիներ։ Ավանեսովը ցույց է տվել, որ ամերիկյան իմպերիալիստները, ձգտելով ստրկացնել ամբողջ աշխարհը, ստեղծել են ամերիկյան ժողովրդի ազգային թշնամիներ։ Ավանեսովը ցույց է տվել, որ ամերիկյան իմպերիալիստները, ձգտելով ստրկացնել ամբողջ աշխարհը, ստեղծել են ամերիկյան ժողովրդի ազգային թշնամիներ։

Նա ճշմարիտ ներկայացրել է ամերիկյան ժողովրդի ազատագրական պայքարը, ամերիկյան ժողովրդի ազատագրական պայքարը, ամերիկյան ժողովրդի ազատագրական պայքարը։

Ավանեսովը ցույց է տվել, որ ամերիկյան իմպերիալիստները, ձգտելով ստրկացնել ամբողջ աշխարհը, ստեղծել են ամերիկյան ժողովրդի ազգային թշնամիներ։ Ավանեսովը ցույց է տվել, որ ամերիկյան իմպերիալիստները, ձգտելով ստրկացնել ամբողջ աշխարհը, ստեղծել են ամերիկյան ժողովրդի ազգային թշնամիներ

ՆԱՄԱԿ՝

ԱՄՈՒՍՆԱՑԱԾ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏ ԸՆԿԵՐՈՋ ՄԸ

« ՅԱՌԱՋ » ։– Ցարուբ Կոստանդեանի այս նամակը, ուղղուած իր մէկ արուեստագէտ բարեկամին, անհատական, մտերիմ բնոյթով հանդերձ, իր շօշափած նիւթով թէ յատկապէս յայտնուած միտքերով նամակի մը սահմաններէն դուրս կու գայ, կը դառնայ գրականութիւն: Հրատարակելով այս նամակը, ուրախութեամբ կը յայտնեինք թէ բանաստեղծը հարուստ թղթակցութիւն մը ունեցած է իր միւսնոյն բարեկամին հետ (որ առայժմ կը նախընտրէ մնալ անանուն), խօսելով, առաւելաբար, գրականութեան եւ արուեստի մասին: Կը մտաբերենք որ այդ կարեւոր նամակները, բանաստեղծին արձակ էջերուն միացած, լոյս տեսնեն առանձին հատորով մը:

×

Սիրելի բարեկամ,

Վաղուց էի նամակիդ սպասում: Ասել չէ թէ քեզանից մի որեւէ սովորական դիր կարդալու փափաքն ունէի. այլ թէ սպասում էի այն ինքնուրոյն հոգեվիճակին՝ որ այսօր նամակիդ դրդապատճառն ու բովանդակութիւնն է միանգամայն:

Առաւօտյդ եւ անճկալի ապրումներդ շատ լաւ եմ հասկանում, ու անմիջապէս ասեմ թէ այս բոլորը բարեբաստիկ եւ յուսատու նշաններ են:

Երբ մի էութիւն, այս կամ այն պատճառներով «լճացումի» նուաստացնող մի շրջան է ապրում, իր մէջ գտնուող ազատագործական հոգեկան ուժերը, սպառնացող վտանգը կասեցնելու, կանխելու բնազդական դիտումով՝ հնչեցնում են ահազանգը: Այսինքն, «լճացումի» են թարկուած էութեան, թմրած դիտակցութեան մէջ՝ իր անցած կեանքի բարձր եւ հոգեզգայուն ապրումների յիշատակն են ընդոստ արթնացնում: Ու մոռացուած երազներ կրկնակի զօրութեամբ վերա-դառնում են դեղեցկացած՝ պահանջելով դարձեալ իր կեանքին մասնակցել: Իսկ նա, իր վեհագոյն անցեալի անհնարին կարօտն ու ափսոսանքը զգում է՝ այն-քա՞ն աւելի սաստկութեամբ, որքան որ իր խորտակուած հոգեվիճակը ամբող-ջութեամբ ու անվերադարձ յանձնուել է ու հնազանդուե՛լ, յափշտակուել է ու գոհացել առօրեայ կեանքի միապաղաղ ու զաղջ մթնոլորտով:

Ցարուցուած այն զգան ափսոսանքներիդ, զղջումների նպատակն է անգոյն սրութեամբ մխրճուել յափրացած դիտակցութեան մէջ, թունաւոր խայթոցով զառնութիւն ու տառապանք ներարկե՛լ, մինչեւ որ բորբոքած վէրքի անտանելի ցաւից զգաստանայ, տեսնէ իր մոլորումը. եւ իր անկումը խոհակայ... եւ իր հոգեկան կարելիութեանց պահանջները գիտակցի: Ապա, կամեցայ առանց ինքնախաբէութեան եւ ընկրկումի, իր ճակատագիրը ընտրել: Ու վերջապէս կարեցայ՝ հակառակ ձախորդ եւ յուսահատական վրիպումներին, հակառակ կեանքի լարած անակնկալ որոգայթներին, եւ հակառակ անհամար անկումների զառնութեան՝ աննուաղ, անյողդողդ չափնաչել:

Սիրելի բարեկա՛մ. հասկանո՛ւմ ես թէ յուսահատական ոչինչ կայ քո պարագայի մէջ. ընդհակառա՛կն:

Վերի նկարագրութիւնը պատկերացումն է նաեւ, եօթը տարիներ տեւող մըղձաւանջային իմ հոգեվիճակիս. եւ այսօր իսկ նոյն անճկալի ապրումները յաճախ յուսահատութեան են մղում. իսկ դո՛ւ, նամակիդ մէջ, հոգեկան անդորրութիւնը գտած, կատարելութեան հասնող մի վարպետի ես նմանեցնում ինձ...:

Ես կարծում եմ որ քաջալերանքից աւելի՛, դու իրականութեանը դիտակցելու պէտք ունես. մանաւանդ քո հոգեկան խոկութիւնը ճանաչելու: Իւրաքանչիւր դիտակից անհատի մէջ կայ երկու անմնաւորութիւն, որոնք իրար հակասող, յաճախ իրար թշնամի, բայց միշտ իրար լրացնող ուժեր են: Համայն մարդկութեան ճակատագիրը անօրինող, բարոյականութեան եւ օրէնքների սկզբնական դրդապատճառն են նոյն հակամարտ ուժերը: Եւ առանց այդ անդուլ պայքարին, մարդկայնապէս, ոչինչ է կարող գոյութիւն ունենալ: Նրանք բոլորը քեզ ծանօթ են. ահա անունները կարեւորների՝ սէր –ատելութիւն, կեանք – մահ, չար – բարի, արու – էգ, եւայլն: Ուրեմն զարմանալի չէ որ դու քո մէջ երկպառակուած զգալով քեզ, հակոտնեայ ուղղութիւններով դիւթուած, միաժամանակ երկիր ու երկինք ցանկանաս: Մեր բոլորիս մէջ, երեւութապէս հակամարտ ու անհաչտ այս իզձերը, իրենց ժըղիտական, ծաւրացեղ արտայայտութեամբ իսկ, դառնում են ամենակարեւոր ազդակը կեանքի եւ ստեղծագործութեան: Եւ հիմա, յառաջարանի նմանող այս բացատրութիւններից վերջ, վերադառնանք քո նամակին ու փորձենք քո պարագան խնայապէս հասկանալ:

Նամակիդ դուցէ քսաներորդ ուշադիր ընթերցումից վերջ, աչքի զարնող առաջին բանը ՉԱՓԱԶԱՆՑՈՒԹԻՒՆՆ է:

Նախ, չափազանցում ես իմ դերը, իմ կարեւորութիւնը իբրեւ մարդ, բարեկամ կամ արուեստագէտ:

Երկրորդ չափազանցութիւնը ածականներիդ ծայրայեղութիւնն է (օրինակի համար, մեր առաջին հանդիպումը նը-կարագրող նախադասութիւնների մէջ): Ուրեմն, վերոյիշեալ չափազանցութիւն – ներից դատելով, բնականաբար կարելի է հետեւցնել թէ նոյնը կատարուում է, երբ խօսում ես քո երկպառակման, խռովքի, բարոյական տառապանքի մասին:

Չափազանցութիւնը՝ միշտ անկեղծութեան մի պակաս է ցուցնում. եւ քո նամակի մէջ անկեղծութեան այդ պակասը կատարուում է անդիտակցաբար. սխալ չհասկանաս, սիրելիս, չե՛մ ասում թէ դու կեղծում ես, այլ թէ չիմացութեան մէջ լինելով՝ պարզապէս, շատ բնական ու մարդկային մի խաղով (ինքնախաբէութեամբ, կամ ինքնախաբէութեամբ) չափազանցում ես այն, որ այդ պահին քո զգայնութեանց մէջ քեզ յուզում է, եւ որով դու ցանկանում ես ընթերցողը յուզել:

Այս խօսքերը քեզ դրելու համար, չորս օրէ ի վեր ես անձնական որեւէ աշխատանք դադարեցրել եմ. ամէն օր ժամերով մտածել նամակիդ այս կամ այն մասին: Ես շատ լրջութեամբ եմ ընդունել քո խօսքերը, ու, այժմեական զգայնումներիդ բաւարարութիւն տուող բոլոր խրատ ու քաջալերութիւն աւելորդ ու անբաւական համարելով, ես փորձում եմ բացատրել թէ այժմ ի՛նչ է քեզ պակասում. ինչ է քո արժէքն ու կարելիութիւնը. թէ ինչպիսի կերպով դու կարող ես ճանաչել. սակայն նրանցից ոչ մէկը իր խորունկ էութեամբ, մերձաւոր էր քեզ, եւ համապատասխան՝ քո հոգեկան ճըշմարիտ պահանջներին. նրանցից ոչ մէկը եղաւ այն հայելին որի մէջ դու կարենայիր քո գերագոյն խոհութիւնը ճանաչել: Ինձ մէջ դու տեսար պահակը քո կարելիութեանց, երազների եւ քո մէջ՝ իմ խենթ պատանեկութեան աւելի կատարելու եւ յուսատու մի եղբայրը ես տեսայ: Ուստի ճակատագրական էր որ մենք իրար համակրէինք. մէկը միւսիս ներկայութիւնն որոնէինք: Չէ՞ որ իւրաքանչիւրը՝ միւսի մէջ աւելի յստակ ու պայծառ էր տեսնում իր երազը:

Ցետոյ, թէպէտ ճշմարիտ է որ տարբեր ճանապարհ փնտռեցիր, հեռաւոր հորիզոններում. սակայն ճիշդ չէ թէ ինձանից հեռու՝ այլ քեզանից: Դու ինձանից հեռու՝ այլ քեզանից: Դու ինձանից հեռու՝ այլ քեզանից էիր փախչում. եւ որովհետեւ քեզ քեզանից էիր փախչում. եւ որովհետեւ ես կենդանի ապացոյցն էի այն բոլորի, որոնցից դու վճռել էիր հեռանալ՝ շատ բնական էր որ քո որոնումը քեզ ներկայանար որպէս հերոսական մի փորձ՝ ձերբազատուելու համար իմ ներկայութեան ազդեցութիւնից: Եւ չա՛տ հասկանալի է որ չիմօթ քո հոգեվիճակի մէջ, դու այն ժամանակ կարծէիր թէ նախկին կենցաղէդ հեռանալով՝ նորա – դոյն մի ապրելակերպ ընտրելով՝ քո ինքնայատուկ կամքն էիր պարտադրում քեզ: Թէ դու ազատագրում էիր քո էութիւնը՝ ծմակացնող իմ ստուերից: Թէ դու բարձրացնում էիր քո անձը՝ իր խոկ, իր անհատական կեանքի անկախութեան՝ որի բռնապետն էր անչուշտ, չափազանց համեստ ու ցաւատանջ իմ զոյութիւնը:

Բայց իրականութեան մէջ դու քեզանից էիր փախչում: Դո՛ւ՝ քո խոկ, քո խորո՛ւնկ, քո գոյութիւնը արգարացնող իրականութիւնից էիր փախչում – հեռանում. եւ այս բոլորի անխախտելի փաստն է որ այսօր անդադար ճամբորդելուց վերջ, հակառակ բոլոր ճիգերիդ, պարտաւորուած ես խոստովանել թէ այդ բոլորը տակաւին քո մէջն են իրական ու կենդանի: Թէ այն որ փորձել ես սպաննել՝ մեռած չէ: Թէ նրանից որ փորձել ես հեռանալ՝ քեզ հետ անդուլ ճամբորդել է ամէնուր. եւ այսօր բազմապատկուած զօրութեամբ արթնացել է՝ ու քեզանից հաշիւ է պահանջում, եւ... «այսօր ապելի բան երբեմ (իմ) խօսքերին պէտք ունես...»:

Հարկ կո՞յ չեշտելո՛ւ թէ ինչպիսի հասարակ ու անարժան մի կեանքի, դիւրին երջանկութեան որոնումն է եղել՝ ինքնախաբէութեամբ, դեղեցիկ բառերի տակ ծածկուող – բայց բարեբախտաբար դեռ անհետեւանք – այն «հեռացումը»: Այդ – նե՛նք:

Նամակիդ, իսկական տառապանքի զարմանն արտայայտող կանչերի մէջ, ինձ ամէնէն շատ յուզեց ինքնաբուխ, եղերական այս հարցը.

– Արդեօ՞ք այլեւս ուշ է: Մորապէս մտածուած իմ համոզումն ու անխարդախ պատասխանն է.

– Ո՛չ, բարեկա՛մ, ուշ չէ... եթէ: Ա-յո՛, կայ մի եթէ. նոյնիսկ մի քանի եթէներ: Եթէ սպասում ես որ իմ առաջարկները՝ մոդական խօսքերի կախարդանքով ինքնաբաւինքեան, քո մէջ պէտք եղած փոփոխութիւնները կատարեն, այդ պարագային, այո՛ ուշ է: Ես կարող եմ միայն պարզել՝ այն որ քո խառնաշփոթ հոգեվիճակի մէջ, անհանդոյց, անհը-նարին եւ յուսահատական է թուում: Մըթնացածը քեզանից կախում ունի՝ թէ դու ինչպէս կ'ընդունես առաջարկները. թէ ի՛նչպէս կը հասկանաս. ու մանաւանդ ինչպէս կը գործադրե՛ս, կը կատարե՛ս, կ'իրականացնե՛ս նրանց:

Այժմ դու դիտակից ես թէ դիւրին ճամբաները ոչ մի տեղ չեն տանում, կամ դէթ չեն տանում այնտեղ՝ որ դու կարծում էիր...:

Դու դիտակից ես թէ «այր – մարդի» մէջ խորապէս արմատացած, ընտանիք կազմելու բնազդական տենչանքների իրականացումը՝ անկարող է բաւարարութիւն տալ՝ մտային ու հոգեկան դերազանցապէս դիտակից պահանջներին: Դու դիտե՛ս թէ ամենացանկալի մի կնոջ ըզգուանքների հեչտանքն ու սէրը, թէ քո կեանքէն կենդանութիւն առացած մի երախայի, անպաշտպան, տկար ու պաշտելի էութեան բորբոքած յոյզերը, հակառակ իրենց կենսական քնոյթին, չեն կարող լեցնել այն պարապը, որ հոգեկան կեանքի բացակայութիւնն է թողել քո կեանքի մէջ: Որպէսզի որեւէ չափոթութիւն չլինի, աւելացնեմ թէ մի սիրած կնոջ ամուսինը եւ մի մանկան հայր լինելը՝ յուզական աշխարհի մէջ, անդին դանձ է ու հարստութիւն. կրկնում եմ՝ ՑՈՒՉԱԿԱՆ ԱՇԽԱՐՀԻ մէջ: Նա որ անթերի կերպով հայր է եւ ամուսին՝ որ այդքանով բաւարարուում է, որով, իր բոլոր իզձերը կատարեալ գոհացում են տանում՝ այդ հայրն եւ ամուսինը կարող է մարդկային կեանքի կատարելութեան մէկ տիպարը ներկայացնել: Ասում եմ կարող է, բայց դժբախտաբար ընդհանրապէս անկարող է. (դիւրին բառախաղ, աժան սրամտութիւն ու ծաղրանք չի այս, այլ իրականութիւն). անկարող է՝ այսինքն անդիտակի՛ց թէ ի՛նչ է նըշանակում այդ դանճը, եւ ի՛նչ են կարելիութիւնները, որոնք այդ անգնահատելի ժառանգութենէն բղխում են ինքնաբերաբար. եւ նա անտեսում է այդ հարըստութիւնը իր անձնական սեփականութիւնը համարելով՝ պարտաւոր է նաեւ ընդունել հոգեկան պարտականութիւններ, որոնց իրագործումով են միայն անխախտ ու անբաժան մնում՝ արժէքն եւ որակը իր դանճի.– այլապէս՝ անճկալի մի ժառանգութիւն...:

Ժամանակ է այստեղ մի մէջբերում անել քո նամակէն. ահաւասիկ.–

– « Բայց այսբաւիր (ընտանիքը) ինծի չի կրնար մոռցնել տալ ներքին անզսպելի ինչ ձայն մը, որ կ'ուզէ պոռթկալ՝ պոռալ, բանդել ամէն ինչ որ արգելք կը հանդիսանայ իր իրագործումին: Այսօր կը տեսնեմ վախով՝ որ պարտականութիւններն ու պահանջները իմ նոր կեանքին երկրորդական կը դառնան: Ու իսկական պահանջը կը մնայ միշտ նոյնը: Նախկին ու մայր պահանջը: – Դրել գեղեցկօրէն ու կարօտս յագեցնել... եւլն.: Ապա մի քանի տողեր վար, երախայիդ քո մէջ յարուցած յոյզերը նկարագրելուց վերջ, չարունակում ես՝ « Ան ներկայի իմ միակ երջանկութիւնն է, ու կորսընցուցած երազներուս մխիթարութիւնը կը դառնայ յաճախ: Բայց եւ այնուհանդերձ ոչ զաւակս, ոչ կինս կարող են իմ մէջ գրաւել այն տեղը՝ որ գրաւած է իմ երազած անհասանելի արուեստը»:

Եթէ այս խօսքերը ճշմարիտ արտայայտութիւնն են քո մտքի, եթէ այս խոստովանութիւնը, քո հոգուց բղխած՝ անխարդախ ու անկեղծ մի ազաղակ է, եւ, տարակուսանքի ու անճկութեան, յոյսերի մխաճոյղ դառնութիւնն է արտաշնչում, եթէ դեռ այսօր քո մէջ անփոփոխ, ո ր յ ն զղացումներն ու ո ր յ ն խօսքերը արթուն են, եթէ զղջումն ու ափսոսանքը տակաւին մտրակում են գիտակցութիւնդ, եթէ դարձեալ, միապաղաղ ու ձանձրալի թմբիր է թուում քո սովորական կեանքը, եթէ տակտին, այսօր, մտային ու հոգեկան ապրումների յաճախանքը՝ դեղեցկագոյն մի կնոջ տարփագին ու հեչտամոլ համբոյրների չափ ցանկալի է քեզ ու պաշտելի, եթէ արուեստի վերացական անհաս կատարելութեանը մերձենալու անդիմադրելի պահանջը՝ յանկարծակի զգոհութեացող բնազդական տենչերի սաստկութեամբ, իսկապէս փոթորկում է հոգիդ, ու եթէ դերարթնութեան պահերին դու դիտակցում ես թէ առանց արուեստի՝ քո կեանքի մի կարեւոր, եթէ ոչ էական մասը՝ զուրկ ու դատարկ մնալով ընդունայն կ'անցնի՛. եթէ այս բոլորը դու կարող ես յստակօրէն տեսնե՛լ, նչմարե՛լ քո մէջ, եթէ քո խոստովանութիւնը, պարզապէս մի քանի ժամերի, անցողական խռովքն ու զժգոհութիւնը արտայայտող՝ «բանաստեղծական» չատախօսութիւն չէ՛, այդ պարագային արտօնուած է քեզ ամենաարժէք երազներիդ իրականացումը յուսալ: Ես անձնապէս պատրաստ եմ այժմ իսկ հաւատալու, թէ հակառակ անխուսափելի չափազանցութեանց, դու ինձ ճշմարտութիւնն ես գրել: Բայց մեզանից իւրաքանչիւրը իր առաւելութեանց հետ ունի նաեւ իր պակասութիւնները. իսկ շփոթութիւնը բոլորիս մէջ ընդհանրացած մի տկարութիւն է: Ուստի, նախքան իմ կարծիքն ու թելադրանքները հաղորդեմ քեզ, ես կը սպասեմ, մինչեւ որ ինքզինքդ հարցաքննելուց վերջ, դու կը տաս պատասխանը. այսինքն, միանգամընդմիշտ կ'որոշես, կ'ընտրես՝ ճակատագրական ու այլեւս անփոփոխ ուղղութիւնը քո կեանքի:

Անհամբեր սպասում եմ պատասխանիդ: Երեսունամեայ մի երիտասարդ ես այստարի. ուստի անհնարին ու քաջ եղի՛ր. մանաւանդ անկեղծ ու անձնազոհ. այդպիսով միայն դու իրաւունք կ'ունենաս ամէն ինչ գոհել՝ յանուն արուեստի:

Սպասում եմ պատասխանիդ. ինչ էլ լինի այդ, ես կը մնամ, ինչպէս այսօր, կատարելութեան երազներով չարչարուած քո բարեկամը, քո հոգու մերձաւոր եղբայրը՝

ՑԱՐՈՒԹ ԿՈՍՏԱՆԴԵԱՆ

1946

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
12
MARDI
12 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.080 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.080

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ - ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ

ՏԱՐԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Կառավարութեան բաղկացուցիչ երկու տարրերը պատեհ նկատած էին այս հանդիպումը, այլապէս խրամատը կրնար մեծնալ: Արդիւնքը մեծ բան չէր, ան չուշա, եւ մանաւանդ Լեհաստանի չուրջ՝ համաձայնութիւն մը անհամաձայնու թեան վրայ: Տեսակցութենէն եառ հրապարակուած հասարակաց զեկոյցը մեծ նորութիւն մը չէր կրնար բերել ուրեմն: Հոն կ'ըսուի՝ «Ընկերվարական կուսակցութեան եւ համայնավար կուսակցութեան պատուիրակութիւնները հանդիպում ունեցան Ճունուար 8ին, Ֆրանսական համայնավար կուսակցութեան կեդրոնատեղին: Ջեռնարկեցին մտքերու լայն փոխանակութեան մը, ինչպէս բնական է քաղաքական երկու մեծ կազմութիւննե րու միջեւ, միացած կառավարութեան մէջ: Երկու կողմերը ղրական գաղտնի մը ունեցան փոփոխութեան քաղաքականութեան վրայ, տարուած Ֆրանսայի մէջ, Մայիս 10-էն եւ Ճունիս 23-ի իրենց համաձայնութենէն ի վեր: Հաստատեցին իրենց կամքը զօրակոչի ենթարկելու հանրային կարծիքը, զօրավիգ կենալու համար այդ քաղաքականութեան: Երկու պատուիրակութիւնները համեմատեցին իրենց տեսակէտները Լեհաստանի կացութեան մասին եւ այդ առընչութեամբ հաստատեցին տարբերութիւններ եւ տարակարծութիւններ»:

Ժոսիէն տեսաւ ուրեմն թէ համայնավար կուսակցութիւնը բան չէ փոխած Լեհաստանի նկատմամբ իր դիրքին մէջ, այլ խօսքով ընկերվարական ները չեն յաջողած «շարժիլ» տալ համայնավարները, ինչպէս կը նախատեսէին քանի մը շաբաթէ:

Երկուշաբթի առտու, համայնավար կուսակցութեան քաղաքական Բիւրոյի անդամ՝ Փօլ Լօրան պատասխանելով Առլէթ Շապոյի հարցումներուն ձայնասփիւռի Ֆրանս-Ինթէր կայանէն, կ'ըսէր թէ խզումի որեւէ պատճառ չի տեսներ երկու կուսակցութիւններուն միջեւ: Գալով սակայն ուղղակի հարցումին՝ «ի՞նչ տարբերութիւն կը տեսնէք բանտարկուած Լեհ սէնտիքալիստներու եւ Թուրք սէնտիքալիստներու միջեւ», համայնավար պատասխանատուն անուղղակի պատասխանեց.- «Լեհաստանի մասին մեր դիրքը՝ պատասխանատու դիրք կը նկատենք եւ ան, որ կրնայ ամէնէն աւելի օգնել կացութեան կարգադրութեան: Գալով Թուրքիոյ, իմացայ որ Սալանտեան Նորհուրդը նիստ կը գումարէ եւ իբրեւ օրակարգ ունի Լեհաստանի կացութիւնը, կը խորհիմ որ աւելի լաւ կ'ընէ զեղբաղելով իր կազմակերպութեան անդամ՝ Թուրքիոյ կացութեամբ»:

———×———

ՋԻՒՆ — ՋՄԵՌ

Եւրոպա, Ամերիկա, խիստ ձմրան մը զոհ են քանի օրէ: Ֆրանսա, ըստ «իր սովորութեան», երկուքի բաժնուած էր, Լուառէն վեր եւ վար: Վերը՝ ամէն տեսակէտով աղէտալի էր կացութիւնը: Ջիւն, ցուրտ, սառ, ապա ողողում ու նաեւ տեղ – տեղ գետերու յորդում եւ մշուշ: Երթեւեկը կամ անկարելի կամ վտանգաւոր էր եւ արկածներն ալ բազմաթիւ, երբեմն նոյնիսկ մահացու: Ամէնէն ծանր կացութիւնը վիճակուած էր Պրեթաններէն, ուր Ֆինեսթէռի նահանգի մէկ մասին 11 հազար բնակիչները քանի օրէ ելեկտրականութենէ ալ զրկուած են եւ հեռաձայնէ: Ինչ ոար աւելի ծանրակիր բնոյթ առած է այս տարուան ձմրան, Ֆրանսայի մէջ, ցուրտին եւ ողողումներու զուգադիպութիւնն է, Շառանթը 5,02 մեթրի հասած էր եւ Անկուլէմի ցած թաղերը ջուրերու մէջ էին, Լուէնը եւ Սէնը կրկին բարձրացած էին չարաթաւերջին: Մխիթարութիւն է, թերեւս, Ֆրանսայի հիւսիսային շրջանը բնակողներուն համար, ըսել թէ ուրիշ երկիրներ, կացութիւնը շատ աւելի դէշ է, օրինակ՝ Անգլիա, Նորվեկիա, Քանատա, Միացեալ – Նահանգներ եւ Սիպէր: Մեծն – Բրիտանիա, արդարեւ մինչեւ 26 աստիճանէն վար էր եւ ցամաքի կամ օդի երթեւեկը գրեթէ դադրած, մինչ յանկարծական մահեր ալ կը պատահէին ցուրտին հետեւանքով: Անգլիա 1895-էն ի վեր նման ցուրտ չէ ունեցած: Նորվեկիա գերոյէն վար 29 է եւ Սիպէր՝ 60···: Լեհաստան ալ, որ ուրիշ հոգեր ունէր արդէն, Վիստուլի յորդումներուն հետեւանքով այլ դժբախտութիւններու են – թակայ է: Երկու հազար հոգի տեղա – փոխուած եւ քանի հազար ուրիշներ ալ վտանգի տակ են:

× Փարիզի՝ Օրլիի եւ Ռուասիի օդակայաններու մէջ ալ օդանաւերու երթեւեկը բաւական խանգարուած է:

× Քալիֆորնիոյ մէջ, տեղատարափ անձրեւներ աւեր գործած են Սան – Ֆըրանսիսքօ եւ Սանթա – Քռուզ, ուր 26 մեռեալ կայ, 539 վիրաւոր եւ 280 միլիոն տոլարի վնաս, մինչ քանի հոգի ալ անհետացած են:

Ինչ կը վերաբերի Ֆրանսայի, օդերեւութաբանական սպասարկութիւնները յաւատես չեն գալիք օրերուն համար:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՕՂՈՎ

ՀՌՈՄԻ մէջ ձերբակալուած են տասը անդամներ կարմիր Ջոկատներուն, որոնցմէ մէկը՝ «պատմական պետ» մը կը նկատուի: Փրոֆ· Ճիուլանոյի Սենյանի ոճրագիտութեան դասախօս էր Ֆիռենցէի համալսարանը եւ մասնագէտ արդէն լափակման հարցերու: 1980-էն ի վեր դաղտագողի կեանք մը կը վարէր: Երբ քունէն արթնցուցած են Տ. Ի. Կ. Օ. Ս-ի (իտալական հակահաբեկչական ոստիկանութիւն) անդամները, Սենյանի նախ ըսած կ'ըլլայ· – «մի՛ կրակէք, կը յանձնուինք, մենք զմեզ քաղաքական բանտարկեալ կը հռչակենք» բայց քիչ եառ, աւելի ինքնավստահ աւելցուցեր է «Շատ մի՛ պարծենաք, ձեռք առնուած ներքին նոր օրէնսդրութեանց համաձայն, 48 ժամէն ձեզմէ մէկը կը ազատնուի»: Ցարդ, լուր չկայ ամերիկացի զօրավարին՝ Տոզիէրը, որու առեւանգումէն ի վեր բոլոր փնտռտուքները արդիւնք չեն տըուած:

ԹԵՀՐԱՆԻ մէջ, նախագահ Խամէնէիի եղբայրը՝ հոճաթոլեսլամ Խամէնէի մահափորձի ենթարկուած է, բայց միայն թեթեւօրէն վիրաւորուած է: Ըստ ճայնատուին Մուճահետոլիններու դրոշծըն է:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ – ՊԼՕՐՈՒԹի մէջ լիբանանեան չիի համայնքին բախտաւորները 15 մեռեալ եւ 50 վիրաւոր պատճառած են, վերջին երեք օրերուն: Կռիւները ծայր տուած են քաղաքապետական Ա. մ ա լ ի քաղաքագօրքերուն եւ «Լիբանանի համայնավար Ազատին»ի անդամներուն, ատոնք ալ՝ չիի, համայնավար կուսակցութեան եւ իրաքամէտ Պասսի անդամներուն միջեւ:

ՓԱՐԻԶի մէջ, 3 եղեռնափորձեր կատարուած են Կիրակիէն երկուշաբթի լուսնալիք դիշերը, առևտրական հաստատութեանց դէմ, որոնք ընդհանրապէս արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն հետ կ'աշխատին: Տէր եղած է «Բակունին - Կոտանկ - Փարիզ», ցարդ անծանօթ խմբակ մը:

ԹՈՒՐԲԻՈՆ նուիրուած յայտագիր մը սփռեց Ֆրանս - Էնթէր կիրակի ժամը 12-էն 12·45-ին, ուր պատասխանատու Թուրքեր ալ, կեղծուած ձայներով որպէսզի չճանչցուին, հաստատեցին թէ չարչարանքի կիրարկումը ընթացիկ է բայց, ճշդեց վկայ մը, չարչարանքի թեֆթոլո - ժիճ իր թերիներն ունի, քանի որ չուրջ 100 հոգի մեռած են ինչ որ չարչարանքին հետապնդած նպատակը չէ···:

ՓԱՐԻԶ – ՏԱՖԱՒ ռալլիի անդամ մը եւս զոհեր տուաւ: Լը Փուան չարաթաթերթին Թղթակցուհին՝ Իւրսուլա Զէնչ մեռած է բեռնատար կառքի մը արկածին հետեւանքով, ուրիշ երկու ծանր վիրաւորներ ալ կան:

ԹՈՒՐՔ ԴԵՐԱՍԱՆ եւ ծանօթ բեմադիր՝ Եըլմազ Կիւնէյ, որ Եւրոպա ապաստանած է, եօթնուկէս տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, ի բացակայութեան, «համայնավար քարոզչութեան» ամբաստանութեամբ: Հեղինակն է «Հօտը» ֆիլմին եւ վերջին տարիները, 19 տարուան պատիժ մը կը կրէր երբ, Հոկտեմբերին յաջողեցաւ փախիլ եւ Եւրոպա գալ:

ՊՈԼՍԷՆ կը հաղորդէն, որ Կիրակի առտու կանուխ բախում մը պատահած է ճեպընթացի մը եւ բանուորներ փոխադրող կառախումբի մը միջեւ: Նուազագոյնն ինը մեռեալ կայ: Արկածը Ատանայի մօտ պատահած է:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՀԱՑ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ

Հայաստանի դիւնամոյական ազատ ուճի խումբ մը ըմբշամարտիկներ Սուխումի մէջ մասնակցած են համամիութենական պատանեկան մրցաշարքին եւ կիրուվականէն Ա· Դաւթեան ախոյեան հանդիսացած է:

×

ԿՈՓԱՄԱՐՏ

Գոմէլ տեղի ունեցած կափամարտի համամիութենական մրցումներուն յաղթանակներ տարած են Հայաստանի մարզիկներէն Գ· Թեւոսեան, Կ· Խաչատրեան, Ղ· Դանիէլեան եւ Ս· Սահակեան:

×

ԾԱՆՐԱՔԱՐՁՈՒԹԻՒՆ

Աչտարակի շրջանի Արայի պետական տնտեսութեան մշակոյթի տունը տեղի ունեցած է Անդրկովկասի Հանրապետութիւններու գիւղական ծանրաքարշներու ախոյենութիւնը: Անհատական եւ խմբային դասաւորումներու մէջ առաջին հանդիսացած են Հայաստանի մարզիկները:

×

ՄԱՐՄՆԱՄԱՐԶՈՒԹԻՒՆ

Սպարտակ մարզական ընկերութեան կեդրոնական խորհուրդի Պոլտավայի մէջ կազմակերպած մարմնամարզութեան համամիութենական մրցաշարքին, երեւան – նէն Ա· Իսկոյեան եօթը մեռալ չահած է՝ մարմնամարզութեան զանազան ճեւերու մէջ:

Կրեկուար (Գոգօ) Ասլանի Մահը

Գրիգոր Ասլանեան, սկիզբը ծանօթ՝ Գոգօ Ասլան անունին տակ, յետագային Կրեկուար Ասլան, արտի սուր տաղնապի մը զոհ գացած է Քորնուայի (Անգլիա) իր բնակարանը, 73 տարեկանին:

Պատերազմէն առաջ է, որ, արուես – տագէտի իր ասպարէզը կը սկսէր Ռէ Վանթիւրայի նուագախումբին մէջ, «քոլեժիէնները» ինչպէս ծանօթ էին, երգով ու նուագով: Ո՛վ չի յիշեր մինչեւ այսօր՝ «ամէն ինչ լաւ է, տիկին Մարքի – զուհի»: Գրաման շրջանին, Ռէ Վանթիւրայի հետ հարաւային Ամերիկա կը գաղթէր, բայց վերադարձին, Ազատագրու – մէն ետք, ժամանակները փոխուած են «Քոլեժիէնները»ը ծերացած, ինչ որ պատճառ կ'ըլլայ որ տաղանդաւոր նուագածու – երգիչը ծնունդ տայ այլապէս տաղանդաւոր դերասանի մը, ու Գոգօ Ասլան՝ դառնայ Կրեկուար Ասլան: Մոնմարթ կը վկայէ, որ վերջին «երկրորդ դերե – ր»էն մէկն է, որ կ'անհետանայ իր մահով: Հարիւրաւոր ֆիլմեր դարճուցած է Ֆրանսա, Անգլիա, նաեւ՝ Հոլիվուտ անշուշտ: Ցիշենք՝ պ· Արքատինը Օրսըն Ուելսի, լէ ռասին տի – սիէլ, լը ռուա տէ ռուա, հարիւրաւորներու կարգին: Ինչպէս ամէն ամբողջական դերասան, Կրեկուար Ասլան նաեւ բեմի արուեստագէտ էր եւ բազմաթիւ անդամներ առիթ եղած է գնահատելու նաեւ իր թատերական տաղանդը: Էր նաեւ հեռատեսիլի դերասան մը եւ դարձուցած է բազմաթիւ թերթօններ:

Ինիկ Պոլսեցի, Գրիգոր Ասլանեան, ինչպէս կը դրեն Ֆրանսերէն թերթերը, Փարիզ կուգար իր ծնողքին հետ, 1915-ի ջարդերէն եառ: Երբեք չէր խզած իր կապը հայ գաղութին հետ եւ երբեք չէր մերժեր որեւէ մասնակցութիւն կամ օժանդակութիւն, երբ դիմում ըլլար իրեն: Հեռատեսիլի յայտագրի մը պատրաստութեան առիթ էր, որ զինքը տեսանք քանի մը տարի առաջ, Եան'ց, աւելի եառ հայկ· ձեռնարկի մը մէջ, Ռոզի Վարդի հետ եւ դեռ բազմիցս անկէ առաջ ալ:

«Բրիտանական» տիպար մը ունէր, հակառակ իր Թուխ դիմագիծին, իր կըրթութեամբ, վայելչութեամբ, քաղաքավարութեամբ: Պարզ, համեստ, հաղորդական, Կրեկուար Ասլան կը պատկանէր սերունդի մը, որ բծախնդիր դիտակցութիւնն ունէր իր արհեստին ու արուես – տին:

ՏՈՄՍ

ԴԱՏ

Արհեստակցական ընկերութեան հարիւրաւոր անդամներ քաշկռտած բերին մարզարանի մը մէջ՝ դատելու համար: Ամբաստանուած զինուորական պետական հարուածէն եառ հաստատուած իշխանութեան դէմ դաւադրութեամբ:

Փաստաբանները լսարանէն դուրս եկան՝ բողոքելու համար պաշտպանութեան իրաւունքներուն սահմանափակումին դէմ: Ընդհանուր դատախազը տասնեակ մահապատիժներ պահանջեց:

Անհրաժեշտ է համակամութիւն բառը սորվիլ Թրքերէն եւս:

ՊՐՈՒՆՕ ՖՐԱՓՒ

«Լը Մոնտ» Ճունուար 10/11

1981

ԴԷՊՔԵՐ, ԴԷՄՔԵՐ, ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

Պատրաստեց՝ ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ

1· – Ճոնաստան մաս կը կազմէ Եւրոպայի Հաստարակաց Շուկային։ Տասներու Եւրոպան կը ծնի։

4· – Եղեռնափորձ Շանէլ հաստատու – թեան դէմ, ռիւ Ֆամպոն, Փարիզ։

5· – Երջչարի (հիւսիսային Անգլիա) խեղդողը, բեռնակառքի վարորդ մը, կը ձերբակալուի։ 1975–էն ի վեր տասներեք կին խեղդած էր։

20· – Պատմական օր մը Մխայեալ – Նահանդներու համար։ Նոր նախագահը, Ռեկըն, երդման արարողութիւն կը կատարէ, մինչ Թեհրանի 52 պատանդները ազատ կ'արձակուին։

22· – Պատմական դէպք։ Կին մը՝ Մարկըրիթ Եուրսընար մուտք կը գործէ Ֆըրանսական Ակադեմիայէն ներս։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ

2· – Փարիզի նոր Արքեպիսկոպոս կը նշանակուի լեհ հրեայ մը՝ Ժան – Մարի Լիւստիժէ, Արքեպիսկոպոս Օրլէանի, յաջորդելով կարդինալ Մարթիի։

23· – Սպանիա։ Պետական հարուած· քաղաքային պահակներու խումբ մը, զինաւորութեամբ գնդապետ Անթոնիո Թեխերո Մոլինայի կը խուժէ ու կը ղեկավարէ խորհրդարանը (Քորթէս), քանի մը ժամուան համար։ Թագաւորը Խուան Գարլոս կ'ամբաստանէ իր հեղինակութիւնը։ Ամբողջ տարին Սպանիան պիտի ցնցուի Ֆրանքիստաներու եւ էթա–ի կողմէ։

26· – Բախտը կը ժպտի Թուլոն քաղաքի ընտանիքի մը։ Լոթոն կը բերէ 977 միլիոն հին Ֆրանք։

26· – Ֆրանսական Թէ – Ժէ – Վէ–ն (մեծ արագութեամբ կառախումբ) կը կատրէ արագութեան աշխարհի մրցանիշը, ժամական 380 քիլոմեթրով։

ՄԱՐՏ

4· – Ահաբեկում։ Երկու Թուրք դիւանագէտներ կը սպաննուին Փարիզի կեդրոնը։ Արարքին տէր կ'ըլլայ Հայկական Գաղտնի Բանակը։

15· – 60–ամեակ Թուրք եւ խորհրդային դաշնագրին։ Բրեժնեւ շնորհաւորական հեռագիր կը ղրկէ զօր· Քէնան Էվրէնի, շնորհաւորելով Թուրքերը։

30· – Ռաչինկիըլնի մէջ, մահափորձ Նախագահ Ռեյկընի դէմ։ Մարդասպանը՝ անհաւասարակշիռ մը, կը ձերբակալուի։

ԱՊՐԻԼ

12· – Քափ – Քանաւերալ։ Տարուան անջրպետի նուաճումը՝ ամերիկեան Գոլումպիա անջրպետային մաղուզը։

16· – Ֆրանսայի մէջ նախագահական ընտրութիւններու պայքարը սկսած է։ Ահաբեկչական արարք ժիսքար Տ'Էսթէնի դէմ, Այաչիոյի օզակայանը։ Մէկ մեռաւ, եօթը վիրաւոր։

ՄԱՅԻՍ

5· – 66 օրուան կամաւոր ծոմէ մը ետք, Իրլանտայի մէկ բանտին մէջ կը մեռնի Պոպիսանտա։ 1981–ին, ինը այլ Իրլանտացիք կը մեռնին հետեւելով իրենց առաջին մարտիրոսին։

10· – Պատմական օր մը Ֆրանսայի համար։ 5–րդ Հանրապետութեան առաջին ընկերվարական Նախագահն է՝ Ֆրանսուա Միթերան։

13· – Հռոմի մէջ, մահափորձ Յովհաննէս – Պօղոս Բ. Պապին դէմ։ Ահաբեկիչը Թուրք մը՝ Մէհմէտ Ալի Աղճա։ Մեծ յուզում աշխարհի մէջ, մանաւանդ՝ Լեհաստան։

21· – Նախագահ Ֆրանսուա Միթերանի առաջին օրը։ Էլիզէէն Պանթէոն անց – նելով Օթէլ տը Վիլէն՝ ճառեր, ոգեւորութիւն եւ ժողովրդական պարահանդէսներ։ Նոր նախարարապետը՝ Փիէռ Մոռուա։ Կառավարութիւն մը առանց համայնավարի։

28· – Ահաբեկչութիւն։ Եղեռնափորձ Հ· Բ· Ը· Մ·ի «Ալեք Մանուկեան» Մշակութային Կեդրոնին դէմ։ Մէկ մեռաւ, քովի չէնքին դռնապանը, եւ նիւթական վնասներ։

ՅՈՒՆԻՍ

4· – Ռումբ մը Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ առջեւ։ Ռումբը կը խածատուի պայթումէն երկու վայրկեան առաջ։

5· – Երրորդ ռումբ մը, այս անգամ Իսիի Ս· Մարիամ Եկեղեցւոյ առջեւ։ Օդը կ'եղէ եկեղեցւոյ մուտքի դուռը եւ կը վնասուի նաեւ դրասենեակի դուռը։

8· – Իսրայէլեան ռմբակոծում Իրաքի վրայ։ Թիրախ՝ Թամմուզի հիւլէական կայանը։

11· – Եղեռնափորձեալէն ետք, Փարիզի Հայութիւնը, բազմահազար, լուռ այլ պատկառելի ցոյցով մը կը բողոքէ Հայկ· Մշակութային Կեդրոնի մը եւ երկու եկեղեցիներու դէմ կատարուած ահաբեկչական արարքին առթիւ։

12· – Ալֆրեսօ, վեց տարեկան իտալացի մանուկը կը մեռնի ջրհորին մէջ։

13 – 14· – Հայկական ցոյցեր նաեւ Լիոնի եւ Մարսէյլի մէջ։ Բազմահազար Հայեր կը բողոքեն հակահայ արարքներուն դէմ։

16· – Օռիոլի գարշելի արարքը։ Ընտանիք մը ամբողջ կը ջարդուի։

21· – Երեսփոխանական ընտրութիւնները կը հաստատեն ընկերվարական կուսակցութեան յաղթանակը։ Ընկերվարական բացարձակ մեծամասնութիւն Ազգ· Ժողովին մէջ։

23· – Փիէռ Մոռուա կը կազմէ իր երկրորդ կառավարութիւնը։ Պատմական անկիւնադարձ մը, 37 տարի վերջ, համայնավարները կը վերադառնան Ֆրանսայի կառավարութեան մէջ։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՆՇՄԱՐՆԵՐ

Գոնէ կեանքի մէջ՝ Մէկ Անգամ...

—o—

Առաւօտ է, հազիւ արթնցած՝ կը դեռ – դերիմ պատուհանիս առջեւ··· կը հեռաւէմ փողոցի անցուդարձին··· Մեծ անհամբերութեամբ կը փնտռեմ, մեր թղթատարը, կարծես ան ըլլայ, խաղա – դրութեան աւետիսն հասցնող, գինադադարի մը ազատնին կամ մոռցուած սի – գարի մը տուփերէ լուրեր, դանձեր բերող սուրբ – հանդակ մը։ Իր երանե՛լի «սիլուէթ»ը, թեւարձակ կռունկի նման կը սուրայ, կը թառի տունէ – տուն, ձգելով, հո՛ս – հո՛ն, հազա՛ր ժպիտ, հազա՛ր յոյս, նաեւ հազար մտահոգութիւն։

Մօրեղբօրէն կը նեռուիմ դուրս, իմ բաժինը վերցնելու, հարիւրաւոր թուղթերու, ծրարներու մէջէն։ – Ահաւասիկ իմ դանձերը ··· բազմազրոյց նամակներ ··· դոյզնդոյն բացիկներ, լրագիրներ։ Կը փռուին առջեւս։ Կը խորտակուիմ, նոր օրուան նոր յոյսերը աւետաբերող իմ պաշտելի թուղթերուս մէջ։

Կը նայիմ նկարներ, վերնագիրներ։ Կը փնտռեմ ինծի սիրելի նիւթեր, ծանօթ կամ անծանօթ անուններ, աստղագրու – թիւններ։ Վերջապէ՛ս, Մեսրոպեա՛ն տառերով, ամէն ինչ, կը գրաւէ զիս, կը չոյէ կարօտաթաղձ աչքերս··· – Այսօր, շատ աչքառու նիւթեր չկան չուրջս։ Հազիւ ակնարկ մը կը նետեմ վերնագիրներուն, ահա կը նշմարեմ, գրութիւն մը հայրենիքէն։ Լայնածաւալ ու նկարագրագիր։ Նիւթ մը, հմայիչ ու առինքնող՝ նաեւ կենսական ու չահեկան։

«Յանո՛ւն Ընտանեկան Երջանկու – թեան»· – Կը կարդամ այս յօդուածը, մէկ սլացքով ··· մէկ շունչով։ – Հարանեկան արարողութեան մը նիւ – թական ու բարոյական իմաստը, ընդգըկող ու վերլուծող այս գեղեցիկ նկարագրութիւնը կը պարզէ, կը յիշէ, կը բացատրէ ամէն ինչ որ կը վերաբերի յաջող ու երկարակեաց ամուսնութեան մը։ Բայց պարզամտօրէն հոգիս կը փնտռէ մի քանի տող ու ակնարկ ալ մեր տոհմիկ բարք ու սովորութեանց, ծէս ու աւանդութեանց վերաբերեալ։ – Կը դիտեմ նկարները··· Ո՛հ, ի՛նչ գեղեցիկ, ճերմակ, անբիծ հարսանեկան զգեստներով, ձեռքին ծաղիկները, ժպտուն ու երջանիկ հարսնուկը կը յառաջանայ ··· «Մենաէլսոն»եան եղանակներով, դէպի իր փեսացուն, որ նոյնքան լուրջ, քաղաքացիի վարքով, արդիական զգեստներով, փողկապով կանգնած է, սիրազեղ, իր հարսի կողքին։ Ուրիշ նկարի մը մէջ՝ նոյն զոյգը, չրջապատուած իրենց սիրելիներով··· հարսնեւորներով···։ Ու – շադրը ու ամփոփուած կ'ունկընդրեն, ամուսնական արարողութեան պատ սլինոզ մը, ձեռքին բռնած կանոնագիրքը։ Ու – րեմն, տեղւոյն քաղաքապետուհին է որ, կը կատարէ այս պաշտօնը։ – Կը խորհրդածեմ ես պոհունակ։ Ինչ լաւ ուրեմն մեր երկիրն ալ այսքա՛ն յառաջացած է եւ տեղ կուտայ, ամէն մարզի մէջ՝ կնոջ հաւասարութեան, նաեւ կառավարական, բարձրորակ պաշտօններու մէջ։ Ուրախ սրտով, բայց անհամբեր կը շարունակեմ ընթերցումս, փնտռելով այս արդիական հանդիսութեանց նկարագրութեան մէջ մէկ բառ, մէկ խօսք ալ՝ մեր աւանդական հարսանիքներու սովորութիւններէն։

Այո՛էն, Նարօտէն, քաւորէն, եւ այլն։ Բայց, աւա՛ղ ··· յուսախաբ կը մնամ։

Ամէն ինչ լաւ, ամէն ինչ, կարգին ··· ընտանեկան ու բարոյական, ամէն բացատրութիւն, արդարութիւն, տեղն ու տեղօք չեշտուած։ Աւելին, գործնական ու իրաւաչիտական հարցերու շուրջ, յաւուկ, ակնարկ, զոյգերու առողջապահական ու անառեսական իրաւունքներու մասին։ – Անթերի, գոյապաշտական ծրագիրներ, ապահով, երջանիկ, հրաշալի տեսլական։ Բայց ···

Հոգիս ճզմուած, արմատներս կոխկըռտուած կը զգամ։ Յուզուած ու խոնաւ աչքերով կրկին կը դիտեմ նկարները ու կը բաղդատեմ մեր աշխարհատարած սփիւռքի հարսանեկան արարողութեանց ու տարազներու հետ։ Այս կողմերն ալ պատկերը չատ սիրտ բացող չէ։ Հետզհետէ այլափոխուող բարք ու սովորութիւններով։ Կը նկատեմ թէ, ընդհանրապէս՝ նմանութիւնը անժխտելի է, եւ օտարամոլութիւնն ու անպաշտութիւնը անսանձելի։ Կը խորհրդածեմ յուսալքութեան մէջ։ – Ո՞ւր են մեր գեղեցիկ, տոհմիկ զգեստները, մեր ինքնութիւնը ցոլացնող, չեշտող տիպարները ··· «Գունէ կեանքի մէջ, մէկ անգամ···» հայկական արդուզարդը, «թէ՛լ – բէչէ»ն, ու նախշուն հարսնաքօղը···։ Ո՞ւր են մեր այնքա՛ն նախանձելի, յատկանշական սուրբ զմբէթներու, խորհրդաւոր չուքի

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԱՏ

ՎԻԿՏՈՐ ԲԱԼԱՑԵԱՆ

Ռուզանը բարակիրան, նուրբ, սիրունիկ աղջիկ էր։ Նա աւելի չատ դնչուհու էր նման, քան Հայի· փարթամ, սեւ մազերի տակից փայլփլում էին խոշոր ականջօղերը, բարակ, նուրբ չուրթեր ունէր, կրակոտ աչքեր, որոնց մէջ անըսնէր, կրակոտ ջերմութիւն կար պահուած։ Կան մարդիկ, որոնք հէնց առաջին հանդիպումից այնպէս անմիջական են լինում, համակրանք են առաջացնում, որ քեզ թըռւում է, թէ հարիւր տարուայ բարեկամներ էք։ Դանիէլեանն այդպիսի զգացում ունեցաւ Ռուզանի հետ ծանօթանալուց յետոյ ու գտաւ էր, որ չուտով պէտք է վշտացնի նրան։

– Ուկրանիացի բանաստեղծ Բոգդան Զալին էլ է այստեղ հանգստանում,– ասաց Աբարատը,– մտերմացել ենք հետը։ Հիանալի մարդ է···

– կինն էլ աքանչելի է,– աւելացրեց Ռուզանը,– վաստակաւոր արտիստուհի է, աշխատում է կիէւի պատանի հանդիսատեսի թատրոնում··· Երկուսն էլ սիրահարուել են Աբարատին։ Կը միանա՞ք մեր խմբին։

– Սիրով,– ինչու չէ,– պատասխանեց Դանիէլեանը՝ մտածելով, որ վշտացնելու է նաեւ ուկրանիացի բանաստեղծին ու նրա տիկնոջը։

– Սեփական աւտոմեքենայով են եկել,– աւելացրեց Աբարատը,– լեռնային մի գիւղում ծանօթուհին է ստեղծել, վըրացական կարմիր գինի է բերում, ինչ որ մեռոն լինի···

– Ես գերազասում եմ գարեջուրը,– փորձեց խուսանաւել Դանիէլեանը։

– Այդ պրոբլէմն էլ կը լուծենք։ Տես նո՞ւմ էք այն չէնքը, պարում միշտ չեխական գարեջուր է լինում։ Ռուզանի հետ մի անգամ գնացել ենք այնտեղ։

– Այս կարճ ժամանակամիջոցում արդէն հասցրել էք այդքան բան պարզել, կեցցէք···

– Մի անգամ էլ չուկայ ենք գնացել։ Պիցունդայի չուկան չատ հարուստ է։ Գնջու մխա, լոր գնեցի, Բոգդան Զալիի հետ անուռում խորոված արեգինք։ Իսկ փողոցի միւս կողմում ապակեպատ փոքրիկ ռեստորան է, կարմրախայտ են տապկում։ Այս երեկոյ կարմրախայտի եմ հրաւիրում։

– Շնորհակալ եմ,– մտաբազ ասաց Դանիէլեանը,– վախենում եմ այդքան ուտեսի թատրոնում։ Ես ինձ ուղեկցով չէք եկել,– հարցրեց Ռուզանը։

– Չէ, մի քանի օրով։

– Ափսոս։

– Ձլինի՞ գործով էք եկել, ընկեր Դանիէլեան,– հարցրեց Աբարատը։

– Համ գործով, համ էլ ասի՝ քիչ կը հանգստանամ։

– Չէ, եթէ գործով էք եկել՝ էլ ի՞նչ հանգիստ···

– Աւելի լաւ չի՞ լինի՝ ջրային հեծանով մի քիչ ման զանք,– առաջարկեց Դանիէլեանը։

– Ուզո՞ւմ էք, Ռուզանի հետ գնացէք։

– Չէ· միասին գնանք, կարծում եմ, Ռուզանը չի առարկի։

– Ոչ, ի՞նչ էք ասում,– ժպտաց Ռուզանը։

«Գեղեցիկ, նախանձելի առատնաչար ունի»,– մտածեց Դանիէլեանը։

Քիչ անց ջրային հեծանիւը զանգաղ անցաւ ափին մօտ լողացողների կողքով ու շարժուեց դէպի ծովի խորքը։

– Երեւում է, այստեղ ուրախ եա անցկացնում ժամանակը։

– Այս հեծանիւը լաւ է մարզում մարդու ոտքերը,– պատասխանեց Աբարատը։

– Ռուզանը լաւ աղջիկ է երեւում, բարեհամբոյր, մարդամօտ է··· Ե՞րբ էք ամուսնանալու։

– Համարեա ամուսնացած ենք···

– Հարսանիք չէ՞ք անելու։

– Չէ, ի՞նչ հարսանիք։

– Ինչո՞ւ, փող չունէ՞ք։

– Բանը փողի հարց չէ· ունենք, ինչո՞ւ չունենք, բայց որոշել ենք հարսնիք չանել։ Երկուսս էլ հարսանիքին դէմ ենք։ Հաւաքւում են իրար գլխի, հարբում, աւել – պակաս խօսում, կռիւ սարքում··· Ո՞ւմ է պէտք··· Հարսանիքի փողով կը գնանք ճանապարհորդութեան։

– Ճիշդ էք մտածել, ես էլ այդ ձեւակերպութիւններին դէմ եմ։

Ցեսոյ լռեցին։ Երկուսն էլ երկար ժամանակ լուռ պտըտեցնում էին ջրային հեծանիւի անիւները։ Դանիէլեանը որոշեց խախտել լռութիւնը·

– Աբարատ, ձեր ինստիտուտի դասընթացքը կողոպտել են։

– Ի՞նչպէս թէ կողոպտել են,– Աբարատը դադար տուեց ուոքերին եւ ուղիղ նայեց Դանիէլեանի աչքերին։

– Շատ պարզ, հարուածել են դանձապահին ու դրամարկղը մաքրազարդել։

– Սպանե՞լ են։

– Ոչ, դանձապահը չի մեռել։

– Որքա՞ն են տարել։

– Քանչորս հազար ռուբլի։

– Ա՛յ քեզ նորութիւն։

Նորից սկսեց լռութիւն։

(Շար.– 13)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ
ՁԱՅՆԱՄԱՐԶՈՒԹԵԱՆ ԴՊՐՈՑ

Երեւանի մէջ կայ մանուկներու ձայնի պահպանութեան ու խմբերգի յատուկ դպրոց մը, որ իր տեսակին մէջ միակն է ո՛չ միայն Հայաստանի, այլեւ ամբողջ Մօտ. Մերձաւորի մէջ: Դպրոցը, բաղդատելով Հայաստանի տասնեակ երաժշտական ուսումնարաններու հետ, կը տարբերի իր նպատակներով եւ իր լուծած հարցերով: Տակաւին Ժ. դարուն, կոմիտաս կը պաշտպաններ այն տեսակէտը, թէ երգին հաղորդակից դառնալու գործը պէտք է սկսիլ մանկութենէն: Այդ ժամանակ ան կ. Պոլսոյ Խասեան վարժարանի մանկավարժներուն ղրած նամակով (վարժարանը ունէր մանկական երգչախումբ մը) կը թելադրէր ուշադիր եւ զգոյշ մօտենալ երախաներու դաստիարակութեան հարցին, քանի որ անոնց գործը շատ նուրբ է, անոնք կոչուած են դաստիարակելու հանդոյց սերունդը, ուստի սխալ ուղղութիւն մը կրնայ կործանել ազգը: Մարդկային ձայնը յաճախ կը կոչեն ամէնէն կատարեալ երաժշտական գործիքը, բնութեան թանկագին պարգեւը: Բայց ձայնը նաեւ ամէնէն քմահաճ, ամէնէն նուրբ գործիքն է: Անոր կատարելագործելու կը յաջողին շատ քիչեր: Սովորական երաժշտական դպրոցի աշխատանքներուն ծանօթ մարդու մը համար տարօրինակ կը թուի դաշնակի դասարանի ղրացնութիւնը բժշկական կարգ մը գրասենեակներու հետ: Այդ դպրոցին մէջ բժիշկները նոյն իրաւունքները ունին երգեցողութեան, դաշնակի եւ խմբավարութեան դասատու-ներու հետ: Իսկ երբեմն բժիշկի խօսքը հոս կրնայ աւելի մեծ կշիռ ունենալ, քան մանկավարժը: «Մենք կը հետեւինք մանուկներու առողջութեան, կ'ըսէ բժիշկ Վահան Զալեան, կանոնաւոր կերպով քննութիւններ կը կատարենք: Իւրաքանչիւր աշակերտի համար կազմած ենք յատուկ քարթ: Եթէ երախաները հիւանդանան, կը բուժենք, եթէ երգելը տր-գելուած ըլլայ, կ'արգիլենք»: Դպրոցին մէջ ոչ մէկ ճնշում կը բանեցուի երա-խաներու երգեցողութեան տուեալներու զարգացման վրայ: Երգի ուսուցիչներն ու մանկավարժները, որոնք կազմած են ուսումնական ծրագիրը եւ ուսուցման եղանակը, եկած են այն եզրակացութեան, որ կարեւոր է մանուկին սորվեցնել եր-գել հանգիստ, ներդաշնակ շնչառու-թեամբ, առանց լարուելու: Լաւ է չէզո-քացնել ամէն տեսակ պատնէշներ, կեղծ արտայայտութիւններ, արագ երգելու ձեւը, եւ զարգացնել երաժշտական ճա-շակն ու գիտութիւնը: Հարուստ է դպրոցին ծրագիրը: Երգացանկը կը բովանդակէ հարիւր գործեր՝ Մոցարթ, Շու-պէրթ, Զայքովսքի, Դունայեւսկի, Խա-չատրեան եւ, ի հարկէ, Կոմիտաս: Զա-նազան ազգերու հեղինակներու գործերը կը մեկնաբանուին բնագրի լեզուով: Մանկավարժներ կը գտնեն, որ թարգմանութեան պարագային կը կորսուին բնագրի եւ մեղեդիի զուգորդման յատկանիշները: Դպրոցը կ'ընդունի մուտքի քննութենէ յաջողած աշակերտներ: Տարին երկու անգամ մանկավարժներու խումբը, անօրէնի գլխաւորութեամբ, կ'այցելէ դպրոցները՝ ընտրելու համար: Դպրոցին մանկական երգչախումբը մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ եւ արժանացած է բազմաթիւ պարգեւներու եւ մրցանակի:

ՎԻՔԹՈՐ ՀՒԻԿՕ

ԵՒ ԲԺԻՇԿՆԵՐԸ

Վիքթոր Հիւկօ, ինչպէս ինք կը պատմէ, այնքան վատուժ էր՝ երբ երախայ էր, որ ապրելու յոյս չէր ներշնչեր երբեք: Այսուհանդերձ պէտք չունեցաւ բժիշկներուն՝ իր կեանքի առաջին չիսնեակին ընթացքին եթէ նկատի չառնենք երկու արկած, մէկը 1835–ին՝ երբ հարկադրուեցաւ ակնաբոյժին դիմել աչքի ցաւի պատճառով, միւսը 1850–ին՝ երբ դիմեց Տոքթ. Քապարիւսի՝ խուչակի բորբոքում մը դարմանել տալու համար: Այս մաս-նագէտը բժիշկն էր օրուան մեծապոյն երդիչներուն, դերասաններուն եւ փառ-տաբաններուն, – անոնց որ «ձայնով կ'աշխատին»:

Այն շրջանին, երբ Վիքթոր Հիւկօ արտասահման ապաստանեցաւ քաղաքական ներքին պայքարներու հետեւանքով, կեռ-ներդի մէջ գինք կը դարմանէր Տոքթ. Քորպէն, որ ճեղքեց ու մաքրեց խուչոր պալար մը մէկ ուսին վրայ: 1863–ին, երբ աւարտեց Թշուառները, մասնուած էր ջղասպառութեան մը, զոր դարմանելու համար՝ Տոքթ. Քորպէն յանձնարարեց մեկնիլ Լոնտոն եւ դիմել Տոքթ. Տըվիլի խորհուրդներուն:

Տոքթ. Տըվիլ եւս տարագիր մըն էր, որ մեծ հռչակ կը վայելէր Լոնտոնի մէջ: Բժիշկը մեղադրեց կեռնըզէյի կլիման թէ թուլացուցիչ է, ուստի խորհուրդ տը-ւաւ հեռանալ կղզիէն եւ ամէն տարի եր-կար ճամբորդութիւն մը կատարել:

Նկատելով որ Վիքթոր Հիւկօ փողա-տաղ կ'ունենար յաճախ, Տոքթ. Տըվիլ պատշաճ համարեցաւ որ չածիլէ մօրու-քը, որպէսզի մօրուքով պաշտպանէ կո-կորդը, – այդ օրէն սկսեալ Վիքթոր Հիւ-կօ կ'երեւի մօրուքով:

Վիքթոր Հիւկոն խնամած են նոյնպէս Տոքթ. Էմիլ Ալլիքս, որ ուսանողու-թեան օրերէն կապուած էր բանաստեղ-ծին, ու Փրոֆ. Ժեռմէն Սէ, որ Փարիզի մեծագոյն բժիշկն էր՝ այդ շրջանին: Այս երկու բժիշկները, ամիսը երկու անգամ, սեղանակից կ'ըլլային Վիքթոր Հիւկոյի, տանը մէջ, ուր որ Բլիւչի, այսպէս եւ հակելով բանաստեղծին ա-ռողջութեան:

1878 Յունիսին, Վիքթոր Հիւկօ թե-թեւ կաթուած մը ունեցաւ: 75 տարե-կան էր բանաստեղծը, այդ օրերուն: Փրոֆ. Ժեռմէն Սէ քննեց, յետոյ խոս-տովանութեան հրաւիրեց, - մուսանի-րուն բարեկամը, Վիքթոր Հիւկօ, դեռ կը պաշտէր ... սիրոյ աստուածուհին: Փրօֆէսօրը ժուժկալութիւն յանձնարա-րեց. – Զդէ այլեւս Կուպիտոնի կապար-ճը, ըսաւ: Բանաստեղծը պատասխա-նեց. – Տոքթէօր, թէեւ բնութիւնն է որ կը հրամայէ նման խնդիրներուն մէջ, բայց պիտի հնազանդիմ ձե՛ր հրամանին:

76 տարեկան էր այն ատեն:

Փրոֆ. Ժեռմէն Սէ յանձնարարեց եր-թալ հանգստանալ կեռնըզէյի մէջ:

Այսուհանդերձ, Վիքթոր Հիւկոյի յու-շատետրը կը մատնէ թէ բանաստեղծը միանգամ ընդ միշտ չէրժարեցաւ կու-պիտոնի նետաձգութիւններէն: Ժամանակ առ ժամանակ կը լարէր կապարճը եւ նետաձգութիւն կը կատարէր: 1879 եւ 1880 տարիներուն մէջ, պարբերաբար, իր յուշատետրը կ'արձանագրէ հետեւեալ բառերը. – «Այսօր, բարեգործութեան համար 20 ֆրանք»: Ի՞նչ «բարեգործու-թիւն» էր ատիկա, եւ որո՞ւ համար: Բանաստեղծին մահէն ետք իր հարազատ-ները զարմանքով տեսան թէ չարունա-կական թիւ մը կը կազմեն այդ «բարե-գործութիւնները», որոնց մասին ոչ ոք տեղեկութիւն ունէր: Վերջէն յայտնի եղաւ, սակայն, որ տարբեր «բարեգոր-ծութիւններ» են անոնք. – ինչպէս կ'ըսուին մեր լեզուին մէջ՝ տեսակ մը ... «մխիթարանք», որ կը չնորհուի բնու-թեան պարգեւէն զրկեալներուն, որոշ տարիքէ մը եւեթ:

1885 Մայիս 14–ին, պաղատութեան մը հետեւանքով, Թոքերուն մէջ արիւնա-խըռնում ունեցաւ: Օրաթերթերը Մայիս 18–ին հրատարակեցին առաջին տեղեկա-գրութիւնը Փրոֆ. Ժերմէն Սէի եւ Տոքթ. Էմիլ Ալլիքսի ստորագրութեամբ. –

«Վիքթոր Հիւկօ, որ արտի տարիքով մը ունէր, Թոքերու արիւնախռնումի են-թարկուած է»:

Նոյն երեկոյին, կը հրաւիրուի Փրոֆ. Վիւլփեան եւս, եւ երկրորդ տեղեկագիր մը կը հրատարակուի երեկոյեան թերթերուն մէջ երեք բժիշկներուն ստորագրութեամբ. –

«Ոչ մէկ փոփոխութիւն իր վիճակին մէջ: Ժամանակ առ ժամանակ՝ շնչարգե-լութեան նոպաներ»:

Մայիս 19–ին, առաւօտուն. –

«Շնչարգելութեան զօրաւոր տագնապի մը հետեւանքով, այս գիշեր, երկար նը-ւազում մը: Առաւօտուն, շնչառութիւնը եւ իր ուժերը գրեթէ երկի երեկոյեան վիճակին մէջ»:

Երեկոյեան ժամը 7–ին. –

«Խաղաղ երեկոյ մը, շնչարգելութիւնը մեղմացած»:

Մայիս 20, կէսօրին. –

«Գիշերը խռովեալ եւ տագնապալի՝ շնչարգելութեան երկու նոպաներու հե-տեւանքով: Առաւօտուն, ալ Թոքին մէջ արիւնախռնումը ատիճան մը աւելի»:

Նոյն օրը, ժամը 5–ին. –

«Շնչառութեան յարաբերական խաղա-ղութիւն մը՝ երեկոյեան դէմ: Զարկե-րակը կանոնաւոր: Ջերմութիւնը իջած: Վիճակը կը մնայ ծանր»:

Մայիս 21, առաւօտեան ժամը 9–ին. –

«Խաղաղ գիշեր մը, շնչարգելութեան եւ տագնապալի քանի մը պահերէ դուրս, այժմ խաղաղ շնչառութիւն մը: Մտային կարողութիւնները կը մնան անեղծ, բայց վիճակը անյոյս»:

Նոյն օրը, ժամը 6·30–ին. –

«Ոչ մէկ փոփոխութիւն առաւօտէն ի վեր: Սրտին զարկերը նուազ զօրաւոր»:

Մայիս 22, մահուան օրը, առաւօտեան ժամը 9·20–ին. –

«Մայր ատիճան ծանր է վիճակը»:

Վիքթոր Հիւկօ մեռաւ, կեանքին ճրա-գը չհլչեցաւ, կէսօրէ ետք ժամը 1–ին:

Փրոֆ. Ֆարապէօֆ եւ Գռանիէ զմբե-սեցին մարմինը Մայիս 24–ին:

ՀԱՑ – ԲՈՑԺ

կը մտածեմ, թէ ինչ լաւ կ'ըլլար, սիւիւռքի սահմռկեցուցիչ ու ծացման պայմաններուն մէջ, արդէն չեզած ու ա-զատագուած բարք ու սովորութիւննե-րով, եթէ ամէն ոք, ամէն հաւաքակա-նութիւն, ըլլայ իր հողին մէջ, ըլլայ պարտադրուած, օտար ժեռնի վրայ չմոռնար իր ինքնութիւնը, իր պատմու-թիւնը, անցեալն ու աւանդութիւնները: Յանուն, բոլոր ժողովուրդներու ինքնու-թեան պաշտպանման, յանուն առհմային բոյրի ու գոյնի «գոնէ տարին մէկ ան-գամ, կեանքի մէջ մէկ անգամ...» յիշէր ու հաղորդուէր: Ընդգծէր իր ինքնու-թեան ուրուագիծը, իր պատկերը, իր տիպարը, այնպէս, ինչպէս սովորութիւն է եղած, դարերէ ի վեր, ամէնուրեք: Եւ հանդիսաւոր փայլուն օղակ մը յաջորդ սերունդներուն, իբրեւ չարունակուող, ոսկեայ շղթայ ու վկայ նկար ու տառ, ապագայ հայկական պատմութեան էջե-րուն վրայ:

Կ. Ա. Պ.

Միլանօ

ու գանգրերը՝ «գոնէ կեանքի մէջ մէկ անգամ...» յիշեցնելու համար մեր ծա-գումը, մեր պատմական զէմքն ու ինք-նութիւնը ... ո՞ւր են մեր հնանալի սո-վորութիւնները, արարողութիւնները, Նարօան ու Աշետարանը, երգերն ու շա-րականները... «Մէնտէլսոն»ը ուրկէ՞ ե-կեր հասեր է այս կողմերը, ու պարտադ-րեր իր վեհաշուք քայլերգը մեզի ալ...: Նորապսակ հայ ամուլը, ինչպէ՞ս վերա-նայ, զգաստանայ, առանց իր հոգեզ-մայլ չարականներուն, առանց խունկի ու բոյրի գալաններուն եւ ինչպէ՞ս իրարու սէր ու հաւատարմութիւն երդնու...:

Պէտք է ընդգծել որ այս տողերը գը-րողը ոչ Քրիստոսի մոլեռանդ երկրպա-գուն է, եւ ոչ ալ, սոցիալիստական բա-րիքները անգիտացող, ժխտող, հնադար-եան քաղաքացի մը: Այլ պարզապէս ող-ջամիտ հայ մը, որ չի փափաքիր որ ըն-թացօրէն ենթարկուիլ այլասերման կլա-նող ճիրաններուն, յանուն յառաջդիմու-թեան եւ կամ արդիականացման:

ՍՊԻՏԱԿ ՋԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ՋԷՅՆԱՊ ԹԱԹՈՍԻ ՀԵՏ

Զգիտես, ինչո՞ւ յուզումէն Ուստայի սիրտը թփրտաց ուժեղ: Շուներու ազմուկին մէջէն եկող դրան ձայնէն Խատճէն կամաց մը ելաւ իր տեղէն ու ձայն տը-ւաւ.

– Ուստա՛... Ուստա՛...

– Հը՛ՀՀ, – ձայն տուաւ Ուստան եւ կ'ուզէր աւելի որոշ լսմանալ՝ դրա՞ն ձայնն էր թէ իր ականջին այդպէս կու-գար:

Թըգ, թըգ...

– Նիգար, Նիգար, – Ուստան յուզուած ձայնեց կամաց մը, որ Զէյնապը չար-թընար:

Թերեւս վտանգն էր որ դուռը կը զար-նէր, թերեւս մատնուած էին...

Ուստան կ'ուզէր ելլել իր տեղէն, սա-կայն չէր կրնար. կռնակը էնպէ՛ս կը ցա-ւէր...

– Եա՛ Ատուած, – Ուստան նորէն կը փորձէր իր տեղէն ելլել, երբ Նիգար ճը-րագը վառած էր արդէն:

– Հանգիստ եղիր, արիմարդ, ես կը բանամ դուռը:

– Դէ, լաւ, Նիգար, եթէ Հայեր են... պէլքի Աշուղ Նազարը հասած է լեռը:

Այս վերջին խօսքերը գրեթէ ինքն իրեն ըսաւ:

– Բայց, խաթուն, բարեկամներ ենք:

Նիգար պիտի բանար դուռը, երբ սան-դուխի վերեւէն լսեց Ուստայի ձայնը: Ուստան իր տեղէն ելած մինչեւ սանդու-խը քալած էր:

– Կեցիր, Նիգար...

Ուստան կ'ուզէր վստահ ըլլալ, ան-ձամբ ստուգել: Եթէ թշնամիներ էին՝ նախ իր դիակին վրայէն պիտի անցը-նէին:

– Ո՞վ:

– Վարդաձորցի էրկէն Մինասին տը-ղան:

Ուստան ուրախ էր, ուրախ, այլեւս կասկած չունէր որ էրկէն Մինասի տղան լեռնէն կուգար: Ուստան լաւ կը ճանչ-նար անոր հայրը: Մի քանի անգամ անոր կտաւի տեզկահը չինած էր:

Առաջին անգամ ներս մտաւ վարդա-ձորցի էրկէն Մինասին տղան, յետոյ, ուժեղ պեխերով, ոտքէն մինչեւ գլուխ զինուած, խոշոր քթով մէկը:

– Անունս Ջորեպան Թաթոս է, Մար-տիկի էն խաս բարեկամը, – խօսեցաւ մեծ քթով մէկը դերասանի կիրթ ձեւով մը՝ ձեռքը կողէն կախած սուրին վրայ պահելով. – Երջանիկ էք, իմ Թանկագին բարեկամս, որ Զէյնապը՝ Մարտիկի հա-գին՝ ձեր տան մէջ ապաստան գտած է, – կը շարունակէր Ջորեպան Թաթոսը հանգիստաւոր բառերով, գլուխը ուղտի գլխին պէս հպարտ բռնած:

Ուստան շատ բան չհասկցաւ անոր հան-դիսաւորութենէն: «Ո՞վ գիտէ, լեռը հի-մա ուրիշ աշխարհ եղած է: Թնդանօթը անոնց ոտքերուն առջեւ կը պայթի եւ ի-րարու երես հրացանի բոցերով կը տես-նեն: Թերեւս բոլոր լեռ եկողները այդ տեսակ կը խօսին», – մտածեց Ուստան:

Ջորեպան Թաթոս, ճիզմէներու, սու-րի, գօտիէն կախուած զանազան շղթա-ներու աղմուկով մտաւ կրակատուն եւ նստեցաւ Նիգարի պատրաստած բարձին վրայ:

– Եթէ չեմ սխալիր, բայց ինչո՞ւ պի-տի սխալիմ, ես պատիւն ունիմ Զէյնա-պի ապաստանի հետ խօսելու, – ըսաւ Թաթոս՝ Խատճէի նայելով:

– Վա՛յ, կռնակս ...

Թաթոս ոտքի ելաւ, օգնեց Ուստային: Ան նոյնիսկ չհարցուց, թէ ի՞նչ էր պա-տահեր: Աչուղի խօսածներէն իմացեր էր որ Ուստան ինքզինքը ժանտարմներուն յանձնած էր եւ ժանտարմները գիւղին նեղութիւն տուած էին:

Թաթոս թելադրեց որ, եթէ կապուտ-ցած եւ կամ արիւնոտած է կռնակը, իւղի հետ շաղուած խմոր կապեն, էն լաւ է, թէ՛ ցաւը կ'առնէ, եւ թէ՛ կապոյտը:

– Նիգա՛ր, անշուշտ մեր պատուական հիւրերը կ'ուզեն բան մը ուտել:

(Շար. 479)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՓԱՐԻԶ.– Տէր եւ Տիկին Շահան Վահանեան 1·000 Ֆ·:

ՓԱՐԻԶ.– Մխբէյ Կազարեան 100 Ֆ·:

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Ռուբէն Մանուկեան 60 Ֆ·

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Այրի Տիկին Շաքէ Գրի – գորեան եւ զաւակները, ազգականները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները, չնոր – հակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք մասնակից եղան իրենց մեծ սուգին՝

ՎՌԱՄ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, եւ կը ծանուցանեն թէ քառասունքի հոգեհանգիստ կը կատարուի՝ Կիրակի, Ցունուար 17–ին, Սահակ–Մեսրոպ Մայր Եկեղեցին (Փրատօ):

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը, ցաւակցութիւն կը յայտնէ՝ ընկերուհի Էլիզ Շահինեանի, իր քրոջ մահուան առթիւ:

Grande Soirée
Conférence - Débat
Avec
YVES TERNON
Le Samedi, 16 Janvier, à 21 H.
MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
9, Rue de Madrid -- 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վարդուհի Յակոբեանի *մահուան առթիւ, Սէն – Ժէռմի Ս. Սահակ – Ս. Մեսրոպ Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը, ուսացած է հետեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեպսակի, եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ զպրոցին համար.– Յակոբեան եղբայրներ եւ զաւակները 200, Խօրասէքեան, Քնաճեան, Կիրակոսեան եւ տը Սիմոն ընտանիքները 200, Թօնկուրեան ընտ. Կիւլէսեան ընտ. 100–ական, Ռոպէր Ա. – դամեան 300, Այրի Տիկին Խօրասէքեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Հօթոթեան, Գաբրատիլեան ընտ., Տէր եւ Տիկին Աւետեան, Մկրտիչ Պէրպէրեան, Տէր եւ Տիկին Նշանեան, Եղիշէեան 50–ական, Տէր եւ Տիկին Թագուոր Թագուորեան 50 եկ. եւ 50 զպրոցին, Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Պիւլկիւրեան, Տէր եւ Տիկին Մինաս Աճէմեան, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Ենովքեան 30–ական Ֆ·:*

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Շրջ. Վարչութեան եւ փարիզեան շրջանի իր ութ մասնաճիւղերուն, Կիրակի, Ցունուար 17, ժամը 15 – 18, Սամուէլ – Մուրատեան Վարժարանի Մ. Պէչիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ սրահին մէջ. –

26, Rue Troyon — SEVRES

Գեղարուեստական բաժին, մասնաճիւղերու եւ Օգափոխութեան կայանի մանուկներուն կողմէ, ճաշարար եւ անակնկալներ: Նախընթրիք կը բաժնուի ներկայ բոլոր երախաներուն:

×

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի միութեայ վարժարանին Տօնածառը՝ Ցունուար 17, Կիրակի, ժամը 15–ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Աշակերտութեան կողմէ կը ներկայացուին երգ, խմբերգ, տրամախօսութիւն մը, ուսուցչուհի Մայտա Կարապետեանիղեկավարութեամբ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքներն ու բարեկամները, իրենց երախաներով: Հանդէսի վերջաւորութեան Կաղանդ Պապան կը ներկայանայ նուէրներով:

ԿՐՔՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Կրքնոպլի մասնաճիւղին, «Մանուկներու Օրը» կը տօնուի՝ Ցունուար 17, Կիրակի կէսօրէ եաք ժամը 15–ին, Սալ տէ Ֆէթ

ՍԷՆ – ՄԱՌԹԷՆ – ՏԷՒ

Գեղարուեստական բաժին, աշակերտութեան կողմէ երգ, արտասանութիւն, տոհմիկ պարեր, առաջնորդութեամբ՝ Պ. Սարեանի: Հայկ. Կաղանդ Պապան կ'ուրախացնէ մանուկները: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՓԱՐԻԶ

Չորեքշաբթի, Ցունուար 13.–

Ը. Օր Ծննդեան

Տօն Անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի

– ժամը 10–ին Պատարագ կը մատուցուի:

Պատարագի աւարտին՝ Առաջնորդարանին Տնօրինէ֊ը կը կատարուի:

Կիրակի, Ցունուար 17.–

Ա. Կիրակի զկնի Ծննդեան

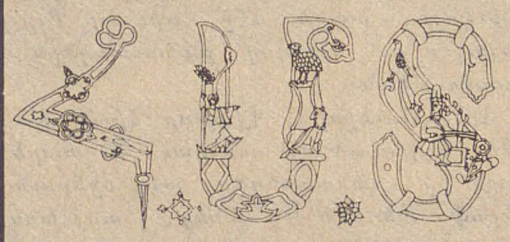
Այսօր, յաւարտ Պատարագի, Հոգեհանգիստ կը կատարուի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ եկեղեցաչէն բարերար՝ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵՆԻ համար, եկեղեցւոյս Անուանակոչութեան առթիւ (Յովհաննու Կարապետի):

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Ռուպինա Շեթայն–Ալիքսանեան, իր արուեստագէտ ծնողաց՝ Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ալիքսանեանի եւ եղբօր՝ Համուտ երաժշտագէտ՝ Նուպար Ալիքսանեանի յիշատակին 500 Ֆ· կը նուիրէ «Յառաջ»ին, ինչպէս նաեւ՝ 100 Ֆ· նոյն նպատակին՝ Զարուհի, Զապէլ, Արաքսի եւ Հայկանոյշ Թորոսեան քոյրերու յիշատակին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Գլակ Ղազարեան 500 Ֆ· կը նուիրէ կեդրոնական Սանուց Միութեան ուսանողական Փոնտին - Նորայր Փանոսեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի (ստանալ «Յառաջ»էն):

THÉATRE ARMÉNIEN

" Namouss "

de CHIRVANZADÉ

(« LA TRAGEDIE DE L'HONNEUR »)

Mise en scène: VAHE ZEKIAN

Dimanche, 17 Janvier, à 15 H.

au Centre Culturel de Villeurbanne — 234, *Cours Emile Zola*

Prix des places: 35 F. — Etudiants, militaires, 3e âge, chômeurs: 20 F.

Réservetion:

— à la Maison de la Culture Arménienne de Décines - Tél. (7) 849. 42. 97

— et à l'Eglise Arménienne de Lyon

Communiqué

SOLIDARITE NATIONALE
AVEC NOTRE HEROS:

Mardiros Jamgotchian

Condamné le 19 Décembre 1981, par la Cour d'Assises de Genève à 15 ANS DE RECLUSION

Alors que la Turquie n'a été jugée par aucun tribunal

Nos combattants, eux, sont sur le banc des Accusés!

MANIFESTATION DE SOUTIEN A MARDIROS

LE JEUDI, 14 JANVIER, à 18 H.

Métro: Sèvres - Babylone

COMITE DE SOUTIEN AUX PRISONNIERS POLITIQUES ARMENIENS

LIBERATION ARMENIENNE

B. P. 39 — 92162 *Antony - Cedex*

Venez
REVEILLONER
avec le
HOMENETMEN — FRANCE
et
ADISS HARMANDIAN
à LA CAPPADOCE — ALFORTVILLE
Le Vendredi, 15 Janvier, à 20 H.
Places limitées, pour les réservations s'adresser à M. Baghdassarian;
261. 51. 13 (*toute la journée*)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, եւ անոնք որոնք կը փափաքին մաս կազմել այս Միութեան, բաժակ մը թէյի շուրջ, Երկուշաբթի, Ցունուար 18, ժամը 14·30–ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Օրակարգ.– Պատգամաւորուհիներու զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ «Անիէռ – Պուա֊ֆօլսմպէ մասնաճիւղը, ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկեր – ընկերուհիները Հինգշաբթի, Ցունուար 14–ին, ժամը 20·30–ին՝

C Culturel, Rue Robert Lavergne Asnières

U.G.A.B. - JEUNES
VALENCE
Organise
Une Soirée - Dansante
Le Samedi, 16 Janvier, à 20H.30
en la Salle Yervant Hussissian
6, Rue Faventines — VALENCE

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՁԱՁ

«ՄԷՐԻՏԻԷՆ»ի Սրահներուն մէջ

BAL ANNUEL

des Anciens du Lycée Guetronagan

Le Samedi, 23 Janvier, de 20 H. 30 à l'aube

*Dans les Salons de l'Hôtel «MERIDIEN»*81, Bd. Gouvion St. Cyr — 75017 PARIS

Animé par:

* *ARMENIAN - SUNSHINE, dirigé par ROBERT PAPAZIAN*

* *PAUL TOSCANO, violoniste, et son Ensemble du Cabaret RASPOUTINE*

et

LIZ SARIAN

Accompagnée par son Orchestre

SURPRISES — COTILLONS

Tenue de Soirée Souhaitée

Réservation, téléphoner à:
DJEZVEDJIAN (Berluc) 236. 54.48 (poste 15) — AZNAVUR(Maran) 535. 85. 26
MARTEN YORGANTZ 326. 20. 68

ENTREE (Dîner compris) 300 *F.*

ARMÉNIE

Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE

Un Voyage
EXCEPTIONNEL
DU 8 AU 16 FÉVRIER
Accompagné par: Varoujan SARKISSIAN
Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
13
MERCREDI
13 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ցրագիր: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.081 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.081

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԼԵՀԱՍՏԱՆ

ՊՐԻՒՍԷԼԷՆ ՄԱՏՐԻՏ՝ ԽԱՏԱՊԱՐՏՈՒՄ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ԲՈՂՈՔԷ

Ամերիկացիք մասամբ զոհ են Պրիւսէլի ժողովէն, ուր հաւաքուած էին ՕԹԱՆ-ի արտաքին նախարարները օրակարգ ու – նենալով՝ Լեհաստան: Ուաշինկթըն կ'ուզէր որ ոչ միայն հաւաքական պատասխան մը ըլլայ այլեւ՝ պատժական միջոցներ ձեռք առնուին: Առաջին կէտին շուրջ, բոլորը համաձայնեցան, եւ եթէ նոյնիսկ Յունաստան վերապահութիւն – ներ ունէր զեկոյցին որոշ պարբերու – թիւններուն նկատմամբ, արգելք չեղաւ անոր ընդունման:

Տանեւհինգերու զեկոյցը, նախ կը դատապարտէ. – «պատերազմական վի – ճակի հռչակումը եւ ուժի դիմելը լեհ աշխատաւորներու դէմ, հազարաւոր ար – գելափակումներով, ծանր պատիժներով եւ յառաջ բերած մեռեալներով, զրկելով լեհ ժողովուրդը իր իրաւունքներէն եւ ազատութիւններէն»: Աւելի ցոյց կու – տայ, որ լեհ իշխանութեանց նոր ձեռք առած միջոցները, թեթեւցնելու համար պատերազմական վիճակի հետեւանքնե – րը, մեծ դեր չեն խաղացած: Ատլանտ – եան կազմակերպութեան անդամներու զեկոյցը սակայն, աւելի հեռու կ'երթայ քան Եւրոպացիներուն յայտարարութիւ – նը, քանի որ կ'ընդունի եւ կը դատա – պարտէ Խորհ. Միութեան պատասխա – նատուութիւնը: Արդարեւ, զեկոյցը կը չեշտէ. – «Դաշնակիցները ցաւ կը յայտ – նեն այն արշաւանքին առթիւ, զոր հե – տապնդած է Խորհ. Միութիւնը, առանց դադարի, լեհ ժողովուրդին ձեռք առած բարեփոխումներուն եւ ազգ. վերածը – նունդի ճիգերուն նկատմամբ եւ այն գործօն օժանդակութեան զոր բերաւ այն յարաւեւ զսպումին, որ ծայր տուաւ Լե – հաստանի մէջ, այդ ճիգերը բնաջնջելու համար: Խորհ. Միութիւնը իրաւունքը չունի սահմանելու Լեհաստանի քաղաքա – կան եւ ընկերային յեղաշրջումը: Դաշ – նակիցները կոչ կ'ընեն Խորհ. Միութեան որ յարգէ Լեհաստանի հիմնական իրա – ւունքը ինք լուծելու իր հարցերը, ար – տաքին որեւէ միջամտութիւնէ զուրս: Խորհ. Միութեան ուղղակի կամ անուղ – ղակի ճնշումները արգիլելու համար լեհ ժողովուրդին փափաքներուն իրագոր – ծումը, պէտք է դադրին»:

Նման յայտարարութիւն մը, պարզ է, միայն դժգոհ կրնար ձգել Խորհ. Միու – թիւնը, որ անընդունելի կը գտնէ նման միջամտութիւն մը, որ ըստ խորհրդային եւ լեհ արտաքին նախարարներուն «բըռ – նաբարումն է Միացեալ Ազգերու ուխ – տին եւ Հելսինքիի համաձայնագրերու սկզբունքներուն»:

Մոսկուա, թէեւ, կրնայ չատ աւելի դժգոհ մնալ Սպանիոյ համաձայնաւոր կու – սակցութեան ղեկավար՝ Սանթիակօ Քա – րիլլոյի յայտարարութենէն, որ ամէնէն ծանր ամբաստանագիրն է, զոր ցարդ հա – մաձայնաւոր պարագլուխ մը կը կարդայ Մոսկուայի հասցէին: Ի՞նչ կ'ըսէ Քարիլլո, ոչ ուրիշ բան քան. – «Խորհ. Միութեան չուրջ յեղափոխական բանուորական չար – ժումին կազմակերպութիւնը վերջնապէս մեռած է: Պէտք է ուղղուինք դէպի մի – ջազգային կազմակերպութիւն մը որ անցնի ընկերվարականներու եւ համայ – նավարներու պատմական պառակտումը եւ ընդգրկէ երրորդ աշխարհի ազատա – դրութեան չարժումները»:

Քարիլլօ չէշտած է թէեւ, որ միտք չու – նի նոր միջազգայնական մը ստեղծելու եւ առաջարկած է «չատ ճկուն» կազմա – կերպութիւն մը, «որ պիտի յարգէ իւրա – քանչիւր կուսակցութեան եւ իւրաքան – չիւր չարժումի անկախութիւնը: Ոտքի դնելու համար այս նոր կազմակերպու – թիւնը, որ երկար ճիգերու կը կարօտի, պէտք է միջազգային մակարդակի վրայ ազդեցութեան օճախներ ստեղծել, որոնք այդ ուղղութեամբ աշխատին: Խորհրդա – յին տիպարը այլեւս չի կրնար քաջողա – կան տիպար մը նկատուիլ ընկերվարա – կան երկիրներու, եւ դեռ նուազ՝ զար – գացած երկիրներու բանուորական դա – սան համար: Այսօր, աշխարհի վրայ, ոչ մէկ համայնավար երկիր կայ: Լե – հաստանի դէպքերը մեզմէ կը պահանջեն լուրջ խորհրդածութիւն մը, որ այլեւս չի կրնար զոհանալ սխալներու քննադա – տութեամբ: Կը տիպեն մեզի վերանը – կատման մը այն ամէն ինչին, զոր կըը – նանք կոչել համայնավար չարժումին ա – նանդական զարգացումը, ոչ թէ լքել մարքսեան յեղափոխական դիրքերը այլ զանոնք վերառնել ամբողջութեամբ, զարգացնել եւ հարստացնել»:

×

Այս ելոյթը չատ աւելի հեռու կ'երթայ քան Պեռլինկուէրի յայտարարութիւնը եւ չի կրնար չմտահոգել Կրեմլինը:

×

Փարիզի մէջ ալ, համայնավար – ըն – կերվարական նոր միջադէպ մը պատա – հեցաւ, որ նոր նիւթ ապահոված է մա – մուլին:

Ժան Փուիլրէն, որ ընկերվարական կուսակցութեան թիւ 2 է, տեսակցութիւն մը տուած է Նուվէլ – Օպսերվաթէօրին ուր ըսած է ի մէջ այլոց. – Ի վերջոյ հարց կարելի է տալ, որ նման (համայ – նավար կուսակցութեան քաղաքակա – նութեան մը միակ արդարացումը, ի վերջոյ, այն գաղափարը չէ՞, որ այս կամ այն ձեւով սահմաններու չարք մը, եր – թալով աւելի զերակշիռ դիրք մը պիտի տան Եւրոպայի մէջ եւ թէ այս վերջինը ի վերջոյ կը թեքի»:

Համայնավար նախարար՝ Շառլ Ֆի – թերման, վրդոված եւ վիրաւորուած հռչակած է ինքզինքը այս առթիւ եւ զե – կոյցով մը յայտարարած. – «կարճ՝ Ժան Փուիլրէն կասկած ունի որ համայնա – վարները կը չանան Ֆրանսան օտար, այս պարագային Խորհ. Միութեան հսկա – տակութեան ներքեւ դնել: Չեմ կրնար հակազդեցութիւն չունենալ: Բերնէն փախած է՞, կ'ուզեմ յուսալ: Կամ այս խօսքերը ներքին քաղաքական խաղ մը կը ցուցաբերեն եւ այդ պարագային կը դտնեմ որ պատշաճին սահմանները կ'անցնին: Կամ Ժան Փուիլրէն կը հաւա – տայ ըսածին եւ այդ պարագային, ի՞նչ – պէս կրնայ գործակից մարդոց հետ, ո – րոնց այդքան սեւ մտադրութիւններ կը վերագրէ»:

Ընկերվարականները, նոյնիսկ կ'ըսուի Նախագահ Միթերան, կ'ընդունին որ Փուիլրէն «սխալ» մը ըրած է եւ խորքին մէջ, հարկ է խոստովանիլ թէ Ֆիթէր – մանի խօսքերը չատ ալ տրամաբանական են: Պարզ է որ Փուիլրէն իր տեսակցու – թիւնը տուած էր Յունուար 8–ի ընկեր – վարական – համայնավար հանդիպումէն առաջ, բայց եւ այնպէս բաւական «ան – տեղի» է, քանի եթէ Փուիլրէն համոզուած է ըսածին, ի՞նչպէս կը գործակցի նման մարդոց հետ...:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԵՐԳԵԼ, ԿՐԿԻՆ ԵՐԳԵԼ...

Քանի մը տարի առաջ միջին տարիքով «բանաստեղծ» մը ներկայացաւ ինծի: Տրցակ մը բանաստեղծութիւն ձգեց սե – ղանիս վրայ եւ խնդրեց որ կարդամ:

– Զգեցէք, ըսի, հիմա չեմ կրնար կարդալ: Աւելի վերջ: Հիմա ստիպողա – կան ուրիշ գործեր ունիմ:

– Բայց ինծի համար բացառութիւն մը պիտի խնդրեմ, ըսաւ ան ինքնավստահու – թեամբ: Անպայման կ'ուզեմ ձեր կարծի – քը առնել: Վստահ եմ որ պիտի հաւ – նիք:

Մէկ երկու եւս առարկեցի, ըսի որ չէի կրնար, սկզբունքիս դէմ էր, խմբագիր մը չի կրնար իրեն ներկայացուած ամէն գրութիւն նոյն վայրկեանին, կամ հեղի – նակին քով կարդալ: Մեր հիւրը յամառե – ցաւ, տեղէն անդամ չշարժեցաւ:

Ի վերջոյ ստիպուեցայ կարդալ: Խեղ – ճութիւն: Աւելի քան խեղճութիւններ էին գրածները: Սակայն ի՞նչպէս ըսէի իրեն, ի՞նչպէս փլցնէի անոր ամբողջ աշխարհը: Մարդ որքան կարծր պէտք է ըլլայ որ – պէսզի կարենայ իրեն ըսել. «Ասոնք բան մը չեն արժեր, բարեկամ, դուն գնա ու դրել սորվէ»:

Շրթներս խածի ու աններելի քաղաքա – վարութեամբ մը ըսի.

– Լաւ, մէկ երկուքը դէշ չեն, բայց...

– Դեռ ասոնք բան մը չեն, չարունա – կեց, չատ աւելի յաջողները գրած եմ: Պիտի հրատարակէք, չէ՞:

– Զգեցէք հոս, ըսի մինչդեռ «առ ու տար» պէտք է ըսէի: Զգեցէք, աւելի վերջ կրկին կը կարդամ աւելի հանգիստ սիրտով:

– Վստահ եմ աւելի չատ պիտի հաւ – նիք եթէ երկրորդ անգամ մըն ալ կար – դաք:

Մարդը ուրախութեամբ մեկնեցաւ: Շունչ մը առի ու բանաստեղծութիւննե – րու տրցակը անդին նետեցի:

Բայց երկու օր վերջ կրկին եկաւ: Նոր տրցակ մը բերած էր: Ստիպեց որ կար – դամ: Մերժեցի:

– Ասոնք աւելի լաւ են, ձեր ընթեր – ցողները չատ պիտի հաւնին, ըսաւ մե – ծամտօրէն:

– Մեր ընթերցողները այսպիսի բանաս – տեղծութիւններ չեն սիրեր, ըսի: Մեր թերթին մէջ բանաստեղծութեան չատ տեղ չունինք, ըսի: Դեռ չեմ գիտեր թէ ինչեր ըսի, որովհետեւ չատ բան ըսի, բացի այն մէկէն, զոր ըսելու էի, եւ սա – կայն չկրցայ. «ասոնք բան մը չեն ար – ժեր, հրաժարէ գրելէ»:

– Ես կը սպասեմ, պատասխանեց ան, երբ որ կարենաք այն ատեն կը հրատա – րակէք:

Գնաց ու այդ տրցակն ալ անդին չպըր – տեցի: Ատկէ վերջ քանի մը անգամ եւս եկաւ ու գնաց: Բանաստեղծութիւններու տեսակը կը բերէր. հայերէնը, թրքերէ – նը, սիրայինը, ազգայինը, մանկականը, իմաստասիրականը: Կը խնդրէր որ կար – դայի, կը պնդէր որ այս անգամ գրած – ները չատ աւելի յաջող էին: Ու վերջա – պէս կը թողուր ու կ'երթար:

Երբեք չհրատարակուեցան անոնք: Տա – սը քան անգամ դալ երթալէ վերջ ան – դամ մըն ալ չերեւցաւ: Հասկցա՞ծ էր իւ – րողութիւնը: Չեմ կարծեր: Վստահ եմ, իրապէս հաւատացած էր որ գրածները լաւ էին, բայց ընթերցողները պիտի պիտի չհասկնային զինքը, թէ մեր թեր – թը տեղ չունէր բանաստեղծութիւններու համար, եւայլն: Հաւատաց ամէն բանի, բացի այն մէկէն որուն պէտք է հաւա – տար, սակայն չկրցաւ. ինք բանաստեղծ չէր:

×

Ամերիկացի երգիչ մը Սքալայի մէջ բեմ ելած էր առաջին անգամ ըլլալով: Երբ աւարտեց իր առաջին արիան, ժո – ղովուրդը մխրճուեցաւ «անգորա» պոռաց ոտքի կանգնած: Երգիչը անգամ մը եւս երգեց: Ժողովուրդը կրկին «անգորա» պոռաց նոյն թափով: Երգիչը ուրախա – ցաւ եւ երրորդ անգամ մըն ալ երգեց իր արիան: Բայց վերջը չէր գար, ժողո – վուրդը ամէն անգամուն կը պահանջէր որ կրկնէր:

Եօթը, ութ անգամ երգելէ վերջ ամե – րիկացի երգիչը չուարեցաւ եւ բեմէն հարցուց.

– Քանի՞ անգամ պէտք պիտի ըլլայ որ երգեմ:

Ունկնդիրներէն մէկը պատասխանեց.

– Մինչեւ որ սորվիս թէ այս երգը ինչ – պէս կ'երգուի:

×

Ամերիկացի երգիչին պատմութիւնը անշուշտ կատակ է: Բայց իրական կեան – քի մէջ մենք յաճախ մեր ղեմագիները չե՞նք խաբեր արդեօք մեր քաղաքավար կեցուածքով: Կամ ընդհակառակն, մենք ալ երբեմն ուրիշներէն չե՞նք խաբուիր անոնց այս կամ այն բարեկիրթ գնահա – տանքէն:

Ռ. Հ.

ՄԱՐՋԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՍՔԷԹ – ՊՈԼ

Հ. Մ. Ը. Մ. – Ֆրանսի խումբը, Շա – բաթ, Յունուար 9–ին վճռական յաղթա – նակ մը տարաւ Ա. Ա. Ս. Ֆոէնի դէմ 58 – 55 արդիւնքով:

Երթի մրցումներու ընթացքին, Հ. Մ. Ը. Մ., որ միակ պարտութիւնը կրած էր այս խումբէն, իր երեք լաւագոյն խա – ղացողներու բացակայութեան պատճա – ռաւ, դաշտ իջաւ մրցումը չհեղլու որո – շումով: Առաջին վայրկեանէն իսկ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքը գեղեցիկ ոճամաւա – րութիւններով եւ արագ հակայարձա – կումներով, խաղին ընթացքը ձեռք ա – ռին, այնպէս որ 8–րդ վայրկեանին, ար – դէն իսկ տասը կէտի առաւելութիւն ար – ձանագրած էին (18 - 8): Այդ պահէն, սակայն, հիւրերն ալ սկսան արագ խա – ղալ եւ այդ ձեւով, խաղը աւելի հետա – քրքրաշարժ դարձաւ. բայց ընդդիմա – դիրներն ալ չյաջողեցան կիսախաղին տարբերութիւնը 3 կէտի իջեցնել (29 – 26):

Բ. կիսախաղին, խաղը այնքան զեղե – ցիկ էր, որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի համակիր ներկայ 50 - 60 մարզասէրներն ալ ոգե – ւորութեամբ կը քաջալերէին հայ տղա – քը, որոնք նախ 24 կէտի առաւելութեան մը կը հասնէին, յետոյ՝ հաւասար, դարձեալ՝ Հ. Մ. Ը. Մ., դարձեալ հա – ւասար՝ (42 – 40, 42 – 42, 44 – 42, 44 - 44) եւ այս վիճակը կը տեւէր մին – չեւ խաղին վերջին վայրկեանները: Ի վերջոյ, շնորհիւ Հրաչի նշանակած 3 կէ – տերուն (մէկ կողով, մէկ լանսէ – փռան) Հ. Մ. Ը. Մ. կը յաջողէր յաղթանակը տանիլ 55–ի դէմ 58 կէտով:

Այս արդիւնքով, Հ. Մ. Ը. Մ. առան – ձին կը գրաւէ իր փուլին առաջին դիրքը:

1981

ԴԷՊՔԵՐ, ԴԷՄՔԵՐ, ԹՈՒԱԿԱՆՆԵՐ

Պատրաստեց՝ ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՅՈՒԼԻՍ

17· – *Իսրայէլ կը ամբակոծէ Պէյրութի պաղեստինեան գօտին: 190 մեռեալ եւ 700 վիրաւոր: Կատարեալ «պետական ահաբեկչութիւն» մը: Լիբանանցիին առօրեան՝ մահն է, եւ ամէն անգամ նոր ձեւով:*

20· – *Օթաուայի, Քանատա, վեհաժո – ղովը եօթը ճարտարարուեստականացած երկիրներու միջեւ կը վերլուծայ սերտաիր մթնոլորտի մը մէջ, սակայն կողմերը կը բաժնուին տարակարծիք:*

21· – *Լիբանանի մէջ, մահափորձ Տոքթ· Մելքոն Էպլիղաթեանի դէմ: Հայ երեսփոխանը ծանրօրէն կը վիրաւորուի: Վրդովում եւ յուզում Լիբանանի եւ հայկ· աշխարհի մէջ:*

28· – *Պանի Սաոր քաղաքական ապաստան կ'ուզէ եւ կը ստանայ Ֆրանսական կառավարութենէն:*

29· – *Լոնտոնի մէջ, արքայական հարսանիք: Մեծն – Բրիտանիա իր գահաժառանգ իշխանը կ'ամուսնացնէ:*

ՕԳՈՍՏՈՍ

5· – *Ազատ Ֆրանսա – Իրան դիւանագիտական յարաբերութեանց: Ֆրանսայի դեսպանը ճամբու կը դրուի: Մխիթարեան կը հրաւիրէ Ֆրանսացիները վերադառնալ:*

30· – *Միշա Իրան: Եղեռնափորձ որուն զոհ կ'երթան նախագահը՝ Մոհամէտ Ալի Ռաճայի եւ վարչապետ Պահոնարի:*

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

4· – *Փարիզի պատերուն վրայ առաջին ըսքրիփ – քիզ ծանուցումը: Ազգիկ մը որ ցուցադրելէ յետոյ մերկ կուրծքը, կը «խոստանայ» վարն ալ հանել ու կ'ընէ բայց ... կռնակէն:*

6· – *Պէյրութի մէջ, կը սպաննուի Ֆըրանսայի դեսպանը՝ Լուի Տըլամառ:*

6· – *Ժիւտօ: Պեռնար Զուլոյեան՝ աշխարհի ախոյեան:*

15· – *Ազատ ոճի ըմբշամարտ: Սանա – սար Ցովհաննիսեան՝ աշխարհի ախոյեան:*

18· – *Ֆրանսայի Ազգ· Ժողովը կը ջնջէ մահապատիժը:*

18· – *Ծանրաբարձութիւն: Եուրիկ Վարդանեան՝ աշխարհի ախոյեան:*

22· – *«Պատմական» օր մը: Թէ – ժէ – վէ–ին մկրտութիւնը, Փարիզ – Լիան երկաթուղիի դիծին վրայ:*

23· – *Լոյս կը տեսնէ «Ցառաջ»ի 15·000–րդ թիւը:*

24· – *–Ա.Հաբեկչութիւն: Հայկ· Գաղտնի Բանակի ահաբեկիչները կը դրաւեն Փարիզի Թրքական հիւպատոսարանը, մօտ վաթսուն պատանդներով: Տասնհինգ ժամ դրաւելէ ետք, կը յանձնուին: Մէկ մեռեալ եւ երեք վիրաւոր:*

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

1· – *Ահարկու եղեռնափորձ մը Աբեւ – մըտեան Պէյրութի մէջ: 85 մեռեալ եւ 225 վիրաւոր: Արարքին տէր կ'ըլլայ «Լիբանանը օտարներէ ազատագրելու ճակատը»· նոր «բուսած» խումբ մը:*

4· – *Եւրոպան՝ Ֆրանսայի օդնութեան կուգայ: Ֆրանքը՝ կ'արժեզրկուի· մառքը՝ կը վերարժեւորուի: Անխուսափելի պատահեցաւ Պրիւսէլին մէջ, Եւրոպացիները իրենց դրամներուն նոր սակեր որոշեցին:*

6· – *Կիփուրի պատերազմի տարեդարձին տողանցքին առեն, Անուար – էլ – Սատաթ կը սպաննուի Գահիրէի մօտ, Հելիոպոլիս արուարձանը: Յաւ, վրդո – վում, մահադատութիւն, բայց նաեւ ուրախութիւն եւ ազնախմբութիւն, ըստ վայրերուն: Մերձաւոր – Արեւելքի խախուտ խաղաղութիւնը կը վտանգուի:*

14· – *Լէք Վալեզա «պետական» ղեկավարի մը նման կ'ընդունուի Օրլի: Իսկ Լեհաստան կառավարութեան փոփոխութիւն կը կրէ–: Ա· քարտուղար Կանիա կը հրաժարի ու իրեն կը յաջորդէ զօր· Ժարուզելսկի:*

18· – *Ճունաստան 35 տարի յետոյ կը վերադառնայ ձախին, ընկերվարական կուսակցութեան Չախչախից յաղթանակով, երեսփոխանական ընտրութեանց: Փափանդրէու կը դառնայ վարչապետ:*

21· – *Դատաւոր մը՝ Փիէռ Միշել օր – ցերեկով կը սպաննուի Մարսէյլի մէջ:*

25· – *Հռոմ: Ա.Հաբեկում: Հայկ· Գաղտնի Բանակը տէր կ'ըլլայ մահափորձի մը: Թուրք դիւանագէտ մը թե – թեւօրէն կը վիրաւորուի:*

30· – *Աչուղին մահը: Ժորժ Պրասենս երգիչ եւ բանաստեղծ, Թաղուեցաւ Սէթի «աղքատներու գերեզմանատունը»:*

ՆՈԵՄԲԵՐ

2· – *Եղեռնափորձ Մատրիտի Սիւիսէռի դէմ: Երեք վիրաւոր: Արարքին տէր կ'ըլլայ Հայկ· Գաղտնի Բանակը:*

3· – *Թուրքիոյ նախկին վարչապետ՝ Պիւլէնթ Էճեվիտ չորս ամիս բանտարկութեան կը դատապարտուի:*

11· – *Մահ Ապել Կանտի, Ֆրանսական սինեմայի հին ու մեծ դէմքը:*

11· – *Կը ձերբակալուի Դիմիտրիու Կիորկիու, Հայկ· Գաղտնի Բանակի ան – դամ:*

15·– *Հ·Գ·Բ·ի անդամին ձերբակալութեան առթիւ, Ֆրանսական հիւպատոսարանի մը դիմաց, Պէյրութի մէջ, կը պայթի ռումբ մը: Ոչ ոք կը վիրաւորուի:*

16· – *Ա.Հաբեկչութիւն: Հակաֆրանսական արարքները կը շարունակուին: Պէյրութէն առ՝ Փարիզ կառ տը Լ'Էսթ ռումբ մը կը պայթի: Արարքին տէր կ'ըլլայ «Օրլի» խմբակը:*

17· – *Ա.Հաբեկչութիւն: Ֆրանսայի ներքին նախարարը կոչ կ'ընէ Ֆրանսահայ գաղութին: Սակայն Ֆրանսայի դէմ ըսպառնալիքները չեն դադրիր:*

30· – *Եղեռնափորձ Դամասկոսի մէջ: 64 մեռեալ, 235 վիրաւոր: Արարքին տէր կ'ըլլայ «օտարներէ Լիբանանը ազատագրելու կազմակերպութիւնը»:*

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

1· – *Եուկոսլաւ Տի – Սի 9 չարթըր օդանաւ մը, Փորսիքայի Սան Փիէթրօ լիման գագաթէն 50 մեթր անդին կը ճզմըմըի: 174 ճամբորդները կը մեռնին:*

5· – *Ֆրանսայի Փութպոլի Ազգ· խումբը, կ'ապահովէ իր մասնակցութիւնը 1982–ի Փութպոլի Աշխարհի Ախոյենութեան, յաղթելով Կիպրոսի Ազգ· խումբին:*

8· – *Խաչիկ Աւետիսեան, «Դիմիտրիու Կիորկիու» ազատ կ'արձակուի:*

13·· *Լեհաստանի մէջ՝ պատերազմական վիճակ: Զինուորականները կը վարեն երկիրը որ կտրուած է աշխարհէն: Լուսադել եւ ձերբակալութիւններ: Ցոյցեր եւ բողոքներ արեւմտեան աշխարհի մէջ:*

19· – *Խիստ վճիռ Ժընեւի դատարանին կողմէ: Մարտիրոս Ժամկոչեան կը դատապարտուի 15 տարի արգելափակման եւ 15 տարի արտաքսման:*

25.· *Joyeux Noël... եւ սակայն...*

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Հին Հայաստանի բնութեան մասին առաջին գրաւոր տեղեկութեան հեղինակն է յոյն գիտնական – ճամբորդ Քսենոփոն: Ն. Ք. 400 թուականին, Պարսկաստանէն նահանջող յունական բանակին հետ անցնելով Հայաստանէն, ան ուսումնասիրած է մեր բնաշխարհը եւ իր «Անաբասիս» աշխատութեան մէջ բաւական հետաքրքրական տեղեկութիւններ ձգած այդ մասին: Ան կը նկարագրէ Հայոց բնաշխարհը, սաղարթախիտ անտառները, բարձրաբերձ լեռները, կիրճերը: Մեծ հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ հայկական գիւղերու նկարագիրը: Քսենոփոնի վկայութեամբ տուները հոն գետնափոր էին· «Մուտքը ինչպէս ջրհորի բերան, իսկ ներսի մասը՝ բաւական ընդարձակ: Մինչդեռ անասուններու համար մուտքը փորուած էր հողի մէջ, մարդիկ վար կ'իջնէին աստիճաններով: Տուներու մէջ կային այծեր, ոչխարներ, եզներ, հաւեր եւ ասոնց ձագերը: Անասունները ներսը կը կերակրուէին խոտով»:

Արժէքաւոր եւ հետաքրքրական է նաեւ Քսենոփոնի այն հաղորդումը, թէ հայկական գիւղի մէջ ան առաջին անգամ տեսած ու ճաշակած է գարեջուրը: «Հոն կար նաեւ ցորեն, գարի ու ընդեղէն եւ դինիի մեծ կարասներ, մէջը գարիէ պատրաստուած դինի, որուն մակերեսին կը լողային գարիի հատիկները: Կարասներու մէջ կային նաեւ եղէգներ՝ մեծ ու փոքր, առանց ծունկի: Ծարաւնալու պարագային մարդ պէտք է այդ եղէգին ծայրը բերանը դնէր ու ծծէր: Եւ անիկա շատ թունդ էր, եթէ ջուր չխառնէին: Իսկ վարժուած մարդու համար շատ ախորժելի խմիչք էր»:

Ն. Ք. առաջին դարուն, պատմական Հայաստան այցելած է նաեւ յոյն աչխարհագրագէտ Ստրաբոն, որուն տեղեկութեանց համաձայն այն ժամանակ մեր լեռնաշխարհին մէջ կը մշակուէին ոչ միայն խաղող եւ այլ պտուղներ, այլ նաեւ ձիթենի, նռնենի, թզենի, ընկուզենի: Ան նոյնիսկ մանրամասն տեղեկութիւններ կուտայ բերքի մասին:

Արարատեան դաշտ այցելելով Ստրաբոն հիացած է այդ երկրի բարեբեր դաշտերով, ծաղկուն պարտէզներով, մարգաշատ ու դեղեցիկ, չէն բնակավայրերով: Մեր հայրենիքի այս հնագոյն ու հարուստ գաւառը ան կոչած է «Գեղեցիկ երկիր Արմենիա»:

Սակայն ներկայիս դիտնականներու ջրջանակին մէջ առնուազն տարակուսանք կը յառաջացնէ Ստրաբոնի այն հաղորդումը, թէ ինք Արարատեան դաշտին մէջ տեսած է «ձիթենիի ընդարձակ, ծաղկուն պարտէզներ»: Արարատեան դաշտին մէջ ձիթենի չաճիր եւ, ընդհանրապէս, բոլոր տեղեկութիւններու համաձայն, բնաւ չէ աճած: Զմեռնային ջերմաստիճանները նպաստաւոր չեն այդ ջերմասէր պտուղի աճման ու զարգացման համար: Միւս կողմէ ալ, ինչպէս ծանօթ է, վերջին 2·500 տարուան ընթացքին մեր երկրի կլիման առանձնապէս լուրջ փոփոխութիւններ չէ կրած եւ դժուար է հաւատալ, որ այդ հեռաւոր անցեալին Արարատեան դաշտի կլիման կարելիութիւն ընծայած է ձիթենի աճեցնելու: Կը մնայ ենթադրել, որ յոյն աչխարհագրագէտը փչատենիի պարտէզները չփոթած է ձիթենիի մշակոյթներու հետ: Ինչպէս գիտենք, փչատենիի կանաչ պտուղները եւ տերեւներու ձեւն ու դոյնը քիչ կը տարբերին ձիթենիի պտուղներու ձեւէն ու տերեւներէն:

Ստրաբոն կը վկայէ, որ Արմենիա հինէն հարուստ էր ձիաբուծական արօտներով եւ սատրապը Պարսից արքային տարեկան քսան հազար մարակ կը ղրկէր Միհրական տօներու համար:

Յոյն գիտնականներ Թէոփրաստ (5–րդ դար, Ն· Ք·), Գալենոս (2–րդ դար Ն· Ք·), Դիոսկորիս, Պլինիոս Աւագ (Առաջին դար Ն· Ք·) իրենց աշխատութիւն-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԽԱՏ

ՎԻԿՏՈՐ ԲԱԼԱՑԵԱՆ

– *Իսկ ինչո՞ւ չես հարցնում, թէ երբ են կողոպտել:*

– *Ե՞րբ,– արագ հարցրեց Արարատն ու Դանիէլեանը նրա աչքերում տագնապ, վախ կարդաց:*

– *Ամսի հինգին, առաւօտեան իննն անց կէսին:*

– *Ահա թէ ինչ... Այն օրը, երբ ես մեկնել եմ Պիկունդա:*

– *Առաւօտեան աշխատավարձդ առա – նալուց յետոյ:*

– *Այո, այո,– Արարատը չփեց ճակատը:*

– *Իսկ ինչո՞ւ չես հարցնում, բռնո՞ւել ենք յանցագործներին, թէ՞ ոչ:*

Ծովը խաղաղ էր, ջուրը հայելու նման փայլում էր արեւի տակ: Ջրային հեծանիւը խաղաղ կանգնած էր ծովի հարթութեան վրայ: Դանիէլեանը չհասցրեց երկրորդ անգամ կրկնել իր հարցը: Ցանկարծ հեծանիւի առջեւի մասը դանդաղ սկսեց բարձրանալ: Թուում էր, թէ ինչ – որ դերբնական մի ուժ տակից բարձրացնում է հեծանիւը: Այդ պահին հեծանիւը նման էր ծառա եղող ձիու: Այնքան էր բարձրացել, որ մի քանի վայրկեան յետոյ չրջուելու էր մէջքի վրայ՝ տակովն անելով հեծեալներին: Դանիէլեանն զգալով, որ ուղղահայեաց մեծ տաղեայ ծանրութիւնը արդէն ընկնելու է իրենց վրայ, հաղիւ հասցրեց նետուել ջուրը եւ, որքան կարող էր, աւելի խորը սուզուեց, որպէսզի հեծանիւի առաջնամասը չհարուածի իրեն: Նա սկսեց ջրի տակ տենդագին լողալ դէպի ետ: Երբ դուրս լողաց ջրից, սիրտը բաբախում էր արագօրէն: Նա զգաց, որ աւելի շատ վախից է, քան երկար ժամանակ ջրի տակ չունչը պահելուց:

«Արարատը»,– անցաւ նրա մտքով ու արագ թեքեց դլուխը· չրջուած հեծանւից բռնած՝ վախեցած հայեացքով իր կողմն էր նայում Արարատը:

– *Հօ չէ՞ք վնասուել,– ձայն տուեց նա:*

– *Ոչ, իսկ դո՞ւ:*

– *Խժան պրծանք:*

Դանիէլեանը լողալով մօտեցաւ նրան:

– *Այս ի՞նչ հրաշք էր, այ տղայ:*

– *Հրաշքով պրծանք:*

Դանիէլեանը սկսեց բարձրաձայն ծիծաղել:

– *Ինչո՞ւ էք ծիծաղում:*

– *Հէէ, յիմար բան անցաւ մտքովս:*

– *Հլա մի նայէք, թէ որտեղ ենք:*

Դանիէլեանը նայեց ափի կողմն ու նոր միայն նկատեց, որ ահագին հեռացել են: Ծովափի մարդիկ հազիւ էին նշմարւում: Ջուրն այստեղ պարզ էր, տաք, աւելի դուրեկան:

– *Ի՞նչ անենք,– հարցրեց Արարատը:*

Մի թօզալելի էր մտածել, թէ ափում որեւէ մէկը կարող է լսել նրանց օգնութեան կանչերը:

– *Լողալու հետ ո՞նց էք,– նորից հարցրեց Արարատը:*

– *Ոչինչ, բայց մինչեւ ափ չեմ կարող լողալ, շատ է հեռու: Հէնց այդ հեռաւորութիւնից միայն սարսափում եմ: Իսկ դու լա՞ւ ես լողում:*

– *Մի ժամանակ պարապում էի լողով: Դուք հեծանիւից բռնէք, սպասէք, ես գնամ, օգնութիւն կանչեմ:*

Դանիէլեանն իսկոյն չպատասխանեց, բայց զգալով, որ ճար չունի, ասաց·

– *Լաւ, գնա:*

– *Չէ, աւելի լաւ է, նստէք հեծանիւին, ես լողալով կը հրեմ:*

– *Այդքան տեղ չես կարող հրել, չրջուած վիճակում դժուար կը շարժուի: Աւելի լաւ է՝ գնաս· ափի մօտ նաւակներ են լողում, կ'ասես, կը դան օգնութեան:*

– *Բարձրացէք, բարձրացէք հեծանիւի վրայ, կը փորձենք:*

Դանիէլեանը հակացաւ նրան ու մի տեսակ ճնշուած հոգով բաձրացաւ չրջուած հեծանիւի վրայ: Արարատը ան – ցաւ հեծանիւի եռեւի կողմն ու լողալով, սկսեց հրել...

Լռութիւնը խախտեց Դանիէլեանը·

– *Թուում է, թէ առաջ չենք չարժուում, քանի գնում՝ ափը հեռանում է:*

– *Մի նայէք ափի կողմը եւ այդ ըզգացողութիւնը չէք ունենայ: Առաջ գնում ենք, մի նայէք դէպի ափը, քիչ յետոյ կը տեսնէք, որ ահագին մօտեցել ենք:*

Դանիէլեանը սկսեց բարձրաձայն ծիծաղել:

– *Ինչ էք ծիծաղում, փորձուած բան է, նայէք ջրին կամ ինձ...*

– *Ուրիշ բանի վրայ եմ ծիծաղում:*

– *Ի՞նչ բանի:*

– *Մտածում եմ· եկել էի քեզ տանելու, հիմա դու ես ինձ տանում:*

(Շար· 14)

ՅԱՅՈՎՁ ԿՈՏՏՎԱԾ

= հետաքրքիր =

ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ՉԵՑԱՆ

– Նահոզ կեցիր, իմ հաս ապրեր: Իմ հաս ապրեր ես ալ մեղ ունեցող պետրոնները ձեռքերնէն առին: Սպասի չհարուածեցին, հաս ալ ինչ կուզեն թող ընեն: Ես ալ ինչ որ ունէի տուի, ինծի համար ոսկի ու արծաթ հասարակ քար մ'է: Ինչ հաս – ասիկա է, որ ես ալ ապրիմ, որ ըլլամ ու տեսնեմ ինչ որ պիտի գան

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Պ. Ա.րամ Պեհլիկեան, Այրի Տիկին Մլէխ Թիւթիւնճեան, Տէր եւ Տիկին Հրանդ Պեհլիկեան (Ամերիկա), Տիկին Տօլպաշեան եւ զաւակը, Տիկին Լէոնի Պեհլիկեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, կիրակի, Յունուար 17, Սէն – Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցին՝

ՋԱՊԻԼ ՊԵՏԻԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

———×———

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Այրի Տիկին Մելինէ Պօղոսեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, կիրակի, Յունուար 17, Սահակ – Մեսրոպ Սրբոց Թարգմանչաց Մայր – եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՄԻՆԱՍ ՊՕՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

———×———

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Այրի Տիկին Շաքէ Գրի – գորեան եւ զաւակները, ազգականները եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները, կը ծանուցանեն թէ

ՎՌԱՄ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆԻ

մահուան քառասունքի հոգեհանգիստը կը կատարուի՝ կիրակի, Յունուար 17–ին, Սահակ - Մեսրոպ Մայր եկեղեցին (Փըրաամօ):

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ՀԱՄԵՐԳԸ

Ուրբաթ, Փետրուար 26–ին, Իսիի մէջ, Իսիի եկեղեցւոյ վերաշինութեան ի նպաստ:

Մանրամասնութիւնները՝ յետագային:

×

Մարսէյլ.– Վասպուրականի Ճաղիկեան Հերոսամարտի 67–րդ տարեդարձի ոճնակատարութիւնը՝ Ապրիլ 4, կիրակի, ժամը 13–ին, Ճաշով, Վասպուրական սրահին մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը, շնորհակալութեամբ ընտացած է 150 Ֆ. Տիկին Մարթա Գաբրաճեանէ եւ զաւկէն՝ Պերճ Գարաճեանէ, Հայկ Գալփայեանի մահուան առթիւ:

×

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ կրթարանը, շնորհակալութեամբ ստացած է.– Տէր եւ Տիկին Պօղոս Համբարձումեան իրենց մօր՝ Մարթուհի Մարգարեանի մահուան առթիւ 200, Տիկին Ալիս Մանուկեան՝ Ամանորի առթիւ 100, Այրի Տիկին Գրիգոր Թաւշանճեան եւ Այրի Տիկին Շնորհիկ Նոտարեան 200–ական Ֆ. Ստեփան Թիրեաքեանի մահուան քառասունքին առթիւ:

×

Կեդրոնական Սանուց Միութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացած է 500 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Քեաթիպեանէ եւ 100 Ֆ. Անի Տանիէլեանէ, Նորայր Փանոսեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

ԱՄԱՆՈՐԻ ԱՌԹԻՒ «ԾԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.– Օր. Մոնիք Լալայեան, մէկ տարեկան «Ծառաջ» կը նուիրէ իր մօր՝ Տիկին Շահանդուխտ Լալայեանի:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐԹԻԿ.– Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Աբթիւնեան, իրենց փեսային՝ Ա.Ճդրաճիկ Խաչատուրեանի (Ալֆորվիլ), մահուան տարելիցին ի յիշատակ կը նուիրեն.. 150 Ֆ. Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին, 150 Ֆ. Ալֆորվիլի Մ. Տան, եւ 100 Ֆ. «Ծառաջ»ի բարգաւաճման (ստանալ «Ծառաջ»էն)

×

Այրի Տիկին Ասատուր Պաղտասարեան, իր ամուսնոյն յիշատակին՝ 100–ական Ֆ. նուիրած է «Ճաղիճանակ»ի, «Աշխարհ»ի, «Ծառաջ»ի եւ Աղքատախնամին:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՓԱՐԻԶ

Շորեքշաբթի, Յունուար 13.–

Ը. Օր Ծննդեան

Տօն Անուանակոչութեան Տեառն Մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի

– Ժամը 10–ին Պատարագ կը մատուցուի:

Պատարագի աւարտին՝ Առաջնորդարանին Տնօրինէրը կը կատարուի:

Կիրակի, Յունուար 17.–

Ա. Կիրակի զկնի Ծննդեան

Այսօր, յաւարտ Պատարագի, Հոգեհանգիստ կը կատարուի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ եկեղեցաչէն բարերար՝ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆի համար, եկեղեցւոյս Անուանակոչութեան տօնին (Յովհաննու Կարապետի) առթիւ:

22- 23 JANVIER 1982

Procès de

MAX - HRAIR KILNDJIAN

à Aix - en - Provence

PAR NOTRE PRESENCE AU PALAIS DE JUSTICE
NOUS TEMOIGNERONS TOUS POUR LUI!

Réunion d'information dans la Région Parisienne

— *Mercredi*, 13 *Janvier*, *à* 20H.30: *à Arnouville, Salle Municipale*
— *Vendredi*, 15 *Janvier*, *à* 20H.30: *Maison de la Culture Arménienne;* 17, *Rue Bleue* - 75009 *Paris*
— *Samedi*, 16 *Janvier*, *à* 18 H.: *à Alfortville, Maison de la Cult. Armén.* 9, *Rue de Madrid*

Au cours de ces réunions, des informations seront données sur l'évolution de l'affaire, les détails de l'organisation des voyages et les conditions de prise en charge sur place.

POUR TOUS RENSEIGNEMENTS COMPLEMENTAIRES, TELEPHONER

246. 03. 65 (*aux heures de bureau*).
783. 30. 35 (*après* 19H.30).

Grande Soirée
Conférence - Débat
Avec
YVES TERNON
Le Samedi, 16 Janvier, à 21 H.
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
9, Rue de Madrid -- 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

U.G.A.B. - JEUNES
VALENCE
Organise
Une Soirée - Dansante
Le Samedi, 16 *Janvier*, *à* 20H.30
en la Salle Yervant Hussissian
6, Rue Faventines — VALENCE

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

ՏՕՆԱԾԱՌ

Այս կիրակի, Յունուար 17, ժամը 15·30–ին:

Երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ աշակերտութեան կողմէ:

Կաղանդ պապան նուէրներ կը բաժնէ:

Venez
REVEILLONER
avec le
HOMENETMEN — FRANCE
et
ADISS HARMANDIAN
à LA CAPPADOCE — ALFORTVILLE
Le Vendredi, 15 Janvier, à 20 H.
Places limitées, pour les réservations s'adresser à M. Baghdassarian;
261. 51. 13 (*toute la journée*)

CTUALITE DE L'HISTOIRE - HISTOIRE DE L'ACTUALITE - ACTUALITE DE L'HISTOIRE - HISTOIRE

JUSTICIER DU GENOCIDE ARMENIEN
LE PROCES DE TEHLIRIAN

« Dans une rue de Berlin, le 15 mars 1921, un jeune arménien abat l'ancien ministre de l'intérieur Jeune-Turc et grand Vizir de l'empire Ottoman, TALAAT.
A la police allemande, Tehlirian déclare: — Oui, je suis venu à Berlin pour le tuer — Comme 1.500.000 Arméniens, toute sa famille a péri au cours du 1er génocide du XXe siècle, conçu, organisé et exécuté sous la responsabilité de Talaat.
Trois mois plus tard, la Cour criminelle le déclare non coupable. La justice a tranché. Le Procès de Tehlirian est devenu le Procès de Talaat et celui de la Turquie.

DANS CE LIVRE :

L'intégrale des minutes du procès de Berlin.
Des documents inédits. Des témoignages accablants.
Extraits du procès des Unionistes.

304 pages avec illustrations et cartes.
Format 15,5 × 24
Prix 65 F.

EDITIONS DIASPORAS
66, rue de La Rochefoucauld - 75009 Paris

ՆՈՐ ՀԱՅԱԿԱՐԱՆ

Աշխարհաբար Թարգմանութիւն

Հեղինակ՝ ՄԵՍՐՈՊ ՎՐԴ. ՃՈՒՐԵԱՆ
Միաբան Զմմառու

760 էջ ընտիր տպագրութիւն
Պէյրութ, 1981
Գին.– Թղթակազմ՝ 40 Ֆ.
Լաքակազմ՝ 70 Ֆ.
Թղթատարի ծախք՝ յատկեալ 10 Ֆ.

Դիմել.–
— P. A. TUTUNDJIAN;
PAROISSE ARMENIENNE CATHOLIQUE
6 ter, Rue Charlot — 75003 Paris

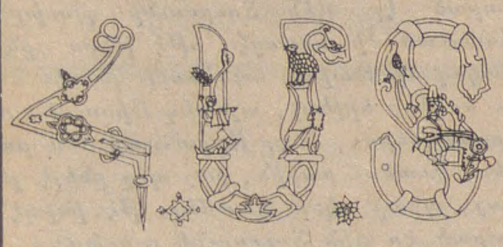
ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Գօմոնի մասնաճիւղը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, եւ անոնք որոնք կը փափաքին մաս կազմել այս Միութեան, բաժակ մը թէյի հուրջ, Երկուշաբթի, Յունուար 18, ժամը 14·30–ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Օրակարգ.– Պատգամաւորուհիներու զեկուցում և նոր վարչութեան ընտրութիւն:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ «Անիէդ – Գուա – Գ ո լ օ մ պ ի մասնաճիւղը, ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները – ընկերուհիները Հինգշաբթի, Յունուար 14–ին, ժամը 20·30–ին՝
C Culturel, Rue Robert Lavergne Asnières

THÉATRE ARMÉNIEN

" Namouss "

de CHIRVANZADÉ

(« LA TRAGEDIE DE L'HONNEUR »)

Mise en scène: VAHE ZEKIAN

Dimanche, 17 Janvier, à 15 H.

au Centre Culturel de Villeurbanne — 234, *Cours Emile Zola*

Prix des places: 35 F. — Etudiants, militaires, 3e âge, chômeurs: 20 F.

Réservetion:
— à la Maison de la Culture Arménienne de Décines - Tél. (7) 849. 42. 97
— et à l'Eglise Arménienne de Lyon

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Շրջ. Վարչութեան եւ փարիզեան շրջանի իր ութ մասնաճիւղերուն, կիրակի, Յունուար 17, ժամը 15 – 18, Սամուէլ – Մուրատեան Վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ սրահին մէջ. –

26, Rue Troyon — SEVRES

Գեղարուեստական բաժին, մասնաճիւղերու եւ Օգափոխութեան կայանի մանուկներուն կողմէ, ճեպարար եւ անակնկալներ: Նախընթրիք կը բաժնուի ներկայ բոլոր երախաներուն:

———×———

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի միօրեայ վարժարանին Տօնածառը՝ Յունուար 17, կիրակի, ժամը 15–ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Աչակերտութեան կողմէ կը ներկայացուին երգ, խմբերգ, տրամախօսութիւն մը, ուսուցչուհի Մայտա Կարապետեանի ղեկավարութեամբ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքներն ու բարեկամները, իրենց երախաներով: Հանդէսի վերջաւորութեան Կաղանդ Պապան կը ներկայանայ նուէրներով:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին, «Մանուկներու Օրը» կը տօնուի՝ Յունուար 17, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15–ին, Սալ ատ Ֆէյթ

ՍԷՆ – ՄԱՌՆԷՆ – Տ'ԷՈՒ

Գեղարուեստական բաժին, աշակերտութեան կողմէ երգ, արտասանութիւն, տոհմիկ պարեր, առաջնորդութեամբ՝ Պ. Սարեանի: Հայկ. Կաղանդ Պապան կ'ուրախացնէ մանուկները: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
14
JEUDI
14 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատ: 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.082 | Fondateur: SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.082

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ զինուորականները բուռն պաշտպան մը գտած են յանձին ամերի – կացի Արտաքին նախարար՝ զօր. Հէյկի, որ Պրիւսէլի մէջ հատ գէշ բախտ ունեցած է բրիտանացի լրագրողի մը հետ, որ համարձակած էր զուգահեռ մը ընել Լեհաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ: Ամե – րիկացին յիշած է որ երբ բանակը իշխանութիւնը ձեռք կ'առնէր Թուրքիա, օրը 30 *թուրք* կը սպաննուէր ահաբեկչու – թիւններու ատեն:

ՁԻՒՆ – ՁՄԵՌԻՆ զատ, գետերու յորդումն ալ կը բարդացնէ կացութիւնը: Սէնը «ահազանգի» մակարդակին հասած է ու նոյնիսկ անցած: Որոշ արուարձաններ, բնակարանները ջուրի մէջ են, եր – կաթուղիի անօրէնութիւնն ալ զեղչած է կարգ մը գիծերու վրայ երթեւեկը, Օսթէրլիցի կայարանէն: Ցուրտը սաստկացած է հիւսիսը, ուր ջերոյէն վար 11 աստիճանի իջած է նոյնիսկ՝ Լիլ: Ան – դին, Քորսիքա ուր 18 է աստիճանը, եր – ջանիկներ ծով կը մտնեն...: Անպիտոյ մէջ, ըստ ձայնասփիւռին, օրը 600 ծե – րունի կը մեռնի ցուրտէն:

ԵԻՐՈՊԱՅԻ 21 խորհրդարանականներ անդամ Եւրոպայի Խորհուրդին. Թուր – քիա զացած են քննելու համար «ժո – ղովրդավարութեան վերահաստատման» պայմանները տեղւոյն վրայ, բայց ըստ երեւոյթին մեծ կարեւորութիւն *տուող* չկայ իրենց եւ իրենց տեսակցութիւն – ներն ալ, զինուորականներու հետ յատակ գաղափար մը չեն կրցած կազմել տալ:

ԹԵՀՐԱՆի կեդրոնը, վիրաւորուած է երեսփոխան եւ ճարտարարուեստի նա – խարար՝ հոճաթոլեսլամ Հասան *Մանֆա* – բէա: Նախարարին կառքը հրացանաձգութեան ենթարկուած է, երբ գրասենեակէն ճամբայ կ'ելլէր եւ նախարարը ուսէն վիրաւորուած է:

ԱՆԳԱՐԱՁի զինուորական դատախազը 126 մահապատիժ պահանջեց, 277 ամ – բաստանեալի վրայ: Առնց դատավարութիւնը նոր բացուած է եւ բոլորն ալ անդամ են Տեւ – Եոլ (յեղափոխութեան ուղին) ծայրայեղ – ձախ չարժումին Ատանայի խումբին: Իրենց դէմ եղած ամբաստանութիւնն այն է, որ ահաբեկչական արարքներ գործած են, Ատանայի մէջ, 1978–էն 1980 Սեպտ. 12 (զինուրական պետական հարուած): Ամբաստանագրին մէջ կը չեշտուի նոյնիսկ, թէ «փորձած են փոխել կամ ջնջել Սահմանադրութիւնը եւ դասակարգի մը մենատիրութիւնը հաստատել ուրիշի մը վրայ»: Նոյն չարժումին – Տեւ – Եոլ – ուրիշ մէկ խմբակի ալ դատը բացուած է Էրզրում, ուր 130 մահապատիժ պահանջուած է: Փարիզի մէջ, Էմոն Մէոի սենեակէն յայտարարած է որ ամէն բան պիտի ընէ, որպէսզի «Թուրքիան Եւրոպայի դատապարտեալի աթոռը նստի»:

ՊՐԻՍԷԼի մէջ է, որ Թուրքիոյ Ազ – գային Նախարար՝ Թիւրքմէնի եւ եւրոպական Ցանճնախումբի նախագահ՝ Թորնի մէկ հանդիպումէն ետք, լուրը տարածուած է թէ Իճեվիտ ազատ կ'արձակուի Փետրուար մէկին:

ԱԼՊիի Թանգարանէն Թուլուզ – Լօթ – րէքի վեց պատառներ գողցուած են առջի օր: Բաւական յանդուգն ձեւով եղած է կողոպուտը: Կը թուի որ պատուհանէն հանուած են պատառները, որոնց մէջ՝ հռչակաւոր՝ Զիարշաւը:

ԱՆԳԱՐԱՁի վրայ երկուշաբթիէն ի վեր օդի շատ վտանգաւոր ապականում մը կը տիրէ: Թանձր մշուշ մը իջած է բարձրացնել տալով տիտոխիտ տը Բար – ռոնի տոկատոը հսկայ համեմատութիւն – ներով: Հրահանգուած է ջերմու – թեան բոլոր միջոցները դադրեցնել: Դըպրոցներն ալ փակուած են եւ մարդ պէտք չէ դուրս ելլէ: Արդէն քանի մը մեռեալ կայ:

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5-7)

ԱԿՍԷԼ ԲԱԿՈՒՆՑ ՏՈՒՆ – ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ *ստանձնած է* հորապատակ Ակսէլի դերը, զոր այնքան յաջող մարմնաւորած է, որ Գորիսցիները զինք կատակով կոչած են Ակսէլ: Ու անկէ ետք այդ անունով կոչուեցաւ ան ընդմիշտ: 1917–ին Էջմիածնի Ճեմարանը ատարտելէ ետք Բակունց խումբ մը ընկերներու հետ իբրեւ կամաւոր կը մեկնի կովկասեան ռազմաճակատ: Ցուցադրուած են տեսարաններ Սարդարապատի հերոսամարտէն, որուն ան մասնակցած է: Բակունց կը վերադառնայ Հայաստան ու կը զբաղի գիւղատնտեսութեամբ: Այդ տարիներուն կը սկսի անոր գրական լայն գործունէութիւնը: «Նոր Ակօս», «Խորհրդային Հայաստան», «Մանկավարժական Թերթերու մէջ լոյս կը տեսնեն գիւղատնտեսութեան վերաբերեալ Բակունցի յօդուածներն ու թարգմանութիւնները: Ցուցադրուած կարգ մը նիւթեր կը ներկայացնեն գրագէտին ժառանգութիւնը՝ «Կարմրաքար», «Սեւ հաց» պատմուածքները, «Մ. Աբովեանի անյայտ բացակայութիւնը» ուսումնասիրութիւնը, «Մթնաձոր» հատորածոն: Մեծ տեղ յատկացուած է Բակունցի գործերու թարգմանութիւններուն: Իր երկերը թարգմանուած են ռուսերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, գերմաներէն, չեխերէն, լեհերէն: Ցատկապէս չատ թարգմանուած են անոր «Ալպիական մանուշակ», «Մի րհաւ», «Խոնարհ» պատմուածքները: Տուն – թանգարանին մէջ ցուցադրուած են Նիւ – Եորքի «Հայաստանի կոչնակ», Փարիզի «Անահիտ» հանդէսներու այն թիւերը, ուր տպագրուած են Բակունցի երկերը:

×

ԼԷՕՆԻԴ ՀՈՒՐՈՒՆՑԻ ՆՈՐ ԳԻՐՔԸ ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԾ Է ՄՈՍԿՈՒԱ

Մոսկուայի «Սովետսկի Պիսատել» («Սովետական Գրող») հրատարակչականը լոյս ընծայած է Լէոնիդ Հուրունցի «Ղարաբաղեան Խաչմերուկներ» գիրքը, որ բաժնուած է երկու մասերու՝ «Իմ այցելքարտը» եւ «Իմ գիւղի տանիքից» խորագիրներու տակ: Լ. Հուրունցի նոր հատորին մէջ տեղ գտած են քնարական նորավէպեր, հրապարակագրական ակնարկներ եւ գրական փորձեր:

ԵՕԹԸ ՀԱՅԵՐ ԿԱՄԱՒՈՐ ԾՈՄԻ ԴԻՄԱԾ ԵՆ

Պետութեան Ապահովութեան Ատեանի ընդհանին հետեւանքով, գոյութիւն չունի այլեւս քաղաքական բանտարկեալի յատուկ վարչակարգ մը, ինչպէս անգամ մը յիշած էր արդէն Լը Մոնտ (Նոյ. 29 – 30, տես «Յառաջ» Դեկտ. 1, Ա. էջ) եւ կը վերյիշէ Լիպերասիոն Յունուար 13–ի իր թիւով, չեշտելով թէ այդ կացութիւնը իրաւական դեռնի վրայ պարապ մը ըսուեղծած է, որ թոյլ կուտայ բանտային վարչութեան մերժել գոյութիւն չունեցող կանոնագիր մը, չնորհելով հանդերձ քիչ մը աւելի լաւ պայմաններ քան քրէական յանցաւորներու պայմանները: Այս ամարդի կացութիւնն է, որ մղած է չորս հայ երիտասարդները (Թրք. հիւ – պատասարանը դրաւոր Սեպտ. 24-ին, Փարիզ) կամաւոր ծոմի դիմել, Երկուշաբթի Յունուար 11–էն ի վեր: Երեք հայ երիտասարդ ալ նման չարժում մը ըսկսած են, Տէսինի Հայոց Եկեղեցւոյ մէջ, զօրավիգ կենալու համար Մարտիրոս Ժամկոչեանի, որ 15 տարուան արգելափակման դատապարտուելէ ետք, բեկանիչ Ատեանի դիմած է:

Մամուլին ղրկուած զեկոյցով մը, Լիոնի շրջանի «հայկ. Ազատագրութիւնը» եւ «հայ քաղաքական բանտարկեալներու օգն. մարմինը» կը յայտնեն թէ չարժումը սկսած է Կիրակի առաւու ժամը 11–ին:

Ֆէլէօրի – Մերոժիսի բանտարկեալներուն զօրավիգ մարմինը, կը գրէր Լիպերասիոն Զորեքշաբթի առաւօտ, կ'ըսէ թէ բանտային վարչութիւնը նախ ընդունած էր ծոմի դիմողներու դիմումը, նախքան որոշումը ետ առնելը եւ թէ կը կարծուի որ չորս երիտասարդները պատրաստ են մինչեւ ծայրը երթալու գոհացում առնելու համար: Ա.ՍԱԼԱ–ն ալ զեկոյցով մը յայտնած է. «Ֆրանսական իշխանութիւնները որոնք քաղաքական ապաստան խոստացած էին մեր մարտիկներուն իրենք զիրենք դրժեցին եւ մեզի դաւաճանեցին: Ուրեմն, կը ստանձնեն մեր տալիք հարուածներուն պատասխանատուութիւնը»:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՔԱՆԻ՞ ԿՏՈՐԻ ԿՐՆԱՍ ԲԱԺՆՈՒԻԼ

—o—

Շաբաթ օր է: Ցերեկ:

Շաբաթը չատերու համար զարձած է հանգստեան օր: Ոչ մեզի՝ խմբագիրներուս համար: Ընդհակառակն՝ ան մեր ամէնէն բազմազբաղ օրերէն մէկն է:

Ժամը մէկը անցեր է եւ թերթը դեռ չէ տպուած: Իսկ անդին, Ազգային Գե – րեզմանատան մէջ գրագէտ մը կ'ոգե – կոչուի հոգեհանգստեան պաշտօնով: Պիտի ուզէիր ներկայ գտնուիլ եւ յար – գանքի տուրք մը վճարել անհետացած գրագէտին յիշատակին: Չես կրնար: Թէեւ ոմանք կը կարծեն որ խմբագիրը միեւնոյն ժամուն կրնայ թէ՛ հոս գտնը – ուիլ, թէ հոն, բայց անկարելի է: Երկու կտոր չես կրնար ըլլալ:

×

Եւ հիմա պիշեր է:

Աչխատանքի օր մը եւս վերջացաւ ու դուն բազկաթոռիդ մէջ չունչ մը կ'առ – նես: Ումպ մը սուրճ, քիչ մը ծխիկ եւ ... օրուան թերթը՝ ձեռքիդ մէջ: Խմբագրի մը համար քիչ հաճոյք կայ այնքան արդար ու արբազան, քան այն հաճոյքը զոր կ'ունենայ ըմբոշխնելէ ետք իր խմբագրած թերթը: Կը նայիս թերթին: Կրկին ու կրկին կը կարդաս այս կամ այն անկիւնը: Սխալներ կը տեսնես, կը տխրիս: Լաւ տողեր կը գտնես, կ'ուրախանաս: Ու կը խորհիս որ այդ վայրկեանին նոյնը կ'ընեն հազարաւոր ընթերցողներ: Տունէ տուն մտած է այն թերթը, զոր խմբագրած ես: Երբ կը նայիս էջին վրայ, կը մտածես որ նոյն էջին կը նային, նոյն տողերը կը կարդան անհամար համակիրներդ: Քեզմէ երկու քայլ անդին, կամ քանի մը հազար մեթր հեռու, տեսակ տեսակ մարդոց հետ է այն նոյն թերթը, զոր բռնած ես այդ պահուն ձեռքիդ մէջ եւ որ մարմին առաւ քանի մը ժամ առաջ քու եւ քու ընկերներուն ճիգերով: Տաքուկ բան մը կը զգաս հոգիիդ խորը, մտածումդ կը պտըտի տուն, մարդէ մարդ, նիւթէ նիւթ:

Ամէն մարդ կը կարծէ թերեւս որ տունը բազկաթոռի մը մէջ նստած ես այդ պահուն, բայց իրականութեան մէջ հազար կտորի բաժնուած ես ու հազար տեղ կը գտնուիս միաժամանակ:

Ռ. Հ.

ՊԱՀԱՆՋԻ ՍԱՀՄԱՆ ԳՈՅՈՒԹԻՒՆ ՈՒՆԻ՞

Իր նախնական վիճակի մէջ, չգոհացած վախաքի մը լիութեան ձգտող անհատ – դարա խլրտում է պահանջը, որ ատի – ճանաչաբար կը զարգանայ հոգիի մէջ՝ դառնալու համար վիրաւոր անատունի կաղկանձում: Ապա՝ վայրի ձիու ծառայում՝ պինք ընտելացնել փորձողներու դէմ, որ պիտի վրնջէ, ամբակներով պի – տի դոփէ գետինը, խելացնոր պոռոյտներ պիտի զործէ ինքնիր վրայ, դիմա – ցինը ճգմելու կատաղութեամբ: Պիտի դառնայ հրաման եւ մարդկային ձայնի վերածուած՝ պիտի հնազայ, պիտի գո – ռայ, պիտի ոռնայ աւելի ուժգին քան անտառային գազան. – «կը պահան – ջեմ»...

Մարդու հետ ծնած, մարդէն աւելի արագաշարժ այս ախոն է ժողովուրդ – ներու մղձաւանջը, ընկերութիւնները լկտղ ու քարծատղ թարախը, որու հոտը կասեցնող ո՛չ մէկ անթիտոթ դառնած է տակաւին:

Միշտ մէկուն ունեցածն ու չունեցածը յաւիշտակելու, ուրիշը շահագործելու, տկարը իրեն ենթարկելու, ճգմելու, նոր աւարներով յղփանալու ագահ եւ անկուշտ ախորժակ:

Նախերգանք եղեռնագործութեանց, աւերածութեան, կործանումի, ջարդի:

Ձէնկիզ խաներէն մինչեւ Ներոններ, ապաւինած իրենց վազանցիկ զօրութեան, պահանջի նոյն դրօշակը կամարած են աշխարհի յանդիման եւ հակառակ մարդկային արեան առկիւ ծարքած իրենց խըրախճանքին, արժանացած են խոշոր զեբօներու: Դարերն ու տարիները զոյնզոյն պահանջներ, վայրագ ու կատաղի ինչպիսի՛ տենչեր ոռնահարած, գլորած են վիհերու խորը եւ պատմութիւնը դարչանքով թքած անոնց երեսին եւ սակայն ո՛չ ոք հետեւութիւն հանած եւ ուզած է դաս առնել անոնց նեխութենէն:

Նոյնիսկ հպարտութեամբ յիշուող աշխարհակալներէն Մեծն Ալեքսանդրի բանակները գլխիկոր վերադարձան եւ «մեծ»ը փոքրացաւ, փոքրացաւ, փոչիացաւ...: Արաքսի ջուրը խմելով «ցամքեցնող» մեր Տիգրան Մեծի զինուորները մինչ՛ ամբողջացուցին իրենց յայտարդիրը եւ ամբողջական զոհացում առան՝ երկիր վերադառնալէ առաջ: Հռոմէական կայսրերու փառասիրութենէն մնաց «առա՛ղ, փառաց անցաւորի» յիշատակը միայն: Եւրոպան մարսելու Նափոլէոնի ախորժակները լափլիզուեցան տարերքէն, իսկ «արեւը մարը չմոռնող» Անգլիոյ տարածութիւններէն մնաց միայն այսօրուան կղզին:

Ո՛չ քրիստոնէական հաւատք, ո՛չ իմաստական կրօնք, ո՛չ նոր փիլիսոփայութիւններ եւ ո՛չ այլ քաղաքակրթութիւն չեն կրցած ուսուցանել պահանջներու եւ բռնապետութիւններու վախճանը, քանի յաւիտենապէս կը նորոգուի ու բարձրագոչ կ'արձակուի մի՛շտ. – «կը պահան – ջեմ»...

Երկկ էր տակաւին որ սովալլուկ նոր ոռնոց մը կը լսուէր. նոյնքան զոռոզ ու ամբարտաւան, նոյնքան գիշատիչ մտ – գիներով զինուած, հասակը կը ցցէր, ձայն կը բարձրացնէր հիթլէր եւ կը դը – ղըրդացնէր մթնոլորտը. – «կը պահան – ջեմ»...

Աւելորդ է իսկ կրկնել հազար անգամ կրկնուածը հասկնալու համար անոր պոռչտուքներուն վախճանը:

Հազիւ պահանջկոտ բարբարոս մը զգեստուած, հրապարակ կը նետուի աւելի «ինքնավստահ», աւելի ուժգին զոռացող նոր հրէշ մը, նո՛յն հրամայականով, նոյն կարգախօսներով:

Ահա թէ ինչո՛ւ, անջրպետի բոլոր տարածութիւնները, այսօր ալ, տիեզերքի բոլոր երկինքները սարդի ոստայնի նը – ման, հիւսուած են նուաղկոտ եւ ահեղագոչ պահանջներու հեռագրաթելերով, հեռաձայնային աղմուկով, սաթելիթնե – րու ժխորով. – «կը պահանջեմ»...

Բայց հարց է թէ՝ որմէ՞ կը պահանջեն, ինչո՞ւ եւ ի՞նչ իրաւունքով կը պահանջեն:

Պահանջի պատառ մը կը յամենայ իրաքանչիւր անհատի եւ պետութեան չըրթունքին: Թշուառութեան մէջ տուայտողը ուտելու իրաւունք կը պահանջէ: Միլիառներու հարստութեան տէր եւ ճոխութեան մէջ փքացող վաչխառուն միշտ աւելի կ՚ը պահանջէ: Մեծ երկիր – ները իրենց կորսնցուցած երկիրներուն «բարեկամութիւնը» կը պահանջեն: Աւելի մեծերը՝ տիեզերքը կլլելու պահանջ կը ղնեն:

Մինչդեռ Սեւ Աֆրիկէն ըլլայ թէ Դեղին Ասիան, Մերձաւոր Արեւելքն ըլլայ թէ Թուխ Ամերիկան, ջարդուփշուր ըրած Պրոմէթէոսի չղթաները, վերադտած իրենց ուժականութիւնն ու իմացականութիւնը, տարերքի անսանձելիութեամբ ցցուած են պահանջողներու եւ իրենց ուրոյն դիմագիծը աղարտել փորձողներու դէմ, պատրաստ՝ կուրծք տալու ամէնէն զօրեղ բանակներուն անգամ:

Այս իրողութիւններուն առջեւ, ե՞րբ արդեօք մարդկային իմաստութիւնը պիտի յաղթանակէ վերջապէս, ընդէ՛ր բառաններէ եւ ուզեղներէ անիրաւ բոլոր պահանջները:

Պահանջի մէ՛կ օրինագիծ եւ սահման գոյութիւն ունի. – Արդարութեան կի – րարկումի պահանջ, ուտելու եւ ապրելու իրաւունքի պահանջ:

Եւ արդարութիւնն ու ապրելու իրաւունքը երկու ճշմարտութիւն չի՛ ճանչ – նար:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

ՀԱՐ. ԱՄԵՐԻԿԱ

Որդեգրութիւնը՝ Առեւտուր

Որդեգրութիւնը դարերած է ընկերա – յին սպասարկութեան նկարագիր ունե – նալէ. այլ պարզօրէն վերածուած է առեւտուրի: Արձանագրութիւններով ըզբաղող պաշտօնատարներ, որդեգրումի պարագային, նախապատուութիւն կու – տան օտարներուն՝ եւրոպացիներուն, որովհետեւ ասոնք տրամադիր են մինչեւ 10·000 տոլար յատկացնել երախայի մը համար. անդին՝ Քոլոմպիացիք այդքան դումար չեն ուզեր տրամադրել, մնաց որ փեզո–ով կը վճարեն:

Այս վկայութիւնը բերած է, այլ հաստատումներու կարգին Մուան Մ'իւնոզ, Քոլոմպեան Ընտանեկան Բարօրութեան Հիմնարկութեան տնօրէնը: Առիթը հանդիսացած է, երբ իշխանութիւնները երեսուն հանած են բազմամիլիոն տոլար – ներու գործառնութիւն կատարող միջազգային խմբակ մը Պոկոթայի մէջ: Գործունէութիւնը երկու երես պարզած է, բայց միայն մէկ նպատակ ունեցած է. – առեւանդումի կամ գնումի ճամբով երախաներ ձեռք ձգել և ապա կեղծ վկայագիրներու միջոցով զանոնք ծախել օտար ամուլ զոյգերու: Պոկոթաբնակ փաստաբան մը բանտարկուած է այն ամբաստանութեամբ, թէ 500–էն 600 երախաներ դուրս հանել տուած է երկրէն, հատ – նարար 100 ուրիշներ ալ Փերուէն: Մերձ Լքուատորի մէջ, իշխանութիւնները քննութեանց ձեռնարկած են ստուգելու համար, թէ իսալացի հարիւրէ աւելի ընտանիքներու կողմէ որդեգրուած երախաները ի՞նչ ապօրինի ճամբաներով հայթայթուած են:

Քոլոմպեան «Գիւղը» ունեցած է, իբրեւ մեզազակից, անչափահասներու սահմանուած դատարաններու երեք դատաւոր – ներ, վեց նոտարներ, հիւանդապահուհի – մանկաբարձներ, բազմաթիւ կիներ, պաշտօնատարներ եւ, վերջապէս, Սպա – նիա պաշտօնավարող քոլոմպիացի հիւ – պատոս մը: Փերու ձերբակալուած անձին պաշտօնը եղած է միջազգային նը – պաստներ բաշխել երկրաշարժի ազետ – եալներուն: Լքուատորի ձերբակալեալներուն գլխաւոր դէմքը պարզօրէն եղած է անչափահասներու ազգային դատարանին նախագահը...

×

ՆՈՐԱԾԻՆՆԵՐՈՒ ՄԱՀԸ

Ընդհանուր կերպով, աշխարհի տասը նորածիններէն մէկը իր առաջին տարեդարձը չտեսած կը մեռնի: Այս եղրակացութեան յանգած է, երկար եւ մանրակրկիտ քննութենէ մը ետք, Ուաշինկթընի Ուըրլտուայտ Հիմնարկութիւնը:

Տարեւ հրապարակուած տեղեկագիրին քանի մը հիմնական կէտերը:

Համաշխարհային Բ. պատերազմէն ետք նորածիններու մահերու տոկոսը տեխնիկական նուաճում արձանագրած է ճարտարարուեստականացած երկիրներուն մէջ: Անդին, թերաճ երկիրներուն պարագային, այդ տոկոսները աւելցած են: Աշխարհի միջինը կը նկատուի մօտաւոր կերպով հազարէն 97 մահ:

Մահերուն ամէնէն բարձր աստիճանը կ'արձանագրուի այսպէս որակուած «առաւել զրկեալ» ժողովուրդներուն մօտ, յատկապէս Աֆրիկեան Սահարային հարաբը, ուր նորածիններու մահերուն տոկոսը մինչեւ 200–ի կը հասնի: Այլ խօսքով՝ հինգ ծնունդներէն մէկը:

Ի տարբերութիւն ասոր, այսպէս նը – կատուած «հարուստ» երկիրներուն մէջ, ինչպէս Ճափոն եւ Շուէտ, հազարէն հազիւ տասը կը մեռնի: Նոյնիսկ քիչ մըն ալ նուազ: Մ'իացեալ–Նահանգները ներկայիս կ'արձանագրեն նոյն թիւին համեմատութեամբ 13–էն պակաս: Աբեւմտեան Եւրոպայի մեծ մասին մէջ աննշան չափով քիչ մը աւելի:

Նկատելի կէտ մը կը մատնանշուի տեղեկագիրին մէջ: Մահերու բարձրագոյն եւ նուազագոյն տոկոսները միշտ չէ, որ «հարուստ» կամ «աղքատ» երկիրներու սահմանումներով կարելի կը դառնայ ճշդել: «Աղքատ» նկատուած Սրի Լանքան (նախկին Սէյլօն կղզին) եւ Ջինաստան նորածիններու նուազ մահեր կ'արձանագրեն, մինչ անդին, «հարուստ» նըկատուած երկիրներ, ինչպէս Լիբիա եւ Սաուտական Արաբիա՝ առաւել բարձր:

Կը հետեւի ուրեմն, թէ ընկերային հարցերն ալ իրենց դերը կը կատարեն այս երեւոյթին մէջ: Տեղեկագիրը կը մատնանշէ քանի մը կէտեր. – ընտանեան պակասում, մէջավայրի խաթարում, խարականութիւն կիներու հանդէպ, առողջապահութեան թերի սպասարկութիւն եւայլն: Այս եւայլին մէջ կը մտնեն կարգ մը սովորութիւններու կամ նոր երեւոյթներու արձանագրութիւնը; ինչպէս յղի կիներու մոլութիւնը ծխելու եւ խըմելու մարզերուն մէջ: Ասոնք պատճառներ են, որ չկազմաւորուած եւ կամ արդէն մեռած մանուկներ աշխարհ գան:

Տեղեկագիրը կը պարզէ դաստիարակութեան կարեւորութիւնը գնով համար: Ապագայ մայրերը պէտք է գիտնան թէ ինչ կ'ուզեն, ինչ պէտք է ընեն ու չընեն:

ՔԱՂՀԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԽԱՏ

ՎԻԿՏՈՐ ԲԱԼԱՑԵԱՆ

– Ուրեմն, լրջօրէն կարծում էք, թէ ես եմ կողոպտել: Ախր, դուք լաւ գիտէք, որ ես վաղուց վերջ եմ տուել այդ կեանքին եւ յետոյ՝ դա իմ ձեռագիրը չէ:

– Ո՞րը:

– Մարդ խփելը:

– Բայց դու ինչո՞ւ չպատասխանեցիր իմ հարցին:

– Ի՞նչ հարց:

– Ինչո՞ւ չհարցրիր՝ բռնո՞ւել ենք յանցագործներին, թէ՞ ոչ:

– Նախորդ հարցերից յետոյ երեխան էլ կ'իմանար, որ իրեն էք կասկածում: Համ էլ հասցրի՞ պատասխանել, լեզուս ճաքեց: Եթէ չհասցնէինք ժամանակին ցատքել ջուրը, այս մեռածից հիմա ծովի յատակում կը լինէինք:

Արաքսը շրջուեց մէջքի վրայ ու լռկըսեց այդպէս լողալ:

– Հը, յոգնեցի՞ր:

– Չէ, չեմ յոգնել, վիզս է միայն ցաւում: Եթէ ես չմրսեմ, ջրում յոգնել չըգիտեմ: Ջուրն էլ, փառք Աստուծոյ, տաք է: Մի հարց էլ ես տամ, ընկեր Դանիէլեան:

– Տուր:

– Ո՞րտեղից գիտէք, որ յանցագործ – ներ են եւ ոչ թէ յանցագործ:

– Իմ կարծիքով, դա մի մարդու գործ չէ, չնայած զանձապահը մէկին է տեսել:

– Իսկ ինչո՞ւ ինձ հետ անկեղծ չէք:

– Ի՞նչը նկատի ունես:

– Աստում էք զանձապահը չի մեռել, ողջ է, եթէ ողջ է՝ կ'ասի, թէ ով է իրեն հարուածել: Եթէ նա ողջ է, ես վախենալու ոչինչ չունեմ եւ դուք էլ այստեղ գալու առիթ չէիք ունենայ:

– Բանն այն է, որ յանցագործը դէմքին կապրոնէ դուլպայ է քաշել:

– Մի՞թաղելի է:

– Ի՞նչն է ծիծաղելի:

– Այն, որ ես արձակուրդ գնալուս օրը դէմքիս կապրոնէ դուլպայ եմ քաշում ու կողոպտում գրամարկղն այն ինստիտուտի, որտեղ աշխատում եմ:

Երբ քիչ էր մնացել, որ ափին հաս – նէին, Դանիէլեանը որոշեց դիմել ամէնակարեւոր փաստարկին.

– Չհրկիզուող պահարանի վրայ քո մատնահետքերն են յայտնաբերուել:

– Ի՞մ:

– Այո, քո:

Արաքսը մի պահ դադարեց լողալուց, ջրաճգօքէն քրքջաց, ապա լրջացաւ:

– Ի՞նչ գործ ունեն իմ մատնահետքերն այստեղ: Այդ ի՞նչ բան էք ուզում իմ վզին փաթաթել... Միթաղելի է, ծիծաղելի...

– Էլի ծիծաղելի՞ է:

– Ի հարկէ, ծիծաղելի է. եթէ զէմքիս կապրոն զուլպայ էի հագցրել, ձեռքերիս էլ ուրեմն ձեռնոցներ կը հագնէի: Փառք Աստուծոյ, սկանակ հո չեմ...

Այդ մասին Դանիէլեանը վաղուց էր խորհել: Լռեց, չկարողացաւ պատասխանել: Երբ ափից մի քանի մեթր էին հեռու, Դանիէլեանը ցատքեց ջուրը, ինքն էլ սկսեց հրել հեծանիւը:

– Շատ յոգնեցիր, օգնեմ քեզ:

Արաքսը քմծիծաղ տուեց.

– Ճիշդ այսպէս է լինում նաեւ կեանքում. մէկը երկար ժամանակ աքնում է, չարչարւում, երկրորդը ձեռքերը ծալած՝ հետեւում է յաջողութեան հասնելու նրա ճանապարհին: Աչխատանքի պատուղները վայելելու պահին միայն յայտնւում է ընկերոջ կողքին, որպէսզի փառքը նրա հետ կիսի: Տեսաք, որ ափից մարդիկ մեզ են նայում, ջուրը մտաք՝ ցոյց տալու, թէ ինձ հետ ծովի խորքից բերել էք խորտակուած հեծանիւը:

Դանիէլեանը ժպտաց:

– Այ, այդ հարցում դու ճիշդ ես, մարդկային թուլութիւն է, ի՞նչ կարող ես անել: Իսկ հիմա հարկաւոր է պարզել, թէ ինչո՞ւ ընկաւ հեծանիւը:

– Շնաճկան հետ պայմանաւորուել էի, որ ծովի խորքում ընկի, որպէսզի դուք խեղդուէք, իսկ ես փախչէի:

– Տափակ սրամտութիւն էր... Իրօք, ինչո՞ւ չփախար: Երբ ասացի, որ մատնահետքերդ յայտնաբերել ենք:

– Միայն ապուշը կարող է փախչել, երբ հաստատ գիտէ, որ իր մատնահետքերը այնտեղ լինել չեն կարող: Աճենք, ուժը ձեր ձեռքին, ինչ ուզենաք, կ'անէք:

– Այսի՞նքն:

– Այսինքն, նապաստակը լեզապատառ փախչում է: «Ո՞ւր ես փախչում, ընկերիկ»,– հարցնում են նրան: «Աստւած ուղտերին նալում են»: «Է, դու հո ուղտ չես, ինչո՞ւ ես փախչում»: «Մինչեւ ապացուցեմ, որ ուղտ չեմ, կը նալեն»:

– Դարձեալ տափակ համեմատութիւն ես անում: Դու հո լաւ գիտես, որ իւրաքանչիւր մարդ ունի իր մատնահետքերը, որոնք երբեք չեն կարող կրկնուել մէկ ուրիշի մօտ: Իսկ ես կատակ չեմ անում, երբ ասում եմ, որ քո մատնահետքերն են:

– Դուք ինձ կը խելագարեցնէք...

(Շար. 15)

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ ԿԱԿԱՐԱՆԻ

ԱՄԲՈՂՋԱԿԱՆ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՍՐՈՊ ՎՐԴ. ՃՈՒՐԵԱՆԷ

———×———

Ահաւասիկ, չատոնց եւ չատերէն ըս – պասուած՝ յայտ եւ չատ օգտակար ձեռ – նարկ մը որմէ պէտք չէ զուրկ մնայ հայ քրիստոնեան, եթէ կ'ուզէ վառ պահել ու ապրիլ Աստուծոյ խօսքը, ուսումնա – սիրել զայն ու արքանալ:

Նոր Կտակարանի ամբողջական թարգ – մանութեան մը պակասը, արեւմտեան աշխարհաբարով, զգալի էր ամէն տեղ: Բողոքական մեր հայ եղբայրները, թէեւ աշխարհաբար թարգմանած են ամբողջ Նոր ու Հին Կտակարանը՝ բայց մի քիչ հնաբոյր այդ թարգմանութիւնը մատչե – լի չէր ամէնուն, մանաւանդ որ առանց որեւէ ծանօթագրութեան ներկայացուած էր ընթերցողին, եւ մանրուկ տառե – րով:

Ունէինք նաեւ չորս Աւետարաններու ընտիր թարգմանութիւններ ծանօթա – գրութիւններով՝ բայց նոր Կտակարանի միւս 23 աստուածաշունչ գրութիւնները կը սպասէին նորաձեւ ու ճշգրիտ թարգ – մանութեան մը: Գործ մը որ յաջողա – պէս եւ վերջապէս իրագործած է Մես – րոպ Ճուրեան վրդ. տարիներու յարատեւ եւ ուշիմ աշխատանքով:

762 էջնոց այս գիրքը, զուտաւոր ար – դիւնաւէտ պատկերներով զարդարուած, տպուած է Պէյրութ 1981–ին, ընտիր թուղթի վրայ, օգաստուն էջերով, նիւ – թերու այբբենական եւ չորս աւետարան – ներու բազդատական ցանկով, կիրակնօր – եայ եւ տօնական ընթերցուածներու նը – շանակումով, պատմական թուականնե – րու եւ դէպքերու ցուցակով ու երեք ըն – տիր քարտէսներով:

Ս. Գիրքին ոչ – մասնագէտ ընթերցողը պէտք է կարդայ նախ այս հատորին, խնամքով եւ համոզութեամբ չարադրուած, «առաջաբան»ները. յետոյ, հանդարտ գը – լուխով՝ բուն խակ Աստուծոյ ներշնչած խօսքը ճաշակել մաս առ մաս՝ բայց յա – րատեւութեամբ մինչեւ ամբողջացնէ գիրք մը, անցնելէ առաջ յաջորդին:

Հուսկ՝ պէտք չէ մոռնալ որ անհրա – ժեշտ պայման է Ս. Գիրք կարդալէ ա – ռաջ, պահիկ մը դէթ ամփոփուիլ, աղօթ – քով խնդրելու համար Աստուծմէ որ տը – րամադրէ մեր հոգին որպէս զի կարե – նանք իւրացնել իր կենսատու խօսքերը: Ցաճախ, անպէտ լրագրի կամ թերթի մը ընթերցումը զեղչելով, բաւարար ժամա – նակ կարելի է չահիլ զայն լաւագոյնս գործածելու համար: Եւ ի՞նչ բան արդ – եօք այնքան լաւ է ու համեղ ... քան Աստուծոյ խօսքը:

Այս փորձը ընողը՝ այնքան պիտի օգ – տուի հոգեպէս որ ուրիշներուն ալ պիտի առաջարկէ նոյնը ընել:

Վարձքդ կատար, Վարդապետ. Աստ – ուած զքեզ եւ ընթերցողներդ օրհնէ. Ա զ

ԳԱՂՈՒԹՔ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ մեռած է ընկ. Տօքթ. Գալուստ Ո. Գալուստեան: Ող – բացեալը ծնած էր Իզմիր: Ծանօթ անուն մըն է Ճունաստան եւ Պուէնոս Այրէս, ուր իր տուած դասախօսութիւններով բժշկական նորագոյն ծանօթութիւն – ներ կը փոխանցէր ունկնդիր հասարակու – թեան: Հանրային ծառայութիւններու վաստակ մը ունի Իզմիրէն մինչեւ Ճու – նաստան եւ ապա Պուէնոս Այրէս: Մաս – ուորական իր արժանիքները ի սպաս դը – րած է Ճունաստանի մէջ, յատկապէս հայ մշակոյթի զարգացման ի խնդիր, «Հայ Մտքի Տուն» Մշակութային Միու – թեան միջոցով: Աչխատակցած է Սիփւռ – քի հայ մամուլին՝ բժշկական յօդուած – ներով:

×

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ Տնտեսական եւ Ըն – կերային Ուսումնասիրութեան Բարձրա – գոյն Հաստատութեան նախաձեռնու – թեամբ եւ ձօն Քենեթի համալսարանին հովանաւորութեամբ, Դեկտ. 11–ին տեղի ունեցած է հանդիպում մը յիշեալ Հաս – տատութեան սրահին մէջ, նիւթ ունենա – լով «Հայ իրականութիւնը Արժանթինի մէջ»: Հանդիպումը վարած է Քենեթի համալսարանի Արեւելեան Արուեստի Հայկական Բաժնի դասախօսը՝ Օր. Ռոսա Մախեան: Հայ համայնքներու անցեալ ու ներկայ վիճակներու մասին խօսած է ճարտ. փեյզօ Թադէոսեան, լրագրու – թեան ճիւղին անդրադարձած է Տօքթ. Գէորգ Գարամանուկեան, հաստատու – թիւններու եւ կազմակերպչական հար – ցերու շուրջ խօսած է Տօքթ. Եփրատ Պայրամեան, իսկ կրթական հարցը ներ – կայացուցած է Տօքթ. Աւոլֆօ Գայեան: Վերջաւորութեան Փրոֆ. Ռ. Մախեան համադրած է կատարուած զեկուցում – ները:

դիս մէջ անոնց թիւը բազմացնէ եւ հո – գեկան ծարաւը աճեցնէ. «Նոր Կտակա – րան»ի այս նոր թարգմանութիւնդ ալ կրկին տպագրութիւններու արժանացնէ:

Տարոսը, հիմա, Հին Կտակարանին:

ԱԹԱՆԱՍ Վ. ՔԷՍԷՃԵԱՆ

Յ. Գ. – Քանի մը տարի առաջ հանդի – պեցայ «Նոր Կտակարան»ի ամբողջական ուրիշ թարգմանութեան՝ եղած եւ տըպ – ուած էջմիածին, բայց արեւելահայ աշ – խարհաբարով եւ մեսրոպեան մաճուր ուղղագրութեամբ: Անշուշտ այս յարգի թարգմանութիւնը սահմանուած է ար – տասահմանի հայ բրիստոնեաներուն՝ բան որ երեւանի գրախանութներուն մօտ անկարելի է գայն գտնել: Դժբախ – տաբար չկրցայ անկէ օրինակ մը ճարել. երախտապարտ պիտի ըլլամ եթէ մէկը գտնէ հատ մը ինծի համար:

ՀՈՂՎԱՐՏԻՒ

ՀՐԱՆԴ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆԻ

ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

———o———

Զմրան մռայլ օր մը կ'աւետէր Ճուն – ուար 3–ի առաւօտը, Ճիանակի Կիրակին: Շատերու համար, Ամանորի սիրոյ եւ եղբայրութեան զանգերը հազիւ դադրած էին հնչելէ, յոյսի լապտերը որ կը շո – ղար դեռ Լիոնի իւրաքանչիւր հայ եր – դիքէն ներս, յանկարծ մարեցաւ ու խաւարներու մէջ թաթխեց զաղութիս հանրածանօթ Թադէոսեան ընտանիքը որ Նոր Տարիին սեմին իակ, դժբախտութիւ – նը ունեցաւ կորնչելու իր երէց եւ պատուական անդամը՝ Հրանդ Թադէոս – եան:

Ոչ ոքի մտքէն կրնար անցնիլ այս տը – խուր վախճանը, այն սակաւաթիւ հաւա – տացեալներուն որ կը փութային դէպի եկեղեցի այն առաւօտը, ուր մարդիկ Նոր Տարիի եւ նոր երազներու վազոր – դայինն, բարի եւ աղնիւ զգացումներու մղումով մը պատրաստուած էին բաժ – նելու ուրիշներու անձկութիւնն ու կարօտանքները, եղբայրական երջանիկ տարիներու մաղթանքներով:

Լախտի հարուած մը եղաւ սակայն բո – լորին այն մահուան գոյժը, որ չուտով տարածուեցաւ չանթահարիչ արագու – թեամբ, ցնցելով ոչ միայն Լիոնի Հայու – թիւնը, այլ նաեւ հեռաւոր շրջաններու Հայութիւնը, ուր Հրանդ Թադէոսեան ճանչցուած էր թէ որպէս բարեխիղճ տը – պարանատէր, եւ թէ որպէս ազգային գործիչ:

Մեզի համար անհաւատալին իմաստ պիտի չունենար եթէ մեր ականջներով լսած չըլլայինք հեռաձայնին վշտաբեկ ձայնը որ եկեղեցին լուր կուտար առա – ւօտեան վաղ ժամուն: Չէ որ դեռ անց – եալ Կիրակի գինքը տեսած էինք ծիծ – ղուն, անբաժան կողակցին եւ սիրելի քը – րոջը հետ, նստարաններուն առաջին կար – գին վրայ, ինչպէս տեսած էինք Ս. Հա – ղորդութեան առեն, երկիւղածութեամբ յառաջանալ եւ Ս. Հոգւով հաղորդուիլ: Ի՞նչ խորհրդաւոր մտածում եւ ի՞նչ ա – նիմանալի չարժառիթ: Ներշնչո՞ւմ թէ երկնայի՞ն ձայնն էր որ գինքը կ'առաջ – նորդեր դէպի խորան, կարծես վերջին հրաժեշտը տալու այն սրբազան վայրէն որուն կառուցման եւ պայծառութեան համար, ամբողջ կեանքը նուիրեց:

Տխուր է բաժանումը, առաւել եւս տը – խուր անվերադարձ բաժանումը: Իր սի – րելիներուն վիշտը անմխիթարելի է ան – շուշտ, բայց մեծ է նաեւ ցաւը իր հա – մակիրներուն եւ գինքը մօտէն ճանչցող – ներուն:

Հրանդ Թադէոսեանի մահով Լիոնի Հայութիւնը կորնչուց սիրուած ու յար – գուած ազգային դէմքերէն մէկը որ հա – կառակ իր հասուն տարիքին, հոգիով ու միտքով նուիրած էր իր բոլոր ուժե – րը ազգային ծառայութեան: Ըլլայ ըն – կերային կամ հանրային շրջանակներու մէջ, ան միշտ ներկայ էր ամէն ձեռնարկ – ներուն ուր կը տարածէր համակ խանդ եւ կորով: Հայ իրականութեան անվհատ հաւատացեալն էր եւ երբեք չէր չեղեր իր համոզումներէն, իր տեսակէտներէն, ո – րոնք կը ձգտէին ամէն բանէ առաջ, հայ գիրը, հայ լեզուն պաշտպանել եւ զանոնք հաստատ հիմերու վրայ պահպանել: Ամ – բողջ կեանք մը, յիսուն տարիներ շարու – նակ, ան աշխատեցաւ ազգային վերել – քին; եւ բծախնդրութեամբ վարեց ամէն պարտականութիւնները, կրթական, բա – րեսիրական կամ կրօնական գործերուն մէջ: Իր գլխաւոր հայեցակէտն եղաւ Ֆրանսայի մէջ կրթական կեդրոնական մարմնի մը գոյութիւնը որ աւելի զարկ պիտի տար մեր ուսումնական գործե – րուն, կանոնաւորելով եւ աւելի հեշտ ընթացքի մէջ դնելով զանոնք: Ափսո՛ս որ տարիները չանգ թափելէ եւ ի սպառ աշխատելէ վերջ, իր բոլոր համոզում – ները բեկանուեցան ու պղպջակի նման չքացան:

Վերջի տարիներուն, իր արժանի հան – գստեան կոչուելէ յետոյ ան իր գրիչը տրամադրեց հայ մամուլին, հաղորդելով չահեկան գրութիւններ Լիոնի հայ գա – ղութին կեանքն ու գործունէութիւնը նը – կարագրող: Տոգորուած հայրենասիրա – կան բարձր գաղափարականով, առիթ չէր փախցներ երբեք ներկայ գտնուելու ամէն հանդէսներուն եւ գրչին յանձնելու իր տպաւորութիւնները:

Տարակոյս չկայ թէ Հրանդ Թադէոս – եանի մահով, Լիոնը պիտի կորնչնէ գա – ղութին հին սերունդի ժրաջան եւ բծա – խնդիր անդամներէն մին: Այն սերունդին յետսապահներէն մին որ բարոյական խոր համոզումներով եւ անխոցելի գաղափար – ներով զարքնուած էր, եւ որուն գլխա – ւոր նպատակն էր հայ տիպար մարզու բնազդը զրսեւորել եւ ծառայութեան ո – գին ի յայտ բերել:

Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Հինգշաբթի, Ցունուար 7–ին Լիոնի Ս. Ցակոբ եկեղեցւոյ մէջ, հարիւրաւոր բա – րեկամներու եւ համակիրներու ներկա – յութեամբ, որոնք յուզումով հետեւե – ցան Հայր Նորվանի եւ Տէր Իսահակի ա – րարողութեան եւ սրտայոյզ չարակա – ներուն:

Հայր Նորվան, ըստ պատշաճի զամ – բանականով մը, ողբացեալին ներբողը հիւսեց նշելով յատկապէս անոր կենսու – նակ ոգեւորութիւնը եւ գաղութիս եր. կարամեայ ծառայութիւնը: Ցիշեց անոր անձնազոհութիւնը եւ խանդավառ ոգին բոլոր հայկական ձեռնարկներուն եւ պարտականութիւններուն նկատմամբ ո – րոնց փարած էր բոլորով սրտիւ:

Հանդէսէ յաւիտենական արքայութեան մէջ սիրելի Հրանդ Թադէոսեան, ու թող այս քանի մը տողերը, փունջ մը ծաղիկ ըլլան անթառամ չիրխիդ վրայ, որպէս մեր վշտահար հոգւոյն սրտագին արտա – յայտութիւն:

Գ. ԳԱՊԱՔՃԵԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ՋԷՑՆԱՊ ԹԱԹՈՍԻ ՀԵՏ

Ջէյնապ կարծես չհասկցաւ անոր ը – սածները: Երախայի մը պէս կ'ուզէր հարցնել եւ հարցուց.

– Իրա՞ւ տեսած էք Մարտիկը:

Իրաւ ալ, Թաթոս ժիր պեխերով, խա – չոր քթով, կ'ըսես լեռնէն վար իջնող Քե – րովբէի կերպարանք ունէր: Թիկունքին վրայ կը պակսէին խաչոր թեւերը մի – այն:

– Գիշեր ցորեկ Մարտիկի հետ միասին եղած ենք, փափկասուն խանըմ, – ըսաւ Թաթոսը ու ինքն ալ չէր գիտեր, թէ ի՞նչ լաւ բառեր պէտք է ըսէր Ջէյնապին համար:

– Նիպար, գիշերով դուրսը ցուրտ է, լաւ է, որ Ջէյնապը մլիքան մը հագնի, – ըսաւ Ուստան:

Թաթոս ինքն ալ կ'ուզէր որ Խատճէն հրաժեշտէր Ջէյնապէն: Ջէյնապ այնպէս զգաց, որ կը հեռանար իր ծնողքէն: Ան Խատճէի մէջ գտած էր մայրը, իսկ Ուս – տայի մէջ՝ հայրը:

Անշուշտ, անշուշտ Աստծոյ հրեշտակը ապահով պիտի պահէր Ջէյնապն ու ըս – պիտակ Զիաւորը: Ուստան երկուքին պի – տի հանդիպէր խաղաղ ու արեւոտ օրե – րուն: Այն առեն Մարտիկը, լեռնէն վար իջած, գութանի չարքով ու մեծդի գո – մէշներով դաշտը կը հերկէր, իսկ Ջէյ – նապը զաւակներու մայր եղած էր: Ուս – տան այդպէս պիտի տեսնէր Մարտիկն ու Ջէյնապը. գութանով, կանանչով: Ջէյ – նապ, զաւակներով զինքը պիտի դիմա – ւորէր կապոյտ բարի երկինքով ու ծա –

ռերուն մէջէն երեւցած եկեղեցիի զմբէ – թով:

Բաժանումն այնքան սրտառուչ էր, որ Ջորեան Թաթոսն ինքն ալ չդիմացաւ՝ տեսնելով անցեցիներուն վիշտն ու Խատ – ճէի արցունքը: Հակառակ որ կրնար մէկ սուրով թշնամու քառատուն գլուխ վար ձգել, այդ պահուն զգաց, որ իր աչքե – րուն մէջ ալ արցունք կուգային, եւ սա – կայն չմատնեց ինքզինքը, ձայնը չտկեց ու նորէն կրկնեց.

– Կէս պիչեր չեղած՝ պէտք է անցնինք անտառը:

Խատճէն եւ անցեցիները կը հասկնային, որ Ջէյնապ վտանգաւոր ճամբայէ մը պի – տի անցնէր՝ Սպիտակ Զիաւորին հանե – լու համար: Ջէյնապ ինքը բոլորովին անգիտակ էր այդ վտանգին, արշալոյսին նայող եղնիկի մը պէս:

– Կեցէք, կեցէք, – Ուստան փորձ մըն ալ ըրաւ անկողնէն ելլելու:

– Նիպար, հէ՛յ, Նիպար, – Ուստան մինչեւ առանգուխին գլուխը հասած՝ պո – ռոց, երբ արդէն գորգայէն դուրս ելած էին:

Ուստային ոչ ոք մտիկ ըրաւ: Կարծես լաւ կը զգար, կրնար ընկերանալ Ջէյնա – պին:

– Գացին հէ՛, – Ուստան աւելցուց ցած ձայնով, երբ Խատճէն ու Նիպարը դուր – սէն ներս մտան:

– Ջէյնապը պիտի մտի: Ըսի որ մլիքան մը հագցուցէք, ինձ մտիկ ըրիք: Տահա չեմ ցնդեր, տահա չեմ ծերացեր, – կը խօսէր Ուստան:

– Նիպարն իր չալը տուաւ, Ուստա, որ եթէ մսի՝ վրան առնէ, – ըսաւ Խատ – ճէն:

– Լէզ լաւ է, լաւ:

Շուներու հաչոցները հետզհետէ կը հառնէին: Անոնք հեռացեր էին գիւ – ղէն:

Թաթոս լաւ մարդ կ'երեւէր, միայն թէ խօսած պահուն ճակատը յաճախ վեր կը օսթէր: Միայն այդ էր որ շատ չսիրեց Ուստան:

×

Զիաւորները անտառի մէջ էին:

– Էս ճամբան ածխագործներու հիւղերը կը տանի, – կը խօսէր վարդաճորցի էր – կէն Մինասին տղան:

Ան ծանօթ էր անտառին, մանաւանդ որ քիւրտ ածխագործներու հետ գործ շատ ըրած էր:

(Շար. 481)

Տէր եւ Տիկին Տիգրան Տէմիրեան, Տէր եւ Տիկին Հայկ Պահէչեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները, խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց սիրեցեալ քրոջ՝

ՏԻԿԻՆ ԷԼԻԶ ՋՕՓՈՒՐԵԱՆ-ՄԻՀՏԻՐԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Ցունուար 11-ին:

Ցուղարկաւորութիւնը կը կատարուի՝ այս երկուշաբթի, Ցունուար 18, ժամը 13·45-ին, Փարիզի Ս. Ցովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին:

Մահապդ չստացողներէն կը խնդրուի՝ ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Համբարձում Այտընեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Այտընեան, Տէր եւ Տիկին Վարդանոյշ Պուտէն կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանդիսեան պաշտօն կը կատարուի՝ իրենց մօր եւ մեծ - մօր՝

ՆՈՒԱՐԴ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ
(Մեծցնոր գիւղացի)

մահուան քառասունքին առթիւ, Կիրակի, Ցունուար 17, ժամը 11-ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցին:

Ի գիտութիւն՝ ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ ՓԱՐԻԶ

Կիրակի, Ցունուար 17·-

Ա. Կիրակի զկնի Ծննդեան

Այսօր, յաւարտ Պատարագի, Հոգեհանդիսա կը կատարուի Ս. Ցովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ եկեղեցականներէն բարեբար՝ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ ՄԱՆԹԱՇԵԱՆԻ համար, Եկեղեցւոյս Անուանակոչութեան ոճին (Ցովհաննու Կարապետի) առթիւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԳԴԱՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆԸ

ՑՈՒՆՈՒԱՐ 10-ԷՆ Ի ՎԵՐ

Մահապդ	250 (294)
Հոգեհանգիստ	125 (147)
Շնորհակալիք	125 (147)
Հարսնիք, Նշանտուք	150 (176·40)
Ծնունդ	150 (176·40)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 17·6% Թ.Է.Վ.Ա. (տե՛ս փակագիծի մէջ ընդհ. գումարը):

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին Վարչութեան:

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Շրջ. Վարչութեան եւ փարիզեան շրջանի իր ութ մասնաճիւղերուն, Կիրակի, Ցունուար 17, ժամը 15 - 18, Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան - Գ. Մ. Ալէմշահ սրահին մէջ. -

26, Rue Troyon — SEVRES

Գեղարուեստական բաժին, մասնաճիւղերու եւ Օղափոխութեան կայանի մանուկներուն կողմէ, ամպարար եւ անակնկալներ: Նախընթրիք կը բաժնուի ներկայ բոլոր երախաներուն:

———×———

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Պոմոնի միութեայ վարժարանին Տօնածառը՝ Ցունուար 17, Կիրակի, ժամը 15-ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Աչակերտութեան կողմէ կը ներկայացուին երգ, խմբերգ, տրամախօսութիւն մը, ուսուցչուհի Մայտա Կարապետեանի ղեկավարութեամբ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքներն ու բարեկամները, իրենց երախաներով: Հանդէսի վերջաւորութեան Կաղանդ Պապան կը ներկայանայ նուէրներով:

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղին, «Մանուկներու Օրը» կը տօնուի՝ Ցունուար 17, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15-ին, Սալ տէ Ֆէթ

ՍԷՆ - ՄԱՌԹԷՆ - ՏԷՌ

Գեղարուեստական բաժին, աշակերտութեան կողմէ երգ, արտասանութիւն, տոհմիկ պարեր, առաջնորդութեամբ՝ Պ. Սարեանի: Հայկ. Կաղանդ Պապան կ'ուրախացնէ մանուկները: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները:

Pour vos Travaux
d'INTERPRÉTARIAT
et de
TRADUCTIONS
ASSERMENTEES
Commerciales — Techniques
Arménien, Turc
et en Arabe notamment
Garo BOYADJIAN
Expert — Juré
à la Cour d'Appel de Paris
Tél.: 885. 67. 18

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պոմոնի մասնաճիւղը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, եւ անոնք որոնք կը փափաքին մաս կազմել այս Միութեան, բաժակ մը թէյի շուրջ, երկուշաբթի, Ցունուար 18, ժամը 14·30-ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Օրակարգ. - Պատգամաւորուհիներու զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

U.G.A.B. - JEUNES
VALENCE
Organise
Une Soirée - Dansante
Le Samedi, 16 Janvier, à 20H.30
en la Salle Yervant Hussissian
6, Rue Faventines — VALENCE

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

ՏՕՆԱԾԱՌ

Այս Կիրակի, Ցունուար 17, ժամը 15·30-ին:

Երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ աչակերտութեան կողմէ:

Կաղանդ պապան նուէրներ կը բաժնէ:

ԿԱՐ'ԻԱՅԻ'Ք

Պանդուխտի Մորմոքներ
1979
Վշտահատեալ
1981

Գին.- «Վշտահատեալ» 50 Ֆ.
(Թղթատարի ծախքով.- 60·70 Ֆ.)
«Պանդուխտի Մորմոքներ» 45 Ֆ.
(Թղթատարի ծախքով.- 55·70 Ֆ.)
Հեղինակ՝ ԿԱՐՕ ՄԽԻԹԱՐ
Դիմել.-
DACHDJIAN Mardiros;
— *Tél.:* 91. 39. 20. 51 —
61, *Rue Bernard du Bois*
13001 — *MARSEILLE*

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Գրողներու Միութեան
Ցուշի եւ Ցարգանքի Ցերեկոյթ
Նուիրուած՝
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԼԹԵԱՆԻ
եւ
ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ
Շաբաթ, Փետրուար 21-ին
Մանրամասնութիւնները յետագային:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Տալիթա Համբարձումեանի մահուան քառասունքին ի յիշատակ, Համբարձումեան ընտանիքը 100 Ֆ. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին:

Grande Soirée
Conférence - Débat
Avec
YVES TERNON
Auteur de:
«LES ARMENIENS — HISTOIRE D'UN GENOCIDE»
Ed. du Seuil
Sujet: LES ARMENIENS, DU GENOCIDE AU REVEIL POLITIQUE
A l'issue de la conférence,
Le Dr. YVES TERNON
signera son livre.
Le Samedi, 16 Janvier, à 21 H.
MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
9, Rue de Madrid -- 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

Le YAN'S CLUB
ET
L'U.M.A.F.
Ont le plaisir de vous inviter à une Soirée, consacrée à
JEAN - JACQUES VAROUJAN
qui présentera sa pièce
« BARON, BARONNE »
Créée au Théâtre de Poche - Montparnasse
Ainsi que la parution de son livre
« THANK YOU SIR »
Le Vendredi, 15 Janvier, à 20H.30
au YAN'S CLUB
5, Avenue Reille — 75014 Paris
Suivie d'un DINER, à 22 H.
Sur réservation: 589. 20. 48

Forum-Radio-Ararad
Կը տեղեկացնէ իր ունկնդիրներուն, որ իր հաղորդումներու ժամերը փոխուած են, եւ կը կատարուին՝ ամէն Կիրակի, ժամը 11 - 11·30 *M.F. 98 Mhz.*

ՊԱՍՔԷԹ - ՊՈԼ

Հ.Մ.Ը.Մ. - Փրանսի յայնորդ մրցումը՝ Կիրակի, Ցունուար 17, Լա Տոնրէմիի դէմ, ժամը 15·30-ին:

Մանրամասնութեանց համար հեռաձայնել
- Եղբ. Սիսեռեանի.- 523· 27· 82
կամ
- Եղբ. Ոսկերիչեանի.- 233· 12· 24

LA CAPPADOCE
Orchestre du Cappadoce, avec ARSEN
Célèbre Tzigane **MINAS DOV**
Groupe Folklorique **CAPPADOCE**
la Chanteuse connue **EVELYNE ALTOUNIAN**
la Charmante Danseuse **AIDA**
Meilluer Bouzouki à Paris **PARASKEVAS GRECIS**
les Sympatiques Chanteurs Grecs **HARRIS LASKARIS et MANOLIS**
ET
DU 12 AU 24 JANVIER
Adiss Harmandian
RESERVEZ VOS TABLES!
67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140
tél. 375.05.30

ARMÉNIE
Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE
Un Voyage EXCEPTIONNEL
DU 8 AU 16 FÉVRIER
Accompagné par: Varoujan SARKISSIAN
Renseignements et Inscriptions:
A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides
A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66
A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
15
VENDREDI
15 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.083 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.083

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5-7)

ԵՐԵՒԱՆԻ ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾԱԿԱՆ – ԱՆԱՍՆԱԲՈՒԾԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿԸ ՊԱՐԳԵՒԱՏՈՒՈՒԱԾ

Որհ. Մխիթեան Գերագոյն Որհուրդի պրեզիտիումի հրամանագրով Երեւանի Անասնաբուժական – Անասնաբուժական Հիմնարկը պարգեւատրուած է «Պատուոյ Նշան» շքանշանով, ի գնահատութիւն մասնագէտներու պատրաստութեան եւ գիւղատնտեսական գիտութիւններու զարգացման ընծայած ծառայութիւններուն: Հիմնարկը իր գոյութեան յիսուն տարիներու ընթացքին գիւղատնտեսութեան տուած է մօտ 11 հազար մասնագէտներ, պատրաստած է մեծ թիւով գիտական աշխատողներ: Հիմնարկի շրջանաւարտները կ'աշխատին Հայաստանի բոլոր շրջաններու անտեսութիւններու մէջ եւ անոր սահմաններէն դուրս: Հաւրիւրաւորները պարգեւատրուած են շքանշաններով եւ մետալներով, իսկ չորս հոգի արժանացած են «Աշխատանքի հերոս» կոչումին:

Հիմնարկի ամպիոններուն եւ գիտա-հետազօտական տարբրաւծարաններուն մէջ կ'աշխատին աւելի քան 300 դասա-խօսներ եւ գիտական աշխատակիցներ: Հոն իրենց մկրտութիւնը ստացած են գիտութիւններու 122 տոքթորներ եւ 650 թեկնածուներ: Հիմնարկի գիտնական-ներու կարգ մը հետազօտութիւններ տեսական ու գործնական կարեւոր նշանա-կութիւն ունին, կը հարստացնեն ու կը զարգացնեն անասնաբուծական եւ անաս-նարուժական գիտութիւնը, կարեւոր նը-պաստ կը բերեն անասնապահութեան յե-տագոյ զարգացման: Անոնք յաջողու-թիւններու հասած են կենդանիներու նոր ցեղի տեսակներ բուծելու, անոնց կերա-կրումը բարելաւելու, շատ մը հիւանդու-թիւններու կանխարգիլումը եւ բուժումը կազմակերպելու գործին մէջ: Մեծ աշ-խատանք տարուած է որակաւոր կաթնա-մթերքներու, յատկապէս պանիրներու արտադրութեան թէքնոլոժիին մէջ: Շօ-չափելի արդիւնք տուած են պետական եւ համագործակցական անտեսութիւննե-րու, անասնապահական համագործութիւնե-րու մէջ Հիմնարկի բազմաթիւ առաջարկ-ները:

Գ. Սունդուկեան Թատրոնին մէջ տեղի ունեցած յոբելենական հանդիսութեան մը ընթացքին, Հայաստանի Համայնա-վար Կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի Ա. քարտուղար Կարէն Դեմիրճեան չքանշա-նը յանձնած է Հիմնարկի ներկայացուցի-չին:

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԿՈՑԹ

Հայաստանի Գրողներու Տունը նշուած է Պետրոս Դուրեանի ծննդեան 130-ամ-եակը, գրական երեկոյթով մը: Դասա-խօսած է Վալտէր Արամեան անդրադառ-նալով բանաստեղծին ողբերգական ճա-կատագրին եւ վեր առնելով անոր վաս-տակին արժէքը:

×

ՍՊԻՐԻՏՈՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆԻ ԾՆՆԴԵԱՆ 100-ԱՄԵԱԿԸ ՆՇՈՒԱԾ Է ԵՐԵՒԱՆ...

Սպիրիտոն Մելիքեանի ծննդեան 100-ամեակին առթիւ Հայաստանի Երաժիշտ-ներու Միութիւնը, Կոմիտաս Երաժշտա-նոցը եւ Գիտութիւններու Ակադեմիայի Արուեստի Հիմնարկը կազմակերպած են պիտական նստաշրջան մը: Բացումը կա-տարած է Երաժիշտներու Միութեան նա-խագահ Եդուարդ Միրզոյեան: Սպիրիտոն Մելիքեանի կեանքին ու գործին մասին խօսած է Ալեքսանդր Թադէոսեան: Ջե-կուցումներ կարդացուած են երաժիշտին գործունէութեան զանազան երեսներու մասին: Սպիրիտոն Մելիքեանի երգերը մեկնաբանած են Կոմիտաս Երաժշտանո-ցի ուսանողուհի Մ. Շահինեան եւ ձայն – հեռատեսիլի սեռեկային երգչախում-բը:

×

... ԵՒ ԻՐ ԾՆՆԴԱՎԱՅՐԸ՝ ԾԱՂԿԱՁԷՆ

Ծաղկաձէնի (նախկին Թաքլու) Մշա-կոյթի տունը տեղի ունեցած հանդիսու-թեան բացումը կատարած է Բ. Անդ-րէասեան: Դասախօսած է Ա. Թադէոս-եան, նշելով որ Սպիրիտոն Մելիքեան ոչ միայն երաժիշտ էր ու խմբավար, այլեւ երաժշտագէտ, ազգագրագէտ ու մանկա-վարժ: Բծախնդիր աշխատանք տարած է անաղարտ պահպանելու եւ սերունդնե-րուն փոխանցելու մեր գրաւիչ մեղեդի-ները: Երաժիշտին մասին յուշեր պատ-մած են Եդուարդ Միրզոյեան, Ծաղկա-ձէնի բնակիչներէն Ե. Գրիգորեան, դըպ-րոցի տնօրէն Գ. Զաքարեան եւ Ա. Գրի-գորեան: Հանդիսութեան երկրորդ բաժ-նին մէջ հանդէս եկած են ծանօթ երա-ժիշտներ, ինչպէս նաեւ Հայաստանի ձայն – հեռատեսիլի սեռեկային երգչախում-բը, մեկնաբանելով Սպ. Մելիքեանէն եր-գեր:

LեՀԱՍՏԱՆ

ՆԱՄԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻԹԵՐԱՆ - ՇՄԻՏ ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ԻՍԿ ՏԵԼԻՈՑՆ ՎՐԱՑ՝ ԱՐԳԵԼԱՓԱԿՈՒԱԾՆԵՐՈՒ ՊԱՑՄԱՆՆԵՐԸ ՇԱՏ ԾԱՆՐ ԵՆ

Նախագահ Մխիթեան, ակնարկած էր, առջի օր, զօր. Ժարուզելսկիէն ստացած նամակին, առանց անդրադառնալու բո-վանդակութեան: Նամակ մըն ալ ստացած էր Ժորժ Մարշէ ի պատասխան իր նա-մակին եւ ուր Լեհաստանի զինուորական ղեկավարը իր գոհունակութիւնը կը յայտնէ Մարշէի, իր կուսակցութեան ցուցաբերած հասկացողութեան համար, Լեհաստանի կացութեան նկատմամբ, հա-կառակ կառավարական կուսակցութիւն մը ըլլալու իրենց դիրքին: Ժարուզելսկի կացութեան դրդապատճառներն ալ կը գտնէ, որոնք գլխաւորաբար կուսակ-ցութեան եւ Պետութեան նախկին ղեկա-վարներու սխալներն են: Հինգշաբթի օր, Իւմանիթէ ամբողջութեամբ կը հրատա-րակէր նամակը, որու մէջ, զօր. Ժարու-զելսկի մանրամասնօրէն կը վերլուծէ իր երկրին կացութիւնը, կը չեշտէ մանա-ւանդ «աշխարհակալ ուժերու զանգուա-ծային հսկայ ճնշումները Լեհաստանի վրայ» որոնց առաջադրութիւններուն մէջ, առանձին տեղ կար վնասելու Որհ. Միութեան, անոր դիրքին որպէս համաշ-խարհային ընկերվարական ուժ: Ապա, լեհ ղեկավարը կը ծանրանայ Սոլիտա-ռիթէի վրայ, յիշելով թէ 1980-ի կէսե-րուն, կուսակցութիւնը խորհած էր որ եղած բողոքները, արդար բողոքներն էին բանուորական դասուն եւ այդ իսկ պատ-ճառով, չէին դիմած ուժի բանթոզնե-րուն դէմ եւ համաձայնութիւն տուած ինքնավար սենտիքայի մը ստեղծման: Բայց, կը շարունակէ Ժարուզելսկի, Սո-լիտառիթէի բանուորական զանգուածնե-րը կուրցան եւ անկարողութեան մատ-նուեցան արկածախնդիրը քաղաքագէտնե-րու եւ բացայայտ հակայեղափոխութեան մը բանբերներուն կողմէ: Եւ որովհե-տեւ, այլեւս կարելի չէ եղած խօսիլ Սոլիտառիթէի հետ, առաջքն առնելու համար վատթարագոյնին, պարտադրա-բար հարկ եղած է պատերազմական վի-ճակ հռչակել: Ներկայիս, կ'ըսէ Ժարու-զելսկի, ամէն ջանք կը թափուի, որպէս-զի այդ վիճակը չուտ վերնայ:

Լեհական տագնապը, սակայն, մէկ օ-րէն մխուր չի կարգադրուիր եւ կը կար-ծուի նաեւ որ մաքրագործումներ պիտի ըլլան եւ թէ Սուսլով նման «դարման» մը թելադրած է Լեհաստանի արտաքին նա-խարարին, քանի այդ է «հին դարմանը» Սուսլովի: Եթէ քիչ ակնարկութիւն կայ այս տեսակցութեան մասին, խորհրդային սենտիքայական «Թռուցո» թերթը սակայն կը դրէ Լեհաստանի կացութեան մասին.– «Անհրաժեշտ է ազատիլ մարդոցմէ որոնց տեսակէտները կախում ունին այդ պա-հու կացութենէն: Այդ մարդոց պէտք չունինք»:

×

Զորեքշաբթի իրիկուն Շմիտ երթու-ղարձ մը կ'ընէր Փարիզ, տեսնուելու հա-մար Մխիթեանի հետ եւ հաստարակաց-յայտարար մը գտնելու Լեհաստանի նը-կատմամբ: Հանդիպումէն առաք, կը հաստատուէր թէ խոր տարակարծութիւն չկայ երկու երկիրներու տեսակէտներուն մէջ, բայց եւ այնպէս տարբեր մօտե-ցում կայ, քանի Գերմանիա պատմական եւ աշխարհագրական պատճառներ ունի, այլ տեսանկիւնէ դիտելու համար հար-ցը: Այսուհանդերձ Մխիթեան եւ Շմիտ համաձայն են օգնութիւն հասցնելու Լե-հաստանի:

× Պապը, անգամ մը եւս, ցաւ յայտ-նած է Լեհաստանի պատերազմական վի-ճակին համար, որու հետեւանքով Լեհե-րը չեն կրնար Հռոմ գալ:

× Էմնըսթի Ինթէրնէշընըլ կը վկայէ որ Լեհաստանի մէջ մեծ է թիւը արգե-լափակուածներու, առանց մեղադրանքի ու դատի, դիզուած յանպատրաստից կայաններու մէջ, ուր ոչ ջերմութիւն կայ ոչ ալ առողջապահական տարրական պայմաններ:

×

ՎԵՐՋՆԱԳԻՐ՝ ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՀԱՅԿ. «ՕՐԼԻ» ԽՈՒՄԲԻՆ ԿՈՂՄԷ

Էսոշիէբըտ Փրէսի Պէյրութի գրասե-նեակը հեռաձայնային հաղորդում մը ստա-ցած է հայկ. ահաբեկչական «Օրլի» խմբակէն, որ վերջնագիր մը տուած է Ֆրանսայի: Արաբերէն շարադրուած զե-կոյցի մը մէջ, խումբը յայտնած է թէ պիտի հարուածէ Ֆրանսական շահերը գալիք 48 ժամերու ընթացքին (հեռա-ձայնը եղած է Յունուար 13-ին, Ուրբաթ-շաբթի) եթէ չորս հայ երիտասարդները, որոնք Ֆրանսական բանտերն են ազատ չարձակուին: «Կ'ազդարարենք Ֆը-րանսական իշխանութիւններուն, որոնք կը գործեն կեղծ ընկերվարութեան մը պի-տակին տակ, որ եթէ անպիտանան պա-հանջները մեր չորս հերոսներուն, որոնք կամաւոր ծոմ կը պահեն 48 ժամէ, բուռն կերպով կը հակազդենք Ֆրանսական աշ-խարհակալ բոլոր շահերուն եւ Ֆրանսա-կան հասարակութեանց դէմ», կը չեշտէ յայտարարութիւնը:

Ռոթիտիէն տը Փարի, որ Յունուար 14-ին կ'արձագանգէր այս լուրին, կը գրէ նաեւ թէ անանուն խօսակիցը, որ ա-րաբերէն խօսած է, աւելցուցած է որ իր կազմակերպութիւնը հարկ եղածին չափ ժամանակ տուած է Ֆրանսայի ղե-կավարներուն վերաքննելու համար իրենց դիրքը եւ թէ սպասողական շրջանը վերջ կը գտնէ Յունուար 15-ին:

Թերթը, ապա, կը յիշէ նաեւ թէ Տէ-սինի Եկեղեցւոյ մէջ, երեք հայ երիտա-սարդները, նոյն նպատակով, կամաւոր ծոմի մը սկսած են անցեալ Կիրակի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐԸՆի վրայ օդանաւի ծանր արկած մը պատահած է, Զորեքշաբթի օր: Ներքին - Էռ – Ֆլորիտա – դիծերու պօյինկ 737 մը հազիւ սկսած էր բարձ-րանալ երբ կը բախի Փոթոմաքի կամուր-ջի մը, ու կը ճզմուի նախքան գետն իյ-նալը: Քանի մը հոգի ազատած են, բայց 65 մեռեալ կայ նուազագոյն: Օդանաւը 73 հոգի կը փոխադրէր, բայց կամուրջի վրայ գտնուող կառքերէն ալ զոհեր կան, բանուկ երթեւեկիատեն ըլլալով: Պատ-ճառները նախ ցուրտին կը վերագրուին բայց բաւարար չեն նկատուիր: Օդակա-յանին մերձաւորութիւնն ալ քաղաքին կեդրոնին, քննադատութեանց առարկայ եղած է:

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ 39 ԺԱՄԵՐը հրամանա-դիրով վճռուեցան Ֆրանսայի մէջ: Որոշ-ուեցաւ նաեւ սահմանափակել յաւելեալ ժամերը, որոնք 130 ժամէն աւելի չեն կրնար ըլլալ, տարին:

ԽՈՄԻՇՆի յայտարարած է որ «իսլա-մական Իրանը մէկ մարդ իսկ չէ մեղցու-ցած, այլ միայն մաքրած, բանտը պա-հած կամ իր վրայ յարձակող վայրի գա-զաններէն մաքրագործած է ինքզինքը»: Մարգարէին ծննդեան տարեդարձին առ-թիւ է, որ ընդունելով ղեկավարները, Խոմէյնի վերի խօսքերը ըսած է, ու ա-ւելցուցած. – «Մարգարէին պատերազմ-ները աստուածային չնորհ մըն էին ազ-գերու սրբագործութեան համար: Անոնք որոնք կրնան մաքրուիլ, պէտք է ըլլան, անոնք որոնք արդելք կը հանդիսանան բարոյական սրբագործութեան, պէտք է բնաջնջուին ճամբուն վրայ: Ասիկա մար-դոց սպանութիւն կ'երեւայ բայց իրա-կանին մէջ, մարդկութեան առջեւ խո-չընդոտները վերցնել կը նշանակէ»:

ՊԻՑՐՈՒԹի մէջ սպաննուած է ալժե-րացի դիւանագէտ մը: Առեւանգումէն 48 ժամ ետք է, որ դիակը գտնուած է: Լի-բանանի արտաքին նախարարին համար, ասիկա «օղակ մըն է բիրտ ուժի այն շըղ-թային, որու թիրախ են դիւանագիտա-կան օտար մարմինները»:

ՄԱՐՍԻԼ ՔԱՄԻՒ «Օրֆէու - Նեկրօ»-ի ծանօթ բեմադրիչը մեռաւ 69 տարեկա-նին սրտանոթային գործողութեան մը հետեւանքով, Փարիզի Սալփէթրիէռ հի-ւանդանոցը: Սկիզբը՝ նկարիչ եւ արձա-նագործ, Քամիւ աւելի ուշ կուգար սի-նեմային եւ առաջին ֆիլմը՝ 1956-ին կը վերաբերէր Հնդկաչինի պատերազմին:

ՂՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀՈՒՇԱՀԱՄԱԼԻՐԻ ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՆԱԽԱԳԱՀ

ԳՐՈՂԻ ՀՈԳԵՎԻՃԱԿԸ

ՀՈԳԵԲԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ՇՈՒՐՋ

ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչություն

ԵՐԵՎԱՆ

ՀՏԴ 821.19(479.25)-1
ԳՄԴ 84(2Հ)-4
Թ 94

Խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազարյան
Գրաքննիչ՝ Ա. Ա. Ղազարյան
Ձևավորումը՝ Ա. Ա. Ղազարյանի
Տպագրության է հանձնվել 10.12.2001
Ստորագրված է տպագրության 20.12.2001
Թուղթ՝ օֆսեթ
Չափսը՝ 84×108 1/32
Տպագրական մամուլ՝ 7,5
Պայմանական մամուլ՝ 12,6
Հրատարակչական մամուլ՝ 11,0
Տպաքանակ՝ 1000
Պատվեր՝ 1

«Գիտություն» հրատարակչություն
ԵՐԵՎԱՆ, Մարշալ Բաղրամյան պող., 24

«Գիտություն» հրատարակչության տպարան
ԵՐԵՎԱՆ, Մարշալ Բաղրամյան պող., 24

Թ 0503000000-1
Ա 705(01)-2001

ISBN 5-8080-0503-1

Թ 94 Թումանյան Ղ. Գրողի հոգեվիճակը. Հոգեբանության պատմության հարցեր. – Եր.: «Գիտություն» հրատ., 2001. – 176 էջ:

ՀՏԴ 821.19(479.25)-1
ԳՄԴ 84(2Հ)-4

ISBN 5-8080-0503-1

© «Գիտություն» հրատարակչություն, 2001

ՀՀ ԳԱԱ «

ՋԱՆԱԶԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒԱԴՈՑՆԸ ԱՓՈՆՓԱԿՈՒ ԼԵՐԱՆ ԿԱՏԱՐԻՆ

Պուէնոս Այրէսի լեռնաշնացներու կազմակերպութեան նախագահ Աւետիս Նազարեան, արժանթինցի երկու լեռնաշնացներու հետ յաջողած է բարձրանալ Անտեան լեռնաշղթայի բարձրագոյն գագաթը՝ Ափոնքակու, ուր զետեղած է հայկական եռագոյն դրօշակը: Աւետիս Նազարեան նախկին Հ. Մ. Ը. Մ.ական սկաուտ է եւ մէկն է այն քիչ հոգիներէն, որ 65 տարիներէ ի վեր կրցած են նուաճել յիշեալ գագաթը:

×

60 ՀԱԶԱՐ ՓԱՅՏԵՐԷ ԿԱԶՄՈՒԱԾ «ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԱՅՐ ՏԱՃԱՐԸ» ԽՃԱՆԿԱՐԸ

Տիլիջան քաղաքէն արուեստագէտ մը՝ Գառնիկ Ալեխանեան, Էջմիածնի Մայր Տաճարը պատկերացնող խճանկար մը պատրաստած է, 60 հազար գոյնզգոյն փայտերէ: Մայր Տաճարի որմնաքանդակները, սրբանկարները, կաթողիկոս-ներու դերեզմանները եւ այլ մանրամասնութիւններ ամենայն ճշդութեամբ ու համաչափութեամբ ներկայացնող այս գործը մէկն է արուեստագէտին բազմաթիւ ստեղծագործութիւններէն: 64-ամեայ Գառնիկ Ալեխանեանի այս վերջին գործը՝ փայտէ գորգը, ունի 1,5 մեթր երկայնք եւ 1 մեթր տասը սանթիմեթր լայնք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՕՐՕՐՈՑ...

—o—

Քառասունը, յիսունը անցնելէ վերջ ո՞վ երբեմն իր սրտին մէջ կարօտներ չի գտներ դէպի իր մանկական անմոռանալի օրերը:

Քանի կեանքը կը ծանրանայ մարդուս ուսերուն վրայ, մարդ այնքան աւելի կը փնտռէ իր մանկութեան թեթեւ եւ ոստոստուն օրերը:

Բոլորս ալ կը զգանք այդ կարօտը:

Ամէնս երբեմն կարօտն է բոլոր այն երջանիկ ապրումներուն, զոր ունեցանք մեր մանկութեան:

Ամէնս երբեմն ալ կարօտն է այն երջանիկ ապրումներուն, զոր չկրցանք ունենալ մեր մանկութեան, որոնցմէ զրկուեցանք:

Երբ ուրեմն կեանքը բռնած է երկրորդ կէսին ճամբան, մարդ, ահա այսպէս, անխուսափելիօրէն, կը տուայտի իր ունեցած եւ չունեցած մանկութեան յուշերով...:

×

Մանկութիւնը այն թղթածրարը չէ, որ մարդուս կեանքին մէջ օր մը պիտի ծալուի եւ դզրոց պիտի դրուի: Մանկութիւնը, զոր ապրեցանք, մեզ պիտի առաջնորդէ մեր չափահասութեան, մինչեւ իսկ մեր ծերութեան շրջանին ալ: Մեր բոլոր չարժումներուն մէջ հետք մը կայ մեր մանկութենէն, մեր բոլոր խոսածներուն մէջ բառ մը կայ զոր մեր ականջէն վար փոխանցած են մեր մանկութեան շրջանին, մեր բոլոր որոշումներուն մէջ խմոր մը կայ, որուն ձեւ տըրուած է մեր մանկութեան օրերուն: Եւ մեր հոգին փոթորկող ամէն տեսակ ժխտականութեան եւ դրական զգացումին մէջէ, մասը կայ այն սէրերուն եւ դուրդուրանքներուն, որոնք տրուեցան կամ չտրուեցան մեզի մեր մանկութեան օրերուն:

×

Եւ սակայն ի՜նչ ողբերգութիւն է, Աստուածային ի՜նչ անըմբռնելի կարգադրութիւն, որ մանկութիւնը, այսինքն կեանքի այս ամենագեղեցիկ շրջանը, միեւնոյն ժամանակ կեանքի ամէնէն անպիտակից շրջանն է: Մանուկը իր մանկութեան բարիքները կ'ապրի անդիտակցօրէն, առանց կշռելու այդ բարիքներուն տարողութիւնն ու իմաստը: Ինքը հեղինակը չէ իր մանկութեան: Ձիւղ է որ օր մը, չափահաս դառնալով, ձեռք պիտի առնէ իր կեանքի ղեկը, բայց մանկութեան շրջանին ղեկէ-ը դեռ ուրիշին, դրեթէ միշտ իր ծնողքին ձեռքերուն մէջ են: Ծնողքն է որ կը չինէ մանուկին մանկութիւնը, կը խըմորէ զայն եւ այդ խմորէն կը ջանայ իր ուզած պատանին, իր ուզած չափահասը թրծել: Մանուկը կ'ապրի ուրիշէն պարտադրուած իր մանկութիւնը...:

×

Հակայ չէնքերու գործակատար մը, բազմաթիւ չէնքերու մէջտեղ մանկական փոքրիկ պարտէզ մը չինել տուած էր երախաներուն համար, օրօրոցներով, սահնակներով եւ երախայական այլեւայլ խաղերով: Անցեալ օր հոնկէ անցնելու առեն տեսաւ 18 տարու երիտասարդ մը, որ օրօրոցին վրայ կ'օրօրուէր երախայի մը պէս:

– Տղաս, ըսաւ չե՞ս ամչնար, այս օրօրոցը քեզի համար չէ: Երախաներուն համար է...:

– Իրաւունք ունիս հօրեղբայր, պատասխանեց տղեկը կատարմիր դարձած, բայց ես մանկութեանս օրօրոց չունեցայ որ...:

×

Մարդկային ընկերութեան վերեւ կուտակուած սեւ ամպերուն մէկ մասը թերեւս գոյութիւն չէին ունենար, եթէ այդ ընկերութեան մէջ չգտնուէին մարդիկ, որոնք իրենց մանկութեան շրջանին օրօրոց մը չունեցան»:

Ձմռնանք որ մանկութեան ծովին մէջ ինկած թոյնի կաթիլ մը, երբեք պիտի չանհետանայ, երբեք պիտի չլուծուի ջուրերուն մէջ, այլ տարիներ ու տարիներ վերջ օր մը անպայման պիտի ելլէ ջուրին մակերեսը:

Մանուկը չի կրնար ընտրել իր մանկութիւնը:

Մեզի, մեծերուս, չափահասներուս, ծնողքներուս կը մնայ օգնել մեր մանուկներուն, որ անոնք լրիւ կերպով վայելեն իրենց մանկութիւնը:

Ռ. Հ.

ԳԱՂՈՒԹՔԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊԻՑՐՈՒԹի մէջ, Դեկտ. 14-ին մեռած է ազգային բարերար Երուանդ Տէմիրճեան, 81 տարեկանին: Մնած էր Այնթաբ: 1915-ի սկիզբը ընտանեօք փոխադրուած են Հալէպ, ապա՝ 1933-էն ի վեր, հաստատուած Պէյրութ: Հալէպ եւ Պէյրութ անդամակցած է Ազգ. գաւառական եւ Քաղաքական Ժողովներուն: Իբրեւ անդամ Հ. Բ. Ը. Մ.ի, տարիներ վարած է Լիբանանի Շրջ. Յանձնաժողովին առենապետութիւնը: Երուանդ Տէմիրճեան անուն մըն է մանաւորաբար իր կատարած բազմաթիւ բարերարութիւններով: Իր նուիրատուութեամբ կառուցուած են՝ 1953-ին, Պիք-ֆայալի Ս. Աստուածածին եկեղեցին եւ 1956-ին՝ Պէյրութի Երուանդ Տէմիրճեան վարժարանը: Ակռ զատ, Երուանդ Տէմիրճեան, իր կնոջ՝ Ալիսի հետ (որ իրմէ տասը օր առաջ մեռած է), 1974-ին հարիւր հազար լիբանանեան ոսկիի նուիրատուութեամբ մը հիմնած են կրթական հիմնադրամ մը ի նպաստ կարօտեալ տաներու: Ի գնահատութիւն իր ծառայութիւններուն, Երուանդ Տէմիրճեան պարգեւատրուած է Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի «Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ», Խորէն Ա. Կաթողիկոսի «Կիլիկեան Իշխանի Մեծ Խաչ» եւ Լիբանանի պետական «Արժանեաց Ա. Կարգ»ի շքանշաններով: Թաղումը կատարուած է Դեկտ. 16-ին:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ՎԻԷԹՆԱՄԷՆ ԱՌԱՒԵԼ ՍԱՐՍԱՓԵԼԻ

Ծար Ուեսթի գարաշրջանը անցա՞ծ է: Այս հարցումը կարելի է ընել կարդալով Լոս Անճելըս Թայմզի այն յօդուածը, որ կը վերաբերի փողոցներու, տուներու մէջ կատարուած մարդասպանութիւններուն, գլխաւորաբար ատրճանակներով:

– Ամերիկացիք վարժուած են վիճաբանական տուեալներուն, այնքան, որ նոյնիսկ ուշադրութիւն չեն դարձներ ասոնց: Երբ անչուշտ անմիջական կերպով իրենց անձին կամ մերձ շրջապատին հետ կապ չունին: Բայց գիտէ՞ք, թէ միայն 1980-ին 11·522 Ամերիկացիներ սպանուած են, մեծ մասամբ ատրճանակի գնդակներով ... Վիէթնամի եօթը տարուան կռիւներուն ընթացքին, ճակատին վրայ սպաննուած Ամերիկացիներուն թիւն է եղած 43·000: Անդին՝ նոյն ժամանակամիջոցին ատրճանակով փողոցներու մէջ զոհուած ամերիկացի քաղաքացիներուն թիւը 52·000-էն աւելի եղած է:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ԶԷՑՆԱՊ ԹԱԹՈՍԻ ՀԵՏ

Ալ կողմի ճամբան բռնեցին: Թաթոս իր ձին Զէյնապի ձիուն մօտէն կը քալեցընէր: Ձիաւորներուն այնպէս կը խօսէր, որ ըսել կ'ուզէր, թէ եթէ անտառի ծառերը յանկարծ հսկաներ դառնան, պէտք է կարել անցնիլ ու լուսաբաց չեզած՝ մտնել Ջրվէժի լեռը տանող հովիտները:

Թաթոս ձիու վրայ էնպէս նստած էր, որ կ'ըսես հսկաներու մէջէն կը քալէր: Ի հարկէ, Թաթոս վտանգներէն չէր վախնար, միայն թէ չէր ուզեր որ Զէյնապ ականատես ըլլար զարհուրելի կռիւ մը: Վտանգաւոր վայրերը թերեւս առաջին մի քանի հովիտներն էին: Այդ հովիտներուն մէջ ալ հաւանական էր որ Քիւրտերուն հանդիպէին, որովհետեւ իրենց վար իջած պահուն Քիւրտերը անկանոն փախուստով այն հովիտներուն մէջ լեցուած էին: Միայն թէ Թրքական զօրամասեր չհանդիպէին: Հեղ մը որ Ջրվէժի հովտին մօտենային՝ արդէն վտանգը անցած կ'ըլլար:

Կար նաեւ ճահիճի կողմի ճամբան, ուրկէ կարելի էր Ձիաթռուկի հովիտները հասնիլ, եւ սակայն այդ կողմը Սարը պինպաշու բանակը կար:

Ձիաւորները կը քալէին եւ ձիերը մութին մէջ աւելի երկար կ'երեւէին: Թաթոս կը հսկէր նաեւ, որ Զէյնապի ձիուն ոտքը ոսոխ չզարնուէր եւ կամ փոսի մէջ չսահէր:

Աստն աստն ձիերու փռշտոց, զիլերաձին Թռչուններու ձայներ ու մութ Թուրուն մէջ խմոր մը կայ, որուն ձեւ տըրուած է մեր մանկութեան օրերուն: Եւ մեր հոգին փոթորկող ամէն տեսակ ժխտականութեան եւ դրական զգացումին մէջէ, մասը կայ այն սէրերուն եւ դուրդուրանքներուն, որոնք տրուեցան կամ չտրուեցան մեզի մեր մանկութեան օրերուն:

×

Եւ սակայն ի՜նչ ողբերգութիւն է, Աստուածային ի՜նչ անըմբռնելի կարգադրութիւն, որ մանկութիւնը, այսինքն կեանքի այս ամենագեղեցիկ շրջանը, միեւնոյն ժամանակ կեանքի ամէնէն անպիտակից շրջանն է: Մանուկը իր մանկութեան բարիքները կ'ապրի անդիտակցօրէն, առանց կշռելու այդ բարիքներուն տարողութիւնն ու իմաստը: Ինքը հեղինակը չէ իր մանկութեան: Ձիւղ է որ օր մը, չափահաս դառնալով, ձեռք պիտի առնէ իր կեանքի ղեկը, բայց մանկութեան շրջանին ղեկէ-ը դեռ ուրիշին, դրեթէ միշտ իր ծնողքին ձեռքերուն մէջ են: Ծնողքն է որ կը չինէ մանուկին մանկութիւնը, կը խըմորէ զայն եւ այդ խմորէն կը ջանայ իր ուզած պատանին, իր ուզած չափահասը թրծել: Մանուկը կ'ապրի ուրիշէն պարտադրուած իր մանկութիւնը...:

×

Հակայ չէնքերու գործակատար մը, բազմաթիւ չէնքերու մէջտեղ մանկական փոքրիկ պարտէզ մը չինել տուած էր երախաներուն համար, օրօրոցներով, սահնակներով եւ երախայական այլեւայլ խաղերով: Անցեալ օր հոնկէ անցնելու առեն տեսաւ 18 տարու երիտասարդ մը, որ օրօրոցին վրայ կ'օրօրուէր երախայի մը պէս:

– Տղաս, ըսաւ չե՞ս ամչնար, այս օրօրոցը քեզի համար չէ: Երախաներուն համար է...:

– Իրաւունք ունիս հօրեղբայր, պատասխանեց տղեկը կատարմիր դարձած, բայց ես մանկութեանս օրօրոց չունեցայ որ...:

×

Մարդկային ընկերութեան վերեւ կուտակուած սեւ ամպերուն մէկ մասը թերեւս գոյութիւն չէին ունենար, եթէ այդ ընկերութեան մէջ չգտնուէին մարդիկ, որոնք իրենց մանկութեան շրջանին օրօրոց մը չունեցան»:

Ձմռնանք որ մանկութեան ծովին մէջ ինկած թոյնի կաթիլ մը, երբեք պիտի չանհետանայ, երբեք պիտի չլուծուի ջուրերուն մէջ, այլ տարիներ ու տարիներ վերջ օր մը անպայման պիտի ելլէ ջուրին մակերեսը:

Մանուկը չի կրնար ընտրել իր մանկութիւնը:

Մեզի, մեծերուս, չափահասներուս, ծնողքներուս կը մնայ օգնել մեր մանուկներուն, որ անոնք լրիւ կերպով վայելեն իրենց մանկութիւնը:

Ռ. Հ.

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ԶԷՑՆԱՊ ԹԱԹՈՍԻ ՀԵՏ

Ալ կողմի ճամբան բռնեցին: Թաթոս իր ձին Զէյնապի ձիուն մօտէն կը քալեցընէր: Ձիաւորներուն այնպէս կը խօսէր, որ ըսել կ'ուզէր, թէ եթէ անտառի ծառերը յանկարծ հսկաներ դառնան, պէտք է կարել անցնիլ ու լուսաբաց չեզած՝ մտնել Ջրվէժի լեռը տանող հովիտները:

Թաթոս ձիու վրայ էնպէս նստած էր, որ կ'ըսես հսկաներու մէջէն կը քալէր: Ի հարկէ, Թաթոս վտանգներէն չէր վախնար, միայն թէ չէր ուզեր որ Զէյնապ ականատես ըլլար զարհուրելի կռիւ մը: Վտանգաւոր վայրերը թերեւս առաջին մի քանի հովիտներն էին: Այդ հովիտներուն մէջ ալ հաւանական էր որ Քիւրտերուն հանդիպէին, որովհետեւ իրենց վար իջած պահուն Քիւրտերը անկանոն փախուստով այն հովիտներուն մէջ լեցուած էին: Միայն թէ Թրքական զօրամասեր չհանդիպէին: Հեղ մը որ Ջրվէժի հովտին մօտենային՝ արդէն վտանգը անցած կ'ըլլար:

Կար նաեւ ճահիճի կողմի ճամբան, ուրկէ կարելի էր Ձիաթռուկի հովիտները հասնիլ, եւ սակայն այդ կողմը Սարը պինպաշու բանակը կար:

Ձիաւորները կը քալէին եւ ձիերը մութին մէջ աւելի երկար կ'երեւէին: Թաթոս կը հսկէր նաեւ, որ Զէյնապի ձիուն ոտքը ոսոխ չզարնուէր եւ կամ փոսի մէջ չսահէր:

Աստն աստն ձիերու փռշտոց, զիլերաձին Թռչուններու ձայներ ու մութ Թուրին մէջ սողոսկող կենդանիներու չարժումներ կային:

Ձիաւորները կ'ըսես անտառի մութ խորութիւնը չարժման մէջ դրած էին: Եղջերուներու խումբ մը չատ ուժեղ թափով ձիաւորներու առջեւէն անցաւ: Ցետոյ մի քիչ հեռու կեցած եղնիկներն իրենց գլուխները դէպի ազմուկին եկած կողմը բռնեցին բարձր ու նորէն թափ առին փախուստի: Թաթոս, յանկարծական չարժումը որ տեսաւ, ձեռքը սուրին նետեց, կարծելով որ թշնամին գան մտած՝ անակնկալ յարձակում մը կ'ընէ: Այդ ձեւի չարժումները Թաթոսի աչքին նոյնիսկ զօրքի կերպարանք կ'առնէին ու կ'ընդմիջէին իր պատմութիւնները, որ կը պատմէր Զէյնապին: Ան կը պատմէր թէ ինչպէ՛ս Ջորեպանութիւն ըրած առեն՝ զիլեր մը Հաճի Մուսայի խումբին հանդիպեր է: Նոյն պատմութիւնը զոր պատմած էր Ջրաղացպան Ալի Պապային, էջի սպանութեան գիշերը: Ամէն բան լաւ էր, միայն թէ Թաթոս այդ էջի միջադէպը երբ կը յիշէր, ուղեղին մէջ տաք ու պաղ բան մը կը ըզգար:

Է՛հ, անկից յետոյ Թաթոս ձին Տուրսունի գլուխը իր ձիուն վրայ կախեց, միշտ Սպիտակ Ձիաւորին հետ եղաւ, տարաւ ուժեղ կռիւներ: Հաճի Մուսայի ու անոր ուժերուն դէմ կռուի մտաւ ընդ-

(Շար. 482)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՊՈՍՆ.– Պ. Զարեհ Փէհլիվանեան 100 Ֆ
ՍԷՆ – ԺԷՌՄ.– Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը, Ամանորի առթիւ՝ 200 Ֆ.:

ՆՈՒԷՐ

Տիկին Խաչուհի Փափազեան, իր նե – րոյ՝ ողբ. Սիրանոյշ Փափազեանի յի – շատակին նուիրած է 300 Ֆ. Լիոնահայ Տիկնանց Մխիթեան եւ 50 Ֆ. «Յառաջ»–ին:

ՏՕՆԱԾԱՌ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

12 - 14 Rue St. Bazile, Marseille 1er

Այս կիրակի, Յունուար 17, ժամը 15.30–ին:

Երգ, արտասանութիւն, անակնկալներ աշակերտութեան կողմէ:

Կաղանդ պապան նուէրներ կը բաժնէ:

———×———

Սէն – Ժէռմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութեան Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ դպրոցին Տօնա – ծառը՝ Շաբաթ, Յունուար 23, ժամը 21–ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Արտասանութիւններ, երգ եւ պար աշակերտներու կողմէ, ղեկավարու – թեամբ՝ ուսուցիչներ Տիկին Մայոտա Կա – բասաւաեանի եւ Պ. Խաչիկ Եըլմազեանի:

Նուէրներու բաշխում աշակերտներուն:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղե – ցիները, քաջալերելու համար մեր փոք – րիկները:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Աբլիներու Միութեան
Լիոնի Շրջանի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
կիրակի, Փետրուար 28, կ.ե. 14.30-ին
Salle Molière

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլ.– Կապոյտ Խաչի Պուլվար – Օտտոյի մասնաճիւղը, շնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, Մովսէս Մարտիրոսեանի մահուան քա – ռասունքին առթիւ.– Յարութիւն Տէրոյ – եան 20, Այրի Տիկին Ազնիւ Ղարիպեան 30, ընկ. Ո. Կօնոյեան 20, Տէր եւ Տի – կին Կօթիէ 20: Խաչիկ Ուճաճեանի թաղ – ման առթիւ.– Յակոբ Յակոբեան 20, Օննիկ Ալիխանեանի թաղման առթիւ.– Ալիքսանեան ընտ. 200, ընկերուհի Փա – րիզ Ամատունեան 20, ընկերուհի Արաք – սի Յուսիկեան իր ամուսնոյն ապաքինման առթիւ 100, ընկ. Սիմա Սարգիսեան 50, ընկ. Հէլքօ Մկրտիչեան 20, Օննիկ Ա – լաճեանի հոգեհանգստեան առթիւ Ալիք – սանեան ընտ. 200 Ֆ.:

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Շրջ. Վարչութեան եւ փարիզեան շրջանի իր ութ մասնա – ճիւղերուն, Կիրակի, Յունուար 17, ժամը 15 - 18, Սամուէլ – Մուրատեան Վար – ժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան – Գ. Մ. Ալէմշահ սրահին մէջ. –

26, Rue Troyon — SEVRES

Գեղարուեստական բաժին, մասնաճիւղերու եւ Օգափոխութեան Կայանի մա – նուկներուն կողմէ, ճաշարար եւ անակնկալներ: Նախընթրիք կը բաժնուի ներ – կայ բոլոր երախաներուն:

———×———

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի միօրեայ վար – ժարանին Տօնածառը՝ Յունուար 17, Կի – րակի, ժամը 15–ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Աշակերտութեան կողմէ կը ներկայացուին երգ, խմբերգ, տրամա – խօսութիւն մը, ուսուցչուհի Մայոտա Կա – բասեեանի ղեկավարութեամբ:

Սիրով կը հրաւիրուին ծնողքներն ու բարեկամները, իրենց երախաներով: Հանդէսի վերջաւորութեան Կաղանդ Պա – պան կը ներկայանայ նուէրներով:

ԿՐԸՆՈՂԻ ՄԷՋ

Նախաճեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Կրընոզլի մասնաճիւղին, «Մանուկներու Օրը» կը տօնուի՝ Յունուար 17, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15–ին, Սալ տէ Ֆէթ

ՍԷՆ – ՄԱՌԹԷՆ – ՏՒՌ

Գեղարուեստական բաժին, աշակեր – տութեան կողմէ երգ, արտասանութիւն, տոհմիկ պարեր, առաջնորդութեամբ՝ Պ. Սարեանի: Հայկ. Կաղանդ Պապան կ'ուրախացնէ մանուկները: Կը հրաւիր – ուին բոլոր հայրենակիցները:

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

22- 23 JANVIER 1982

Procès de MAX-HRAIR KILNDJIAN

à Aix-en-Provence

PAR NOTRE PRESENCE AU PALAIS DE JUSTICE
NOUS TEMOIGNERONS TOUS POUR LUI!
Réunion d'information dans la Région Parisienne

— *Vendredi*, 15 *Janvier*, à 20H.30: *Maison de la Culture Arménienne;*
17, *Rue Bleue* - 75009 *Paris*

— *Samedi*, 16 *Janvier*, à 18 H.: *à Alfortville, Maison de la Cult. Armén.*
9, *Rue de Madrid*

Au cours de ces réunions, des informations seront données sur l'évolution de l'affaire, les détails de l'organisation des voyages et les conditions de prise en charge sur place.

POUR TOUS RENSEIGNEMENTS COMPLEMENTAIRES, TELEPHONER

246. 03. 65 (*aux heures de bureau*).
783. 30. 35 (*après* 19H.30).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

ON RECHERCHE

M. DJOLAKIAN recherche
à Valence (Drôme)
FEMME DE MENAGE
s'exprimant en arménien
à compter du Ier Février.
Tél.: AVANT LE Ier FEVRIER
16 (38) 91. 02. 17

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկե – րուհիները, եւ անոնք որոնք կը փափա – քին մաս կազմել այս Միութեան, բաժակ մը թէյի չուրջ, Երկուշաբթի, Յունուար 18, ժամը 14.30–ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Օրակարգ.– Պատգամաւորուհիներու զե – կուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՁՈՅ

«ՄԷՐԻՏԻԷՆ»ի Սրահներուն մէջ

BAL ANNUEL

des Anciens du Lycée Guetronagan

Le Samedi, 23 *Janvier*, de 20 H. 30 *à l'aube*
*Dans les Salons de l'Hôtel «MERIDIEN»*81, Bd. Gouvion St. Cyr — 75017 PARIS
Animé par:
* *ARMENIAN - SUNSHINE, dirigé par ROBERT PAPAZIAN*
* *PAUL TOSCANO, violoniste, et son Ensemble du Cabaret RASPOUTINE*
et

LIZ SARIAN

Accompagnée par son Orchestre

SURPRISES — COTILLONS

ՆՈՅՆ ՕՐԸ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻ

RENAULT 5 - GTL

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ՎԻՃԱԿԱԶԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Réservation, téléphoner à:
DJEZVEDJIAN (Berluc) 236. 54.48 (poste 15) — AZNAVUR(Maran) 535. 85. 26
MARTEN YORGANTZ 326. 20. 68
Tenue de Soirée Souhaitée *ENTREE (Dîner compris)* 300 *F.*

Le YAN'S CLUB
ET
L'U.M.A.F.

Ont le plaisir de vous inviter à une Soirée, consacrée à
JEAN - JACQUES VAROUJAN
qui présentera sa pièce
« *BARON, BARONNE* »
Créée au Théâtre de Poche - Montparnasse
Ainsi que la parution de son livre
« *THANK YOU SIR* »
Le Vendredi, 15 Janvier, à 20H.30
au YAN'S CLUB
5, Avenue Reille — 75014 Paris
Suivie d'un DINER, à 22 H.
Sur réservation: 589. 20. 48

Grande Soirée Conférence - Débat

Avec

YVES TERNON

Auteur de:
«*LES ARMENIENS — HISTOIRE D'UN GENOCIDE*»
Ed. du Seuil

Sujet: LES ARMENIENS, DU GENOCIDE AU REVEIL POLITIQUE

A l'issue de la conférence,
Le Dr. YVES TERNON
signera son livre.

Le Samedi, 16 Janvier, à 21 H.

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
9, Rue de Madrid -- 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌ «ԱԶԱՏ ՁԱՅՆ»

«Ազատ – Ռատիօ» կը տեղեկացնէ իր ունկնդիրներուն, թէ իր հաղորդում – ները կը կատարուին՝ ամէն Ուրբաթ, ժամը 19 – 19.30, «Ազատ – Ձայն» ա – նունին տակ:

«*Azad - Radio*» *émet dorénavant chaque Vendredi, de* 19 *à* 19H.30, *sous le nom «Azad Tzaïn», sur les ondes de Radio-Forum,* 98 *Mhz. M.F. et sur les ondes de Radio - Soleil,* 98,25 *Mhz. les Lundis de* 13H.30 *à* 14H.30.

U.G.A.B. - JEUNES
VALENCE
Organise
Une Soirée - Dansante
Le Samedi, 16 Janvier, à 20H.30
en la Salle Yervant Hussissian
6, Rue Faventines — VALENCE

RESTAURANT
EREVAN
ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԵՐԵՒԱՆ

Իր աւանդական ճաշացուցակով եւ սովորական հաճելի մթնոլորտով՝ կը սպասարկէ Ձեզի:

RESTAURANT EREVAN
26, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS
TÉL. 770. 85. 81

ՈՒՐԲԱԹ եւ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐԸ՝

Վ Ի Գ Է Դ

Ընկերակցութեամբ՝ ՍԻՄՈՆԻ

ժամը 21.30-էն սկսեալ կը ներկայանայ իր հայկ. ժողովրդական երգերով, զուարթացնելով ձեր երեկոյթը:

Fermé le Mardi — Փակ է Երեքշաբթի

TRAITEUR EREVAN
29, RUE BERGÈRE – 75009 PARIS
TÉL.: 523. 44. 73

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
16 - 17
SAMEDI-DIMANCHE
16-17 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՐԵՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.084 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.084

ԵՐԵՒԱՆ ⇐⇒ ՓԱՐԻԶ
ՀԵԾԱՏՈՒՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 5/7)

«ԱՂՈՒԷՍԱԳԻՐՔ»Ի ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՒ ՌՈՒՍԵՐԷՆ

«Սովետական Գրող» հրատարակչակա – նը լոյս ընծայած է (հայերէն եւ ռուսե – րէն) Վարդան Այգեկցիի «Աղուէսագիր – ք»ը, զոր ձեւաւորած է նկարիչ Վաղինակ Մանդակունի: Գիրքը ունի վերջաբան մը, ուր Ստեփան Թոփչեան համառօտ կերպ – պով անդրադարձած է «Աղուէսագիրք»ի տեղին ու դերին հայ գրականութեան պատմութեան մէջ:

×

ՀԱՅ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐ ՎՐԱՑԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻՆ ՄԷՋ

Մոսկուայի հեռատեսիլը ցուցադրած է վրացի չարժարուեստագէտներու վեր – ջերս պատրաստած՝ «Առողջութիւն, սի – րելիս» ժապաւէնը, որ կը խօսի մարդ – կային առողջ փոխ – յարաբերութիւննե – րու, ընկերասիրութեան, մարդասիրու – թեան մասին: Շարժանկարի կարգ մը դրուագներ կը վերաբերին հայ եւ վրացի երիտասարդներու մտերմութեան, անոնց ազգային աւանդներու պահպանման: Ժապաւէնի այս բաժնին մէջ հանդէս ե – կած են Երեւանի Գ. Սունդուկեան թատ – րոնի դերասաններէն Շահում Ղազարեան, Արմէն Յոստիկեան եւ ուրիշներ:

×

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԹԵՐԹԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Մոսկուայի «Իզվեստիա» թերթը էջ մը նուիրած է Հայաստանի: Բազմաթիւ նիւթերով, նկարներով ներկայացուած են տասնեմէկերորդ հնգամեակի (1981 – 1985) առաջին տարին Հայաստանի տըն – տեսութեան, գիւղութեան եւ մշակոյթի կալուածներէ ներս ձեռք ձգուած յաջո – ղութիւնները: Ցօդուածներ ստորագրը – ած են Հայաստանի արդիւնաբերութեան, հիւղէական էլեկտրակայանի, Մասիս – Նուռնուս երկաթուղիի, էլեկտրոնիք հաշ – ուիչ մեքենաներու, աղակալած նախկին հողերու պարտէզներու եւ այգիներու վերածումին եւ ժողովրդական վարպետ – ներու աշխատանքներուն մասին:

×

ԱՄԻՐԴՈՎԼԱԹ ԱՄԱՍԻԱՑԻԻ ԳԻՐՔԸ ՌՈՒՍԵՐԷՆԻ ԿԸ ԹԱՐԳՄԱՆՈՒԻ

Բժշկապետ Ամիրդովլաթ Ամասիացի մեծ դեր խաղացած է հայ բժշկութեան զարգացման ու հարստացման մէջ: Իր գրած «Ուսումն Բժշկութեան», «Օգուտ Բժշկութեան», «Անգիտաց Անպէտ» գիրքերը ոչ միայն գիտական, այլեւ պատմական նշանակութիւն ունին: Ամա – սիացի չրջած է բազմաթիւ երկիրներ, ուսումնասիրած է գիտութիւնը, սիրա – պեցած յատկերէն, լատիներէն, պարս – կերէն, թրքերէն լեզուներուն: Իր աշխա – տութիւններուն մէջ ան մեծ տեղ տուած է դեղագիտութեան, մարդակազմու – թեան, բնագիտութեան, ծննդաբանու – թեան եւ բժշկագիտութեան այլ հարցե – րու: Ան մասնաւորաբար մեծ հռչակ վա – յելեց չնորհիւ իր «Անգիտաց Անպէտ» գիրքին, ուր ուսումնասիրուած են 3500 դեղանիւթեր: Ցատկիկային, Հայաստա – նի մէջ կը նշուի բժշկապետին ծննդեան 550–ամեակը: Այդ առթիւ լոյս կը տեսնէ «Անգիտաց Անպէտ»ի ռուսերէն թարգ – մանութիւնը, որուն ձեռնարկած է ըմ – տելա Վարդանեան: Հայաստանի Լրա – գրողներու Տունը տեղի ունեցած է հան – դիպում մը, որուն ընթացքին Ստելլա Վարդանեան խօսած է Ամիրդովլաթ Ա. – մասիացիի գիտական վաստակին մա – սին:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂԱՎ

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐԸՆԻ 14–րդ պողոտային կա – մուրջին վրայ ինկած պոյինկին զոհերու թիւը 78 մեռեալի բարձրացած էր, թէեւ հինգ հոգի կարելի եղած էր փրկել չատ տաժանակիր պայմաններու մէջ, սառած Փոթոմաք գետէն: Հարկ եղած է որ նը – ման արկած մը պատահի, մատնանչելու համար օդակայաններու ստեղծած վը – տանգները, երբ մանաւանդ այնքան մօտ են քաղաքին կեդրոնին: Ուաչինկթընի նէշընըլ էքսփրէսը չատոնց ծանօթ էր, թէեւ, որպէս վտանգաւոր, տրուած ըլ – լալով որ ճիշդ 1,2 քիլոմեթը է Սպիտակ – Տան ծանօթ Մէյլէն: Կ'ըսուի թէ այս օդակայանը չինուած է Ռուզվելթի մէկ դէշ երազին իրրեւ հետեւանք: Արդարեւ Ռուզվելթ գիշեր մը օդանաւ մը տեսեր է որ կը ճզմուի Հուվըր օդակայանը, որու ապահովութիւնը մեծ չէր եւ նը – րահանգած է այս մէկը չինել, տեղն ալ ընտրելով: Երբ, 40 տարի առաջ կը չին – ուէր, նախատեսուած էր միայն պատ – տակով օդանաւերու զործածութիւնը, ո – րոնց թռիչքին համար կարճ հրապարակ – ները կը բաւեն, բայց չուտով ճէթերը հասած են...:

ՊԻԼԻՆԹ ԷՃԼՎԻՏ անպարտ հռչակ – ուած է նոր դատավարութեան մը ըն – թացքին, որու ներկայ ըլլալու համար, դինքը բանտէն բերած են: Այս անգամ, իրեն դէմ եղած ամբաստանութիւնն այն էր, որ նախատած է Տէմիրէլի կառավա – րութիւնը, 1970–ին երբ ինք ընդդիմադ – իութեան մէջ էր, զայն ֆաշիստ եւ դաւա – ճան որակելով:

ՄԵԾՆ – ԲՐԻՏԱՆԻՈՑ «երկաթէ Տի – կինը», որու հրապարակային հեծկլտուք – ները զարդարեցին Անգլիոյ բոլոր թեր – թերը, այլեւս կրնայ հանգիստ քնանալ, քանի «անառակ որդին» գտնուած է ալ – ժերական անապատը: Ծանօթ է, որ քա – նի օրէ արտակարգ միջոցներ ձեռք առ – նուած էին գտնելու համար Մարք Թա – չերն ու իր ընկերուհին, որոնք Փարիզ – Տաքար ռալիի ընթացքին, ճամբան կոր – սընցուցած էին: Վարչապետին այս դէ – րըզայնութիւնը, երբ հարցը իր տղուն կը վերաբերի, որ ի վերջոյ հաճոյքի հա – մար նման վտանգաւոր պայմաններու մէջ կը գտնուէր, բաւական մթագնած է Տիկին Թաչըրի «պատկառելի դիմագի – ծը», որուած ըլլալով մանաւանդ որ ոչ մէկ զգայնութիւն ցոյց կուտար երբ իր – լանտացի տասը երիտասարդներ կամա – ւոր ծոմէ կը մեռնէին բանտերուն մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ Հիւսիսային կայարանի ար – ուարձանին դիմին վրայ երկաթուղային ծանր արկած մը պատահած է Ուրբաթ առաւօտ, Սէն - Կրասիէն կայարանը: Ուրբաթ առաւտու ժամը 11–ին ատենները դեռ ճշդրիտ կերպով կարելի չէր եղած նման հազուագիւտ արկածի մը պատ – ճառները բացատրել: Առաջին առթիւ կը թուէր որ բեռնատար կառք մը, տղրա – հաւաք, դիմին վրայ մնացած է եւ կա – ռախումբը որ դէպի Փարիզ (կառ տիւ – Նոռ) կ'երթար բախում ունեցած է, մէկ վագոն ալ բոլորովին պառկած է դիմին վրայ: 14 վիրաւոր կար եւ երկու մեռեալ ինչպէս նաեւ բաւական ճամբորդներ ծանր ցնցումի տակ:

«ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՈՒԺ» սենտիքային պարագլուխը Անտրէ Պերժըրոն քիչ մը նախապատման է: Եւ ահա մեր չրջանի պատանիները, երիտասարդները սոր – վելու, կարելի չափով չատ բան սորվե – լու խօլ արշաւի մը մէջ կը գտնեն իրենք զիրենք: Այդ արշաւը, պզտիկ դասարան – ներէն դէպի վեր, կրթական իւրաքանչիւր մակարդակի վրայ ա՛լ աւելի կը չեշտը – ւի, որովհետեւ այսօր տղաքը, բան սոր – վելու համար, արդէն սկիզբէն չատ բան դիտնալու ստիպողութեան տակ կը մը – նան: Տեսէ՛ք մուտքի քննութիւնները, միջնակարգերէն, լիսէներէն մինչեւ հա – մալսարան: Այս վարժարաններէն ներս մտնելու համար անդամ, այսինքն այդ – տեղերը բան մը սորվելու կարելիութե – նէն օգտուելու համար անդամ, տղան ա – ռաջուց պարտի չատ բան գիտնալ, լաւ պատրաստուած ըլլալ, որպէսզի կարենայ իրեն ճամբայ բանալ հարիւրաւոր, հա – զարաւոր մրցակիցներու մէջէն եւ ըն – դունուիլ վարժարանէն ներս: Սորվիլ՝ ուրեմն, աւելի չատ սորվելու համար: Հոսկէ կուգայ այն մտահոգիչ տեսարա – նը, որուն ականատես կը գտնուինք այ – սօր չատ յաճախ. գիրքերու, անհան – դուրժելիօրէն չատ եւ ծանր գիրքերու բեռան մը տակ կքած են այսօրուան ա – չակերտները: Աւելի՛ չատ աշխատելու, աւելի՛ չատ աքնելու մրցում մը կը տիրէ ամէնուրեք: Դպրոցէ արձակուելէ վերջ մինչեւ ուշ ժամեր չարունակուող տեն – դային աշխատանք մը, որուն կը զոհուին քուն, պտոյտ, ընտանեկան հաւաքոյթ, նոյնիսկ ճաշասեղան, եւ որ սակայն միամօրէն կը ծափահարուի ծնողքներու կողմէ:

– Իմ աղջիկս ամէն օր մինչեւ կէս գի – շեր կ'աշխատի, սեղան անդամ չի նըս – տիր: – Իմ մանչս գլուխ վերցնելու ժա – մանակ չունի խեղճը. ամէն օր մինչեւ կէս գիշեր կ'աշխատի, ընկերներ չի տես – ներ, սենեակէն դուրս չելլեր:

Կարծես թէ մրցումի մըն ալ ծնողքնե – րը ելած են: Ամէնէն երջանիկ ու նա – խանձելի ծնողքը այն մէկն է, որուն զա – ւակը ամէնէն չատ կ'աշխատի եւ ամէ – նէն փայլուն յաջողութիւնները կ'արձա – նագրէ դպրոցին մէջ:

×

Գլուխ լեցնելու այս խօլ արշաւին մէջ ո՞ւր մնացած է արդեօք հոգին, որուն մասին կը խօսէր Ռէթէոս Պէրպէրեան իր վերոյիչեալ իմաստալից նախադաս – թեան մէջ:

Ռ. Հ.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՈՒՐ ՄՆԱՑ ՀՈԳԻՆ

Մեծ ուսուցչապետ Ռէթէոս Պէրպէր – եան անգամ մը սպէս բսաւ իր աշա – կերտներուն.

«Դասատուներու համար կ'ըսեն, որ միչտ մանուկներու, պատանիներու հետ ապրելով տղու բարք կը ստանան, եւ այս մտածումով՝ չուկայի մարդիկը կ'սա – համարհեն զանոնք: Մինչդեռ խղճալի են այդպէս մտածողները: Հոգիներու հետ ապրիլ եւ հոգիներու վրայ աշխատի՛լը աւելի լաւ ու ազնիւ է, քան թէ կերպաս – ներու կտորներ տեղափոխել ամէն օր, կամ մեռաղի կտոր մը խառնել օրն ի բուն, փայտով, քարով, կաշիով զբաղիլ ամէն վայրկեան: Օր մը ըսի իրենց: «Ե – թէ տղու հետ զբաղողն տղայամիտ է, ա – պա ուրեմն մեռաղի հետ զբաղողն ալ մե – տաղամիտ, կամ փայտի հետ զբաղողն ալ փայտամիտ պէտք է ըլլայ»:

×

Հոգիներու հետ ապրիլ եւ հոգիներու վրայ գործել: Մեծ ուսուցչապետին վերի խօսքերուն մէջ այս նախադասութիւնը, իրեն յաջորդող մտածումին սրամտու – թեան եւ ուժգնութեան քով, կրնայ թե – րեւս մուքին մէջ մնալ, բայց կարեւոր է անով, որ այդ նախադասութիւնը ցոյց կուտայ թէ Պէրպէրեան ինչ կը հասկնար կրթութենէ, ուսուցումէ:

Եթէ դերձակին նախանիւթը կրպասն է, եթէ աստղաձագործին նախանիւթը փայտն է, ուրեմն դասատուին նախանիւթն ալ տղոց հոգին է, ըսել կ'ուզէ, մինչդեռ մենք կրնայինք մտածել, կամ այսօր չա – տեր կը տարուին մտածելու, թէ դասա – տուին նախանիւթը աշակերտներուն դը – լուխն է զերազանցապէս:

Բան սորվիլ:

Եթէ դերձակին նախանիւթը կերպասն է, ինչո՞ւ իր զաւակը դպրոց կը ղրկէ, հա – զարն ալ թերեւս նոյնը պիտի պատաս – խանէն. որպէսզի բան սորվի: Այսինքն որպէսզի գլուխը լեցուի պիտութիւննե – րով, ծանօթութիւններով, օտար լեզու – ներով եւ դեռ ինչերով ու ինչերով: Այ – սօր, կեանքի մէջ յաջողելու համար գի – տութիւնը, լաւ պատրաստուած գլուխը կարեւոր է իր դիմին եւ մեզմա – ցուցած այն տեղեկագիրը, զոր պատ – րաստած էր մատնանչելու համար հա – մայնավար թափանցումները պետական սպասարկութեանց վարչական մեքենա – յին մէջ: Կը թուի որ Ֆիթեռման – Փո – փըրէն միջադէպէն առք, նախընտրելի կը նկատուի չատ չհրապարակել համայ – նավար – ընկերվարական տարակարծու – թիւնները, մանաւանդ երեսփոխանական մանակի ընտրութեանց նախօրեակին:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Առողջապահութեան նա – խարարը՝ ժաք Ռալիթ յայտարարեց թէ հիւանդանոցներու մէջ բժշկական անհա – տական սպասարկութիւնները ջնջուած են այլեւս: Այս յայտարարութիւնը կա – տարուած է համայնավար նախարարին կողմէ, ճաշի մը ընթացքին զոր կատար մամուլին, չհրաւիրելով սակայն չորս օրաթերթեր՝ լա Քռուա, Քոթիտիէն տը Փարի, Քոթիտիէն տիւ Մետրսէն եւ Լի – պերասիոն, որոնց դրածները նախապա – րին «գործին չեն եկած»:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ Ա. կայա – նի (թէ – էֆ – 1) անօրէնութիւնը ճամ – բու դրած է ժաք Լպեռ, լրագրող, որու ներկայացուցած լուրերու ձեւը, երկու – չաբթի իրիկուն ժամը 20–ին, արհեստա – կան յանցանքի մէկ արարք նկատուած է: Ի՞նչ է պատահած: Լուրերու խմբա – գիրը Փրովէնի ընտարչրջանին մէջ կա – տարուած ռըփորթաժ մը ներկայացու – ցած ատեն, իր խօսքերով, անլսելի դար – ձուցած է, անցորդ կնոջ մը արտայայ – տութեան վերջին բառերը: Այսպէս կինը կ'ըսէր «փխոքարի ատենուան պէս է, բան չէ փոխուած...» մինչ լրիւ նախա – դասութիւնն էր «բան չէ փոխուած ... հեռատեսիլը»: Այս վերջին բառը չէ լըս – ուած, ինչ որ բոլորովին տարբեր իմաստ տուած է կնոջ բաժին:

ԿՐԷԿՈՒԱՐ ԱԼԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱԽՈՐՀՈՒԹԻՒՆԸ

Մոնմ–ի մէջ լոյս տեսած մահազդէ մը կը տեղեկանանք (եւ կը տեղեկացնենք) թէ Կրեկուար Ալանի յուղարկաւորու – թեան եկեղեցական արարողութիւնը տե – ղի կ'ունենայ Շաբաթ, Յունուար 16, ժամը 10·30–ին, Փարիզի Ս. Յովհ. – Մկրտիչ եկեղեցին:

Թաղումը կը կատարուի Նէօյիի նոր գերեզմանատունը, ռիւ Վիմի, Նանթէռ:

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԼԵՐԱՆ ԵՂՆԻԿԻՆ

(Արձակ բերքուած)

Ռ· ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ

Սարն ի վեր, սարն ի վեր, ո՛վ վայ – րի բնութեան ազատ գեղեցկութիւնը : Անկոխ բարձրութիւնները քեզ աչխարհքէն կը պահեն եւ գարնանային խոնաւ ու ամպազուն մշուշը՝ բիւրաւոր սուտակնե – րու փոշիով կազմուած՝ քու թափանցիկ, քու բիւրեղային դղեակդ կ'ըլլայ առա – ւօտներուն, մանաւանդ Ապրիլի այս ար – չալոյսներուն :

Լեռներն երազ ունին հիմա, սարերը կուսական թարմութիւն եւ Անտառը սի – րոյ իր առաջին թոթովանքը կը սկսի · ա – նիմանալի, հեշտ, տարածուն գաչնակու – թիւն մը կը բարախէ բոլոր բարձունքնե – րուն, բոլոր ապառներ ժայռերուն, բոլոր կատարներուն վրայ եւ արբեցուցիչ խըտ – ղըտուկ մը դինիի հեչտութեամբ կը լա – ցընէ ամէ՛նքը, ամէնքը :

Ճախրասլաց Արծիւի մը երգը կ'անցնի բնութեան սրտին մէջէն ու անպտուղ քա – րերն անգամ իրենց ճերմակ ակռանե – րուն մէջ խոտի շիւղ մը, երկու տերեւ, փունջ մը վայրի ծաղիկ կը խածնեն :

Ու դուն, ո՛վ եղնիկ, արարածներուն ամէնէն քնքուշը, ամէնէն զգայունն ու փափուկը, դուցէ նաեւ ամէնէն անկախ բանաստեղծական հոգին՝ որ կ'ապրիս մի՛շտ խանդավառութեան, մի՛շտ զուարթ ներշնչումի ու յաւիտենապէս անպարտե – լի սարերու երիտասարդութեանը մէջ : Թեթեւասոյր, հովի պէս արագ ու ան – հոգ՝ քու ձագերուդ հետ կը թռչիս ուր որ կամակոր անասունի կճղակները կըր – նան հասնիլ, մինչեւ անմատչելի այն տեղերը՝ որոնց վրայ կը քաշուին առաջին անգամ գարնան լիառատ, ուռճալից ըս – տինքները եւ կը ծնցնեն է՛ն համային ծա – ղիկները, անանուն թերթերը, բոյրերու ու գոյներու բոլոր նոյներանդ ծիածա – նը :

Սարերո՛ւ եղնիկ, թափառակո՛ն ու անդիր քերթուած, ի զո՛ւր հոս կը փընտ – ռենք նոր ու բեղմնաւոր զգացումներ, ի զուր յօրանջող, տափարակ դաշտերուն՝ ցած գետիններուն վրայ մեր երեւակա – յութեան թեւաթաց դիցուհին կը մոլորի, ինչպէս թեւէն վիրաւոր կռունկը որ ար – տերուն երեսէն արտորալով կը վազէ ե – րեւէն արիւնի գիծ մը ձգած : Ո՛չ, մեր լեզուն, մեր բարբառը, մեր ձայնը ան – բաւական են արտայայտելու ու փառա – բանելու այն չքեղ ու ցնծագին դաշնակու – թիւնները՝ որ կ'աղաղակէ ուրուրն իր ժայռի ցցունքէն, անտառն իր յաղթա – պանծ կատարներու բերնովը, մրրիկը վերի բարձրութիւններէն : Ծաղիկի մե – նաւոր ու ցայգային արտմութիւն մըն է որ կը հեկեկանք մենք : Ընտանի անասու – նի ուժակորոյս, կողկողագին, ցաւատանջ միօրինակութիւն մը՝ հազար անգամ կրկնուած լսուած :

Աւա՛ղ, անփոփոխ իրերը իրենց կը – բացնութեամբ, իրենց սպառիչ ու մըշ – տընջենաւոր տեւականութեամբ կը ըս – պանեն մեր բոլոր զգայնութիւնները, մեր նայուածքներուն արու լոյսը, մեր տպաւորութիւններուն հարազատ կեն – դանութիւնը : Օրէ օր խաւար մը կուգայ անորոշ սահմաններէ օձի պէս կը փաթ – թուի սրտին՝ ինչպէս Ապրիլի այս ծո – վացած փթթումին. մանկական ծիծաղին ու անհագելի կուսութեան վրայ դժոխա – տեսիլ սեւ ամպեր իրենց վիթխարի որս – վայնը կը կախեն յեղակարծ ու ամէնէն անիրաւ արցունքը կուլան : Եւ ահա լըք – ուած կը մնանք՝ ինչպէս անկենդան խե – փորը գետեզերքի արեւին տակ, սրբա – տեղիի մը պէս՝ որմէ ատատուածները բարկութեամբ հեռացեր են :

Դուն երջանկութեան խորհրդանշանն ես խաղաղ ու անխռով վայրերուն մէջ, եղնիկի՛ զաւակ, անոր համար անիծուած է որսորդն որ քեզի կը հետամտի : Բան մը չե՛ս ուզեր աչխարհէն եւ չարիք մը չունիս ոչ ոքի եւ ոչ իսկ ամենայետին միջատին· քու թռչող ոտքերուդ տակ քարդ խոտերն հազիւ կը դողդոջեն ու հազիւ հետ մը գլուխին կը ծռեն կը շըտ – կեն, այնքան անվնաս են կճղակներդ, այնքան բարի ու ցնորական է վազքդ : Բայց ի՞նչ կ'ուզէ աչխարհը քեզմէ, ի՞նչ կ'ուզեն մարդիկ ու իրենց չարութիւնը քեզմէ : Կը սիրես քու լեռներդ, քու անա – սունի սանձարձակութիւնդ, քու հպար – տութիւնդ ու անկարօտ կեանքդ· մինչ յանցա՞նք է ասիկա, մինչ քու ծնած ան – զարդ մամռապատ անձաւդ նուա՞ղ սի – րական ու քաղցր պէտք էր ըլլար քեզի՝ քան չքեղազարդ ու հոյակապ զարմաս – նները մահկանացուներու համար : Օ՛հ, քու մայրդ կանաչափեղ, ծաղկապատ բայց վայրի այդ բարձունքներու վրայ ծնաւ զքեզ, քու սեւ դիւթական աչքերդ իրենց ազու նայուածքը էն առաջ այդ հնամեայ վայրերուն վրայ ուղղեցին, ու սիրեցիր զանոնք՝ ինչպէս մօրդ կաթը, ինչպէս մօրդ ձայնը ու ինչպէս կեանքիդ ընկերը, ինչպէս քու էգդ՝ երբ իր առա – ջին քնքշանքովը արթնցուց մէջդ սիրոյ պիտակցութիւնը :

Կ'ըսեն թէ տարաչխարհի հողը կը պրկէ զքեզ արեւէ, անոր համար կը վնտռես միշտ բարձունքներու, արտեւաններու զով, թափանցիկ ու կազդուրիչ օդը· խո – նաւ գետիններու, անձուկ հովիտներու ծոցէն փչող վաստակաղջ հովը, հարաւի ամենաթեթեւ խորչակը կը սպաննէ զգ – քեզ : Բնութիւնը չի կրնար քնացնել քու զգացումներդ, չի փոխարիներ զանոնք, որովհետեւ սուրած չես հեզաբարոյ ու զոհունակ ոչխարին, մութ ու թաց ախո – ռի եզան, զամբչին նման պզտոր առու – ներէ, տղմուտ ճահիճներէ ծարաւդ անց – նել հարկ եղած առեն, որովհետեւ քու անհանգարտ տրամադրութիւններդ, քու աղնուական վէտութիւնդ ա՛ր եւ է գնով մըն ալ չեն կապուիր մարդկային եսական քմահաճոյքներուն, անձնասէր պահան – ջումներուն :

Առանց անոնց, առանց քու զգուչաւոր ու խրտչան նկարագրիդ, առանց քու ինքնավստահ խրոխտութեանդ՝ դուն մեր ոտքերուն տակ պառկող, մեր քղցած – ները լզող ժանտագին կենդանին պիտի ըլլայիր, եղնի՛կ սարերու զաւակ· ու ան – մատչելիին, անձեռնմխելիին համար մի – այն ունեցած մեր յարգանքը՝ վաղուց պիտի հեղնէր քեզ ու քու սերունդդ, պի – տի ապրէիր քու միւս սեռակիցներուդ, եղբայրներուդ հետ արհամարհո՛ւած, զզայազո՛ւրկ, միչտ կարօտ : Պիտի կոր – սընցնէիր ինչ որ ունիս հիմա, գուցէ աչ – քերուդ թովչութիւնն անգամ, քանի որ մէջդ այլեւս զեղեցիկ բնութեան բուռն տարփանքը չպիտի թեւաբախէր եւ ան – հանգիստ ընէր զքեզ, քանի որ քու սե – ռիդ նախկին բնակավայրը անծանօթ պիտի ըլլար քեզի իր բոլոր գեղեցկու – թիւնով, քանի որ երկարօրէն խուլ մնա – լով հզօր ուժերու պայքարին, վիթխարի եղեւիններու եւ կաչըմբուռն կաղնիներու բեղուն ծլարձակութեան փոխարէն վար – ժուած ըլլալով տեսնել ճղակոտոր թուփե – րու եւ դիւրաթեք ուռիներու համակերը – պութիւնը՝ պիտի ունենայիր չքաւոր ու ատանդական անասունի անատոյգ բախ – ա՛ր՝ որ զքեզ պիտի մորակէր մէկ նախի – րէն միւսը, մէկ հովուին սատցուածքէն դէպի մէկ ուրիշը :

... Ո՛չ, վար մ'իջներ քու որջէդ՝ ինչքան ալ գեղեցիկ հագուին կապուկն դաշտերն ու ծորձորները, պարտէզներն ու արօտավայրերը Ապրիլի այս զմայլե – լի առաւօտներուն՝ ո՛րքան ալ ձիւնապատ ըլլայ դեռ քու ծննդավայրդ : Թող այս գեղածիծաղ ու պչրալից երեւոյթներուն պատրանքը չփորձէ քու միամտաւո – թիւնդ, թող մեր թոյլ ու դանդաղ ծա – ղիկներուն թմրեցուցիչ բուրումը խախ · տէ քու ծաթրէններուդ, քու վայրի մա – նիչակներուդ եւ մարիամ· խոտերուդ վրայ ունեցած հաւատքդ· անոնց համաս – փիւռ խունկը պէտք չունի երկրապագու – թեան՝ բարձրանալու համար : Հոս բնու – թեան կարդն իր ներդաշնակութեան մէջ չէ, իրերուն պաշտօնը չըլսուած է հոս · սոլրած ենք երկպատել մենք մեր վայել – քի ու հաճոյքի աղբիւրներուն· երկրպա – գութիւն տարփանքին, երկրպագութիւն կնկան, երկրպագութիւն միայն մեր տը – կարութիւններուն :

Դուն կեցի՛ր ամպերուն մօտ, երկինքին ջինջ կապոյտին մօտ, գաչտերէն վե՛ր, տափարակ տարածութիւններէն վեր, միշտ անընտել, միշտ խրտչան ու անհը – նազանդ· պիտի յաւիտենական զեղեցկու – թիւնները իրենց մօտէն ու հազար դիր – քերէ, վայելէ մտերմութիւնը լուսնկա – յին՝ որ զիցական սպիտակութեամբ իր թեւերը բանալով կը գրկէ քեզ ու քու – կիններդ, ու կը պահպի կանաչազարդ զարկէք զատարան... Դժբախտացրէք երկու մարդու :

– Երկրորդն ո՞վ է :

– Ռուզանը... Նա ինձ սիրում է : Չի համաձայնուի մենակ մնալ, կը գայ մեզ հետ :

– Աբարատ, արի պայմանաւորուենք այսպէս· եթէ, իրօք, դու անմեղ ես, Ռուզանը թող մնայ : Ես քեզ խոստանում եմ, որ հնարաւորին չափ չուտ կը վե – րադառնաս այստեղ : Իսկ եթէ անմեղ չես, թող նա էլ գայ մեզ հետ :

– Ի՞նչ էք կարծում, այս դէպքում մեղաւորը կ'ասի՞ մեղաւոր եմ :

– Եթէ, իրօք, սիրում ես, պիտի ան – կեղծ լինես, միեւնոյն է, չես կարող պրծնել, եթէ մեղաւոր ես, ի հարկէ : Այդ մէկն էլ ես քեզ խոստանում եմ :

– Լաւ, թող մնայ... Եթէ մեղաւոր չեմ՝ որքա՞ն կարող եմ յոյս ունենալ :

– Եթէ մեղաւոր չես, էլ ի՞նչ յոյսի մասին է խօսքը :

– Եւ դուք կարծում էք, թէ հեշտու – թեամբ կարող էք դոնել իսկական յան – ցագործի՞ն :

– Ցուսով եմ, որ կը դոնեմ :

– Իսկ եթէ չդոնէք, ինձ ի՞նչքան է հասնում, 144-ի երկրորդ մասը, երեւի :

– Այո, դու ինձնից լաւ գիտես, էլ ինչո՞ւ ես հարցնում :

– Ինչ – որ տեղ յոյսից կառչելու հա – մար... Ցոյս... Դուք յուսով էք, որ կը գոնէք, ընկեր Դանիէլեան, ինձ յոյս էք տալիս, որպէսզի չվհատուեմ...

– Նորից եմ կրկնում, եթէ մեղաւոր չես, վախենալու հիմք չունես... Հիմա վերջնականապէս ի՞նչ որոշեցիր· Ռու – զանը գալի՞ս է մեզ հետ, թէ՞ մնում է :

– Մնում է, հաստատ մնում է :

Դանիէլեանը թեթեւացած չունչ քաշեց :

...Երեւան հասնելուն պէս Դանիէլ – եանը Սահակեանին յանձնարարեց նախա – պատրաստել ինստիտուտի դրամարկղում կատարուած Ցուլիսի հինգի դէպքի փորձնական վերակրկնումը :

– Ե՞րբ,– հարցրեց Սահակեանը :

– Վաղը, ճիշդ նոյն ժամին,– պատաս – խանեց Դանիէլեանը :

Մի թէ՞ ժամը կարեւոր է, բոլոր պր – ծողութիւնները կարող ենք կէսօրին կրկնել :

– Կարեւոր է, Սահակեան, շատ է կա – րեւոր :

– Լաւ, կ'աշխատեմ այսօր նախապատ – րաստել :

– Ոչ թէ կ'աշխատես, այլ պէտք է հասցնես...

(Շար· 17)

Մեր Հիւանդոց Զրոյցներէն

—o—

ԱՐԵՂԱՆ ԵՒ ԹՈՑՆԸ

Արեզայ մը կը փափաքէր վանքի առաջ – նորդ դառնալ, բայց դիմէր, որ վանա – հօր ողջութեան չի կրնար ձեռք ձգել այդ պաշտօնը· ուստի հնարք մը կը խոր – հի :

Վանքին մէջ կար մանուկ մը, զոր յա – ճախ կը ծեծէր ու կը դանահարէր վա – նահայրը :

Արեզան դաղտնի կը կանչէ մանուկը, անոր մահուան դեղ կուտայ ու կ'ըսէ·

– Եթէ այս փոշին ցանես վանահօր կե – րակուրին մէջ, ան կը սկսի քեզ սիրել եւ այլեւս չի ծեծեր :

Անմեղ մանուկը կ'առնէ փոշին ու կը մտածէ· «Միայն կէսը կը ցանեմ ու եթէ նորէն բարկանայ եւ զարձեալ ծեծէ, միւս կէսը կը ցանեմ» :

Եւ այդպէս փոշիին կէսը կը ցանէ վա – նահօր ճաշին մէջ, որ կ'ուտէ ու կը մեռ – նի :

Վանահայր կը դառնայ այն մարդաս – պան արեղան եւ իշխանութեան հանելով աւելի դաժան կը դառնայ ու կը սկսի ա – ւելի սաստիկ ծեծել մանուկը :

Մանուկը կը մտածէ· «Լաւ է, որ փո – շիին կէսը պահեցի, հիմա այս կէսն ալ սուր ճաշին մէջ կը ցանեմ» : Ու կը ցանէ :

Այդպէս է, որ հոր փորոտը ինք, ի վեր – ջոյ, կ'իյնայ մէջը :

×

ԱՂՔԱՏՆ ՈՒ ԱՐԾԻՒԸ

Աղքատ մարդ մը դաշտի մէջ կրակ վա – ռած միս կը խորովէր, երբ յանկարծ վե –

անկողիններու վրայ քեզի հետ· զլուխ դրած առջեւի տուփիկներուդ՝ ընկողմա – նած այդպէս ցօղաթուրմ, քնքուշ դալա – րիքներուդ վրայ մա՛կ ըրէ, քանի որ վերջին զգայուն վկան ես, դիշերուան, հովին, տերեւին, ջուրերուն փսփսուքը՝ երբ անդին մարդը իր կրքերուն պարտա – սած յոգնութիւնը կը տաքայ, իր մղձա – ւանջներուն հեղձուցիչ զառանցանքներո – վը կը տանջուի :

Գիտցիր թէ ինչ որ վար է ու ցած քու պատուանդանէդ, քու բնակավայրէդ՝ փոքրոդի, ընչին ու դժուխեան ենթակայ է միայն· դիտցիր թէ ո՛րչափ տգմա – խառն է լերան զուլալ աղբիւրը երբ լա – ւորուտը կը հասնի, երբ փոշիից վայրե – րուն կը խոնարհի· պիտնայի՛ր թէ քու եղբայրներէդդ ոչ ոք պահած է իր ոտքե – րուն ջլապինդ արագութիւնը՝ երբ դաշ – տերու աւազներուն վարժեցուցած է զա – նոնք :

(*) Ծաթրէն· (նոյն է ծաթրին, ծոք – րին) աւանունի նման հոտաւէտ բոյս մը :

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՒԱՏ

ՎԻԿՏՈՐ ԲԱԼԱՑԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱԴԱՐԱՆ

= ՀԱՏՈՒԿ ԹՈՂԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆ =

ՊԱՏԱՆ ԲՐՈՒՏԻ

ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹՅԱՆ ՀԱՏՈՒԿ

Պոլիսի մէջ կ՚ապրէր ատաղձագործ մը՝ անունով Հրանդ։ Ան ունէր կին մը եւ երեք մանուկներ։ Հրանդ ամէն առաւօտ կ՚երթար իր արհեստանոցը, ուր ունէր երկու աշակերտներ եւ մէկ քանի գործաւորներ։ Ան շատ սիրուած էր իր հարեւաններուն կողմէ, որովհետեւ ան միշտ պատրաստ էր օգնելու ամէն տեսակ դժբախտ դէպքերու։

Մօտիկ անցեալին ան ստանձնած էր մեծ պատուէր մը։ Պոլսոյ հարուստներէն մէկը, որ նոր տուն մը կը շինտրէր Պերայի մէջ, պատուիրած էր անկէ դռներ, պատուհաններ եւ կահ-կարասիներ։ Հրանդ ամիսներ շարունակ աշխատած էր այդ գործին վրայ։ Ան ուզած էր, որ իր արուեստին ամբողջ կարողութիւնը ցոյց տար այդ առիթով։ Ուստի ամէն մանրամասնութեան վրայ մեծ ուշադրութիւն դարձուցած էր։

Վերջապէս գործը աւարտած էր։ Հրանդ ուրախ էր, որ կրնայ ստանալ իր վարձքը, որ շատ մեծ էր։ Ան կը մտածէր, որ կրնայ ամուսնանալ իր սիրած աղջկան հետ, որ երկար ժամանակ էր կը սպասէր իրեն։ Ան կը մտածէր նաեւ, որ կրնայ ամուսնութեան առիթով նոր հագուստներ առնել իր կնոջ եւ երեխաներուն համար։

Հրանդ

Պ. Բարգէն Քէշիշեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկին Նաճարեան, Պ. Գուրգէն Քէշիշեան եւ բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր եւ հարսին՝

ԱՆԱՀԻՏ ՔԷՇԻՇԵԱՆԻ
(Ծնեալ Տէր – Մանուէլեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 13-ին իր բնակարանը, Ուաթըրթաուն (Մաս) :

Ներկայս ընդունիլ որպէս մահագդ :

«ՅԱՌԱՋ» - Մեր ցաւակցութիւնները Բարգէն Քէշիշեանի եւ ընտանիքին :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախարբերդցիական Միութեան Մարսէյլի մասնաճիւղը, կու գայ իր խորին ցաւակցութիւնները յայտնել՝ Տիկին Աբաքսի Տէր-Մարտիրոսեանի, իր զաւակներուն ու թոռներուն, Տէր – Մարտիրոսեան, Ժիւլիէն եւ Զէօրէքճեան ընտանիքներուն, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ մեծ – հօր՝ Սիմոն Տէր – Մարտիրոս – եանի (կեդր. վարչութեան նախկին նախագահ) մահուան առթիւ :

×

Համախարբերդցիական Միութեան Ֆըրանսայի Շրջ. կեդր. վարչութիւնը, իր բոլոր մասնաճիւղերով, խոր ցաւակցութիւններ կը յայտնէ՝ Լեւոն Աճէմեանի մահուան առթիւ, իր զաւակներուն, թոռներուն եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Այրի Տիկին Վարդուհի Ուշագլեան իր տարաբախտ զաւակին՝ Հրայր Ուշագլեանի մահուան 5-րդ տարելիցին եւ նոր – րոդ հանգուցեալ ամուսինին Արտաշէս Ուշագլեանի յիշատակին 300 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին :

×

Հրայր Ուշագլեանի մահուան 5-րդ տարելիցին ի յիշատակ, ընտանիքին բարեկամ Տիկին մը 200 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ին :

×

Յակոբ Կէօնճեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Տօրումեան կը նուիրեն՝ 100 Ֆ. «Յառաջ»ի բարեգործման, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչիկեան 50 Ֆ. միեւնոյն նպատակին :

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՈՒԷ

Աչխատելու իրաւունք ունեցող, Պոլսէն եկած 35 տարեկան Հայրապետ Նալպանդեան որեւէ գործ կը փնտռէ - քոնֆէքսիոն, վարորդ, խոհարարի օգնական, դիշերապահ, եւայլն, եւայլն :

Դիմել՝

M. TACHNAKIAN
24, Rue Ste. Foy — 75002 Paris
TEL.: 508. 56. 01

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պօմոնի մասնաճիւղը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, եւ անոնք որոնք կը փափաքին մաս կազմել այս Միութեան, բաժակ մը թէյի շուրջ, Երկուշաբթի, Յունուար 18, ժամը 14·30-ին, տեղւոյն եկեղեցւոյ սրահին մէջ :

Օրակարգ - Պատգամաւորուհիներու զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն :

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՍ ՕՐԸ»

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Շրջ. Վարչութեան եւ փարիզեան չրջանի իր ութ մասնաճիւղերուն, Կիրակի, Յունուար 17, ժամը 15 - 18, Սամուէլ - Մուրատեան Վարժարանի Մ. Պէշիկթաշլեան - Գ. Մ. Ալէմշահ սրահին մէջ. -

26, Rue Troyon — SEVRES

Գեղարուեստական բաժին, մասնաճիւղերու եւ Օգափոխութեան Կայանի մանուկներուն կողմէ, ճաշարար եւ անակնկալներ : Նախընթրիք կը բաժնուի ներկայ բոլոր երախաներուն :

GRAND GALA

Organisé par

LES ANCIENS COMBATTANTS D'ORIGINE ARMENIENNE

et La Chorale « ANI »

Sous la présidence d'honneur de Monsieur JEAN FONTENEAU

LE GROUPE DE DANSE

« NAIRI »

ET LA

CHORALE « ANI »

LE 5 MARS, à 21 H.

Salle Jean - Arp

22, Rue Paul-Vaillant-Couturier
92140 — CLAMART

Réservation au: 642. 73. 10

Forum-Radio-Ararad

Կը տեղեկացնէ իր ունկնդիրներուն, որ իր հաղորդումներու ժամերը փոխուած են, եւ կը կատարուին՝ ամէն կիրակի, ժամը 11 - 11·30 M.F. 98 Mhz.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԱՐԱՐ ՍԱԿԱԳԻՆԸ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10-ԷՆ Ի ՎԵՐ

Մահազդ	250 (294)
Հոգեհանգիստ	125 (147)
Շնորհակալիք	125 (147)
Հարսնիք, Նշանառութ	150 (176·40)
Ծննդեան	150 (176·40)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 17·6% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս փակագիծի մէջ ընդհ. գումարը) :

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ Ուսանողաց Օգն. Միութիւնը, շնորհակալութեամբ առացած է Պօղոսեան քոյրերէն 500 Ֆ. Ծննդեան Մեռելոցի առթիւ, իրենց նահատակ ծնողաց եւ եղբայրներու յիշատակին. նաեւ հետեւեալ նուէրները 1981 - 1982 տարեշրջանին համար. - Տիկին Շ. Պետրոսեան 200, Պ. Յ. Թերզեան (Լիոն), Տիկին Ա. Պաղճեան 100-ական, Պօղոսեան քոյրեր, Տիկին Մ. Մարտիկեան 50-ական Ֆ.

ՆՈՐ ԿՅԱՆԱՐԱՆ

Աշխարհաբար Թարգմանութիւն

Հեղինակ՝ ՄԵՍՐՈՊ ՎՐԴ. ՃՈՒՐԵԱՆ
Միաբան Զմմառու

760 էջ ընտիր տպագրութիւն
Պէյրութ, 1981

Գինը - Թղթակազմ՝ 40 Ֆ.
Լաթակազմ՝ 70 Ֆ.

Թղթատարի ծախք՝ յաւելեալ 10 Ֆ.

Դիմել. -
— P. A. TUTUNDJIAN;
PAROISSE ARMENIENNE
CATHOLIQUE
6 ter, Rue Charlot — 75003 Paris

Le Centre

de L'Eglise Apostolique Arménienne
d'Issy - les - Moulineaux

Ouvre ses portes
aux Jeunes Arméniens
les Dimanches, à 15 H.
Ambiance symphatique et amicale
(Jeux, — Animations, — Projections)
VENEZ NOMBREUX!

Centre Culturel N. FRINGHIAN
6, Ave. Bourgain — ISSY

ՇԱՀԱՆ

ՄԱՏԵՆԱՇՈՒՐ «ՅԱՌԱՋ» ԹԻՒ 15

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՎԷՊԸ

ԻՒՐ

ՀԱՒԱՏՔ ՊԱՏՄՈՒԱԾՔ

ԳԻՆ՝ 70 ՖՐԱՆՔ
Թղթատարով 80 Ֆ
Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՏՕՆԱԾԱՌ

Սէն - Ժէռմէն Ս. Սահակ - Մեսրոպ եկեղեցւոյ Թաղականութեան Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ դպրոցին Տօնածառը՝ Շաբաթ, Յունուար 23, ժամը 21-ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

Արատասանութիւններ, երգ եւ պար աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցիչներ Տիկին Մայտա Կարապետեանի եւ Պ. Խաչիկ Եըլմազեանի :

Նուէրներու բաշխում աշակերտներուն :

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղացիները, քաջալերելու համար մեր փոքրիկները :

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԵՐԱԽ ՊԵՏԻԿ ՁԵԶԻ ԿՐ ՍՊԱՍԵ
ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ՈՐ ՊԻՏԻ ՁԵԶԻՀ ՂԱՒԱԳՈՂԻ ՃԱՇԻՐՈ, ՂԱՒԱԳՈՂԻ ՁԻՒՈՐՈՎ ԵՒ ՀԱՅԿ. ՁԱՐՄ ՄԲԼՈՂՈՐՏԻ ՄԸ ՄԷՋ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ՝ ՄԱՆԹԸ-Ի օր :

BAR - RESTAURANT

SPÉCIALITÉS ARMENIENNES

SEVAN

Direction :
M & Mme Bédikian

ՊԵՏԻԿ

Կ'ԵՐԳԷ ՈՒՐԲԱԹ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ, ՅՈՒԱԳԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԻԱՄԲ :

1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément, 94140 ALFORTVILLE
tél. 376 32 19 — Fermé le lundi

OPTIMA Tours

Voyage en ARMÉNIE
du 21 Avril au 5 Mai

Cérémonie du 24 AVRIL 1982
UNION DES ANCIENS ELEVES SAMUEL - MOORAT

Pour la première fois depuis sa création, l'Union des Anciens Elèves du Collège Samuel - Moorat, organise un voyage en Arménie.
Pour de multiples raisons, ce voyage sera exceptionnel. Le succès de cette entreprise permettra de faire un vol direct PARIS — EREVAN et simplifiera toutes les attentes ou formalités que nécessitera le passage par Moscou lors du retour.
Ce voyage est placé sous le signe de la rencontre, aussi tous les anciens du Collège, leur famille et leurs amis seront les bienvenus.
Compte tenu du nombre limité de places dont nous disposons, les inscriptions seront terminées courant Décembre et nous vous recommandons de vous inscrire au plus tôt

Départ pour le 24 AVRIL
des Anciens Combattants

avec Banquet - Gala spécial offert le 25 Avril.
DU 21 AVRIL AU 5 MAI 1982

Renseignements et Inscriptions:

SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA Tours
67-69 Rue Quincampoix (angle Rue Rambuteau) 75004 Paris — Tél.: 274 27 20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel Telex : 211 324 F.

— Pour les ANCIENS COMBATTANTS: Monsieur KEHAYAN
124, Avenue Henri Barbusse — 92140 CLAMART; Tél. 642. 73. 10

Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
19
MARDI
19 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՏԻԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատ: 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.085 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.085

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱՒԱՆՑ ԲՈՒՆԱԲԱՐՈՒՄ ԵՒ ՁԱՐՁԱՐԱՆՔ

Եւրոպայի Խորհուրդի խորհրդարանական ժողովին քննիչ յանձնախումբը, փարիզի մէջ է, որ մամուլի ասուլիս մը տուաւ, մէկ շաբթուան քննական այցե – լութենէ մը ետք Անգարա եւ Պոլիս: Քննան հոգիէ կազմուած պատուիրակու – թիւնը իր վերջնական տեղեկագիրը պիտք է յանձնէ Ցունուար 27-ին, Պրիւսէլ դու – մարուելիք նիստին: Հաւանական չէ որ Թուրքիոյ արտաքսումը պահանջուի Եւ – րոպայի խորհուրդէն, տրուած ըլլալով որ Թուրքիան «խնայելու» եւ «սիրոր չհատրելու» կողմնակից Պետութիւնները չեն պակսիր: Կը կարծուի որ միայն յան – դիմանութիւն մը ըլլայ, ինչպէս հաստա – տած է Խորհուրդին պարագլուխը՝ Խոսէ Մարիա տէ Արէլզա, աւելցնելով. – «Իմ անձնական կարծիքս է, բայց կը խորհիմ որ պիտք է Թուրքիոյ չնորհենք կասկա – ծանքին առաւելութիւնը, և լուր վարչա – կարգին խոստումներուն ժողովրդավա – րութեան վերադառնալու»:

Նման երկդիմի լեզու չի գործածեր անգլիացի եբեափոխան՝ Ըրուին, Լապուր – ի (աշխատաւորական կուսակցութիւն) անդամ, որ վճռաբար կ'ըսէ. - «Ժողո – վրդավարութիւն չկայ Թուրքիոյ մէջ» եւ կը չեշտէ թէ պատուիրակութիւնը հաս – տատումն ունեցած է Թուրք զեկավար – ներէ եւ իրաւագէտներէ թէ չարչարանք կայ Թուրքիոյ մէջ: Ինք եւ աստրիացի պահպանողական մը կ'ըսեն թէ Խորհուր – դը կրնայ Թուրքիոյ արտաքսումը քը – ւէարկել մինչ եւրոպացի դեսպան մը, ըսած է թէ նման քայլ մը մեծ դժուա – րութիւններ կը ստեղծէր Թուրքիոյ հա – մար, ձեռք ձգելու համար նիւթական նոր օժանդակութիւնը զոր կ'ակնկալէ արեւ – մուտքէն: Ուրեմն ամէնէն հաւանականը կը մնայ յանդիմանութեան բանաձեւ մը քուէարկել, ուր բողոք արձանագրուի մարդկային իրաւանց բռնաբարման հա – մար եւ հրաւէր կարդացուի բարեփո – խումներ կատարելու:

Մառնի 3-րդ ընտրաշրջանին մէջ Պերնար Պուր – Պրոք կ'անցնէր 51,6 առ հարիւ – րով:

Ընդդիմութիւնը մեծ կարեւորութիւն կուտայ այս արդիւնքներուն, որոնց մէջ ինքնագիտակցութեան վերադարձ մը կը տեսնէ, Ցունիսի «թիւրիմացութենէն» ետք: Աւելի հաւանական է սակայն թէ զօրակոչի պակաս մը կար ձախին մօտ, անկարելի չէ նաեւ թէ համայնավարները ուզած են դաս մը տալ ընկերվարական – ներուն, այս ձեւով յիշեցնելով թէ «ա – ռանց մեզի բան չէք կրնար ընել»:

Կասկած չկայ թէ ընդդիմութիւնը, ինք մոռնալով իր ներքին պառակտումները զօրակոչի ենթարկեց իր քուէարկողնե – րը:

Ցիշենք թէ այս չորս ընտրութիւնները կրկին կը կատարուէին, տրուած ըլլալով որ սահմանադրական Խորհուրդը բեկ – նած էր Ցունիսի ընտրութիւնները, ան – կանոնութիւններ նկատած ըլլալով:

Սահմանադրական Խորհուրդը որո – շում մըն ալ տուաւ առջի օր, ազգայնա – ցումներու չուրջ, եւ նեղը դրաւ կա – ռավարութիւնը:

Ընդունելով հանդերձ թէ ազգայնա – ցումի սկզբունքը դէմ չէ օրէնքին, Խորհրդարանին քուէարկած օրէնքին եօ – թը յօդուածները Սահմանադրութեան համապատասխան չի նկատեր, մանա – ւանդ ինչ կը վերաբերի հատուցումնե – րուն: Ուրեմն կառավարութիւնը անմի – ջապէս գործի պիտի անցնի սրբագրելու համար եւ կրկին քուէարկել տալու խնդ – րոյ առարկայ յօդուածները: Մինչ այդ ազգայնացուելիք ձեռնարկներու բաժնե – թուղթերը չեն կրնար սակարան ներկա – յացուիլ:

Սահմանադրական Խորհուրդը կազմը – ած է ինը անդամներէ եւ պաշտօնն է ճշդել թէ օրէնքը համապատասխան է Սահմանադրութեան: Երդ Հանրապետու – թեան դերագոյն մարմինն է, որ պարտի հսկել նաեւ Հանրապետութեան նախա – գահին, հանրաքուէներու, երեսփոխանա – կան ընտրութեանց կանոնաւորու – թեանց:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ամերիկեան դեսպանատան դինուորական կցորդը սպաննուեցաւ Ե – կուշաբթի առաւուան 9-ին, երբ իմիլ Օ – ժիէ փողոցի իր բնակարանէն դուրս կ'ել – լէր:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՆԱԽԱՆՁԱԽՆԴԻՐ ԱԶԳԱՑԻՆ ՄԸ...

—o—

Տարիներ առաջ քանի մը ծանօթ դէմ – քեր տպարան եկան եւ լինձի ներկայա – ցուցին մէկը, որ Հայերէն Թերթ մը հիմ – նել կամ արդէն իսկ գոյութիւն ունեցող հայերէն թերթ մը գնել կ'ուզէր:

– Բոլորովին նոր ծրագիրներ ունինք, ըսաւ ներկայացուած անձը, որ բացա – յայտօրէն միւսներուն առաջնորդն էր, մեծահարուստ մը, դիերուկ, միջին տարի – քով, միչա ժպտուն, ժպտելու ատեն ալ ոսկի առամներ ցուցադրող:

– Ի՞նչ տեսակ ծրագիրներ, հարց տուի հետաքրքրութեամբ:

Եւ ան բացաւ իր բերանը: Համակ ոս – կան էր ու բողոք: Ո՛չ մէկ բանի կը հաւ – նէր մեր ընկերութեան մէջ: Նաեւ մեր մամուլին: Մեր մամուլը իր պարտակա – նութիւնը չէր կատարեր: Մեր մամուլը, երբ կը խօսէր, սխալ կը խօսէր, երբ կը լռէր, իր կոչումին կը դաւաճանէր: Երբ կը գովէր, արժերու կը ծառայէր, երբ կը քննադատէր, քինախնդրութենէ եւ ոչ դիտէ ինչ հաշիւներէ տարուած էր: Մա – մուլը չէր հսկեր ժողովուրդին շահերուն վրայ, ժողովուրդն ալ չէր պիտեր իր շա – հերը պաշտպանել: Ընկերութիւնը նոր արժէքներ կը փնտռէր: Բարքերը փոխ – ուած էին, բայց աւանդութիւնները ան – վրթար պէտք է մնային: Եկեղեցիները դադրած էին սրբատեղի ըլլալէ, հոգե – ւորականները սրբակենցաղ չէին: Ուսու – ցիչները, ա՜հ, ուսուցիչները նախկիննե – րը չէին այլեւս, դրամի համար կ'աշխա – տէին, դրամ կը պահանջէին: Ազգային հաստատութիւններու մէջ զեղծումներ կային: Նոյնիսկ եթէ զեղծումներ չկա – յին, անհոգութիւնն ու անտարբերութիւ – նը աւերներ կը գործէին: Վարիչները, ե – թէ չէին իսկ գողնար, աչք կը գոցէին կողոպուտներու: Ձուկը արդէն գլխէն կը հոտէր. մեր հոգեւոր վերին իշխանու – թիւնն ալ զերծ չէր մնար ծանր քննա – դատութիւններէ: Շիտակ խօսողը տասը գիւղէ կը վռնտուէր: Աճպարարները, սուտխօսները, խարդախները ուսամբարձ կը պտըտցուէին: Ո՛վ պիտի ելլէր «ալ կը բաւէ» ըսելու այս անփառունակ գնաց – քին: Չէ՞նք տեսներ որ ժողովուրդը կը գայթակղէր ու օրէ օր կը պաղէր այլեւս իր սրբութիւններէն, կը պարպէր սբը – բատեղիները, զպրոցները, խմբագրա – տուները: Նոր ցնցում մը անհրաժեշտ էր ամէն բանի մէջ, սկսելով մամու – լէն:

Ես անօրինակ համբերութեամբ մտիկ կ'ընէի խօսակիցս, որ կը սեւցնէր ու կը սեւցնէր համայնապատկերը, ոչ մէկ ճերմակ կէտ կը թողուր իր պատկերա – ցումին մէջ:

Վերջապէս դրպանէն հանեց քանի մը էջ թուղթ եւ լինձի երկարեց.

– Բաներուս ամփոփումը հոս է, ըսաւ: Ինչ որ ծրագրած եմ եւ ընել կ'ու – զեմ, հոս արձանագրուած է: Կրնաք ու – սումնասիրել:

Առի թուղթերը ու աչք մը նետեցի: Հայերէն չէին գրուած:

– Ինչո՞ւ հայերէն չէք գրած, հարցու – ցի:

– Հայերէն գրել – կարդալու վարժու – թիւնս կորնցուցած եմ, ըսաւ անբերեւա – կայելի պարզութեամբ մը: Քսան տարիէ ի վեր հայերէն կարդալու առիթ չու – նիմ:

Ես սառեցայ ու մնացի այս անհաւա – տալի խոստովանութեան դիմաց: Ականջ – ներուս չհաւատացի:

Այս մարդը, որ այնքան փայլուն խօս – քերով կը պախարակէր ամէն ինչ, սկը – սելով մեր մամուլէն, քան տարիէ ի վեր հայերէն Թերթ մը չէր բռնած ուրեմն իր ձեռքին մէջ: Ի՞նչի վրայ յենելով կը խո – սէր ուրեմն, ո՞ւրկէ կ'առնէր չհաւնելու իր այս համարձակութիւնը:

Զեմ յիշեր թէ ինչ պատասխանեցի, կամ թէ ինչպէս բացատրեցի որ չէի կըր – նար գործակցիլ իրեն հետ: Ջայզուեցաւ: Ֆիչ վերջ կանգնեցաւ, գինքը շրջապատող իր մանկլաւիկներուն հետ միատեղ հե – ռացաւ խմբագրատունէն, բարեւներ բաշ – խելով ամէն կողմ:

Տասը տարիներ անցան այդ օրուան վը – րայէն: Անգամ մըն ալ ոչ գինքը տեսայ որեւէ տեղ, ոչ ալ անունին հանդիպե – ցայ որեւէ առիթով: Եւ նախկին քսան տարիներու նման, անցնող այս տասը նոր տարիներու ընթացքին ալ, վստահ եմ, հատ մը հայերէն Թերթ ձեռք չառաւ ան:

Ռ. Հ.

ՖՐԱՆՍԱ

ԸՆԴԴԻՄՈՒԹԵԱՆ ՁՈՐՍ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ ՅԱՂԹԵՑԻՆ

Ընդդիմութիւնը յաղթանակ կը պոռայ կիրակի իրիկուընէ ի վեր քանի որ, մաս – նակի ընտրութիւններուն, առաջին շբը – ջանին իսկ, իր չորս թեկնածուները յաղ – թեցին, հանգիստ մեծամասնութիւն մը ապահովելով:

Սէն - է – Մառնի 4-րդ ընտրաշրջանը, Արդարութեան նախկին նախարարը՝ Ալէն Փէյրըֆիթ վերագրաւեց իր կորնցու – ցած աթոռը, ձայներու 54,6 առ հարիւ – րով: Իր դէմ ունէր ընկերվարական մը՝ Ֆրոմիոն եւ փէյրըֆիթ չահեցաւ շնոր – հիւ ձեռնպահներուն եւ համայնավարնե – րուն, թէեւ ճիշդ է որ նախորդ անդամ կորնցուցած էր 164 ձայնով միայն:

Գրեթէ նոյն համեմատութիւնները ձեռք ձգած են Տոմինաթի, 55%, փարիզի Բ. ընտրաշրջանին մէջ (2-րդ եւ 3-րդ թա – ղամաս), որ իր դէմ ունէր ընկերվարա – կան մը՝ փէէռ Տապզի, որ 36 առ հա – րիւր կը ստանար միայն:

Փարիզի 12-րդ ընտրաշրջանին մէջ, փէէր տը Պենուվիլ կ'ընտրուէր 57,2 առ հարիւրով, մինչ հակառակորդը միայն 38 առ հարիւր կը ստանար, վերջապէս

ՄԱՐՏԻՐՈՍ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ Ի ՆՊԱՍՏ ՅՈՑՑԸ

—o—

Ցունուար 14-ին, Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 6·30-ին ցոյց մը տեղի ունեցաւ, փարիզի մէջ, բողոքելու համար զուիցե – րական դատարանի տուած խիստ վճիռին դէմ, Մարտիրոս Ժամկոչեանի հանդէպ (15 տարի արգելափակում): Ժամը 18-էն սկսեալ հարիւրաւոր Հայեր կը հաւաք – ուէին Սեվր – Պապիլոն, ուրկէ թափօրը պիտի ուղղուէր դէպի զուիցերական դես – պանատուն:

Հակառակ ձիւնին եւ սաստիկ ցուրտին, չակնկալուած բազմութիւն մը հաւաք – ուած էր, ուր կը նշմարուէին ոչ թէ մի – այն երկու սեռէ երիտասարդներ, այլեւ տարեցներ, ընդառաջելով «Հայ քաղա – քական բանտարկեալներու պաշտպան Ցանձնախումբ»ին եւ «Հայկ. Ազատագը – րութեան» կոչին: Թափօրը ճամբայ ելաւ հետեւելով բարձրախօսով օժտուած ինք – նաշարժին, ուրկէ կը բարձրանային լո – զունգներ, պահանջելով Մ. Ժամկոչեանի ազատ արձակումը: Նոյնիսկ պատ – տառներ ալ կ'ամբողջացնէին ցոյցին պա – հանջատիրական դիմագիծը: Ինվալիտի հրապարակը, 3 հոգիէ կազմուած պատ – իրակութիւն մը, ներկայացաւ զուի –

ՑԵՐԱԿԱՆ դեսպանատուն, յանձնելու հա – մար յայտարարութիւն մը, Մ. Ժամկոչ – եանի ազատ արձակումը պահանջող:

Նոյնիմաստ ցոյց մըն ալ տեղի կ'ունե – նայ, Հինգշաբթի Ցունուար 21-ին ժամը 18·30-ին մէթրօ Փիրամիտ, ի նպաստ Հրայր Մաքս Գիլինճեանի:

×

ԵԼԵՒՆԱՓՈՐՁԵՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Շաբաթէն կիրակի լուսնալիք դիչերը երկու դրամատուներու դէմ ռումբեր դրուած են, Պուլվ. Վոլթէռ, մէկը՝ Իւնիոն տէ պանք տրփարթ, ուր պայթու – մը նիւթական մեծ վնասներ պատճառած է, միւսը՝ Քրեսթ Լիոնէ, խածատուած նախքան պայթիլը:

Արարքներուն տէր եղած է հայկ. Օրլի խումբը, որ կը դրէր Լիպերասիոն (Ցուն – ուար 18-ին). – «կը պահանջէ, յանուն հայկ. դիմադրութեան, ազատ արձակու – մը չորս երիտասարդներուն, ձերբակալ – ուած Սեպտ. 24-ին, Թուրքիոյ հիւպա – տոսարանին պատանդ բռնելու արարքին ձախողութենէն ետք: Շաբթուան սկիզբը Ա.ՍՍԱԼԱ-ն փոխադարձութիւններ յայտա – րարած էր եթէ Ֆրանս. կառավարութիւ – նը յամառի մերժել քաղաքական պատըս – պարեալի հանդամանք չնորհել այդ 4 բան. տարկեալներուն, որոնք կամաւոր ծոմի

դիմած են: Նչելու է, սակայն, թէ Ա.ՍՍԱԼԱ-ն միչտ հերքած է որեւէ կապ «Օրլի խումբ»ին հետ, որ արդէն փոքր – եղեռնփորձերու չարքի մը ձեռնարկած էր, ուրիչ Հայու մը ձերբակալութեան առեն, «Դիմիտրով կէտրկիու», անկէ ի վեր Ֆրանսայէն արտաքսուած»:

Ահաբեկչական այս արարքներուն, կ'արձագանգէր նաեւ Քոթիտիէն տը Փա – րի, որու համար ռումբ դնողը Ա.ՍՍԱԼԱ-ն է: Թերթը կը յիչէ նաեւ Ա.ՍՍԱԼԱ-ի հրա – պարակած զեկոյցը, այս առթիւ, պա – հանջելով քաղաքական պատսպարեալի հանդամանքը: Թերթը կ'եզրակացնէ. – «պայթումէն ետք, Ա.ՍՍԱԼԱ-ն ուրեմն մէկ ատիճան ալաւելի առաջ գնաց իր սպառ – նալիքներուն մէջ, կառավարութիւնը դը – նելով շանթաժի չատ անհանգիստ կացու – թեան մէջ: Եթէ տեղի չտայ, ի՞նչեր պի – տի ըլլան Ա.ՍՍԱԼԱ-յի յաջորդ արարքնե – րը»:

×

Ֆիկարօ իր կարգին արձագանգ կու – տար արարքներուն, մինչ Երկուշաբթի վաղ առաւօտեան, Ֆրանս – էնֆէռ լու – րերու հաղորդման առեն կ'ըսէր թէ Ա.ՍՍԱԼԱ-ն նոր զեկոյցով մը կը սպառնայ Ֆրանսայի, զայն պատասխանատու նկա – տելով չորս բանտարկեալներու առողջա – կան վիճակին:

ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑԻ ՀԱՅԵՑԱԲԱՆՈՒԹՅԱՆ

ՏՈՒՆԸ

ՀԱՅՏԱՐ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅՈՒՆ

– Իսկ ո՞ւր եր պատկեր էրտուղ։

– Իմանաս զարմացած տեսար ինձ։ Ես էլ պատ ասեղ չէի, ես էլ ուզում էի ինձ էրտուղ էնտեղ տեսնեի, ինչպես որ ես ձեզ տեսա։ Ես ուզում էի իմանալ, որ մեկն էլ ինձ պես ասեղ չի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ՆԱԽԱԳԱՀ

Հանրային կենսաթոշակների մասին ՀՍՍՀ օրենքի 10-րդ հոդվածի համաձայն

ՈՐՈՇՈՒՄ ԵՄ.

1. Հանրային կենսաթոշակներ նշանակել՝

ա) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

բ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

գ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

դ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

ե) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

զ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

2. Հանրային կենսաթոշակներ նշանակել՝

ա) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

բ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

գ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

դ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

ե) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

զ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

3. Հանրային կենսաթոշակներ նշանակել՝

ա) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

բ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

գ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

դ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

ե) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

զ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

4. Հանրային կենսաթոշակներ նշանակել՝

ա) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

բ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

գ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

դ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

ե) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

զ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

5. Հանրային կենսաթոշակներ նշանակել՝

ա) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

բ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

գ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

դ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

ե) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

զ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

6. Հանրային կենսաթոշակներ նշանակել՝

ա) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

բ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

գ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

դ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

ե) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

զ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

7. Հանրային կենսաթոշակներ նշանակել՝

ա) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

բ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

գ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

դ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

ե) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

զ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

8. Հանրային կենսաթոշակներ նշանակել՝

ա) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

բ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

գ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

դ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

ե) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

զ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

9. Հանրային կենսաթոշակներ նշանակել՝

ա) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

բ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

գ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

դ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

ե) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

զ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

10. Հանրային կենսաթոշակներ նշանակել՝

ա) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

բ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

գ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

դ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

ե) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

զ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

11. Հանրային կենսաթոշակներ նշանակել՝

ա) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

բ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

գ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

դ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

ե) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

զ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

12. Հանրային կենսաթոշակներ նշանակել՝

ա) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

բ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

գ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

դ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

ե) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

զ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

13. Հանրային կենսաթոշակներ նշանակել՝

ա) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍՍՀ Նախարարների խորհրդի, ՀՍՍՀ Գերագույն դատարանի, ՀՍՍՀ դատախազության, ՀՍՍՀ պետական կոմիտեների, նախարարությունների, գերատեսչությունների, ինչպես նաև ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի ընտրական հանձնաժողովների անդամներին՝ նրանց լիազորությունների դադարեցման կապակցությամբ.

բ) ՀՍՍՀ Գերագույն խորհրդի նախագահության, ՀՍ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՎԱԼԱՆՍ - Այրի Տիկին Սէֆէրեան կարապետեան եւ զաւակները, եւ նաեւ բոլոր ազգականները, իրենց խորին ցաւով կը նորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, հեռաձայնով, հեռագրով եւ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց սիրելի ամուսին, նոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ տագրոջ՝

ՅԱԿՈԲ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

(ծնած Խարբերդ, Հապուսի գիւղը)

մահուան առթիւ: (Յանկարծամահ Դեկտեմբեր 27-ին): Եւ այս առթիւ, 50 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Ծաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը, խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ընկերուհի Մաննիկ Մեծատուրեանի, իր եղբօր՝ Վահան Մեծատուրեանի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

Ինթէհ - Մառչէի պաշտօնէութիւնը Լեւոն Քըխեանի մահուան առթիւ ըրած ծաղկեպսակէն աւելցած դրամը - 500 Ֆ. - կը նուիրէ Կապ. Ծաչի Պանէհս - Քաշանի մասնաճիւղին: (Տառանալ «Յառաջ»էն):

POUR UNE ASSOCIATION
DES ANCIENS COMBATTANTS
D'ORIGINE ARMENIENNE
DROME — ARDECHE

ՎԱԼԱՆՍ - Խումբ մը Հայեր, ծրագրած են Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւն մը կազմել:

Առ այդ, խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրեն Տրոմ - Արտէշի այն բոլոր Հայերը, որոնք Քոմպաթան-ի քառթ ունին, կիրակի, Յունուար 24, առաւօտեան ժամը 10-ին

Café « LE NEGOCIANT »

ՅԱՒԱՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ
«ՅԱՌԱՋ» ԹԻՒ 15

ՅԱՒԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ
ՍՓԻՒՌՔԻ ՎԷՊԸ

Ֆանիցս տպուած,
միշտ՝ սպառած

ԳԻՆ՝ 70 ՖՐԱՆՔ
Թղթատարով 80 Ֆ
Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ՀԱՄԵՐԳԸ

Ուրբաթ, Փետրուար 26-ին, Իսիի մէջ, Իսիի Եկեղեցւոյ վերաշինութեան ի նպաստ:
Մանրամասնութիւնները՝ յետագային:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն - Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը, շնորհակալութեամբ ըստացած է հետեւեալ նուէրները, Զապէլ Պետիկեանի մահուան առթիւ. - Տէր եւ Տիկին Ժորժ Թիւթիւնճեան, Ցաղթանակ Պարախումբ, Տէր եւ Տիկին Գասպարեան, Ֆէրտի Հրաչեան 100-ական, Տէր եւ Տիկին Կարապետեան, Տէր եւ Տիկին Տաւուտեան, Փիլիկեան ընտ., Կարապետ Պոլիկեան, Ցաղթանակ Պարախումբ, (դպրոցին), Քէշիշեան, Մամուզեան ընտանիքներ, Տիկին Շահպազեան, Արսէն Տէրտէրեան (Քան) 50-ական, Տիկին Ազնիւ Պօյաճեան 40, Բիւզանդ Զօրպաճեան 20 Ֆ.:

Վարդանոյշ Յովհաննէեան - Զօղանճեանի մահուան առթիւ.- Գէորգ եւ Կարպիս Մինասեան, Դանիէլեան ընտ., Գաբրիէլեան ընտ. 100-ական, Տէր եւ Տիկին Կիրակոսեան, Տէր եւ Տիկին ըՍտեփան Մինասեան, Ուլուհան, Մ. Պապուհան, Դիւրբինեան 50-ական, Նարդուհի Պապուհեան 40, Համբարձում Մինասեան 30, Պօղոս Պէրպէրեան 20 Ֆ.:

LA CAPPADOCE

Orchestre du Cappadoce, avec ARSEN

Célèbre Tzigane
MINAS DOV
Groupe Folklorique
CAPPADOCE

la Chanteuse connue
EVELYNE ALTOUNIAN
la Charmante Danseuse
AIDA

Meilleur Bouzouki à Paris
PARASKEVAS GRECIS
les Sympatiques Chanteurs Grecs
HARRIS LASKARIS et MANOLIS

ET

DU 12 AU 24 JANVIER

Adiss Harmandian

RESERVEZ VOS TABLES!

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

ՏՕՆԱԾԱՌ

Սէն - Ժէռոմի Ս. Սահակ - Մեսրոպ Եկեղեցւոյ Թաղականութեան Հ. Բ. Ը. Միութեան Հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ դպրոցին Տօնավաճառը՝ Շաբաթ, Յունուար 23, ժամը 21-ին, Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Արտասանութիւններ, երգ եւ պար աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցիչներ Տիկին Մայտա Կաբապատեանի եւ Պ. Խաչիկ Եըլմազեանի:

Նուէրներու բաշխում աշակերտներուն:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղեցիները, քաջալերելու համար մեր փոքրիկները:

A PARTIR DU 7 FEVRIER

Ecoutez tous les Dimanches,
à 20 H. 30
l'Emisson arménienne
pour l'Europe.
MONTE - CARLO
Ondes moyennes 205
B. P. 141 — Monte - Carlo
Principauté de Monaco

ՓԵՏՐ. 7-ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՌԱՏԻՕԺԱՄ
Ամէն կիրակի, ժամը 20.30-ին
ՄՕՆԹԷ - ԳԱՐԼՕ
Միջին - Ալիք 205 մեթր

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՌԷ

Աչխատելու իրաւունք ունեցող, Պոլսէն եկած 35 տարեկան Հայրապետ Նալպանդեան որեւէ գործ կը փնտռէ.- քոնֆիզսիոն, վարորդ, խոհարարի օգնական, դիչերապահ, եւայլն, եւայլն:

Դիմել՝
M. TACHNAKIAN
24, Rue Ste. Foy — 75002 Paris
TEL.: 508. 56. 01

LE COMITE DE L'UGAB — VALENCE
Organise

son LOTO annuel

Le Samedi, 30 Janvier, à 20H.30
en la Salle Yervant Hussisian
6, Rue Faventines — Valence

ՎԱԼԱՆՍ
ՀԱՅ ԱՋԳԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ

Դասախօսութիւն մը

ԿԱՋՄԱԿԵՐՊԱԾ Է
Շաբաթ, Յունուար 23, ժամը 20.30-ին
Հ.Բ.Ը.Մ.-ի Ե. Հիւսիսեան սրահը
6, Rue Faventines
CONFERENCE — DEBAT
Autour de l'ouvrage de:
J. DE MORGAN
«HISTOIRE DU PEUPLE ARMENIEN»
Presenté par ED. KHAYADJIAN
(Prof. Agrégé)

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՃԱՇ

«ՄԷՐԻՏԻԷՆ»ի Սրահներուն մէջ

BAL ANNUEL

des Anciens du Lycée Guetronagan

Le Samedi, 23 Janvier, de 20 H. 30 à l'aube
Dans les Salons de l'Hôtel «MERIDIEN»81, Bd. Gouvion St. Cyr — 75017 PARIS
Animé par:
** ARMENIAN - SUNSHINE, dirigé par ROBERT PAPAZIAN*
** PAUL TOSCANO, violoniste, et son Ensemble du Cabaret RASPOUTINE*
et

LIZ SARIAN

Accompagnée par son Orchestre

SURPRISES — COTILLONS

ՆՈՅՆ ՕՐԸ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻ

RENAULT 5 - GTL

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ՎԻՃԱԿԱԶԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Réservation, téléphoner à:
DJEZVEDJIAN (Berluc) 236. 54.48 (poste 15) — AZNAVUR(Maran) 535. 85. 26
MARTEN YORGANTZ 326. 20. 68
Tenue de Soirée Souhaitée *ENTREE (Dîner compris)* 300 *F.*

ARMÉNIE

Départ de PARIS, LYON et MARSEILLE

Un Voyage
EXCEPTIONNEL

DU 8 AU 16 FÉVRIER

Accompagné par: Varoujan SARKISSIAN

Renseignements et Inscriptions:

A PARIS:
LEVON BAGHDASSARIAN
SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
tél. 261 - 51 - 13
M° Pyramides

A LYON:
VAROUJAN SARKISSIAN
SEVAN VOYAGES
48, Cours de la Liberté
69003 — LYON
Tél.: (7) 860. 13. 66

A MARSEILLE:
JACQUES CHELELEKIAN
WASTEELS
87, La Canebière
13001 — Marseille
Té.: (91) 95. 90. 12

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Յուշի եւ Յարգանքի Ցերեկոյթ
Նուիրուած՝
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԼԵԹԵԱՆԻ
եւ
ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ
կիրակի, Փետրուար 21-ին
Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացած է իւղափին, Ծնունդի առթիւ.- Այրի Տիկին Ծ. Մովսէսեան 500, Տէր եւ Տիկին Լ. Սրմաքէշեան 250, Կարապետ - Սրամ Հանեան, Տիկին Շնորհիկ Նօտարեան, Կ. Պալեան, Տէր եւ Տիկին Գալիքեան, Այրի Տիկին Աբշալոյ Գէորգեան 200-ական, ՊՊ. Զիլինկիրեան, Ալպէր Անդրէասեան, Այրի Տիկին Ազնիւ Բախքեան, Այրի Տիկին Օ. Գազանճեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պասմաճեան, Տիկին Շնորհիկ Իչխանեան, Այրի Տիկին Սրաքսի Ցարութիւնեան, Այրի Տիկին Ս. Մարգարեան, Այրի Տիկին Զ. Մարտիրոսեան, Այրի Տիկին Փ. Ստեփանեան 100-ական, Տիկին Ցովսէփեան, Տիկին Հ. Ճանաւարեան, Այրի Տիկին Մ. Կիմիչեան, Այրի Տիկին Ս. Մարկոսեան, Տիկին Զարքաչեան, Այրի Տիկին Ա. Մանուկեան 50-ական Ֆ.:

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ. 50

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
20
MERCREDI
20 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.086 — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — 57e ANNÉE — No 15.086

ԱՀԱԲԵԿՉՕՒԹԻՒՆ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏԻՆ ՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Երէկ, քանի մը տողով հաղորդած էինք, թէ Փարիզի իր բնակարանէն ելած տեղն ու տեղը սպաննուած է ամերիկեան դեսպանատան զինուորական կցորդը:

Ջարլզ Ռէ, 43 տարեկան, մէկ գնդակ կերած է ծոծրակէն եւ անմիջապէս մեռած: Նոյն ցերեկ, Նախագահ Միթերան ճաշի կ'ընդունէր Փարիզի ամերիկեան նոր դեսպանը՝ Իվըն Կալպրայթ, որու կը յայտնէր իր ցաւակցութիւնները եւ վրդովմունքը այս վատ արարքին նկատմամբ, խոստանալով բոլոր միջոցները ի գործ դնել լուսաբանելու համար ոճիրին պարագաները: Այս նոր դէպքը չէ՞ր կրնար երկու իրողութիւններու վրայ, այն է նախ, ամերիկացի դիւանագէտներու ընտրութիւնը որպէս թիրախ, նաեւ Ֆըրանսայի եւ ի մասնաւորի Փարիզի «առանձնաշնորհեալ դիրքը» ահաբեկիչնե-րուն համար: Կ'ըսուի թէ Ֆրանսայի պատասխանի հող ըլլալու իր ատանդութիւնը կը չահագործուի ծայրայեղներու կողմէ, ինչպէս յայտարարած է անդլիացի ատեղեկատուն Եւրոպայի Խորհուրդին առջեւ: Ֆրանսա, ներկայիս 150 հազար քաղաքական պատսպարեալներ ունի, եւ եթէ Գերմանիա, Անգլիա եւ Իտալիա փոխարէնը կը ներկայացնեն, որպէս ընտրեալ պատսպարանը ծայրայեղներու, պատճառներէն մէկն ալ այն է, որ Ֆրանսա, ցարդ, անհրաժեշտ չէ նկատած վատերացնել Եւրոպայի Խորհուրդին պայմանագրութիւնը ահաբեկչութեան դէմ:

Նոյեմբերին էր, որ մահափորձ մը կը ձախողէր ամերիկացի ուրիշ դիւանագէտի մը դէմ՝ Զէփմանի, Փարիզի նոյն թաղամասին մէջ եւ ըստ ականատեսներու տրուած տեղեկութիւններուն, ահաբեկիչը կրնայ նոյն մարդն ըլլալ: Արարքին տէր կ'ըլլար, Պէյրութի մէջ, անծանօթ խմբակ մը՝ «Լիբանանեան զինեալ յեղափոխական հատուածներ, որ մօտաւորապէս նոյն անունը տուած էր Զէփմանի ատեն: Ասիկա ընթացիկ կը նկատուի, ահաբեկչական կազմակերպութեանց կողմէ չը-փոթութիւն ստեղծելու համար, բայց Ուաշինկթընի կարծիքը յստակ է եւ տրուած անունը կարեւորութիւն չունի, հետեւինակը՝ Քատաֆին է, որ ուրիշի միջոցաւ կը գործէ:

Ֆիկարօ կը նկատէ որ ամերիկացի դիւանագէտները աշխարհի ամէն կողմը թիրախ են ահաբեկիչներու, վերջին տասը տարիներու ընթացքին սպաննուած 20 դեսպաններու հինգը՝ Ամերիկացի են, անկէ զատ ալ դիւանագէտներու դէմ արարքներ (Գերմանիա, Իտալիա):

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻԶՄԻՐի զինուորական Ատեանը երեք մահավճիռ արձակած է՝ մէկ ծայրայեղ ձախ եւ երկու ալ գործիչներու դէմ: Ասյ վերջին երկուքին դէմ եղած ամբաստանութիւնն այն էր թէ երեք հոգի սպանած են 1978–ին: Ամբաստանեալներու մէջ ութ անդամ կար ծայրայեղ ձախ Տեւ – Եոլ կազմակերպութեան, ասոնցմէ մէկը, ուրեմն, մահուան դատապարտուած է, միւս եօթներէն երկուքն ալ՝ ցկեանս բանտարկութեան: Մերսինի մէջ ալ դատաւարութիւնը սկսած է Տեւ – Եոլի 87 ուրիշ անդամներու:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ – ՊԵՐԼԻՆԻ մէկ հրէական ճաշարանի դէմ կատարուած եղեռնափորձին հետեւանքով, վիրաւորներէն մէկը՝ 14 ամսու աղջնակ մը մեռաւ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ՄԻՋ գործազրկութիւնը կը ծանրանայ օրէ օր եւ Դեկտեմբերին, հասած է երկու միլիոն 14 հազարի:

ՆԻՒ – ԵՈՐՔԻ ՄԻՋ սրտի տագնապէ մը մեռած է Ջարլզ – Տիգրան Քելէկեան, 82 տարեկանին, կը գրէր Ինքէրնէշընըլ Հե-

«LE LIVRE ET LE LIBAN» à L'UNESCO

Երկուշաբթի իրիկուն, Յունուար 18, ժամը 18–ին Իւնէսքոյի սրահներուն մէջ կը բացուէր «գիրքն ու Լիբանանը» չատ կարեւոր եւ հետաքրքրական ցուցահանդէս մը, որու կազմակերպութեան մէջ – բողջ աշխատանքը, քանի մը ամիս է, տարաւ Պէյրութի Նիքոլա Սըրսոք Թանկարանի տեսուչի կցորդ՝ Սիլվիա Ա.Հէմ – եան: Նախաձեռնողն էր Իւնէսքոյի մօտ, Լիբանանի մնայուն դեսպանը Քամիլ Ա– պուսուան: Ներկայ էր Մշակոյթի նախարար՝ Ժաք Լանկ, Պէյրութէն ժամանած էր նաեւ Արդարութեան նախարար՝ մէթր Խաչիկ Պապիկեան: Խօսք առին բազմա – թիւ անձնաւորութիւններ: Այս առթիւ հրատարակուած է նաեւ ցուցահանդէսին անունը կրող «Գիրքն ու Լիբանանը» չքեղ հատոր մը:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊԱՍՔԷԹ – ՊՈԼ

Հ.Մ.Ը.Մ. – ՖՐԱՆՍ ԱՆՊԱՐՏԵԼԻՕ

Հ.Մ.Ը.Մ. – Ֆրանսի պասքէթպոլի խումբը կը շարունակէ իր յաղթանակներու շարքը եւ կը յառաջանայ քայլ առ քայլ դէպի ախոյենութիւն:

Անցեալ Շորեքշաբթի, Հ.Մ.Ը.Մ.-ականները յետաձգուած խաղ մը ունէին, զոր շահեցան 58 – 39 փառաւոր արդիւնքով: Իսկ Շաբաթ դիշեր, հանդիպում ունենալով իրենց դասակարգի զօրաւոր խումբերէն մէկուն՝ Լա Տոնքեմիի հետ, զայն ալ պարտութեան մատնեցին 77 – 66 արդիւնքով: Իրենց արագ խաղարկութիւնը, պաշտպանողական լաւ կազմակերպութիւնը եւ մանաւորաբար իրենց մէջ տիրող եղբայրական ոգին, խումբին մէջ այնպիսի համակամութիւն մը ըստեղծած են, որ նոյնիսկ դժուարին պայմաններու մէջ, երբ տարբերութիւնը 4 կէտ էր՝ չխախտեցաւ:

Հ.Մ.Ը.Մ. – Ֆրանս այս գոյդ յաղթանակներէն եւք զօրացուց իր դիրքը դասաւորման գլուխը: Իր եւ իր խմբակի 2–րդ խումբին միջեւ այլեւս տարբերու – թիւնը 7 կէտ էր եղած է:

Ֆութպոլի մարզին մէջ, եւս Հ.Մ.Ը.Մ. – Ֆրանս, երթի մրցաշարքի վերջա – ւորութեան, կը գրաւէ առաջին տեղը:

×

ՖՈՒԹՊՈԼ

Տէսինի Հ.Մ.Ը.Մ.ը 1–ի դէմ երկու կէտով պարտուեցաւ Տինեըի խումբէն, երկարաձգումէ եւք:

ըլլտ Թրիպիւնը Երեքշաբթի (Յունուար 19) առաու: Ջաւակն էր Տիգրան Քելէկեանի, Ամերիկա հաստատուած 1893–ին եւ հիմնադիր հնագիտութեան մեծ ճեռնարկի մը: Նիւ – Եորքի «Արուեստի Հաւաքածոյի Մեթրոփոլիթըն Մուզէում» Քելէկեաններէն գնած է 1940ին Թութանխամոնի կիսանդրին:

ՅՈՒԼԻՈ ԻԼԵՋԻԱՍԻ հայրը որ առեւանդուած էր Դեկտեմբերի վերջ, դանըւեցաւ Շաբաթ դիշեր սպանական ոստիկանութեան կողմէ: Փրկագինը չէր վճարուած, երբ Եւրոպայի «լաւագոյն ոստիկանութիւնը» հասաւ Մատրիտէն 350 քիլոմեթր հիւսիս դիւղէ մը, ուր հայեցան մը մէջ բոլորը՝ առեւանդող – ները եւ առեւանդուած բժիշկը – մշիկ – մշիկ կը քնանային: Պարզուեցաւ սակայն որ առեւանդումը հասարակ կողոպուտի գործ չէր, քանի պասք անջատողական չարժումին է. Թ. Ա.ի քաղաքակազին – ուորական ճիւղին արարքն էր: 13 հոգի ձերբակալուած են:

ՎԱՐՇԱՒԱՑԻ պաշտօնական իշխանութիւնները հերքեցին Լոնտոնի իրենց դեսպանին այն լուրը, ըստ որուն Լէք Վալեզա ի մօտոյ ազատ կ'արձակուի:

«ԲԱՑ ԴՌՆԵՐ» ՖՐԱՆՍԻԱԿԱՆ ՏԱՐՐԱԼՈՒԾԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ

—o—

Յունուարի 13 – 15–ին Ֆրանսիայի գիւ – տութեան եւ ճարտարարուեստի նախա – րարութեան նախաձեռնութեամբ տեղի ունեցաւ գիտութեան հարցերին նուիր – ուած համազգային համաժողով: Այս ա– ռիթով Յունուարի 16–ը յայտարարուեց «բաց դռներու» օր երկրի բազմաթիւ տարբալուծարաններում: Միջոցառման նպա – տակն էր բնակչութեան լայն շրջաններին հնարաւորութիւն տալ անձամբ այցելե – լու, սեփական աչքերով տեսնելու եւ լըսելու, թէ ինչով են զբաղւում Ֆրանսիայի պիտնականները, ինչպէ՞ս եւ ի՞նչ պայմաններում են նրանք աշխատում:

Մենք եւս որոշեցինք օգտուել այս բացառիկ հնարաւորութիւնից, այցելելով երկու մեծագոյն հիմնարկութիւնները՝ *INA (Institut National Agronomique) et INCHA (Institut National de Recherche Chimique Appliquée)* ընտրելով այսպիսով այնպիսիք, որ զբաղւում են այսպէս կոչուած՝ բիոտեքնոլոժիով:

Ինչո՞ւ մասնաւորապէս այս ճիւղը ընտրեցինք:

Որովհետեւ գիտութեան այս նոր ճիւղը ներկայումս զանում է ոչ միայն Ֆրանսիայի այլ նաեւ, առանց չափա – զանցութեան համայն մարդկութեան ուշադրութեան կենտրոնում: Մարդկու – թիւնն այսօր մեծ յոյսեր է կապում այս գիտութեան հետ, լուծելու համար այն– պիսի կարեւորագոյն հարցեր, ինչպիսիք են ուժանիւթի ճգնաժամը եւ պայքարը սովի դէմ:

Ցայտնի է բոլորին, որ մոլորակի ուժանիւթի (էներգուժի) հիմնական ա– ժան (?) աղբիւրը՝ քարիւղը սպառուե – լու վրայ է: Դա նշանակում է, որ մօտ ապագայում մենք զրկուելու ենք ոչ միայն մեր ինքնաշարժերի վառելանիւթից, այլեւ, որ մեր քիմիական գործարանները ղրկուելու են իրենց հիմնական հումքից: Սա էլ իր հերթին նշանակում է, որ մենք ստիպուած պիտի լինենք հրաժարուել այն բազմազան, մեզ համար սովորական դարձած ապրանքների մեծամասնութիւնից, որոնցմով լեցուն են այսօր – ուայ հանրախանութները: Եւ, որ աւելի կարեւոր է՝ քիմիական արդիւնաբերու – թեան հումքի պակասը անմիջապէս անդ – րադառնալու է դիւղատնտեսութեան վը – րայ, քանի որ մեր օրերում հացի, մսի, կաթի, իւղի արտադրութիւնը հնարա – ւոր չէ պատկերացնել առանց քիմիական արդիւնաբերութեան՝ առանց պարարտանիւթերի, առանց դիւղատնտեսական գործիքների, առանց արդիւնաբերական հիմքերի վրայ դրուած անասնակերի արտադրութեան եւայլն եւայլն...:

Ուրեմն մէկ ելք կայ՝ փրկել քիմիական արդիւնաբերութիւնը, դանել քարիւղին փոխարինող հումք: Խնդիրն, ինչ խօսք, դիւրիններից չէ եւ այն լուծելու համար տենդագին աշխատում են աշխարհի չատ, այդ թւում եւ Ֆրանսիայի, տարբալու – ծարաններում:

Մէկ անդամ չէ, որ մարդը, լուծելու համար իր առջեւ ծառացած դժուարին հարցերը, դիմել է մայր բնութեանը, նրա մասը կազմող այլ կենդանի արա – րածներին: Բայց եթէ մինչեւ հիմա ա– նենք բոյսերի մշակումը կամ կենդանիների ընտելացումն ու նրանց արհեստական – կան բազմացումը բաւարարում էին մարդու համեստ պահանջները, ապա այսօր այլեւս դա դարձել է անհնար: Աճել են եւ մարդկութեան թիւը եւ նամանաւանդ՝ նրա պահանջները:

Սակայն բարեբախտաբար անասհման *են թէ բնութեան եւ թէ մարդկային ուղեղի հնարաւորութիւնները...*

Մարդն այսօր եկել է այն եզրակացութեան, որ բոյսերին, կենդանիներին ընտելացնելուց յետոյ, հերթը հասել է մանրէներին, որ սրանք եւս պէտք է ծառայեն իրեն եւ կարելի է ասել, որ հեռու չէ իր եւ այս ծրագրի իրագործումից:

Աւենք, նաեւ որ մանրէներին դիմելն արդէն նորութիւն չէ մարդու համար: Նա դրանցից մի քանիսին (չաքարանկերին կամ խմորասնկերին, ինչպէս նաեւ կաթնաթթուային մանրէներին) արդէն 4 – 5 հազար տարի է, որ օգտագործում է: Թերեւս 3 – 2 հազարամեակներում Ն.Ք. հին Եգիպտոսում, ինչպէս նաեւ հայկական լեռնաշխարհում արդէն գիտէին հացաթխման գաղտնիքը: Կամ՝ մի այլ օրինակ՝ ինչպէս վկամում են յոյն եւ հայ պատմիչները եւ հնէաբանական տուեալները, Հայաստանում գարեջուր են արտադրել դեռեւս 5 – 4 դ.դ.Ն.Ք., իսկ գինեգործութիւնը զգալի զարգացման էր հասել դեռեւս ուրարտական ժամանակաշրջանում (9 – 6 դ.դ.Ն.Ք.):

Ինչ խօսք, որ այս մանրէներին մեր նախնիները գտել եւ օգտագործել են պատահաբար, առանց հասկանալու թէ ինչի հետ գործ ունեն: Մանրէաբանութիւնը որպէս գիտութիւն ստեղծուեց միայն անցեալ դարի Ք. կէսում, մեծն Պաստէօրի աշխատանքների շնորհիւ: Բայց չատ կարճ ժամանակամիջոցում այն ճեռք ձըգեց փայլուն յաղողութիւններ, իր հերթին ծնունդ տալով գիտական եւ գործնական տեսակէտներից կարեւորագոյն նշանակութիւն ունեցող նոր ուղղութիւնների: Ցայտնաբերուեցին եւ գտուեցին մանրէների բազմազան տեսակներ, առանց որոնց այսօր հնարաւոր չէ պատկերացնել բազմազան դեղամիջոցների, քիմիական նիւթերի, անդանիւթերի, խըմիչքների արտադրութիւնը:

Մանրէների կողմից արտադրուող եւ անտեսապէս հետաքրքրութիւն ներկայացնող նիւթերը սովորաբար բաժանում են չորս հիմնական խմբերի: Դրանք են՝ (1) հենց իրենց՝ մանրէների բջիջները, (2) նրանց կողմից սինթեզուող ծանր մոլեկուլային կշիռ ունեցող խմորիչները կամ մակարդները (անզիմներ), (3) նը – րանց նիւթափոխանակութեան համար անհրաժեշտ նիւթերը եւ (4) այդ նիւթափոխանակութեան արդիւնք հանդիսացող նիւթերը:

Այս նիւթերն են, որ մարդը փորձում է լայնօրէն օգտագործել, ազատուելու համար քարիւղի «կերութիւնից»:

Բերենք այսպիսի մի օրինակ. վերջին շրջանում լայն թափ են ստացել այն հետազոտութիւնները, որոնց նպատակն է գտնել այնպիսի մանրէներ, որոնք հնարաւորութիւն կուտան օգտագործել բնութեան մէջ լայնօրէն տարածուած բջջանիւթը (սելիւլոզ): Քայքայելով բջջանիւթը, մանրէները կարողանում են արտադրել քիմիական արդիւնաբերութեան համար կարեւորագոյն նշանակութիւն ունեցող այնպիսի նիւթեր, ինչպիսիք են՝ ալքոլը, կլիսէրինը, բութանոլը, կիտրոնաթթուն, սաեռոնը եւայլն եւայլն: Սրանցից յատկապէս ալքոլը, որը ներկայումս հիմնականում ստանում են քարիւղից՝ քիմիական ճանապարհով, հսկայական նշանակութիւն ունի արդիւնաբերութեան համար:

Անասնապահութեան զարգացման համար չատ կարեւոր նշնակութիւն ունի դիւղատնտեսութեան եւ աննդարդիւնաբերութեան թափոններից մանրէների միջոցով սպիտակուցներ (պրոտէիններ) ստանալու հարցը:

Մեր այցելած տարբալուծարաններում մենք առիթ ունեցանք տեսնելու արդիւնքները այն հսկայական եւ ոքնչայն աշխատանքների, որոնք տարւում են գիտնականների կողմից եւ որոնք անտարակոյս հսկայական նշանակութիւն ունեն մարդկութեան համար:

Հ. ԳԵՂԱՄԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՒՆԴԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆԻ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ՄԻՆԻՍՏՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԱՐՎԵՍՏՆԵՐԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԱՆՎԱՆ ԹԱՏՐՈՆԻ

ՏՈՒՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՆԿԱԽ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ՄԻՆԻՍՏՐՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԻ
ԳԵՂԱՐՎԵՍՏԱԿԱՆ ԱՐՎԵՍՏՆԵՐԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ
ՄՈՍԿՎԱՅԻ ԱՆՎԱՆ ԹԱՏՐՈՆԻ

ՄԱՐԴԻԿ ՍԱՀԱԿՅԱՆ

ՊԱՀՈՑ - ՀՈՒՅԶ

ՎԱՂՈՋԳՎԱԾ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՐԵՎԱՆ

ՀՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՎԱՎՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Խմբագրի տեղակալ՝ Ա. Ա. Ղազարյան
Գեղարվեստական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազարյան
Տեխնիկական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազարյան
Սրբագրիչ՝ Ա. Ա. Ղազարյան

Հանձնված է արտադրության 6.VIII.1980 թ. Ստորագրված է տպագրության 11.IX.1980 թ. ՎՌ 01127. Թուղթ 84×108 1/32. Տպագրական 1 մամուլ։ Հրատարակչական 1,68 մամուլ։ Տպաքանակ 6000։ Պատվեր 1980։ Գինը 1 ռուբլի։

Հայկական ՍՍՀ գրողների միության հրատարակչություն, Երևան, Աբովյան 35։

Հայկական ՍՍՀ Նախարարների խորհրդի գեղարվեստական արվեստների հանրապետական Մոսկվայի անվան տպարան, Երևան, Աբովյան 105։

ՀՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՎԱՎՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Խմբագրի տեղակալ՝ Ա. Ա. Ղազարյան
Գեղարվեստական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազարյան
Տեխնիկական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազարյան
Սրբագրիչ՝ Ա. Ա. Ղազարյան

Հանձնված է արտադրության 6.VIII.1980 թ. Ստորագրված է տպագրության 11.IX.1980 թ. ՎՌ 01127. Թուղթ 84×108 1/32. Տպագրական 1 մամուլ։ Հրատարակչական 1,68 մամուլ։ Տպաքանակ 6000։ Պատվեր 1980։ Գինը 1 ռուբլի։

Հայկական ՍՍՀ գրողների միության հրատարակչություն, Երևան, Աբովյան 35։

Հայկական ՍՍՀ Նախարարների խորհրդի գեղարվեստական արվեստների հանրապետական Մոսկվայի անվան տպարան, Երևան, Աբովյան 105։

ՀՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՎԱՎՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Խմբագրի տեղակալ՝ Ա. Ա. Ղազարյան
Գեղարվեստական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազարյան
Տեխնիկական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազարյան
Սրբագրիչ՝ Ա. Ա. Ղազարյան

Հանձնված է արտադրության 6.VIII.1980 թ. Ստորագրված է տպագրության 11.IX.1980 թ. ՎՌ 01127. Թուղթ 84×108 1/32. Տպագրական 1 մամուլ։ Հրատարակչական 1,68 մամուլ։ Տպաքանակ 6000։ Պատվեր 1980։ Գինը 1 ռուբլի։

Հայկական ՍՍՀ գրողների միության հրատարակչություն, Երևան, Աբովյան 35։

Հայկական ՍՍՀ Նախարարների խորհրդի գեղարվեստական արվեստների հանրապետական Մոսկվայի անվան տպարան, Երևան, Աբովյան 105։

ՀՍՍՀ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ՊԱՏՎԱՎՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

Խմբագրի տեղակալ՝ Ա. Ա. Ղազարյան
Գեղարվեստական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազարյան
Տեխնիկական խմբագիր՝ Ա. Ա. Ղազարյան
Սրբագրիչ՝ Ա. Ա. Ղազարյան

Հանձնված է արտադրության 6.VIII.1980 թ. Ստորագրված է տպագրության 11.IX.1980 թ. ՎՌ 01127. Թուղթ 84×108 1/32. Տպագրական 1 մամուլ։ Հրատարակչական 1,68 մամուլ։ Տպաքանակ 6000։ Պատվեր 1980։ Գինը 1 ռուբլի։

Հայկական ՍՍՀ գրողների միության հրատարակչություն, Երևան, Աբովյան 35։

Հայկական ՍՍՀ Նախարարների խորհրդի գեղարվեստական արվեստների հանրապետական Մոսկվայի անվան տպարան, Երևան, Աբովյան 105։

ՀԱՅՍՎԱԾ ԳՈՒՏՎԱԾՈ

= ՀԱՏՈՒԱԾՈՒՆ =

ՀԱՅԿԱԿ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ՏՈՒՆԸ ԱՆՏԱՌ ՉԷՐ

Ուրախ էիր, որ ես վերադարձա։ Ես էլ ուրախ եմ, որ ուրախացրի քեզ։ Ես գիտեի, որ ինձ կսպասեն, ինձ կսիրեն։ Ես գիտեի, որ ինձ կհարցնեն, ինչու եմ ուշացել։ Ես գիտեի, որ ինձ կհարցնեն, թե ինչու չեմ գրել այդքան ժամանակ։ Ես գիտեի, որ ինձ կհարցնեն, թե ինչու եմ այդքան նիհարել, գունատվել։ Իրա՞ւ, ինչու եմ նիհարել, գունատվել։ Գիտե՞ս ինչու։ Որովհետև ես ուզում էի, որ դու ինձ տեսնես նոր ձեռքբերումներիս մեջ։

– Ջեմալ ...

– Ա՛մոքիկ ...

Օհ, եթէ այդ ուրախութիւնը իրենը – ինչ էլ ասես, ամառային տաք ցերեկ մը ինձ համար ամայի տուն մը լինի, ինչ որ ուզես արա՛ – ես պիտի չնեղանամ։ Ես ուզում եմ, որ դու ինձ տեսնես ինչպէս որ կամ։ Ես ուզում եմ, որ դու ինձ ճանչնաս։ Գիտե՞ս ինչու։ Որովհետև ես քեզ կսիրեմ։

Ես քեզ կսիրեմ, ու ինչպէս որ ես քեզ կսիրեմ, ուրիշ ոչ ոք չի սիրած քեզ։ Ես գիտեմ, որ ուրիշ ոչ ոք չի կրնար ինծի պէս սիրել քեզ։ Ես գիտեմ, որ ուրիշ ոչ ոք չի կրնար ինծի պէս ներել քեզ։ Ես գիտեմ, որ ուրիշ ոչ ոք չի կրնար ինծի պէս ներել քեզ։

Ջեմալը ինծի կը նայէր, ու ես կարդացի անոր աչքերուն մէջ, որ ան ալ գիտէր, որ ես գիտեմ։

Ես ոտքի ելայ, ու ինծի հետ ելաւ նաեւ Ջեմալը։ Ես գիտէի, որ ան ալ ինծի պէս կը տառապի։ Ես գիտէի, որ ան ալ ինծի պէս կը տանջուի։ Ես գիտէի, որ ան ալ ինծի պէս կը մեռնի։ Ես գիտէի, որ ան ալ ինծի պէս կը մեռնի։

Ես գիտէի, որ ան ալ ինծի պէս կը մեռնի

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ԼԻՈՆ. – Այրի Տիկին Պերճուհի Թա – դէոսեան եւ իր ընտանեկան բոլոր պա – րադները եւ ազգականները, ներկայիս կուգան իրենց խորին շնորհակալու – թիւնները յայտնելու՝ Նորվան Վրդ. Ջա – քարեանի, Իսահակ Քհնյ. Հէքիմեանի, Լիոնի Սզ. Միութեան նախագահին եւ վարչութեան բոլոր անդամներուն, եւ բոլոր անոնց, որոնք իրենց ներկայու – թեամբ, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղ – կեպսակի նուէրներով, անձամբ թէ զը – րաւոր, մասնակից եղան իրենց սուգին, իրենց սիրելի ամուսնոյն եւ ազգականին՝

ՀՐԱՆԴ ԹԱՏԻՈՍԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՊՐԻՍԻԼԼԷՆ Ասբինէ Տէր – Բաբսեղեան կը հաղորդէ, որ Կիրակի, Յունուար 24, ժամը 15-ին, Անկլիքան եկեղեցւոյ մէջ, յաւարտ Պատարագի Հոգեհանգիստ կը կատարուի՝

ԵՂԻՍ. ՔԷՇԻՇԵԱՆԻ

եղբայրական մահուան ի յիշատակ:

LE COMITE DE L'UGAB — VALENCE
Organise

son LOTO annuel

Le Samedi, 30 Janvier, à 20H.30
en la Salle Yervant Hussisian
6, Rue Faventines — Valence

22- 23 JANVIER 1982

Procès de MAX - HRAIR KILNDJIAN

à Aix - en - Provence

CHAQUE ARMENIEN EST CONCERNE
VOTRE PRESENCE A AIX-EN-PROVINCE EST INDISPENSABLE
LA NATION ARMENIENNE DOIT MANIFESTER SON SOUTIEN
A MAX - HRAIR KILNDJIAN ET A LA CAUSE QU'IL DEFEND

A cet efffet, le Comité de Défense de Max - Hraïr Kilndjian, a prévu des départs en car couchette, des points de rendez-vous suivants:

LE JEUDI, 21 JANVIER

— ALFORTVILLE; Place Carnot	20H.30
— ARNOUVILLE; Eglise Arménienne, 33, Rue St. Just	20H.30
— ISSY - LES - MOULINEAUX; Eglise Arménienne	20H.30
— PARIS; Porte - d'Orléans, Statue de Général Leclerc	21H.30

Il est demandé une participation aux frais de transport d'un montant mini - mum de 100 F. (Voyage Aller - Retour). Le retour est prévu à Paris, le Dimanche 24 Janvier, au matin (Départ d'Aix-en - Province la veille au soir).

POUR TOUS RENSEIGNEMENTS COMPLEMENTAIRES, TELEPHONER

376. 55. 81 (*aux heures de bureau*)
246. 03. 65 (*aux heures de bureau*).
783. 30. 35 (*après* 19H.30).

Les possibilités d'hébergement vous seront précisées par le Comité d'Accueil à Aix - en - Province, en téléphonant au (42) 38. 36. 34

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Սաթենիկ Թիւթէլեան 100 Ֆ. կը նուիրէ «Ծառաջ»ին, ի յիշատակ իր ամուսնոյն՝ Կարապետ Թիւթէլեանի մահուան 5-րդ տարելիցին:

POUR UNE ASSOCIATION DES ANCIENS COMBATTANTS D'ORIGINE ARMENIENNE DROME — ARDECHE

ՎԱԼԱՆՍ.- Խումբ մը Հայեր, ծրագրած են Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւն մը կազմել:

Առ այդ, խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրեն Տրոմ – Արտէշի այն բոլոր Հայերը, որոնք Ֆոմպաթաճ-ի քառանկիւնին, կիրակի, Յունուար 24, առաւօտեան ժամը 10-ին

Café « LE NEGOCIANT »

COMMUNIQUE

Liberté pour HRAIR KILNDJIAN
Liberté pour les combattants de l'ASALA, en grève de la faim depuis le 11 Janvier, à Fleury-Mérogis.

MANIFESTATION

vers le Ministère de la Justice
Jeudi, 21 Janvier, à 18h.30
Départ Métro: Pyramides

COMITE DE SOUTIEN AUX PRISONNIERS POLITIQUES ARMENIENS

LIBERATION ARMENIENNE
B. P. 39 — 92162 Antony - Cedex

CTUALITE DE L'HISTOIRE - HISTOIRE DE L'ACTUALITE - ACTUALITE DE L'HISTOIRE - HISTOIRE

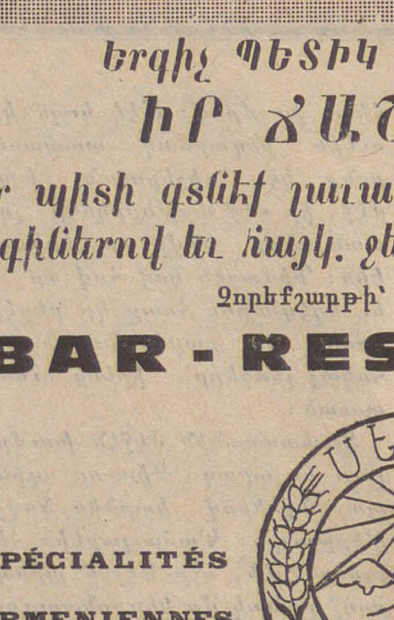
JUSTICIER DU GENOCIDE ARMENIEN

LE PROCES DE TEHLIRIAN

« Dans une rue de Berlin, le 15 mars 1921, un jeune arménien abat l'ancien ministre de l'intérieur Jeune-Turc et grand Vizir de l'empire Ottoman, TALAAT.
A la police allemande, Tehlirian déclare: — Oui, je suis venu à Berlin pour le tuer — Comme 1.500.000 Arméniens, toute sa famille a péri au cours du 1er génocide du XXe siècle, conçu, organisé et exécuté sous la responsabilité de Talaat.
Trois mois plus tard, la Cour criminelle le déclare non coupable. La justice a tranché. Le Procès de Tehlirian est devenu le Procès de Talaat et celui de la Turquie.

DANS CE LIVRE :

L'intégrale des minutes du procès de Berlin.
Des documents inédits. Des témoignages accablants.
Extraits du procès des Unionistes.

304 pages avec illustrations et cartes.
Format 15,5 × 24
Prix 65 F.

EDITIONS DIASPORAS
66, rue de La Rochefoucauld - 75009 Paris

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՃԱՇ

«ՄԷՐԻՏԻԷՆ»ի Սրահներուն մէջ

BAL ANNUEL

des Anciens du Lycée Guetronagan

Le Samedi, 23 Janvier, de 20 H. 30 à l'aube
Dans les Salons de l'Hôtel «MERIDIEN»81, Bd. Gouvion St. Cyr — 75017 PARIS
Animé par:
** ARMENIAN - SUNSHINE, dirigé par ROBERT PAPAZIAN*
** PAUL TOSCANO, violoniste, et son Ensemble du Cabaret RASPOUTINE*
et

LIZ SARIAN

Accompagnée par son Orchestre

SURPRISES — COTILLONS

ՆՈՅՆ ՕՐԸ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻ

RENAULT 5 - GTL

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Réservation, téléphoner à:
DJEZVEDJIAN (Berluc) 236. 54.48 (poste 15) — AZNAVUR(Maran) 535. 85. 26
MARTEN YORGANTZ 326. 20. 68
Tenue de Soirée Souhaitée *ENTREE (Dîner compris)* 300 F.

Նոր Կտակարան

Աշխարհաբար Թարգմանութիւն
Հեղինակ՝ ՄԵՍՐՈՊ ՎՐԴ. ՃՈՒՐԵԱՆ
Միսքան Ջմմառու
760 էջ ընտիր տպագրութիւն
Պէյրութ, 1981
Գին.– Թղթակազմ՝ 40 Ֆ.
Լաքակազմ՝ 70 Ֆ.
Թղթատարի ծախք՝ յաւելեալ 10 Ֆ.
Դիմել.–
— P. A. TUTUNDJIAN;
PAROISSE ARMENIENNE
CATHOLIQUE
6 ter, Rue Charlot — 75003 Paris

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Արիներու Միութեան
Լիոնի Շրջանի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԻՍԸ
Կիրակի, Փետրուար 28, կ.ե. 14·30-ին
Salle Molière

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ
ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Ցուշի եւ Ցարգաճի Ցերեկոյթ
Նուիրուած՝
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԼԹԵԱՆԻ
եւ
ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ
Կիրակի, Փետրուար 21–ին
Մանրամասնութիւնները յետագային:

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB
10 bis, Rue Thouin - 75005 PARIS

DIAPORAMA d'un Voyage en Arménie turque

par le Dr. GEORGES MOSDITCHIAN
Projections commentées
Jeudi, 21 Janvier, à 20h.45
Entrée libre.

Երգիչ ՊԵՏԻԿ Ջեզի կը ապաւէ

ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ուր պիտի գտնէք յաւագոյն ճաշերը, յաւագոյն գինւոյով եւ հայկ. ջերմ մթնոլորտի մը մէջ

Շաբթիշաբթի՝ ՄԱՆԹԸ–ի օր:

BAR - RESTAURANT

SPÉCIALITÉS ARMENIENNES

SEVAN

Direction :
M & Mme Bédikian

ՊԵՏԻԿ

Կ'երգէ Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերը, ճաշի ընկերակցութեամբ:

1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément, 94140 ALFORTVILLE
tél. 376 32 19 *Fermé le lundi*

ՏՕՆԱԾԱՌ

Սէն – Ժէռոմի Ս. Սահակ – Մեսրոպ եկեղեցւոյ թաղականութեան Հ. Բ. Ը. Միութեան հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ զպրոցին Տօնածառը՝ Շաբաթ, Յունուար 23, ժամը 21-ին, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Արտասանութիւններ, երգ եւ պար աշակերտներու կողմէ, ղեկավարու - թեամբ՝ ուսուցիչներ Տիկին Մայտա Կարապետեանի եւ Պ. Յակիւպ Եըլմազեանի:

Նուէրներու բաշխում աշակերտներուն:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղե - ցիները, քաջալերելու համար մեր փոք - րիկները:

ՎԱԼԱՆՍ
ՀԱՑ ԱԶԳԱՑԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ
ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ

Դասախօսութիւն մը

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱՒ Է

Շաբաթ, Յունուար 23, ժամը 20·30-ին
Հ.Բ.Ը.Մ.–ի Ե. Հիւսիսեան սրահը
6, Rue Faventines
CONFERENCE — DEBAT
Autour de l'ouvrage de:
J. DE MORGAN
«HISTOIRE DU PEUPLE ARMENIEN»
Presenté par ED. KHAYADJIAN
(Prof. Agrégé)

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
21
JEUDI
21 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՁԱՅՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.087 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.087

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ Խորհրդարանին նախապահ ընտրուած է հոլանտացի ընկերվարական մը՝ Փիթ Տանքեռթ, որ կը յաջորդէ Սիմոնն Վէյլի: Խորհրդարանը կը բաղկանայ 434 երեսփոխաններէ, հետեւեալ բաժանումով՝ Ֆրանսա, Իտալիա, արեւմտեան Գերմանիա, Մեծն - Բրիտանիա 81ական, Հոլանտա՝ 25, Պելժիա եւ Յունաստան 24ական, Դանիա 16, Իրլանտա 15, Լիւքսէնպուրկ՝ 6: Քաղաքական դեռնի վրայ, պատկերը հետեւեալն է՝ 123 ընկերվարական, 109 եւրոպական ժողովրդական կուսակցութիւն (կամ դեմոկրատ - քրիստոնեայ), 63 եւրոպացի դեմոկրատ կամ պահպանողական, 48 համամիտավար, 39 ազատական, 22 յառաջդիմութեան դեմոկրատ կամ կօլիտա, 12 թեքնիք համագրութիւն եւ 18 ոչ - արձանագրուած: Սիմոնն Վէյլ յայտարարած է թէ չէ ուզած թեկնածու ըլլալ երբ նկատած է որ միաս-նակութեան թեկնածու չի կրնար ըլլալ: Անգլիացի պահպանողականները են ի վերջոյ, որ վճռական դեր խաղացած են մերժելով քուէարկել դերման քրիստոն - եայ - դեմոկրատին:

ՀԱՑԿԱԿԱՆ «ՕՐԼԻ» խումբն է, որ տէր եղած է Փորթ - Մայոյի Էռ - Ֆրանսի թեռմինալին մէջ կատարուած եղեռնա - փորձին, որ պատահած է Երեքշաբթի իրիկուն ժամը 23-ին: Ռումբեր դրուած էին ինքնաշխատ արկղներուն մօտ եւ նիւթական վնասներ կան: Զայնասփիւռը, լուրը տալով, կ'ըսէր թէ ԱՍԱԼԱ-ն քաղաքական բանտարկեալներու հանդամանք կ'ուզէ իր չորս անդամներուն համար: Միւս կողմէ, Մաթէն կը հաղորդէր, Չորեքշաբթի առաւօտ, թէ ԱՍԱԼԱ-ն կոչ մը ըրած է, Երեքշաբթի օր, թրքական հիւպատոսարանը գրաւող 4 երիտասարդնե - րուն, որ դադրեցնեն կամաւոր ծոմը, որու ձեռնարկած են ինը օրէ ի վեր: Ա. Ֆ. փ.ի ուղղուած զեկոյցի մը մէջ, ԱՍԱԼԱ-ն չեշտած է թէ այս որոշումը տուած է՝ «որուած ըլլալով մեր ընկերներուն առողջական տագնապալի վիճա - կը»:

ՊՆՔԱԱՑԻ (Լիբանանի արեւելեան կողմը) շրջանին վրայ իսրայէլեան հալածիչ օդանաւեր սուրիական «Սամ 6» հրթիռ - ներու կրակին ենթարկուած են, ըստ լիբանանեան ձայնասփիւռին: Իսրայէլ կը հերքէ թէ նման միջադէպ պատահած ըլլայ:

ԼԻԲԱՆԱՆի «արաբական տարհամոզման ուժեր»ու ժամանակաշրջանը վեց ամիս - սով երկարաձգուեցաւ: Պայմանաժամը կը վերջանար Յունուար 25-ին, երկարաձգման դիմում ներկայացուցած էր նախագահ Սարգիս եւ որոշումը տուած է արաբական Լիկայի Խորհուրդը արտա - կարգ նիստի մը ընթացքին:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մէջ, 51 հոգի ձախ Տեւ - եոլ (յեղափոխական ուղի) եւ Տեւ - Սոլ (յեղափոխական ձախ) կազմակերպու - թեանց պատկանող ձերբակալուած են, յայտարարած է հանրային ապահովու - թեան Թուրք նախարարը: Ձերբակալու - թիւնները կատարուած են Անգարա եւ աւելցուցած է նախարարը, ասոնց մէջ են երկու չարժումներուն ղեկավարները: Ոստիկանութիւնը զէնքեր գրաւած է եւ ձերբակալուած անձերուն ալ «ոճիրներուն փաստերը» գտած է:

«ՐՆՈՒԹԵՆԱՊԱՇՏ եւ խաղաղապահ» խումբ մըն է, որ տէր եղած է Քրէս - Մալվիլի (Իզէռ) չինութեան մէջ եղող հիւլէական կեդրոնին դէմ կատարուած եղեռնափորձին, որ միայն նիւթական վնասներ հասցուցած է:

ՊՈԼՍՈՑ ՄԷՋ

ՀՐԱՆԴ ԿԻՒԶԷԼԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿՐԿԻՆ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

—o—

Հոկտ. 9 եւ Նոյ. 14/15 մեր թիւերով արձագանգ հանդիսացած էինք Հրանդ Կիւզէլեանի դատավարութեան, որ սկսած էր Հոկտ. 2-ին եւ յետաձգուած Նոյ. 6-ին: Այդ թուականին Կիւզէլեան ազատ կ'արձակուէր մինչեւ նոր դատավարութիւնը, ուր վճիռը պիտի տրուէր: Այս նոր դատը տեղի ունեցած է Յունուար 15-ին եւ վկաներու ունկնդրութենէն ետք, յե - տաձգուած՝ փետր. 12-ին: Ստորեւ Պոլսոյ թերթերուն տուած մանրամասնու - թիւնները.-

Յունուար 15-ին, Պոլսոյ Պաշարման Վիճակի Դատարանին մէջ չարունակուե - ցաւ Հրանդ Կիւզէլեանի դատավարութիւ - նը, որ կը կատարուի ոչ - ձերբակալ - եալ վիճակի մէջ:

Ինչպէս կը յիշուի Հրանդ Կիւզէլեան ձերբակալուած էր Արեւելեան Անատո - լուէն մատղաշ տղաք հաւաքելու եւ ա - նոնց ազգային զգացումները անհետացը - նելով հայ ազգայնականութիւն ներար - կելու ամբաստանութեամբ: Աւելի վերջ ան ազատ արձակուած էր եւ իր դատա - վարութիւնը կը չարունակուէր ոչ - ձեր - բակալեալ վիճակի մէջ: Հրանդ Կիւզէլ - եան մէկն էր այն երկու հոգիէն, որոնց ազատ արձակումը պահանջուած էր Փա - րիզի Թրքական հիւպատոսարանը գրաւ - ման տակ պահող չորս հայ ահաբեկիչնե - րուն կողմէ: Միւսն էր Մանուէլ Վրդ. Երկաթեան, որ երկար տարիներ է վեր ձերբակալեալ վիճակի մէջ կը գտնուի Տիարպաքըրի մէջ:

Այս նիստին վկայութեան հրաւիրուած էին Կէտիկփաշայի վարժարանէն ու Պէզ - ճեանէն 28 փոքր աշակերտներ, որոնք կը մանուակցէին Կէտիկփաշայի Հայ Բողո - քական Եկեղեցիի մէջ բացուած դասըն - թացքներուն: Աշակերտները յայտնեցին որ Հրանդ Կիւզէլեան իրենց հետ կը վար - ուէր իսկական հօր մը պէս, որեւէ դէշ բան չէր ըներ, իրենց հետ հայերէն կը խօսէր ու հէքեաթի գիրքեր կուտար:

Տղաքը աւելցուցին որ Հրանդ Կիւզէլ - եան մէկտ օգնած է իրենց դասերուն պատրաստութեան եւ երբեք Թուրքիոյ կամ Թրքութեան դէմ արտայայտութիւն մը չէ ունեցած:

×

Գալով Հրանդ Կիւզէլեանի, ան ալ մեր - ժելով յայտնած էր որ ինք ոչ մէկ կապ ունէր ԱՍԱԼԱ-ի կամ հայ ահաբեկիչնե - րու հետ: «Այս ոճրագործները Աստուծոյ կողմէ անիծուած են, ոչ մէկը իրաւունք ունի սպանելու Աստուծոյ ստեղծած մահկանացուները» ըսած է ան:

«Հիւրրիյէթ», որ Յունուար 16-ին, այս լուրը կուտայ երկու լուսանկարներով, մեծադիր տառերով կը գործածէ հետեւ - եալ խորագիրը. «Եկեղեցիին մէջ մեղի հետ հայերէն կը խօսէր»: Այս տարօրի - նակ խորագիրը կարծել կուտայ թերեւս թէ եկեղեցիին մէջ հայերէն խօսիլը յար - ցանք մըն է, կամ արգիլուած արարք:

Դատավարութիւնը յետաձգուեցաւ Ուր - բաթ Փետրուար 12-ին:

ԱՂԹԱՄԱՐԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԿԸ ՎԵՐԱՆՈՐՈԳՈՒԻ

Թուրքիոյ Հայոց Պատրիարքարանի դիւանը մամուլին յանձնած է պատճէնը այն նամակին, զոր ստացած է Թուրք քաղաքական ու դիտական ծանօթ դէմք՝ Գասըմ Կիւլէքէ, որով կը հաղորդուի անմիջականին համար Աղթամարի եւ յետագային՝ Անիի եկեղեցիներու վերանորոգութիւնը: Ստորեւ, պատճէնը Շնորհք Պատրիարքի ուղղուած այդ նամակին, որու բովանդակութիւնը ինքնին «գոհար» մըն է, որ ոչ մէկ մեկնաբանութեան կը կարօտի...

×

Ամենապատիւ
Տ. Շնորհք Արք. Գալուստեան
Պատրիարք Հայոց Թուրքիոյ

Մեծ Մարդարէ Քրիստոսի ծնունդեան օրուան առթիւ, Ձեզի եւ Ձեր համայնքին յարգանքներս կը մատուցա - նեմ:

Իսլամներու կողմէ ալ ճանչցուած ու յարգուած Քրիստոս ամէնուս համար սուրբ է:

Այս նուիրական օրուան առթիւ, Ձեզի աւետիս մը պիտի տամ: Երկար տարիէ ի վեր մեր կողմէ աշխատանք թափուած, պատմական չէնքերու նորոգութեան մարզին մէջ յաջող արդիւնք ձեռք բերուած է: Աղթամարի եկեղեցիին նորոգութեան սկսուած է: Արդէն լաստակները դեռեղ - ուած են: Այժմեղի նորոգութիւնը աւար - տելէ ետք, Անիի նորոգութեան ալ պիտի ձեռնարկուի: Այս նպատակով Ունէսքոյին օժանդակութիւն պիտի կատարուէր, սա - կայն մեր կառավարութիւնը առանց այդ օգնութեան սպասելու, կարգ մը վատահ - դի ահաբեկիչներու անմարդկային ա - րարքներուն փոխարէն, նորոգութեան անմիջապէս ձեռնարկեց:

Հայցելով Ձեր աղօթքները, յարգանք - ներս կը մատուցանեմ:

ԳԱՍԸՄ ԿԻՒԼԷՔ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12-15)

ՀՐԱՆՏ ՄԱԹԵՒՈՍԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ ՄՈՍԿՈՒԱ

Մոսկուայի «Խուդոժեստվեննայա Լիտերատուրա» («Գեղարուեստական Գրա - կանութիւն») հրատարակչականը 100 հազար տպաքանակով լոյս ընծայած է Հրանտ Մաթեւոսեանի վիպակներէն ու պատմուածքներէն հատընտիր մը: Ար - ձակագիրին հերոսները հողագործներ են եւ հովիւներ, իսկ գործողութեան վայ - րը՝ Ա.Հնիփոր, ուր ծնած է հեղինակը:

×

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐ ԵՐԿՈՒԻՈՐ ԵԱԿՆԵՐ ՆԱՏԱԼԻԱ ԵԻ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԲԱՂԴԱՍԱՐԵԱՆԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Դաշնակահարներ Նատալիա եւ Ալեք - սանդր Բաղդասարեան երկուորեակները, որոնք ծնած ու մեծցած են Տաշքենդ, վերջերս Բրատիսլաւա տեղի ունեցած միջազգային երաժշտական փառատօնին արժանացած են պատուոյ վկայականի: Քոյր ու եղբայր աւարտած են Մոսկուա - յի Երաժշտանոցը: Նատալիա Իտալիոյ Վերչելլի քաղաքին մէջ տեղի ունեցած միջազգային մրցումին ոսկէ մետալ չա - հած է, իսկ երկուորեակները Միւնիխի միջազգային մրցումին մասնակցելով դաշնակի լաւագոյն զոյգը նկատուած են: Համամիութենական «Մեղեդի» ձեռնար - կութիւնը հրապարակ կը հանէ Ալեք - սանդր եւ Նատալիա Բաղդասարեանի սա - լը, որ կը պարունակէ անոնց լաւագոյն մեկնաբանութիւնները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՈՒՐ Է ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԸ

Խմբագրատուն կուգայ ու կը դանգա - տի.

– Ինչ պիտի ըլլայ մեր քահանաներուն վիճակը: Այս մարդիկը միայն դրամին լեզուէն կը հասկնան: Ցանցառորը մեր ժողովուրդն է որ մէկի տեղ տասը կու - տայ:

Քանի մը ամիս վերջ հոգեհանդիստ մը կը սարքէ իր հօրը հոգւոյն: Կը վազես կ'երթաս, ներկայ կը գտնուիս: Կը տես - նես որ չարան չարան քահանաներ կանգ - նած են հոն եւ մեր բարեկամը ամէն մէ - կուն գրպանէն վար կը սահեցնէ մեծակակ դոմարներ, հազար չնորհակալութիւն յայտնելով անոնց:

Խմբագրատուն կուգայ ու կը դանգա - տի.

– Ինչ պիտի ըլլայ այս հոգեհանդստա - եան պաշտօններուն վիճակը: Եպիսկոպոս մը գերեզման կրնա՞յ օրհնել, պէ՞տք է որ օրհնէ: Եկուր նայէ, եպիսկոպոսը գե - րեզմանէ գերեզման կը վազէ: Ցանցառորը մեր ժողովուրդն է, քահանայով գոհանալ չի պիտեր:

Քանի մը ամիս վերջ ան ալ հոգեհան - գիստ մը կը սարքէ: Երբ կը փութաս ներկայ գտնուիլ, առաջինը՝ զոր կը տես - նես, եպիսկոպոսն է, շուրջն ալ չարան չարան քահանաներ ու դպիրներ:

Խմբագրատուն կուգայ ու կը դանգա - տի.

– Ինչ պիտի ըլլայ մեր վարժարաննե - րուն վիճակը: Աշակերտ չէ մնացած, ու - սուցիչ չէ մնացած, տնօրէն չէ մնացած: Դրացիս աղջիկը պատմեց անցեալ օր. եօթը աշակերտ մնացեր են դասարանին մէջ: Կրնա՞ս երեւակայել, երեսուն հոգե - նոց դասարանին մէջ եօթը աշակերտու - հի: Եւ տակաւին այսքան չէ: Մաթէմա - թիկի ուսուցիչ չունին, կրօնքի ուսուցիչ չունին, տնօրէն չունին: Ցանցառորը մեր ժողովուրդն է, ան է որ մեր վարժարան - ներուն միայն դրա՛մ կուտայ, բայց իր զաւակները օտար վարժարան կը ղրկէ...

Կը նայիս աչքերուն մէջ ու կը զարմա - նաս թէ ինչպէս կ'արտասանէ այս խօս - քերը: Մօտէն կը ճանչնաս իր ընտանի - քը, ան չէ՞ որ իր երեք զաւակներուն ե - րեքն ալ կարդացուց օտար վարժարաննե - րու մէջ, եւ զանոնք հասցուց մէկը՝ որ - պէս բժիշկ, միւսը՝ որպէս ճարտարա - պետ, եւ երրորդն ալ՝ որպէս գոմփիւթը - րի մասնագէտ:

Ցանցառորը ժողովուրդն է: Բայց ո՞րն է, ի՞նչ է այն որ ժողովուրդ կը կոչուի: Վերը այսպէս խօսողներէն ուրի՞շը: Մենք տարբեր բան մըն ենք, եւ ժողո - վուրդը տարբե՞ր: Մենք սուրբ ենք, եւ ժողովուրդը մեղաւո՞ր: Եւ կամ, մեղի ամէն ինչ արտօնուած է, եւ ատոր փո - խարէն ժողովուրդը ստիպուած է որոշ կանոններո՞ւ հնազանդիլ: Մենք կրնանք կարկանդակ ուտել, բայց ժողովուրդը անպայման լաւա՞շ պիտի ուտէ: Մենք կրնանք առաւօտ կանուխ բազմիլ ինչոյ - քի սեղանին առջեւ, բայց ժողովուրդը պէտք է ծո՞մ պահէ: Մենք ամէն կիրա - կի կրնանք մինչեւ կէսօր քնանալ, բայց ժողովուրդը պէտք է ներկա՞յ գտնուի Պատարագին: Մենք մեր զաւակները կըր - նանք ճօն եւ Հէրի կոչել, բայց ժողո - վուրդը իր զաւակները պէտք է Յովհան - նէս եւ Յարութի՞ւն կոչէ:

Ո՞ման ի՞նչպէս պիտի բացատրենք արդեօք, որ մենք եւ ժողովուրդը նոյն բանն ենք: Եթէ այդպէս չըլլար, ժողո - վուրդ բառը գոյութիւն չէր ունենար: Եթէ մեր ժողովուրդին առաքինութիւն - ներէն մեղի ալ հազարաւորէն բաժին մը հանել կը սիրենք, ատոր փոխարէն ժո - ղովուրդին թերութիւններուն մէջ դիտ - նանք տեսնել մեր պատասխանատուու - թեան բաժինը: Մե՛նք ենք ժողովուրդը, մեզմէ ուրիշ եւ մեզմէ դուրս՝ ժողո - վուրդ չկայ:

Ռ. Հ.

1981-ԻՆ ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ ՀԱՅԿ. ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

Պատրաստեց՝ ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՄԱՓԽՈՔ

× *Մայիս 18-ին, Ֆրեզնոյի մէջ, իր մահկանացուն կնքեց հայազգի ամերիկեան աշխարհահռչակ գրող՝ Ուիլեըմ Սարոյեան: Ինքնատիպ, առաւօրականէն դուրս գրագէտ և մարդ, որ միշտ մերժեց փառքը, բայց փառքը քալեց իրեն հետ: Ծաղթանակ չտնտեսեց, բայց յաղթեց: Սարոյեանի գրական կեանքը կը սկսի 1928-ին, կարճ պատմուածքներով պատրաստուած մամուլին համար: Իր գործերը սակայն չուտով կը գրաւեն գրական հրապարակը: Սարոյեան ունի թատերախաղեր, վէպեր, պատմուածքներ, յուշեր, որոնք թարգմանուած են բազմաթիւ լեզուներու, այսինքն միլիոնաւոր ընթերցողներ աշխարհի չորս ծագերուն միշտ պիտի կարդան Սարոյեանը, ու անոր դրական ուժը պիտի տեսնեն մարդը, անկրկնելի եւ անընդօրինակելի կերպով ինքնատիպ, ըմբոստ, անկեղծ, բարիին ճշմարիտին ու գեղեցիկին ձըգտող:*

× *Եղիչէ Դուրեան եւ Թորգոմ Գուշակեան Պատրիարքներու հաստատած սերունդէն, իրենց յաւիտենական հանգիստը կը գտնեն Հայրիկ Արք. Ասլանեան եւ Պսակ Արք. Թումայեան: Բարի եւ ծառայասէր հոգեւորական, Հայրիկ Արք. Ասլանեան որպէս երուսաղէմի վանքին «Աւազ Թարգման» ջերմ պաշտպան եղած է Երուսաղէմի Սուրբ Տեղեաց մեր եկեղեցական իրաւունքներուն: Եղած է նախ վանքին լուսարարապետը: Պսակ Արք. Թումայեան որ վախճանեցաւ, Լոնտոն, Յունիս 17-ին, հմուտ չարականագէտ, երաժիշտ եւ պատրաստուած եկեղեցական մըն էր որ երկար տարի պաշտօնավարեցէ յետոյ Լոնտոն, 1965-ին կարգ մը ծանօթ թիւրիմացութեանց եւ անհասկացողութեանց հետեւանքով քաշուեցաւ հրապարակէն ու մնաց հոգեւոր հովիւ Անգլիական եկեղեցւոյ կողմէ տրամադրուած եկեղեցիի մը մէջ:*

Հռոմի մէջ, կը վախճանի՝ Յովհաննէս Ծ. Վրդ. Կամսարական, խորագէտ հատուածեալ, ազգասէր եւ յամառօրէն աշխատող եկեղեցական մը: Եղած է Յունաստանի Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ նախկին վիճակաւոր եւ Պատրիարքական փոխանորդ Երուսաղէմի: Յովհաննէս Ծ. Վրդ. Կամսարական եղած է բազմավաստակ կրթական մշակ:

Իսկ, Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութիւնը ողբացեալ իր հարազատ եղբայրներէն՝ Հայր Յակոբոս Վրդ. Բոս – պըէյրճեանի վախճանումը: Ցիսուն տարի, Պոլսէն Վենետիկ, Փարիզ հայր Յակոբոսը պատրաստած է սերունդներ: Իր անունը պիտի մնայ որպէս վաստակաւոր մշակ եւ դաստիարակ:

× *Մեր զաղութները կը կորսնցնեն իրենց հեղինակաւոր եւ տիրական դէմքերէն ոմանք:*

Այսպէս, Միլանոյի հայ զաղութի պատմութենէն էլ մըն էր որ փակուեցաւ Երուանդ Արգամանեանի մահով: Ան եղաւ ոգին ու ողնայարը զաղութին: Դաստիարակուած Մխիթարեան Հայրերու չունչին տակ, տոգորուած ազգ. ոգիով, անսահման նուիրում ու աշխատանք տարաւ Մուրատ Ռափայէլեան նախկին Սանուց Միութենէն մինչեւ Հայ Տունը, Քառասուն Մանկանց Եկեղ. կառուցումը: Երուանդ Արզամանեան, Պոլսէն եղած է զաղափարակիցը ու մտերիմը Շաւարշ Միսաքեանի:

Պարսկաստանի հայութիւնը կորսնցուց հին սերունդի ականաւոր դէմքերէն մին՝ Տաճատ Պօղոսեան: Հանրային գործիչ, եղած է խմբագիր «Ալիք» թերթին: Ամէն տարի նոյն կանոնաւորութեամբ եւ անձնական աշխատանքով լոյս կ'ընծայէր Բաֆֆի օրացոյցը: Տաճատ Պօղոսեանի մահով կ'անհետի դէմք մը, որուն պատկանած սերունդը ճակատագրական դեր ունեցած է մեր զաղութներու ազգ. կեանքին մէջ:

Գերսամ Ահարոնեանի մահով լիբանահայութիւնը կը կորսնցնէ իր մտաւորական դէմքերէն մին, իսկ Ռամկավար Ազատական Կուսակցութիւնը իր ղեկավար դէմքերէն մէկը: Խմբագրապետ «Զարթօնք» օրաթերթի, Պէյրութի մէջ, վարած է ուսուցչական, թէ խմբագրական աշխատանք: Հեղինակ է կարգ մը հատորներու: Դաստիարակ, հրապարակախօս, կուսակցական ղեկավար՝ Գերսամ Ահարոնեան մէկն էր անոնցմէ որոնք տասնեակ տարիներու իրենց ազգ. գործունէութեամբ, հիմնական դեր խաղացած են Սփիւռքեան կեանքին մէջ:

Սարգիս Ձէվահիրեան, վկայեալ ճարտարապետ, ուսումնասիրական հմուտ յօդուածներով աշխատակցած է «Բազմավէպ»ին, և նոյնպէս «Ցառաջ»ի «Մխոց եւ Արուեստ»ի թիւերուն: Իր մահով ծբ-

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ ԳԱՆՁԵՐԸ

Գրիգոր Մաւրաւկարիչի «ՆԱՐԵԿ»Ը

Հայ բանաստեղծութեան հանճարի՝ Գրիգոր Նարեկացիի «Մատեան Ողբերգութեան»ի չուրջ 150ի հասնող ձեռագիրներու բացառիկ արժէք կը ներկայացնէ Երեւանի Մաշտոց Մատենադարանի Թիւ 1568 Նարեկը: Ան աշխարհի մէջ գտնուող Նարեկներէն ամէնէն հինն է, ընդօրինակուած 1173-ին Կիլիկիա, Սկեւռա վանքին մէջ, հռչակաւոր գրիչ եւ մանրանկարիչ Գրիգորի ձեռամբ: Ժամանակակիցներէն մէկը Գրիգորը կը բնութագրէ իբրեւ «մեծահռչակ դավեալ» գրիչ ու նկարիչ, «որ զեր է ի վերոյ անհաս գտաւ ի սեռս մեր ոչ մեկնաւ միայն, այլեւ երանգոց եւ դեղոց նկարագարդ վայելչութեամբ» (տե՛ս Գարեգին Կաթող. Ցովսէփեան, «Ցիշատակարանք Ձեռագրաց», Ա, Ան – Թիլիսիա, 1951, 617 սիւնակ): Ինչպէս Գրիգոր մանրանկարիչի ամբողջ ժառանգութիւնը, այնպէս ալ մասնաւորաբար անոր Նարեկը մինչնաղարու հայկական ձեռագրներու զրչութեան ու նկարազարդման պատմութեան մէջ կը ներկայացնէ կարեւոր չրջան մը՝ կիլիկեան հայկական մանրանկարչութեան ինքնուրոյն ոճի ձեւաւորման ընթացքը: Ժ. դարու առաջին կէսին բուն Հայաստանի ձեռագրական արուեստի հետքերով զարգացող Դրազարկի զրչատան գործունէութենէն եաք, դարու երկրորդ կէսին, Կիլիկիոյ մէջ հայկական մանրանկարչութեան ու զրչութեան զարգացումը կը կապուի երկու կեդրոններու՝ կաթողիկոսանիստ Հռոմկլայի եւ Հեթումեան իշխանութեան սահմաններու մէջ գտնուող Սկեւռայի հետ:

Գրիգոր զրիչն ու մանրանկարիչը զործած է Հռոմկլա, Սկեւռա եւ մօտակայ Մլիճի մէջ: Այս քոյր վանքերը գտնուած են Տարսոն իշխանանիստ քաղաքէն ոչ շատ հեռու, Տաւրոսի ստորոտները, Սկեւռան՝ Լամբրոն անառիկ ամրոցի, իսկ Մլիճը՝ Պապերոն դղեակի մօտ: Սկեւռայի մէջ գործած է նաեւ Ներսէս Լամբրոնացի: Վերջին երկու վանքերու անունով ալ ընդունուած է Գրիգորը կոչել Սկեւռացի կամ Մլիճեցի:

Գրիգորի ձեռագիրներէն պահպանուած են միայն երկուքը՝ Նոր Զուղայի (Սպահան) Աւետարանը, որ իր վերջին աշխատանքն է, իր մահով (1215) անաւարտ մնացած (յաջորդ տարի աւարտին հասցուցած է Գրիգոր սարկաւագ անուանով մանրանկարիչ մը), եւ Մաշտոց Մատենադարանի Նարեկը: Նարեկի վերջաւորութենէն թերթեր կը պակսին եւ զրիչի յիշատակարանը անհետացած է, սակայն զանազան գլուխներու վերջաւորութեան հանդիպող յիշատակագրութիւնները կը վկայեն, որ ձեռագիրը զրուած է Սկեւռայի մէջ, Օշին իշխանի որդի, «աստուածամերձ» քահանայ Ներսէս Լամբրոնացիի պատուէրով, 1173-ին, երբ մեռած է Գրիգորի ուսուցիչ, զրիչ եւ նկարիչ Վարդան քահանան. այդ մասին կը նշուի ձեռագրի 132 ա էջին մէջ, իսկ ուրիշ տեղ մը զրիչը կը հայցէ. «Ստայուզ սորա զներսէս՝ զորդի մեծազաւր սեւաստոսի Աւշնի, յիշեսջի՛ք ի Քրիստոս» (էջ 54 բ):

Ըստ երեւոյթին, մեծանուն պատուիրատուն ոչինչ խնայած է ձեռագրի համար, ընտիր ու նուրբ մագաղաթը, ոսկին՝ բազմազան գոյներու ազանձելի համադրութեամբ, չազանակագոյնի տուող մելանը, ամէն բան տաղանդաւոր մանրանկարիչ ու գրիչ Գրիգորի հրաշագործ աշխատանքով վերածուած է կատարեալ յուշարձանի մը: Իսկապէս Նարեկացիի արժանի ընդօրինակութիւն, որուն փոքր երկաթագիր զրչութիւնը հայկական արուեստի հմուտ մասնագէտ Գարեգին Կաթող. Ցովսէփեան կը բնորոշէ «ազանձելի» բառով:

Մատեանի խորագիրը ոսկետառ զրուած է ձեռագրի սկիզբը զրուած երկու խորաններու մէջ, որոնք յօրինուած են բուսական ու երկրաչափական զարդաճեւերով, կարծես բնական չարժման զանազան պահերու մէջ բռնուած թռչուններու պատկերներով (ակնապիշ իրարու նայող աուն, վայրահակ կամ դէպի վեր ուղղուած գլխիկներով, թեւը բաց, բան մը կոցահարելու պահուն եւայլն): Այս բոլորը կատարուած են գիծի եւ գոյնի զարմանալի զգայողութեամբ ու ճաշակով: Մեծ վարպետութեամբ նկարուած է առաջին գլուխի սկիզբի թռչնագիր Զ-ն, որ կը ներկայացնէ աղեղնաձեւ կեցուածքով արագիլ մը, գլուխը ներս երկարած, կատուին՝ ճուկ: Կը զգացուի, որ ճուկի եւ ձեռքի պատկերներով նկարիչը խորհրդանշած – չեչոած է Նարեկի սկսուածքի «Ձայն» բառի Զ-ն:

Մանրանկարիչի աշխատանքին մէջ, սակայն, ամէնէն արժէքաւորը թերեւս Նարեկացիի չորս դիմանկարներն են, որոնք կը նախորդեն առաջին (Նարեկացի

(Շար. 1)

նեւի հայութիւնը կը կորսնցնէ իր մտաւորական դէմքերէն մին:

Մանուկ Խուտաեեան անուն մը որ անոյշ պէսք է հնչէ եթովպիոյ մեր հայկ. փոքրիկ զաղութի զաւակներուն: Սակայն, ան մեռաւ Մէլպուռն, հեռու, շատ հեռու Ատոխ – Ապապայէն որու կազմութեան եւ կազմաւորման մէջ, իր բարեբարուութիւններով, ունեցաւ շատ կարեւոր դեր:

Նիւ – Եորքի մէջ, իր աչքերը փակեց նկարիչ՝ Միհրան Միհրանեան: Ուսումնասիրած է հայ տաճերը, նուիրուած է անոնց ձեւաւորման եւ հայ գծանկարչութեան: 1980-ին, հրատարակած էր իր «Ա ու Բ» գեղակերտ հատորը: Միհրան Միհրանեան գաշնակցական էր եւ անդամ Նիւ – Եորքի Արմէն Գարօ Կոմիտէին:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԽԱՏ

ՎԻԿՏՈՐ ԲԱԼԱՅԵԱՆ

– Ես էլ կարծեցի, թէ կոնսուլտանտ է պէտք զրամարկղի կողոպուտի գործը բացելու համար:

– Դո՞ւ էլ զիտես:

– Մինչեւ քո զալը պատմեցին: Է՛, մի բան զո՞ւրս է զալիս:

– Կուսակազմակերպութեան քարտուղարի օգնութեամբ, երեւի, դուրս բերէք:

– Ես քեզ ի՞նչպէս պիտի օգնեմ, այ մեծախօս,– ծիծաղեց Լեւոն Դադեանը:

– Հէյ, կը բնութագրես մարդկանց:

– Բոլո՞ր զործերն ես այդպէս բացում, Գրիչա,– հարցրեց Լէնան:

– Ոչ բոլոր: Բայց որ մարդկանց ճանաչում ես՝ զործդ համեմատաբար թեթեւանում է:

– Կարծում ես, որ յանցագործը մեր ինասխուռնի՞ց է:

– Արարատը ձեր ինասխուռնում չի՞ աշխատում, ինչ է:

– Դու էլ ես այդ կարծիքին, հա՞:

– Է՞լ ով է այդ կարծիքին:

– Դիրեկտորի տեղակալը՝ Լուկաչ Գըրիգորիչը: Պահանջում է ժողով անել, դատապարտել նրան... Ի հարկէ, Արարատը չի նրա փորացաւը: Ժողովը ուրիշ բանի համար է ուզում. վազուց եւլոյթ չի ունեցել, լեզուն փոր է զալիս խառնելու համար:

– Ի՞նչը կարող է խառնել, երբ բոլորը այնպէս սիրում են ձեր դիրեկտորին, Արարատի նկատմամբ էլ...

– Բոլորը: Այ տղայ, միամիտ բաներ մի ասա,– միջամտեց Կարլէնը,– բոլորս ո՞րն է: Էդ բոլորը առանձին – առանձին կարգին մարդիկ են, բայց հէնց հաւաքւում են իրար գլխի՝ դառնում են ամբան, համբ: Ղեկավարն ինչ ասաց՝ ձեռները անկում են կամ բերանները բացած՝ նրա փուչտոցը ծափերով ընդունում: Իսկ մեր դիրեկտորի տեղակալը լաւ զեկավար խաղալ զիտէ: Բացի դրանից, էդ ժողովներում ով ճարտար խօսեց, զահլիճը նրա կողմն է չուռ զալիս:

– Այդ չեզաւ, Կարլէն, դու վիրաւորւում ես մի ամբողջ կոլէկտիւի,– միջամտեց Դանիէլեանը:

– Ախր, կրկնում եմ, այդ կոլէկտիւի անդամների մեծ մասը առանձին–առանձին աքանչելի մարդիկ են, բայց հէնց հաւաքւում են իրար գլխի... Դա անբացատրելի երեւոյթ է...

– Ոչ, ուղղակի լուն ուղտ սարքելու քո սովորութեան արդիւնք:

– Դէ, լաւ, զնացէք ժողով արէք, հլա թող էդ ժողովն էլ զեկավարի Լուկաչ Գրիգորիչը, նոր կը խօսեմ ձեզ հետ:

– Ես ժողով հրաւիրելու միտք չունեմ,– ասաց Լեւոնը:

Յաջորդ օրը, առաւօտ վաղ քրէական հետախուզութեան աշխատակիցները, փորձագէտները, ընթերակայները, տեղատեսութեանը մասնակցող ինասխուռնի աշխատակիցները հաւաքուել էին զրամարկղի մօտ: Դանիէլեանը նայեց վայրկեան նաչափին, ապա կարգադրեց.

– Սկսէ՛ք:

– Թէ սա ինչ ձեւականութիւն է, չեմ հասկանում,– քթի տակ մրմնջաց Լուկաչ Գրիգորիչը,– յանցագործը յայտնի է եւ վերջ, էլ ի՞նչ կարիք կայ թատրոն սարքելու:

–Գրիգորիչ,կարգն է այդպէս, նրա ականջի մօտ ասաց աշխատակիցներից մէկը:

– Լա՛ւ, լա՛ւ, էդ կարգերից մենք էլ ենք հասկանում:

– Չէ, այդպէս չէր, ընկեր Դանիէլեան, լսուեց զանճապահի ձայնը, Արարատը ոչ թէ ներս եկաւ, այլ պատուհանից ըստացաւ զրամը:

– Ո՛չ, ներս եկայ, դուռը բաց էր:

– Փակ էր, պնդեց զանճապահը:

– Լաւ, Աւետիս, մի անգամ էլ պատուհանից կը փորձենք, հիմա կատարէք այնպէս, ինչպէս ասում եմ:

– Լաւ:

Արարատը ներս զնաց: Գանճապահը մօտեցաւ չհրկիզուող պահարանին, բանալին հակառակ կողմով հազցրեց անցքը, յետոյ զիմեց Արարատի օդնութեանը: Վերջինս ցոյց տուեց թէ, ինչպէս բացեց պահարանը, ինչպէս ստացաւ արձակուրդային եւ դուրս եկաւ:

– Ստո՛պ,– ձայն տուեց Դանիէլեանը: Արարատը կանգ առաւ դռան մօտ՝ դրսի կողմից:

– Ասում էիր, թէ միջանցքում ոչ ոք չկար, բացի փականագործից,– զիմեց նա Արարատին:

– Այո:

– Ո՞րտեղ էր նա կանգնած:

– Այ այնտեղ: – Արարատը ցոյց տուեց միջանցքի հակառակ ծայրը:

– Գնա այնտեղ,– փականագործին կարգադրեց Դանիէլեանը: Բարձրահասակ փականագործը մեթրուկէսանոց լոքերով քայլեց միջանցքով:

– Սպասիր,– ասաց Դանիէլեանը, արի այստեղ:

Փականագործը եաս զարձաւ:

– Ի՞նչ էիք անում այնտեղ:

– Ներքեւի յարկում արհեստանոցն է: Դուրս եկայ եւ բաճրացայ վերեւ:

– Ինչո՞ւ:

– Մորակներն էի ստուգում:

– Դուք տեսա՞ք Արարատին:

– Ոչ:

– Ի՞նչ կար ձեր ձեռքին:

– Սլէսարի ձեռքին ինչ պիտի լինի՝ կլուչը էր:

– Գնա, վերցրու պնդօղակի բանալին եւ կանգնիր ատիճանների մօտ:

(Շար. 20)

նատած, Նարեկը զբելու պահուն, «Գրի – գոր փիլիսոփայ» մակագրութեամբ), 18–րդ (Նարեկացի աղօթելու պահուն, վերին աջ անկիւնը՝ Քրիստոս, «Գրիգոր հսկող» մակագրութեամբ), 34–րդ (Նա – բեկացի կանգնած, չքեղ հանդերձաւո – րումով, աջ ձեռքին՝ խաչ, ձախին՝ Ա– ւետարան, «Սուրբ Գրիգոր Հղնաւոր» մակագրութեամբ) եւ 53–րդ (Նարեկացի դեռին խոնարհած, մեղքերը խոստովա – նելու պահուն, վերը՝ ամպհովանիի տակ՝ Քրիստոս, որ Թողութիւն կուտայ ղղջացողի մեղքերուն. մակագրութիւնը չի կարդացուիր) գլուխներուն: Այդ չորս պատկերները Նարեկացիի բարդ ու խո – րախորհուրդ կերպարի յատուկ մեկնա – բանութիւնն են: Ակներեւ է Գրիգոր նը – կարիչի միտումը՝ հասնիլ կերպարի ան– հատականութեան բացայայտումին, չեչ– տել կատարելութեան ձգտող բանաստեղ– ծի իւր ողբերգութիւնն ու առանձնու – թիւնը: Չորս նկարներու մէջ ալ Նարե – կացի ներկայացուած է բոլորովին երի – տասարդ տարիքով: Կերպարի դիմագծե– րը, առահասարակ դէմքի արտայայտու – թիւնը չորսին մէջ ալ նոյնն են, կարելի է ենթադրել, որ անոնց համար Գրիգոր մանրանկարիչը ընտրած է համապատաս– խան բնօրինակ մը, թերեւս երիտասարդ Ներսէս Լամբրոնացին:

Ձեռագիրին արժէքը աւելի կը բարձ – րանայ անով, որ Լամբրոնացի սկիզբէն մինչեւ վերջ սրբագրած է Նարեկը, նաեւ անոր սկիզբը կարդ մը գլուխներու եւ հատուածներու համար կազմած է ցանկ մը՝ «Բանք նշանաւորք, որ ի գլիս յայս» վերնագրով (էջ 4բ), իսկ 33–րդ գլուխին եաք մէկ թերթի վրայ գրած է Նարեկա– ցիի համառօտ կենսագրականը՝ «Վարք սրբոյ առն աստուածոյ Գրիգորի Նարե – կացւոյ» խորագրով (էջ 119 ա – բ): Ա– նոնք Մաշտոց Մատենադարանին մէջ Ներսէս Լամբրոնացիի եղակի ինքնագիր էջերն են:

Գրիգոր նկարիչի, ինչպէս նաեւ անոր ուսուցիչներու՝ Վարդանի եւ Կոստան – դինի ժառանգութիւնը զարձաւ այն հիմ– քը, որու ոճային յատկութիւններու զար– գացումով ու հարստացումով ԺԳ. դարու երկրորդ կէսին կիլիկեան հայկական մանրանկարչութիւնը հասաւ համաշխար– հային բարձր մակարդակի:

Գ. ԽԱԶԱՏՐԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑ�էՔ

«ԾԱՌԱՋ»Ը

ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

«ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ»

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Յունուար 10, կէսօրէ եաք տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի տեղական մասնաճիւղի կազմակերպած հանդէսը՝ «Մանուկներու Օր»ուան նուիրուած:

Ժամանակէն առաջ Լիոնի Ազգային Տան սրահը լեցուած էր ծնողքներով եւ Կապոյտ Խաչի ազգօգուտ գործունէու – թիւնը դնահատող բազմութեամբ մը:

Ժամը 16–ին, տեղական մասնաճիւղի առենապետուհին՝ Տիկին Լիւսի Թուէթ – լըեան, բարի գալուստի մաղթանքներէ եաք զրաւոր բացման իր խօսքին մէջ անդրադարձաւ Կապոյտ Խաչի աշխա – տանքներուն: «Կապոյտ Խաչը, – ըսաւ ան, – Սփիւռքի կանացի մեր մեծ կազ – մակերպութիւններէն մին է, որ ամէն չանք ի գործ կը դնէ, կարելի սահման – ներու մէջ, նորահաս սերունդին հայեցի դաստիարակութիւն չամբելու համար: Կապոյտ խաչուհի ըլլալ կոչում մըն է, եսէն դուրս ելլելով հաւաքականութեան նուիրուելու պատրաստակամութեամբ: Կապոյտ Խաչը այսօր հաստատ հիմքե– րով համահայկական կազմակերպութիւն մըն է Սփիւռքի մէջ, հայկական նկարա– գիրը պահող, Սփիւռքի ճակատագրով մտահոգ եւ անոր զարթօնքով խանդա – վառուող կազմակերպութեանց չղթային մէկ օղակը»:

Ճոխ էր եւ այլազան գեղարուեստական յայտագիրը, որ գործադրուեցաւ Հայ – կազեան միջոցայ վարժարանի աշակեր – տութեան կողմէ: Ուսուցչական կազմը, դեկավարութեամբ տիկին Գեղան Գայ – թանճեանի, անսահման նուիրումով վա – րած է գործին, մատղաշ սերունդին սիր– ցընելու համար հայկազնեան բարբառը՝ իր Ա. Բ. Գ.ով:

Մօտ եօթը տասնեակ աշակերտներ, ամբողջ երկու ժամ, հանդիսականները պահեցին ուրախ մթնոլորտի մէջ՝ խըմ – բերգներով, արտասանութիւններով, հայ– կական պարերով, տոամախօսութիւննե – րով եւ դաշնակի վրայ ընտիր կտորներ նուագելով: Իսկապէս գովելի էր ուսուց– չական կազմին տարած աշխատանքը: Կը մաղթենք իրենց աւելի ուժ ու կորով եւ մանաւանդ համբերութիւն՝ իրենց դժուար առաքելութեան մէջ:

Գեղարուեստական բաժինէն եաք ներ– կանները՝ մեծ թէ փոքր, հիւրասիրուեցան խաչուհիներու կողմէ, որոնք օրինակելի գաղափարը ունեցած էին այդ օրուան հասոյթը յատկացնելու Ս. Ցակոբ Եկե – ղեցւոյ վերանորոգման: Կարճ ժամա – նակուան մէջ գոյացաւ 4·500 ֆրանքի գումար մը՝ ի նպաստ եկեղեցւոյ:

Հանդէսին ներկայ էին շրջանի հոգե – ւոր հովիւը Նորվան վրդ. Զաքարեան եւ Ազգային Միութեան նախագահ Սեպուհ Սարեան, որ խօսք առնելով դրուատեց Կապ. Խաչուհիներու գործունէութիւնը:

Հուսկ, կաղանդ Պապան խաղալիքներ բաժնեց սրահին մէջ գտնուող բոլոր մա– նուկներուն:

ՀԻՒՍԻԷՑՆԻԿՑի

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԸ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ ՄԷՋ

Հայկ. Ծնունդն այս տարի բացառիկ շուքով տօնուեցաւ, Մոնմորանսիի Հան – դըստեան Տան մէջ, Յունուար 9, Շաբաթ յետմիջօրէին:

Գեղազարդուած սրահին մէջ, ձիւնե – րանդ սեղաններու շուրջ կանխաւ բոլոր – ուած էին, տեղւոյն պատսպարեալներն ու դուրսէն եկած այլ հիւրեր:

Նախապէս այցելելէ եաք, Անտիլիի Հանդստեան Տուները, ժամը հինգին, վերջապէս կը ժամանէին պատուոյ հիւ– րերն՝ յանձին Սերովբէ Արք. Մանուկ – եանի, Ս. Մուրատեան վարժարանի տե – սուչ՝ հայր Դերձակեանի, եւ Տէր Մես – րոպ քահանայ Ժամկոչեանի:

Սերովբէ Արք.ի «ճաշակեցուք»էն յե– տոյ, Աղքատախնամի նախագահ՝ Պր. Ժագ Գալճեան, Ֆրանսերէն լեզուով ըն – թերցումն ըրաւ, իրենց ապագայ ազգօ – գուտ գործունէութեանց ծրագրին, ըստ որուն, նորակառոյց չէնքերով օժտել, Մոնմորանսիի եւ Սէն – Ռաֆայէլի Հան– դըստեան Տուները, աւելի բարելաւելու համար տեղւոյն բնակիչներու կացու – թիւնը:

Ապա խօսելու հրաւիրուեցաւ, Ս. Մու– րատեան վարժարանի տնօրէն հայր Ցով– հաննէս վարդապետը, որ ընդհանուր առ– մամբ անդրադարձաւ, Հալէպի հայու – թեան վրայ, ուր նոյնպէս գոյութիւն ու– նի Հայկ. Հանդստեան Տուն մը, 130 երկու սեռէ պատսպարեալներով, որոնց նիւթական ու բարոյական հոգատարու – թիւնն ստանձնած են, համայնքի երեք յարանուանութիւններն համագործակ – ցարար, առանց որեւէ նպաստ ստանա – լու, տեղական կառավարութենէն:

Սերովբէ Արք. Մանուկեան իր հերթին, բացատրեց Ծննդեան նշանակութիւնն ու անոր ընծայաբերած սիրոյ աւետումն՝ Քրիստոսի յայտնութեամբ: Այսինքն՝ «Եւ երկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն» պատգամը..., ի միջի այ – լոց, անդրադառնալով Ֆրանսահայ գա – ղութին առաւելութեանց մասին: Եւ չեչ– տեց.

– Մենք պէտք է չնորհակալ ըլլանք Ֆրանսական կառավարութեան, որուն ընծայած նիւթական ու բարոյական օ– ժանդակութեան չնորհիւ է, որ կանդուն կը մնան մեր բարեսիրական այս հաստա– տութիւնները:

Այնուհետեւ, գործադրուեցաւ գեղար – ուեստական ճոխ ու խնամեալ բաժին մը, որուն իրենց մասնակցութիւնը բերին՝ Տիկին Իվոն Դանիէլեան, Պ. Պ. Գէորգ Ալեքսանեան, Երուանդ Գրիգորեան, չը– նորհալի մեներգով, հայրենաչունչ ար – տասանութեամբ եւ երգիծական պատ – մուածքներով:

Ցայտագրին գլխաւոր եւ ուշագրաւ ա– ռանցքը կը հանդիսանար, սակայն, «Ա՛ն» երգչախումբի ազգային տարազներով ելոյթը: Արդարեւ, Պր. Հրանդ Ադէմեանի

ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԼԻԹՈՒԱՆԱՑԻ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԸ ԿԸ ՂԵԿԱՎԱՐԷ ՀԱՑԱՍՏԱՆԻ ՍԷՆՖՈՆԻԿ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲԸ

Երեւանի Հայհամերգի փոքր սրա – հին մէջ հանդէս եկած է Հայաստանի պե– տական սէնֆոնիկ նուագախումբը, ղեկա– վարութեամբ Լիթուանիոյ ժողովրդական արուեստագէտ Եուոզաս Դամարկասի: Մեկնաբանուած են Մոցարթի Համանը – ւագը եւ Արամ Խաչատուրեանի Ջութակի քոնչերթոն: Նոյն սրահին մէջ, երկրորդ երեկոյթի մը ընթացքին հնչած են Լմա– նուէլ Պախի եւ Պէթհովէնի դաշնակի քոնչերթոները:

×

Ա՛Լ. ՍԱՊԵՆԴԻԱՐԵԱՆ ՏՈՒՆ – ԹԱՆԳԱՐԱՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Ա՛լ. Սպենդիարեան տուն – թանգարա– նին մէջ երգահանդէս մը տուած է Երե – ւանի Օփերայի մեներգիչ Ռաֆայէլ Ցա – կոբեանց, որ Գրիգոր Շահվերդեանի դաշնակի ընկերակցութեամբ մեկնաբա – նած է ռուս դասական դրողներու բառե– րով Սպենդիարեանի յօրինած գործե – րը:

Հոս բացուած է երաժիշտին աղջկան՝ Մարինէ Սպենդիարեանի, գծագրութիւն– ներու եւ ջրաներկ աշխատանքներու ան – հատական ցուցահանդէսը, ուր ներկա – յացուած են նկարիչին հօր մտերիմ բա – րեկամներու դիմանկարները, բնապատ – կերներ ու ճեպանկարներ, որոնք կը պատկերացնեն Թրիմի ու Երեւանի տե – սարժան վայրերը:

դեկավարութեամբ եւ Տիկին Ասիա Ցով– նանեանի ձեռնադաշնակի ընկերակցու – թեամբ, Ա՛ն երգչախումբը մէջընդմէջ մեզի մեկնաբանեց ժողովրդական ու հայրենասիրական հետեւեալ երգերը. – «Հայրապետական Մաղթերգ», «Երե – ւան», «Կենաց երգը», «Իմ Զինարի», «Շախով – Շուխով», «Նազանի եարը», «Եար Կիւլա», «Արմենիան հող», «Ինճոյ– քի երգը», «Այ Փորկա», եւ Թաթուլ Ա՛լ– թունեանի «Աչխէնի երգը», ստեղծելով խանդավառ մթնոլորտ մը, ամէն դնա – հատանքի արժանի:

Ցանուն վարչութեան, Պր. Անուէ Ե– տիգարտաշեան, շնորհակալութիւն յայտ– նեց բոլորին: «Պահպանիչ»ով եւ յատըն– կայս երգուած Տէրունական աղօթքով ա– ւարտեցաւ սոյն տօնակատարութիւնն, հայկականութեամբ թաթաւուն: Որմէ վերջ տեղի ունեցան Ծննդեան նուէրնե – րու բաշխումը:

Բ. ՀԱՊԻՇԵԱՆ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ԿԱՊՈՑՏ ՑՈՒԼՈՒՆՔՈՎ ԳԼՈՒԽԸ

Իրաւ ալ գնդակի եկած ուղղութեան վրայ երեւցան մարդերու ու ձիաւորներու կերպարանքներ: Ուղիղ վար կուգային իրենց ճամբան կտրելու: Կռիւը անխու – սափելի էր, եթէ նոյնիսկ իրենց ձիերը անդաստաններու ընդարձակ մթութեան մէջ ձգէին: Թշնամին այնքան մօտեցած էր որ առանց պատասխանի, առանց որոշ դիմադրութեան, այդ տեսակ փախուստ մը վտանգաւոր պիտի ըլլար:

Թաթոս այդ մտածումներուն մէջ էր, երբ երրորդ գնդակը իրենց գլուխներուն վերեւէն ճեղքուեցաւ:

– Նիկոլ, Ատամ, – ձայն տուաւ Թա – թոս:

Նախկին Թաթոսի, վայրի խոզերու ե– րամակներուն վրայ յարձակող, ձին Տուրսունի գլուխը կտրող Տէլի Թաթոսի ձայնը չէր կարծես:

– Ես կը կենամ էստեղ եւ թոյլ չեմ տար որ թշնամիին ձիաւորները ձեզ հե– տապնդեն: Անցէք, անցէք, ցորեկը հո – վիներուն մօտ կ'անցընէք: Երբ դիշեր ըլ– լայ, ճամբայ կ'իյնաք դէպի էն բլուր – ները, ուրկէ Ձիաթռնուկ բարձրացաւ ձէլալի եւ Ռուբշիտի հողերուն կարա – նը:

Թշնամին հետզհետէ կը մօտենար: Մտածելու ժամանակ չկար: Իւղորի միակ մտածումը Ձէյնապը վտանգէն ազատելն էր:

Ձէյնապ վարժ չէր ձի քշելու: Նիկոլ զայն իր ձիուն վրայ առաւ, եւ գնդակի տուին դէպի բացերը անդաստանի մթու – թեան:

Թրքաց գինուորներու խումբը առաջին անգամ չատ բան չհասկցաւ: Կարծեցին, որ քիւրտ գինուորներու փախուստը կը հետապնդեն, եւ երեք ձիաւորներ իրենք գիրենք մութին մէջ ձգեցին՝ սուր նետե– րու պէս փախչող որսին հասնելու հա – մար:

Թուրք գինուորները բոլորովին անա – կընկալի եկան, երբ ձիաւորներէն երկու– քը իրենց ուժեղ վազքին մէջ ձիերէն վար շրջուեցան:

Թաթոս լինքզինք փոսի մը մէջ աեղա – ւորած էր:

Կռիւը սկսած էր:

Քիւրտ գինուորներու փախուստը հե – տապնդող Հասան օնպաշին իր մարդերով կռուի բռնուած էր:

Կռուի վայրը հասան գինուորներ մօ – տակայ բլուրներէն: Ոմանք կռուի սաստ– կութենէն այնպէս կարծեցին, որ Սպի – տակ Ձիաւորը տափաստաններուն մէջ ե– րեւցած է, մանաւանդ այդ դիշեր բանա– կը անհանդիստ ու վտանգաւոր ապաստա– մի մէջ էր: Միշտ ալ կ'ակնկալէին որ Սպիտակ Ձիաւորը արծիւի պէս պիտի զարնէ բանակի մէկ թեւին եւ սակայն, չդիտէին, նոյնիսկ Սէլիմ պինպաշին չդի– տէր, ո՛ր թեւին վրայ պիտի ըլլար այդ յարձակումը եւ կամ ե՞րբ պիտի յայտ –

նուէր Սպիտակ Ձիաւորը: Սէլիմ պինպա– շին չդիտէր նաեւ թէ այդ դիշեր ո՛ր դէր– քերուն մէջ էր Մարտիկը:

– Ձմօտենաք, վատեր, ես Ղորեպան Թաթոսն եմ: Ձին Տուրսունի ... – ինք – նիրմէ ելած՝ կը հայհոյէր Թաթոս:

Անոնք ազատած էին Ձէյնապը: Նիկոլ ու Ատամ լաւ ազաներ են. անոնք ամէն գնով Ձէյնապը պիտի հասցնեն լեռ: Այս մտածումները Թաթոսի գլխէն փայլակի մը պէս կ'անցնէին: Նոյնիսկ իրեն այն – պէս թուեցաւ որ Նիկոլի եւ Ատամի ա– նունները առաջին անգամն էր որ իր գլխին մէջ կ'արտասանուէին:

×

Այդ պահուն Սէլիմ պինպաշուն մօտ, հեռաւոր հովիտներէն հասան երկու պա– հակներ: Անոնք կը խօսէին պինպաշուն, իրարու բերնէ բառեր կը խլէին:

– Ես լսեցի ...

– Ես տեսայ ...

– Ինծի քշուր էին ...

– Հա, հա, Սպիտակ Ձիաւորն էր, Ջըր– վէժի հովիտէն վար կ'իջնէր ...

– Ինծի դէպի բլուրներու կողմը քշե – ցին իրենց ձիերը ...

– Սպիտակ Ձիաւորը առաջ ինկած՝ ձին կեծկեծի պէս կը քշէր արագ ...

(Շար. 486)

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պապըրճեան, Տէր եւ Տիկին Բաֆֆի Պապըրճեան եւ իրենց զաւակը, Այրի Տիկին Աղնիւ Փափազեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները, Այրի Տիկին Սիրանոյշ Պագալեան եւ իր զաւակները՝ Ժաքօ – Ժաքլին Ալբունարեան, Ֆրէնկիւլեան ընտանիք (Պոլիս), խոր վշտով կը ծանուցանեն՝ իրենց սիրելի մօր, զոքանչին, մեծ – մօր, քրոջ, հօրաքրոջ եւ մօրաքրոջ՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԱՆԱՀԻՏ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 19-ին, երեքշաբթի, 81 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի՝ Ուրբաթ, Յունուար 22, ժամը 10·30-ին, Փարիզի Ս· Յովհաննէս – Մկրտիչ Մայր Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի՝ Սեվրան – Լիվրիի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը :

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի՝ ներկայս իրրեւ այդ նկատել :

«ԾԱՌԱՋ»-ը Մեր ցաւակցութիւնները՝ Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պապըրճեանի :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տէր եւ Տիկին Ստեփան եւ Նայիրի Քօչաքս եւ զաւակները, Յարութիւնեան, Յովակիմեան, Պուտաքեան եւ Տիրա – տուրեան ընտանիքները, կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց քրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ՀՈՒՐԻ ԻՓէՔԵԱՆԻ

մահուան Բ· տարելիցին առթիւ,

Ինչպէս նաեւ՝ իրենց մօր, մեծ – մօր, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

Այրի Տիկին ՀՈՒԻՓՍԻՄԷ Գ· ԻՓէՔԵԱՆԻ
(ծնեալ Խոսրովեան)

մահուան Զ· տարելիցին առթիւ, Փարիզի Ս· Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի առաւօտ, Յունուար 24-ին :

Ի գիտութիւն՝ ողբացեալներուն յիշատակը յարգողներուն :

×

Պ· Տը Կրէֆ եւ Տիկինը՝ ծնեալ Եւգինէ Եփրէմեան եւ իրենց զաւակը՝ Կիլոմ, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Եփրէմեան եւ զաւակները՝ Սեպուհ եւ Վիքի, ինչպէս նաեւ ողբացեալին քոյրերն ու եղբայրը, իրենց զաւակներով (Ամերիկա եւ Լիբանան) կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց հօր, մեծ – հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ հօրեղբօր՝

ԵՓՐԷՄ ԵՓՐԷՄԵԱՆԻ

մահուան (Ամերիկա) քառասունքին առթիւ :

Ի գիտութիւն՝ ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Սէն – Ժէռոմի մասնաճիւղը, իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկերուհի Մարի Խօրտէքեանի, եւ համայն Խօրտէքեան, Ցակոբեան, Կիրակոսեան, Գնաճեան, Տը Սիմոն ընտանիքներուն, իրենց մօր եւ մեծ – մօր՝ Այրի Տիկին Վարդուհի Ցակոբեանի մահուան առթիւ :

×

Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը, իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ՝ ընկերուհի Պերճուհի Թադէոսեանի, ընկերուհի Մարգրիտ Տէր – Ցակոբեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց սիրելի ամուսնոյն եւ եղբօր՝ Հրանդ Թադէոսեանի մահուան առթիւ : Միեւնոյն առթիւ, փոխան ծաղիկի, խումբ մը ընկերուհիներ նուիրած են 200 Ֆ· Լիոնի Ազգ· վարժարանին եւ 220 Ֆ· Կապոյտ Խաչի Կայանին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Սէն – Ժէռոմի մասնաճիւղը, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեպսակի·– Ցակոբեան եղբայրները, Թոռնիները՝ Խօրտէքեան, Կիրակոսեան, Գնաճեան եւ Տը Սիմոն 200-ական, Տէր եւ Տիկին Սանդը Ենովքեան, Այրի Տիկին Մարքրուհի Խօրտէքեան, Տէր եւ Տիկին Զօհրապ Սուքիասեան, Նշանեան եւ Ըզիչեան ընտ· 50-ական Ֆ· :

Նոր Տարուան եւ Ս· Ծնունդի առթիւ, շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ 200 Ֆ· Սէն – Ժէռոմի Ս· Սահակ – Մեսրոպ Եկեղեցւոյ Թաղականութենէն :

Stage - Rencontre
DE
Danse Arménienne

LE DIMANCHE, 31 JANVIER
Toute la journée

Intervenants:
- JIRAIR MADILIAN, *Professeur*
-M.BOURNOUTIAN, *Chorégraphe et le Maître*
- CHOTA ABACHIZDE, *Professeur de danse caucasienne*

Ce stage débutera par le concert de
YERSO — ELYSE OHANESSIAN
Le Vendredi, 29 Janvier, à 21H.
Chants de la Terre, accompagnée par Jean - Etienne AKIAN, au santour
et se terminera par une
FETE POPULAIRE
Le Dimanche, 31 Janvier, à 17H.

Ce stage se déroule dans le cadre des week-end danse d'Alfortville, Saison 81 / 82
Coût du stage: 60 F.
Stage et concert: 70 F.
S'inscrire auprès de la direction:
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
9, Rue Madrid - 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

22- 23 JANVIER 1982

Procès de MAX - HRAIR KILNDJIAN à Aix - en - Provence

CHAQUE ARMENIEN EST CONCERNE
VOTRE PRESENCE A AIX-EN-PROVINCE EST INDISPENSABLE
LA NATION ARMENIENNE DOIT MANIFESTER SON SOUTIEN
A MAX - HRAIR KILNDJIAN ET A LA CAUSE QU'IL DEFEND

A cet efffet, le Comité de Défense de Max - Hraïr Kilndjian, a prévu des départs en car couchette, des points de rendez-vous suivants:

LE JEUDI, 21 JANVIER

— *ALFORTVILLE; Place Carnot*	20H.30
— *ARNOUVILLE; Eglise Arménienne, 33, Rue St. Just*	20H.30
— *ISSY - LES - MOULINEAUX; Eglise Arménienne*	20H.30
— *PARIS; Porte - d'Orléans, Statue de Général Leclerc*	21H.30

Il est demandé une participation aux frais de transport d'un montant mini - mum de 100 F. (Voyage Aller - Retour). Le retour est prévu à Paris, le Dimanche 24 Janvier, au matin (Départ d'Aix-en - Province la veille au soir).

POUR TOUS RENSEIGNEMENTS COMPLEMENTAIRES, TELEPHONER

376. 55. 81 (*aux heures de bureau*)
246. 03. 65 (*aux heures de bureau*).
783. 30. 35 (*après* 19H.30).

Les possibilités d'hébergement vous seront précisées par le Comité d'Accueil à Aix - en - Province, en téléphonant au (42) 38. 36. 34

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

LE COMITE DE L'UGAB — VALENCE
Organise
son LOTO annuel
Le Samedi, 30 Janvier, à 20H.30
en la Salle Yervant Hussisian
6, Rue Faventines — Valence

LA CAPPADOCE

Orchestre du Cappadoce, avec ARSEN

Célèbre Tzigane
MINAS DOV
la Chanteuse connue
EVELYNE ALTOUNIAN
Meilleur Bouzouki à Paris
PARASKEVAS GRECIS

Groupe Folklorique
CAPPADOCE
la Charmante Danseuse
AIDA
les Sympatiques Chanteurs Grecs
HARRIS LASKARIS et MANOLIS

ET

DU 12 AU 24 JANVIER

Adiss Harmandian

RESERVEZ VOS TABLES!

67bis, QUAI BLANQUI, ALFORTVILLE 94140

tél. 375.05.30

ՎԱՂԱՆՑ ՀԱՑ ԱԶԳԱՑԻՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ

Դասախօսութիւն մը

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԾ Է

Շաբաթ, Յունուար 23, ժամը 20·30-ին
Հ·Բ·Ը·Մ·-ի Ե· Հիւսիսեան սրահը
6, Rue Faventines

CONFERENCE — DEBAT
Autour de l'ouvrage de:
J. DE MORGAN

«HISTOIRE DU PEUPLE ARMENIEN»
Presenté par ED. KHAYADJIAN
(Prof. Agrégé)

ՆՈՒԷՐՆԵՐ
Ի ՆՊԱՍՏ
ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՆ

– Ցակոբ Կէօնճեանի *մահուան առթիւ*·– Շալճեան ընտ· եւ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Թասլաքեան 50-ական,
– Տալիտա Համբարձումեանի *յիշատակին*·– Համբարձումեան ընտ· 100,
– Վիքթորիա Քարաճանեանի *յիշատակին*·– Տէր եւ Տիկին Զաւէն Միլտոնեան, Տիկին Նուրիձա Խաչատուրեան 100-ական,
– Վերոն Ճամճեանի *յիշատակին*·– Շալճեան ընտ· 100,
– Զապէլ Պետիկեանի *յիշատակին*·– Տէր եւ Տիկին Սարգիս Գուլումճեան 50 Ֆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղը, ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Երեքշաբթի, Յունուար 26, ժամը 21-ին, սովորական հաւաքատեղին :
Կարեւոր օրակարգ :

CENTRE CULTUREL
ST. MESROB
10 bis, Rue Thouin - 75005 PARIS

DIAPORAMA d'un Voyage en Arménie turque

par le Dr. GEORGES MOSDITCHIAN
Projections commentées
Jeudi, 21 Janvier, à 20h.45
Entrée libre.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍԻ

ՀԱՄԵՐԳԸ

Ուրբաթ, Փետրուար 26-ին, Իսիի մէջ, Իսիի Եկեղեցւոյ վերաշինութեան ի նպաստ :

Մանրամասնութիւնները՝ յետագային :

ԱՅՑ

Մ· ՄԱՆՈՒՇԵԱՆԻ ՇԻՐԻՄԻՆ

Ֆրանսահայ նախկին զիմադրական - ներու Բարեկամական Միութիւնը Չկ կը հրաւիրէ խուռներամ մասնակցիլ ա- ւանդական այցին Միսաք Մանուշեանի յուշարձանին, 23-ներու նահատակութեան 38-րդ տարեդարձի նշման առթիւ :

Իվրիի գերեզմանատուն, կիրակի, Փետրուար 21 :

Ժամադրավայր մէթրօ Փորթ տը Շուա- զի կայարանը, ուրկէ թափօրը կը մեկնի ժամը 10·30-ին :

×

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՃԱՇ

Նոյն օրը ժամը 13·30-ին, մասնակցու- թեամբ անձնաւորութեանց, բարեկամնե - րու եւ համակիրներու :

Մանրամասնութիւնները յետագային :

×

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Նոյն Միութեան բոլոր անդամներն ու բարեկամները ընդհանուր ժողովի կը հր- աւիրուին յառաջիկայ Փետրուար 12, Ուրբաթ օր, ժամը 18-ին, նախագահ Գէորգ Պապըրճեանի սրահը, 32 փողոց, Թրէվիզ – Փարիզ 9-րդ : –

Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ — ԺՈՂՈՎ

Կապոյտ Խաչի Սէն – Ժէռոմի մասնա- ճիւղը, կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերու - հիներն ու համակիրները ընդհ· ժողովի, կիրակի, Յունուար 24, կէսօրէ ետք ժա- մը 15-ին, Սէն - Ժէռոմի Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

Օրակարգ·– Տեղեկատուութիւն գործա- նէութեան եւ նոր վարչութեան ընտրու - թիւն :

ՏՕՆԱԾԱՌ

Սէն – Ժէռոմի Ս· Սահակ – Մեսրոպ Եկեղեցւոյ Թաղականութեան Հ· Բ· Ը· Մ· Միութեան Հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ զպրոցին Տօնա - ծառը՝ Շաբաթ, Յունուար 23, ժամը 21- ին, Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

Ազատասանութիւններ, երգ եւ պար աշակերտներու կողմէ, ղեկավարու - թեամբ՝ ուսուցիչներ Տիկին Մայոտ Կա- րապետեանի եւ Պ· Խաչիկ Եըլմազեանի :

Նուէրներու բաշխում աշակերտներուն :

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղե - ցիները, քաջալերելու համար մեր փոք- րիկները :

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
22
VENDREDI
22 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԿԱԿԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատը: 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.088 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.088

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ չհաւանեցաւ Պիւտճէի նախարար՝ Ժապլիւսի թելադրութեան (նոր տուրք մը՝ ազդայնացումներու յապաղումին պատճառով) եւ որոշ ուեցաւ նաեւ որ Մօռուա իր կառավարութեան պատասխանատուութիւնը յանձնառնէ Սզզ. Ժողովին առջեւ: Հապճեպով կը վերանայուին ազդայնացումներու օրէնքին այն եօթը յօդուածները, որոնց օրինաւորութեան առարկեց սահմանադրական Խորհուրդը, բայց միայն այդ յօդուածները չեն, այլ կրկին ամբողջու թիւն է օրէնքին, որ պիտի ներկայացուի Սզզ. Ժողովին եւ Մերակոյին, Յուն ուար 26-էն իսկ:

ՀԱԿԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ահաբեկչական ա բարքները կը չարունակուին Եւրոպայի մէջ: Փարիզի դեսպանատան զինուորա կան կցորդէն ետք, զօրաւոր պայթում մը պատահած է Զորեքշաբթի օր, Հռոմի Լատեւամերիկեան Առեւտուրի սենեակին չէնքին առջեւ, մեծ վնասներ պատճառելով: Նոյն գիշերն ալ Փարիզի մէջ, ռու փէրկոլէզի ամերիկեան պառի մը դէմ է, որ եղեռնափորձ մը կատարուած է:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ Ֆրանսայի դեսպանատունը բողոքած է արժանթինեան «Ազանդութիւն, Ընտանիք եւ Սեփականութիւն» պահպանողական խումբին կատարած յարձակման առթիւ, Նախագահ Միթէ րանի կառավարութեան դէմ: Այդ կազ մակերպութիւնը, առջի չաբթու 6 էջ գրնած է լա Նասիոն օրաթերթին մէջ եւ յայտնած է հոն թէ ֆրանսական ընկեր վարութիւնը «համայնավարութեան կա մըրջապլուխն է»: Ֆրանսայի դեսպա նատունը այս յայտարարութիւնը «նախատինք» որակած է, Ֆրանսայի Հանրապետութեան նշանաբանին՝ ազատութիւն, հաւասարութիւն, եղբայրութիւն, որ նաեւ ներշնչած է մեծ ազգերու ինչպէս Արժանթինի, քաղաքական փիլիսոփա յութիւնը:

ԽՈՐՀՐԱՑԻՆ քաղաքացի կինը՝ Իննա Լաւրովա, որ ամիս մըն է կամաւոր ծոմի դիմած էր որպէսզի արտօնութիւն առա նայ ամուսնանալու համար Ֆրանսացի ճարտարապետի մը հետ, հիւանդանոց փոխադրուեցաւ:

ԼԻՈՓՈԼՏ ԹՐԵՓԼԻՐ մեռաւ իր հայրե նիքը՝ Իսրայէլ, 77 տարեկանին: Ծնած Լեհաստան, նախ շլացած սիոնական շարժումով, չուտով կ'անցնի համայնավար շարքերը: Ամբողջ համբաւը կը պարտի սակայն խորհրդային լրտեսի իր հանդամանքին, Բ. աշխարհամարտի ընթացքին: Նացիները իր կազմակերպութիւնը որակած էին՝ կարմիր նուագախումբը, նուագախումբ՝ որովհետեւ ձեռնհասու թեանց բաշխում մըն էր, խորհրդաւոր ղեկավարի մը ճակատին ներքեւ եւ կարմիր՝ քանի նուագածուները Մոսկուայի համար կը նուագէին:

ԷՒ – ՖՐԱՆՍ 380 միլիոն բաց արձա նագրած ըլլալով 1981-ին, որուն եղող պիծի վրայ ընկնել Քոնքորտը (Քարաքաս եւ Ռիօ – տէ – Ժանէյրիօ) քանի որ այդ գերձայնն է, որ կորուսաին 363 միլիոնը կը ներկայացնէ:

ՄԵՐՍԻՆ տեղի ունեցող Տեւ – Եոլի անդամներու դատավարութեան, ամ բաստանեալները ըսած են թէ չարչա րանքի ենթարկուած են հարցաքննութեան ատեն:

ԻՐԱՆԻ Տիզինէ – կաճերէ գահուկի վայրը (Թեհրանի հիւսիսը) արդիլուած է այլեւս կիներուն, որպէսզի առաջքն առ նուի առանց քօղի կիներու՝ այրերու կողքին գահուկ ընելու «պայթակղեցուցիչ» տեսարանին ցուցադրութեան:

ԴԱՏԷ ՄԸ ԵՒ ՌՈՒՄԲԵՐԷ ԱՆԴԻՆ՝

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԹՂԹԱԾՐԱՐԸ

Հրայր – Մաքս Գիլինճեանի դատավարութիւնը որ կը բացուի այսօր, Ուրբաթ, Յունուար 22-ին եւ Փարիզի եղեռնափորձերը Ֆրանսական հատատուութեանց դէմ, որոնց տէր եղած էր հայկ. «Օրլի» խումբը պատճառ եղան, որ մամուլ եւ հեռատեսիլ կրկին անդրադառնան Հայերու ցեղասպանութեան:

Զորեքշաբթի օր, հեռատեսիլի Ա. կայանը (Թի – էֆ. 1) ցերեկուան լրատուութեան ընթացքին, լայն տեղ տուաւ հայկ. թղթածրարին: Ժան – Քլօտ Պուռէ հա կիրճ կերպով ներկայացուց անցեալը, դեռ 19–րդ դարու վերջերէն, անդրադառնալով յեղափոխական չարժումնե րու եւ Հ. Ց. Դ.ի, մինչ ընկերացող ջարդերու նկարները խոր տպաւորութիւն կը գործէին: Անդարայէն թուրք բանբեր մը, ապա Տօքթ. Ի. Թերնոն կը պարզէին իրենց տեսակէտները, առաջինը ըսելու համար, անշո՛ւշտ, թէ ցեղասպանութիւն չկայ, մինչ Տօքթ. Թերնոն կը հաստատէր հակառակը:

Նոյն իրիկունը, նոյն կայանին վրայ, ժամը 20–ի վրատուութեան ատեն, կրկին բաւական լայն տեղ տրուեցաւ «Հայկ. Թղթածրարին», ջարդերու նկարներով, Անգարայի կառավարութեան կողմէ Թուրք ծովակալի մը յայտարարութիւնով ու նաեւ անդրադարձումով Ա.ՍՍԱ.Ս–յի առաջադրութիւններուն տալով կազմակերպութեան մէկ ղեկավարին ալ կարգ մը յայտարարութիւնները, Պէյրութի իրենց կեդրոնատեղիէն:

×

Հինգշաբթի առտու, փարիզեան օրաթերթերն ալ քիչ թէ շատ արձագանգ կը հանդիսանային, Էտ – Ֆրանսի դէմ եղեռնափորձին եւ Էքս – ան – Փրովանսի դատավարութեան առթիւ, «Հայկ. պայթուցիկ Թղթածրարին» ինչպէս կը խորագրէր Քոթիտիէն տը Փարի, որ նախ կը նկարագրէր Փորթ Մայոյի եղեռնափորձը, տալով վայրին մանրամասնութիւնները: Պայուսակներու արկղները կը զետնուի Փալէ տէ Քոնկրէսի 2–րդ ներքնայարկը, մեկնումի եւ ժամանումի հոլին մէկ անկիւնը: Այդ ժամուն (դիշերուան 11) դրեթէ պարապ եղած է, բայց ընդհանրապէս շատ երթեւեկ կայ: Էտ – Ֆրանսի մէկ պաշտօնատարը ըսած է թէ քանիցս բազմաթիւ անանուն սպառնալիքներ ստացած էին եւ 2 ամիս է այդ արկղները փակուած մնալէ ետք նոր վերարացուած էին:

Նոյն թերթը, ապա կը յիշատակէ Մաքս – Հրայր Գիլինճեանի դատը եւ տալէ վերջ կարգ մը մանրամասնութիւններ (ծանօթ՝ մեր ընթերցողներուն, քանի ամիսի կերպով կրկին տուած էինք Զորեքշաբթի, Յունուար 20–ի մեր թիւով) կ'եզրակացնէ. – «Շնորհիւ բազմաթիւ վկաներու ներկայութեան եւ յարձակումի ենթակայ դեսպանին ամբաստանող կողմի դիրքաւորման, այս դատավարութիւնը, առաջին վայրկեաններէն իսկ, մեծ ամպիոնի մը դիմադիծը պիտի առնէ, որուն կողմնակից կը թուի ըլլալ նախագահ Պիւրնա»:

×

ՀԱՅ – ՄԱՂՐԵՊԵԱՆ ՀԱՐՑ ՄԸ...

Լիպերասիոն, Հինգշաբթի օր բաւական կը զբաղէր Հայերով, իրարմէ բոլորովին տարբեր դրդապատճառներով: Իր վերջին էջին վրայ, կը յայտարարէր թէ չորս հայ բանտարկեալները ձեռք ձրդած էին «քաղաքական» հանգամանք: Հայ քաղաքական բանտարկեալներու պաշտպան Յանձնախումբը հաղորդած է Զորեքշաբթի օր թէ Փլէօրի – Մերոժխի բանտարկեալները դադրեցուցած են իրենց կամաւոր ծոմը:

Նոյն թերթը 12–րդ էջը ամբողջ յատկացուցած էր Հայերուն, կարճ տողերով միայն տալով «Օրլի» խմբակին եղեռնափորձին արձագանգը եւ էջին մնացեալը նուիրելով Նիսի Հայոց եկեղեցւոյ կից չինուելիք գաղթականներու բնակարանային թաղամասի մը:

Տեղական (Նիսի) թերթերը քանի մը չաբաթէ, որ կը զբաղին այս հարցով, քանի տեղւոյն գաղութը չատ իրար անցած է եւ գլուխը հոս ու հոն կը գարնէ:

Ի՞նչ է եղածը: Նիսի Մատլէն թաղը, որ ծանօթ է նաեւ «Սիթէ Ամենիէն» անունով կը բարձրանայ հայկ. մատուռ մը, չրջապատուած հայկ. բնակութիւնով: 1923–ին է, որ հոն սկսած են տեղաւորուիլ Հայեր, որոնց թիւը սկիզբի 100էն ներկայիս հասած է 250ի: Անցեալ չաբթու, Մ ա թ է ո (Յունուար 8) կ'անդրադառնար հարցին որ սա է. – Լ ո ժ ի ր է մ ընկերութիւն մը, դնած է Ս. Ատուածածինի եկեղեցիէն 30 մեթր անդին գտնուող հող մը, ուր պիտի չինէ (եթէ Հայերը ձգեն...) 55 ժամն բնակարաններ 180 մաղրեպցի գաղթական աշխատաւորներու համար: Հայերը չեն ուզեր այս «դրացնութիւնը» մահմետականներու հետ եւ որովհետեւ ցարդ իրենց բոլոր դիմումները ապարդիւն մնացած են, խօսքէն՝ գործի անցնելով, կին թէ էրիկ մարդ փողոցը պառկած են արդելք հանդիսանալու համար պիւլտոզէռներու ժամանման: Ոստիկանները միջամտած են եւ լինը հոգի ալ վիրաւորուած է ու լոժիրէմ նահանջած է: Մնաց որ, եթէ նոյնիսկ ուզէ չի կրնար անցնիլ, որովհետեւ կը զբէ Լիպերասիոն հոն հասնելու համար, հարկ է Մանիանը, գետակ մը, անցնիլ, որու միակ կամուրջը դոցած են, գետինը «կրաղիւսելով» Ռընօ 12–ի մը կմախքը: Մէկը ըսեր է. – «դիւերը, կարծես Սթալինկրատ ենք»:

Վերջապէս, եւ որովհետեւ ամէն ճամբայ, երբ Հայու ճամբայ է, Տէր – Զօր կը տարուի, այս Մաղրեպցիներու բնակարաններն ալ կը տարուին մինչեւ... Ապրիլեան եղեռն: Նշելով հանդերձ թէ Հայերու կողմէ ցեղասպանութեան հարց չկայ, կը վերյիշուի թէ Հայերը ջարդուած են մահմետական թուրքերուն կողմէ...:

Հարցը չէ փակուած: Բայց «չար լեզուներ» չեն անտեսեր թէ ընդհանուր Խորհրդաւորներու (ֆանթոմալ) ընդրութիւնները կը մօտենան, նախընտրելի է Հայերուն հետ – որոնք քուէի իրաւունք ունին – գէշ չըլլալ քան Մաղրեպցիներուն, որոնք չեն քուէարկեր...:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՑԵՏԱՋԳՈՒԱԾ ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ...

Քանի մը հին ընկերներ ունիմ, որոնց հետ երկար տարիներէ ի վեր չեմ կրցած ժամադրուիլ եւ կուշտ ու կուռ զրուցել: Երկու երեք ամիսը անգամ մը փողոցը կը հանդիպինք իրարու.

– Բարեւ:

– Բարեւ. ի՞նչպէս ես:

– Փառք Աստուծոյ, դէշ չենք: Դո՞ւն:

– Ես ալ:

Կը նայինք իրարու աչքերուն մէջ, բաներ մը ըսել կ'ուզենք: Բայց եկող գացող անցորդները կը հրեն, կը հրմշտկեն մեզ: Այն ատեն իրարու ձեռք կը սեղմենք.

– Տեսնուինք օր մը, կ'ըսենք:

– Այո՛, տեսնուինք օր մը:

×

Գիտեմ թէ երբեք պիտի չհրականանայ ատիկա: Երբեք պիտի չնստինք ու կուշտ ու կուռ պիտի չկարենանք զրուցել: Որովհետեւ որքան ալ երկու կամ երեք ամիսը անգամ մը փողոցը հանդիպինք իրարու, որքան ալ արագօրէն փոխանակուած երեք չորս նախադասութիւններով վերանորոգել կարծենք մեր բարեկամութիւնն ու մեր կարօտները, մենք երբեք այն նոյն երկու մարդիկը պիտի չըլլանք, որոնք այսպէս դէմ առ դէմ կուգան ու կը բարեւեն զիրար: Անցեալի մէջ մնացած հին ընկերութեան մը ու միշտ դէպի ապագայ յառաջդուած նոր ժամադրութեան մը միջեւ, մենք երկուքս՝ զարմանալիօրէն օտարացած պէտք է ըլլանք իրարու եւ լուր չունինք: Ճիշդ է որ հին ընկերութեան, հին բարեկամութեան այդ չէնքը նոյնը մնացած է ճակատէն, սակայն պարպուած է ներքնապէս: Մեր հին հասարակաց սէրերը ժժդունած են, տանրիները ակարացուցած են նաեւ այն կայծերը, որոնք անցեալին՝ մեր միջեւ կը բռնկներ կը վառէին մէկ երկվայրկեանի մէջ: Հիմա ամէն անգամ որ այսպէս դէմ առ դէմ կուգանք, ուրիշի մը հետ ըլլալու մեր աճապարանքին, ուրիշ տեղ մը հասնելու մեր հեւքոտ վազքին մէջ, կը ճանչնանք թերեւս չէնքին ճակատը, բայց չենք տեսներ ներսի պարապութիւնը:

– Տեսնուինք օր մը, կ'ըսենք:

– Այո՛, տեսնուինք, կը պատասխանենք:

Ու երբ կը բաժնուինք ժժդունած կարօտով, չենք գիտեր որ եթէ օր մը իրարու քով քովի դանք քանի մը ժամ, իրարու աչքերուն մէջ պիտի նայինք եւ խօսելիք բան պիտի չգտնենք:

×

Օ՛ այն տխուր դերեզմանը, ուր կը պառկին հին բարեկամութիւններ, երբ տասարդական տարիներու խանդավառ պտոյտներ, դպրոցական նստարաններու վրայ հիւսուած անկարելի երազներ, իրարու հաւատարիմ մնալու համար արտասանուած երդումներ:

Ի՞նչեր ձգեր ենք այդ դերեզմանին անտեսանելի հողին տակ, կարծելով որ դեռ մեզի հետ կը պտըտցնենք դանոնք: Մինչդեռ ուրիշ բաներ եկեր են անոնց տեղե րը զրաւել: Նոր բարեկամութիւններու, կամ նոր ուղիներու վրայ հիւսուած նոր երազներու ենք յանձնուեր, առանց նըշ մարելու նախկիններուն հանդէպ մեր անհաւատարմութիւնը: Կարելի՞ բան էր որ այսքան փոխուէինք մենք եւ այդ փոփոխութեան գաղափարը չունենայինք:

Գիտեմ, օր մըն ալ տասնըչորս տարուս տղեկ մը պիտի ելլէ դիմացս.

– Բարեւ, պիտի ըսէ:

– Բարեւ, պիտի պատասխանեմ, բայց չճանչցայ քեզ, ո՞վ ես դուն:

– Ես քառասուն տարի առաջուան պատկերդ եմ, պիտի պատասխանէ:

Պիտի զարմանամ, աչքերուս պիտի չհաւատամ:

– Աստուած իմ, ի՛նչպէս չկրցայ ճանչնալ, պիտի ըսեմ ապշահար:

– Դուն ալ անճանաչելի դարձած ես, պիտի պատասխանէ ան:

Իրարու աչքերուն մէջ պիտի նայինք: Բաներ մը ըսել պիտի ուզենք: Բայց եկող գացող հազարաւոր յուշեր յանկարծ մեզ հրել, հրմշտկել պիտի սկսին:

– Տեսնուինք օր մը, պիտի ըսեմ կարօտով:

– Տեսնուինք, պիտի պատասխանէ տըղեկը ժպտադէմ:

Ու պիտի բաժնուինք աճապարանքով: Անգամ մըն ալ զիրար պիտի չտեսնենք:

Ռ. Հ.

ՊԱՇՏՈՆԱՏԱՐ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԸ

1981-ԻՆ ԱՆՀԵՏԱՁՈՂ ԴԷՄՔԵՐ ՀԱՅԿ. ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

Պատրաստեց՝ ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ՓԱՐԻԶ

× *1981–ին տերեւաթափը առելի ղաւլի եղաւ հայ կանանց սերունդէն ներս որ կորնչուց տիրական դէմքեր։*

Տիկին Էլիզ – Այվազեան – Գավուֆ – ճեան, *դաստիարակ եւ ուսուցիչ, Պոլսոյ կեդրոնական վարժարանի երբեմնի վա– տակաւոր տեսչուհի – ու նաեւ եղած է ենօրէնուհի Դպրոցասէրի Տիկնանց վար– ժարանին։ Իր մահէն չորս ամիս առաջ, պոհունակութիւնը ունեցաւ մեծարուելու Փարիզի կեդրոնական Սանուց Միութեան կողմէ։ Կ'աշխատակցէր «Ցառագ»ին։*

Արաֆսի Մալաքեան, *Ցակոբ Մալաք – եանի այրին, որ առաւելաբար ծանօթ է Մարսէյլի հայութեան, ուր Մալաքեան ընտանիքը ունեցած է ազգ. բեղուն կեանք եւ եղած է գաղութի սիրուած դէմքե – րէն։ Բնիկ Ռոտոսթոյի, ազնիւ հոգիի տէր կին մը, որ իր հայեցի դաստիարա– կութիւնը ստացած էր Պոլիս, աւարտե – լով Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը։*

Ցասմիկ Քիւրքճէրեան, *ունեցած է դը– նահատելի գործունէութիւն մեր հանրա – յին կեանքին մէջ, վարելով ուսուցչական պաշտօններ Իսթ, Սէն – Շամոն, Մար – սէյլ...։ Վարած է Փարիզի Եկեղ. քոր – տուղարութիւնը եւ Հ. Բ. Ը. Մ. քոր – տուղարի պաշտօնը։ 1953–ին Ցասմիկ Քիւրքճէրեան կը հիմնէր Սօսի պարա– խումբը։*

× *Ֆրանսահայ մտաւորականութիւնը կորնչուց նաեւ վաւերական արժէք – ներ։*

Գեղամ Քէրէսթէճեան *ծանօթ մտաւո– րական, երաժշտագէտ եւ դրող։ Իր կա– րեւոր մասնակցութիւնը բերած է Փրան– սահայ մտաւորական կեանքին։*

Աւետիս Մեսրոպեան, *ուսուցիչ դրող, բայց մանաւանդ երաժիշտ։ Իր ծանօթ ե– րաժշտական գործերէն՝ «Ղարաբաղի Մե– լիքները», «Տէր Ոհնեակ», «Լուսընթագ», «Տարուան չորս եղանակները»։ 1980–ին, Երեւանի մէջ, ֆիլհարմոնիքը կը նուա – գէր իր Ա. աէնֆոնին։ 1977–ին, Փրանսե– րէն լոյս կ'ընծայէր պատերազմական իր յուշերը խորագրուած՝ «Ռոմանսս 784 – 5»։*

Գրիգոր Պետիկեան, *բազմավաստակ նկարիչ որ եզակի տաղանդ ունեցած է դիմանկարներ գծելու։*

Շահնազար Գարունի «Փարիզի տղոց» *սերունդէն, արուեստագէտ։ Վերջին – ներէն մէկը որ կեանք եւ չունչ տուած են եւ մանաւանդ ապրում տուած են Փա– րիզի նորակազմ գաղութին։*

× *Դաշնակցական ընտանիքը կրեց ծա– նրը կորուստներ։*

Գրիգոր Կիւլեան, *քիչերէն մէկը որոնք իրենց ազգին ու կուսակցութեան համար միտք, սիրտ, հոգի տուած են։ Ծորհրը – դանիշ սերունդի մը որ Սփիւռքի մէջ, իր ցերեկը դիշերին խառնելով ուրիշ սե – րունդներ պատրաստեց։ Ընկեր Գրիգոր Կիւլեանի վաստակը մեծ է Շաւիլի մէջ, ըլլայ կուսակցական, ըլլայ Կապոյտ – Ծաչի գպրոցին, ըլլայ նաեւ «Ցառագ»ին։*

Ստեփան Թիրեաբեան, *վերջալոյսի սե– րունդի անդամներէն մին եւս։ Նուիր– եալ Դաշնակցական որ բեղուն գործու – նէութիւն ունեցած է Գոթքինիայէն (Ցու – նաստան), Մարսէյլ, Լիոն եւ հուսկ Ալ– ֆորվիլ, ուր տիրական եւ յարգուած դէմքերէն մին էր։*

Գէորգ Քիւրէճեան, *վալանսի ազգ. կեանքի տիրական դէմքերէն։ Հ. Ց. Դաշ– նակցութեան Քրիստափոր կոմիտէի ան – դամ, իր գործօն մասնակցութիւնը բե – րած է Վալանսի Ազգ. Միութեան եւ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան։*

Սուրէն Մուրատեան, *Դաշնակցական եւ անդամ Հ. Մ. Ը. Մ.ի, պէյրութէն Փարիզ, տեսարան էր հանրային նուիր – եալ համեստ գործիչին։ Կենսական դեր ունի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզեան ճիւղի հիմնադրութեան մէջ։*

Դաշնակցական ընտանիքը կորնչուց նաեւ այլ համեստ, բայց հաւատաւոր ընկերներ՝ Գառնիկ Առաբեղեան (*Լիոն*), Կարապետ Յովսէփեան (*Լիոն*), Անդրա – նիկ Խաչատուրեան (*Ալֆորվիլ*), Կարօ Օհանեան (*Տէսին*), Վարդան Մուրատեան (*Մարսէյլ*), Խաչիկ Մխիթարեան (*Մար – սէյլ*)։

× *Յիշենք նաեւ մահերը՝*

Լեւոն Տօնիկեանի, *տիպարը հայրենա– սէր նուիրեալ Հայուն, Մշոյ աշխարհի հարազատ զաւակ։ Երկարամեայ նախա – գահ Տարօն – Տուրուբերանի Հայր. Միութեան։ Անդամ եղած է Հ. Ց. Դաշ – նակցութեան։*

Մուշեղ Պետրոսեանի, *ազնիւ հոգիի տէր, ազգասէր հայ մը, ծանօթ իր բա – րեգործութիւններով եկեղեցիին, բարեսի– րական եւ կրթական հաստատութիւն – ներուն։ Փարիզի գաղութի հին եւ նուիր– եալ դէմքերէն մէկը։*

Տիրան Խայիկեանի, *անարդ ոճիրի մը զոհ։ Միշտ իր մասնակցութիւնը բերած է Մարսէյլի Ազգ. կեանքին եւ կենսական դեր ունեցած է Ապրիլեան յուշարձանի կառուցման աշխատանքներուն։*

———×———

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Գրական, գեղարուեստական, մտաւո – րական քաղաքական մարզերուն մէջ վա– ւերական ներկայացուցիչները կորսը – ցուց հայ ժողովուրդը, 1981–ին, իր մայր հողին վրայ։

Դաւիթ Խանջեան, *գեկավար Հայաս – տանի Պետական Սէնֆոնիք նուագախումբ– բին 1973–էն ի վեր։ Հմուտ երաժիշտ, արժանացած գեկավարներու համամիու– թենական երրորդ մրցումի վկայականին։ Իր մասնագիտութիւնը կատարելագոր – ծած է Վիէննա։*

Ակադ. Հրաչեայ Բունիաթեան, *տնօ – րէն կենսաքիմիայի Հիմնարկին։ Մեծ ծա– ռայութիւններ ունեցած է գիտական եւ մանրավարժական մարզերուն մէջ։ Բը – ժիշկ, հմուտ կենսագան։ Եղած է Հայաս– տանի բնախօսներու, կենսաքիմիագէտ – ներու եւ գեղագաններու ընկերութեան նախագահ, մասնակցած է միջազգային համագումարներու եւ սիմպոզիումնե – րու։*

Փրոֆ. Հենրիկ Գաբրիէլեան, *նուիր – ուած է գիտական եւ մանկավարժական աշխատանքի, վարած է Երեւանի համալ– սարանի փիլիսոփայութեան ամպիոնը։ Ունի գիտական աշխատութիւնները, մե– նագրութիւններ, ձեռնարկներ ու յօդ – ուածներ։ Մեծ դեր ունեցած է Հայաս – տանի փիլիսոփայական մտքի զարգաց – ման մէջ։*

Սուրէն Այվազեան, *արձակագիր, իր գիրքէն «Անուաստ գորգը», լոյս տեսած պաքու մինչեւ իր մահը ունի բազմաթիւ հատորներ որոնցմէ երկուքը իրապէս կը հանդիսանան իր տաղանդին փայլատա – կումները «Ճակատագիրն Հայոց» եւ «Ա– ռաւօտ Լուսոյ» պատմական վէպերը։*

Նոր – Այր (Նորայր Ցարութիւնեան), *արձակագիր։ Տարիներ պաշտօնավարած է որպէս խմբագիր զանազան թերթերու մէջ։ Եղած է վարիչը Հայաստանի Գր – րողներու Միութեան Կիրովականի բա – ժանմունքին։ Գրած է, ի մէջ այլոց, «Անտառի երգը», «Լոյսեր», «Արամ»։*

Երջանիկ Առաբելեան, *բանաստեղծ, գրագէտ եւ թարգմանիչ – իր գործերէն՝ «Մաղիկներ», «Սիրտը», «Երգում է», «Արեւի ժպիտը»։*

Ակադ. Գուրգէն Սեւակ, *մասնագէտ լեզուագիտութեան տեսական հարցերու մշակման գործին մէջ։ Հռչակաւոր է իր «Հայոց Լեզուի Շարահիւսութիւն» դա– սագիրքը։ Մեծ արժէք կը ներկայացնեն «Ժամանակակից Հայոց Լեզուի Դասըն – թացքը», «Ժամանակակից Հայոց Լեզուի Համառօտ Պատմութիւն», «Մեսրոպ Մաշտոց» եւ այլ աշխատութիւններ։*

Փրոֆ. Եղոռ Ղազարեան, *անասնաբու– ծական, անասնաբուժական հիմնարկի պիւզանտեսութեան եւ բուսաբանու – թեան ամպիոնի վարիչ։ Գրած է աւելի քան 140 աշխատութիւններ։*

Գրիգոր Տէր Գրիգորեան, *թատերա – գիր, խմբագիր – Հայաստանի Գրողնե – րու Միութեան վարչութեան քարտուղար եւ «Գրական Թերթ»ի խմբագիր։*

Իր թատերախաղերէն՝ «Այս աստղերը մերն են», «Վերջին մեհեակները», «Գար– նան անձրեւ»։ Մեր գրականութեան մէջ զարգացուցած է երգիծական սեռը։

«Հուսգարիա Կրնա՞յ Օրինակ Ծառայել»

———o———

Այս խորագիրը, որ հարցումի ձեւին տակ կը ներկայանայ, կը կարօտի, ընդ – լայնումի։ Օրինակ որո՞ւ. – Իրմէ առա – ւել մեծ եւ բազմանդամ (Հունգարիա 11 միլիոն բնակչութիւն ունի) երկիրներու, ինչպէս Լեհաստան, Խորհ. Միութիւն։

Բազմաթիւ Հունգարներ այդպէս կը մտածեն։ Բայց կ'արտայայտուին, պայ– մաններու բերումով, չատ նուրբ կեր – պով։ Նախկին նախարար եւ ծանօթ տըն– տեսագէտ Ժ. Պոկնար դիտել կուտայ պարզ ճշմարտութիւն մը ըսելով, թէ իրենց անտեսական քաղաքականութեան մէջ ձախողած երկիրները պէտք է յան – դին եզրակացութեան։ Կ'աւելցնէ ըսե – լով. – որովհետեւ փոքր երկիրները չեն կրնար թելադրութիւններ կատարել մե – ծերուն։ Խօսքը հակնալի կը դառնայ, թէ որո՞ւ կ'ուղղուի, երբ այլ օրինակով մը կը ճշդէ.

– Անգլիա արտաքին քաղաքականու – թեան մէջ Միացեալ – Նահանգներէն ա – ռաւել հեռատես եւ իմաստուն է։ Դարե – րու փորձառութիւն ունի։ Այլ սակայն կը ձգէ, – կամ՝ այդ ապատորութիւնը կ'ու– զէ ձգել, – թէ առաջնորդողի դերը Մի– ացեալ – Նահանգներուն կը վիճակի։ Մեր կացութիւնը աւելի դժուար հակնալի է, որովհետեւ շրջապատուած ենք ծովով մը, որուն ընթացիկ տնտեսութիւնը նա – խանձելի պատկեր պարզելէ հեռու է։ Լե– հաստանը՝ օրինակ։

Այլազան անկիւններէ դիտած՝ Հուն – գարիա հազիւ թէ համապատասխար երկիր նկատուի։ Արդարեւ երկիր մըն է, ուր մարդիկ կ'արտայայտեն իրենց միտքերը, ուր օրուան իրական լուրերը կը ձայնա– փոուին եւ կը հեռատիպուին, ուր արեւ– մտեան քարիւղի ընկերութիւններ կը մրցակցին ինքնաշարժի վառելանիւթի հայթայթումին մէջ, ուր ուսեսեղէնը առատ է, ուր քաղաքական բնոյթի այ – լախոհ չարժումը տահմանափակ նկարա – գիր կը կրէ եւ ուր խաղարան մը (քաղի – նօ) բացուած է Փեշտայի պանդոկի մը մէջ։

Այս այսպէս ըլլալով հանդերձ, Հուն–

ՀԱՑԱՍՏԱՆԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՀԱԽԱՏ

ՎԻԿՏՕՐ ԲԱԼԱՑԵԱՆ

Երբ փականագործը կանգնեց միջանցքի ծայրում, Դանիէլեանը Աբարատին հար– ցըրեց.

– Այնտեղո՞վ անցաւ, բարձրացա՞ւ վեր։

– Այնտեղ աչքովս ընկաւ, մի պահ նը– կատեցի նրան, վեր գնաց, թէ վար, չը– պիտեմ։

– Լաւ, արի այստեղ,– փականագործին ձայն տուեց Դանիէլեանը, ապա ներս մտնելով, դիմեց դանձապահին։

– Հիմա կը փակեմ դուռը, աշխատէք յիշել, թէ մօտաւորապէս ե՞րբ թակեցին։

– Դանիէլեանը սեղմեց վայրկենաչափի կոճակը։ Միջանցքում բոլորը լուռ սպա– սում էին։ Դանիէլեանի հայեացքը սահեց Լուկաչ Գրիգորիչի ժպտացող շուրթերի վրայով ու կանգ առաւ փականագործի դէմքին։ Վերջինս մի ոտից յենուեց մի– սին, անթարթ նայեց Դանիէլեանի աչքե– րին։ Մի քիչ անց դանձապահը ձայն տը– ւեց ներսից։

– Ականջ դուռը,– Աբարատին կարպա– դըրեց Դանիէլեանը։ Աբարատը թակեց։

– Ո՞վ է,– լսուեց ներսից։

– Ես եմ, Աւօ, մի րոպէ բացիր,– ա– սաց Աբարատը։

Դուռը բացուեց։ Դանձապահի ճակատը քրտնել էր։

– Ձեւացրու թէ հարուածում ես։

Աբարատը բարձրացրեց ձեռքն ու դան– դաղ իջեցրեց դանձապահի դէմքին։

– Իսկ հիմա դուք ձեւացրէք, թէ ընկ– նում էք։

Դանձապահը պառկեց նախօրօք փռած շորի վրայ։ Փորձագէտները սկսեցին չա– փումները կատարել, յետոյ առանձին խորհրդակցեցին Դանիէլեանի հետ։ Բանն այն էր, որ դէպքի օրը դանձապահը ըն– կած էր եղել դռնից հեռու, դրեթէ անը– եական մի խորքում, իսկ հիմա «հարուածից» յետոյ ընկնում էր դռան մօտ։ Եւ որ կարեւորն է, Աբարատի հարուածն իջ – նում էր նրա դէմքին եւ ոչ թէ գլխին, որովհետեւ վերջինս Աւօյից հասակով շատ էր ցածր։

– Հապա փորձէք որեւէ գործիքով,– առաջարկեց Դանիէլեան ու նայեց փա – կանագործի կողմը,– այ ազայ, հլա կը– լուէզ մի դէսը տուր։

Դանիէլեանը վերցրեց պնդօզակի բա – նալին ու մեկնեց Աբարատին։

– Հապա մի փորձիր սրանով։

Աբարատը կրկնեց նոյն գործողութիւ– նը։ Պնդօզակի բռնելու ծայրը դանդաղ իջաւ դանձապահի ճակատին, գլխի վեր– քից ներքեւ։

– Չէ, բարեկամս, Աբարատը չի ձեզ հարուածել,– դանձապահին գլխեց Դա – նիէլեանը։

– Իսկ ես ասում եմ նա՛ է հարուածել, լ'ինչ է։

Դանձապահի ձեռքերը դողում էին, տեղ չէր գտնում թաքցնելու համար։

– Ընկեր մայոր, բարձրահասակ մի մարդ է եղել հարուածողը,– ասաց փոր– ձագէտներից մէկը։

– Փորձենք, այդ էլ կը փորձենք,– մեղմ արտասանեց Դանիէլեանը։

– Էլ ինչ փորձել, հերիք է, վատ եմ զգում, լինձ տուն ուղարկէք,– բողոքեց դանձապահը։

– Տեսնում եմ, տեսնում եմ, որ վատ էք զգում, կ'ուղարկենք, մի չտապէք,– ժպտաց Դանիէլեանը,– Սահակեան, մի բարձրահասակ մարդ գտիր։

Յետոյ Դանիէլեանը Աբարատին մի կողմ տարաւ։

– Մի բան չեմ հասկանում, ինչո՞ւ դու լինձ չասացիր, թէ ով է փականա – գործը։

– Ինչո՞ւ ի գուր տեղը կասկած առա– ջացնէի։

– Ուրեմն, կայարանի վէրէմ մասին էիր մտածում։

– Էլ ինչ, վէրէ, աղէն է՛լ էդպիսի գոր– ծերով չի զբաղւում։

– Ո՞րտեղից գիտես։

– Գիտեմ, զգում եմ, դա գժուար բան չէ լինձ համար։ Ի զուր էք նրան կաս – կածում։ Նա չէր կարող Աւօյին խփել։

– Ինչո՞ւ։

– Որովհետեւ նրա բարեկամն է։

– Սահակեան,– ձայն տուեց Դանիէլ – եանը,– էլ մի փնտռիր, ամենայարմարը վէրէն է։ Առաջ արի, վէրէ։

Փականագործը մօտեցաւ Դանիէլեանին։

– Իմ անունը Վլադիկ է, ընկեր մայոր։

– Գիտեմ, գիտեմ, որպէս հին ծանօթ– ներ, մտերմաբար գիմեցէք։

– Ի՞նչ էք ուզում։ – Վէրէի ոչ մի մկանը չէր շարժւում, հայեացքը խազաղ էր, բայց աչքերում ատելութիւն կար, կա – տաղութիւն։

– Ուզում եմ, որ մեզ օգնես։

Դանիէլեանը չորով փաթաթեց պնդո – զակի բանալին ու մեկնեց Վէրէին։

– Վերցրու եւ ներս մտիր։

– Ի՞նչ էք ուզում անել,– չորացած շուրթերը շարժեց դանձապահը։ Նրա ճերմակած դէմքին աւելի էին ընդգծ – ւում քրտինքի կաթիլները։

(Շար. 21)

գարնները կը զգուշանան չեփորահարում – ներէ: Գիտեն, թէ կրնան սաստի ենթարկուիլ «մեծ քեռի»ին կողմէ, իբրեւ ոչ ուղղափառներ: Աբեւելեան Պետութեան մը ներկայացուցիչը կ'ըսէ. – Երբ հայր մը արտակարգ ոճով կը դովէ իր զաւակը, միւսները կը ջղայնանան:

Քառասր 25 տարի առաջ իշխանութեան գլուխ կ'անցնի՝ խորհրդային հրատապ լուծում մը պահանջելու կարեւորութիւնները վերականգնելու, այլ մանաւանդ, ժողովուրդին համամասնութիւնը ապահովելու կարելիութիւնները սահմանափակ կը մնան: Բայց ճիշդ այս է, որ կը յաջողի: Հաւանաբար անոր համար, որ Համայնավար կուսակցութիւնը 1956-ի համաժողովրդական ապստամբութեան հետեւանքով երկրին ղեկը կը ձգէր պարտադրաբար: Բան մը, որ երբէք չէ պատահած այլ համայնավար երկրի մը մէջ: Քառասր կը սոխպուէր նկատի առնել ժողովուրդին պահանջները: Տնտեսութեան նոր թափ կուտար՝ ճկուն միջոցներով, 11 խորհրդականներու ակնկալութեամբ:

Այս չարժումին կը նպաստէ հունգար ժողովուրդին նկարագիրը: Ի տարբերութիւնը Լեհերուն, Հունգարացիները վի – պապաշտներ, կամ՝ ծանօթ բացատրու – թեամբ ռոմանթիկներ չեն, առնուազն՝ միշտ: Թէեւ կ'ունենան պոռթկումներ, ինչպէս 1848-ին եւ 1956-ին: Այլապէս կը մնան գործնապաշտ մարդիկ՝ վարժուած փոքր, այլ օգտակար գեր – Պետութիւնին – րու մէկէն տարաղնուած ժողովուրդի մը վիճակին մէջ: Երէկ՝ Աւստրիական եւ Օսմանեան կայսրութիւններուն մէկէն, այսօր Խորհրդային կայսրութեան եւ Աբեմուտքի մէկէն:

Պատմութիւնը կռանած է գիրենք:

Աւիկա նկատելի կը մնայ բազմաթիւ մարզերուն մէջ՝ անտեսութիւն թէ գիւ – զատնտեսութիւն: Օրինակ, գիւղատրն – տեսական կարգ մը արտադրութիւններ, ինչպէս բազեր, լոլիկներ եւ սալամներ ո՛չ միայն ներքին սպառումին պահանջ – ները կը բաւարարեն, այլեւ արտածումի միջոցներ կը դառնան:

Կան նաեւ ազգային այսպէս ըսած հը – պարտութեան տրամադրութիւնները: Ա – սոնց իւրայատուկ լեզուն՝ տարբեր սը – լաւերէնէն, ազգային հերոսը՝ Քոսութ, փոխադրակառքերը, որոնք տեղ կը գրա – ւեն Արեւելեան Եւրոպայի եւ Ինթուրիս – թի չրջագիծին մէջ:

Քառասր, գրեթէ 70 տարեկան, կը մեր – ժէ խօսիլ իր հրաժարականին կամ մահուան մասին:

Թերեւս անոր համար, որ Հունգարիա դեռ երկար ճամբայ ունի կտրելիք իր ոչ – ուղղափառ դիրքորոշումին մէջ:

– Քիչ խօսելով մեր ուղին կը գծենք, կ'ըսեն Հունգարները: Եւ կ'աւելցնեն՝ երբէք շատ ազմուկ հանենք, «քեռի»ն կրնայ զայրանալ եւ սաստել:

Լեհաստանը ցայտուն օրինակ է:

Թ. Ա. Ի.

ԱՅԺՄԷԱԿԱՆ

ԿԱՌՔ ՎԱՐՈՂԻՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Կառք վարելու քննութիւններուն, ան – կասկած թեկնածուները նախապէս ման – րակրկիտ քննուած են մասնագէտ բժիշկ – ներու կողմէ եւ ստացած՝ հարկ եղած յանձնարարութիւնները. այսուհանդերձ, անհրաժեշտ կը նկատենք ընդհանուր ա – ռողջապահական կարգ մը դիտելիքներ, կանխելու համար հիւանդութեան կամ արկածի պարագաները:

Գիշերուան քունը, օրինակի համար, նախքան մեկնումը, պէտք է տեւէ առնը – ւազն 7 – 8 ժամ եւ նախապէս պէտք է ալքոլ կամ քնարեր դեղեր չդործածել: Եթէ յառաջ եկած է երիկամային կամ լերդային խիթ մը, ստիպելով զօրաւոր մեղմացուցիչի մը անհրաժեշտութիւնը, աւելի լաւ է յետաձգել ճամբորդութիւ – նը, որովհետեւ լսողութիւնը, տեսողու – թիւնը եւ անդրադարձ չարժումները ան – հաւասարակշիռ վիճակ մը կ'առնեն, ինչ որ կը նպաստէ արկածներու: Յանձնարա – րելի չէ նաեւ ճամբայ ելլել, երբ ենթա – կան չերմային վիճակի մէջ է:

Ճամբորդութեանց ընթացքին անդա – նութիւնը պէտք է ըլլայ առանց չափա – զանցութիւններու, որպէսզի մարսողու – թիւնը կատարուի առաւելագոյն պայման – ներու մէջ եւ, իբրեւ հետեւանք, ապա – հովուի սրտանօթային եւ ջղային դրու – թեան լաւագոյն գործունէութիւն մը: Ամառը, ճամբու համար, պէտք չէ առ – նել մայոնէզ, սեր կամ հաւկիթ, ձուկ, ապուխտներ եւ այլ անդեղէններ, որոնք դիւրաւ կը խաթարուին: Անշուշտ, ալ – քոլով խմիչքները բացարձակապէս ար – դիլուած են կառքի վարորդին համար: Նման ըմպելիներու չափազանցումը թոյ – լատրելի չէ նաեւ ընկերացողներուն: Ճամբու ընթացքին խմել տունէն առնը – ւած ջուրը կամ ըմպել աղբիւրէ: Ձեռքե – րը իւղոտելու պարագային, պէտք չէ լը – ւալ վառեալանիւթով, որովհետեւ կը բորբոքէ մորթը, այլ մանաւանդ մաք – րիչներով, ջուրով, օճառով: Յատապե – լու համար վառելանիւթով թունաւորում – ներէ, մեքենայի խանգարումներու պա – հուն, բերանով չքաշել պահեստարանի խողովակէն վառելանիւթը:

Եթէ վարելու արտօնագիրը ստանալէ որոշ ժամանակ եառ է յայտ դայ լսողու – թեան, տեսողութեան որեւէ խանգարում, պէտք է անմիջապէս դիմել բժիշկին: Պէտք է դիտնալ թէ լսողութեան կամ տեսողութեան ամէնէն փոքր վատթարա – ցումը պատճառ է արկածներու:

Անոնք որոնք կը տառապին ալէրժիէ, ճամբու ընթացքին պէտք չէ դործածեն դեղեր, որոնք կրնան պատճառել թու – լացումներ կամ լսողութեան տկարա – ցում, սխալ գնահատում հեռաւորութիւն – ներու կամ անդրադարձ չարժումներու խանգարում:

Մեծ ուշադրութիւն կը յանձնարարուի չաքարախտաւորներու. ճամբայ ելլելէ առաջ առնուած հակաչաքարախտային դեղեր կրնան իփոկլիսէմիի վիճակներ պատճառել:

Երիկամունքի կամ լերդային ընդերա – քարերէ տառապող վարորդները պէտք է խուսափին խանգարուած ճամբաներէ, որովհետեւ ցնցումները կրնան չարժման մէջ դնել ընդերաքարերը, յառաջանալ ե – րիկամային կամ լերդային սուր ցաւեր:

Վերջին խորհուրդ մը. երբ ճամբու ըն – թացքին յողնութիւնը եւ մասնաւորա – բար քունը ի յայտ գան, կառքը պէտք է կեցնել, որքան ալ չտապ եւստիպողա – կան ըլլայ պարագան, իսկ վարորդը պէտք է հանգստանայ, նոյնիսկ քանի մը ժամ քնանայ, անշուշտ եթէ ճամբան ձիւնով չէ պատած:

Ա. Վ.

«Նոր Կեանք»

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՑԻՆ
ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԵԿՈՑԹ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւանի Կոմիտաս Երաժշտանոցին մէջ տեղի ունեցած է Հայաստանի երաժըշ – տական առաջին արուեստանոցի 60-ամ – եակին նուիրուած երեկոյթ մը, որու ըն – թացքին Երաժշտանոցին տեսուչը՝ Ղ. Սարեան, խօսած է արուեստանոցի ըս – տեղծման մէջ: Դիտել տուած է, թէ 1920-ական թուականներուն լուսաւորու – թեան ժողովրդական կոմիսարիատի հը – րաւէրով Թիֆլիսէն Երեւան եկած է Ռո – մանոս Մելիքեան, որ իր կնոջ՝ երգչուհի եւ դաշնակահարուհի Արտուս Բախալ – եանի հետ, ձեռնարկած է երաժշտական հաստատութեան ստեղծման: Արուեստա – նոցի առաջին ուսուցիչները դարձած են Աննա Մնացականեան, Իոսիֆ Մադաթ – եան, Լեւոն Միրզա – Ալադեան, Ալեք – սանդր Յակոբեան, Աւետ Գաբրիէլեան, Դաւիթ Սողոմոնեան, Անդրէյ Կոլեար – եակի, Եւգենիա Խանկալամեան, Վիլ – հելմ Շերլինգ: «Ռոմանոս Մելիքեանի դերը արուեստանոցի կազմակերպումին մէջ» նիւթին չուրջ դասախօսութիւն մը տուած է Կոմիտաս Երաժշտանոցի վրո – ֆէսէօր Մ. Յարութիւնեան: Երեկոյթի դեղարուեստական յայտագրին մասնակ – ցած են արուեստագէտներ, արուեստա – նոցի նախկին սաներ, Երաժշտանոցի դասախօսներ եւ ուսանողներ:

ՊԻՐՄԻՆԿԱՄԻ

Աւիգղիկաւի Եպիսկոպոս Մոնթէֆիօրէ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

—o—

Շաբաթ, Յունուար 16-էն մինչեւ ե – րեքշաբթի Յունուար 19-ը, Մխիթեան Շաբաթի ծիրէն ներս, մեծ ոգեւորութիւն ստեղծեց Պիրմինկամի Անկլիկան Եպիս – կոպոսի այցելութիւնը Լիոնի մէջ:

Ամէնուրեք կատարուեցան էքիմէնիք հանդիսաւոր արարողութիւններ եւ պաշ – տօնական ընդունելութիւններ, որոնց յա – ճախ ներկայ եղաւ Լիոնի Աթքեպիսկոպո – սը՝ Գերպ. Տէքուրթրէյն:

Այս առթիւ Մօնթէֆիօրէ Եպիսկոպոսը ունեցաւ բազմաթիւ հանդիպումներ տար – բեր – տարբեր համայնքներու հոգեւոր պատասխանատուներուն հետ հովուական հարցերու շուրջ: Քրիստոնէական դաս – տիարակութեան, աստուածաբանական աշխատանքի եւ եկեղեցականի պատ – րաստութեան խնդիրները կը կազմէին խօսակցութեանց առանցքը:

Այս բոլոր հանդիպումներուն հայ եւ – կեղեցին կը ներկայացնէր Լիոնի եւ Շըր – ջակայից հոգեւոր հովիւ՝ Տ. Նորվան Վրդ. Զաքարեան:

Երկուշաբթի կէսօրին յոյն եւ հայ հա – մայնքներու կողմէ ճաշ մը կը սարքուէր ի պատիւ Մօնթէֆիօրէ Եպիսկոպոսին:

Ցիշենք որ Լիոն եւ Պիրմինկամ զու – գորդ քաղաքներ են:

ԹԵՐԹԵԼՈՎ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

ԱՆԳԼԻԱՑԻԻ ՄԸ ՀՆԱՐԱՄՏՈՒԹԻՒՆԸ...

Թայմզ օրաթերթն է, որ հետեւեալ նը – կարագրութիւնը կատարած է: Գործա – զուրկ Ս. Լոնկբոթ, 32 տարեկան, այս չաբաթ 27 սեպտեմբերին էշ ստացած, որով – հետեւ բանտ չէ մտած հարկ նկատուած ժամանակին: Երկու չաբաթը անդամ մը դատարան կը ներկայանար դինով վի – ճակի մէջ: Երբեք դատաւորը միշտ ես – թէ օրուան բանտարկութիւն կը սահմա – նէր տուգանքը վճարած չըլլալուն հա – մար: Սակայն բանտէն արձակուած օրը 27 սեպտեմբերին կը ստանար բանտին վար – չութեան կողմէ: Ապահոված դրամով նո – րէն կը դինովնար եւ բանտ կը մտնէր: Մարդը յամենայն լրջութեամբ լրագրո – ղին բացատրած է իր «ազմավարութիւ – նը»: Միակ դաղտնիքն այն է, որ պէտք է դինովնալ չաբաթավերջին՝ վստահ ըլ – լալու համար թէ բանտէն կ'արձակուիս յաջորդ Շաբաթ օր (կարճ դատապար – տութիւններ կրողները ազատ կը ձգուին կիրակիէն առաջ): Աւելին, բանտին մէջ, կը կերակրեն եւ չաբթուան մըն ալ հան – գիստը կ'ապահովեն:

ՍՊԻՏԱԿ ՉԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ԿԱՊՈՑՏ ՅՈՒԼՈՒՆՔՈՎ ԳԼՈՒԽԸ

Տարեց պահակի խօսքերուն մէջ մանա – նաւղ աճապարանք մը կար: Աչքերուն մէջ կ'ըսես ժիր բռնած էր Սպիտակ Չիա – ւորի պատկերը: Ջրվէժի հովտէն վար իջնելը տեսած՝ ձայն տուած էր միւս պահակներուն: Այդ չրջանի պահակները երարու մօտ հաւաքուած՝ դիտեցին այն – պէս, որ կ'ըսես մութին մէջ գորշ ու ա – հաւոր ուրուական մը աւերակ բերդէ մը վար կ'իջնէր՝ աւերելու համար դիւղեր ու բանակներ:

Սկիմ պինպաշին նախ չհաւատաց: Թերեւս տեսիլք մըն էր եւ կամ առաս – պելուած զրոյց մը. մանաւանդ պահակ – ները այնպէս կը խօսէին, որ կ'ըսես ըս – պիտակ Չիաւորը երէնց երազներուն մէ – ջէն անցած ըլլար ուրուականի կերպա – րանքով ու հովի ձայնով:

Երազ չէր սակայն եւ ոչ ալ տեսիլք. պահակները երբ կը պատմէին, վրայ հա – սան նաեւ ուրիշ ձիաւորներ: Անոնք եւս հեռուէն, մօտէն տեսերկրեայ խուլ դո – փիւններու պէս լսած էին անցքը Սպիտակ Չիաւորին, որ տափաստանները տանող բլուրները կը յառաջանար:

Վերը, Ջրվէժի հովտի լերան վրայ Չէրչի Կիրոս, իր բարակ թեւերը խաչե – լութեան մը պէս բացած, պարտուած էր կարծես: Ո՞վ ըսաւ, ինչպէ՞ս, ինչպէ՞ս իմացաւ, որ վարը, վտանգի մէջ էր Չէյ – նապը:

Այդ դիշեր Կիրոս՝ հովտի լերան դիր – քերուն մէջ բռած՝ կը խօսէր, հազար ու մի բաներու մասին կը մտածէր: Գիտէր որ Մարտիկ պահ մը առանձնացած՝ կը քնանար ու երեք պահակներ կը հսկէին անոր, մանաւանդ Չէյնապի փախուստը իմանալէ յետոյ Մարտիկ դիշերները հան – դիստ քուն եղած չէր: Նիհարցեր էր մի քիչ, դէմքին վրայ կաղմուած փոքրիկ մօրուսը աւելի սիրունցեր էր ու դէմքին տուեր առաքելատիպ ու իմաստուն երե – ւոյթ մը:

Մարտիկը հանդիստ կ'ընէր այդ դի – շեր, մինչ Չէրչի Կիրոսի դլխին մէջ կը պայթէր թրքական ռազմանիւթերու պա – հեստատունը: Ան նոյնիսկ մարդ ղրկած էր Նաճար Արթինի տեւ:

Այդ օր, յորեկին, դրեթէ չատեր իմա – ցեր էին որ Թաթոս Ջրավան իջած էր Չէյնապը բերելու: Շատեր այդ դիշեր Չէյնապի ու Թաթոսի ճամբուն կը սպա – սէին: Է՞հ, ի՞նչ մեծ իրախճանքներով պիտի դիմաւորէին: Լերան ժողովուրդն ալ, չգիտես ո՞րտեղէն եւ ի՞նչպէս, իմա – շեր էր որ Չէյնապ այդ դիշեր լեռ պիտի բարձրանայ լուսնակին հետ, եօթ օր – ուան լուսնկի պէս նուրբ ու աղուոր: Լե – րան վրայ ժողովուրդը իր տուներու լաւա – գոյնը պիտի տուներ, եւ երեք քահանա – ներով Մարտիկն ու Չէյնապը պսակի կե – նային ամպերու վարդագոյն մշուշին ու երկնքին խառնուած լերան վրայ:

Լերան անցքերը բռնող դիրքերուն մէջ այդ դիշեր անհամբեր կը սպասէին որ Թաթոս իր ձիաւորներով փոքր բլուրնե – րուն վրայ երեւար: Աւելի քան չիսուն ձիաւորներ, երբ այդ կողմը իջան, տե – սան որ բլուրները բռնուած էին Թրքա – կան զօրքերով: Անտարակոյս, Թաթոս պիտի բռնուէր այդ բլուրներուն մէջ, ե – թէ բլուրներու ճամբան բռնէր: Այն նոյն ճամբան էր, ուրկէ վար իջած էր:

Շատեր վտանգի մտահոգութեան մէջ էին, երբ փոքր բլուրներու ուղղութեամբ տափաստաններու մէջէն հրացանաձգու – թիւններ լսեցին եւ յամառ կասկածնե – րու մէջ ինկան: Այդ կասկածը այնքա՞ն իրական դարձաւ, որ միջոցին մէջ վտան – գի տակ էր: Կիրոս իմացաւ այդ հեւքը, վախցաւ որ լերան ապառաժները պիտի պոռային յանկարծ ու պիտի արթնցնէին Մարտիկը:

– Չէ, չէ, Թաթոս վայրի կատուի մը պէս ճանկերուն վրայ ինկող մարդ է: Ան քառասուն ճամբաներ դիտէ լեռ ելլելու համար: Տափաստաններու էդ կռիւը քիւրտ փախստականներ հետապնդող պին – ուորներու կռիւ է: Էդ է, էդ, կը խօսէր Կիրոս գրեթէ ձեռքը ոտքը դող ելած, միայն թէ չիմանար Մարտիկը:

Այդ օր յորեկին, Մարտիկը, Թաթոսի մասին հարցուցած էր: Կիրոս խօսած էր որ ան հիմա Վարդանի դիրքերուն մէջ է:

(Շար. 487)

Այրի Տիկին Մարիամ Վերտոյեան, Տիկին Աշխէն Վերտոյեան եւ աղջիկը, Տէր եւ Տիկին Արման Զիչէքօղլու – Զիչէքեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սերժ Վերտոյեան եւ զաւակը, եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն՝ իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր եւ աղգականին՝

ՕՀԱՆՆԷՍ ՎԵՐՏՈՑԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 18–ին, 81 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի՝ այս երկուշաբթի, Յունուար 25, ժամը 10·30–ին, Փարիզի Ս· Յովհաննէս – Մկրտիչ Եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Լիվրի - Կարկանի գերեզ – մանատունը, ամփոփուելու համար ըն – տանեկան դամբարանը:

Մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի՝ ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Պ· Տը Կրէֆ եւ Տիկինը՝ ծնեալ Եւգինէ Եփրէմեան եւ իրենց զաւակը՝ Կիյօմ, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Եփրէմեան եւ զաւակները՝ Սեպուհ եւ Վիքի, ինչպէս նաեւ ողբացեալին քոյրերն ու եղբայրը, իրենց զաւակներով (Ամերիկա եւ Լիբա – նան) կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգըստեան պաշտօն կը կատարուի այս Կիրակի, Յունուար 24, Փարիզի Ս· Յովհ· – Մկրտիչ Եկեղեցին, իրենց հօր, մեծ – հօր, եղբօր, մօրեղբօր եւ հօրեղբօր՝

ԵՓՐԷՄ ԵՓՐԷՄԵԱՆԻ

(ծնած Տէօրթ – Եոլ, 1900)

մահուան (Ամերիկա) քառասունքին առ – թիւ:

Ի գիտութիւն՝ ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի
Ընթացիկ Ագդերու Սակագինը

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 10–ԷՆ Ի ՎԵՐ

Մահագդ	250 (294)
Հոգեհանգիստ	125 (147)
Շնորհակալիք	125 (147)
Հարսնիք, Նշանտուք	150 (176·40)
Ծնունդ	150 (176·40)

Բոլոր ագդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 17·6% Թ·Վ·Ա· (տե՛ս փակագիծի մէջ ընդհ· գումարը):

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԾՐԱՆՍԱՀԱՑ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Ցուշի եւ Ցարգանիի Ցերեկոյթ
Նուիրուած՝
ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆԻ
եւ
ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ
Կիրակի, Փետրուար 21–ին
Մանրամասնութիւնները յետագային:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԻԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՏՐԱԿԻՆԵԱՆ·– Տիկին Հաճեան 100 Ֆ·
ՌՈՄԱՆ·– Այրի Տիկին Զաթրեան 60 Ֆ·

ՏՕՆԱԾԱՌ

Սէն – Ժէռոմի Ս· Սահակ – Մեսրոպ Եկեղեցւոյ Թաղականութեան Հ· Բ· Ը· Միութեան Հովանաւորութիւնը վայելող հայկական երկօրեայ զպրոցին Տօնա – ծառը՝ Շաբաթ, Յունուար 23, ժամը 21–ին, Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Արուեստանոցներու, երգ եւ պար աշակերտներու կողմէ, ղեկավարու – թեամբ՝ ուսուցիչներ Տիկին Մայտա Կարապետեանի եւ Պ· Խաչիկ Ելմազեանի:

Նուէրներու բաշխում աշակերտներուն:

Կը հրաւիրուին ծնողքները եւ թաղե – ցիները, քաջալերելու համար մեր փոք – րիկները:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լիոն·– Տիկին Մարիամ Գալուստեան, կը փնտռէ իր հայրը՝ Դաւիթ Սարգիսի Իմիրզեան, ծնած՝ Թուրքիա, 1914–ին: Զինուոր զացած է Երեւանէն 1941–45ին: Ցետպատերազմեան զինք տեսնողներէն եղած են Փարիզ: Լուր ունեցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել իր աղջկան·–

MARIAM KALUSTIAN
46, Rue de la Thibaudière - 69007 LYON
Tél.: (7) 869. 15. 36

LE COMITE DE L'UGAB — VALENCE
Organise
son LOTO annuel
Le Samedi, 30 Janvier, à 20H.30
en la Salle Yervant Hussisian
6, Rue Faventines — Valence

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՁԱԾ
«ՄԷՐԻՏԻԷՆ»ի Սրահներուն մէջ
BAL ANNUEL
des Anciens du Lycée Guetronagan

Le Samedi, 23 Janvier, de 20 H. 30 à l'aube
Dans les Salons de l'Hôtel «MERIDIEN»81, Bd. Gouvion St. Cyr — 75017 PARIS
Animé par:
* ARMENIAN - SUNSHINE, dirigé par ROBERT PAPAZIAN
* PAUL TOSCANO, violoniste, et son Ensemble du Cabaret RASPOUTINE
et
LIZ SARIAN
Accompagnée par son Orchestre
SURPRISES — COTILLONS
ՆՈՅՆ ՕՐԸ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻ
RENAULT 5 - GTL
ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ
Réservation, téléphoner à:
DJEZVEDJIAN (Berluc) 236. 54.48 (poste 15) — AZNAVUR(Maran) 535. 85. 26
MARTEN YORGANTZ 326. 20. 68
Tenue de Soirée Souhaitée — ENTREE (Dîner compris) 300 F.

Նոր Կտակարան

Արեւելահայ աշխարհաբարով
եւ
Մեսրոպեան
մաքուր ուղղագրութեամբ
էջմիածնի հրատարակութիւն
Գին՝ 30 Ֆ·
Թղթատարի ծախքով՝ 40 Ֆ·
Ստանալու համար դիմել·–
Pasteur Arthur HELVADJIAN
Le Sphinx Bat. A I,
La Maurelle - 13013 MARSEILLE
Tél.: (91) 66. 07. 05

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ — ԺՈՂՈՎ

Կապոյտ Խաչի Սէն – Ժէռոմի մասնաճիւղը, կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիներն ու համակիրները ընդհ· ժողովի, Կիրակի, Յունուար 24, կէսօրէ ետք ժամը 15–ին, Սէն - Ժէռոմի Եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

Օրակարգ·– Տեղեկատուութիւն գործունէութեան եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԾՐԱՆՍԱՀԱՑ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Շրջ· վարչութիւնը, միջ-մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Ուրբաթ, Յունուար 29, ժամը 20·45–ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը·– 17, Ռիւ Պլէօ: Կարեւոր օրակարգ:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Շաւիլի մասնաճիւղը, ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Երեքշաբթի, Յունուար 26, ժամը 21–ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆր· Կապոյտ Խաչի Շրջ· վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է 200 Ֆ· Պ· Մխաք Տէրտէրեանէ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզահայ Տիկնանց Միութեան Որբերու Օգն· Մարմինը, չնորհակալու – թեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները·– Զգօն Պարթեւեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի·– Տիկին Լօրիս Կարապետեան, Պօշնաքեան եւ Սիմոնեան ընտ· 1·000, Տէր եւ Տիկին Արա Մինասեան 300, Տէր եւ Տիկին Ակլականեան 200, Տիկիններ՝ Գէորգեան, Մատաթ, Ալեքսանեան, Կիւլպէնկեան, Սապակ, Սայեան, Պիւռթէ, Խուպէսէրեան, Զարքճեան 100–ական Ֆ·:

×

Կապոյտ Խաչի Լիոնի վարչութիւնը, չնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Վարուժան Սարգիսեանէ 500 Ֆ· իրենց մօր՝ Տիկին Սարգիսեանի ապա – քինման առթիւ:

Ինչպէս նաեւ· - ընկ· Շ· Փողարեանէ 100, ընկ· Մարի Կէնճեանէ, Պ· Պօտան – ենէ 50–ական Ֆ· Հրանդ Թադէոսեանի մահուան առթիւ:

RESTAURANT ՀԱՑԱՏՈՒՆ
EREVAN ԵՐԵՒԱՆ

Իր աւանդական ճաշացուցակով եւ սովորական հաճելի մթնոլորտով՝ կը սպասարկէ Ձեզի:

RESTAURANT EREVAN
26, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS
TÉL. 770. 85. 81

ՈՒՐԲԱԹ եւ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐԸ՝
ՎԻԳԷՆ
Ընկերակցութեամբ՝ ՍԻՄՈՆԻ
ժամը 21·30-էն սկսեալ կը ներկայանայ իր հայկ· ժողովրդական երգերով, զուարթացնելով ձեր երեկոյթը:
Fermé le Mardi — Փակ է երեքշաբթի

TRAITEUR EREVAN
29, RUE BERGÈRE – 75009 PARIS
TÉL.: 523. 44. 73

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցին, չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, փոխան ծաղկեպսակի, փոքրիկն Անի Աշըգի թաղման առթիւ·– Տէր եւ Տիկին Բաղարատ Աշըգ Սահակ – Մեսրոպ Երգէ·ին 500, Տիկին Պէաթրիս Շահնուր Սահակ – Մեսրոպ Երգէ·ին 200, Սարգիսեան ընտ· Պոլսոյ պաղթականաց 200, Տէր եւ Տիկին Մ· Եավէր ե·պ· 100, Պոլսոյ պաղթականաց 100, Տէր եւ Տիկին Ց· Թաչճեան Պոլսոյ պաղթականաց 100, Սահակ – Մեսրոպ Երգէ·ը 100 ե·պ·, Պ· Վ· Մալճեան Սահակ – Մեսրոպ Երգէ·ին 150, Տէր եւ Տիկին Ն· Կիւզէլ ե·պ· 100, Սահակ – Մեսրոպ Երգէ·ին 100, Տէր եւ Տիկին Ա· Գարակէօզեան, Տէր եւ Տիկին Մ· Խաչկէնտէրեան, Տէր եւ Տիկին Լ· Էքէր, Տէր եւ Տիկին Հ· Խտէն, Տէր եւ Տիկին Տ· Պէճեան, Տէր եւ Տիկին Ց· Մերամէթճի, Տէր եւ Տիկին Մ· Իշճի, Տէր եւ Տիկին Ա· Խաչէնտէրօղլու, Տէր եւ Տիկին Ա· Պապայեան, Պ· Ա· Ալճարեան, Գ· Թուրաչ, Տէր եւ Տիկին Ս· Տուրսուն Սահակ – Մեսրոպ Երգէ·ին 100–ական, Տէր եւ Տիկին Ժ· Զիլինկիր, Տէր եւ Տիկին Մ· Կարապետեան Սահակ–Մեսրոպ Երգէ·ին 50–ական Ֆ·:

(Շար·)

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՁԵՐ ԳՈՐԾԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՐՍԱՆԵԿԱՆ ՀՐԱՒԷՐ, ԹՈՒԻՑԻԿ, ՏՈՄՍ ԿԱՄ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԶԱՆԱԶԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ (ՀԱՇՈՒԵՑՈՑՑ, ՆԱՄԱԿԻ ԹՈՒՂԹ, ՊԱՇԱՐԱՆ, ԵԻԱՅԼՆ)

FAIRE-PART DE MARIAGE, BILLETS, PROSPECTUS, DIVERS TRAVAUX DE VILLE (TÊTE-DE-LETTRE, FACTURES, ENVELOPPES, ETC.)

«ՅԱՌԱՋ — HARATCH»
83, RUE D'HAUTEVILLE - 75010 PARIS

LES APRES-MIDI, DE 14 à 18 h. 30 SAUF SAMEDI ET DIMANCHE

ԴԻՄԵԼ ԱՄԷՆ ՕՐ, ԺԱՄԸ 14.00 - 18.30 ԲԱՑԻ ՇԱԲԱԹ ԵՒ ԿԻՐԱԿԻ

Թնամոտած աշխատանք — Travail soigné

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
23-24
SAMEDI-DIMANCHE
23-24 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԿԱԶ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Գրացուա : Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ : 180 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 400 Ֆ. - Հատը : 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.089 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.089

ՄԱՔՍ ԳԻԼԻՆՃԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՅԵՐՈՒ ԶԱՆԳՈՒԱԾԱՅԻՆ ՅՈՅՑ ԷՔՍ – ԱՆ – ՓՐՈՎԱՆՍ

«ՀԱՅ ԴԱՏԻՆ ՀԱՄԱՐ»

ԿԸ ԽՈՐԱԳՐԷՐ ՖԻԿԱՌՕ ՈՒՐԲԱԹ ԱՌՏՈՒ

Ուրբաթ վաղ առաւօտեան, 6-ին իսկ, Ֆրանս – Էնթէռ լայն տեղ կուտար լու – րերու բ ա ժ ն ի ն մէջ, Հրայր – Մաքս Գիլինճեանի դատավարութեան, որ կը բացուէր նոյն առաւօտը: Կը յիշէր այս առթիւ թէ ի՞նչ պայմաններու մէջ, Մարսէյլ, կը ձերբակալուէր Հրայր – Մաքս Գիլինճեան, զուիցերական արդարու – թեան յուշմունքին վրայ, բայց Ֆրանսա չի յանձներ իր քաղաքացիները եւ որով – հետեւ Գիլինճեան Ֆրանսայի է, կը մեր – ժուէր զուիցերական դիմումը: Ամբաս – տանութիւնը ծանօթ է՝ մահափորձ Պեռնի թուրք դեսպանին դէմ: Ֆիկառօ կ'ըսէ թէ Գիլինճեան դէպքերը ուրանալով հան – դերձ, համակամ է հայ դատի պաշտ – պան չարժումներուն, որոնք զօրակոչի ենթարկուած են այս դատին առթիւ, որ առաջինն է (Ֆրանսայի մէջ, անշուշտ), 1915-ի ցեղասպանութենէն ծնած թուրք – հայկական հրատապ հակառակութեան: Թերթը, ապա, կ'անդրադառնայ Գիլին – ճեանի, հայկ. ահաբեկչական կազմա – կերպութեանց («ցեղասպանութեան ար – ղարադատներ», ԱՍԱԼԱ, Օրլի) որոնք ստանձնած են 1975–ին ի վեր չարք մը արարքներ: 1980, Փետրուար 6-ին, Պեռնի թուրք դեսպանը, կ'ըսէ, կառքին եռելը տեղաւորուած ատենն է, Թիկնա – պահը վարորդին քովը նստած ըլլալով, որ հինգ գնդակ պարպուած է իր վրայ երկու անձերու կողմէ: Թուրք դեսպանը յօնքէն վիրաւորուած է: Զորս օր ետք, Մաքս Գիլինճեան, որ իր անունով, ահա – բեկչական արարքին ծառայող կառք մը վարձած էր, կը ձերբակալուէր Մար – սէյլ, երկրորդ անձը չէր գտնուեր: Ամ – բաստանեալը, կ'եզրակացնէ Ֆիկառօ, կ'ուրանայ իր մասնակցութիւնը, պնդե – լով թէ այդ օրը կառքը բարեկամներու փոխ տուած էր, հակառակ անոր որ ո – րոշ ականատեսներ, որոնցմէ միայն մէկը կարելի եղած է դէմ դիմաց հանել Գի – լինճեանի հետ, քիչ թէ շատ ճանչցած են զինքը:

×

Հինգշաբթի երեկոյն, Փարիզի մէջ ցոյց մը տեղի կ'ունենար ի նպաստ Գիլինճեա – նի եւ թրք. հիւպատոսարանը գրաւող չորս հայ երիտասարդներուն, որոնք Ֆլէօրի – Մերոժիսի բանտն են:

×

«ԱՍԱԼԱ»ն հրաւիրած է իր կողմնա – կիցները, որ դադրեցնեն իրենց «զինուո – րական գործողութիւնները» զուիցեր – կան հաստատութեանց դէմ: Այս «առժամ – եայ հրադադարը» նպատակ ունի, ըստ Հ. Գ. Բ.ին վերջնական լուծումի մը յանգիլ Մարտիրոս Ժամկոչեանի հար – ցին: Ճունուար 16–էն 17–ի գիշերը, կարդ մը ահաբեկչական արարքներ կատարուած էին, որոնց տէր եղած էր՝ «Զուիցերիա 15» (յիշենք որ Մ. Ժամկոչեան 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ): Երկու զօրաւոր պայթումներ տեղի ու – նեցած էին, իրարանցում առեղծելով Հին – Քաղաքը: Առաջինը կէս գիշերին, 11 ու վեռէն հնութեանց կարապետեան խանութին առջեւ, ուր կառք մը պայ – թած է եւ կրակ առած է: Երեք վայր – կեան եռք ալ ուրիշ պայթում մը տեղի ունեցած է Օպսերվաթուառի վարը գըտ – նուող փառքինկը: Նախապէս ալ, Նիոնի մէջ է (Ճունուար 13–ին), որ լուցկիի գործատունի մը դէմ կատարուած է ա – հաբեկչական արարքը: Արարքին տէր ե – ղած էր անանուն մը, որ ըսած է թէ կը խօսի յանուն Զուիցերիա հաստատուած հայկ. խումբի մը՝ Զուիցերիա 15, չհշ – տելով թէ այդ արարքը վերջին ազդա – րարութիւնն էր, որ կը տրուէր Զուի – ցերիոյ ծայրեզ միջոցներու դիմելէ առաջ: Այս առթիւ, Ժամկոչեանի փաս – տաբաններէն մէկը՝ Ժ. Պընուա, ռոմանտ ձայնասփիւռէն իր զարմանքը յայտնած է, քանի բեկանիչ Ատեանի դիմումը ըն – թացքի մէջ է եւ աւելցուցած է. – «Կը ըղ – ղըռիչ արարք մըն է սահմանուած՝ Զուի – ցերացիները զէշ տրամադրելու Հայերու նկատմամբ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

«ԱՌԱՆՑ ՍԱՀՄԱՆԱԳԼՈՒԽԻ ԲԺԻՇԿ»–ներու երկու անդամ, որոնք բանտարկը – ւած էին Թուրքիա ազատ արձակուեցան վերջապէս եւ Հինգշաբթի օր Ռուասի հասան: Ծանօթ է որ Տօքթ. Տըվինօ եւ Օր. Լանթեռնիէ ձերբակալուած էին 1981 Ապրիլ 12–ին երբ իրանեան Քիւրտիստան կ'երթային:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ պաղտնի սպասարկու – թեանց (Ք. Կ. Պ.) թիւ 2–ը՝ Սէմիոն Զվիկուն մեռած է 64 տարեկանին: Մոե – բիմը կը նկատուէր Լ. Բրեժնեւի:

ՎԱՏԻԿԱՆ մամուլի հաղորդագրու – թեամբ մը կը հասկնէ թէ պէտք չէ Պապին ըսել տալ ինչ որ չէ ըսած: Աւելի ակնարկութիւն մըն է Ռեկընի յայտա – րարութեանց ըստ որոնց Ցովհ. Պօղոս Բ. հաւանութիւնը տուած էր ամերիկեան միջոցառումներուն Լեհաստանի նկատ – մամբ: Միւս կողմէ Լեհաստանի եպիս – կոպոսները քաղաքական պատերազմի մը վտանգ կը տեսնեն: 18 եկեղեցիներու մէջ կարդացուած հովուական թուղթին չեշտը բաւական մտահոգիչ է. – «Կը յայ – տարարենք որ իրաւունքի, ազատութեան դէմ եղած արարքները, բողոքի շար – ժումներու, ըմբոստութեան եւ քաղա – քացիական պատերազմի կը տանին»:

«ԼԻՄՆԸՍԹի ԻՆԹԷՐՆԻՇԸՆԼ»ի համա – ձայն, զինուորական պետական հարուա – ծէն ի վեր Թուրքիոյ բանտերը 70 հոգի մեռած են, չարչարանքի հետեւանքով: Կազմակերպութիւնը կը չեշտէ թէ ման – րամասն տեղեկագիրներ ստացած է վայ – րագ խոշտանգումներու, էլեկտրական ցնցումներու, սեռային չահագործում – ներու եւ այլ չարչարանքի վայրագ տե – սակի ձեւերուն մասին:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԱԿԱԴԵՄԻԱՑի անդամ ընտրուեցաւ, Ռընէ Քլէրի աթոռին՝ Փիէր Մուանս, որ վերջերս Օռիօվիլիէ – լի յանձնախումբին նախագահ ընտրուե – ցաւ: Պետական պաշտօնեայ բայց նաեւ գրող, 1979–ին կ'արժանանար Ֆեմինա մրցանակին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՆԱՆՈՒՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ

– Կաղանդի թիւին համար պրուֆիւն մը պիտի ուզեմ:

– Ծնունդի թիւին համար բանաստեղ – ծուֆիւն մը գրէ:

– Գրական թիւին համար պատմուֆիւն մը պէտք է ուղարկես:

Հայ թերթերու խմբագիրներուն ձայնն է, որ այսպէս կը հրահանգէ, կը խնդրէ, նոյնիսկ կը պաղատի հայ գրողներու ու բանաստեղծներու հասցէին: Եւ ասիկա, ոչ միայն բացառիկ օրերու եւ բացառիկ թիւերու պարագային, այլ գրեթէ միշտ, ամէն ամիս, ամէն շաբաթ, նոյնիսկ ե – րեմն ամէն օր:

×

Ով գիտէ մեր գրականութեան պատ – մութեան քանի էջերը գոյութիւն չէին ունենար, եթէ հոսկէ ու հոնկէ ձայն բարձրացուցած չըլլային հար թերթերու խմբագիրները, որոնք իրենց ծանօթ բոլոր գրողներն ու բանաստեղծները մղած են ու կը մղեն ստեղծագործելու, գրելու, աշխատակցելու: Ընթերցողներու բացա – կայութեան եւ գրողներու բացակայու – թեան միջեւ տարօրինակ ներկայութիւն մը եղած են այդ խմբագիրները: Անոնք մէկ կողմէ գրողները հրաւիրած են գրող մնալու, ստեղծագործելու, գրականու – թեան պատմութեան մէջ տեղ գրաւելու, եւ միւս կողմէ ալ տաղնապած են ըն – թերցող դառնելու, ընթերցող ստեղծելու համար...:

Մեր գրագէտները, հազուագիւտ բա – ցառութիւններով, քիչ արտադրած են ընդհանրապէս: Հասկնալի է. գիրն ու գրականութիւնը հասութաբեր չեն եղած քնաւ: Գրագէտը գրեթէ միշտ ունեցած է քովընտի զբաղում մը, որ առած է իր ժամանակին ու մտածումներուն մեծ մասը:

Գրական արտադրութեան այդ սակա – ւութեան փոխարէն, գրական պահանջը միշտ բարձր եղած է, պահանջ մը՝ յա – ճախ առանց նիւթական խոստումի, եր – բեմն ալ խեղճ վճարումներով: Գրել, տակաւին մելանը չչորցած ուղարկել, ուղարկել մինչեւ ամէնէն հեռաւոր ափե – րը, յետոյ գրել ուրիշ մը, ուրիշ մը, ուրիշ մը: Ի՞նչպէս հանիլ, ի՞նչպէս գո – հացում պատճառել խմբագիրներու, ո – րոնք նամակի վրայ նամակ կը գրեն աչ – խատակցութիւն խնդրելու համար: Ահա կեանքի պայման մը, որ հասարակաց էր անցեալի մեր բոլոր հեղինակներուն մօտ:

×

Կարդանք Արշակ Զօպանեանի մէկ նա – մակը, Փարիզէն, 1935 Թուակիր, ուղղը – ւած Բենիամին Նուրիկեանին, Նիւ – Եորք.

«Սիրելի Պր. Նուրիկեան,

Ստացած եմ ձեր երկու նամակները: Ձեր ընկերներն ու Դուք շատ լաւ գաղա – փար ունեցած էք Նոր – Գիրը ամսաթեր – թի մը ձեւով հրատարակել որոշելով: Լիակատար յաջողութիւն կը մաղթեմ: Բաշալեանին ու Կամսարականին վրայ յոյս մի՛ դնէք: Կը խօսիմ իրենց, բայց գիտեմ որ ապարդիւն պիտի մնայ: Ապա – գայ–ին համար, իսկ, որ իրենց քթին տակ կ'երեւայ, յօդուած կ'ուզեմ եւ ո – չինչ չեն տար: Աճեմիտին յօդուած չեն պըրեր, ինչո՞ւ կ'ուզէք որ մինչեւ Նիւ – Եորք յօդուած պրկեն»:

Քանի մը տող վարը կ'աւելցնէ.

«Ինձմէ ալ շատ բան մի սպասէք, ո – րովհետեւ արդէն շատ ծանրաբեռնուած եմ: Տեսէք, Կոչնակը անդադար յօդուած կ'ուզէ ինձմէ, եւ վճարումով, ու չեմ կրնար կոր տուած խոստումներս կատա – րել: Ուժերս հազիւ կը բաւեն Աճեմիտի եւ այլ աշխատանքներու»:

Նոր – Գիր, Ապագայ, Անահիտ, Կոչ – նակ, ահաւասիկ անուններ՝ չորս տող – նոց նամակի մը մէջ, անուններ՝ թեր – թերու, որոնց խմբագիրները յօդուած կը մուրան եւ որոնց դիմաց յօդուածագիր – ներ կը զգան որ ուժ չունին հանե – լու:

Մեր գրականութեան մէջ ինչ որ ըս – տեղծուած է, մեծ մասամբ ստեղծուած է «գրէ – չեմ կրնար – անպայման գրէ»ի այս անվերջանալի երկխօսութեան ծիրին մէջ: Ինչ ինչ գլուխ – գործոցներու տակ յաւերժացած ստորագրութիւններ, իրենց շուքին տակ կը պահեն անտեսանելի քանի մը անուններ, որոնք աշխատակցութիւն մուրացող նուիրեալ խմբագիրներու կը պատկանին: Այդ անուններուն տէրերը միայն քանի մը գրականագէտներու ծա – նօթ են եւ ինկած են անանուն գինուորնե – րու նման, առանց ունենալու իրենց յաղ – թանակի կամարը:

Մեր գրականութեան սիրահար անձեր, այսօր, երբ կը թղթատեն ու կ'ըմբռնչեն – նեն մեր գրականութեան պատմութեան հատընտիրը, լաւ կ'ըլլեն եթէ իրենց միտ – քէն մոմ մըն ալ վառեն ի յիշատակ բո – լոր այն խմբագիրներուն, որոնք յամառօ – րէն պահանջեցին ու սպառեցան՝ ուրիշ – ները ապրեցնելու համար:

Ռ. Հ.

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 12-15)

ԳԱՐԻ ԿԱՍՊԱՐՈՎ
ՃԱՏՐԱԿԻ
ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԱՀՈՑԵԱՆ

Ֆրունզէ տեղիունեցած ճատրակի հա – մամիութենական ախոյենութեան մրցա – շարքին՝ 17–ամեայ Գարի Կասպարով, նուաճած է Խորհ. Միութեան ախոյեանի իր անդրանիկ ոսկէ մետալը, առաջին – երկրորդ տեղերը բաժնելով անցեալ տարուան ախոյեան Լեւ Պախթիի հետ: Գարի Կասպարով վեց տարեկանին սկը – սած է ճատրակ խաղալ սորվիլ, տասը տարեկանին դարձած է Բաքուի բաժա – կակիր. նոյն տարին Վիլնիւս տեղի ունե – ցած համամիութենական երիտասարդա – կան խաղերուն ախոյեան հանդիսացած է: Տասներկու տարեկանին կասպարով դար – ձած է Խորհ. Միութեան պատանիներու ախոյեան, տարի մը ետք պահած է իր տիտղոսը: 14 տարեկանին արժանացած է վարպետ կոչումին՝ Մինսկի մէջ: 1978ին ան առաջին անգամ հանդէս գալով չա – փահասներու Խորհ. Միութեան ընտրա – կան մրցաշարքին, շահած է բարձրադոյն լիկայէ միակ ուղեգիրը: Այնուհետեւ ա – խոյենութեան մէջ 9-րդ տեղը գրաւելով իրաւունք ստացած է տարի մը ետք դարձեալ մասնակցելու խորհրդային ա – մէնէն զօրաւոր խաղացողներու մրցա – շարքին: Այս անգամ Գարի Կասպարով բաժնած է 3–րդ եւ 4–րդ տեղերը միջազ – գային կրոսմայսթր Եուրի Բալաշովի հետ եւ արժանացած պրոնզէ մետալի: Ճակատի մասնագէտներէն շատեր կաս – պարովը կը նկատեն աշխարհի ախոյենու – թեան յաջորդ մրցաշարքի մասնակից, իսկ կրոսմայսթր Վլադիմիր Բագիրով Լատվիոյ «Շախս» հանդիսին մէջ գրած է, թէ Կասպարով ունի բոլոր տուեալ – ները աշխարհի ախոյեան դառնալու հա – մար:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏՆԵՐԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՆԻՍՏՐՆԵՐԻ ՍՈՎԵՏԻ ՕՐԳԱՆ

ՀՈՎՎ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԱՇԽԱՏԱՎՈՐ ԳՅՈՒՂԱՑԻՆԵՐԻ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ՕՐԳԱՆ

ՀԻՄՆՎԱԾ Է ՄԱՅԻՍԻ 1-Ի ՀՈՎՎ ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐՄԱՆ ԱՌԹԻՎ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՎՈՒՄ Է ՕՐԱԿԱՆ

ՀՈՎՎ-ի ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԿՈԼԵԿՏԻՎԻ ԵՎ ՀՈՎՎ-ի ՊԱՏԳԱՄԱՎՈՐ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՀԱՎԱՔԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ

ՀԱՍՑԵ

Հասցե՝ Երևան, Մաշտոցի պող., 26

Հեռ. 52-68-11, 52-68-12

Ինդեքս 70

Ջրհեղեղ

Ամառ է, ինչ ես եկել ես ու տեղ ես գտել ինձ մոտ: Ես ինձ, Վասիլիև ձեր բարեմտի է, Մոսկվայի մոտ ծնված եմ: Հայրս ինձ ուղարկեց Ռուսաստան, որ ես ռուսերեն սովորեմ: Հիմա ես ռուսերեն գրում եմ ավելի լավ, քան հայերեն, մտքերս ռուսերեն եմ ձևակերպում:

– Ցնծում եմ ձեր հաջողության համար:

– Ներողություն, ինչպե՞ս ասաք:

– Ցնծում եմ ձեր հաջողության համար: Ես ուզում էի ասել, որ ուրախ եմ ձեզ համար:

– Ա՛, ուրախ եք: Ես էլ ուրախ եմ: Ես ուզում էի ասել, որ ես ուրախ եմ: Ես ուրախ եմ, որ ես ուրախ եմ: Ես ուրախ եմ, որ

ՅԱՍՄԱԾ ԿՈՏՎԱԾՈ

= ՀԱՅԱՍՏԱՆ =

ՎԱՂԱՐԿՈՒՄ ՀՐԱՊԱՐԱԿՎԵՑ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՐ ՖԻԼՄԸ

Վաղարշապատի կինոթատրոնում հրապարակվեց հայկական նոր ֆիլմը՝ «Ամենից առաջ մարդ»։ Ֆիլմի սցենարի հեղինակն է Ռուբեն Գալչյանը, ռեժիսորը՝ Ռաֆայել Ղազարյանը։ Ֆիլմի գլխավոր դերերում հանդես են եկել Ռուբեն Գալչյանը, Ռաֆայել Ղազարյանը, Ռուբեն Ղազարյանը, Ռուբեն Ավետիս

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Պօյաճեան (Պօ–ման), Զապէլ Պետիկեան հոգեհանգըստեան – եան առթիւ կը նուիրեն՝ 100 Ֆ. «Ծա – ռաջ»ի բարգաւաճման:

Նոր Կտակարան

Աշխարհաբար Թարգմանութիւն

Հեղինակ՝ ՄԵՍՐՈՊ ՎՐԴ. ՃՈՒՐԵԱՆ
Միաբան Ջմմառու

760 էջ ընտիր տպագրութիւն
Պէյրութ, 1981

Գին՝ Թղթակազմ՝ 40 Ֆ.
Լաքակազմ՝ 70 Ֆ.

Թղթատարի ծախք՝ յաւելեալ 10 Ֆ.

Դիմել՝
— *P. A. TUTUNDJIAN;*
PAROISSE ARMENIENNE
CATHOLIQUE
6 ter, Rue Charlot — 75003 Paris

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը, Ամա–նորի առթիւ առացած է Պ. Սուրէն Ա–լեքսանեանէ 1.000 Ֆ., եւ զանազան դիր–քեր իր զրադարանին համար:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՊՕՄՈՆ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԱՏԱՐԱԳ

ԵՒ Ա. ՏԱՐԵԴԱՐՁ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԵՐԳԶԱԽՈՒՄԲԻՆ

Տնօրէն Խորհուրդս կը հրաւիրէ մերազն ժողովուրդը, Պօմոնի նորակազմ Ս. Գը–րիգոր Լուսաւորիչ Երգչախումբի անդը–րանիկ Պատարագին եւ Ա. տարեդարձին առթիւ կազմակերպուած հոգեւոր եւ աչ–խարհիկ հանդիսութիւններուն՝ Ցունուար 31, կիրակի, ժամը 9·30-ին, Պօմոնի Ե–կեղեցւոյ եւ անոր կից սրահին մէջ:

Օրուան Պատարագը կը մատուցանէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարէ նորակազմ երգչախումբս, ել–մալեան բազմաձայն եղանակաւ, առաջ–նորդութեամբ՝ խումբիս հիմնադիր – ուսուցչուհի Տիկին ԺԻՒԼԻԼԻՔ ԵՂԼՄԱՋ–ԵԱՆԻ:

Ցաւարտ Պատարագի ճաշին մասնակ–ցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի դիմել հետեւեալ հեռաձայնի թիւերուն՝–

– 93· 37· 59
– 93· 63· 88
– 93· 18· 02
– 66· 91· 99

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԵՒ ՃԱՇ

«ՄԷՐԻՏԻԷՆ»ի Սրահներուն մէջ

BAL ANNUEL

des Anciens du Lycée Guetronagan

Le Samedi, 23 Janvier, de 20 H. 30 à l'aube
Dans les Salons de l'Hôtel «MERIDIEN»81, Bd. Gouvion St. Cyr — 75017 PARIS
Animé par:
* *ARMENIAN - SUNSHINE, dirigé par ROBERT PAPAZIAN*
* *PAUL TOSCANO, violoniste, et son Ensemble du Cabaret RASPOUTINE*
et

LIZ SARIAN

Accompagnée par son Orchestre

SURPRISES — COTILLONS

ՆՈՅՆ ՕՐԸ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻ

RENAULT 5 - GTL

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ ՎԻՃԱԿԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Réservation, téléphoner à:
DJEZVEDJIAN (Berluc) 236. 54.48 (poste 15) — AZNAVUR(Maran) 535. 85. 26
MARTEN YORGANTZ 326. 20. 68
Tenue de Soirée Souhaitée *ENTREE (Dîner compris)* 300 F.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր եկեղեցին, չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, ողբ. վառամ կը–րիկորեանի թաղման առթիւ՝– Այրի Տի–կին Շաքէ Կրիկորեան 2·000 ե.պ., Հ.Բ.Ը. Մխիթեան, կապ. Խաչին 1000–ական, զաւակները՝ Տէր եւ Տիկին ժաք, Քաթ–րին Կրիկորեան 1·000 ե.պ., 1·000 Հ.Բ.Ը.Մխիթեան, Այրի Տիկին Մկրեան 500 ե.պ., Տէր եւ Տիկին Օ. կէօնճեան 300 ե.պ., Պ. Վ. Պօզաճեան, Փափազեան եղբայրներ 200–ական, Տէր եւ Տիկին Ա. Պապայեան Սահակ – Մեսրոպ Երգչ.ին 200, Շ. ընտանիք ե.պ. 100, Հ.Բ.Ը.Մխ–իթեան 100, Տիկին Ս. Աթէշեան ե.պ. 100, Հ.Բ.Ը.Մխիթեան 100, Տիկին Ս. Սարգիսեան Պոլսոյ գաղթականաց 200, Տէր եւ Տիկին Ժ. Մելքոնեան զարոցին 200, Տէր եւ Տիկին Թիւթիւեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկեան (Վալանս), Հ.Բ.Ը.Մ. 150–ական, Պ. Փափազեան, Մարզարեան ընտ., Սէմէրճեան ընտ., Տէր – Զաքար–եան ընտ., Տէր եւ Տիկին Պ. Վարժա – պետեան, Տէր եւ Տիկին Վ. Համբար – ձումեան, Գ. Նաճարեան, Սիրունեան ե.պ. 100–ական, Զ. Ալիքսանեան «Ա–խթարհ»ին 100, Տէր եւ Տիկին Պ. Կարա–պետեան, Տիկին Ժ. Սահիսեան զարո–ցին 100–ական, Տէր եւ Տիկին Ն. Քիւ–թալեան ԺԱՖ–ին 50 Ֆ.:

Ողբ. Միհաս Պօղոսեանի թաղման առ–թիւ՝– Պօղոսեան ընտ. Սահակ – Մեսրոպ երգչ.ին 500, Հ.Բ.Ը.Մխիթեան 250, «Ցառաջ»ին 250, Տիկին Է. Քաֆէճեան Սահակ – Մեսրոպ երգչ.ին 500, Տէր եւ Տիկին Գ. Մեչտուճեան Սահակ – Մեսրոպ երգչ.ին 200, Ց. Փափազեան, Տիկին Զ. Բարազամեան, Տէր եւ Տիկին Լիմաբեան, Լիմաբեան ընտ. (Լիոն), Մարաշլեան ընտ. ե.պ. 100–ական, Խաչատուրեան ընտ., Ց. Մարաշլեան, Ա. Մարաշլեան ե.պ. 50–ական, Տէր եւ Տիկին Զ. Պատմաճեան (Տէսին) 200 Սահակ –Մեսրոպ երգչ.ին, Այրի Տիկին Ա. Տէյիրմէնճեան (Տէսին) 100 ե.պ.: Սահակ–Մեսրոպ երգչախումբ «Ցառաջ»ին 100, «Աչխարհ»ին 100, Տի–կին Մարի Սիմոնեան ե.պ. 200, Տէր եւ Տիկին Ս. Փիրանեան 50 Ֆ.:

RESTAURANT
EREVAN
ՀԱՑԱՏՈՒՆ
ԵՐԵՒԱՆ

Իր աւանդական ճաշացուցակով եւ սովորական հաճելի մթնոլորտով՝ կը սպասարկէ Ձեզի:

RESTAURANT EREVAN
26, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS
TÉL. 770. 85. 81

ՈՒՐԲԱԹ եւ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐԸ՝
Վ Ի Գ Է՝
Ընկերակցութեամբ՝ ՍԻՄՈՆԻ
ժամը 21·30-էն սկսեալ կը ներկայանայ իր հայկ. ժողովրդական երգերով, զուարթացնելով ձեր երեկոյթը:
Fermé le Mardi — Փակ է Երեքշաբթի

TRAITEUR EREVAN
29, RUE BERGÈRE — 75009 PARIS
TÉL.: 523. 44. 73

Stage - Rencontre
DE
Danse Arménienne

LE DIMANCHE, 31 JANVIER
Toute la journée

Intervenants:
- JIRAIR MADILIAN, *Professeur*
- M.BOURNOUTIAN, *Chorégraphe et le Maître*
- CHOTA ABACHIZDE, *Prof - fesseur de danse caucasienne*

Ce stage débutera par le concert de YERSO — ELYSE OHANESSIAN
Le Vendredi, 29 Janvier, à 21H.
Chants de la Terre, accompagnée par Jean - Etienne AKIAN, au santour
et se terminera par une FETE POPULAIRE
Le Dimanche, 31 Janvier, à 17H.

Ce stage se déroule dans le cadre des week-end danse d'Alfortville, Saison 81 / 82

Coût du stage: 60 F.
Stage et concert: 70 F.

S'inscrire auprès de la direction:
MAISON
DE LA CULTURE ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE
9, Rue Madrid - 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

LE COMITE DE L'UGAB — VALENCE
Organise
son LOTO annuel
Le Samedi, 30 Janvier, à 20H.30
en la Salle Yervant Hussisian
6, Rue Faventines — Valence

RESERVEZ VOTRE SOIREE
DU 13 MARS
AU CHATEAU DES FLEURS
MARSEILLE

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ՄԱՍՆԻ Շրջ. Վարչութիւնը, միջ-մասնաճիւղային ժո–ղովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Ուրբաթ, Ցունուար 29, ժամը 20·45-ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը՝– 17, Ռիւ Պլէօ: Կարեւոր օրակարգ:

×

ԿԱՊՈՑ ՄԱՍՆԻ Շաւիլի մասնաճիւղը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկե–րուհիները, Երեքշաբթի, Ցունուար 26, ժամը 21-ին, սովորական հաւաքատեղին: կարեւոր օրակարգ:

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

OPTIMA Tours

Voyage en ARMÉNIE du 21 Avril au 5 Mai

Cérémonie du 24 AVRIL 1982
UNION DES ANCIENS ELEVES SAMUEL - MOORAT
Pour la première fois depuis sa création, l'Union des Anciens Elèves du Collège Samuel - Moorat, organise un voyage en Arménie.
Pour de multiples raisons, ce voyage sera exceptionnel. Le succès de cette entreprise permettra de faire un vol direct PARIS — EREVAN et simplifiera toutes les attentes ou formalités que nécessitera le passage par Moscou lors du retour.
Ce voyage est placé sous le signe de la rencontre, aussi tous les anciens du Collège, leur famille et leurs amis seront les bienvenus.
Compte tenu du nombre limité de places dont nous disposons, les inscriptions seront terminées courant Décembre et nous vous recommandons de vous inscrire au plus tôt

Départ pour le 24 AVRIL des Anciens Combattants

avec Banquet - Gala spécial offert le 25 Avril.
DU 21 AVRIL AU 5 MAI 1982

Renseignements et Inscriptions:

SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA Tours
67-69 Rue Quincampoix (angle Rue Rambuteau) 75004 Paris — Tél.: 274 27 20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel Telex : 211 324 F.

— *Pour les ANCIENS COMBATTANTS: Monsieur KEHAYAN*
124, *Avenue Henri Barbusse* — 92140 *CLAMART; Tél.* 642. 73. 10

Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
26
MARDI
26 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՐԱՁ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.090 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.090

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

25 ՏԱՐԻԷ Ի ՎԵՐ...

Քառնեւհինգ տարիէ ի վեր կ'ապրինք իր բացակայութիւնը: Մահը չէ, զոր կ'ողբանք: Ան տրամաբանական էր, եօթանասունի հասած նման մարդու մը համար, որ ամբողջ կեանքը, իր զաւակներուն ու զգացողութիւնը քամած ու սպառած էր ի սպաս իր ժողովուրդին: Պոլսոյ թէ կարինի խմբագրական սեղաններէն մինչեւ արեւմտեան Հայաստանի գաւառները, ու դեռ թաքստոցէն Պոլսոյ կեդրոնական բանտ, պահ մը միայն անկախ Հայաստան, հուսկ հաստատուելու համար՝ Փարիզ, իր արմատախիլ ժողովուրդի կողքին: Օր մըն ալ, պիտի մեռնէր, ընթացիկ բանաձեւումով՝ պատնէշին վրայ, օրը իրիկուն ընելէ ետք խմբագրական գրելով, լուրերը թարգմանելով, տառերը ձեւով ու ամէնէն տաժանակիրը՝, իր իսկ խոստովանութեամբ, թղթակցութիւն սրբագրելով:

Քառնեւհինգ տարիէ ի վեր, մենք ալ, օրերը իրիկուն կ'ընենք, խորապէս ապրելով իր բացակայութիւնը, բայց նաեւ, ամէն առաւօտ կեանք տալով երեւոյն, իր «Ցառաջ»ի հրատարակութեամբ:

Մտքէն չէր անցներ, չէր կրնար անցնել, թէ մայրիկին ու հայրիկին մահէն ետք, զաւակները, մինչեւ իսկ՝ թոռները, այլեւս թերթը պիտի չղաղրեցնէին, այլ ընդհակառակն՝ աւելի պիտի փարէին հայութեան ու հայ դիրքին, վերադառնալով դէպի աղբիւրը լոյսին:

Իրատեսութիւնը, այլ երբեք յոռետեսութիւնը, թոյլ պիտի չտար իրեն, որ երեւակայէր, թէ քառնեւհինգ տարիներ ետք, իր թերթին սիւնակները լեցնողները, պիտի պատկանէին, առաւելաբար, այն սերունդին, հայ երիտասարդու թեան, որ հասակ նետած է ոչ միայն Մերձաւոր – Արեւելքի հայկ. մթնոլորտին ծոցը, այլ նոյնիսկ՝ Միացեալ – Նահանգներու թէ Եւրոպայի լայնծուն պողոտաներուն վրայ:

Այսպէս, քառնեւհինգ տարի է իվեր, քալեցինք այն ճամբէն, զոր դծած էր: Ըրինք ինչ որ կրցանք, անխուսափելի վրիպումներով, անկասկած, եւ սակայն՝ նոյն հաւատքով եւ նոյն անշահախնդիր ոգիով: Սեւն ու ճերմակը եղաւ մեր ալ բաժինը կեանքին: Ունեցանք ուրախութիւններ ու դառնութիւններ, բաւեց սակայն այն համոզումը թէ «Ցառաջ» մնաց տէրը՝ իր կոչումին, որպէսզի կէս ճամբան չմնանք:

Ինք, որ ճաշակած էր թուրք ոստիկանութեան բիրտ հարցաքննութիւններն ու չարչարանքը, որոնք գինքը մինչեւ իսկ անձնասպանութեան փորձի պիտի մղէին, ինք՝ որ մինչեւ վերջը, դաստակներուն վրայ պիտի պահէր ֆէդէիճիներու վէրքը, անկասկած ուրախ պիտի ըլլար այսօր, տեսնելով որ հայ երիտասարդութիւնը տէրն է իր դատին: Կը մերժէ ողբ ու կոծը, ու կ'ըսէ աշխարհին՝ Ներկա՛յ: Թէկուզ ընտրելով բիրտ ուժի ուղին, քանի ուրիշ ընտրութիւն չթողուցին իրեն, աշխարհի բոլոր «մեծե՛րը», արեւմուտքէն՝ արեւելք: «Ամէն փոս կոչ մըն է», պիտի դրէր, 1956–ին Վահան Նաւասարդեանի մահուան առիթով: Ու քառնեւհինգ տարիէ ի վեր, ի՛ր փոսն ալ, կոչ մըն է մեզի համար:

Կոչ՝ ծառայելու արմատախիլ ժողովուրդի մը:

Կոչ՝ հաւատարիմ մնալու անցեալէն եկած պատգամներու, կերտելու համար՝ ապագան:

Կոչ, վերջապէս՝ «ճիգ մը աւելի փորձելու, յանձնառութիւն մը աւելի ըսանձնելու, որպէսզի կորսուած ճամբան աւելի զարգանայ եւ ամրանայ, մէկ սեռունդէն միւսը»:

Քառնեւհինգ տարիէ ի վեր, իր փոսէն անդին, այս կոչն է որ եղաւ մեր հաւատոյ հանգանակը:

«ՑԱՌԱՋ»

Շաւարշ Միսաքեան

Քառնեւհինգ տարի արդէն: Մաքուր ու պարզ իր կեանքին պէս, մեկնեցաւ առանց աղմուկի, վերջին լուռ նայուածք մը ղեկի իր մէկ հատիկը, ինկաւ կաթուածահար:

Կ'ըսեն որ ժամանակը կը ցրուէ ցաւը, – ու վիշտը կը դառնայ անոյշ յիշատակ մը, հին երգի մը մեղեդին: Ու դեռ կ'ըսեն որ ժամերը ներեզմանները լեցուն են անփո խարինելի էակներով: Կ'ըսեն ... բայց կը մոռնան ըսելու որ այդ բոլորը դրամանութեան պերճանքներ են եւ/կամ չունին նիւթիա հետ: Շաւարշ Միսաքեանի մահուան տարեդարձին առթիւ կարելի էր, յաւուր պատշաճի խօսքերով, վեր առնել անձը, գործը, օրինակելի մտաւորականը· տեսակ մը յուշարձան անցեալ փառքի մը, ու բառերու կոյտի մը վրայ զետեղել իր կիսանդրին: Բայց մեր նիւթը վարդանանց պատերազմը չէ, այլ մարդ մը, որուն հերոսութիւնը դժուար է առնել օրացոյցի մը չոր ու ցամաք թուականի մը շրջագիծին մէջ: Մարդ մը՝ որ գիտցած էր իր օրինակով ցոյց տալ, որ աւելի դժուար է շաբաթ մը չարունակ պատիւով ապրիլը քան վայրկեանի մը ընթացքին հերոս դառնալը:

Մարդ մը՝ որ իր սիրտն ու միտքը մշեցուց ապրելով ու տառապելով մեր հեւքերն ու տագնապները: Մարդ մը՝ որուն «Ցառաջ»ը դարձաւ հայելին մեր վէրքերուն ու նաեւ բեմը մեր երգերուն: Մարդ մը՝ վերջապէս, որուն մեկնումը վերջ չդրաւ իր միտքերու ներկայութեան մեր նոր ժամանակներու, «օրերուն ու ժամերուն» հոլովոյթին մէջ:

Օրն ի բուն թերթեր կը կարդանք, օտար եւ հայ, ծանօթ դրիչներու տտորադրութեամբ անթիւ խմբագրականներ: Բայց դժուար է գտնել օրինակ մը, ուր այդ դրուածքները պահած ըլլան իրենց ուժը եւ այժմէականութիւնը, երբ դէպքը՝ որուն համար գրուած էին, սահած է մոռացութեան ծալքերուն մէջ:

Շաւարշ Միսաքեան դիտցաւ դէպքը յաւերժացնել յաւուրկ ու հաւու խմբագրականներով, մտածումներ՝ խտացած միտքերու:

«Ամէն փոս կոչ մըն է», «վա՛յ անոնց որ երգ չունին», «երգի վերածենք վէրքը», «Հայրենիքը պանդոկ չէ», «Մեր այգին բոստան չէ»: Ո՛չ պատգամ, ո՛չ պատուիրան, ո՛չ ալ ուխտ, այլ զգաստութեան ձայնն էր որ ամէն առաւօտ ներս կը մըտնէր մեր տուներէն ու կը փարատեր թմբիրը մեր յագեցած մարմիններուն: Ըմբռնում մտաւորական էր, բայց չափի ու կշիռի գիտակցութիւնը ունէր: Դաշնակցական էր իր էութեամբը, բայց նեղմտութիւնն ու կուսակամոլութիւնը ներհակ էին իր նկարագրին: Իր թերթը մենաշնորհը չէր միայն իր զաղափարներուն: Գիտէր որ կար ըմբռնում երիտասարդութիւն մը, մեր քաղաքական դաստիարդներուն դէմ զայրացած՝ նոր ճամբաներ որոնող: «Կարգը ձերն է տղաք» կը դրէր խմբագրականով մը, հրաւիրելով նորերը լրացնելու հիներուն գործը նոր երգերով, նոր խօսքերով: Ըմբռնում, պահանջկոտ՝ յաճախ յանձնապաստան մեր համոզումներուն մէջ, ինչպէս կ'ըլլան նորերը, ազամ բեմ գտած էինք «Ցառաջ»ին մէջ, ուր եւ կ'արտայայտէինք մեր ընդվզումները: Այլ խօսքով կը քննադատէինք Հ. Ց. Դաշնակցութեան այս կամ այն քաղաքական մէկ քայլը, ոչ թէ զայն տկարացնելու միտումով, այլ աւելի զօրացնելու համար այդ կուսակցութեան վարկը: Կը քննադատէինք համայնավարութիւնը, ո՛չ անոր համար որ այդ վարդապետութիւնը իբրեւ այդպիսին անընդունելի է մեր ժողովուրդին համար, այլ երբ կը նկատէինք որ անոր անունով օգտուողը ռուս աշխարհակալութիւնն է: Այսինքն չէինք սպասած «Փրակայի գարնան» անկումին եւ Լեհաստանի մէջ հաստատուած զինուորական

ԷՔՍ · ԱՆ – ՓՐՈՎԱՆՍ

ՀՐԱՅՐ – ՄԱՔՍ ԳԻԼԻՆՃԵԱՆ՝ ԵՐԿՈՒ ՏԱՐԻ ԱՐԳԵԼԱՓԱԿՈՒՄ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ ԱՋԱՏ Կ'ԱՐՁԱԿՈՒԻ

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ՀԱԶԱՐ ՀԱՅԵՐ ՖՐԱՆՍԱՅԷՆ ԵՒ ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԷՆ ԿԸ ԾԱՓԱՀԱՐԵՆ ՎՃԻՌԸ

ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼԸ՝ ԹՈՒՐՔԻԱ

Յունուար 22–ին եւ 23–ին, Էքս – ան – Փրովանսի Ոճրային Ատեանին առջեւ կը դատուէր Հրայր – Մաքս Գիլինճեան, որ երկու տարի է արգելափակուած կը մնար, Մարսէյլի Պոմէթի բանտը, այն ամբաստանութեամբ թէ հեղինակն է, Պէռնի թուրք դեսպանին դէմ կատարուած մահափորձին, 1980 Փետր. 6–ին: Դէպքերը ծանօթ են:

«Ցառաջ»ի յաւուրկ թղթակիցն էր, այս դատավարութեան հետեւելու համար, կարօ Ցովսէփեան, որ յաջորդաբար պիտի տայ իր տպաւորութիւնները ու 48 ժամուան նիստերու մանրամասնութիւնները: Այսօր, առաջին առթիւ, արձանագրելով դատավարութեան արդիւնքին, կ'ուզենք, հակիրճ կերպով, չեշտը դնել կարդ մը կէտերու վրայ:

Առաջին անգամն էր, որ Ֆրանսական ատեանի մը առջեւ տեղի կ'ունենար նման դատ մը: Ամբաստանեալը, պարզ է, Հրայրը չէր եւ Ֆրանսայի բոլոր լրագրողներն ալ, նկատի առին եւ չեշտը դրին այս կէտին վրայ: Կը դատուէր Թուրքիան, հեղինակ դարուս առաջին ցեղասպանութեան:

Փարիզեան մամուլն իսկ եւ հեռատեսիլը հարկ տեսան յաւուրկ թղթակիցներ ղրկել: Ուրբաթ իրիկուն, արդէն, հեռատեսիլի կայանները, ձայնասփիւռը արձագանգ կը հանդիսանային դատավարութեան եւ այդ առթիւ հայկական «զօրակոչին»: Շաբաթ առաւօ Քոտիէ-իէն տը Փարի, Լիպերասիոն, աւելի ուշ՝ Լը Մոնտ, Կիրակի՝ Ժուռնալ տիւ Տիմանշ եւ դեռ տեղական (Մարսէյլ) մամուլը լայն տեղ կուտային, ծանրանալով առաւելապար անպատիժ մնացած այս ցեղասպանութեան վրայ, եթէ նոյնիսկ ոմանք, չէին տեսներ վրէժխնդիր յեղափոխականը, այս «չնորհքով, կրթուած տղուն» ընդմէջէն, հասկցած էին, որ Գիլինճեանին անդին, կայ բո՛ւն ամբաստանեալ մը՝ Թուրքիա:

Էքս – ան – Փրովանս ժամանած էին, աւելի քան հազար Հայեր, ոչ միայն Ֆրանսայի բոլոր շրջաններէն, այլեւ արտասահմանէն: «Ալիֆ», «Ազատ Օր», «Ազդակ» ղրկած էին յաւուրկ թղթակիցներ: Ուրբաթ օր, Մարսէյլի «Փրովանսալ»ը կարգ մը հարցազրոյցներ կը հրատարակէր այս առթիւ, ի շարս որոնց «Ցառաջ»ի աշխատակից Կարօ Ցովսէփեանի կարծիքը (որ պիտի յիշատակուէր նաեւ Շաբաթ օր, դատարանը):

Ընդհ. փաստաբանը կը պահանջէր ութ տարի արգելափակում, թուրք դեսպան կողմի վկաները, Ապրիլեան սերունդը որ Ատեանը իրաւասու չէ դատելու թուրք Պետութիւնը, բայց եւ այնպէս, պաշտպան կողմէ վկաները, Ապրիլեան սերունդէն վերապրողներ (ի շարս որոնց Իրայրի մայրն) թէ ձեռնհասներ (Ժ. Մ. Գառզու, Ժերար Շալեան, Անրի Նոկէռ,) ու փաստաբանները՝ մէջբեր Տէվէճեան եւ Լըքլէռ, կը յաջողէին պարզել թէ ո՞վ է բուն պատասխանատուն: Ի վերջոյ, միայն այր մարդոցմէ կազմուած ժիւրիին խորհրդակցութիւններէն ետք, Շաբաթ իրիկուն ժամը 10–ին, կը տրուէր վճիռը՝ երկու տարի բանտարկութիւն, նկատի առնուած ըլլալով միայն մեղսակցութեան յանցանքը: Վճիռ որ պիտի ողջունուէր խանդավառութեամբ՝ «կեցցէ՛ հայ ժողովուրդը», «կեցցէ՛ Ֆրանսական արդարութիւնը»: Եւ որովհետեւ Հրայր Գիլինճեան բանտն է 1980 Փետրուար 10էն

(Շար.ը կարդալ 4–րդ էջ)

բռնապետութեան վրայ, եթէ նոյնիսկ ոմանք, բիրտ ուժին, որ կապանքի տակ կը դնէ մարդկային ազատութիւնները, ըսելու համար այն ինչ որ կ'ըսեն այսօր բոլորը ... կամ գրեթէ բոլորը: Այլ խօսքով կը նմանէինք այսօրուան հայ երիտասարդութեան, որ «Անցեալը անկախելի» կը նկատէ: Մեր ըմբռնութիւնը սակայն չէր պայմանաւորուեր «ձախ»ով կամ «ձախ»ով: Պայմանագրական ստիպողութիւններ չունէինք ո՛չ աջին ո՛չ ալ ձախին նկատմամբ: Մեր ճախրանքները նոր ու նոր հորիզոններ կը փընտռէինք, գործելու «յարաբերական» միջոցներ, ի խնդիր մարդկային արդարադատութեան ու մեր ժողովուրդի ազատութեան:

Շնորհիւ Շաւարշ Միսաքեանի, «Ցառաջ»ի ճամբով մեր մտածումները ազատ բեմ գտած էին: Աւելին, «Ցառաջ» ազատ բեմ էր որեւէ մտաւորական արժէք ներկայացնող դրութիւններու, ըլլայ դաշնակցական կամ հակադաշնակցական դիրքերէն արձակուած: Մէկ պայման այդ բոլորին· այն՝ որ «Մեր այգին բոստան չէ»: Նոյնը եւ այսօր· «Ցառաջ» հաւատարիմ է իր կոչումին· քալելերել նորը, նորութիւնները, եթէ անչուշտ յարգուի էականը՝ պարկեշտութիւնը, ընդունելու որ այդ բոլորը կարելի դարձնողը կը կոչուէր Շաւարշ Միսաքեան, մարդկային մարմնացումը ընկերվարական եւ ժողովրդավարական կենցաղներուն եւ ակըզբունքներուն սպասարկումն՝ գրչի ու խօսքի ազատութեան, եւ հուժկու ձայնը Հ. Ց. Դաշնակցութեան:

ԱՌԼԷՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Հերոսը որ կը թաղուի այսօր, օտար հողի վրայ, ունեցաւ փառքի եւ դառնութեան օրեր:

Փառք՝ Հայաստանի խառաչունչ սա – րերուն վրայ, «իբրեւ արծիւ»: Դառնու– թիւն՝ քաղաքի մէջ, իբրեւ գէնքը վար դրած մարդ, որ ակռայ կը կրճտէ, դոր– ծը կիսատ մնալուն համար:

Ժողովուրդի զաւակ էր Անդրանիկ, ա– նոր բոլոր հարատած յատկանիշներով:

Անսեթեւեթ, յաճախ կոպիտ ողջմտու– թիւն, տոկուն կամք, եւ ծարաւ՝ ան – ձարձակ ազատութեան:

Այս պատճառով ալ, պէտք չէ չա զարմանալ անոր վրիպումներուն հա – մար:

Զինքը չհասկցողներ ուզեցին իբրեւ դրամագլուխ ծառայեցնել այդ վրիպում– ները: Մինչեւ այսօր ալ, այդ լպրծուն գետնին վրայ կեցեր են, առանց ըմբռն– նելու որ առով ոչ թէ կը բարձրացնեն, այլ կը վոքքացնեն հերոսը:

Որովհետեւ, եթէ Անդրանիկ դառնա – ցաւ իր ընկերներէն եւ անկիւն մը քաշ – ուեցաւ, «պառաւ»ներուն հաճոյք պատ – ճառելու համար չէր:

Ընդհակառակն: Եւ եթէ կարելի ըլլար կարդալ մարդոց սիրտը այնպէս ինչ – պէս կը թղթատենք ու կը կարդանք դիրք մը, ապահովաբար սրտաբեկութեան չատ աւելի ծանր փաստեր պիտի գտնենք:

Նայեցէք իր վերջին պատկերին եւ դա– տեցէք:

Ո՛ւր այն խոստումնի Հայդուկը, պող – պատէ նայուածքով եւ պիրկ ջիղերով, եւ ո՛ւր սա ժժգոյն, նկուն դիմագիծը:

Տարի՞ք է որ կատարած է այդ այլա– փոխումը:

Բայց Անդրանիկ նոր չծերացաւ:

Հիւանդութի՞ւնը. – Սակայն տարինե – րէ ի վեր հիւանդ էր ան, սաստկօրէն կը տառապէր, յաճախ կը մռնչէր յօդացա– ւի չարչարանքներէն, եւ դէմքը նորէն ամուր էր, իսկ նայուածքը արու:

Գիտութիւնը անճար է, մարդոց սիրտը վերլուծելու: Բայց այն ներուժը որ Անդրանիկներով անաւ ու ծաղկեցաւ, այն ներուժը հազար պատմութիւն կը կար – դայ այս դէմքին վրայ, մանաւանդ 1920–էն յետոյ:

Ամէնէն առաջ կը տեսնէ անոր անզօր կատաղութիւնը, տարիներու հերակլեան պայքարին եւ սա ժժգոյն մանրանկարին առջեւ.

– Հայրենիք մը՝ ո՛չ ազատ, ո՛չ ալ ան– կախ: Երկիր մը, որ իր թափառական զաւակներն անգամ համրանքով կը զատէ, տասը հազարին մէկ համեմատութեամբ, այն ալ պատահաբար:

Հայաստան մը, վերջապէս, որ ոչ իսկ իր մեռելներուն տէր կ'ըլլայ...

Ցետոյ կը լսէ անոր հառաչանքն ի խո– րոց սրտի, սա ջոջ ու չքե՛ղ թափօրին առջեւ որ պար բռնած է իր բոլորտիքը, եօթ – ութ տարիէ ի վեր, մինչ լման ե– րեսուն տարի լսել անգամ չէր ուզեր իր անունը, երբ ինք իր իսկական դերին մէջ էր, եւ լեռ ու ձոր կը թնդացնէր իբրեւ «Անդրանիկը քալ»:

Ցետոյ ... Բայց կը բաւէ:

Մեռել մը կը թաղենք օտար հողի վը– րայ, եւ լա՛ւ է որ կարճ կապենք:

Հերոսը հանդիսատ չունեցաւ, երբ կռիւ– ները դադրեցան:

Հանդիսատ չի կրնար ըլլալ ե՛ւ այսօր, հակառակ բոլոր հանդիսաւոր յուղարկա– ւորութեանց եւ չքեղ դամբարաննե – րուն:

Ուրիշ ռազմիկներ ո՛չ մէկը ունեցան, ո՛չ միւսը:

«Ո՛չ փող զարկինք, ո՛չ արձագանգ լեռ– նաստոյգ»:

Բայց գոնէ ինկան հայրենի լերան վը – րայ, բուռ մը հողի տակ:

Անդրանիկը թաղելով Փէռ Լաչէզի մէջ, կաղնեփայտէ սնուկով, մեր ուխտը պի– տի ըլլայ ոչ թէ ցուցադրել զայն իբրեւ հին փառքի ամուլ յիշատակարան մը, ինչ – պէս Լեւոն Լուսինեանը, այլ իբրեւ կեն– դանի մասունք մը, որ ուժ եւ հաւատք պիտի կաթեցնէ թմրութեան դատապար– տուած հոգիներուն մէջ:

Իր դամբարանը պէտք է դառնայ ներ– չընչարան մը, որպէսզի աւելի ամուր քալենք դէպի Անդրանիկներու երազը, – դէպի հայրենիքի եւ ժողովուրդի ազա – տութիւնը:

29 Յունուար 1928

Այսօրուան աչքով, մանաւանդ ռու – սական յեղափոխութենէն ի վեր, մարդիկ երկրորդական նշանակութիւն կու տան Յուլիս 14–ի դէպքին:

Այս ալ, ինքնին, հակայեղափոխական տեսակէտ մըն է:

Ո՛րեւէ իրողութիւն դատած առեն, ա– մէն բանէ առաջ պէտք է աչքի առջեւ բե– րել անոր ժամանակագրյանը: Ա՛յն պա – րագաները ուր տեղի ունեցաւ դէպքը, եւ այն ճիդը որ կատարուեցաւ: Ցետոյ, նա՛եւ, ժողովուրդներու ընկերային եւ քաղաքական զարգացման աստիճանը:

Անարդարութիւն է, 140 տարի յետոյ, նսեմացնել Յուլիս 14–ը, երբ դիտենք որ անոր հռչակած նշանախօսքերը տակաւին չեն իրագործուած նոյնիսկ ընկերային – քաղաքական նորագոյն դրութեան, խոր – հրդեհային վարչաձեւին տակ:

Ի՞նչպէս կարելի է ուրանալ որ, Ֆրան– սական յեղափոխութիւնը ամէնէն առաջ գաղափարներ ցանեց: Աչխարհը վարակեց նոր միտքերով: Ու մինչեւ այսօր ալ, ամ– բողջ սերունդներ եւ ժողովուրդներ կ'ո – գեւորուին Յուլիս 14–ի նշանախօսքերով: «Այլեւս հպատակներ չկան, այլ կան քա– ղաքացիներ»: Չկան տէրեր եւ ծառաներ, իշխանաւորներ եւ սարուկներ: Առանձ – նաշնորհեալներ եւ զրկուածներ: Մի հա– ծան արքաներ եւ նախնիներ:

Այս միտքերը քարոզուեցան, արծար – ծուեցան: Քալ մարդիկ, յեղափոխական– ներ հրապարակ իջան, զանոնք իրակա – նացնելու համար: Զարկին եւ զարնուե – ցան: Եղբայր եղբօր կուրծքին դաշոյն մխեց: Արքաներ եւ թագուհիներ դէպի կառափնատ առաջնորդուեցան, իրենց հաւատարիմներուն հետ, իբրեւ հասա – րակ ոճրագործներ: Արիւնը հոսեցաւ դե– տերու պէս: Տիրող կարգուսարքը սարսե– ցաւ ոչ միայն Ֆրանսայի, այլեւ աչխար– հի ուրիշ մասերուն մէջ: Պաստիլլը դար– ձաւ կենդանի խորհրդանչան մը:

Ի՞նչ փոյթ, եթէ կարելի չեղաւ ամ – բողջովին չահիլ դասը, եւ դրախտի մը վերածել աչխարհը:

Ցաջողա՞ծ է քրիստոնէութիւնը, որուն անունով ահռելի եւ արիւնուչտ պայ – քար մը կը մղուի երկու հազար տարիէ ի վեր, որուն իշխանաւորները օրը տասն անգամ կը խաչեն մէկ անգամ խաչուած փիլիսոփան...

Ցաջողա՞ծ է կարմիր յեղափոխութիւ – նը, որուն առաջնորդները իրենց օգոս – տափառ կամայականութեան եւ չքեղու – թեան աչտարակներէն կը խնդան հաւա – տացեալներուն վրայ:

Ինչո՞ւ կը զարմանանք որ, Ֆրանսական յեղափոխութիւնը փորձեց ջնջել առանձ– նաշնորհեալներուն, աղնուականութեան եւ կղերին վայելած ըմբռնամարտուցիկ ար– տօնութիւնները, ուզեց հաստատել ազա– տութիւն, եղբայրութիւն եւ հաւասարու– թիւն. բայց այսօր, քաղքենի – դրամա – տիրական կարգուսարքի մը տակ, նոյն – քան եւ թերեւս աւելի ահաւոր բռնու – թիւններ եւ անիրաւութիւններ կը գոր – ծուին, փոքրամասնութիւն մը կը կեղեքէ մեծամասնութիւնը, Ոսկի Հորթեր կը տիրապետեն եւ կը հրամայեն տիրաբար, սուերի մէջ ձգելով նախկին եւ ներկայ միապետները:

Եթէ ամէն ցանուած հունտ պտուղ տար, եթէ իւրաքանչիւր գաղափար ան – միջապէս եւ ամբողջապէս գործի վերած– ուէր, աչխարհը իսկապէս դրախտ կը դառնար: Կամ թերեւս իսկական դժոխք, քանի որ ամէն չարժում կանգ պիտի առ– նէր «հրաչիւք լմն»...

Ո՛չ, հակառակ բոլոր յուսախաբու – թիւններուն եւ վրիպումներուն, հարկ է երկիւղածութեամբ խոնարհիլ Յուլիս 14ի յեղափոխութեան առջեւ, որ ճեղքեց, սարսեց բռնութեան եւ կամայականու – թեան միջնաբերդը, որ ճամբայ բացաւ լաւագոյն օրերու համար, եւ, իրակա – նին մէջ, կատարեց չատ խոր փոփոխու – թիւններ, քաղաքական, ընկերային, պե– տական եւ վարչական դեմքի վրայ:

Ջնախապաչարումնք բառերով: «Քաղ – քենի – դրամատիրական» բացատրութիւ– նը չի կրնար մթագնել յիշատակը բոլոր անոնց, որ, մէկուկէս դար առաջ, հրա – չակեցին եւ արիւնով նուիրագործեցին բոլոր քաղաքացիներու ազատութիւնն ու հաւասարութիւնը, երբ ազատ էին միայն ազնուականն ու կղերը, իսկ հաւասարու– թիւնը՝ անմատչելի ցնորք մը:

Այդ օրերուն ցանուած գաղատիրներն էին որ, արշաւելով սերունդէ սերունդ եւ երկիրէ երկիր, յանգեցան աւելի բուռն, աւելի արմատական եւ համատարած չար– ժումներու եւ յեղափոխութեանց:

Եւ այդ օրերէն կը սկսի Արեւելքի այս խոնարհ ժողովուրդին ալ վերածնունդը, որ այնքան սերտօրէն կապուած է Ֆրան– սական մշակոյթին հետ:

Գիտենք, այսօրուան Ֆրանսան այն չէ ինչ որ երազեր կամ ներկայացուցեր էին մեր անդրանիկները, սկսած 60–ական թուականներէն: Ամբողջ աչխարհը այն չէ ինչ որ մենք ուզեր ենք տեսնել, ոս– քերը գետնէն կտրած եւ նայուածքը դէ– պի բարձունքները:

Մենք ունինք չատ խոր դառնութիւն – ներ, որ ամէն բանէ առաջ մեր անուղղայ միամտութեան հետեւանքներն են:

Բայց, ուրի՛շ բան է օրուան քաղաքա – կանութիւնը, եւ բոլորովին ուրիշ բան՝ Յուլիս 14–ը, որ ամբողջ երկունք մը եւ հանգանակ մը կը ներկայացնէ:

14 Յուլիս 1928

ԵՐԳԻ ՎԵՐԱԾՆՆԴԸ

Չանգիտաւոր տօները չեն որ պիտի բացատրեն Դաչնակցութեան իմաս– տը եւ արժէքը: Ոչ ալ ճառերն ու եր– գերը:

Աւելի խոր, աւելի խօսուն եւ աւելի տեւուն քան բոլոր ճառերն ու երգերը, մենք ունինք պատմութիւնը մեր կեան – քին: Պատմութիւնը ամէն օրուան: Եւ ա– մէն տեղի:

– Լա՛վ, ընկեր, այս կայանին մէջ, վը– րանի մը տակ էր որ դրինք հիմը մեր կազմակերպութեան, 1923–ին: Անձրեւ, ցեխ: Վրանը՝ կարկտան, մենք՝ փախըս– տական, մեր հագուստը՝ ցնցոտի: Եւ ա– հա կը տեսնէք պատկերը, – Շրջ. Կոմի– տէ, Պատ. Մխիթիւն, խումբ խումբ ըն– կերներ, նոյնիսկ ընկերուհիներ:

– Եօթը հոգի էինք մենք ալ, մեր կա – յանին մէջ: Ժողով՝ փուռի մը անկիւնը: Ժողովուրդը տակաւին չունէր գլուխը դնելիք տեղ մը: Տարին չանցած, արդէն կը հաշուէինք 120 ընկեր:

Եւ կայաններ կան ուր մեր ընկերները մինչեւ ութ քիլոմեթր ճամբայ կը քա – լէին, ժողովի երթալու համար:

Եւ ութ տարին մեծ փոփոխութիւն մը չէ բերած անոնց կեանքին մէջ: Գիւղէ գիւղ պտոյտ՝ մէկուկէսէն երկու ժամ հե– ռաւորութեամբ, ժողովի համար (Մակե– դոնիա): Ժողով՝ փլփլած տան մը ան – կիւնը, ուր ո՛չ աթոռ կը գտնուի, ո՛չ նստարան, ուր մոմն անգամ դուրսէն կը բերեն (Կրետէ): Եւ մոմի լոյսով ժողով: Ժողով՝ հազիւ դարձած աչխատանքէն, գիշերուան ժամը 11–ին, աչխատաւորի դռնոցը վրան:

Դաչնակցութիւն, Դաչնակցական գործ՝ այնպէս ինչպէս քառասուն տարի առաջ, տարի մը առորոտը, մարագներու կամ գիւղերու կամ քարայրներու մէջ: Դաչ – նակցութիւն՝ առանց սեթեւեթի: Առանց փողկապի եւ ձեռնոցի: Կուրծքը բաց, ձեռքերն ու երեսը մրոտ, մազերը խառն ի խուռն: Եւ բարի, բարի՛ աչքերով:

×

Դաչնակցութեան գլխաւոր ուժն անոր մէջ է որ, դիտցաւ, կրցաւ միշտ մնալ պատնէշին վրայ, հակառակ բոլոր փո – թորիկներուն, որոնք ամէնէն առաջ կ'ին– նէին իր գլխուն: Մասնաւոր իր յեղափո– խական աչխատասէր չարքերու գլխուն:

Դաչնակցութիւնը չատոնց թաղուած կ'ըլլար, առանց այդ բարի եւ արի բազ – մութեանց, որ գունդ գունդ լեցուցեր են եւ կը լեցնեն, տակաւին իր չարքերը, ա– մէն ժամանակ եւ ամէն տեղի մէջ:

Փոթորիկներու պահուն ալ, ինչպէս վրիպումի վայրկեաններուն, այդ նոյն բազմութիւնն է որ կը մնայ պատնէշին վրայ: Կամ կը պահէ մեզ կանգուն՝ պատ– նէշին վրայ:

Առաջին իսկ օրէն հայ գիւղացին իր ճակատագիրը կապեց Հ. Յ. Դաչնակցու– թեան հետ:

Հայ մշակը իր ամէնէն սրբազան եր – գումը կատարեց Դաչնակցութեան գինա– նշանին վրայ:

Եւ փոխադարձաբար, Դաչնակցութիւնը ամէնէն աւելի ներչնչուեցաւ ու զործեց գիւղին մէջ: Եւ գիւղին համար:

Գիւղէն, սարէն էր որ մեր կուսակցու– թիւնը արշաւեց դէպի քաղաքները, իր խիզախ եւ խրոխտ կերպարանքը պարտ – գուց պողոտաներուն վրայ:

×

Այս երկրին բարբարոս դէմքերէն մէկը յայտարարած է, ճակատագրական պա – հու մը.

– Պիտի կռուիմ Փարիզի առջեւ, պիտի կռուիմ Փարիզի մէջ. պիտի կռուիմ Փա– րիզի ետին:

Քառասուն տարի յետոյ ալ, Դաչնակ – ցութիւնը կը յայտարարէ, նոյնքան ա– նողոք վճռակամութեամբ.

– Պիտի կռուիմ թշնամիներուն առջեւ, պիտի կռուիմ թշնամիներուն մէջ. պիտի կռուիմ թշնամիներուն ետին:

Ինչ որ կը նշանակէ, – պիտի կռուիմ բոլոր ճակատներուն վրայ, յանուն այս ժողովուրդի փրկութեան: Յանուն հայ – րենիքի ազատութեան:

Թո՛ղ չմեզադրեն մեզ արիւնախանձ ա– խորժակներով: Եւ ոչ ալ յետամնաց, ժա– մանակավրէպ ունակութիւններով: Գի – տենք թէ ո՛ւր ենք:

Մե՛նք ալ տեղեակ ենք «աչխարքի բա – ներուն»: Այո, պարոններ, այս աչխարհը բոլորովին ո՛ւրիշ բան է:

Եւ սակայն, այս դիտակցութիւնն իսկ մեր վրայ կը դնէ պարաք աւելի ամուր կենալ պատնէշին վրայ: Աւելի արթուն եւ աւելի աչխոյժ:

Ի՞նչ կը քարոզէին, կամ կը փորձէին կատարել մեր անդրանիկները քառասուն տարի առաջ:

– Հաւաքել յեղափոխութեան, ազատա– գրութեան ցիրուցան, պատահական, յա– ճախ հակամարտ կայծերը եւ վերածել մէկ խուրձի, ուղղելով մէկ նպատակի. – Ազատութիւն եւ Հայրենիք: Մէկ դրօշի տակ համախմբել բոլոր հալածականն, աչ– խատաւոր եւ ռազմունակ տարրերը: Զար– կին հանդէպ դառնալով երկու անգամ ա– ւելի չար, գարնել՝ գարնողին: Ներչին – չել ինքնավստահութիւն եւ ապրելու կամք: Մաքրել խանութպանի եւ վերև – զակի արատը, պատրաստելու համար քաղաքացին: Փակել, քանդել բոլոր տե– ւական չղթաները: «Բանաւոր հօտը» դար– ձընել ժողովուրդ, հատուածները՝ մէկ ամբողջութիւն: Ժողովուրդին հարիւրին 80–ը ըլլալով մչակ – բուն բանուորը յե– տոյ ունեցանք – ձեւակերպել եւ պաչտ – պանել անոր իրաւունքները: Կազմակեր – պել, կարգ կանոնի վարժեցնել արի, չար– քաչ այլ «պաշըպօղ» բազմութիւննե – րը:

Այս բոլորը եւ դեռ ուրիշ առաջադրու– թիւններ՝ անշուչտ հայրենիքի համար: Հայրենիք եւ ազատութիւն ստանալու, կազմակերպելու համար:

Ո՞վ կրնար սնդել, թէ ամբողջովին ի– րականացած են այս բոլորը: Թէ մենք «անելիք չունինք այլեւս»:

Եւ ո՞վ կրնար, առանց վատնդելու իր պարկեչտութիւնը, յայտարարել թէ կո՞ն ուրիշ ուժեր որոնք ընդունակ են եւ պատ– րաստ՝ տիրաբար գլուխ հանելու այդ աւանդը: Նոյնիսկ անոր մէկ մասը:

Սնապարծութեան տօն մը չէ Դաչնակ– ցութեան Քառասնամեակը: Ոչ ալ ժամն պատեհութիւն՝ փող հնչեցնելու եւ քըմ– բուկ գարնելու: Դաչնակցութեան օր մը այս ալ, քառասնամեակով ճոխացած:

Քառասուն տարուան գլխուորութիւնը չէ փրկած մեզ՝ մեր յանձնառութիւն – ներէն:

Աւա՞նդ մը կայ սերունդէ սերունդ փո– խանցուած, եւ մենք պատնէշին վրայ կը մնանք ոչ միայն մեր հիմնական ծը – րագրով եւ առաջադրութիւններով, մեր կենդանի խօսքով ու գործով, մեր արու կերպարանքով եւ պայծառ աչքերով, այլեւ իբրեւ հաստուցում ուրիշներու ան–

յատակ ազիտութեան եւ քամնելի ապիկարութեան:

×

... Քառասնամեա՛կ: Երկունք մը՝ զարհուրելի եւ աննման: Աւիւծի մռունչ՝ անդնդախոր վերիվայրումներով:

Ողջո՛յն այն թանկագին փաղանգին որ անխնայ սպառ դրաւ իր միտքն ու սիրտը, չնչասպառ իյնալով ազատութեան ճամբուն վրայ:

Եւ համբոյր այն անհամար եւ անանուն քաջերուն որ Դաշնակցութեան դրօշին տակ, կամ Դաշնակցութենէն առաջ, կամ անոր հետ զուգընթաց, կամ ուրիշ դրօշի տակ, կռուեցան մինչեւ վերջին չունչը, ազատութեան եւ հայրենիքի կարօտով:

21 Դեկտեմբեր 1930

Երկու օրէ ի վեր կը կարդաք նկարագրութիւններ՝ ներգաղթի առաջին կարաւանի մեկնումին առթիւ:

Ո՛րքան կենդանի պատկերներ, մէկը միւսէն խօսուն: Կարելի էր ըսել՝ պատմական:

Այս բոլորին թաղն ու պատկը՝ Մարսէյլի մէջ, երբ «Ռոսիա»ն խարիսխ վերցնէ: Եւ այսպէս մինչեւ յաջորդ կարաւանին կազմութիւնը:

Գացողները իրենց հետ կը տանին անգնահատելի հարստութիւններ եւ հայ բենաթրական ոգի մը որ ապահովաբար զարմանք պիտի պատճառէ Հայաստանի ժողովուրդին:

Անհաւատիկ հոծ բազմութիւն մը, որ արմատախիլ՝ 1915–էն կամ 1922–էն ի վեր, բայց արդէն ինքնաբաւ՝ չնորհիւ տարիներու աքնութեանց, յանձն կ'առնէ ամէն զոհողութիւն, իր բաժինը տրամադրելու համար հայրենիքի վերաշինութեան:

Միայն այս իրողութիւնը բաւական էր, որպէսզի Երեւանցիները քիչ մը թուլցնէին օղակները, փոխանակ տարին կառչելու:

Այն տաեն, իրենք ալ պիտի համոզուէին թէ իսկապէս հրաշքներ կրնայ դործել այս ժողովուրդը:

Վկայ՝ իրենց ամբարած գիտելիքներն ու հարստութիւնները, օտար ափերու վրայ: Այնքան տաժանելի պայմաններու մէջ:

Վկայ՝ մանաւանդ, իրենց անխախտ հաւատքը՝ լաւագոյն օրերու մասին:

Որեւէ կարգուսարք չի կրնար աւելի բարձր հնչել քան հայրենիքի ձայնը:

Ի ընկ «պրոլետար», այս ժողովուրդը կրնայ իմաստութեան, չարքաշութեան, աշխատասիրութեան դասեր տալ առանց դրքի եւ քարզի:

Որքան ազատ ըլլան անոր թեւերը, այնքան դիւրութեամբ կը գլորէ լեռները, ամէն բանէ վեր դասելով հայրենիքը: Անոր բարիքը:

Կաղդուրիչ հեռանկար մը, այս առթիւ:

Ինչպէս ուրիշ պազութներէ, Ֆրանսայէն գացող կարաւաններուն մէջ ալ կան բազմութիւններ որոնք սիրով պիտի կապուին հողին:

Գիւղացին է բուն կոճղը՝ այս ժողովուրդին: Արմատը անոր տեւականութեան եւ կենսուրախ աշխարհահայեացքին:

Տարագրութիւնը բռնի ցամքեցուց հողին համն ու հոտը՝ երկրային գիւղացիներուն մէջ:

«Ձայն Հայրենեաց»ը նորէն բուն ազբիւրին պիտի վերադարձնէ պատկառելի բազմութիւններ, նոր գիտելիքներով:

Հո՛ղը, հո՛ղը եւ անոր ձայնը:

Օգոստոս 31, 1947

Հայաստան եւ Հայկական Արտասահման երկու թեւերն են միեւնոյն ամբողջութեան: Երկու զանգուածները, որոնք իրար պիտի լրացնեն հայրենի հողին վրայ: Միացեալ եւ ազատ:

Սովորական իմաստով գաղութներ չեն ինչ որ Հայկական Արտասահման կը կոչենք:

Ուրեմն, թերխաչ, տնաբոյս քաղաքակիաներ իրաւունք չունին կամակատար հպատակի կամ կթան կովու տեղ դնելու պանոնք:

Թուրքիոյ հայ ժողովուրդին վերջին մնացորդը կը ներկայացնեն այդ գաղութները: Բազմութիւններ խորապէս հայրենասէր, թէեւ հեռու հայրենիքէն:

Կը նշանակէ թէ որեւէ իշխանութիւն պարտաւոր է նկատի առնել անոնց բազձանքները, տեսակէտներն ու տրամադրութեան տակն:

Ամէն պարագայի մէջ, իրաւունք չունի արհամարհելու, նուաստացնելու կամ իր կամքը պարտադրելու, պղտորելով մթնոլորտը, հայրենիքին մէջ թէ դուրսը:

Այս տարրական դիտակցութեան – պարտականութեան – հետքն իսկ չենք տեսներ, տարիներէ ի վեր: Մանաւանդ այժմ:

Ընդհակառակն, ահա ռատիօ – Երեւանն ալ «մոբիլիզացուել է» – ո՛վ բարբարոսութիւն – լրացնելու համար բանաւոր եւ դրաւոր բանասարկութեանց պակասը: Տեսակ մը չհամարուա, որ պարզապէս տեղեկատուութիւն, հոգեկան թշուառութիւն կ'ապացուցանէ:

Կը թուի թէ այս պարոնները չեն դիտեր որ Արտասահմանի ողջամիտ մեծամասնութիւնը չատոնց վսկած է իր աչքերն ու ականջները ինչպէս թխածոյ եւ դարչահոտ հրատարակութեանց, նոյնպէս այդ անթել կամ թելաւոր վայրահաչութեանց առջեւ:

Եւ կը մոռնան թէ այդ մեծամասնութիւնը երկուան բաժակը չէ, որեւէ եղանակի վրայ պարելու համար:

Ան դիտէ Խ. Հայաստանի սեւն ու ճերմակը: Եւ չափած է անոր վարիչներուն կամ ուղեկիցներուն քաղաքական իմաստութեան, կարողութեան աստիճանը:

Այդ մեծամասնութիւնը չան – քարոզ չէ որ կը սպասէ ռատիօ – Երեւանէն, այլ քաղաքական աշխատանք: Հոգ չէ թէ համեստ չափով:

Հո՛ղ, ափ մը հող եւս: Ներսէն կամ դուրսէն:

Ան կը պահանջէ որ Երեւանցիները լայն բանան դուռները ու պատուհանները: Գոնէ մշակոյթի ճակատին վրայ, որպէսզի Հայրենիքն ու Արտասահմանը մօտէն ճանչնան իրար, փոխանակ այս կամ այն «չինովնիկ»ին, մունետիկին բարեհաճութեան ապաւինելու կամ թերթ ու դիրք ճարելու սեւ չուկայէն:

Ան կ'ուզէ բաց աչքերով տեսնել հայրենիքին չարն ու բարին, եւ ոչ թէ հանելուկ լուծել «կ'ուտենք – կը խմենք» նամակներով կամ փախստականներու լեզուակռուածով:

Ան հայրենիքին զօրացումը եւ ցիրուցան բազմութեանց ինքնապաշտպանութիւնը կը փնտռէ ուղղակի եւ սերտ, անվերապահ յարաբերութեանց մէջ:

Ամէն սերունդ պիտի ունենայ կամաւորներ, ծառայելու համար իր ժողովուրդին եւ անոր միջոցաւ՝ ընդհանուր մարդկութեան:

Բնութիւնը այլազան չնորհներ տուած է բոլորին: Մնացեալը կը լրացնէ մարդը ինք՝ հաւատքով ու աշխատանքով:

Առանց այս հիմնական դաւանանքին որեւէ մտաւորականութիւն պիտի դառնար ամբոխին մէկ մասը: Թերեւս ամէնէն անպիտանը:

Եւ ամէն սերունդ միշտ քայլ մը յառաջ պիտի նետուի, նոր արժէքներու հետապընդումով:

Իր նպատածքը պիտի ըլլայ վճիտ: Միտքը սուր: Սիրտը տաք:

Բնականաբար պիտի չանայ պաշար ալ ամբարել, չահելու համար գերազանցութեան պայքարը նախորդին վրայ: Գոնէ լրացնելու համար անոր պակասները:

Ձիտի պարտք մըն է այս եւ օրէ օր աւելի կը ծանրանայ, օտարութեան տապանքին հետ:

Եւ սակայն պիտի դիմանանք, ինչպէս դիմացան յաջորդական սերունդները, արժեցնելով իրենց գոյութիւնը իրրեւ միտք, իրրեւ ձայն եւ իրրեւ բազուկ: Մէկ խօսքով՝ իրրեւ աշխատանք եւ ստեղծագործութիւն:

Ի՞նչն է որ կը պակսի նորերուն, հո՞ղը:

Այդ ալ ունինք, հոգ չէ թէ ոչ ամբողջական:

Ինչ որ երդ էր երէկ, իրականութիւն է այսօր, որքան ալ երազը կիսկատար մնացած ըլլայ, սաստկացնելով կարօտը:

Միայն այդ կարօտը աշխարհ մը Սազմոս կ'արժէ:

Մեր Խորենացին ինչո՞վ եա կը մնայ հրէական Թալմուտէն:

Անոնք մաչեցուցին իրենց մէկ հատիկ Լացի Պատին քարերը:

Մեր բիւրաւոր Լացի Պատերը, թէեւ անհետ կորսուած, լոյս կը ցանեն մեր ճամբաներուն վրայ: Այստեղ եւ ամէն տեղ:

Սերունդներու պարտականութիւնն է փնտռել գտնել այդ լոյսերը եւ ճոխացնել, յաւերժացնելու համար Հայկազանց Բոցը:

Օտարութեան մէջ անդամ, ինչո՞վ եա կը մնանք «քանց մեզ ազէկ»ներու տագղանդն ու արժանիքէն:

Ո՞ր ասպարէզին, դրականութեան, արուեստի եւ գիտութեան ո՞ր ճիւղին մէջ սեւ տախտակը անցած ենք, հայրենիքէն մինչեւ ակնախտիղ պողոտաները:

Սեւը մենք մեր ձեռքով քսած պիտի ըլլանք մեր ճակտին, եթէ մոռնանք ծառայել այս անտէր ժողովուրդին: Եթէ մեր արժանիքները, մեր ամբարած պաշարը, մեր աշխատանքը չտրամադրենք անոր փրկութեան, բարօրութեան եւ յաւիտենական փառքին:

Կարդը ձերն է, տղաք:

Երեսնամեակները կուգան ու կ'անցնին իրրեւ յիշատակ, եթէ նոր ուժեր չհասնին, արծարծելու համար Անչէջ Բոցը:

Արդէն կիսուեր է այն սերունդը որ իր երակները քամեց, որոշ հանգրուանի մը հասցնելու համար տարապէր բազմութիւնները:

Երէկ ժպտուն եւ նկուն, այսօր բոցավառ եւ հաստակադեղ, դո՛ւն երիտասարդութիւն Հայոց, աչքերդ ուղղէ դէպի հայրենի Տուն:

Ոչ թէ անոր չորս պատերուն մէջ կըծկուելու, այլ նոր հորիզոն փնտռելու եւ պարպուած դիրքերը գրաւելու համար:

«Եաթաղան»ը արեան գետեր հոսեցուց, բայց Հայկազանց ոգին մնաց անեղծ, սաւառնելով հորիզոնէ հորիզոն:

Թոյլ մի՛ տաք, տղաք, որ օտարութեան գոլորշիները ծծեն այդ ոգին, ձեր հաին ձգելով միայն դարաւոր պատմութեան մը կմախքը:

Օգոստոս 4, 1955

Տարուէ տարի ողեկոչելով Հայաջինջ Սարսափները, մենք պիտի ունենանք մէկ մտածում,– երդի վերածել վէրքը:

Երգ՝ հայ ժողովուրդի յաւիտենական նուիրեան:

Երգ՝ հայրենիքի ամբողջացման եւ անկախութեան:

Երգ՝ խաղաղութեան, չինարար ու յարատեւ աշխատանքի:

Երգ՝ մշակոյթի զարգացման եւ ստեղծագործութեան:

Երգ՝ ներքին կազմակերպութեանց զօրացման եւ ներդաշնակ համակեցութեան:

Այս բոլորը պիտի կազմեն արու քայլերդ մը ինքնապաշտպանութեան, ո՛ր ատեն ալ ինկած ըլլանք:

Այդ կը ներչնչեն աւելի քան մէկ մի լիոն ջարդուփշուր ոսկորներուն բեկորները:

Այդ ճիշն է որ ոչ միայն կանգուն պիտի պահէ մեզ, այլեւ պիտի դառնայ ջլատիչ մղձաւանջ մը՝ Հայութեան բոլոր թշնամիներուն համար:

Երէկ ալ երդ մըն էր մեր կեանքը, աղօթք եւ կարօտ ազատութեան:

Տեղ – տեղ երգն ու մաղթանքը վերածուեցան դղրդադին մարտակոչի, սարսեղ – լով լեռ ու ձոր, կամ սուլթանախնամ եւ ցարանիստ ոստաններ:

Զեռք ձեռքի տուին խալամն ու քրիստոնեան, զերեզմանատան մը վերածելու համար արեւմտեան Հայաստանը:

Ամայացա՞ն «վեց նահանգները», կիլիկեան, Սեւ Ծովու ափերը եւ ուրիշ հայաշատ չրջաններ: Մարեցաւ հայկական յետին համբանքին մուխը՝ Թուրքիոյ ամբողջ տարածութեան վրայ, բացի Վոսփորի ափերէն:

Եւ այսօր «յաղթականները» դիւային քրքիջներ կ'արձակեն, տեսնելով մեզ ցիրուցան՝ ի սիփւռս աշխարհի:

Եւ ատկայն, հալածական եւ արիւն – լուայ ժողովուրդը այս փլուզումին ալ դիմացաւ, ստեղծելով հայրենիքի մը կոթիղը Արարատեան դաշտին վրայ, ինչպէս եւ չէն բոյներ՝ օտարութեան մէջ:

Ինչպէս հայրենիքը, նոյնպէս այդ բոյները ծագկեցան յարատեւ ոքնութեամբ, վէրքը երդի վերածելու վճռականութեամբ:

Եթէ դարերու հաւատքը սարսի, թըզթաթուեցէք 1915 Ապրիլ 11 – 24–ի Արհաւիրքին յիշատակները, գրաւոր թէ անգիր, թօթափելու համար թմրութեան եւ դասալքութեան փոշիները:

Հայոց պատմութեան էջերը չատոց փակուած էին, եթէ վէրքերը երդերու վերածուած չըլլային անընդհատ, մէկ սերունդէն միւսը:

Ոչ միայն հայրենի լեռներն ու ձորերը, այլեւ խաղաղութեան ժամանակի հոդվրտիքներն անդամ պատմութեան ձայնը կը փոխանցէին սերունդէ սերունդ:

Եւ ձայնը կ'արձագանգէր, կը ծաւալէր ամէն ուղղութեամբ, միշտ արթուն պահելով ամբողջ բազմութիւններ:

Ոեւէ թշնամի չի կրնար մարել այդ ձայնը, եթէ ժողովուրդը ինք մոռցած չէ անոր եղանակները:

Հայաջինջ Արհաւիրքին զոհերը այդ եղանակներուն արտայայտիչներն են ոչ միայն հաւաքաբար, այլեւ անհատ – անհատ:

Ո՛վ չունեցաւ հարազատ մը, 1915–ի ծրագրեալ Սպանդին մէջ:

Զոհերէն իւրաքանչիւրին վերջին նայուածքը խորհուրդ մըն է ձեզի եւ ամէնուն համար:

Անոնք ահա քառասուն տարիէ ի վեր կը սպասեն որ ամէն մէկդ վէրք մը դարմանէք, վարդապատ երգ մըն ալ դուք հնչեցնէք յանուն տարապէր բազմութեանց ինքնապաշտպանութեան:

Ապրիլ 24, 1956

Շ.

Օրուան պահանջն է սերունդ մը որ միջավայրին ստացած ուսման վրայ բարդէ, անոր հետ ներդաշնակէ իր հայրենի պատմութիւնն ու մշակոյթը, որպէսզի կարենայ պահել, զարգացնել ժառանգութիւնը:
Երիտասարդութեան կոչումն է չահիլ վառել եւ ոչ թէ կերոն քսնել:

(Շար. Ա. Էջէն)

ի վեր, ազատ կ'արձակուի քանի մը օրէն:

Երկուշաբթի առաու ալ, փարիզեան օրաթերթերը, լայն տեղ կը յատկացնէին տրուած վճիռին եւ իրենց խորագիրներով իսկ, տեսակէտ յայտնած կ'ըլլային: Այսպէս, Ֆիկարօ կը խորագրէր՝ «Վճիռ ծախահարութեանց տարաւիղ տակ», Քոթիտիէն տը Փարի՝ «Էքս՝ պ. պ. Հայերը դնացատեցին», Ֆրանս – Սուար «Գիլինճեան՝ Հայերուն նպաստաւոր վճիռ», Լիպերասիոն՝ «Մ. Գիլինճեան այս շաբթու ազատ կ'ըլլայ», ինչ որ այն տպաւորութիւնը կը թողու թէ առնուազն անբնական չեն գտած այս վճիռը, անդին Մաթէն կը խորագրէ՝ «Հայ «ահաբեկիչ»՝ բարեացակամ վճիռ» եւ համապատասխան պաշտօնաթերթերի՝ Իւմանիւթէն ալ՝ «Ներողամտութեան վճիռ», ինչ որ, ընդհակառակն, այն տպաւորութիւնը կը թողու, որ դժգոհ են...:

Ամէն պարագայի մէջ, հակառակ եղած փորձերուն, մանաւանդ թուրք դեսպանին փաստաբան՝ մէթր Վիտալ – Նաքէլի կողմէ, պարզ ահաբեկչական արարքի մը վերածելու եղածը, լրագրողները կը չեշտեն թէ «արդարութեան վճիռէ մը զատ՝ պատմական վճիռ մըն է, որ տըր – ւեցաւ Էքս – ան – Փրովանս»: Արդարեւ, դատախազն իսկ չեշտած էր. – «Ինչ որ լսեցիք հայ ժողովուրդի տառապանքներուն մասին, պիտի կշռէ ձեր որոշումին վրայ :ի տես այդ տառապանքներուն, տարճանակի այդ հինգ հարուածները, որոնք իրենց նպատակին ալ չեն հասած, ծանր չեն կշռեր»:

×

ԹՐՔԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Թուրքերը, պարզ է, զոհ չեն: Լիպերասիոն արդէն առաջինը կ'անդրադառնայ «Թուրք լրագրողին առանձնութեան», նայ «Թուրք լրագրողին առանձնութեան», խօսելով դատավարութեան հետեւող Միլլիյէթի թղթակցին մասին: Կիրակի եւ երկուշաբթի, թրքերէն թերթեր լայն տեղ կուտային անշուշտ: «Միլլիյէթ» Յունուար 25-ին կը խորագրէր. – «Ար – դարութիւն չկայ այլ՝ կատակերկու – թիւն»: Դեռ այլ «դառն» խորհրդածու – թիւններ ինչպէս՝ «Ատեանին անհատա – տալի վճիռը, որու շնորհիւ Գիլինճեան ազատ է քանի մը օրէն», «Հիւրրիյէթ»ի համար «քաղաքական դատավարութիւն մըն է», մինչ ձախ նկատուած Ճումհուրիյէթ կը խօսի «հայկ. լոպիի մը մասին Ֆրանսայի մէջ, նման հրէական լոպիին՝ Միացեալ – Նահանգներ»:

×

Այս առաջին կարճ անդրադարձը վերջացնելով, ըսենք թէ այս դատավարութիւնը որ «տիպար դատավարութիւն» իսկ կ'որակուի («Լիպերասիոն»), իսկապէս, պատմական բնոյթ ունեցող բացառիկ դէպք մըն էր, Ֆրանսայի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՑ հետ իր յարաբերութիւն – ները խզեց եւրոպական Խորհրդարանը, դատապարտելով զինուորական վարչա – կարգը, 53–ի դէմ 56 ձայնով (9 ձեռնպահութիւն) քուէարկելով համապատասխան խումբին ներկայացուցած բանաձեւը: Հոն կը չեշտուի որոշումը՝ «չվերանորոգելու իր անդամներուն պաշտօնավարութիւնը Եւրոպա – Թուրքիա ընկերակցութեան խորհրդարանական խառն յանձնախումբին, մինչեւ հանրաքուէով ընտրութիւններու կազմակերպումը»:

«ՊՐԱԻՏԱ» իսկական բանադրանք մըն է, որ կը կարդայ Իտալիոյ համապատասխան կուսակցութեան, իբրեւ հետեւանք Պէռլինկուէռի վերջին քննադատութեանց խորհրդային համապատասխան մասին: Կուսակցական պաշտօնաթերթը կը գրէ. – «Հրէշային բան մը պատահեցաւ, Իտալիոյ համապատասխան կուսակցութեան ղեկավարները կը զրպարտեն Խորհ. Միութիւնը, իր ընկերվարական դաշնակիցները եւ ընկերվարական աշխարհը»: Հռոմի մէջ, Պեռլինկուէռ կ'ըսէ այս առթիւ, թէ ճիշդ ատոր համար է, արդէն, իրենց քննադատութիւնները եւ թէ Մոսկուա Վատիկան չէ, որ բանադրանքի մասին խօսի:

ՇԻՄԱՔ ձայներու 99,10 առ հարիւրով նախագահ վերընտրուեցաւ Հ. Հ. Հ.ի, թուլուզի համագումարին: Նատաշրջանին եզրափակիչ իր ելոյթին մէջ, Շիրաք ներկայացաւ որպէս մեծ պարագլուխը ընդդիմութեան: Իր ճաղկած ընկերվարականներուն դէմ կը դնէ՝ հանրապետականները, որոնց մեծ խէթն է՝ ազատութիւնը:

ԿԱԶ ՏԸ ՖՐԱՆՍԻ ստորագրած պայմանագիրը Խորհ. Միութեան հետ, ըստ որուն Ֆրանսայի կազին 35 առ հարիւրը Սիպիրէն պիտի հայթայթուի, ծանր քննադատութեանց բախեցաւ: Երկու դըէխաւոր քննադատութիւնները են՝ Ֆրանսա կախում պիտի ունենայ Մոսկուայէն, Լեհաստան պատահածէն ետք, Ֆրանսա պէտք չէ նման բան ընէր:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԱՆԻԼՒ.– Տէր եւ Տիկին Յարէթ Յարութիւնեան 300 Ֆ. կը նուիրեն «Ցառաջ»ի բարգաւաճման համար, անմոռանալի ընկ. Շաւարշ Միսաքեանի մահուան 25–րդ տարելիցին ի յիշատակ:

×

ՌԸՆԱԺ.– Ընկ. Վ. Խաչատուրեան, ընկ. Շաւարշ Միսաքեանի մահուան 25րդ տարելիցին առթիւ՝ երկիւղածութեամբ կը խոնարհի իր անմոռանալի յիշատակին առջեւ եւ 100 Ֆ. կը նուիրէ իր այնքան սիրելի ուսուցչապետ՝ «Ցառաջ»ի յարատեւման համար:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Անահիտ Սապունճեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի «Ցառաջ»ի բարգաւաճման կը նուիրեն. – Տէր եւ Տիկին Յակոբ Գուլումճեան 500 Ֆ., Լիոնէն (քուռ կամպեթա) Տէր եւ Տիկին Շաուլ Ներկիզեան 500 Ֆ.:

×

Իրենց սիրելի բարեկամուհիին՝ Տիկին Անահիտ Քէշիշեանի յաւարտիթ մահուան առթիւ (Պոսթըն), Ակոնայեան ընտանիքները կը նուիրեն՝ 100-ական Ֆ. Կարմիր Խաչին, Կապոյտ Խաչէ Պանեէօ – Քաշանի մասնաճիւղին եւ «Ցառաջ»ին: (Ստանալ «Ցառաջ»էն):

×

Տիկին Ռօզա Խըտըրշահ 300 Ֆ. կը նուիրէ Դպրոցասէր Տիկնանց Վարժ.ին (ստանալ «Ցառաջ»էն) եւ 50 Ֆ. «Ցառաջ»ին, փոխան ծաղկի, Տիկին Անահիտ Սապունճեանի մահուան առթիւ:

×

Ողբ. Տիկին Անահիտ Քէշիշեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Տէր եւ Տիկին Տէր – Յովհաննէսեան 100 Ֆ. կը նուիրեն «Ցառաջ»ին:

A PARTIR DU 7 FEVRIER

Ecoutez tous les Dimanches,
à 20 H. 30
l'Emisson arménienne
pour l'Europe.
MONTE - CARLO
Ondes moyennes 205
B. P. 141 — Monte - Carlo
Principauté de Monaco

ՓԵՏՐ. 7-ԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՌԱՏԻՕԾԱՄ
Ամէն կիրակի, ժամը 20·30–ին
ՄՕՆԹԷ - ԳԱՐԼՕ
Միջին – Ալիք 205 մեթր

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶԻ Փարիզի մասնաճիւղին վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իրը նկերուհիները եւ անոնք որոնք կը փափաքին մաս կազմել այս Միութեան, Շաբաթ, Յունուար 30, ժամը 15–ին, Փարիզի Մշակոյթի Տունը.– 17, Ռիւ Պլէօ:

Օրակարգ. – Պատգամաւորութիւններու զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

×

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶԻ Շրջ. Վարչութիւնը, միջ-մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Ուրբաթ, Յունուար 29, ժամը 20·45–ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը.– 17, Ռիւ Պլէօ: կարեւոր օրակարգ:

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՊՕՄՊՈՆ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԱՏԱՐԱԳ

ԵՒ Ա. ՏԱՐԵԴԱՐՁ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԵՐԳԱԽՈՒՄԲԻՆ

Տնօրէն Խորհուրդս կը հրաւիրէ մեր ողջ ժողովուրդը, Պօմպոնի նորակազմ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Երգչախումբի անդրանիկ Պատարագին եւ Ա. տարեդարձին առթիւ կազմակերպուած հոգեւոր եւ աշխարհիկ հանդիսութիւններուն՝ Յունուար 31, կիրակի, ժամը 9·30–ին, Պօմպոնի եկեղեցւոյ եւ անոր կից սրահին մէջ:

Օրուան Պատարագը կը մատուցանէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարէ նորակազմ երգչախումբս, եկամուտեան բազմաճաշ եղանակաւ, առաջնորդութեամբ՝ խումբիս հիմնադիր – ուսուցչուհի Տիկին ԺԻՒԼԻԷԹ ԵՐԼՄԱՋԵԱՆի:

Յաւարտ Պատարագի ճաշին մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի դիմել հետեւեալ հեռաձայնի թիւերուն.–
– 93· 37· 59
– 93· 63· 88
– 93· 18· 02
– 66· 91· 99

LE COMITE DE L'UGAB — VALENCE
Organise
son LOTO annuel
Le Samedi, 30 Janvier, à 20H.30
en la Salle Yervant Hussisian
6, Rue Faventines — Valence

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի, Փետր. 4, ժամը 20·15–ին
au Centre Culturel Alex Manoogian 118, Rue de Courcelles, Paris 17e
Ամերիկահայ ծանօթ Դաշնակահար – երաժշտագէտ

ՇԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

կը ներկայացնէ՝
« ՀԱՅ ԴԱՇՆԱՄՈՒԲԱՑԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ »
Ա. Մաս.– ԿՈՄԻՏԱՍ – Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ – Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ
Բ. Մաս.– Նմոյշներ հայրենի եւ սփիւռքի հայ երաժիշտներու գործերէն՝
Միկուլի, Պարթեւեան, Մանաս, Թերզիեան, Ձղնաւորեան, Բաբաջանեան, Բարխուդարեան, եւայլն:

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 30 Ֆ.
Տեղերը ապահովելու համար կանխաւ դիմել Հ.Բ.Ը.Մ.–ի Քարտուղարութեան՝
Հեռ.– 520· 03· 18

———×———

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՎԱԼԱՆՍ
Ուրբաթ, Փետրուար 5, ժամը 20·30–ին

Համերգ - Դասախօսութիւն

ե. Հիւսիսեան սրահին մէջ – 6, Ֆաւանթին փողոց, Վալանս
Ամերիկահայ Դաշնակահար–երաժշտագէտ
ՇԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ
կը ներկայացնէ՝
« ՀԱՅ ԴԱՇՆԱՄՈՒԲԱՑԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ »

Stage - Rencontre
DE
Danse Arménienne

LE DIMANCHE, 31 JANVIER
Toute la journée

Intervenants:
- JIRAIR MADILIAN, *Professeur*
-M.BOURNOUTIAN, *Chorégraphe et le Maître*
- CHOTA ABACHIZDE, *Professeur de danse caucasienne*

Ce stage débutera par le concert de
YERSO — ELYSE OHANESSIAN
Le Vendredi, 29 Janvier, à 21H.
Chants de la Terre, accompagnée par Jean - Etienne AKIAN, au santour
et se terminera par une
FETE POPULAIRE
Le Dimanche, 31 Janvier, à 17H.

Ce stage se déroule dans le cadre des week-end danse d'Alfortville, Saison 81 / 82
Coût du stage: 60 F.
Stage et concert: 70 F.
S'inscrire auprès de la direction:
MAISON
DE LA CULTURE ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE
9, Rue Madrid - 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՍԻՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍԻ
ՀԱՄԵՐԳԸ
Ուրբաթ, Փետրուար 26–ին, Իսիի մէջ, Իսիի Եկեղեցւոյ վերաշինութեան ի նպաստ:

Մանրամասնութիւնները՝ յետագային:

×

Հայ Աբիւներու Միութեան
Լիոնի Շրջանի
ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ
Կիրակի, Փետրուար 28, կ.ե. 14·30–ին
Salle Molière

×

Մարսէյլ.– Վասպուրականի Ցաղթական Հերոսամարտի 67–րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը՝ Ապրիլ 4, Կիրակի, ժամը 13–ին, ճաշով, Վասպուրական սրահին մէջ:

ՄԱՐՏ 6

ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Մուրատ – Ռափայէլեան
Նախկին Աշակերտաց Միութեան

DINER — DANSANT
de l'Union des anciens élèves
Moorat — Raphaël
6 MARS
Hôtel SHERATON — Paris

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ազգասահմանամի Ընկերակցութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները.– Պ. Համբարձում Մուրատեան 500, Տէր եւ Տիկին Խաչիկոֆ (Պէյժիա) ողբ. Գրիգոր Ասլանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 500, Այրի Տիկին Պաղտասարեան ամուսնոյն մահուան առթիւ 100, ՊՊ. Գրիգոր Փափազեան, Ժան Մաթոսեան, Անրի Տիւթեան, Տօքթ. Ալպէռ Մոսկոֆեան, Օր. Մարի Պօյաճեան եւ Տիկին Անրի Թրէնթոն՝ 100–ական Ֆ.:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՅՐԱՊԱՏՈՒՄ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԷՐ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ ԳՐԱԾ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ ԳՐԱԾ ԵՆ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ ԳՐԱԾ ԵՆ ՀԱՅ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ ԳՐԱԾ ԵՆ ՀԱՅ ԴԱՏԻ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ ԳՐԱԾ ԵՆ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԵՒ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ ԳՐԱԾ ԵՆ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԵՒ ՀԱՅ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ ԳՐԱԾ ԵՆ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԱ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ ԳՐԱԾ ԵՆ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԱՒ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ ԳՐԱԾ ԵՆ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԱՒԱ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ ԳՐԱԾ ԵՆ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԱՒԱՐ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ ԳՐԱԾ ԵՆ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԱՒԱՐՈՒ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ ԳՐԱԾ ԵՆ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԱՒԱՐՈՒԹ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ ԳՐԱԾ ԵՆ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԱՒԱՐՈՒԹԻ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ ԳՐԱԾ ԵՆ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԱՒԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ ԳՐԱԾ ԵՆ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԱՒԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ ՄԸ ԳՐԱԾ ԵՆ ՀԱՅ ԴԱՏԻ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԱՒԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

«ԱՊՏԻԼ ՀԱՄԻՏ Բ. - ԿԱՐՄԻՐ ՍՈՒԼԹԱՆԸ»

ԳՐՔԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

(Հեղինակ՝ ԳՈՒՐԳԷՆ ԵԱԶԸՃԵԱՆ)

Գրեց՝ Ա. ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ

Անցեալ տարի լոյս տեսաւ Պէյրութի Սեւան տպարանէն Օսմանեան կայսրու - թեան վերջին սուլթաններէն Ապտիւլ - Համիտ Բ.ի կենսագրութիւնը ներկայա - ցընող մեծածաւալ այս գիրքը (*) : Նը - կարագարդուած եւ այլ տեղեկութիւն - ներով լի այս գիրքը կարմիր Սուլթանին կենսագրութեան նուիրուած բազմաթիւ հատորներէն մին է :

Հայ ժողովուրդի ժամանակակից պատ - մութեան մէջ ոչ մէկ անձ այնքան կարե - ւոր դեր մը ունեցած է՝ թէեւ տխուր, որքան Ապտիւլ - Համիտ Բ. : Անոր գա - հակալութեան 33 երկար տարիները կ'ընդգրկեն հայկական հարցի ծագումէն մինչեւ Կիլիկիոյ եղեռնը - 1876-էն 1909 - եւ 1915 - 1916-ի հայկական ցեղասպա - նութիւնը համիտեան անպատիժ քաղա - քականութեան չարունակութեան հետե - ւանքն է որ տառնօրէն եւ վայրագօրէն դործադրուեցաւ իր ժառանգորդ երիտ - թուրքերու կողմէ : Որքան որ մեղի ծա - նօթ է Ապտիւլ - Համիտի կենսագրութիւ - նը հայերէն լեզուով ցարդ չէր դրուած, հետեւաբար Գուրգէն Եաղճեան յան - դուգն ձեռնարկ մը կատարած է թէպէ - տեւ մեր կարծիքով այնքան ալ չէ յաջո - ղած, այդ մասին ստորեւ պիտի անդրա - դառնանք :

×

Եաղճեան 200-է աւելի գրքերու օգնու - թեամբ այս մեծածաւալ գիրքը պատրաս - տած է : Իր գրացանկին մէջ նշուած է թէ թրքերէն ինը գիրքեր թղթատած է (ո - րոնց երեքին հեղինակները Հայեր են), իսկ հայերէն գրքերուն թիւն է 27 : Եա - ղճեանի օտար լեզուներով թղթատարած գրքերէն բացի, մէկ - երկու հատը անպ - լերէն լեզուով լոյս տեսած, ֆրանսերէն հրատարակուած են : Միայն թէ հեղինա - կը կարմիր Սուլթանի կենսագրութեան նուիրուած երկու դլխաւոր գրքերը չէ տեսած : Առնցմէ առաջինը Սըր Խուլին Փիրս-ի կողմէ գրուած էր եւ հրատարակ - ուած 1917-ին (1) : Փիրս-ի գիրքը բա - ցառիկ արժէք կը ներկայացնէ սա պատ - ճառաւ որ հեղինակը՝ մուտորական եւ միջազգային համբաւի տէր լրագրող եւ օրէնագէտ, ճիշդ 40 տարի ապրած է Պոլ - սոյ մէջ եւ Անգլիոյ մեծագոյն թերթերէն Տէյլի Նիուզ-ի (2) թղթակիցն էր : Իսկ Բ. կարեւոր գիրքն է երկին անդլերէն լեզուով, եւ գրուած է Ճ. Հօզլիպ-ի կողմէ (3) :

Եաղճեան պեսական դիւաններու մէջ պատմագիտական պրպտումներ չէ կա - տարած. հետեւաբար չէինք սպասեր որ իր գիրքը պատմական անծանօթ իրողու - թիւններ յայտնէր եւ կամ նոր եզրակա - ցութիւններ բերէր : Բայց առաջին էջէն կը տեսնուի թէ հեղինակը պատմաբան մը չէ եւ պատմագիտութիւնը չփոթած է հաւանաբար վէպի հետ : Եւ այս իսկ պատճառաւ թէեւ այս նիւթը հակառակ իր սահմանափակ աղբիւրներուն կրնար շատ հետաքրքրական եւ սահուն կերպով ներկայացուիլ, կորնցուցած է իր հը - մայքը եւ եղած է այլազան նիւթերու խառնիճաղանճ յաբիւրինթոս մը, որուն ոչ սկիզբը յայտնի է եւ ոչ ալ վերջը : Եաղճեան երբ Ապտիւլ - Համիտի կեն - սագրութիւնը կը ներկայացնէ, հարկ էր կարգաւ «մեծ բռնապետ»ին ծնունդէն (1842) սկսելով մինչեւ 1876՝ այսինքն իր գահակալ կոչումը սեղմ տողերով ընթեր - ցողներուն ծանօթացնէր : Այս մասը գրքին ներածականը կարելի էր նկատել տրուած ըլլալով որ մինչեւ 34 տարեկան ապազայ «կարմիր Սուլթանը» երկրին ներքին կամ արտաքին քաղաքականութեան մէջ ոչ մէկ դեր ունեցած է :

Եաղճեան, Համիտի ծնունդով, կը սկսի (տե՛ս էջեր 9 - 10) ապա կը մոռ - նայ իր նիւթը որ ըստ դրքին խորագրին Ապտիւլ - Համիտի կենսագրութիւնը պէտք էր ըլլար, կը զառնայ դէպի Օս - մանեան կայսրութեան՝ անցեալին, հա - րէմի կիներուն ու էնթրիկներուն, եւ էջեր կը յատկացնէ (տե՛ս էջեր 11 - 69) : Պատ - մագիտական լուրջ ուսումնասիրութիւն մը այլազան դէպքերու եւ հեղինակին կողմէ իւրաքանչիւր հարցին վերլուծման նուիրուած չղթայ մըն է որոնց յաջոր - դականութիւնը ի հարկէ պարտի հեղի - նակը պահել : Բայց մեր հայրենակիցը որ կ'անդիտանայ այս կանոնները եւ շատ անդամ ալ կը մոռնայ նոյնիսկ թէ ի՞նչ էր իր նիւթը : Մինչեւ անդամ դրքին վեր - ջաւորութեան յանկարծ կ'անդրադառնայ թէ քիչ ծանօթութիւն տուած է Ապտիւլ - Մէճիտի (4) կամ Ապտիւլ - Ազիզի (5) մասին, ու թէեւ այս երկուքին մասին նախապէս առատօրէն արդէն արտայայ - տուած էր, կրկին էջեր կը յատկացնէ : Այս պարագան միակը չէ, դեռ ուրիշ շատ մը հարցեր, որոնք Ապտիւլ - Համիտի կենսագրութեան մէջ երկրորդական են, կամ նոյնիսկ բնաւ անհրաժեշտ չեն, էջերով տեղ գրաւած են : Ընթերցողը մին - չեւ իսկ կրնայ մոռնալ թէ գիրքը Ապտիւլ - Համիտի կենսագրութեան նուիրուած է : Այսպէս ի՞նչ յարաբերութիւն ունի նո - րընծաի Յովհաննէս - Պօղոս Բ. Պապը Ապտիւլ - Համիտի կենսագրութեան մէջ երբ ծնած անդամ չէր (տե՛ս էջեր 781 - 782) : Մենք այս գիրքը կարդալով հա - մոզուեցանք թէ Պր. Գուրգէն Եաղճեան պատմութեան ջերմ սիրահար մըն է, եւ ըլլալով նաեւ 1915-ի Եղեռնի բեկորներէն մին, որ միշտ կ'ապրի ճակատագրական ողբերգութեան հետեւանքները, փափա - քած է իր ժողովուրդին իր ցանկացած ձեւով օսմանեան կայսրութեան պատմու - թիւնը գրել : Օրինակները շատ են ուր Եաղճեան բուն նիւթը կը մոռնայ եւ կ'անցնի ուրիշ հարցերու : Այսպէս 1877 - 78-ի պատերազմի մասին պիտի խօսինք կը գրէ ու պատմութեան դարաւոր էջե - րուն մէջ կը կորսուի կ'երթայ մինչեւ Մեծն Պետրոս, Մեծն Կատարինէ կայս - րուհին, Ալեքսանար Ա. որոնց ժամանակ Ապտիւլ - Համիտ դեռ աչխարհ իսկ չէր եկած (6) : Չենք ուզեր մի առ մի այսպէ - սի օրինակները նշել որոնք գրքին կէսէն աւելին կը գրաւեն :

Եաղճեանի գիրքը աւելորդաբանու - թիւններէ, եւ անկանոն բացատրութեան եւ վերլուծումներէ զատ ունի նաեւ բազ - մաթիւ սխալ տեղեկութիւններ : Հոս կը յիշենք միմիայն մի քանին :

1· - Ապտիւլ - Ազիզի մահուան պա - տասխանատուներու դատավարութիւնը պարզապէս ձեւակերպութիւն մըն էր : Ի - րականութեան մէջ Ապտիւլ - Համիտ պատրուակով մը կ'ուզէր Միհհաթ փա - շան ոչնչացնել (տե՛ս էջ 105) :

2· - Եաղճեան կը գրէ թէ Սայիտ փա - շան (7) եւս Եանեայի խլրտումներու առ - թիւ Նէխիմովի օրով անդլիական հիւ - պատոսարան կ'ապաստանի, հրաժարելով իր պաշտօնէն (տե՛ս էջ 105) : Մինչդեռ ուրիշ տեղ մը կը նշէ թէ Նէխիմով կը մահանայ 1883-ին (տե՛ս էջ 103) : Սայիտ փաշայի անդլիական դեսպանատուն (ոչ թէ հիւպատոսարան) ապաստանելու դէպքը 12 տարի յետոյ, Սըր Ֆիլիփ Քըր - րի-ի դեսպանութեան օրով տեղի կ'ունե - նայ (4 Դեկտ. 1895) :

3· - էջ 201· Կիպրոս կղզիի բնակիչնե - րուն տարեկան տուրքը (1878-ի դինուար - բական դրաւումէն յետոյ) : Անգլիոյ կող - մէ նախ նկատի առնուեցաւ Օսմանեան կայսրութեան 1855-էն ի վեր կատարած փոխառութիւններու իրը մէկ մասը, իսկ յետագային 1895 - 96-ի հայկական կո - տորածներու ժամանակ ալ անդլիահպա - տակներու կրած նիւթական վնասներուն համար գանձուեցաւ վնասուց հատու - ցում :

(Մնացեալը յաջորդով)

---

(1) *Sir Edwin Pears, «LIFE OF ABDUL - HAMID», London,* 1917.

(2) *Daily News* թերթը Անգլիոյ Ազա - տական Կուսակցութեան օրկանն էր : Այս կուսակցութեան ականաւոր դէմքերէն ե - ղան՝ Կլատսթոն, Պրայս, Լոյտ Ճորճ, Եւայլն :

(3) *Joan Hoslip, «ABDUL - HAMID»* (1876 - 1909), *London,* 1958.

(4) Ապտիւլ - Համիտի հայրը :

(5) Ապտիւլ - Համիտի հօրեղբայրը :

(6) Տե՛ս էջեր 167 - 177

(7) Խնդրոյ առարկայ եղող մեծ վէզի - րը Փիւչիւբ Սայիտ փաշան է :

(*) 871 էջ, 110 ֆրանք

A PROPOS DE Gorky

Monsieur Philip JODIDIO
CONNAISSANCE DES ARTS
25, *Rue de Ponthieu* — 75008 *Paris*

Paris, le 22 Avril 1981 (*)

Monsieur,

J'ai lu votre article dans «CONNAISSANCE DES ARTS», numéro d'Avril 1981, intitulé «ARSHILE GORKY, artiste américain». Je voudrais faire quelques remarques à propos de votre méthode de traiter l'œuvre d'un artiste, sa vie, l'art en général et l'histoire, étant donné que moi même je suis peintre et j'ai présenté en 1970 une thèse sur GORKY. Depuis je n'ai jamais cessé de poursuivre mes recherches sur cet artiste et j'ai publié plusieurs articles à ce sujet.

Il est facile de rassembler quelques documents ou articles pour écrire «quelque chose» à propos d'un artiste. Je ne sais sur quel document vous vous êtes basé pour écrire que Arshile GORKY a changé de nom à son arrivée en Amérique en 1920. Arshile GORKY (Vosdanig Manoog ADOIAN) a pris la décision de ce changement lors de son installation à New York en 1925, après avoir passé cinq ans entre Watertown, Providence et Boston à l'issue de son arrivée en Amérique fin Février 1920. En ce qui concerne ce fait, la seule chose que vous trouvez nécessaire de mentionner (exigence journalistique?) est que GORKY ait déclaré une fois qu'il était le cousin de Maxime GORKY. Est-ce si simple? Vous êtes vous demandé pourquoi il avait changé de nom? Ou est-ce là quelque chose qui ne vous intéresse pas?

Pour donner une réponse à cette question il est nécessaire d'étudier sa vie jusqu'à son installation définitive à New York: son enfance tourmentée et ses rêves, son éducation, son environnement, le massacre, ses conséquences et enfin le Nouveau Monde avec ses impératifs sans compromis en ce qui concerne l'identité des immigrés.

Vous commettez également une grave erreur en qualifiant GORKY d'«Arménien turc». Vous voulez peut être dire «Arménien de Turquie» car on ne peut pas être à la fois Arménien et Turc, comme on ne peut pas être à la fois Français et Espagnol ou Chilien et Suédois. Il ne s'agit pas d'un problème de nationalités interchangeables, mais d'un pays (l'Arménie) occupé par un peuple étranger (les Turcs ottomans).

De plus, comment appelez vous turque une personne qui a justement été persécutée parce qu'elle n'était pas turque? GORKY était Arménien comme des centaines de milliers d'autres Arméniens qui ont subi la mort et la déportation forcée parce qu'ils voulaient recouvrir leur liberté, leur droit de vivre comme tout autre peuple sur cette planète.

Cela peut vous sembler une polémique futile, mais l'Histoire montre que plus d'un million et demi de personnes ont été massacrés pour avoir voulu vivre librement sur leurs terres, rester Arméniens et non pas, justement, être assimilés aux Turcs. Pour les rescapés comme GORKY, et pour les générations suivantes dont je suis, le problème de cette appartenance représente une question sérieuse.

Même l'appellation «Arménien de Turquie» est contraire à l'objectivité historique des faits. Quelles étaient les frontières géographiques de ce que vous appelez Turquie à l'époque de l'empire Ottoman. N'est-il pas arbitraire d'inclure l'Arménie Occidentale -où est né GORKY. à cette Turquie alors que les Arméniens ont vécu pendant des milliers d'années sur ces terres (1), où ils étaient d'ailleurs majoritaires avant les massacres de 1914 — 1918?

Est-ce que la terre vidée de son peuple par la force appartient aux usurpateurs, alors que ce peuple est encore vivant et qu'une partie de ce peuple vit sur un petit morceau (le dixième environ) de sa terre, l'Arménie soviétique?

Notre génération continue à subir les effets des massacres et des déportations organisés par les autorités turques; être soi-même en Diaspora, partie intégrante d'un peuple dépossédé de sa terre, vivre sa culture et son art est une tâche bien difficile.

La vie et l'œuvre d'Arshile GORKY sont au centre de cette souffrance qui constitue une dimension intérieure permanente de tout un peuple jusqu'à nos jours.

Dans votre article, vous écrivez à propos d'un autoportrait de GORKY (1928-1931): «Les premiers pas d'une quête de son identité avant d'évoluer vers l'abstraction biomorphique. S'il est influencé par Picasso (il serait plus exact de parler de Matisse comme le fait d'ailleurs H. HERRERA), GORKY atteint néanmoins une vision toute personnelle». Et pour le portrait de sa mère (dont les dimensions ne sont pas celles que vous indiquez, en vous basant de toute évidence sur l'ouvrage de Julien Levy - votre seule source? - et en confondant entre pouces et centimètres...) (2) vous dites qu'il relève d'«une pureté toute architecturale».

Alexandre BEREDJIKLIAN

(*à suivre*)

---

(1) *Voir par exemple René Grousset: « Histoire de l'Arménie », Payot, Paris* 1973.

(2) *Dans la légende de ce portrait la date n'est pas indiquée contrairement aux autres reproductions. Peut - être pour cause d'incertitude? Vous passez sous silence ce point sans donner l'explication, peut-être dans la foulée de Levy pour qui la date de ce portrait est inconnue!*

Dans une lettre du 18 *Avril* 1938, *GORKY écrit à la famille de sa sœur Vartoosh Mooradian: «...J'ai dessiné un portrait hors de valeur de ma mère, au fusain. Cela m'a pris un temps considérable mais le resultat est extrêmement réussi». Donc je pense qu'il a exécuté ce dessin d'après la version «définitive» de «l'Artiste et sa mère» à l'huile* (1926-36). *Karlen Mooradian, le neveu de GORKY, donne aussi la date* 1938 *pour ce portrait (cf. Karlen Mooradian «Arshile GORKY ADOIAN» et The many worlds of Arshile GORKY»). GORKY copie fidèlement ce dessin au fusain comme l'indique la construction du dessin et les détails. Il ne s'agit pas d'une simple étude, mais d'une œuvre définitive, constituant un ensemble complet en lui même avec la division bien étudiée de l'espace, la composition et la figure bien placée.*

Mais dans le catalogue de l'exposition «Les Réalismes», la date de ce dessin est donnée 1926! *A quoi faut-il l'attribuer? A une simple erreur d'impression ou à un sens développé de l'irresponsabilité de certains «érudits»? C'est vrai que la date à coté de la signature de GORKY sur le dessin au coin gauche, en bas, n'est pas suffisament claire. Il fallait le préciser en ajoutant un point d'interrogation peut - être.*

En 1926 *GORKY a* 22 *ans. Quel génie d'avoir atteint un tel langage formel et une telle pureté alors qu'il n'était qu'un apprenti de l'impressionisme et de Cézanne!*

(*) *Cette lettre de notre collaborateur n'ayant pas paru dans «Connaissance des Arts», il nous a paru intéressant de la publier ici, son contenu dépassant le cadre d'une simple réponse.*

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Արուեստի - Մշակոյթի Մեծ Թափ

Երեւանի մէջ դումարուած է արուես - տի, մշակոյթի ճիւղի «աշխատողների արհմիութենական Հանրապետական կոն - ֆերանսը»: Արհեստակցական միութեան Համագումարին ղեկուցաբերն է եղած կոմիտէին նախագահուհին՝ Մարգարիտա Դաւթեան:

Պատկերը առատել քան խրախուսիչ է: Ստորեւ հիմնական կէտերը:

Անցեալ տարի թատերախումբերը 39 նոր բեմադրութիւններ իրականացուցած են: Ակտէս կոչուած Հայ համերգի կազ - մակերպութիւնը աւելի քան տասը հա - մերգներ կազմակերպած է՝ երեք միլիոն հանդիսատես ապահովելով:

Կազմակերպուած են 318·000 ասուլիս - ներ, դրական եւ այլ բնոյթի երկոյթներ, թատերականացած ոտնահանդէսներ եւ - այլն: Ասոնց ներկայ գտնուած են 32·500 ունկնդիր - հանդիսատեսներ:

Օփերան ներկայացուցած է Դաւիթ Բէկ, Անոյշ, Նորմա, Իոլանտա: Սուն - դուկեան թատրոնը բեմադրած է Մ· Գոր - կիի Ցատակին, Ն· Զարեանի Հացաւան, Շէյքսփիրի Ձօն Արքան եւ Կորիոլան: Նոր եւ հետաքրքրական բեմադրութիւն - ներ ապահոված են Երեւանի ռուսական Ստանիսլաւ թատրոնը, Ց· Պարոնեան ա - նունով ճանչցուած երաժշտական քոմե - տիի թատրոնը, ինչպէս նաեւ Լենինական - ի, Կիրովականի, Կամոյի, Արտաշատի եւ այլ քաղաքներու թատերախումբե - րը:

Համաձայն տարիներ առաջ արուած օգ - տակար որոշումին, որով փոքր դրադա - րաններու միացումով կեդրոնական մեծ դրադարաններ կը նախատեսուէին հիմ - նուիլ, (այս ծրագիրը առեներն պարզը - ւած է «Ցառագ»ի մէջ) անհամեմատ լա - ւացել է բնակչութեան գրադարանային մատենագիտական եւ ինֆարմացիոն ըս - պասարկման գործը:

Ընդլայնած են երաժշտական - արուես - տի դպրոցներուն ցանցերը: Ցիշեցնենք, թէ հինգ տարի առաջ ասոնց թիւը 102-ի հասած էր, 22·000 աշակերտ - ուհիներով: Այժմ համապատասխան կարգով հասած են 148 դպրոցի եւ 33·000 հետե - ւողի, ինչ որ կարեւոր ոստում մըն է:

Շարժանկարի սրահներուն թիւին վրայ աւելցած են 65 նորեր:

Համագումարին՝ կոմիտէի նախագա - հուհին վերընտրուած է:

ՔԱՂՀԱՆ

ՁԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

Կապոյտ Ծաչի Պօմոնի մասնաճիւղը մեր մանուկներուն հայեցի կրթութիւն տալու եւ անոնց ազգային դիմագիծը պահպանելու նպատակով տարիներէ ի վեր կը պահէ հայերէնի միօրեայ վարժա - րան մը՝ ծնողքներու համագործակցու - թեամբ եւ քաջալերանքով: Ըստ աւան - դութեան, այս տարի եւս տեղի ունեցաւ Տօնածառի հանդէսը միօրեայ վարժարա - նին, առիթ տալով ներկաներուն վայելե - լու մեր մատղաշ սերունդին հայերէն արտայայտութիւնները:

Կիրակի, Յունուար 17, ժամը 15-ին Պօմոնի եկեղեցւոյ սրահը լեցուած ծը - նողքներ ու բարեկամներ հաստատեցին ուսուցչուհի տիկին Մայտա Կարապետ - եանի թափած ջանքերը:

Օրուան նախագահուհին հանդէսին բա - ցումը կատարելէ եւ Ամանորն ու Ս· Ծը - նունդը շնորհաւորելէ ետք, անմիջապէս դործադրութեան դրուեցաւ տօնածառի պատշաճ յայտագիրը:

Աշակերտները մէկիկ - մէկիկ, չատ սիրուն շարժուձեւերով արտասանեցին մանկական դողտրիկ ոտանաւորները, եր - գեցին խմբերգներ: Ամէնէն յետոյ կար արամախօսութիւն մը, որուն մէջ բաժին առնողները կատարեցին իրենց դերերը վայելչօրէն, հայերէնի մաքուր առոգա - նութեամբ: Բացայայտ էր որ Տիկին Կարապետեան իր հոգիին եւ էութենէն մանրիկ մը դրած էր անոնց մէջ, իբր նուիրեալ հայ ուսուցչուհի: Ան թէեւ լը - րիւ գործ մը կատարած ըլլալու յաւակ - նութիւնը չունի, սակայն կատարուածն ալ մեղի զարմանք կը պատճառէ: Տրա - մախօսութեան ընթացքին է որ Կաղանդ Պապան ներկայացաւ բեմին վրայ, կա - տարեց յաջող կերպով իր դերը եւ այ - նուհետեւ բաժնեց նուէրները աշակեր - տութեան, ինչպէս նաեւ անխտիր սրա - հին մէջ ներկայ բոլոր փոքրիկներուն, սփռելով խինդ ու ծիծաղ շրջապատին մէջ: Այդ րոպէին երէցն ալ մանուկ մըն էր եւ կը զգար զարնան արեւի շողերը, ջերմ եւ գեղեցիկ, իր հոգիին մէջ: Հոգ չէ թէ նոյն ժամուն դուրսը կ'անձրե - եր:

Հանդէսի վերջաւորութեան ներկանե - րը մեծարուեցան թէյով, կարկանդակ - ներով եւ միրգերով: Ամէն ինչ կարգա - պահ եւ կանոնաւոր կ'ընթանար: Շնոր - հալի ընկերուհիները հետամուտ էին որ - պէսզի բոլորը գոհանային լի ու լի: Մի - ժամանակ տեղի ունեցաւ վիճակահանու - թեան տոմսերու ցրուումը, որոնք իսկոյն սպառեցան ապահովելով կոկիկ գումար մը Կապոյտ Ծաչին ի նպաստ: Զորս բախ - տաւորներ ստացան գեղեցիկ եւ արժէքա - ւոր նուէրներ:

Ժամերը հաճելի կերպով սահեցան: Փոքրիկները լրիւ զուարճացան: Ժամա - նակը կը մօտենար բաժանման, երբ տեղ - ւոյն Ծաչակիր քահանայ հօր ուրուեցաւ փակման խօսքը: Տէր հայրը Հայոց պատ - մութենէն յատկանշական դրուագ մը յիշատակելով, ունկնդիրներուն փոխան - ցեց հայրենասիրութեան եւ բարոյական արժէքներու ուժն ու կարեւորութիւնը:

Այս յաջող հանդէսով Պօմոնի Կապոյտ Ծաչի Վարչութիւնը անգամ մը եւս փաստեց, որ կը գտնուի իր առաքելու - թեան բարձրութեան վրայ եւ արժանի է ներկաներուն ջերմ եւ անվերապահ գո - հահատութեան:

Ուրեմն հայրենասէր Պօմոնցին չատ խոր ըմբռնած է որ Կապոյտ Ծաչը սկիզբէն իսկ գաղթականի տխուր ճամբուն վրայ ինկած հայ ժողովուրդին տուայտանքնե - րը, ցաւերը եւ մտահոգութիւնները զգայ կատարելապէս եւ կը զգայ տակաւին: Ան կը գործէ ժողովուրդին համար եւ կ'ապրի անոր հետ:

Կապոյտ Ծաչը, թէեւ անունին մէջ չու - նի «ընդհանուր» բառը, բայց ունի սրբա - զան «Ծաչ»ը, որն է խորհրդանիշը սիրոյ, զոհաբերութեան, ծառայութեան եւ փրկութեան:

ԱՆԱՀԻՏ ՍԱՐԱՃԵԱՆ

ՑԻՇԱՏԱԿԵԼԻ ՕՐ ՄԸ

Հ· Բ· Ը· Միութեան Մարսէյլի Ցանձ - նաժողովի վարչութեան եւ Սրբոց Թարգ - մանչաց Մայր Եկեղեցւոյ Հովանաւորած հայերէնի դասընթացքներու վերամուտը զուգադիպեցաւ Յունուար 6, Հայկական Ծնունդին: Եւ ինչ զեղեցիկ զուգադիպու - թիւն ... հայերէն լեզուն եւ հայկական Ծնունդ: Մէկը միւսէն անբաժան, մէկը միւսին լրացուցիչ: Եւ այս դիտակցու - թեամբ առաջնորդուած, հոծ բազմու - թիւն մը հաւաքուած էր Մայր Եկեղեցիէն ներս, երբ կարգապահօրէն ներս կը մըտ - նեն հայերէնի Դպրոցի աշակերտ - ները, յառաջանալով դէպի խորան, ուր տեղի պիտի ունենար հաղորդութեան խորհուրդը: Աշակերտութեան կ'ընկերա - նար ուսուցչական կազմը: Այդ օրը ժպիտ մը կար ամէն մէկուն աչքերուն մէջ: Սովորականէն տարբեր օր մըն էր, կարծէք:

Հայկական Ծնունդի եկեղեցական ա - րարողութենէն ետքը, աշակերտները նոյն կարգապահութեամբ առաջնորդուե - ցան տաճարին կից՝ Արծրունի Զրբաշ - եան սրահը, ուր ներկայ էին աշակերտ - ներուն ծնողքները եւ հրաւիրեալներ: Սեղանները ճոխ էին եւ առատ: Անթերի սպասարկութիւն մը կատարեցին Բարե - գործականի Տիկնանց Օժանդակ Մարմի - նի եւ Մայր Եկեղեցւոյ Տիկնանց Միու - թենէն՝ Տիկիններ:

Ցետ ճաշի, սկսաւ դպրոցական հան - դիսութիւնը: Բացումը կատարեց Տի - կին Ազահիտ Ստեփանեան, չատ լման - տալից խօսքերով: Ի միջի այլոց ըսաւ թէ, ծնողքները նկատի առնելով մեր այ - քան զոհողութիւնները ու թափած ջան - քերը, պէտք է երախտերուն հետ հա - յերէն խօսին իրենց տուներուն մէջ:

Դպրոցի աշակերտները չատ վարժ կեր - պով երգեցին չորս խմբերգներ, որոնք արժանացան բուռն ծափահարութիւն - ներու: Ներկայացուեցաւ տեսարան մը - Պուպրիկին Գանգատը - զոր թարգմանած ու բեմադրած էր մանկավարժուհի Տիկին Գոհար Գիւլպատեան: Օրուան խօսնակն էր աշակերտներէն՝ Արման Զիրեկեան, որ վայելուչ իր ելոյթին մէջ, յանուն դասընկերներուն բարի գալուստ մաղթեց ներկաներուն: Հ· Բ· Ը· Միութեան Մար - սէյլի Ցանձնաժողովի նախագահ Տոքթ· Ռոպէր Սիսակեան յորդորեց ծնողքները, որ ուշադիր ըլլան գաւառաբարեկիչական դործին մէջ, ազգային չունչով առաջ - նորդելու համար երախաները: Իր կար - ղին, ուսուցչուհի Տընիզ Զիրեկեան, չը - նորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, յանուն ուսուցչական կազմին: Մէջ ընդ մէջ տեղի ունեցան արտասանութիւն - ներ: Ընդառաջելով եղած ցանկութեան, Մայր Եկեղեցւոյ փոխ նախագահ եւ Սա - հակ - Մեսրոպ երգչախումբի նախագահ Պր· Արշամ Պապայեան արտասանեց Ֆը - րանսերէն լեզուով Եղիչէ Զարենցի հո - յակապ «Ես Իմ Անոյշ Հայաստանիս» բա - նաստեղծութիւնը, իսր ապրումով: Ապա, չնորհաւորեց հայերէն լեզուի ուսուցման կեդրոնի պատասխանատու Պր· Առաքել Հարունեանը, որուն ղեկավարութեան ներքեւ տեղի կ'ունենան հայերէնի կա - նոնաւոր դասընթացքներ, իրենց կոչու - մին դիտակից մանկավարժուհիներու եւ ուսուցչուհիներու կողմէ:

Ի վերջոյ՝ Կաղանդ Պապան ... որ չատ առատաձեռն եղաւ աշակերտներու նը - կատմամբ: Բաժնելով անոնց զանազան նուէրներ: Վերջին խօսքը կը պատկանէր Ցակոբ Եպիսկ· Վարդանեանի, որ գնա - հատելով կատարուած աշխատանքները կրթական ճակատի վրայ, թելադրեց բո - լորին հաւատարիմ մնալ հայ ժողովուր - դի արմատներուն, պատմութեան, հո - գեկան ու մշակութային արժէքներուն եւ երբեք չմոռնալ Հայոց եկեղեցին ու հայ - րենիքը:

Ցաջող հանդիսութիւն մըն էր արդա - րեւ, որ պատիւ կը բերէ Հայերէն Լեզուի Ուսուցման Կեդրոնի անդամ _ անդամու - հիներուն, աշխատող ձեռքերուն եւ ու - սուցչական կազմին:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

«ՅԱՌԱՋ»Ը

ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ

= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ԿԱՊՈՑՏ ՅՈՒԼՈՒՆՔՈՎ ԳԼՈՒԽՔ

Սերոբ աչքերը դարձած դոմէնի մը պէս կը կոուէր՝ Մարտիկը, էդ ճահիլ ու հը - բաչք տղան, դնդակներու դժոխքէն ազա - տելու ուժեղ կամքով: Սերոբ կ'ուզէր հասնիլ այն բլուրը, ուր վերջին անգամ երեւցած էր Մարտիկը եւ, սակայն, կար - ծես իր ղէմ դառած էր Թրքաց դինուոր - ներու ուրիշ բանակ մը· այնքա՜ն ուժեղ էր դիմադրութիւնը:

– Մարտիկը, Մարտիկը, – Սերոբի դէր - քէն մի քանի կռուողներ նորէն պոռա - ցին, այս անգամ ուրախ ու խանդավառ ձայներով:

Կարմիր Սերոբը այդ խանդավառ ձայ - ներուն վրայ իր աչքերը կողմնակի բե - ռան նետեց եւ տեսաւ Զրվէժի լերան վերի դէր - քերէն: Անոնք եւս պոռացին բոլորը մէկ·

– Մարտիկը, Մարտիկը ...

Սակայն, Մարտիկը փոխանակ Արծուե - սարին կողմը ծռելու՝ բռնած էր այն ճամբան, որ անծանօթ վայրեր կը տա - նէր:

Ի՞նչ կար, ի՞նչ էր պատահեր:

Զէրվի Կիրոս, իր չարչարուած հասա - կով ապառաժի մը վրայ կեցած, պահ մը հրճուեցաւ երախայի մը պէս: Զէ, տե - սիլք չէր: Անտարակոյս, Մարտիկն էր որ այնպէս կ'անցնէր, կ'ըսես դէւերու բանակէ մը հալածուէր: Վերի դիրքերու տղաքը նոյնիսկ սկսան խօսիլ, թէ Մար - տիկը Զէյնապը ձիուն վրայ առած՝ թըր - քաց բանակի կրակներուն մէջէն անցած է դորշ փոթորիկի մը պէս:

Հեռաւոր բլուրներուն վրայ, կարծես կը դանդաղէր հրացանաճգուռիւնը: Տա - փաստանի կռիւը չիջած է հրդեհի մը պէս: Կռիւը կը շարունակուէր կարմիր Սերոբի դիրքերէն, եւ ձին կորսուեցաւ լեռներու անծանօթ ուղղութեամբ:

Կիրոս չատ բան չհասկցաւ· անշուշտ եթէ Մարտիկն ըլլար, Արծուեսարին կող - մը պիտի չջնուէր· Սպիտակ Զիաւորը ի՞նչ չուտ ոգի դարձաւ Վարդաձորի լեռ - ներուն մէջ:

Շատ չանցած՝ լուր հասաւ Զրվէժի լե - ռան դիրքերը, թէ Մարտիկի սպիտակ ձին, առանց ձիաւորին, Արծուեսարի յա - տակէն ինքզինք ձգած է Դեւերու բնա - կարանին մէջ: Ժողովուրդը Դեւերու Բը - նակարան անունը տուած էր Վարդաձորի լեռներու այն մասին, որ անծանօթ էր, ունէր խորունկ հովիտներ ու արծուի բոյներ: Արծուեսարի կողմէն եկող մը նոյնիսկ կը պնդէր, որ ձին կռնակին թամբ չունէր ու առանց սանձի էր:

Վարը, կռուի դիրքերուն մէջ, Կարմիր Սերոբ պահ մը տատամսեցաւ, երբ ա - ւելի ստոյգ լսացաւ, որ սպիտակ ձին առանց Մարտիկի էր· վախցաւ որ ար - դէն բան մը պատահած էր Մարտի - կին:

Սերոբ չգիտէր՝ չարունակէ՞ր կռիւը, թէ՞ ետ քաշուէր, մանաւանդ որ Թըր - քաց դինուորները կը սպառնային իր խումբը օղակի մէջ առնել:

Ցետոյ, վարը խարոյկներ վառուեցան· չգիտէին՝ ի՞նչ կը կատարուէր:

×

Սէլիմ պինպաշու դէմքին վրայ զսպը - ւած զարհուրանք մը կար: Սպիտակ Զիա - ւորը բլուրին վրայ երեւցած եւ կորսուած էր յանկարծ: Տեսած էին Մարտիկին ձիէն վար իջնելը: Ցետոյ ձին բլուրէն վար Թը - ռիչք առած էր:

(Շար· 489)

Այրի Տիկին Ղազարոս Կիւլեան զաւակներով եւ թոռներով, Տէր եւ Տիկին Վահան Կիւլեան եւ զաւակները (Պոլիս), Այրի Տիկին Աարինէ Կիւլեան, Լէֆեան (Տիթրոյթ) եւ Լէֆլէֆեան (Մարսէյլ) ընտանիքները, ինչպէս նաեւ համայն պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին՝

ՂԱԶԱՐՈՍ ԿԻՒԼԵԱՆԻ

(Սեբաստացի)

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 15–ին, 79 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երկուշաբթի, Յունուար 18, ժամը 14ին, Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը փոխադրուեցաւ եւ ամփոփուեցաւ Լը Քանէի գերեզմանատան ընտանեկան դամբարանին մէջ։

Ներկայս ընդունիլ իբրեւ մահագդ։

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՊՕՄՈՆ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԱՏԱՐԱԳ

ԵՒ Ա. ՏԱՐԵԴԱՐՁ

ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ

Տնօրէն Խորհուրդս կը հրաւիրէ մերազն ժողովուրդը, Պօմոնի նորակազմ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Երգչախումբի անդրանիկ Պատարագին եւ Ա. տարեդարձին առթիւ կազմակերպուած հոգեւոր եւ աշխարհիկ հանդիսութիւններուն՝ Յունուար 31, Կիրակի, ժամը 9·30–ին, Պօմոնի եկեղեցւոյ եւ անոր կից սրահին մէջ։

Օրուան Պատարագը կը մատուցանէ՝

ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարէ նորակազմ երգչախումբս, եկամտաբեր բազմաձայն եղանակաւ, առաջնորդութեամբ՝ խումբիս հիմնադիր – ուսուցչուհի Տիկին ԺԻՒԼԻԼԻՔ ԵՐԼՄԱԶԵԱՆի։

Յաւարտ Պատարագի ճաշին մասնակցիլ փափաքողներէն կը խնդրուի դիմել հետեւեալ հեռաձայնի թիւերուն.–

– 93· 37· 59
– 93· 63· 88
– 93· 18· 02
– 66· 91· 99

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ԱԻԱՆԴԱԿԱՆ ԺԱՇԸ

Տեղի կ'ունենայ՝ Կիրակի, Փետր· 7, ժամը 13–ին։

MAISON DES CENTRAUX
8, Jean - Goujon — Paris 8e

Այս առթիւ,

1982–ի «ՀԱՐԵՆՑ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ»Ը կը յանձնուի՝ բանաստեղծ

ԿԱՐԻԿ ՊԱՄՄԱՃԵԱՆԻ

Սեղանները ապահովել, հեռախօսելով առաւօտեան մինչեւ ժամը 10.– 372· 04· 20
եւ անկէ ետք 780· 82· 58

ՃԱՇԱԳԻՆ 100 Ֆ·

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տօքթ· Սարգիս Սիմոնեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Յունուար 31–ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս Եկեղեցին, իրենց մօր եւ մեծ – մօր՝

Այրի Տիկին ԱՐԱՔՍԻ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Այս առթիւ, Տօքթ· Սիմոնեան, իր մօր յիշատակին հետեւեալ նուէրները կ'ընէ.–

Ալֆորվիլի Ս. Մեսրոպ Կրթարանին 2·000
– Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան 1·000,
– Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան 1·000,
– Սամուէլ–Մուրատեան Վարժ·ին 1·000,
(ստանալ «Ծառայ»էն)

եւ 500 Ֆ· «Ծառայ»ին։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.– Նշան Քիւրաճեան, իր կնոջ՝ Թագուհի Քիւրաճեանի եւ զաւմիկին՝ Յակոբ Քիւրաճեանի յիշատակին 200 Ֆ· կը նուիրէ «Ծառայ»ին։

LE COMITE DE L'UGAB — VALENCE
Organise

son LOTO annuel

Le Samedi, 30 Janvier, à 20H.30
en la Salle Yervant Hussisian
6, Rue Faventines — Valence

Stage - Rencontre
DE
Danse Arménienne

LE DIMANCHE, 31 JANVIER
Toute la journée

Intervenants:
- JIRAIR MADILIAN, Professeur
- M.BOURNOUTIAN, Chorégraphe et le Maître
- CHOTA ABACHIZIDE, Professeur de danse caucasienne

Ce stage débutera par le concert de YERSO — ELYSE OHANESSIAN
Le Vendredi, 29 Janvier, à 21H.
Chants de la Terre, accompagnée par Jean - Etienne AKIAN, au santour
et se terminera par une
FETE POPULAIRE
Le Dimanche, 31 Janvier, à 17H.

Ce stage se déroule dans le cadre des week-end danse d'Alfortville, Saison 81 / 82
Coût du stage: 60 F.
Stage et concert: 70 F.
S'inscrire auprès de la direction:
MAISON
DE LA CULTURE ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE
9, Rue Madrid - 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ
Վիճակահանութեան դրուած՝

RENAULT 5 - GTL

կառքը չհած է՝ թիւ 1950 տոմսը եւ չհողը՝ Պ. Զարչէֆեան (Ալֆորվիլէն) այս առթիւ 10·000 Ֆ· կը նուիրէ կեդր· Սանուց Միութեան։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ
OFFRE D'EMPLOI

RECHERCHONS

Mécaniciennes
Surjeteuses
et des Conditionneuses
(en Sweet - Shirt)

Ets. ZADOURIAN
(MONTREUIL)
Tél.: 528.61.24

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽՄԱՅի Փարիզի մասնաճիւղին վարչութիւնը, ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իրեն նկերուհիները եւ անոնք որոնք կը փափաքին մաս կազմել այս Միութեան, Շաբաթ, Յունուար 30, ժամը 15–ին, Փարիզի Մշակոյթի Տունը.– 17, Ռիւ Պլէօ։

Օրակարգ· – Պատգամաւորուհիներու զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

×

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽՄԱՅի Շրջ· վարչութիւնը, մէջ-մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Ուրբաթ, Յունուար 29, ժամը 20·45–ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը.– 17, Ռիւ Պլէօ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, Ծնունդի առթիւ.– Օր· Շիրինեան 200, Տէր եւ Տիկին Գալայճեան 150, Պ· Ա· Քիրքճեան, Տէր եւ Տիկին Նազարէթ Պետիկեան, Տէր եւ Տիկին Մելիքսէթ Տօնիկեան, Այրի Տիկին Մուրատեան, Այրի Տիկին Աղաւնի Թազւորեան, Զաւէն Զամպուս, Տիկին Աղաւնի Շիրինեան, Վարդան Կակոյեան, Տէր եւ Տիկին Տէրմէնճեան, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Աչքեան (իրենց Թոռնիկին մկրտութեան առթիւ) 100–ական Ֆ·։

Եկեղեցւոյ պայծառութեան համար.– Այրի Տիկին Շահպազեան, Տէր եւ Տիկին Նեկտար Շահինեան, Տիկին Էլիզա – պէթ Պետիկեան, Տիկին Գ· Թապիպեան, Այրի Տիկին Ճորթոյեան, Այրի Տիկին Տատոյեան 50–ական, Պ· Պալքեան 20 Ֆ· Այրի Տիկին Շիշմանեանի մահուան առթիւ.– Տէր եւ Տիկին Հէլվաճեան, Սարեան ընտ· փ·ծ·ի 100–ական։ Պ· Քիւրտիւրեան 300 Ֆ· Ֆրանսիս Համանեանի մահուան առթիւ փ·ծ·ի։

Ն Ո Ր Կ Տ Ա Կ Ա Ր Ա Ն

Աշխարհաբար Թարգմանութիւն

Հեղինակ՝ ՄԵՍՐՈՊ ՎՐԴ· ՃՈՒՐԵԱՆ
Միաբան Ջմմառու

760 էջ ընտիր տպագրութիւն
Պէյրութ, 1981

Գին.– Թղթակազմ՝ 40 Ֆ·
Լաքակազմ՝ 70 Ֆ·

Թղթատարի ծախք՝ յաւելեալ 10 Ֆ·

Դիմել.–
— P. A. TUTUNDJIAN;
PAROISSE ARMENIENNE CATHOLIQUE
6 ter, Rue Charlot — 75003 Paris

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՄԷՋ

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մատուռին մէջ Պատարագ կը մատուցուի՝ Շաբաթ, Յունուար 30, ժամը 10·30–ին։ Կը պատարագէ՝

ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆԱ· ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Հանգստեան Տան բնակչիներուն ընտանեկան պարագաներն ու բարեպաշտ հաւատացեալները։

GRAND GALA

Organisé par

LES ANCIENS COMBATTANTS D'ORIGINE ARMENIENNE

et La Chorale « ANI »

Sous la présidence d'honneur de Monsieur JEAN FONTENEAU

LE GROUPE DE DANSE
« NAIRI »
ET LA
CHORALE « ANI »

LE 5 MARS, à 21 H.

Salle Jean - Arp
22, Rue Paul-Vaillant-Couturier
92140 — CLAMART
Réservation au: 642. 73. 10

ETS. BAKERDJIAN;
35, Rue de Trévise - 75009 Paris

Alimentation CHIRAG;
26, Rue de Trévise - 75009 Paris

TELE - CONDORCET;
175, Ave. Jean - Jaurès, Clamart

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի, Փետր· 4, ժամը 20·15–ին
au Centre Culturel Alex Manoogian 118, Rue de Courcelles, Paris 17e
Ամերիկահայ Դաշնակահար – Երաժշտագէտ

ՇԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

կը ներկայացնէ՝
« ՀԱՑ ԴԱՇՆԱՄՈՒՐԱՑԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ »
Ա· Մաս.– ԿՈՄԻՏԱՍ – Ա· ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ – Ա· ՅՈՎՀԱՆՆԻՍ
Բ· Մաս.– Նմոյշներ հայրենի եւ սփիւռքի հայ երաժիշտներու գործերէն՝ Միկուլի, Պարթեւեան, Մանաս, Թերզիեան, Ձղնաւորեան, Բաբաջանեան, Բարխուդարեան, եւայլն։

Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 30 Ֆ·
Տեղերը ապահովելու համար կանխաւ դիմել Հ·Բ·Ը·Մ·–ի Քարտուղարութեան՝
Հեռ.– 520· 03· 18

×

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՎԱԼԱՆՍ
Ուրբաթ, Փետրուար 5, ժամը 20·30–ին

Համերգ - Դասախօսութիւն

ե· Հիւսիսեան սրահին մէջ – 6, Ֆաւանթին փողոց, Վալանս
Ամերիկահայ Դաշնակահար–Երաժշտագէտ
ՇԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ
կը ներկայացնէ՝
« ՀԱՑ ԴԱՇՆԱՄՈՒՐԱՑԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ »

Երգիչ ՊԵՏԻԿ Զեզի կը սպասէ

ԻՐ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

ուր պիտի գտնէք յաւագոյն ճաշերը, յաւագոյն գինիներով եւ հայկ. ջերմ մթնոլորտի մը մէջ

Շաբթիշաբթի՝ ՄԱՆԹԸ–ի օր։

BAR - RESTAURANT

SPÉCIALITÉS ARMENIENNES

ՍԵՒԱՆ SEVAN

Direction :
M & Mme Bédikian

ՊԵՏԻԿ

Կ'երգէ Ուրբաթ եւ Շաբաթ օրերը, ճաշի ընկերակցութեամբ։

1, bd. Carnot — 17, quai J.-B. Clément, 94140 ALFORTVILLE
tél. 376 32 19
Fermé le lundi

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
28
JEUDI
28 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա: Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ: 180 Ֆ.
Արտասահման: Տար. 400 Ֆ. - Հատ: 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.092 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.092

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԵՐԵՒԱՆ ⇔ ՓԱՐԻԶ
ՀԵՌԱՏԻՊ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 18-21)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 1981-Ի ՏԱՍԸ ԼԱԻԱԳՈՑՆ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐԸ

Հրապարակուած է Հայաստանի 1981-ի տասը լաւագոյն մարզիկներու անուանացանկը, զոր կը գլխաւորէ ծանրաբար - ձուլթեան Եւրոպայի եւ աշխարհի ախոյեան Եուրի Վարդանեան: Ցանկին մէջ են մարմնամարզուհեան աշխարհի ախոյեան Արթուր Յակոբեան, դասական ոճով ըմբշամարտի Եւրոպայի եւ համաշխարհային ուսանողական խաղերու ախոյեան Բենիամ Փաշայեան, սամպոյի աշխարհի ախոյեան Դաւիթ Ծովհաննիսեան, ջրացատքի Եւրոպայի ախոյեան Դաւիթ Համբարձումեան, ծանրաբարձուհեան Եւրոպայի եւ աշխարհի պրոնզէ մետալակիր Եուրիկ Սարգսեան, կռւխմարտիկ Սամսոն Խաչատրեան, ջրացատքի Խորհ. Միութեան ախոյեան Սիրվարդ Էմիրզեան, ծանրաբարձուհեան Խորհ. Միութեան ախոյեան եւ բաժակակիր Օպէն Միրզոյեան եւ փինկ - փոնկի ախոյեան Նարինէ Անտոնեան:

×

ՏԻԳՐԱՆ ԺԱՄԿՈՉԵԱՆԻ ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած է Տիգրան Ժամկոչեանի (Ուշինկիըընէն) երգահանդէսը: Յայտագրի առաջին բաժնին երգիչը մեկնաբանած է օտար հեղինակներէ գործեր, իսկ երկրորդ բաժնին երգեր՝ կոմիտասէն, եւ հայ դասական եւ. րաժիշտներէ: Երգիչին դաշնակով ընկերացած է Երեւանի Ռոմանոս Մելիքեան երաժշտական ուսումնարանի տնօրէն Աւրամ Կարապետեան:

×

ՀԱՅ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԵՐԿՈՑԹ ՊՈՒՏԱՓԷՇՏԻ ՄԷՋ

Պուտափեշտի խորհրդային մշակոյթի եւ դիւութեան տան մէջ տեղի ունեցած է Միշկոլց քաղաքի սենեկային խումբի նուագահանդէսը: Խումբը, ղեկավարութեամբ Լեւոն Ռափայէլեանի (շրջանային երաժշտանոցէն) մեկնաբանած է Խաչատրեանէն, Յարութիւնեանէն, Բաղդասարեանէն, Մելիքեանէն գործեր: Մեծ խանդավառութիւն առեղծած է Կոմիտասի եւ Ալամազեանի մշակմամբ հայկական ժողովրդական մեղեդիներու մեկնաբանութիւնը: Նուագահանդէսին ներկայ եղած են Երեւանէն ժամանած հիւրեր: Յայտագրի աւարտին տեղի ունեցած ընդունելութեան ընթացքին խօսք առած է Հայաստանի Ակադեմիայի Պատմութեան Հիմնարկի տնօրէն Հրանտ Աւետիսեան:

×

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԾ Է ԴԵՂԱՄ ՍԵԻԱՆԻ «ՅԱԿՈԲ ՄՆՁՈՒՐԻ» ԳԻՐՔԸ

Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակչականը լոյս ընծայած է Դեղամ Սեւանի «Յակոբ Մնձուրի» ուսումնասիրութիւնը: Աշխատութեան մէջ արուած է հայ գիւղացրութեան լաւագոյն աւանդութիւնները չարունակած Սփիւռքի հայ գրագէտին գործունէութիւնը՝ անոր հրատարակած գիրքերու եւ մամուլի մէջ լոյս ընծայած յօդուածներու հիման վրայ: Յակոբ Մնձուրիի գրականութեան արժանիքներու բանալին հատորին հեղինակը կը գտնէ բացառիկ այն պարզութեան եւ անմիջականութեան, բնականութեան ու համով - հոտով պատմելու Մնձուրիի այն արտակարգ տաղանդին մէջ, որուն չնորհիւ կը կենդանանան արեւմտահայ գիւղն ու գիւղացին, անոր ապրելակերպը, վարքն ու բարքը, ոճն ու բարբառը: «Կարօտի այդ գրականութիւնը գրականութիւն է արեւմտահայ ժողովուրդի մասին ընդհանրապէս եւ հայ գիւղացիութեան մասին մասնաւորաբար», կը գրէ Դեղամ Սեւան:

×

ԵՈՒՐԻ ԵՐԶՆԿԵԱՆԻ ՆՈՐ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԸ

Բեմադիր Եուրի Երզնկեան պատրաստած է երկու մասերէ բաղկացած նոր չարժանկար մը՝ «Գօտեմարտ» տիտղոսով: Նիւթը առնուած է Զօրի Բալայեանի պատմուածքներէն ու վիպակներէն: Գլխաւոր դերերը ստանձնած են Արմէն Ջիգարխանեան եւ Մաքսիմ Մունդուկ: Վերջին ծանօթ է ճափոն բեմադիր Աքիրա Քուրոսաւային «Տէրսու Ուզալա» ժապաւէնի մէջ մարմնաւորած որսորդի դերով:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԲԱԺԱԿԻ ՄՐՑԱՇԱՐՔԸ ՓԵՏՐՈՒԱՐ 20-ԻՆ

Ոտնագնդակի խորհրդային բաժակի առաջին խաղերը կը սկսին Փետրուար 20-ին: Ակումբները բաժնուած են վեց խումբերու, որոնց առաջին եւ երկրորդ տեղերը գրաւող ակումբները կը մասնակցին եզրափակիչ մրցաշարքին: Երեւանի «Արարատ»ի խմբակին մաս կը կազմեն ԲԿՍՄ-ն, Տաշքենդի «Պախտակոր»ը, Նիկոպոլի «Կոլոս»ը, Զիգակի «Բուտոն»ը եւ Կիրովի «Տինամօ»ն: Այս խմբակի խաղերը տեղի կ'ունենան Երեւանի մէջ:

×

ԿՒՓԱՄԱՐՏ

Յունուար 30-ին եւ Փետրուար 3-ին Մոսկուա եւ Լենինգրատ տեղի կ'ունենան Խորհ. Միութեան եւ Միացեալ Նահանգներու կռւխմարտիկներու աւանդական հանդիպումները: Խորհ. Միութեան խումբին մաս կը կազմեն նաեւ Հայաստանէն մարզիկներ՝ Վասիլ Մանուկեան (51 քիլօ), Սամսոն Խաչատրեան (57 քիլօ), Վաչիկ Մկրտչեան (60 քիլօ), Մանուէլ Մուրադեան (63,5 քիլօ) եւ Իսրայէլ Յակոբջոխեան ու Բարկէն Սահրադեան (67 քիլօ):

×

Լիթուանիա տեղի ունեցած կռւխմարտի համամիութենական մրցաշարքին Հայաստանի պատանիներու խումբը գլխաւոր մրցանակը չահած է: Մասնակցած են 120 մարզիկներ: Իրենց ծանրութեան դասակարգերուն մէջ ախոյեան հանդիսացած են Դ. Ուսոյեան, Ց. Զաքարեան, Ս. Մանուկեան եւ Ա. Մկրտչեան, իսկ ինը կռւխմարտիկներ ալ պարգեւատրուած են երկրորդ եւ երրորդ մրցանակներով:

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԳԱՂԱՓԱՐԱԽՕՍԻՆ՝
ՍՈՒՍԼՈՎԻ ՄԱՀԸ

Լիպերասիոն *Զորեքշաբթի առաւուան իր թիւով կը նկատէ որ «Սուսլով սիրտ մը ունէր՝ սրտի տաղնապէ մեռաւ»: Արդարեւ Սուսլով, որ կը մեռնի 79 տարեկանին, 60 տարի է կրեմլինի անողոք ուղեղն էր, ան որ մնալով հանդերձ չուքի մէջ, միշտ «բացատրած» է զաղափարական արդարացումներով հալածանքներն ու մաքրագործումները, եղած է միշտ բուն տեսարանը բայց նաեւ յանուն տեսութիւններու եւ զաղափարականի ամէն ինչ ընել տուողը: Ծնած է 1902-ին Վոլգայի ափին, գիւղացիներու ընտանիքի մը մէջ եւ կուսակցական չարքերը մտած 1921-ին, Կրոնստադի նաւաստիներու չարժումին առեն որ անողոք կերպով ալ ճզմուեցաւ: Քաղաքական տնտեսու - թեան կը հետեւի եւ կը յաճախէ կուսակցութեան բատրերու վարժարանը, որ այն առեն կը կոչուէր «Կարմիր Փրոֆէսէօրներու Հիմնարկ»: Միշտ յայողած է «լաւ կողմն» ըլլալ զանազան ընդդիմութեանց չրջանին, ինչպէս՝ Տրոցկի - Զինովիէւ, Բուխարին: 1931-ին կը մասնակցի առաջին մեծ մաքրագործումին, գլխաւորաբար քարբատրու Ուրալ եւ Ուկրայինիա, 1944-ին Լիթուանիան կը մաքրագործէ այնքան «յայողով» կերպով, որ Սթալինի՝ հիացած քովը կը կանչէ: 1949 - 50-ին խմբագրապետ է Պրաւտա-ի բայց Սթալինի մահը կը հասնի ու հակառակ ըստեղծուած «վտանգաւոր» չրջանին, իր ճարպիկ խառնուածքը ոչ միայն զինքը կը փրկէ այլեւ կ'ամրապնդէ դիրքը: Չէ փնտռած երբեք երեւալ եւ «առաջին դերեր» խաղալ ինչ որ նպաստած է իրեն: 1956-ին ինք է, որ Միկոյեանի հետ Հունգարիա կ'երթայ փափուկ պաշտօնով մը՝ հաշտութեան փորձ իմրէ Նակիի հետ խորհրդային երկրորդ միջամտութեան նախօրեակին: 1957 Յունիսին Պրեզիտիումի մէջ ծագած տագնապին առեն ալ «լաւ կողմն է»: Միչէլ Թաթիւ կը գրէ Մոնտի մէջ թէ զաղափարախօսէն աւելի «թագաւոր չինողն» էր, բոլոր կռիւներուն ներքեւ: Ծանօթ է որ ոմանք անոր արտաքին նկատուի յայողով մը գտնել:

Հերոսի մը պէս է որ պիտի թազուի, փառաչուք յուղարկաւորութեամբ մը կարմիր հրապարակը:

×

ԷՔՍԷՆ ԵՏՔ ՍԹՐԱԶՊՈՒՐԿ ...
ԱՄԲԱՍՏԱՆԵԱԼԸ՝ ԹՈՒՐՔԻԱ

Եւրոպայի Խորհուրդին խորհրդարանական ժողովը Զորեքշաբթի եւ Հինգշաբթի կը քննէր իր անդամներէն մէկուն՝ Թուրքիոյ հետ իր յարաբերութիւնները: Ծանօթ է որ ոմանք իր արտաքսումն իսկ կը պահանջեն բայց անցեալ տարի իսկ 61 ձայնով 15-ի դէմ (40 ալ՝ ձեռնպահ) ժողովը դէմ արտայայտուեցաւ արտաքսման ձեւակերպութիւնը ճզղող օրակարգի մը հաստատման: Վերջերս չատեր զուգահեռ մը կ'ընեն Լեհաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ բայց այս վերջինին արեւմտեան պաշտպանները չեն ընդունիր նման զուգահեռ մը, այն առարկութեամբ թէ երբ թուրք զինուորականները իշխանութեան գլուխ անցան, երկրին մէջ անիշխանութիւնն ու ահաբեկչութիւնը հոն հասած էին, որ օրը 30 - 40 թուրք կը մեռնէր: Այդ ուղղութեամբ կ'արտայայտուի նաեւ Աննի Քրիսթի Ֆիկարօ-ի մէջ: Այս կինը, որ բացայայտ թրքասէր մըն է, եւ կը մնայ ալ այդպէս, հակառակ անոր որ այս օրերս չատ ընդհանրացած բան մը չէ (80 հազար բանտարկեալ, 1500 մահավճիռի պահանջ, 70 չարչարանքէ մեռած բանտարկեալ, եւայլն, եւայլն.) կը գրէ, ի մէջ այլոց. - «Ահաբեկչութիւնը (1), անտարբերօրէն առած դիմադիծ մը՝ ծայրայեղ - ալ թէ ծայրայեղ - ձախ, որ այս ապչած երկիրը կը վերածէր պատերազմական արիւնոտ դաշտի մը զինեալ անհամար խմբակներու միջեւ»: Այս (1)ին, որ գրած է Աննի Քրիսթէլ ահաբեկչութեան բառին փոխ, կուտայ հետեւեալ ծանօթութիւնը, յօդուածին ներքեւ.- «Խօսքը զուտ քրէական ահաբեկչութեան մասին է. - հակաքուրդ հայկ. ահաբեկչութիւնը աւելի վերջ կազմուած է եւ կը գործէ մանաւանդ Թուրքիայէն դուրս. բայց օգտակար կերպով կ'օժանդակէ սեղմելու Թուրքիոյ դիմագիծը միջազգային հաքրային կարծիքին առջեւ»: Եւ ըստ երեւոյթին, հակազդելու համար է ատոր, որ ինք ալ ամէն չանք կը թափէ, որ զրիչով, ու սեւ ճերմակի վրայ՝ ճերմկցնէ Թուրքիոյ դիմագիծը, ... բանական «հերոսական» աշխատանք:

×

Թուրք թերթերը Յունուար 26-ի իրենց թիւերով ալ եւ առաջին էջին վրայ լայն տեղ կուտային Գիլլինճեանի դատավարութեան: «Թէրճիւման» կը խորագրէր՝ «Ֆրանսա տեղի տուաւ ճնշումին», մինչ «Միլլիյէթ» եւ «Հիւրրիյէթ» թուրք դեսպանին վաստաբանին՝ Վիտալ - Նաքէի բացատրութիւններուն եւ ելոյթին կ'արձագանգէին: «Հիւրրիյէթ» նոյն թիւին մէջ կ'արձագանգէ նաեւ Անգարայէն ստացած իր մէկ «լուրին» ըստ որուն՝ «Հայ ահաբեկիչները աքսիոնի չաբաթ հռչակած են Յունուար 25 - 31-ը»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Աշխարհեկզոթեան դէմ կարգ մը նոր միջոցներ ձեռ առած է Եւրոպայի Խորհուրդը, գլխաւորաբար միջազգային համագործակցութեան վերաբերեալ: Առանց կարգին կայ կարելիութիւնը երկրի մը մէջ դատելու ուրիչ երկրի մը մէջ կատարուած ահաբեկչական արարքները: Ամէնէն կարեւորը կը նկատուի կարելիութիւնը հետապնդելու եւ դատելու միջազգային բնոյթ ունեցող յանցանքները: «Երբ մէկ կամ բազմաթիւ ահաբեկչական արարքներ կատարուած են երկու կամ բազմից անդամ Պետութեանց հողամասին վրայ եւ թէ իրենց միջեւ կապ կայ, Պետութիւնները պէտք է կարենան համաձայնութեան գալ որպէսզի հետապնդումներն ու դատավարութիւնը միայն մէկ երկրի մէջ տեղի ունենան:

Թունիզիոյ մէջ ներկայիս 80 հազար քաղաքական բանտարկեալ կայ եւ 40 հազար դատավարութիւն ընթացքի մէջ են: 1980-ի զինուորական պետական հարուածէն ետք 200 հազար հոգի ձերբակալուած էր:

Հայկ. «ՕՐԼԻ» խումբը տէր եղած է եղեռնափորձի մը, որ կատարուած է Եքեքչաբթիէն Զորեքշաբթի լուսնալիք գիշերը, ռիւ տը վօճիռար (Փարիզ) Պիէռ Լիէն - Փէ-ի մէկ զրամատան դէմ: Վնասները միայն նիւթական են:

Պիզրոմթի Ալժերիոյ զեսպանատան քաղաքական խորհրդատուին սպանութիւնը, որու քաղաքական բնոյթ տրուած էր եւ մինչեւ իսկ ըսել տուած արտաքին նախարարին՝ «օղակ մըն է բիրտ ուժի այն չղթային, որու թիրախ են դիւանագիտական մարմինները եւ կը ձգտին պարպել Լիբանանը օտար դիւանագէտներէ», իրականին մէջ կնոջը գործն է եղեր: Խոստովանած է թէ ինք վճարած ու հրահանգած էր այդ ոճիրը:

Իրանի իսլամական Հանրապետութեան գլխաւոր օրկաններէն՝ «Խաչակրութիւն վերաչինութեան համար»ը աղզարարած է Ֆրանսայի, որ եթէ Փարիզի համալսարանը պատահած միջադէպը, Շաբաթ օր, ուր Խոմէյնիի կողմնակիցներ վիրաւորուած են, կրկնուի «հետեւանքներ կ'ունենայ զորս Ամերիկա ճանչցաւ արդէն Իրանի մէջ»:

ԳՐԱԽՕՍԱԿԱՆ

«ԱՊՏԻԻԼ ՀԱՄԻՏ Բ. - ԿԱՐՄԻՐ ՍՈՒԼԹԱՆԸ»

ԳՐՔԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՌԻԹՈՎ

(ՀԵՂԻՆԱԿ՝ ԳՈՒՐԳԷՆ ԵԱԶԸՃԵԱՆ)

(Ր. Ա. ՎԵՐՋ)

Գրեց՝ Ա. ՊԷՅԼԷՐԵԱՆ

4. – *Անկլօ – ռուս գաղտնի համաձայնութիւնը Լոնտոնի մէջ ստորագրուեցաւ Մայիս* 30, 1878*-ին եւ ոչ թէ Յունիս* 2 1878*-ին (տե՛ս էջ* 214):

5. – *Եազըճեան կը գրէ թէ երբ Ֆրանսացիք կիպրոսի գաղտնի դաշնագրին դոյութիւնը իմացան «Թուլօնէն զրահաւորներ ճամբու դրին կիպրոս առկայն չատ ուշ էր»* (էջ 215): *Այսօր անհրաժեշտ վաւերաթուղթերը չեն պակսիր մեզ յոյց տալու համար թէ կիպրոսի դաշնագրին հրապարակումէն առաջ արդէն Լորտ Սալզպըրի գաղտնի կերպով Ուաշինկթը – նի հաղորդած էր համաձայնութիւնը: Իսկ Պիսմարք չատ աւելի առաջ դի – տէր: Նոյնիսկ աւելցնենք մեր կողմէ որ վերջերս մեր գտած փաստաթուղթի մը համաձայն Լոպանով* (8) *եւս գաղտնօրէն իմացած է անգլեւթուրք համաձայնութեան մը գոյութեան մասին Պերլինի վեհաժողովի բացումի վարդը – դայնին, բայց չէր կրցած հաւաստալ իր վստահելի լուր:*

6. – *Նուրեան Ազրիանուպոլիս (Խիւրնէ) մեկնած էր Սուլթան փաշա Ասլան – եանի հետ Յունուար* 1878*-ի կիսուն եւ ոչ թէ Ս. Սթէֆանօ* (9) *ինչպէս հեղինակը կը գրէ (տե՛ս էջ* 240):

7. – *Սխալ է նաեւ Եազըճեանի եզրակացութիւնը թէ Լայարտ յորդորած է Հայերը որպէսզի «ինքնավարութիւն» պահանջեն (տե՛ս էջ* 245): *Սա երեւակայական յանկերգ մըն է որ Եազըճեան եւս նախորդ պրուիւններու վրայ յենլով առանց խ – կական փաստեր պրպտելու կ'իւրացը – նէ* (10):

8. – *Միւպիւրաս փաշա պաշտօնի վրայ չմեռաւ: Իսկ իրեն յաջորդն ալ Ահմէտ Ռիւեթէմ փաշան էր եւ ոչ թէ Ռիֆաթ պէյ (տե՛ս* 253): *Ռիւեթէմ փաշան է որ պաշտօնի դլուխ մեռաւ Լոնտոնի մէջ* 1895*-ի աշնան, երբ Արեւմտահայասուա – նի մէջ հազարաւոր անմեղներ կը խող – խոդուէին Համիտիէ զօրագունդերու «պաշտօնական» յեղուզակներու կողմէ:*

9. – *Եազըճեան կը գրէ թէ հայ եկե – դեցւոյ առմարները «չատ աւելի վստա – հելի էին քան Թրքական «սիճիլ»ներու թիւերը (տե՛ս էջ* 259) (11): *Բնականա – բար իր կարծիքը իրականութեան չի համապատասխաներ: Պարզ է թէ Օսմանեան կառավարութիւնը չատ աւելի ճիշդ դա – դափար ունէր Հայոց Թուի խնդիրն մասին քան թէ հայ եկեղեցին: Բայց ճշմարտութիւնը յայտարարել կը նշանակէր ինքզինքը դատապարտել: Այս պատճառաւ ալ Պեոլինի վեհաժողովէն յետոյ Հայոց թիւը Օսմանեան վիճակագրութիւններուն մէջ միշտ նուազ ցոյց տրուեցաւ:*

Փոքր Ասիոյ ժողովուրդներու թիւերու իսկական վիճակագրութեան համար Օս – մանեան արխիւներու պրպտումը անհրաժեշտ է: Մեր ձեռքը ունինք արդէն այ – լազան դիւաններէ քաղուած բազմաթիւ վիճակագրութիւններ, բայց չենք անդի – տանար թէ կրնան թերի ըլլալ ու միմի – այն Օսմանեան արխիւներու օգնութեամբ եւ անոնց հետ բաղդատելով կարելի է նիմնական եւ վերջնական եզրակացու – թեան մը յանդիլ:

10. – *Եազըճեան նաեւ «անհետաւոտ վարմունք» կ'որակէ Ներսէս Պատրիարքի պատուիրակներուն համար Հռոմ այցե – լութեան ընթացքին Ս. Պապին հետ հանդիպումի թերացումը* (էջ 256): *Այս սըխալ է: Ոչ մէկ օգուտ կամ դեր չէր կըրնար ունենալ նոյնիսկ աւելի վիսասկար կրնար ըլլալ քան օգտակար այդպիսի հանդիպում մը: Հեղինակը կը թուի թէ պապականութեան քաղաքականութեան տեղեակ չէ եղած, մանաւանդ Լեւոն ԺԳ-ի վարմունքը Իզմիածնի Առաքելական եկեղեցւոյ հանդէպ: Անհերքելի փաստեր կան կարգ մը պեսական դիւաններու մէջ:*

11. – *Ճիշդ չէ նաեւ թէ երբ Եազըճեան կը գրէ որ Ապտիւլ-Համիտ հայ յեղափոխական թերթերուն հրապարակութիւններով չատ չէ հետաքրքրուած: Ընդհակառակն ոչ թէ միայն անոնց թուրքիա մուտքը արգիլուած էր եւ այդ թերթերէն ունեցողը հետապնդումի կ'ենթարկուէր, այլ նոյնիսկ Ապտիւլ – Համիտ ձեռնարկներ ալ կատարած է գաղտնօրէն օտար պե – տութեան նախարարներու մօտ զանոնք խափանելու համար: Իր ջանքերը ապարդիւն մնացած են:*

12. – *Ալի Շէֆգաթի փաշան Զուիցերիա Իսքիֆլալ թերթը կը հրապարակէր կը գրէ Եազըճեան (տե՛ս էջ* 429): *Պէտք է ըլլայ Ալի Շէֆգաթի պէյը Նափոլի Իսքիֆլալ թերթը կը հրապարակէր:*

Դեռ ուրիշ բազմաթիւ մեծ ու փոքր սըխալ տեղեկութիւններու կամ վերլուծումներու կարելի է հանդիպիլ այս մեծածաւալ գրքին մէջ, ուր աւելորդաբանու – թիւնները եւս առատօրէն տեղ կը գրաւեն: Մեր կարծիքով գրքին անունը աւելի պէտք էր ըլլար «Օսմանեան կայսրու – թեան վերջին շրջանը եւ Հայերը», քանի որ այս գրքին մէջ միշտ հայկական հարցի չուրջ կը գտնայ համխաեան քաղաքականութեան առանցքը:

Պր. Եազըճեանի Ազատ Որմնադիրնե – րու մասին ունեցած հետաքրքրութեան պատասխանելու համար մենք ալ մեր կողմէ աւելցնենք թէ՝

1. – *Նախ բոլոր Իթթիհատականները ազատ – որմնադիր չէին ինչպէս ինք կը գրէ (տե՛ս էջ* 737):

2. – *Անոնք (երիտ Թուրքեր) կը պատկանէին «Սահմանադրութիւն» օթեակին: Հրեայ փաստաբան Գարասօ անոնց անդամագրութեան կնքահայրը եղած էր եւ այս պատճառաւ ալ երիտթուրքերու մօտ մեծ վարկ կը վայելէր: Այդ օթեա – կին նախագահն էր Ճավիտ պէյ* (12):

Մենք պիտի թելադրենք մեր հայրենակիցին որ եթէ Բ. տպագրութիւն կը փափաքէր Պր. Եազըճեան, հարկ է նախ աւելորդաբանութիւններէ խուսափիլ եւ ապա բազմաթիւ պատմական հարցեր վերաքննութեան ենթարկել: Նոյնիսկ եթէ գիրքը իր այժմու ծաւալին կիսով ներ – կայացուի իր արժէքը նուազ պիտի չըլ – լար:

Այս մենագրութեան գլխաւոր կողմերն ալ կ'ուզենք չեշտել: Նախ ըսենք թէ Պր. Եազըճեան մաքուր եւ յստակ ոճով մը գրած է իր մենագրութիւնը: Այս առթիւ կը չնորհաւորենք զինք: Ընթերցողը եթէ բծախնդիր չէ պատմական ճշմարտու – թիւններուն անպայման տեղեկանալ, տարօրինակ տեղեկութիւններ ըստանալ, թէեւ ինչպէս ըսինք, երբեմն ալ սխալ:

Եազըճեան Ա. յաւելուածին մէջ կ'անդրադառնայ նաեւ Քեամիլ փաշայի վերադրուած արտայայտութեան մը եւ անոր ճշմարտութիւնը կասկածելի կը նկատէ: Ինք եւս փնտռած է եւ չէ կրցած Քեամիլ փաշային ինքնութիւնը ճշդել: Արդարեւ վերջերս Հայաստանի մէջ պատմագիտական ուսումնասիրութիւններու մէջ յաճախ կը յիշուի «մեծ վէզիր» Քեամիլ փաշայի մը յայտարարութիւնները որոնք լոյս տեսած են անցեալ դարու 80-ական թուականներու սկիզբը Թիֆլիսի մէջ լոյս տեսնող Փորձ ամսագրին մէջ: Լուսարանենք հարցը: Այս Քեամիլ փաշան Հալէպի նահանգին կուսակալ եղած էր եւ 1879-ի Մարտ ամսուան սկիզբը Անգլիոյ դեսպան Լայարտի եւ Ներսէս Պատրիարք Վարժապետեանի բողոքներուն պատճառաւ Ապտիւլ – Համիտի կողմէ պաշտօնանկ կ'ըլլայ: Պատճառն ալ Զէյթունի Հայոց դէմ խիստ միջոցներու դիմած էր: Ապտիւլ – Համիտ որ իր խալամ հպատակներուն մօտ չէր ուզեր մահմետա – կանութեան նուաստացումը տեսնել տարի մը յետոյ զայն պաշտօնի բարձրացումով էֆգաֆի նախարար կը կարդէր: Այս ուրեմն այն Քեամիլ փաշան է որ յետագային մեծ վէզիր պիտի ըլլար: Գանք իր «յայտարարութեան» որ յաճախ կը յիշուի վերջին տարիներուն: Այդ դըրութիւնը ուշի ուշով կարդացող ընթերցողը տարակուսանքով պիտի հաւատայ թէ Քեամիլ փաշա իրօք այդպիսի յայտարարութիւններ կատարա՞ծ է: Հարկ է այն ժամանակուայ Թրքերէն մամուլը տեսնել կարենալ հաստատ եզրակացութեան մը յանգելու համար: Քեամիլ փաշայի հայրը Թուրք իսկ մայրը Հրէուհի մըն էր:

×

Ինչպէս վերեւ չեշտեցինք գիրքը լուրջ սրբագրութեան մը կը կարօտի եւ բազմաթիւ դլուխներ պէտք է ջնջել եթէ հեղինակը կը ցանկայ Բ. տպագրութիւն մը: Մանաւանդ այս անգամ պէտք չէ անտեսել անուանացանկ մը եւ տեղանունները ցուցակ մը որոնք պատմական ուսումնասիրութիւններու համար միշտ կը փնտռուին:

---

(8) Լոպանով Սան Սթէֆանոյի դաշնագրէն յետոյ Ռուսիոյ Պոլսոյ արտա – կարգ դեսպան նշանակուած էր ուր մնաց տարիէ մը բիչ աւելի: :

(9) Տե՛ս «Ծառայ»ի մէջ մեր յօդուածը Սան Սթէֆանոյի դաշնագրին 100-ամեակին:

(10) Հայկական հարցի այս Ա. շրջանին մասին տեսնել մանաւանդ մեր ուսումնասիրութիւնը որ լոյս տեսաւ *Revue d'Histoire Diplomatique*-ի 1973, թիւ 1 – 2ի մէջ:

(11) Հայոց թուի վերաբերեալ վիճակագրութիւններուն համար կ'ակնարկէ:

(12) Նոյնիսկ Շէյխ – իւլ Իսլամը այդ օթեակին անդամագրուած էր:

A PROPOS DE Gorky

(*suite et fin*)

Monsieur Philip JODIDIO
CONNAISSANCE DES ARTS
25, *Rue de Ponthieu* — 75008 *Paris*

Paris, le 22 *Avril* 1981 (*)

Monsieur,

Mais quelle est cette «quête de son identité», cette «vision toute personnelle» et la «pureté toute architecturale»? La réponse se trouve dans la grande influence exercée sur GORKY (aussi grande que celle des maîtres de l'Occident) des arts de l'Arménie ancienne, de l'atmosphère de cette Arménie, de sa lumière, de ses couleurs, sa poésie, sa culture. GORKY lui-même parle de cette influence. Cela lui a valu naguère l'accusation de «chauvinisme d'un petit peuple». Mais avec le temps les critiques d'art se rendent compte à quel point l'affirmation de GORKY était vraie (*).

Vous écrivez que «l'abstaction de Mondrian, de Kandinsky ou même de Miro pouvait être considerée comme imper - sonnelle» et que pour GORKY au con - traire cette abstraction était «profondé - ment individuelle dans le sens où l'écrivait André Masson. «Je ne peins pas devant la nature mais de l'intérieur de la nature». Il faut se référer aux lettres de GORKY pour comprendre que dans l'abstraction il se sentait dans sa propre peau parce que, à part ses sentiments anti-institutionnels envers la réalité américaine, son éducation artistique visuelle était nourrie par les abstractions des arts de l'Arménie comme l'architecture, les bas reliefs, les «khatchkars» (pierres à croix) et les manuscrits mediévaux. Déjà dans certains de ses portraits GORKY avait trouvé un langage abstrait: il suffit de couvrir les visages des personnages peints pour se retrouver devant des œuvres délibérément abstraites.

Vous mentionnez les souvenirs d'en - fance de GORKY. Mais quel est leur caractère? Qu'est-ce qu'ils représentent? Quels sont les souvenirs qui prennent place aux cotés du surréalisme et de l'espace cubiste, comme vous dites? On ne peut pas traiter d'une manière furtive un point d'une telle importance dans son art.

Bien sûr. Cet examen implique beau - coup de choses. Le refuge de GORKY dans ses souvenirs était forcé par son isolement en Amérique, dans une so - ciété qui refusait de reconnaître aux immigrés leurs droits humains, en parti - culier le droit à leur culture propre, si cette culture venait de l'Est. Les années de la grande Dépression de 1929 à 1940 ont porté cette politique à son paroxysme.

La plus grande tragédie de GORKY en Amérique, a été de vivre intensément la question de l'identité et d'une morale de vie, beaucoup plus que ses tragédies physiques (matérielles) comme l'incendie de son atelier, l'opération du cancer, etc. Pourtant même Breton ne dit pas pourquoi chez GORKY les formes de sa maturité sont «hybrides»; c'est là juste - ment que se reflète, à mon avis, le drame de la question d'identité. Pour le comprendre il faut connaître la réalité diasporique et ses problèmes d'identité personnelle et nationale, ses crises et la dualité dans lesquelles vivait férocement GORKY. Vous me direz que ces questions n'ont pas de rapport avec le *sujet* que vous traitez, l'art de GORKY. Mais l'art ne fait-il pas partie intégrante de la vie...

La place de la nature dans les œuvres de maturité de GORKY est immense. La naissance de cette période est liée à trois facteurs principaux: l'amour, le retour à la nature et, par conséquent, la redécouverte de sa personne par GORKY. Il ne s'agit pas donc de ramener tout à un mélange magique entre surréalisme et abstraction dont on ne verrait pas le pourquoi profond si on ne ramenait pas cette évolution à celle de la vie de GORKY elle-même. De même, ceci n'est pas dicté par le simple choix d'une technique nouvelle que GORKY adopte sous l'in - fluence de Matta, comme vous dites en reprenant la remarque de Lévy. Dans le cas d'un art authentique comme celui de GORKY, la pratique d'une certaine technique est le résultat d'une nécessité d'expression basée sur une philosophie qui fait partie de l'ensemble de la pensée de l'artiste et de son attitude envers la réalité et la vie. Son «abstraction» venait de la nature et ce, même pendant les années trente, alors qu'il n'avait pas de contact direct avec elle, car il s'agissait de la nature lointaine de sa terre natale qu'il voulait faire revivre. Plu - sieurs œuvres comme par exemple, «l'Image à Khorkhom», la «Bataille au coucher du soleil avec le dieu de maïs», l'«Argula» ou «Jardin à Sochi» sont assez éloquantes de ce point de vue.

Il me semble qu'il est vain de nos jours, de tenter de traiter la vie d'un artiste comme simple cadre, comme un décor à son art et de s'intéresser unique - ment du point de vue esthétique et artistique à son œuvre. Je pense person - nellement que sans avoir devant soi la totalité des expériences vécues par les grands artistes de notre époque on ne peut comprendre leurs œuvres dans leur totalité, car leur art est aussi un art d'interrogation, d'impulsion et de refus, parfois plein de tragique et de passion comme dans le cas de Van Gogh et de GORKY. De même sans connaître la science de l'art et l'artiste lui-même, on ne peut déchiffrer, comprendre, évaluer, apprécier et vivre son art en particulier lorsqu'il s'agit d'un art que vous-même définissez comme étant «intérieure». Connaître un artiste signifie le connaître le plus complètement possible, la connaissance des conditions extérieures à lui n'est pas suffisante pour comprendre son œuvre. L'intérêt porté exclusivement au caractère esthétique et essentiellement artistique de l'art de GORKY provient du fait que certains ne peuvent regarder la souffrance et l'injustice de l'Histoire en face, parce qu'ils font partie consciem - ment ou inconsciemment, de ceux qui oppriment ou tolèrent cette injustice. La vie de GORKY et son attachement à sa terre natale, les tragédies de cette vie gènent ces gens-là. Car la vie de GORKY ou celle de Van Gogh mettent en question l'indifférence de ces gens et leur pose un problème de culpabilité par rapport à la souffrance qui continue, celle d'aujourd'hui.

Lorsque le désir de présenter de belles reproductions des couleurs châto - yantes, prévaut sur tout, en particulier sur la *connaissance* de l'art, ce qui est malheureusement le cas de votre article, on tombe dans le superficiel; l'image reproduisant l'œuvre devient plus importante que l'œuvre elle-même (cf. Ber - ger, «Voir le Voir») et le lecteur ferme le volume avec un sentiment d'autosa - tisfaction aussi trompeuse que vide.

En donnant à votre article un carac - tère non engagé vous tombez directement ou indirectement dans un processus de

récupération d'Arshile GORKY comme cela a été le cas pour Van Gogh ou d'autres. Je ne sais pas si vous êtes au courant que la fondation Guggenheim avait refusé d'accorder une bourse à GORKY qui en avait fait la demande pour vivre et créer dans des conditions un peu meilleures, avec moins de soucis financiers qui le tourmentaient (cf. E. K. Schawabacher, «Arshile GORKY»). Pour vous comme pour beaucoup d'autres c'est peut-être «la règle de la vie», que l'important n'est pas la personne de l'artiste, qui parfois gène, mais son œuvre qui se consomme, qui se possède, qui apporte des profits aux gens qui font partie de ce jeu hypocrite en exploitant le nom de l'art.

C'est à cause de cette légèreté d'approche que l'art de notre siècle a beaucoup souffert et qu'il souffre encore; parce qu'on ne le prend pas au sérieux. C'est ça qui fait la grande différence entre des personnes de ce genre et GORKY pour lequel l'art était une chose très sérieuse, comme une personne qu'on aime et dont on ne rit pas, comme il le disait dans une de ses lettres à sa sœur Vartoosh.

Ce vide immense entre la légèreté et ce sérieux ne sera pas comblé tant que l'art demeurera un objet de consommation, une sorte de luxe intellectuel ou social.

J'espère que dans un prochain numéro de votre revue vous donnerez place à ces réflexions sur GORKY.

En attendant, je vous prie d'agréer, Monsieur, l'expression de mes sentiments distinguées.

Sincèrement
Alexandre BEREDJIKLIAN

(*) *Cf. Lettre à Vartoosh. Juillet* 1943: «*Ils attribuent les yeux arméniens de ma mère à Picasso, ils qualifient la mélancolie arménienne de byzanthine et de russe. Et si tu les rectifies et dis: «Non Messieurs, vous êtes dans l'erreur car ce sont là des yeux arméniens», ils te regardent étrangement, disent que de telles rectifications sont exagérées et qu'il s'agit du «chauvinisme d'un petit peuple». (The letters of Arshile GORKY to Vartoosh, Moorad and Karlen Mooradian in ARARAT, «A Special Issue on Arshile GORKY», by Karlen Mooradian, edited by David Kherdian. A Quarterly, Volume XII, N° 4, Fall* 1971, *Published by Armenian Benevolent Union of America, Inc., New York.*

Les lettres d'Arshile GORKY reflètent beaucoup de ses idées, ses pensées et sont une clé importante paur l'analyse de son œuvre. On trouve là par exemple la réponse à cette « continuum spatiale » comme vous l'appelez et à son sens du mouvement et du geste.

Pour les influences de la culture et de l'art arménien sur GORKY, cf.également:

— E. K. SCHABACHER: «ARSHILE GORKY», Published for the Whitney Museum of American Art, by the Macmillan Company, New York, 1957.

— Karlen Mooradian: «ARSHILE GORKY ADOIAN», Gilgamesh Press Ltd., Chicago, 1978.

— Karlen Mooradian: «The Many Worlds of ARSHILE GORKY», Gilgamesh Press Ltd., Chicago, 1980.

— Barbara Rose: «ARSHILE GORKY and JOHN GRAHAM: Eastern Exiles in a Western World», Arts Magazine, March 1976, *Volume* 50, *N°* 7.

— Hayden Herrera: «The Sculptures of ARSHILE GORKY», Arts Magazine, March 1976, *Volume* 50, *N°* 7.

— Hayden Herrera: «GORKY'S SELF PORTRAITS: THE ARTIST BY HIM - SELF», Art in America, March - April 1976.

— Margaret Osborn: «The Mystery of ARSHILE GORKY: A Personal Account» Art News, Volume 61, *N°* 10, *February* 1963.

Հ. Մ. Ը. Մ. – ՓՐԱՆՍԻ
ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Ուրբաթ, Յունուար 15, երեկոյեան Ալֆորվիլի «Քափատոս» ճաշարանին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ. – Փրանսի կազմակերպած պարանցիկ երեկոյթը, հայկական Ծնունդի առթիւ: Կանուխէն զբաւուած էին բոլոր սեղանները եւ հաճելի մթնոլորտ մը կը տիրէր մեղմ սըփոըւող երաժշտութեան հնչիւններով:

Ժամը 22–ին, յանուն Միութեան՝ եղբ. կարպիս Երեմեան, ողջոյնի պատկերա – լից խօսքով մը բարի գալուստ կը մաղթէր ներկաներուն, անոնց մէջ տեսնելով Հ. Մ. Ը. Մ.ի եղբայրական ընտանիքին համակիր ու անոր գործունէութեան զօրավիգ եղող անդամներ:

Ապա, ճաշի սպասարկութեան առըն – թեր նուագախումբը կը սկսէր հայկա – կան եւ այլ եղանակներ հնչեցնել, ներկաները հրաւիրելով պարի հրապարակը, որ քանի մը վայրկեանէն կը դըր – ուէր զոյգերու կողմէ, երկար առեն նուաճուած մնալով:

Կէս գիշերէն առաջ հանդէս կուգար երգիչ Ասիս Հարմանեան, որ առաւե – լաբար հայկական ճաշի երգերու մեկնաբանութեամբ նոր թափ մը կուտար տի – րող խանդավառ մթնոլորտին:

Միութիւնը կազմակերպած էր նաեւ վիճակահանութիւն մը, որմէ շատեր բախտաւորուեցան արժէքաւոր նուէրնե – րով, տրամադրուած՝ հասոտատութիւն – ներու եւ անհատներու կողմէ:

Պահ մը ներկաները կը փոխադրուէին Հելլադա, յունական երգերու եւ պարե – զանակներու հնչիւններով, վերադառնալու համար հայկական երաժշտութեան կալուածը, շնորհիւ Ասիս Հարմանեա – նի երեւումին՝ նոր երգերու մեկնաբա – նութեամբ:

Ժամանակը կը յառաջանար ու խանդա – վառ մթնոլորտը կը մնար տիրական: Կը կատարուէին սրտաբուխ նուէրներ ի նըպաստ Միութեան:

Հ. Մ. Ը. Մ. – Փրանս յայտած էր իր ձեռնարկին նպատակին մէջ, այն է՝ եղբայրական մթնոլորտի մը մէջ ոգեւորել հայկական Ծնունդը:

ՇԻՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

Ի՛ՆՉՊԷՍ ՏՕՆԵՑԻՆ ԱՄԱՆՈՐԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կեսարիոյ չրջանի Հայրենակցական Միութիւնը, հակառակ տիրող ցուրտ – սառնամանիքին այս տարի ալ Ցունուար 10, կիրակի օր յաջողութեամբ տօնեց Ամանորը սիրէ Վոքահոլի սրահը Փարիզ: Բացման խօսքով, Միութեան գործունէութեան զեկուցումով, օրուան նախագահուհի՝ Մադ. Ամմաճեանի կենսագրութիւնով՝ ելոյթ ունեցաւ Ցակոբ Վէզիրեան: Եւ չնորհաւորեց Նոր Տարին:

Նախագահուհի՝ Մ. Ամմաճեան դրա – ւոր պատրաստուած ճառով մը տուաւ, կեսարահայ մտաւորականներով եւ զբօսրոցներով հարուստ չրջանի (1915 թ. ցեղասպանութենէ առաջ) նկարագրութիւնը եւ սրտանց մաղթեց որ ինչպէս անցեալին վառուող տեղ դրաւող կեսարացիները, ներկայիս ալ նոյն թափով չէնցըներ ու զարգացնել նոր կեսարիան:

Ներկայ հիւրերէն Պօրհ. Միութեան փարիզի ղեկավարատան Ա. քարտուղար՝ Աշոտ Մանուկեան եւ Բ. քարտուղար՝ Լեւոն Գասպարեան չնորհաւորեցին կեսարիոյ եւ չրջանի Հայրենակցական Միութեան հայրենասիրական աշխատանքները ու ցանկութիւն յայտնեցին որ Սրարատեան բարերեր դաշտին մէջ ծնունդ առած նոր կեսարիան իրենց չանքերով ալ աւելի բարգաւաճի ու չէնայ: Կարդացուեցան երկու նամակներ՝ (5 – 11 – 81 եւ 18 – 12 – 1981 թուագրեալ), որոնք կուգային Սփիւռքահայութեան հետ Մշակութային Կապի Կոմիտէէն, հեռաւէալ բովանդակութեամբ. – «ուրախութեամբ տեղեակ ենք պահում, որ վերջերս ապահովաբար ստացանք «Արարատ» Փութպոլի խումբի համար ուղարկուած «վիսէօ – թէյփ – ռիքորտըրը»: Ընդունէք մեր, ինչպէս նաեւ «Արարատ»ի ողջ կազմի խորին չնորհակալութիւնները, արժէքաւոր նուիրատուութեան համար: Ան մեծապէս օգտակար պիտի լինի խումբի մարզումներին: Մաղթում ենք յաջողութիւններ ձեր հայրենանուէր գործունէութեանը»:

«Պօրին չնորհակալութիւններ և ն ք թեամբ խոնուեցաւ, երբ վրայ հասաւ Սէլիմ պինպաշին ու վազրը խարազանող խիստ տիրոջ մը պէս պոռաց՝ զօրքին ամբոխային վիճակը հանդարտեցնելու համար: Սէլիմ պինպաշին վախցաւ, որ ամբոխ դարձած զօրք մը կրնար պարտըւիլ յանկարծ:

Հրհռոցները հանդարտեցան, պինուորները կարգի մտան, հազարապետի մօտ բերին վիրաւորուած հայ պինուորը: Անոր դէմքը արիւնոտած էր, խարոյկի լոյսերուն տակ կ'ըսես երեք օրուան թաղուած մեռել էր դարձեր: Վէրքերէն դեռ կը հոսէր արիւն: Ան հազիւ քառասուն տարեկան կար:

– Սպիտակ Ձիաւորի պինուորներէ՞ն ես, – հարցուց հազարապետը:

Վիրաւորուած պինուորը, աւելի խոնչորցած աչքերը լայն բացած, կը նայէր՝ առանց թարթելու: Անոր յամր աչքերուն մէջ կ'ըսես մարմար կորած հարց մը կար, որ կեցած էր անձեւ արձանի մը պէս – ո՞ւր մնաց Մարտիկը: Ցետոյ չրթները պրկուեցան վէրքերու ցաւէն ու աւելի ժժգունեցան:

– Խօսէ, խօսէ, ո՞ր կողմ անցաւ Սպիտակ Ձիաւորը, – նորէն հարցուց Սէլիմ պինպաշին:

Այդ հարցումին վրայ, վիրաւոր հայի աչքերուն մէջէն կ'ըսես կայծ մը անցաւ ու դէմքին վրայ մնաց ժժգոյն ժպիտ մը:

Ուրեմն բռնուած չէ, ուրեմն ազատած է Մարտիկը:

Վիրաւորը, Մարտիկի ձիաւորներէն էր, Տիգրանը: Տիգրան Մարտիկի հետ միասին էր, երբ բլուրին վրայ կրակի բռնուեցան: Մարտիկ, զնդակներէն պաշտպանուելու համար, ձիէն վար թռաւ արագ: Անոր հետեւեցաւ նաեւ Տիգրանը: Տիգրան տեսաւ թէ Մարտիկ վերջին անգամ ինչպէ՛ս համբուրեց ձին ու սանձը հանելով՝ ձեռքով անոր գլուխին թեթեւ մը զարկաւ, ձին իր տուած ուղղութեան թռիչք տալու համար: Ձիուն մէջ Մարտիկէն բաժնուելու անկամութիւն կար:

Կրակէ տարափին տակ անոնք չգիտցան, թէ ո՞ւր կորսուեցան միւս երկու ընկերները: Իրենք վար իջան ձիերէն, պաշտպանելու համար ապառաժներով ու մութով: Միասին հովտէն վար իջան: Հրացանները մեքենայի արագութեամբ կը գործէին զանազան ուղղութեամբ: Դիմացէն ճիւաղներու չարժումով մութին մէջ կը յառաջանային ձիաւորներու խումբեր:

յայտնում նոր տարուայ առթիւ յայտնած ջերմ ու սրտառուչ մաղթանքների համար:

Սիրով փոխադարձում ենք ձեզ քաջառողջութեան եւ յաջողութեան մեր լաւագոյն ցանկութիւնները: Աւանդական մամաւուտենէն վերջ՝ գեղարուեստական բաժնին իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը բերին՝ Տիկին Աստղիկ Ճանիկեան, Օր. Արաքսի Գմբէթեան, Օր. Դանիէլ Սարաֆեան, Օր. Ռուբինա Ազարեան. չնորհալի արտասանութիւններով եւ մեներգներով: Իսկ՝ Պ. Պ. Գրիգոր Ճրճռեանի եւ Տոքթ. Գէորգ Մոսաիչեանի ցուցադրած ֆիլմերով, պատեցանք՝ մեր չքնաղ Հայաստանն եւ նոր կեսարիան ու ողբացեալ Ուիլիըմ Սարոյեանի հանդիպումները Փարիզ եւ Երեւան. ինչպէս նաեւ՝ Պոլիս, Անգարա, կեսարիա, Սեբաստիա, Տիգրանակերտ, Վան, Կարս, Անի եւայլն: Շնորհաւորելի գործեր, որոնք ներկաները շատ գոհ ձգեցին եւ ջերմացուցին: Նոյնպէս գեղարուեստական բաժնին մասնակիցներ:

ՄԱԺԱԿԵՑԻ

ԳԱՂԱՒԻՐԷ ԳԱՂԱՒԻՐ

Թեհրանի Հայոց Նոր Բուբաստան գեղեցմանատան նահատակ զինուորներու հիւրմին առջեւ Ցունուար 7–ին, հոգեհանդստեան պաշտօն կատարուած է, նախագահութեամբ Արտակ Արք. Մանուկեանի: Ներկայ եղած են բարձրաստիճան զինուորականներ, հայ եւ պարսիկ երեսփոխաններ, ինչպէս նաեւ հոծ բազմութիւն մը: Ցաւարտ պատարագի խօսք առնելով թեմակալ առաջնորդը ողջունած է իսլամ պաշտօնատարներու ներկայութիւնը եւ չեշտած հայ ժողովուրդի նը – պատը Պարսկաստանի վերելքին եւ հայ զինուորներու զոհաբերութիւնը Իրանի ռազմաճակատին վրայ: Իր կարգին, բանակի քաղաքական – գաղափարական բաժնի վարիչ հոճաթոլէսլամ Ասլամի խօսք առնելով չեշտը դրած է քրիստոնեաներու եւ մահմետականներու միասնականութեան վրայ, մանաւանդ երկրի թշնամիներու դէմ մղուող պայքարի ընթացքին: Երեսփոխան Ֆուատ Քարիմի դրուատած է Հայութեան կեցուածքը Իրան – Իրաք ճակատին վրայ: «Նահատակներու Հիմնարկութեան» ներկայացուցիչը խոստացած է օգնել հայ նահատակներու ընտանիքներուն: Խօսք առած է նաեւ երեսփոխան Հրայր Խաչեան: Ցիշատակի ոգեկոչումը մեծ արձագանգ գտած է պարսիկ մամուլին մէջ: Ի դէպ, Իրան – Իրաք պատերազմին զոհ գացած երիտասարդներու յիշատակին ի յարգանս այս տարի Ամանորի տօնակատարութիւններու ընդհանուր մեծ տպաւորութիւն թողուցած է պարսիկ իշխանութիւններու կողմէ:

ՍՊԻՏԱԿ ՁԻԱՒՈՐԸ
= ՀԱՄԱՍՏԵՂ =

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

ԿԱՊՈՑՏ ՅՈՒԼՈՒՆԳՈՎ ԳԼՈՒԽԸ

– Հէլպէթ, հէլպէթ, ուզեցինք ողջ բըռնել ձին. Փախաթ դիւահարի մը պէս մեր վրայէն պիտի անցնէր, եթէ մէկ կողմ չքաշուէինք, – Թուրք պինուորները կը խօսէին Սէլիմ պինպաշուն:

Գիշերի մթութիւնը, յանկարծակի կորսուած Սպիտակ Ձիաւորի խորհրդաւորութիւններով լեցուն, աւելի ահաւոր դարձաւ բանակի համար: Հազարապետի ոտքերուն ներքեւ հողն իսկ կարծես շարժիլ սկսաւ: Այդպէս կ'ըլլան իրերը, տարբերը բնութեան, երբ Սպիտակ Ձիաւորը իր ուժով անոնց մէջ կը կորսուի:

Մութի այդ սարսափէն թեթեւնալու համար, պինպաշին հրամայեց որ խարոյկները վառեն:

Բանակի պինուորները լուանոտած զայլերու հրհռոցով խարոյկներու լոյսերով, երկաթէ պատերու պէս հիւսուած բարձրացան բլուրներէն վեր եւ իջան հովիտները: Դէպի տափաստանները տանող հովտի մը մէջ գտան վիրաւորուած կարմիր ձի մը ու յետոյ սպաննուած ձիաւոր մը՝ ապառաժի մը ներքեւ ինկած:

Անտարակոյս, Սպիտակ Ձիաւորը այն կողմերն անցեր է:

– Ես կողմ, էս կողմ, – ձայն ձգեցին խումբ մը պինուորներ, երբ ուրէն ու աղեղներէն վիրաւորուած գտան Սպիտակ Ձիաւորի կռուողներէն երկրորդը:

Թրքաց զօրքը, զայրոյթի ու վախի չըփոթին մէջ ամբոխ դարձած, այս անգամ վիրաւորուած հայ պինուորի ուղղուածեամբ խոնուեցաւ, երբ վրայ հասաւ Սէլիմ պինպաշին ու վազրը խարազանող խիստ տիրոջ մը պէս պոռաց՝ զօրքին ամբոխային վիճակը հանդարտեցնելու համար: Սէլիմ պինպաշին վախցաւ, որ ամբոխ դարձած զօրք մը կրնար պարտըւիլ յանկարծ:

Հրհռոցները հանդարտեցան, պինուորները կարգի մտան, հազարապետի մօտ բերին վիրաւորուած հայ պինուորը: Անոր դէմքը արիւնոտած էր, խարոյկի լոյսերուն տակ կ'ըսես երեք օրուան թաղուած մեռել էր դարձեր: Վէրքերէն դեռ կը հոսէր արիւն: Ան հազիւ քառասուն տարեկան կար:

– Սպիտակ Ձիաւորի պինուորներէ՞ն ես, – հարցուց հազարապետը:

Վիրաւորուած պինուորը, աւելի խոնչորցած աչքերը լայն բացած, կը նայէր՝ առանց թարթելու: Անոր յամր աչքերուն մէջ կ'ըսես մարմար կորած հարց մը կար, որ կեցած էր անձեւ արձանի մը պէս – ո՞ւր մնաց Մարտիկը: Ցետոյ չրթները պրկուեցան վէրքերու ցաւէն ու աւելի ժժգունեցան:

– Խօսէ, խօսէ, ո՞ր կողմ անցաւ Սպիտակ Ձիաւորը, – նորէն հարցուց Սէլիմ պինպաշին:

Այդ հարցումին վրայ, վիրաւոր հայի աչքերուն մէջէն կ'ըսես կայծ մը անցաւ ու դէմքին վրայ մնաց ժժգոյն ժպիտ մը:

Ուրեմն բռնուած չէ, ուրեմն ազատած է Մարտիկը:

Վիրաւորը, Մարտիկի ձիաւորներէն էր, Տիգրանը: Տիգրան Մարտիկի հետ միասին էր, երբ բլուրին վրայ կրակի բռնուեցան: Մարտիկ, զնդակներէն պաշտպանուելու համար, ձիէն վար թռաւ արագ: Անոր հետեւեցաւ նաեւ Տիգրանը: Տիգրան տեսաւ թէ Մարտիկ վերջին անգամ ինչպէ՛ս համբուրեց ձին ու սանձը հանելով՝ ձեռքով անոր գլուխին թեթեւ մը զարկաւ, ձին իր տուած ուղղութեան թռիչք տալու համար: Ձիուն մէջ Մարտիկէն բաժնուելու անկամութիւն կար:

Կրակէ տարափին տակ անոնք չգիտցան, թէ ո՞ւր կորսուեցան միւս երկու ընկերները: Իրենք վար իջան ձիերէն, պաշտպանելու համար ապառաժներով ու մութով: Միասին հովտէն վար իջան: Հրացանները մեքենայի արագութեամբ կը գործէին զանազան ուղղութեամբ: Դիմացէն ճիւաղներու չարժումով մութին մէջ կը յառաջանային ձիաւորներու խումբեր:

(Շար. 490)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պագըրճեան, Տէր եւ Տիկին Բաֆֆի Պագըրճեան եւ զաւակը, ինչպէս նաեւ բոլոր պարագաները, խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով, անձամբ թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին՝ իրենց մօր եւ մեծ – մօր՝

Այրի Տիկին ԱՆԱՀԻՏ ՍԱՊՈՒՆՃԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

× *Այս տխուր առթիւ, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Պագըրճեան 500 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին։*

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տոքթ. Սարգիս Սիմոնեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ՝ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի, Կիրակի, Յունուար 31–ին, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս – Պետրոս եկեղեցին, իրենց մօր եւ մեծ – մօր՝

Այրի Տիկին ԱՐԱՔՍԻ ՍԻՄՈՆԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ։

Ի գիտութիւն՝ ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

ՇԱՀԱՆ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» ԹԻ 15

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՎԷՊԸ

Հանիցս տպուած, միշտ՝ սպառած

ԳԻՆ՝ 70 ՖՐԱՆՔ
Թղթատարով 80 Ֆ
Դիմել՝ «ՅԱՌԱՋ»ի

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը, իր բոլոր անդամուհիներով ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Կիւլեանի, իրենց հօրեղբօր՝ Ղազար Կիւլեանի (Մարսէյլ) մահուան առթիւ։

Նոյնպէս ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէրտէրեանի, իրենց հօրաքրոջ՝ Եազկիւլի մահուան առթիւ։

×

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը, խորին ցաւակցութիւններ կը յայտնէ՝ ընկերուհի Ռ. Տօրումեանի եւ զաւակներուն, իրենց եղբօր եւ մօրեղբօր՝ Յարութիւն Աբրահամեանի մահուան առթիւ։

Stage - Rencontre
DE
Danse Arménienne

LE DIMANCHE, 31 JANVIER
Toute la journée

Intervenants:
- JIRAIR MADILIAN, *Professeur*
-M.BOURNOUTIAN, *Chorégraphe et le Maître*
- CHOTA ABACHIZDE, *Prof - fesseur de danse caucasienne*

Ce stage débutera par le concert de
YERSO — ELYSE OHANESSIAN
Le Vendredi, 29 Janvier, à 21H.
Chants de la Terre, accompagnée par Jean - Etienne AKIAN, au santour
et se terminera par une
FETE POPULAIRE
Le Dimanche, 31 Janvier, à 17H.

Ce stage se déroule dans le cadre des week-end danse d'Alfortville, Saison 81 / 82
Coût du stage: 60 F.
Stage et concert: 70 F.
S'inscrire auprès de la direction:
MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
9, Rue Madrid - 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

CTUALITE DE L'HISTOIRE - HISTOIRE DE L'ACTUALITE - ACTUALITE DE L'HISTOIRE - HISTOIRE

JUSTICIER DU GENOCIDE ARMENIEN
LE PROCES DE TEHLIRIAN

« Dans une rue de Berlin, le 15 mars 1921, un jeune arménien abat l'ancien ministre de l'intérieur Jeune-Turc et grand Vizir de l'empire Ottoman, TALAAT.
A la police allemande, Tehlirian déclare: — Oui, je suis venu à Berlin pour le tuer — Comme 1.500.000 Arméniens, toute sa famille a péri au cours du 1er génocide du XXe siècle, conçu, organisé et exécuté sous la responsabilité de Talaat.
Trois mois plus tard, la Cour criminelle le déclare non coupable. La justice a tranché. Le Procès de Tehlirian est devenu le Procès de Talaat et celui de la Turquie.

DANS CE LIVRE :

L'intégrale des minutes du procès de Berlin.
Des documents inédits. Des témoignages accablants.
Extraits du procès des Unionistes.

304 pages avec illustrations et cartes.
Format 15,5 × 24
Prix 65 F.

EDITIONS DIASPORAS
66, rue de La Rochefoucauld - 75009 Paris

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՊՕՄՈՆ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԱՏԱՐԱԳ

ԵՒ Ա. ՏԱՐԵԴԱՐՁ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԵՐԳԱՀՈՒԽՄԲԻՆ

Տնօրէն Խորհուրդը կը հրաւիրէ մերազն ժողովուրդը, Պօմոնի Նորակազմ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Երգչախումբի անդրանիկ Պատարագին եւ Ա. տարեդարձին առթիւ կազմակերպուած հոգեւոր եւ աշխարհիկ հանդիսութիւններուն՝ Յունուար 31, Կիրակի, ժամը 9·30-ին, Պօմոնի Եկեղեցւոյ եւ անոր կից սրահին մէջ։

Օրուան Պատարագը կը մատուցանէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարէ նորակազմ երգչախումբս, եկ – մալեան բազմաձայն եղանակաւ, առաջ – նորդութեամբ՝ խումբիս հիմնադիր – ուսուցչուհի Տիկին ԺԻՒԼԻԷԹ ԵԼՄԱՋԵԱՆի։

Յաւարտ Պատարագի ճաշին մասնակ – ցել փափաքողներէն կը խնդրուի դիմել հետեւեալ հեռաձայնի թիւերուն։–

– 93· 37· 59
– 93· 63· 88
– 93· 18· 02
– 66· 91· 99

ԱՅՑ

Մ. ՄԱՆՈՒՇԵԱՆԻ ՇԻՐԻՄԻՆ

Ֆրանսահայ նախկին դիմադրական – ներու Բարեկամական Միութիւնը Զեկ կը հրաւիրէ խուռներամ մասնակցիլ ա–ւանդական այցին Միսաք Մանուշեանի յուշարձանին, 23ներու նահատակութեան 38–րդ տարեդարձի նշման առթիւ։

Իվրիի գերեզմանատուն, Կիրակի, Փետրուար 21։

Ժամադրավայր մէթրօփորթ տը Շուա–զի կայարանը, ուրկէ թափօրը կը մեկնի ժամը 10·30-ին։

×

ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ ՃԱՇ

Նոյն օրը ժամը 13·30–ին, մասնակցու–թեամբ անձնաւորութեանց, բարեկամնե – րու եւ համակիրներու։

Մանրամասնութիւնները յետագային։

×

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎ

Նոյն Միութեան բոլոր անդամներն ու բարեկամները ընդհանուր ժողովի կը հր–աւիրուին յառաջիկայ Փետրուար 12, Ուրբաթ օր, ժամը 18–ին, նախագահ Գէորգ Պագըրճեանի սրահը, 32 փողոց, Թրէվիզ – Փարիզ 9–րդ։ –

Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իրը նկերուհիները եւ անոնք որոնք կը փափաքին մաս կազմել այս Միութեան, Շաբաթ, Յունուար 30, ժամը 15–ին, Փարիզի Մշակոյթի Տունը։– 17, Ռիւ Պլէօ։

Օրակարգ։ – Պատգամաւորուհիներու զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրու – թիւն։

×

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Շրջ. Վարչութիւնը, միջ–մասնաճիւղային ժո – ղովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Ուրբաթ, Յունուար 29, ժամը 20·45–ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը։– 17, Ռիւ Պլէօ։ կարեւոր օրակարգ։

LE COMITE DE L'UGAB — VALENCE
Organise
son LOTO annuel
Le Samedi, 30 Janvier, à 20H.30
en la Salle Yervant Hussisian
6, Rue Faventines — Valence

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՓԱՐԻԶ։– Տէր եւ Տիկին Սուրէն Փափազեան 200 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին, Հայութեան սիրելի խմբագիրը՝ Շաւարշ Միսաքեանի յիշատակին։

ԼԻՈՆ։– Կարապետ Յովակիմեան 200 Ֆ. կը նուիրէ Ամանորի առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼ։– Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչիկեան 100 Ֆ. կը նուիրեն Ամանորի առթիւ։

ԼԸ ՔԱՆԻ։– Տէր եւ Տիկին Գ. Ճարխկեան 250 Ֆ. կը նուիրեն։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Սիրան Շահպազ, իր մօր՝ Հռիփսիմէ Շահպազի մահուան 6–րդ տարելիցին ի յիշատակ՝ 100 Ֆ. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԱՏՈՒՌԻՆ ՄԷՋ

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մատուռին մէջ Պատարագ կը մատուցուի՝ Շաբաթ, Յունուար 30, ժամը 10·30–ին։

կը պատարագէ՝
ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆԳ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Հանգստեան Տան բնակչուհիներուն ընտանեկան պարագաներն ու բարեպաշտ հաւատացեալները։

Հ. Ռ. Ը. Մ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի, Փետր. 4, ժամը 20·15–ին
au Centre Culturel Alex Manoogian 118, *Rue de Courcelles, Paris 17e*
Ամերիկահայ Դաշնակահար – Երաժշտագէտ

ՇԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

կը ներկայացնէ՝
« ՀԱՅ ԴԱՇՆԱՄՈՒԹԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ »
Ա. Մաս։– ԿՈՄԻՏԱՍ – Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ – Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ
Բ. Մաս։– Նմոյշներ հայրենի եւ սփիւռքի հայ երաժիշտներու գործերէն՝ Մկրուէլ, Պարթեւեան, Մանաս, Թերզիեան, Ճղնաւորեան, Բաբաջանեան, Բարխուդարեան, եւայլն։

Դախֆերու մասնակցութիւն՝ 30 Ֆ.
Տեղերը ապահովելու համար կանխաւ դիմել Հ.Ռ.Ը.Մ.–ի Քարտուղարութեան՝
Հեռ.– 520· 03· 18

×

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՎԱԼԱՆՍ
Ուրբաթ, Փետրուար 5, ժամը 20·30–ին

Համերգ - Դասախօսութիւն

Ե. Հիւսիսեան սրահին մէջ – 6, Ֆավանթին փողոց, Վալանս
Ամերիկահայ Դաշնակահար–Երաժշտագէտ
ՇԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ
կը ներկայացնէ՝
« ՀԱՅ ԴԱՇՆԱՄՈՒԹԵԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ »

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը, չնորհակալութեամբ ստացած է 100 Ֆ. Տէր եւ Տիկին Կ. Թօփալեանէ (դպրոցին համար)։

×

Աղքատախնամի Ընկերակցութիւնը չը–նորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները։– Տոքթ. Սերժ Սիմոնեան 3·000, Տիկին Սիւզան Զիլինկիրեան 1·000, Պ. Ճարուճիւն Եկէնեան, Տէր եւ Տիկին Աբրաւաղղ Էթեէմէզեան, Տէր եւ Տիկին Ժորժ Խաճիկեան եւ Պ. Մկրտիչ Գազանճեան 500–ական, ՊՊ. Փիէռ Վարդանեան եւ Ճարուճիւն Ժամկոչեան 250–ական, Տիկին Արշալոյս Սարգիսեան 200, Տիկին Լուիզ Թրէսոլ, Տէր եւ Տիկին Վաղար – շակ Սուճեան, Տիկին Արշալոյս Գըլըճ – եան, ՊՊ. Հանրի Փափազեան, Գաբրիէլ Պահատուրեան (Լիոն), Ստեփան Տամ – լամեան, Ալպէռ Հարոյեան 100–ական, Լեւոն Աղուորիկեան եւ Հայկարամ Մազ–մանեան 50–ական Ֆ.։

×

Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տունը, Զո–րեքշաբթի օրուան զբաղումներուն եւ Տօ–նածառի հանդիսութեան առթիւ ստացած է հետեւեալ նուէրները։– Տէր եւ Տիկին Ամրհնակ Ենորքեան 400, Մարսէյլի Հայ Աբենոյշներու Միութիւն 250, Պ. Ճարու–թիւն Տէրոյեան 50 Ֆ.։

×

Հայ Ուսանողաց Օգն. Միութիւնը, չը–նորհակալութեամբ ստացած է Պ. Ճ. Պահատուրեանէ (Լիոն) 250 Ֆ. Հրանդ Թադէոսեանի մահուան առթիւ, փ.ծ.փ։ Նաեւ հետեւեալ նուէրները 1981 – 1982 տարեշրջանին համար։– Տէր եւ Տիկին Մ. Փէշտիմալճեան 150, Տիկին Վ. Հաճեան (Տրակինեան) 100, Տիգրան Պալեան 30 Ֆ.։

×

Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը, չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, փ.ծ.փ։– Խալօղեալնի հոգեհ. առթիւ Խալօղեան ընտ. 100, Տիկին Յակոբեան 50, Տիկին Կազարեան 30, Տիկին Մ. Պաղտասարեանի թաղման առթիւ Լեւոն Արզումանեան 20, Տէրիկեանի հոգեհ. առթիւ Տէրիկեան ընտ. 50, Անդրանիկ Տէփոյեան 100, Տէրտէրեանի հոգեհ. առթիւ Տէրտէրեան ընտ. 100, Վռամ Գրիգորեանի թաղման առթիւ Տիկին Գրիգորեան 300 Ֆ.։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՑԹ
ի յարգանս՝
Երգահան Ա. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ
Մայիս 16–ին, Փարիզ, Սալ Կավօ
Մանուկներու Օրը՝ Յունուար 17–ին, Սամուէլ – Մուրատեան վարժարանի սրահին մէջ, նախաճաշութեամբ կապ.– Խաչի Շրջ. վարչութեան։

×

51–ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՑԹ
Փարիզեան Շրջանի
Հայ Աբիւներու Միութեան
Կիրակի, Մարտ 7, կ.ե. ժամը 14·30–ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 *bis, Rue St. Dominique - M° Invalides*

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
29
VENDREDI
29 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.093 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.093

ՄԱՔՍ ԳԻԼԻՆՃԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԹՐՔ. ՄԱՄՈՒԼԻ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գիլինեեանի դատավարութեան եւ ա–ռնոր ազատ արձակման վճիռին յաջորդող քրքական հակազդեցութիւնները, առանց անխոհեմ եւ չափազանցուած լաւատե – սութիւն յառաջացնելու, այն տպաւորու–թիւնը կը թողուն, որ յուսախաբութիւնը՝ Թուրքերու վրայ պաղ – լոգանքի մը ազ–դեցութիւնը գործած է, զանոնք արթըն–ցուցած, եւ ցարդ *թապու* նկատուած Հայկ· Հարցին նկատմամբ՝ աւելի իրա – տես դիրքորոշում մը ընդունելու ստի – պած է: Արդարեւ, «*Թէրճիւման*»ի աջա – կողմեան եւ «*Միլլիյէթ*»ի ձախակողմեան լրագրողներէն ոմանք համամիտ գտնուած են՝ Հայկ· Հարցին այլեւս աւելի կարե – ւորութիւն տալու, եւ մանաւանդ նշած են պահանջը՝ զայն թուրք ժողովուրդին ու միջազգային հասարակաց կարծիքին աւելի հասկնալի եւ մանրամասն կերպով բացատրելու:

Այսուհանդերձ, անոնք իրենց ամէնօր–եայ ու կողմնակալ ծանօթ համոզումները չեն թողած· այսինքն թէ՝ միշտ կը պաշտպանեն այն թէզը, ըստ որուն՝ Հա–յերու դէմ կատարուած ցեղասպանու – թիւնը արդիւնքն էր արտաքին ուժերու՝ Անգլիացիներու, Ֆրանսացիներու, Ռու – սերու եւ այլոց գրգռութեանց, եւ երբեմ Թալաքի «անմեղ» նպատակներուն: Վեր–ջապէս, քրքական տեսակէտը խորքին մէջ միեւնոյնը մնալով հանդերձ, ձեւին մէջ, գուցէ՝ նկատելի փոփոխութիւն մը կրած է: Այս համոզումը կուտայ՝ թուրք 2 լրագրողներու դատավարութեան առըն–չութեամբ լոյս տեսած երկու յօդ – ուածները, որոնց կ'անդրադառնանք ըս–տորեւ, եւ որոնք իիչ մը մտայնութեան որոշ յեղաշրջում մը ցոյց կուտան, ոչ տակաւին՝ ակնկալուած՝ *մէա – քուլ–փան*:

———×———

Թէրճիւման, Յունուար 26 – Էրկիւն Կէօզէ

«ԳԻԼԻՆՃԵԱՆԻ ԴԱՏԸ»

«*Ֆրանսական արդարադատութիւնը բը–նաւ չմեղադրենք: Այս չի նշանակեր, որ մեր հետապնդած նպատակը ձեռք ձըզ – ուած է: Այս կը նշանակէ, սակայն, որ մեր հետապնդած նպատակը ձեռք ձգե – լու համար ալ ոչինչ կատարուած է, եւ՝ տարիներէ ի վեր: Այս իսկ պատճառով է, որ Ֆրանսական արդարադատութիւնը այլ եղրակացութեան չէր կրնար յանդիլ: Մենք նոյնիսկ արժանի չէինք, որ դա – տավարութիւնը Ֆրանսական արդարա – դատութեան համապատասխան արդիւնք տար: Ի՞նչպէս կրնայինք արժանի ըլլալ: երբ Անգլիացիներու, Ֆրանսացիներու եւ Ռուսերու կողմէ միասնաբար դրգռուած եւ Հայերու ողբերգութեան պատճառ դարձած այս երկիրներու դերերը ոչ մէ–կուն կրցած ենք բացատրել: Բացատրե – լու կարիք ալ չենք տեսած: (Թրքական համալսարաններու) Քաղաքական Գիտու–թեանց բաժնին մէջ, «Հայկական Հարցը» անունով դաս մը տակաւին նոր հաստատ–ուած է: Չենք դիտեր, թէ որո՞ւ կը պար–տինք այս յաջողութիւնը: Վատահ ենք, սակայն, թէ Ջայլամի քաղաքականու – թիւնը պարտուելու հակամետ է: «Ամէն մարդ իր պարտականութիւնը կը կատա–րէ եւ կը չահի: Ջընողը՝ կը կորնչնի: կարգ մը Թուրք լրագրողներ խակ՝ Գի – լինճեանի մօր պատմածները անկեղծ դը–ռած են: Անշուշտ, եթէ մենք հայ – ֆը–բանական գործակցութեամբ Մարաշի մէջ կատարուած խժդժութիւնները չենք յիշեր եւ յունական անգթութիւնները կ'անտեսենք՝ արդիւնքը այս կ'ըլլայ, ա–հաւասիկ: Անկեղծութիւնն ալ՝ ուրիշնե – րուն կը մնայ:*

«Վճիռ մը, որ բոլորս ալ կը յուզէ: Հետաքրքրութեամբ սպարծենցողները ո՞ւր են: Ի՞նչպէս չվերցաք նախատեսել, որ այս օրերուն պիտի հասնէինք: Թուրք դես – պանի մը դէմ մահափորձ կատարելէ ետք, երկու տարի բանտարկութեամբ ա–զատ արձակուելու հնարաւորութիւն ըս – տեղծող այս օրերը բնաւ մեր մտքէն չան–ցան: «Այս հարցերը վայրկեան մը առաջ զրաստանալու համար կ'ուզղենք: Եւ այդ կարելի է: Այս վերջին դարուն ընթաց – քին, մեր ժողովուրդն ալ շատ անգթու – թիւններու առարկայ դարձած է, եւ սա–կայն՝ զանոնք չուտով մոռցած է: Այլա–պէս, եթէ մենք ալ վրէժխնդրութիւն փնտ–ռենք, աշխարհի քարտէզը շատ տարբեր կ'ըլլար: Մեր սերունդներու պահանջն է սակայն, դէթ վայրկեանի մը համար՝ անց–եալի կեանքն ու մտահոգութիւնները յի–չել: Եթէ Ռուսերը չըլլային, Թրք· բա – նակին մէջ իսկ պաշտօններ վարող Հայ քաղաքացիներ՝ իրենց Պետութեան դէմ զէնք կը գործածէի՞ն: Այսօր ալ Թուրք համայնավարները միեւնոյնը չե՞ն ըներ մի՞թէ: Եւ չմոռնանք նաեւ, որ Հայաս – տանը կուլ տալու համար Թուրքիոյ դըր–խուն փորձանք ստեղծող Ռուսերը՝ ի–րենց գործունէութիւնը կը չարունա – կեն:

«Կասկածելի է, որ Արեւմուտքը չատ ուշ չեղած արթննայ: Արեւմուտքը, որ մէկ կողմէն ռուսական վտանգէն կը դո–ղայ, միւս կողմէն ալ՝ այդ վտանգը հր–բահրող արարքներու գործիք կը դառ – նայ: Իսկ մենք՝ ի՞նչ կ'ընենք: Ահա՝ բո՛ւն հարցը:

«Ահա՝ մե՛ր դատը: Եւ ոչ թէ՝ Գիլին–ճեանինը»:

×

Միլլիյէթ, Յունուար 26 – Մ·Ա· Պիրանտ

«...ԵՒ ՎՃԻՌԸ»

«Ֆրանսայի 500·000 բնակչութիւն ու – նեցող Էքս – ան - Փրովանս քաղաքին մէջ, Մաքս – Հրայր Գիլինճեանի դատա–վարութեան հետեւանքով՝ Հայկ· Հարցի առընչութեամբ բազմակողմանի անկիւ – նադարձ մը ապրուեցաւ:

«Մի քանի երկու տարուան բանտարկու – թեան հասնող վճիռը՝ կրնայ ոմանց յու–սախար ըրած ըլլալ ... Մահափորձին մասնակցած ըլլալը յստակօրէն փաստը–ւած մէկու մը, նման թեթեւ պատիժով մը արձակումը՝ «ինդրին մէջ քաղաքա – կանութիւն մտած ըլլալու» խորհրդածու–թիւնը կրնայ տալ: Սակայն, մեր կատա–րելիք մեկնաբանութեանց մէջ՝ զգացա – կան կամ ոչ – անհրաժեշտ յուզումներու տեղ պէտք չէ տանք:

(Հոս, Մէհմէթ Ալի Պիրանտ կ'անդրա–դառնայ թուրք դեսպանի ներկայացուցի–չին՝ մէքր Վիտալ – Նաբէի միջամտու – թեանց եւ առարկութեանց: կ'ըսէ թէ Թուրքերը չափազանց գոհ մնացած են մէքր Նաբէէնէ, առանց նկատի առնելու անոր ձախողութիւնը...):

«Դատարանի փաստաբանին ելոյթէն ետք, որ ութ տարի բանտարկութիւն կը պահանջէր Գիլինճեանին համար, երբ պաշտպանութեան փաստաբանը՝ մէքր Անրի – Լըքլէրտ խօսք առաւ՝ ամէն ինչ փոխուեցաւ...

«Ա.րդէն, մինչ այդ վկայութիւն ընող–ներէն ոչ մէկը խօսած էր Գիլինճեանի մասին· Գիլինճեանը չէին ճանչնար իսկ: կէսօրէ ետք, դատը՝ «Թուրքիոյ դա – տավարութեան» երեւոյթն էր առա – ջած...

«Մէթր Անրի – Լըքլէրտ թերեւս հազիւ 45 վայրկեանի չափ խօսեցաւ, սակայն, պաշտպանութեան փաստաբաններու յու–շամատեանին մէջ յիշատակուելու արժա–նի նկարագրութիւն մը ըրաւ: Առաջնա – կարգ դերասաններն իսկ գերազանցելով, խաղաց, յուզեց, լացուց եւ բանաստեղ – ծութիւն կարդաց: Ու դատը այս մթնո – լորտին մէջ վերջ գտաւ, եւ վիճակով ընտրուած երդուեալ վկաները յաւուրկ սրահն անցան:

«Երկու ժամ ետք, զանգերը հնչեցին եւ սրահ մտանք: Ցուզումը իր գագաթնակէ–տին հասած էր, երբ վճիռը կարդացուե–ցաւ...–

«Մեղսակցութեան հետեւանքով՝ երկու տարուան բանտարկութիւն»: Սրահին մէջ՝ ծափահարութիւն, դուրսն ալ՝ բա–ցագանչութիւններ...»:

(Շար·)

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՄՈՎ

ՅՈՐՀՐԴԱՑԻՆ ԿԱՋի հայթայթումը Ֆրանսայի կը չարունակէ քանավէ – ճերու նիւթ ըլլալ: Նախկին նախարարա–պետ Պառ, օգնեց ոսկայն կառավարու – թեան իր յայտարարութեամբ, ուր յայտ–նեց թէ Ֆրանսայի անկախութիւնը խնդ–րոյ առարկայ չի դառնար այդ պարա – նոգրութեամբ և թէ ինք չայտաներ կառա–վարութիւնը ատոր համար: Միակ վերա–պահութիւնը՝ ընտրուած թուականն է: Էլիզէն ալ եւ կառավարութիւնը կը ջա – նան մեղմացուցիչ դէպք յանցանացները գտնել: Նախագահ Միթերան կը խոստա–նայ առկախել այդ պարմանագրութիւնը եթէ խորհրդային զինեալ միջամտութիւն ըլլայ Լեհաստան մինչ Ազգ· Ժողովի նա–խագահը Լուի Մէհմազ կը չեշտէ որ «այս համաձայնագիրը բան չի փոխեր Լեհերու ճակատագրին, կատու մը՝ կատու պէտք է կոչել...: Կօլիստները միշտ պարծեն – ցած են որ լաւագոյն յարաբերութիւնները ունին Մոսկուայի հետ: Գալով Միացեալ – Նահանգներուն երբեք այսքան ապրանք չեն ծախած Խորհ· Միութեան»:

ԱԼԺԵՐԻՈՑ մէջ, երկաթուղիի չատ ծանր արկած մը պատահեցաւ է առջի օր: Ալժէ – Օռան կառախումբը բախում ու–նեցած է բեռնատար կառախումբի մը հետ եւ արկածը մեծ ազէտի մը համե – մատութիւնները առած է: Առաջին հաշ – ուեկշիռի մը համաձայն՝ 130 մեռեալ կար եւ 150 վիրաւոր: Դժոխքի տեսարաններ պարզուած են Պուհալաուանի փոքրիկ կայարանին մօտ, ուր տեղի ունեցած է արկածը, որու բուն պատճառները ծա – նօթ չէին առաջին առթիւ: Քննիչ յանձ – նախումբ մը հասած է տեղւոյն վրայ: Այլ աղէտներ ալ պատահած են աշխար – հի, քիչ մը ամէն կողմ, Փերուի մէջ գե–տակի մը յորդումի հետեւանքով 6000 մեռեալ կայ եւ 5000 անհետացած, երկա–թուղային արկած մըն ալ պատահած է Հնդկաստան, ուր 66 մեռեալ կայ:

ԹՈՒՐՔԻԱ կրնայ մարդկային իրաւանց եւրոպական յանձնախումբին առջեւ քաչ–ուիլ: Արդարեւ Եւրոպայի Խորհուրդին Ժողովին քաղաքական յանձնախումբը 12ի դէմ 13 ձայնով բանաձեւ մը քուէարկած էր առջի օր, որ քուէի կը դրուէր Հինգ–շաբթի օր լիակատար նիստին: Յանձնա–խումբը կ'ուզէ որ մարդկային իրաւանց եւրոպական յանձնախումբը զբաղի Թուր–քիայով «քննելու համար թէ ի՞նչ չափով հիմնուած են չարչարանքի եւ մարդկային իրաւանց այլ բռնարարքներու վկայու–թիւնները»: Նոյն յանձնախումբին առ – ջեւ, 7-ի դէմ 12 ձայնով մերժուեցաւ Թուրքիան արտաքսելու առաջարկը: Ըն–կերվարականները թեր քուէարկած են արտաքսման. իսկ բանաձեւը բերողը՝ Տիկին Ռոզեթա (Փորթուկալ) ըսած է թէ այլ ձեւով ընդ· ժողովին պիտի ներ–կայացնէ, ուր երկու երրորդի մեծա – մասնութիւն պէտք է: Ներհուրդին կարգ մը պաղիւրներուն համաձայն, բանաձեւը չի պահանջեր Թուրքիոյ արտաքսումը, բայց կրնայ այնքան կատղեցնել Թուր – քիոյ ղեկավարները, որ քաշուին, ինչ – պէս եղաւ 1969-ին, Յունաստանի պա – րագային: Միւս կողմէ, Պոլսոյ մէջ ձեր–բակալուած են 31 հոգի, որպէս անդամ մարքս – լենինեան կազմակերպութեան մը, ասոնց մէջ կայ ինը կին եւ Հայ մը՝ կարպիս Ալթընօղլու, որ 1974-ին ներման օրէնքի մը առթիւ, բանտէն արձակուած էր: Նախապէս դատապարտուած էր 21 տարի բանտարկութեան, որպէս պատաս–խանատու ոճիրի մը: Այս լուրը կուտար, Յունուար 27-ի «Թէրճիւման»ը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ կարգ մը հրամանագիրներ հանեց: Ա–սոնց գլխաւորը կը նկատուի առժամեայ աշխատանքներու վերաբերող նոր կար – գադրութիւնները, որոնք կը ձգտին պաշտպանել աշխատողը չհագործում – ներէ: Գործատէր մը, այլեւս, պէտք է լուրջ պատճառներ ցոյց տայ առժամեայ աշխատողներ առնելէ առաջ: Օրինակ՝ փոխարինել հիւանդ պաշտօնեայ մը, կամ սոխլողական յաւելեալ աշխատանք ու – նենալ:

ԹՐՔԱԿԱՆ ԲԱՆՏԵՐԻՆ նոր ազատ ար–ձակուած Ֆրանսացի մը, Լամէյնէ իր «տպաւորութիւնները» տուած է Լիպե – բասիոնի: 11 կռամ հաշիչի համար դա – տապարտուած էր 30 տարուան, կը վե–րադառնայ չորս տարի ետք, նկարագրե–լով այդ շրջանի իր «կեանքը»: Երբ եկած է, գացած տեսած է Միտնայթէսիքէսը, որու քով իր տեսածն ու ապրածը աւե – լի ահաւոր կը նկատէ:

ԵՐԵՒԱՆ ↔ ՓԱՐԻԶ ՀԵԹԱՑՈՒՄ

ԵՐԵՒԱՆ (ԱՐՄԷՆՓրԷՍ ՅՈՒՆՈՒԱՐ 18-21)

ՇԷՑՔՍՓիրի ԵՐԿԵՐԸ ՀԱՑԵրԷՆ

Հայաստանի Գրքասէրներու Ընկերու – թիւնը լոյս ընծայած է Բիւրակն Անդ – րէասեանի «Շէյքսփիրը հայերէն» մատե–նագիտութիւնը, որ կը ներկայացնէ Շէյ–քսփիրի երկերու հայերէն թարգմանու – թիւնները՝ հրատարակուած առանձին գիրքերով: Մատենագիտական տեղեկա – տուի երկրորդ մասը կ'ընդգրկէ Շէյքս–փիրի մասին հայ հեղինակներու գրած աշխատութիւնները, որոնք նոյնպէս հր–րատարակուած են առանձին գիրքերով: Շէյքսփիրի առաջին երկը հայերէն առան–ձին գիրքով լոյս տեսած է 1866-ին, ըՋ–միւռնիա: «Ռոմէօ եւ Ժիւլիէթ»ը եղած է այդ՝ Ա· Տէոէեանի թարգմանութեամբ: Իսկ Շէյքսփիրի մասին առաջին հայերէն գիրքը կը պատկանի Պետրոս Ադամեանի գրիչին եւ լոյս տեսած է 1887-ին Թիֆ – լիս: Շէյքսփիրի երկերը հայերէն հրա – տարակուած են նաեւ Բաքու, Վիէննա, Վենետիկ, Պէյրութ, Թեհրան, Պոսթըն եւ Երեւան: Մինչեւ հիմա Շէյքսփիրի եր – կերը առանձին գիրքերով հայերէն հրա–տարակուած են 63 անգամ, իսկ իրեն մա–սին հայերէն լոյս տեսած է 29 գիրք:

ԱՇՏԱՐԱԿՆԵՐ ԵՒ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆ

Ցեխերու մէջ թաթխուած, թլթեղէ տանիքներու եւ տախտակէ պատերու «հաւնոցներու» բնակիչներ չենք այլեւս: Նոյնիսկ յիշատակի վերածուելու վրայ են վերեւակ չունեցող վեցերորդ կամ եօթ – ներորդ յարկի խոհանոցէ եւ լուացարա– նէ զուրկ հնաոճ արաբեան «սպասուհիի սեն – եակ»ները ուր՝ օրուան մէջ մի քանի ան– գամ, պատին զարնուող գլուխը պիտի չփէիր:

Նոր ճարտարապետութիւնը լուծած է այդ հարցը պեթոնի «հրաշալի» կառոյց– ներով: Նայէ՛ ո՛ր ուղղութեամբ որ կ'ու– զես. այցելէ՛ ո՛ր քաղաքը որ կը փափա– քիս: Ամբողջ Ֆրանսան ծածկուած է դէ– պի երկինք սլացող չէնքերով: Փոքր տա– րածութիւններու վրայ տասնըհինգ յարկէ աւելի աշտարակներ կողք կողքի, գիրկ գրկի լինքնին կազմած են քաղաք՝ բո՛ւն քաղաքին մէջ: Կը թուի թէ ուրիշ մէկոց չկար անհամեմատ արագութեամբ աճած բնակչութեան տեղաւորումը ապահովել:

Իրական գիւղերու վերածուած այս ա– ւանները, սակայն, գիւղական կեանք չեն ապրիր: Մինչ գիւղի բոլոր բնակիչները իրարու ծանօթ բարեկամներ, առաւօտ – եան բարի լոյսէն վերջ, կանգ կ'առնեն փողոցին մէջտեղը, կը հետաքրքրուին դրացիին կովուն կամ ձիուն, հաւուն կամ նապաստակին աճումով ու առողջու – թեամբ, աշտարակներու գիւղաքաղաքի բնակիչները բոլորովին անծանօթներ են իրարու:

Մեր թաղամասի գիրար խաչաձեւող ուղիներու երկայնքին, եթէ պատահի մարդ նշմարել, կարելի չէ զուշակել թէ՝ դուրսէն քաղաքդ ժամանած մէ՞կն է, քեզի յարակից աշտարակի թէ քո՛ւ իսկ բնակած չէնքին բնակիչներէն մին:

Այո՛, նոյն չէնքի վարձակալներն ան – դամ կ'անգիտանան գիրար: Բազմաթիւ դռներէ ունենալով հանդերձ, դրացի չու– նիս: Հազարաւոր բնակիչներէն մարդու երես չես տեսներ: Երբ գնումի երթալու համար դուռդ բանաս, երբեմն դիպուածով գլուխ մը կը նշմարես, որ բարեւդ չառած, եղնիկի արագութեամբ կը վազէ սանդուխներէ վար՝ դազանէ հալածուող վախի սարսափով: Ո՛չ կրնաս ձեռք մը սեղմել, ո՛չ ժպիտ մը չնորհել կամ ընդունել:

Մէկ տունէն միւսը յարաբերութիւն չկայ: Կարելի չէ ընդհանուր չէնքը հե – տաքրքրող խնդիրի մը մասին կարծիք յայտնել, ո՛չ ալ հիւանդութեան պարա – գային, աղերս ներկայացնել քու յարկդ բազկացնող՝ բանաի դռներուն պէս կըզ– պուած վեց դռներէն մէկուն:

Հոս, մարդը դադրած է ընկերային էակ ըլլալէ: Կ'ապրի անտառային անասուն – ներու սովորութեամբ՝ ամփոփուած իր տեսակին պատկանող ձագուկներու շըր – ջապատին ու սահմանին մէջ:

Երբ չուները հաչեն, պէտք չէ դուռ բանալ: Այդ կը նշանակէ թէ՝ կա՛մ «գայլ» մը կը պտըտի յարկին վրայ, կա՛մ դորգավաճառը իր ապրանքին գովքը հիւ– սելու եկած է եւ կամ ֆուրքիէ մը «ձրի» ապրանք բաշխելու վրայ է, եթէ գլուխդ հարուած լրկեցնող սառակ մը չէ:

Պեթոնի այս զանգուածները աշխարհէ կտրուած առանձին – առանձին ամայի կղզեակներ են եւ բնակուած ըլլալը պիտի չգիտցուէը եթէ առաւտուգին վրայ կոպ– տօրէն լինկող առարկայ, խոհանոցին մէջ փչրուող պնակ մը կամ ամուսնի ու կնոջ գիրար նախատող վիճաբանութիւնը չա – ւետեն թէ՝ մինակ չես: Այդ դիտակցու – թիւնը կ'արմատանայ մէջդ, մանաւանդ իրիկուան ժամերուն, երբ երախաները զպրոցէն արձակուած, աշխատաւորները վերադարձած են տուն, մուխը տարած – ուիլ սկսած՝ մարզադաշտը պարպուած է:

Հեռատեսիլի եւ ռատիոյի ժամ է, սա– կայն քու փոսդ բանալու պէտք չունիս. դրացիինը լի ու լի կը բաւարարէ քեզ: Բայց ... բայց ի՞նչ ընել սա անպիտան մոթօներուն հետ. ի՞նչպէս լռեցնել ա– նոնց կռինչը: Ո՛չ միայն կը խափանեն ամբողջ լսողութիւնը, այլեւ զանկի մէջ փչրուող ռումբի ուժգնութեամբ կը ցնցեն զգայարանքները: Զգայնացած մարդիկ, ի զո՞ւր լռութիւն կը հրամայեն պատու – հաններէն, չտապելով վերադառնալ սեն– եակ՝ քարի կտորներ չտտացած զէմքե – րուն: Ամմուկը կը կրկնապատկուի եւ մոթօներու ժխորը կը տեղծէ գեհենա – յին վիճակ:

Ժապաւէններու պատկերներէն համայ – ուած կիներ, բարկութենէ փրփրած, դուրս կը ցատկեն թիկնաթոռներէ, քա– ռասմբակ կը վազեն վար՝ ապտակելու անօրէնները:

Տաններկու – տասներեք տարեկան պա– տանիներ «պարահանդէս» են սարքած դը– րան մուտքին: Ոմանք քով քովի նստած, հրաշագործութիւններ կը պատմեն. ու – րիշներ՝ պոռալով – կանչելով գիրար կը հրմշտկեն: Պատանի մը, իրմէ փոքր աղ– ջկան մը կուրծքը ճզմելով, հեռատես– լի ընտրելագոյն բառերով կը գովերգէ սիրուհիին մանկունակ գեղեցկութիւնը.

— Tu es une belle put... tu sais!..

Եւ տակաւին համբակ ուսուցիչներ ու ծնողքներ, սեռային դաստիարակութեան լաւագոյն մեթոտներ կը փորձեն գտնել: Վատա՛հ եղէք թէ այս պատանիները աւե– լի իրապաշտ գոյներով պիտի պատմէին Ադամի եւ Եւայի իրենց ուսուցուած տա– բօրինակ առասպելը: Անոնցմէ ի՞նչ աւե– լի գիտեն իրենց ուսուցիչները: Այդ պա– տանիները մարդակազմութիւնը շատ լաւ սորված են իրենց ծնողքներու չշուկնե – րէն եւ մահիճները երկրաշարժային ցըն– ցումի վերածող վայելքներէն...

Ի տես քառնավալային այդ ուրախու – թեան եւ խրախճանքին, համբերութիւնը հատած կիներ բարկաճայթ կը սկսին պո– ռալ – պոռչտալ՝ փորձելով խանգարել պատանիներու զգուըտուքն ու սիրուը – տուքը, վռնտել զանոնք իրենց դռներու եւ պատուհաններու սահմանէն հեռու:

Ի՞նչ անխոհեմ յանդգնութիւն...

Ուսուցիչներն անգամ «մատի վրայ խաղցնող» պատանին թոյլ կուտա՞յ մէթէ իր «մազերու թելին դպիլը»: Որո՞նք են այս ծթրած էգերը եւ ի՞նչ համարձակու– թեամբ կը միջամտեն իրենց զբօսանքնե– րուն ու զուարճութեանց: Դպրոցական դասերէն աւելի լաւ գիտեն մեծերու բա– ռապաշարն ու գեղեցկագոյն դարձուածք– ները... հոտած քաֆթար, ֆամէռ, փիւք...

— Va te faire voir!.. va te faire f...!

– Փետուած հաւու կերպարանքով, հազար անգամ գետնին տակ անցած կի– ներ, կաս – կարմիր կտրած, վար իջած արագութեամբ կը բարձրանան իրենց տուները, անորոշ նախատինքներ տեղա– ցընելով ատիճաններու վրայէն:

Գրաւոր թէ անգիր բողոքներ դռնապա– նին եւ անօրէն մարմիններու, ոչ իակ ոս– տիկանական տուգանքներ ի վիճակի են կասեցնել եռացող արեան շրջանառու – թիւնը:

Եւ ինչո՛ւ սանձել երիտասարդական եռանդն ու խանդավառութիւնը, պիտի ըսէինք, մեկուսացնելով այլասերածնե – րու փոքր վոհմակը:

Արդարեւ, եթէ այդ աշտարակներու ծնունդ են անդործութեան ձանձրոյթէ, կառքերու քանդումներու մէջ ուժ վատ– նող երիտասարդներ, ատեն վարձքերը չվճարող վնասուածներու դուռ ջարդե – լով «վրէժ լուծող» զաւակներ, «դրպանի դրամ» ապահովելու մտօք խանութներ կողոպտող պատանիներ, կամ պարզա – պէս՝ վնասելու կիրքով տառապող ստա– հակներ, բայց այդ նոյն չէնքերը հա – ցուցած են կեանքի ընթացքին հեւ ի հեւ հետեւող, լուսաւոր միտքերով առողջ ե– րիտասարդութիւն, որ կը հսկէ ամէն քայլափոխի: Ա՛ն է որ կը ծառանայ բը– նութեան անդամահատումի կործանիչ մոլուցքին դէմ: Ա՛ն է որ կը հնչեցնէ ա– նառուններու անիշխանական ջարդին ա– հազանգը եւ հասուածի մը չառակերու – թենէ ուրիշ հասուածին անօթութենէ մեռնելու եղերերգութիւնը: Ոգի ի բուին կը պայքարի թմրեցուցիչներու եւ ոճիր– ներու սանձարձակ ազատութեանց դէմ եւ վերջապէս, ամէն ճիգ կը թափէ իրար դէմ ցցուող քաղաքական նախձիրներու խաղաղ ելքի մը յանդումին ի նպաստ:

Երիտասարդները «Անտառի Քնացող գեղեցկուհի»ին պէս, հարիւր տարի չեն սպասեր այլեւս փրէնս շարմանի համ – բոյրով արթնցուելու: «68»ի երիտասար – դութիւնը վերածուած է մայիսեան իշ – խանութիւնը փոխանցող հաւաքականու – թեան՝ աւելի ներդաշնակ կեանքի մը հասնելու վճռականութեամբ:

«Ձակատադրական»ի համակերպումը փոշիներու մէջ կորսուած հնութիւն է հիմա եւ երիտասարդը գիտէ այլեւս թէ ճակատագիրն ու վաղուան մարդը պատ– րաստողը ինք պիտի ըլլայ՝ ինչպէս ամէն դարու երիտասարդութիւն:

ԼԵՒՈՆ ՍՈՓՈԿԼԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՌՈՒՄԷՆ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՄԷՋ

ՌՈՒՄԷՆ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹԸ ՀԱՅԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Ռումէնի «Պատմական Պարբերաթերթ»ի 1981 Նոյեմբերի թիւին մէջ լոյս տեսած է Խուճէն Փանիկեանցի «Հայերը եւ Ռու– մէնները դարերու երկայնքին» յօդուա – ծը: Հեղինակը վաստերով համառօտ տուեալներ կը հաղորդէ Ռումանահայե – րու վերաբերեալ: Ներածականին մէջ կարգ մը տեղեկութիւններ կուտայ հայ ժողովուրդի ծագման եւ զարգացման մա– սին: Անցնելով Հայոց հին պատմութեան հանգրուաններուն, Խուճէն Փանիկեանց կը յիշէ Ուրարտու պետութիւնը, պարս – կական տիրապետութիւնը Հայաստանի մէջ 4-րդ դարուն Ն. Ք. Մեծն Տիգրանի գահակալութիւնը (առաջին դար Ն. Ք.) եւ իր յաջորդը՝ Արտաւազդ Բ., որու օ– րերուն Հայաստան դարձաւ հռոմէական դաւառ, չարունակելով, սակայն, անկախու– թեան համար պայքարը հռոմէական, բիւզանդական, պարսկական, օսմանեան իշխանութիւններուն դէմ:

Անդրադառնալով Ռումանահայերու պատմութեան, հեղինակը իր յօդուածը կը բաժնէ երկու գլուխներու՝ «Ճէպօ – Դակեր եւ Հայեր հնութեան մէջ» եւ «Ա– ւատատիրական ժամանակաշրջանին»: Ա– ռաջինին մէջ ան կը կապէ երկու ժողո – վուրդներու հաստատակաց ճակատագիրը պարսկական, հռոմէական, բիւզանդա – կան տիրապետութեանց դէմ մղուած պայքարին, նշելով Մեգիոյ կառավարիչ Պլոդոս Սիլվանոս Էլիանոսի դամբարանի արձանագրութիւնը, յայտնաբերուած Փոնթօ Լուքանօ (Իտալիա) եւ որ կը յի– շատակէ Ճէպերու բռնի տեղափոխութիւ– նը Դանուբի հարաւը եւ Մակեդոնական 5-րդ Լեգէոնի Հայաստան մեկնումը, յե– տոյ, Հայերու ապստամբութեան խեղ – դումը (519 Ն. Ք.) Դարեհի կողմէ, որ կռուած է Ճէպերու դէմ ալ, նաեւ Մով– սէս Խորենացիի եւ Վարդան Վարդապետի նշումները Վալահներու մասին:

Միջնադարու վերաբերեալ Խուճէն Փա– նիկեանց կը վերահաստատէ Մոլտավա ներգաղթած Հայերու ճամբան, Անիի անկումէն ետք, անցնելով Ղաֆայէն եւ Զե– թեթիա Ալպըէն, իսկ Թրանսիլվանիոյ Հայոց նկատմամբ կը նշէ անոնց ներկա– յութիւնը հոն՝ տակաւին ԺԹ. դարուն, ըստ Սուրէն Գոլանճեանի եւ Վլատ Պը – նըցեանուի կատարած ուսումնասիրու – թեանց: Իրականին մէջ, Մոլտավա ևս Հայերը հաստատուած էին Ղաֆայի ան– կումէն առաջ, փաստ՝ Ալեքսանդրու չել Պունի վկայականը, որով մոլտավացի իշ– խանը կ'արտօնէր Ցովհաննէս Եպիսկոպո– սի հովանաւորութեամբ թեմի մը ստեղ– ծումը Սուչաւայի մէջ (1401), իսկ յե– տոյ 3·000 հայ ընտանիքներու տեղաւո – րումը Մոլտավիոյ քաղաքներուն մէջ: Հեղինակը կը չեշտէ Հայոց երախտա – րակ եւ տարողութիւն, որ կը ստեղծէ Մահն ու կը ջնջէ զայն հսկայ Առեղծ– ւածի մը պէս:

Հող՝ եւ մարդիկ. հող՝ եւ հոգի. հող՝ եւ ամէ՛ն բան...:

×

Մեր գիւղը անգամանալիօրէն գեղեցիկ գիւղ մըն էր: Մարդիկ եւ գերեզմանները անոր հոգիին կու տային տեսակ մը ճեւ, տեսակ մը խորութիւն, տեսակ մը որակ, արտասովոր կենդանութիւն մը. այսպէս՝ նուագ եւ արեւ մեռելներուն մէջ, երա – ժըշտականացած կեանք մը, երաժշտա – կանացած մահ մը. անձրեւի, հովի եւ հոգիներու լայն համերգ մը՝ հոն, ամէ՛ն տեղ: Այսպէս՝

Պզտիկ, խարտեաշ, աղուոր մանչեր, հարիւրէ աւելի եւ երկու հարիւրէ պա– կաս, կ'ընէին հոն չարութիւն, անմեղ բաներու դողութիւն, հեռաւոր ջուրերու մէջ լողանք: Բոկոտն եւ գլխաբաց՝ կ'ել– լէին բլուրներու վրայ, կը գլորէին ժա– ռի մեծ կտորներ զառիթափներէ վար եւ քիչ անց, այդ բարբարոս հաճոյքէն բա– ւական ձանձրացած, կ'անցնէին հզօր պարտէզի մէջէն, կ'ուտէին իրենց նըր – բացած քիմքը գոհացնող պտուղներ, կ'ել– նէին ձոր մը յետոյ եւ ժայռերու լայն բացուածքի մը մէջ, կը լողնային գրե– թէ մինչեւ իրիկուն:

(Շար. 1)

ՄԵՐ ՀՈՂԻՆ ԿԱՐՕՏՈՎ

ԵԴՈՒԱՐԴ ՊՕՑԱՃԵԱՆ

Հող՝ եւ մարդիկ. հող՝ եւ հոգի. հող՝ եւ ամէ՛ն բան...

Մեր գիւղը մարմին մը ունէր եւ նաշ– խուն զգեստներ. հոգի մը եւ խառնուած– քի ցայտուն գիծեր:

Սքանչելի էր անոր մարմինը՝ իբրեւ մարմին, զգեստը՝ իբրեւ զգեստ, հոգին՝ իբրեւ հոգի. ծայրէ – ծայր երիտասար– դութիւն՝ – Մարմի՛նը, ծայրէ – ծայր թարմութիւն՝ – Մարմինը, ծայրէ – ծայր առողջութիւն, կենսայորդութիւն եւ հը– բաչք՝ – Մարմինը, նոյնիսկ երբ աչուն ըլլար, նոյնիսկ՝ երբ ձմեռ:

Եւ պարեգօտը: Օրուան ժամերուն հետ եւ նայած երկինքին՝ ան կը փոխէր քիչ մը երանգ, քիչ մը ձեւ, քիչ մը նրբու– թիւն: Ամառուան ամիսները կանաչու – թեան նոր խաւ մը եւս կ'աւելցնէին այդ պարեգօտին վրայ, որ կը խնդար ծաղիկ– ներու բիւրաւոր ու բիւրագան ժանեակ – ներու մէջէն, քաղցր, անդիմադրելի, ա– նանուն ձգողութեամբ. աշնան՝ կակուղ

(Շար. 1)

ՅՈՒՐԱՔԱՆՉՅՈՒՐ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԱՐՍԵԼ («Ցաւագ») - Տարիներ-ով - Տեղեկութիւն ունեցողները կը խնդրուին դիմել ոստիկանատան մարտական բաժանմունքը, սենեակ 13, հարցնել պարոն Ժ. Ռ. Ֆ.-ին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԸ ԿԱՐԻՔ ԿԸ ԳՏՆԷ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԳՈՐԾԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆ ՈՒ ՏՈՒՆ ՄԸ ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԱՆՈՒՆԻ ՏԱԿ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒ ՏԱԿ, ՆՈՐ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ՄԸ ԲԱՑԱՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԸ ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԷՋ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԱՐԻՔ ԿԸ ԳՏՆԷ ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԷՋ ՄԸ ՀԱՍՏԱՏԷ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԸ ԿԱՐԻՔ ԿԸ ԳՏՆԷ ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԷՋ ՄԸ ՀԱՍՏԱՏԷ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԸ ԿԱՐԻՔ ԿԸ ԳՏՆԷ ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԷՋ ՄԸ ՀԱՍՏԱՏԷ

ՀԱՅԿԱԿԱ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Իր աներձադին՝ Օհաննէս վերտոյեանի մահուան առթիւ, Այրի Տիկին Յովսէփ Թէրզեան ցաւակցութիւններ կը յայտնէ ողբացեալին ընտանիքին եւ փոխան ծաղիկի 150 Ֆ. կը նուիրէ «Ցառաջ»ին։

GRAND GALA

Organisé par

LES ANCIENS COMBATTANTS D'ORIGINE ARMENIENNE

et La Chorale « A N I »

Sous la présidence d'honneur de Monsieur JEAN FONTENEAU

LE GROUPE DE DANSE

« NAIRI »

ET LA

CHORALE « ANI »

LE 5 MARS, à 21 H.

Salle Jean - Arp
22, *Rue Paul-Vaillant-Couturier*
92140 — *CLAMART*
Réservation au: 642. 73. 10

ETS. BAKERDJIAN;
35, Rue de Trévise - 75009 Paris

Alimentation CHIRAG;
26, Rue de Trévise - 75009 Paris

TELE - CONDORCET;
175, Ave. Jean - Jaurès, Clamart

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ ՀԱՄԵՐԳ

կազմակերպութեամբ՝
ՏԷՍԻՆԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՒԹԻ ՏԱՆ
ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՎԻԼԼԷՕՊԱՆԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
կիրակի, Փետրուար 7, ժամը 15–ին
SALLE MOLIERE
18 - 20 *Quai de Bondy — Lyon* 5e
Կ'երգէ ժողովրդային սիրուած երգիչ՝
ԼԵՒՈՆ ԹԱԹՐԱՃԵԱՆ
Ընկերակցութեամբ՝
«ՍԱՅԱԹ – ՆՈՎԱ» Նուագախումբին
Տոմսերը կը վաճառուին.–
– Լիոնի Հայոց Եկեղեցին
- Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տունը
- SEVAN Voyages; Cours de la Liberté, Lyon
- K R I K ; Villeurbanne
- Tailleur EDOUARD; 20, Rue Vauban Lyon
- Garage FINA; Beynost

Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ՊԱՇՄՈՆ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՊԱՍԱՐԱԳ

ԵՒ Ա. ՏԱՐԵԴԱՐՁ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ ԵՐԳԱՀՈՒՄԲԻՆ

Տնօրէն Խորհուրդա կը հրաւիրէ մեր ազգ. ժողովուրդը, Պօմոնի նորակազմ Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ երգչախումբի անդրանիկ պատարագին եւ Ա. տարեդարձին առթիւ կազմակերպուած հոգեւոր եւ աշխարհիկ հանդիսութիւններուն՝ Յունուար 31, կիրակի, ժամը 9.30-ին, Պօմոնի Եկեղեցւոյ եւ անոր կից սրահին մէջ։

Օրուան Պատարագը կը մատուցանէ՝
ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Պատարագի երգեցողութիւնները կը կատարէ նորակազմ երգչախումբս, եկ – մտերան բազմաձայն եղանակաւ, առաջ – նորդութեամբ՝ խումբիս հիմնադիր – ուսուցչուհի Տիկին ԺԻՒԼԻԱ ԵՐԼՄԱԶԵԱՆի։

Ցաւարտ Պատարագի ճաշին մասնակցել փափաքողներէն կը խնդրուի դիմել հետեւեալ հեռաձայնի թիւերուն.–

– 93. 37. 59
– 93. 63. 88
– 93. 18. 02
– 66. 91. 99

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲ

ENSEMBLE
DE MUSIQUE ARMENIENNE
- RUBEN HAROUTIUNIAN; *tar et chant*
- ARAM KEROVPYAN; *qanoun*
- VIRGINIA PATTIE; *chant*
- MAHMOUD TABRIZI; *kamantcha*
- EDMOND ZARTARIAN; *dehol*

Les Ie et 2 FEVRIER, à 20H.30
CENTRE MANDAPA
6, *Rue Würtz — 75013 Paris*
Métro: Glacière

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱԽՆԱԳՈՒԿԱՑ ԺՈՂՈՎ

Տեղի կ'ունենայ՝ կիրակի, Փետր. 7, ժամը 13–ին։
MAISON DES CENTRAUX
8, *Jean - Goujon — Paris* 8e
Այս առթիւ,
1982–ի «ՀԱՐԵՆՑ ԳՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ»Ը կը յանձնուի՝ բանաստեղծ
ԿԱՐԻԿ ՊԱՍՄԱՃԵԱՆԻ
Սեղանները ապահովել, հեռախօսելով առաւօտեան մինչեւ ժամը 10.– 372. 04. 20
եւ անկէ ետք 780. 82. 58
ՃԱՇԱԳԻՆ 100 Ֆ.

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի, Փետր. 4, ժամը 20.15–ին
au Centre Culturel Alex Manoogian 118, *Rue de Courcelles, Paris* 17e
Ամերիկահայ Դաշնակահար – Երաժշտագէտ

ՇԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Կը ներկայացնէ՝
« ՀԱՅ ԴԱՇՆԱՄՈՒԲԱՑԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ »
Ա. Մաս.– ԿՈՄԻՏԱՍ – Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ – Ա. ՑՈՎՀԱՆՆԷՍ
Բ. Մաս.– Նմոյշներ հայրենի եւ սփիւռքի հայ երաժիշտներու գործերէն՝
Միկուլի, Պարթեւեան, Մանաս, Թերզիեան, Ձղնաւորեան, Բարաջանեան, Բարխուդարեան, եւայլն։
Ծախքերու մասնակցութիւն՝ 30 Ֆ.
Տեղերը ապահովելու համար կանխաւ դիմել Հ.Բ.Ը.Մ.–ի Քարտուղարութեան՝
Հեռ.– 520. 03. 18

———×———

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՎԱԼԱՆՍ
Ուրբաթ, Փետրուար 5, ժամը 20.30–ին
Համերգ - Դասախօսութիւն
en la Salle Yervant Hussisian 6, Rue Faventines — Valence
Ամերիկահայ Դաշնակահար–երաժշտագէտ
ՇԱՀԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ
Կը ներկայացնէ՝
« ՀԱՅ ԴԱՇՆԱՄՈՒԲԱՑԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ »

ՏՈՔԹՈՐ
ԳԼՕՍ ՊՈՒՐՄԱՅԵԱՆ
ՍՐՏԱԲԱՆ
Հաճոյքն ունի տեղեկացնելու բժշկական իր անձնական գրասենեակին հաստատումը։

Le Docteur
CLAUDE BOURMAYAN
Cardiologue
A le plaisir de faire part de l'installation de son cabinet.
I, Avenue Pierre Grenier
92100 — *BOULOGNE*
Tél.: 620. 47. 55
SUR RENDEZ - VOUS

ՊԱՏԱՐԱԳ

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻԻ ՀԱՆԳՍՏԵԱՆ ՏԱՆ ՄԱՏՈՒՌԻՆ

Մոնմորանսիի Հանգստեան Տան մատուռին մէջ Պատարագ կը մատուցուի՝ Շաբաթ, Յունուար 30, ժամը 10.30–ին։
Կը պատարագէ՝
ՄԵՍՐՈՊ ՔՀՆԱ. ԺԱՄԿՈՉԵԱՆ

Կը հրաւիրուին Հանգստեան Տան բնակիչներուն ընտանեկան պարագաներն ու բարեպաշտ հաւատացեալները։

ՄԱՐՏ 6
ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
Մուրատ – Ռափայէլեան
Նախկին Աշակերտաց Միութեան
DINER — DANSANT
de l'Union des anciens élèves
Moorat — Raphaël
6 MARS
Hôtel SHERATON — Paris

Le Centre

———×———

de L'Eglise Apostolique Arménienne
d'Issy - les - Moulineaux
Ouvre ses portes
aux Jeunes Arméniens
les Dimanches, à 15 H.
Ambiance symphatique et amicale
(Jeux, — Animations, — Projections)
VENEZ NOMBREUX!
Centre Culturel N. FRINGHIAN
6, Ave. Bourgain — ISSY

Stage - Rencontre DE Danse Arménienne

LE DIMANCHE, 31 JANVIER
Toute la journée

Intervenants:
- JIRAIR MADILIAN, *Professeur*
- M. BOURNOUTIAN, *Chorégraphe et le Maître*
- CHOTA ABACHIZDE, *Professeur de danse caucasienne*

Ce stage débutera par le concert de
YERSO — ELYSE OHANESSIAN
Le Vendredi, 29 Janvier, à 21H.
Chants de la Terre, accompagnée par Jean - Etienne AKIAN, au santour
et se terminera par une
FETE POPULAIRE
Le Dimanche, 31 Janvier, à 17H.

Ce stage se déroule dans le cadre des week-end danse d'Alfortville, Saison 81 / 82
Coût du stage: 60 F.
Stage et concert: 70 F.
S'inscrire auprès de la direction:
MAISON
DE LA CULTURE ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE
9, Rue Madrid - 94140 Alfortville
Tél.: 376. 55. 89

RESTAURANT
EREVAN
ՀԱՑԱՏՈՒՆ
ԵՐԵՒԱՆ

Իր աւանդական ճաշացուցակով եւ սովորական հաճելի մթնոլորտով՝ կը սպասարկէ Ձեզի։

RESTAURANT EREVAN
26, RUE BERGÈRE - 75009, PARIS
TÉL. 770. 85. 81

ՄԻԱՑՆ ՇԱԲԱԹ ԻՐԻԿՈՒՆՆԵՐԸ
Վ Ի Գ Է Ն
Ընկերակցութեամբ՝ ՍԻՄՈՆԻ
ժամը 21.30-էն սկսեալ կը ներկայանայ իր հայկ. ժողովրդական երգերով, զուարթացնելով ձեր երեկոյթը։
Fermé le Mardi — Փակ է երեքշաբթի

TRAITEUR EREVAN
29, RUE BERGÈRE – 75009 PARIS
TÉL.: 523. 44. 73

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն – Լուի Ս. Գէորգ Եկեղեցւոյ Թաղականութիւնը, շնորհակալութեամբ ընդունած է հետեւեալ նուէրները, Վահան Տէր – Առաքելեանի մահուան առթիւ.–

Տէր եւ Տիկին Լեւոն Շուշանեան, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Կէօնճեան 200–ական, Յարութիւն եւ Պօղոս Շուշանեան, Շառլ Սիմոնը, Լիւլէճեան (Կափ), Փանոսեան (Կափ) 100–ական, Վառօ (Կափ), Մոնիէ, Ինէգեան ընտ., Գակլիարտի, Յովսէփեան ընտ., Ժանօ Յովհաննէսեան 50–ական, Նարդուճի Պապուչեան 40, Պօղոս Համբարձումեան, Պայծառ Քիւրէճեան 20–ական, Շապէռ 15 Ֆ.։

Imprimé sur les Presses
du Journal «Haratch»
83, Rue d'Hauteville — 75010 Paris
Commission Paritaire: N° 55935

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՒՑ ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին վարչութիւնը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իրը նկերուհիները եւ անոնք որոնք կը փափաքին մաս կազմել այս Միութեան, Շաբաթ, Յունուար 30, ժամը 15–ին, Փարիզի Մշակոյթի Տունը.– 17, Ռիւ Պէօ։

Օրակարգ. – Պատգամաւորութիւններու զեկուցում եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

×

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՒՑ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը, միջ-մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները, Ուրբաթ, Յունուար 29, ժամը 20.45–ին, Փարիզի Հայ Մշակոյթի Տունը.– 17, Ռիւ Պէօ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՇԱԲԱԹ – ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒՆՈՒԱՐ
30 - 31
SAMEDI-DIMANCHE
30 - 31 JANVIER
1982

LE NUMERO 2 F. 50

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
Directrice: ARPIK MISSAKIAN

Tél.: 770.86.60 — C.C.P. Paris 15069-82 E
Fondé en 1925 — 51027317 A R.C. PARIS

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա՝ Տար. 340 Ֆ. - Վեցամսեայ՝ 180 Ֆ.
Արտասահման՝ Տար. 400 Ֆ. - Հատը՝ 2 Ֆ. 50

57ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 15.094 | Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN | 57e ANNÉE — No 15.094

ՄԱՔՍ ԳԻԼԻՆՃԵԱՆԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԹՐՔ. ՄԱՄՈՒԼԻ ՀԱԿԱՋԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Միլհիզէք, *Յունուար 26*

ԻՆՉ ԴԱՍ ՊԷՏՔ Է ԱՌՆԵԼ

Մէկմէտ Ալի Պէրանտ իր այս թղթակցութեան (տե՛ս «Յառաջ» Յունուար 29) առաջին մասին մէջ ալ կարգ մը չհեկեան նկատողութիւններ կ'ընէր: Շատ ազդեցուցած կը թուի՝ «Թուրք ըլլալով, յանցագործի նման եռեւի դռներէն գաղտագողի դատարան մտցուելէն»: Շուրջիններուն նայուածքին մէջ՝ատելութիւն կը տեսնէ, ոստիկանութիւնը զինքը չրջապատած է զաղտնի ոստիկաններով, կը դիտակցի որ դուրսը հաւաքուած հազարաւոր անձերը Գիլինճեանի մահափորձով չեն հետաքրքրուած, անոնց համար, կը գրէ, Գիլինճեանի ազատ արձակումը կը նշանակէ.– «Ֆրանսա հայկ. յարդերը հատկցած ըլլալով, կը պատժէ Թուրքիան»: Ապա կը խօսի վճիռին մասին.–

Ի՞ՆՉ ԿԸ ՆՇԱՆԱԿԷ ԱՅՍ ՎՃԻՌԸ

«Բլթակը քաշողը Գիլինճեանն էր: Թղթածրարի բոլոր փաստաթուղթերն ու վկաներու ելոյթները կը հաստատէին այս իրողութիւնը: Եւ սակայն, վճիռը՝ հետաքրքրական կողմեր ալ ունէր.–

Ա) Պաշտպանութեան փաստաբանները, որոնք թափած բոլոր ջանքերով հանդերձ, Գիլինճեանը երկու տարի բանտարկութեան դատապարտելով, դատական կարմը (ժիւրի) Օսմանցիներն ու Թուրքերը մեղադրելը մերժեց: Բայց, Գիլինճեանը մահափորձը կատարող անձն եղած ըլլալը ընդունելով հանդերձ, անոր՝ այս մահափորձը անցեալի դէպքերուն ազդեցութեան տակ գործած ըլլալը եզրակացնելով, ընդհ. փաստաբանին (ատոմա ժէներալ) պահանջած 8 տարիին եթէ երկու տարուան իջեցուցած ըլլար, այդ պարագային կացութիւնը կը փոխուէր, եւ Թուրքիոյ դատավարութեան երեւոյթն ունեցող դատ մը, առաջին անգամն ըլլալով՝ Թուրքիան կ'արտաւորէր:

Բ) Հայ հաւաքականութիւնը զոհ էր: Արդէն 2 տարիէ ի վեր բանտարկուած Գիլինճեանը ազատ պիտի արձակուէր: Իսկ եթէ 8 տարուան բանտարկութեան դատապարտուէր՝ արդեօք ի՞նչ պիտի պատահէր...:

«Զգացումները՝ արամաբանութեան եւ յանցագործութեան վրայ յաղթանակ տարին: Հայկ. ծագումով Գիլինճեանի փոխարէն, եթէ Եւրոպալով մը կամ Իտալացի մը դատուէր՝ անպայմանն ութ տարուան եւ կամ աւելի խիստ պատիժի կ'արժանանար: Գիլինճեանն ալ եթէ Զուիցերիոյ մէջ դատապարտուէր՝ ան ալ անպայմանն աւելի խիստ պատիժի կ'արժանանար:

«Ահաւասիկ Ֆրանսական դատական կազմի վճիռը, որ լաւ կամ դէշ՝ 1811էն ի վեր կը գոյատեւէ:

Գիլինճեանի դատավարութիւնը՝ Հայկ. Հարցի առընչութեամբ անկիւնադարձ մը կազմեց: Առաջին անգամն ըլլալով, Թուրքիա իր ձայնը լսելի դարձուց: Գրաւոր նաեւ մեթոտն ալ չատ լաւ էր. այսինքն՝ ոչ թէ թուրք պետութիւնը, այլ՝ դէս-պանն էր ներկայացուողը:

«Այլեւս մաս – մեռիային կամ ձայ – նասփիւռի իւրաքանչիւր յայտագրին մէջ տեղ գտնող «Հայ» բառին համար պաշտօնապէս բողոքել չի բաւեր, ինչ որ բոլորովին անազդեցիկ է, եւ այն տպաւորութիւնը կուտայ՝ թէ մենք բան մը գաղտնի պահել կ'ուզենք: Անպայմանն պէտք է հրաժարիլ այս ընթացքէն...Մենք որքան առեն որ լռենք, Հայերու պահանջները այնքան աւելի իրաւասութիւն կը չահին: Մենք որքան առեն որ ուշանք հաւատալի փաստերով իրականութիւնը պարզել, Հայերու պահանջները փոեցնելու մեր միջոցները այնքան աւելի կը նուազին: 15 տարի յետաձգումով հանդերձ, Օսմանեան արխիւները սկսած են խուզարկուիլ: Մեր ամէնէն մեծ յոյսն է այս...:

«Հայ ահաբեկչական կազմակերպութիւններու նպատակը ուրիշ է. այսինքն՝ Թուրքիան քիչ մը աւելի արատաւորել: Այնքան առեն որ այդ կազմակերպութիւնները կը չարունակեն մեր դիւանագէտները սպաննել, իսկական Հայերու հետ տիալոգ հաստատելն ալ՝ անկարելի է»:

Ցիշենք, նաեւ, որ Գիլինճեանի պաշտպան փաստաբանները՝ մէթր Անրի-Լըքլէռ եւ մէթր Փաթրիք Տէվէճեան, Թուրք դէմերու համաձայն ալ, իրենց հմտութեան չնորհիւ, մեծ եւ անուրանալի դեր խաղացած են՝ ամբաստանեալին ի մօտոյ ազատ արձակման յանգող վճիռը ապահովելու մէջ:

×

Միւս կողմէն, Թուրքիոյ Արտաքին Գործոց Նախարարը՝ Իլթէր Թիւրքմէն, Հրայր Գիլինճեանի դատավարութենէն եռք յայտարարութիւն մը ընելով՝ վճիռը դատապարտած եւ ի մէջ այլոց ըսած է թէ՝ Գիլինճեանի տրուած երկու տարուան բանտարկութեան պատիժը չի համապատասխաներ անոր մեղսակցութեան դերին, եւ թէ՝ Ֆրանսական Ատեանի նախագահին ու դատախազին անկողմնակալ կեցուածքը արձագանգ չէ գտած դատական կազմի անդամներուն մօտ, որոնք «քաղաքական եւ հոգեբանական խիստ ճնշումի մը տակ գտնուած» եւ վճիռը այդ ազդեցութեան տակ տուած են:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԼՈՍ-ԱՆՃԵԼԵՍ

ԹՈՒՐՔ ԸՆԴՀ. ՀԻՒՊԱՏՈՍԸ ԿԸ ՍՊԱՆՆՈՒԻ

ԱՐԱՐՔԻՆ Տ�էՐ Կ'ԸԼԼԱՆ՝
«ՅԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԱՐԴԱՐԱԴԱՏ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐԸ»

Հինգշաբթի առաւօտ ժամը 11·15ի չուրջ է, որ Լոս – Անճելըսի Թուրք ընդհ. հիւպատոսը կը սպաննուէր, երբ ազգալոյս – սին կարմիր ըլլալուն պատճառով, իր կառքը կեցած էր, քաղաքին արեւմտեան մասը, ճամբու խաչաձեւումի մը: Քեմալ Արըքանի վրայ կը պարպուէր 12 զնդակ, կառքին երկու կողմէն ալ, երկու հոգիի կողմէ, որոնք յայողած են խոյս տալ: Ինչ եռք մահափորձին տէր կ'ըլլար, հեռաձայնելով Եուևայթըտ Փրէսին՝ «Հայերու ցեղասպանութեան արդարադատ մարտիկներու» քոմանտօ մը: Հեռաձայնողը չեշտած է« – «Թուրք դիւանագէտ մը սպաննեցինք Լոս – Անճելըս: Մեր յեղափոխական պայքարը սկսած է 1975–ին ... մեր միակ թիրախներն են՝ Թուրք դիւանագէտներն ու հաստատութիւնները: Յարդ 14 գործողութիւններու տէր կ'ըլլանք եւ այսօր՝ կը ստանձնենք Լոս – Անճելըսի մահափորձին պատասխանատուութիւնը»: Խօսողը ըսած է նաեւ թէ նպատակն է՝ արդարութիւն պահանջել 1915–ի ցեղասպանութեան համար:

Ուրբաթ առաւօտ տեսած մեր թեր – թերուն մէջ, առաւելագոյն մանրամասնութիւն տուողն էր՝ Ինքէռնէշընըլ – Հերըլտ Թրիպիւնը, արձագանգած էին Լիպերասիոն, Ֆիկարօ: Նախորդ իրի – կունը (Յունուար 28) հեռատեսիլ եւ ձայնասփիւռը կը հաղորդէին լուրը: Ֆրանս – Ինթէռ կը յայտներ այս առթիւ թէ ընդհ. հիւպատոսը ոչ մէկ պաշտպանութիւն կը վայելէր:

———×———

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՄՆԱՑ
ԵՒՐՈՊԱՑԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ
ԲԱՅՑ ՊԷՏՔ Է ՔԱՇՈՒԻ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ԻՐԱՒԱՆՑ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԲԻՆ ԱՌՋԵՒ

Եւրոպայի 21–երը չուզեցին քան մը նալ «զրկուելով» Թուրքիայէն հակառակ այդ երկրին մէջ գործուած բացայայտ բռնութեանց մարդկային իրաւանց, ինչ որ դէմ է Խորհուրդի ուխտին եւ անգամ մը եւս յետաձգեցին անոր արտաքսումին հարցը: Քուէարկեցին սակայն 41–ի դէմ 68 ձայնով (5 ձեռնպահ) այն բանաձեւը, որ կը վերաբերի մարդկային իրաւանց բռնաբարման եւ որու առաջարկն է՝ Ցանձնախումբին առջեւ քաշել Թուրքիան, հաստատելու համար չարչարանքի եւ այլ բռնաբարութեանց տեղեկութիւնները: Աբտաքսման թեր քուէարկած են միայն համայնավարներն ու միջերկրականեան ընկերվարականները բայց պահպանողականները յաղթած են (մանաւանդ՝ Անգլիա, որ զինուորական վարչակարգին,

ՓՈԽԱՆ ՏՈՄՍԻ

PRÉSENT!

Դուռը զարկաւ եւ առանց «հրամմեցէ-ի», անմիջապէս ներս մտաւ: – Իր տունը մտնողի պէս: – Շէնճի մուտքին, գրա – տախտակին վրայ կարդացուած էր՝ «Յառաջ»: Քաղաքավար բարեւեց, առանց հարցնելու թէ ո՞վ ենք, ի՞նչ կը բանիմ: յայտնելու համար թէ պատահմամբ հանդիպած է եւ ներս մտած՝ բարեւելու, յայտնելու թէ ինք եւս հայ է, բայց հայերէն չի խօսիր, թէ կը կոչուի հայու անունով եւ թէ հայերը, օրին, իրրեւ Դաշնակցական ահաբռուած է մինչեւ Սիպերիա, եւ թէ հիմա կ'ապրի Թուլոն: – Ու դուրս ելաւ, մաղթելով յարատեւութիւն: Գալն ու երթալը՝ դուռը բացուիլ գոց – ուելու, հովի պէս,– *courant d'air*...

Այս պաղ օրերուն, յանկարծ, տաք շունչ մը, հով մը՝ մեր սրտին մէջ: – Ես եւս կամ, փրանսերէն հարաւի շեշտով, *présent!*

Վայրկեաններ կան, աչէ թարթելու պէս արագ պահեր, որ ամբողջ լռութիւն մը կը լեցնեն, – կը թելադրեն անսահմանելի բան մը: –

Հաւաքական, ամբողջական բան մը: –

Զ.

«դրական» կողմերը կը մատնանշէ տընտեսական մարզին մէջ): Ոմանց տեսակէտն ալ այն է թէ հեռացնել Թուրքիան, կը նշանակէ զայն յանձնել խլամական ծայրայեղներու, մինչ այդ ձեւը նախընտրելի է եւ թոյլ կուտայ ճնշում բանեցնել զինուորականներուն վրայ: Նոր – վեկիա, Շուէտ եւ Դանիա պիտի ներկայացնեն դիմումը Թուրքիոյ դէմ, Մարդկային Իրաւանց Յանձնախումբին առջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՕՂՈՎ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ հակահաբեկչական ոստիկանութիւնը (Տիկոս) 90 երկվայրկեանի մէջ է որ յաջողեցաւ ազատել ամերիկացի զինուորական կցորդը՝ զօր. Տոզիէր, որ 42 օր է առեւանգուած էր կարմիր Զօրականներուն կողմէ: Կը կարծուի որ այս յաջողութիւնը ձեռք ձգուած է նաեւ ահաբեկչական կազմակերպութեան ներքին պառակտումներու հետեւանքով:

ՊԱՐԱՃԱՆՈՎԻ Սայաթ – Նովա չարժանկարին փարիզեան նոր ներկայացումներուն առթիւ, Լիպերասիոն էջ մը նուիրած է եզակի արուեստագէտին: Ծօդուածին ենթախորագիրն է. – «Ափսոս որ Պարաճանով «նախկին – բեմադիր» մըն է: Պէտք է ձգէին որ չարունակէ: Ո՞վ: Կը դուշակէք: Մեզի կը մնայ, 13 տարի ետք, յայտնաբերել այս բոցավառ ասուպը, որ է՝ Սայաթ – Նովա:

ՓԱՓԱՆՏՐԷՈՒ եւ Կիպրիանու անկարելի չեն նկատեր համաձայնութիւն մը Կիպրոսի չուրջ, չատ լաւատես չըլլալով հանդերձ: Ծունաստանի վարչապետը Կիպրոս պիտի երթայ Փետրուար 27–էն Մարտ 1:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ Գ. կայանը «փոքրիկ ծանուցումներու» հարցի մը չուրջ բանավէճ մը ծագած է, որ մամուլի մէջ ալ սիւնակներ կը գրաւէ: Սկիզբը ծրագիր մը կար, որ լուրերու հետ ծանուցումներ տրուէին հանդիսատեսներուն: Բայց տնօրէնը կի Թոմա դէմ ելաւ, չուզելով սեռային եւ մանաւանդ պոռնկագրութեան ծանուցումներու բեմ ծառայել: Ծրագիրը իրագործողը՝ Ժան-Լիւք Էնինկ, որ «Լիպերասիոն»ի նախկին աշխատակից է, կ'առարկէ որ ընդդիմութիւնը կը ծագի անկէ, որ վաղ կայ միասեռականութեան չուրջ, այսինքն չուզուիր որ միասեռականութիւնը մուտք գործէ հեռատեսիլէն ներս:

«LE MONDE DE LA BIBLE» - Ne 21 (*)

L'ÉGLISE PRIMITIVE DE JERUSALEM

JACQUES, Frère du SEIGNEUR et les Traditions arméniennes

«Լը Մոնտ տը լա Պիպլի»ի Նոյ.–Դեկ. 1981 (Թիւ 21) մեծ մասամբ նուիրուած է Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ, Ս. Յակոբի կապակցութեամբ: Բովանդակութիւնը կ'ընդգրկէ հետեւեալ նիւթերը.– Երուսաղէմի Ս. Յակոբ եկեղեցին, քրիստոնէական առաջին հաղորդութեան յիշատակը (Շահէ Աբգ.), Երուսաղէմի Ս. Յակոբի հայկ. տօնը, (Շահէ Աբգ), Ս. Յակոբ եկեղեցին (Շահէ Աբգ.), ապա՝ հայկ. առանդութիւնները եւ Աստուածաշունչը գլուխին տակ՝ հայ ժողովուրդը (Արբակ Մխիթարեան), Եփեսոսի դատանքը եւ Հայաստանի եկեղեցին (Հ. Տալմէ), Հայաստան եւ քրիստոնեայ աւանդութեանց գանձը (Ժ. Փ. Մահէ), Աստուածաշունչի հայկ. թարգմանութիւնը (Լուի Լըլուառ), Աստուածաշունչը հայկ. արուեստին մէջ (Ժ. Մ. Թիէռի):

(*) 5, Rue Bayard, Paris 8e

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ՄԸ ԱՌԹԻԻ

Սպիրիտոն Մելիքեան

ՓԱՅԼՈՒՆ ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՄԸ

Թէեւ կլոր թուականներու սպասարկու չենք ոգեկոչելու համար հանրային դործիչի մը, դրագէտի մը կամ արուեստագէտի մը վաստակը, այսուհանդերձ, «Յառաջ»ի Ճունուար 15–ի թիւին մէջ լոյս տեսած «Արմէնիրէս»ի հաղորդումը՝ Սպիրիտոն Մելիքեանի ծննդեան 100-ամեակին առթիւ Երեւան եւ Ծաղկաձէն տեղի ունեցած հանդիսութեանց վերաբերող, կը պայծառացնէր մեր մտքին մէջ փայլուն դէմքը տաղանդաւոր արուեստագէտի մը, որուն վաստակին ու դերին կ'արժէ անդրադառնալ՝ վերակենդանացնելու համար իր գործունէութիւնը հայ երաժշտութեան պատմութեան մէջ։

Ծնած 1881–ին՝ Վաղարշապատ, հազիւ 13 տարեկան՝ որբացած պատանի, կ'ընդունուի էջմիածնի Գէորգեան ճեմարանը, ուր բախտը կ'ունենայ աշակերտելու Կոմիտասի։ Հոս, Սպիրիտոն Մելիքեանի երաժշտական ընդունակութիւնները ու հաղորդութիւնը կը դրաւեն իր ուսուցչին, որ կը զարգացնէ իր աշակերտին տուեալներն ու ձիրքերը։ Եւ 1902–ին՝ ճեմարանը աւարտելէ ետք, Սպիրիտոն Մելիքեան կը դառնայ ճեմարանի երկչախումբին մէջ ղեկավար Կոմիտասա Վարդապետին օգնականը։ Միչա Կոմիտասի թելադրանքով ու քաջալերութեամբ Սպիրիտոն Մելիքեան կը ղրկուի Պեռլին, ուր չորս տարի (1904 – 1908) կը հետեւի Ռիխարդ Շմիտի անհատական երաժշտանոցի դասընթացքներուն, խորացնելով եւ ընդլայնելով իր դիտելիքներու հորիզոնը։

Ուսման աւարտին Սպիրիտոն Մելիքեան կը վերադառնայ էջմիածին ու անկէ անցնելով Թիֆլիս կը առանձնէ Ներսիսեան Վարժարանի երաժշտութեան ուսուցչի ու խմբավարի պաշտօնը։ Հետեւելով իր ուսուցչին՝ Կոմիտասի գծած ուղիին, հաւաստարիմ անոր տուած դասախարակութեան, Սպիրիտոն Մելիքեան կը պրպտէ, կը հաւաքէ ու կ'ուսումնասիրէ հայկական ժողովրդական հին ու նոր երգեր։ Իր հաւաքած ու մշակած հայկական երգերու թիւը կը հասնի 700-ի։

Սպ. Մելիքեան մանկավարժական բեղուն գործունէութիւն կ'ունենայ Թիֆլիս, ուր ոչ միայն կը հանդիսանայ «Թիֆլիսի Հայոց Երաժշտական Ընկերութեան» հիմնադիրներէն ու գործօն անդամներէն մէկը, այլեւ իր ղեկավարած երգչախումբով բազմաթիւ համերգներ տալով մեծ աշխուժութիւն կը բերէ գաղութի կեանքին։ 1908 – 1923 թուականներուն պաշտօններ վարելով Կովկասի զանազան քաղաքներու հայկական վարժարաններու մէջ ան կը հասցնէ բազմաթիւ աշակերտներ, որոնցմէ շատեր պիտի նուիրուէին երաժշտական ասպարէզին, ինչպէս՝ Շարա Տալեան, Ա. Տէր – Աբրահամեան, Մ. Մազմանեան, Կ. Զաքարեան եւ ուրիշներ։

Այդ տարիներուն, Երաժշտական Ընկերութեան նախաձեռնութեամբ, խումբ մը երաժիշտներ՝ որոնց մէջ Սպիրիտոն Մելիքեան եւ Ա. Տէր – Ղեւոնդեան՝ կը ձայնագրեն Շիրակի ազգագրական երգեր ու պարերգներ, որոնք երեք տարի ետք կը հրատարակուին առանձին հատորով։ Եւ-զակի հաւաքածոյ մըն էր այդ, որ իրրեւ նիւթ եւ աղբիւր պիտի ծառայէր բազմաթիւ հայ երաժիշտներու։ Այդ հաւաքա-ծոյէն տասնեակ մը մեղեդիներ օգտա-գործած է Ա. Սպենդիարեան իր «Ա-մասա» օփերան գրելու առեն։

Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետք Սպիրիտոն Մելիքեան կը վերադառնայ էջմիածին՝ ապա՝ 1924–ին, կը հրաւիրուի Երեւանի Երաժշտանոցը դասաւանդելու եւ երգչախումբը ղեկավարելու։ 1930 – 1931 թուականներուն կը տառնձնէ Երաժշտանոցի տնօրէնի պաշտօնը։

Սպիրիտոն Մելիքեանի երաժշտագիտական տեսութիւնները ու հայեացքները քննադատուած են կարդ մը մասնագէտ երաժիշտներու կողմէ։ Իր կարդ մը աշխատութիւններու մէջ ան ոչ միայն խնդրոյ առարկայ դարձուցած է հայկական թէ՛ ժողովրդական եւ թէ՛ եկեղեցական երաժշտութեան ազգային ինքնատիպութիւնն ու ինքնուրոյնութիւնը, այլեւ յաճախ թերագնահատած է Կոմիտասի դործունէութեան նշանակութիւնը։ Իր այս մօտեցումը հասկնալի հետեւանքն է Պեռլին իր ուսանողութեան շրջանին կրած ազդեցութիւններուն։ Այսուհանդերձ, պէտք է նշել որ իր գործունէութեան ճանապարհին Սպիրիտոն Մելիքեան իրրեւ տիպար ունեցած է Կոմիտասը, որուն գործերը մնայուն ներկայութիւն դարձած են իր տուած համերգներու երգացանկին մէջ։

Հայկական դեղջկական երաժշտութեան սիրահար Սպիրիտոն Մելիքեանի երաժշտագիտական վաստակը կ'ընդգրկէ բազմաթիւ աշխատութիւններ եւ ժողովրդական երաժշտութեան նմոյշներու դրառումներ ու ձայնագրութիւններ։ Ցիշենք քանի մը գործեր՝ «Երաժշտութեան զարգացման խնդիրը մեզանում» (1909), «Ցունական ազդեցութիւնը հայ երաժշտութեան տեսականի վրայ» (1914), «Հայ ժողովրդական երգի դամմանները» (1928-ին Հայաստանի Արուեստի Հիմնարկին մէջ տրուած դասախօսութիւն՝ որ հրատարակուեցաւ երկու տարի ետք), «Կոմիտասի ստեղծագործութիւնների առնչիզը» (1932), «Ուրուագիծ հայ երաժշտութեան պատմութեան» (1935, յետմահու հրատարակուած) եւ այլն։ Բացի այս գործերէն Սպիրիտոն Մելիքեան ունի նաեւ հայկական ժողովրդական երգերու բազմաթիւ ձայնագրութիւններ, որոնցմէ մաս մը հրատարակուած է հետեւեալ հաւաքածոներու մէջ՝ «Շիրակի երգեր» (1917), հաւաքուած Սպիրիտոն Մելիքեանի եւ Անուշաւան Տէր – Ղեւոնդեանի կողմէ, ձայնագրութիւնները՝ Սպիրիտոն Մելիքեանի (152 երգ), «Վանայ ժողովրդական երգեր» (1927 – 1928), զորս ձայնագրած են Սպ. Մելիքեան եւ իր աշակերտը՝ Գ. Գարատաշեան (100 երգ), «Հայ ժողովրդական երգեր եւ պարեր» (երկու հատոր), 1949–ին հրատարակուած հատորը կը պարունակէ 275 նմոյշ, իսկ 1952–ին հրատարակուածը՝ 260 նմոյշ։ Ցօրինած է նաեւ ինքնուրոյն երգեր, որոնց մէջ ամէնէն ծանօթներն են՝ «Կուժն առայ – Պիլիպի», «Թիկունատա», «Ծամբել», «Դիլբար Ջան», «Ես սարէն կուգայի» եւ այլն։ Իր ամէնէն ուշագրաւ գործն է «Ախթամար» սէնֆոնիք պոէմը, յօրինուած Ցովհաննէս Թումանեանի ժամանակաշրջանին մեծ թիւով։ – 1·536 – ընդդիմադիրներ ձերբակալել տուած էր՝ մահմեդական ծայրայեղները, քաղաքական դէմքեր, լրագրողներ, փաստաբաններ եւ այլ քննադատներ։ Առարկութիւնը այն եղած էր, թէ ասոնք ուղղակի կամ անուղղակի կերպով յարաբերական, – Մահմեդական եւ Ղպտի, – ղերդուներ հրահրած են։ Այս պատճառաբանութեան առիթ ծառայած էր Գահիրէի արուարձաններէն մէկուն մէջ պատահած միջադէպերը Քրիստոնեայ Ղպտիներու եւ Մահմեդականներու միջեւ։

Անշուշտ ճիշդ է նաեւ, որ Սաատաթի ըմպանութենէն անմիջապէս ետք Մուպարաք նուազադոյնը 700 հոգի եւս ձերբակալել տուաւ, բոլորն ալ Մոմէնինի հեռուէներամբ բռնի ուժով իշխանութիւնը տապալելու եւ ծայրայեղ կրօնամոլութեամբ առաջնորդուող վարչակարգ մը հաստատելու ձգտումի ամբաստանութեամբ։

Այսուհանդերձ, քիչ ժամանակ ետք, փորձեց սահմանափակել ճնշումին տարողութիւնը։ Առաջին քայլը կատարեց ընդդիմադիր դէմքերը, լրագրողներ, փաստաբաններ եւ այլ քննադատներ։ Առարկութիւնը այն եղած էր, թէ ասոնք ուղղակի կամ անուղղակի կերպով յարաբերական, – Մահմեդական եւ Ղպտի, – ղերդուներ հրահրած են։ Այս պատճառաբանութեան առիթ ծառայած էր Գահիրէի արուարձաններէն մէկուն մէջ պատահած միջադէպերը Քրիստոնեայ Ղպտիներու եւ Մահմեդականներու միջեւ։

Անշուշտ ճիշդ է նաեւ, որ Սաատաթի ըմպանութենէն անմիջապէս ետք Մուպարաք նուազադոյնը 700 հոգի եւս ձերբակալել տուաւ, բոլորն ալ Մոմէնինի հեռուէներամբ բռնի ուժով իշխանութիւնը տապալելու եւ ծայրայեղ կրօնամոլութեամբ առաջնորդուող վարչակարգ մը հաստատելու ձգտումի ամբաստանութեամբ։

Այսուհանդերձ, քիչ ժամանակ ետք, փորձեց սահմանափակել ճնշումին տարողութիւնը։ Առաջին քայլը կատարեց ընդդիմադիր դէմքերը, լրագրողներ, փաստաբաններ եւ այլ քննադատներ։ Առարկութիւնը այն եղած էր, թէ ասոնք ուղղակի կամ անուղղակի կերպով յարաբերական, – Մահմեդական եւ Ղպտի, – ղերդուներ հրահրած են։ Այս պատճառաբանութեան առիթ ծառայած էր Գահիրէի արուարձաններէն մէկուն մէջ պատահած միջադէպերը Քրիստոնեայ Ղպտիներու եւ Մահմեդականներու միջեւ։

Մուպարաք ընդունեցաւ Իպրահիմ Շուքրին, վերոյիշեալ կուսակցութեան առաջնորդը։ Այս վերջինը հաստատակամ մնալով հանդերձ արտաքին քաղաքականութեան իր տեսակէտին վրայ, սիրայօժար կերպով վաւերացուց նախագահին ներքին քաղաքականութեան ծրագիրը։ Բարելաւել Եգիպտոսի խարխուլ տնտեսութիւնը։

Ապա, Մուպարաք ազատ արձակեց 31 քաղաքական ընդդիմադիր դէմքեր, զորս խաւորներէն՝ ծանօթ լրագրող Մոհամմէտ Հէյքել։ Ցաջորդարար ազատ արձակեց 56 լրագրող, կրօնական առաջնորդ

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՄՈՒՊԱՐԱՔԻ ՈՒՂԻՆ

Հոկտեմբերչէն ցայսօր, – Սաատաթ ըմպանութեան նոյն ամսոյն 6–ին, – Եգիպտոսի ներկայ նախագահը իր նախորդին քաղաքականութեան հետեւած է արտաքին ճակատի վրայ։ Արդէն այդ իմաստով ալ արտայայտուած էր առեներն։ Անդին՝ ներքին կեանքին մէջ որոշ փոփոխութիւններ նկատելի կը մնան, ոմանք նոյնիսկ յատկանշական։

Արտաքին քաղաքականութեան մէջ Քէմփ Տէյվիտի յանձնառութիւնը կը մընայ իւ զօրու։ Գահիրէ կ'ակնկալէ Սինայիի մնացեալ մասին վերադարձը Թուականին, այսինքն՝ Ապրիլ 25–ին։ Այս գիծին հետեւութիւնը կարեւի էր տեսնել դահլիճին փոփոխութեան մէջ, Սաատաթի անհետացումէն ետք։ Նոր նշանակուած վարչապետը՝ Ահմէտ Ֆուատ Մոհիէտտին, իր կազմած դահլիճին մէջ պահեց նախկին կառավարութեան արտաքին քաղաքականութեան գլխաւոր դէմքերը։ Նորերու մուտքը ապահովեց ներքին ասպարէզին համար։

Կը հետեւի ուրեմն, թէ Նախագահ Մուպարաքի տեսակէտով գլխաւոր ուշադրութիւնը պէտք է կեդրոնացնել երկրին տնտեսութեան վրայ, առաւելադոյն չափով ուշադրութիւն դարձնելով բնակչութեան, քանի ան արդէն 43 միլիոնի կը հասնի եւ, հետեւաբար, պահանջները կ'աւելնան օր աւուր։ Մանաւորապար նիւթական – բնական աղբիւրներու հատուատր բաշխումին ուղղութեամբ։

Քաղաքական դէտերու սահմանումով, որոշ իմաստով «անդորը մթնոլորտ» մը հաստատուած է Եգիպտոսի մէջ։ Աւար հիմնական պատճառ կայ կը տրուի Մուպարաքի «ձեռք երկարելու» տրամադրութիւնը ընդդիմադիր նկատուած տարրերուն եւ հատուածներուն։ Պէտք չէ մոռնալ, կ'ըսեն դէտեր, թէ Սաատաթ վերջին ժամանակաշրջանին մեծ թիւով – 1·536 – ընդդիմադիրներ ձերբակալել տուած էր՝ մահմեդական ծայրայեղները, քաղաքական դէմքեր, լրագրողներ, փաստաբաններ եւ այլ քննադատներ։ Առարկութիւնը այն եղած էր, թէ ասոնք ուղղակի կամ անուղղակի կերպով յարաբերական, – Մահմեդական եւ Ղպտի, – ղերդուներ հրահրած են։ Այս պատճառաբանութեան առիթ ծառայած էր Գահիրէի արուարձաններէն մէկուն մէջ պատահած միջադէպերը Քրիստոնեայ Ղպտիներու եւ Մահմեդականներու միջեւ։

Անշուշտ ճիշդ է նաեւ, որ Սաատաթի ըմպանութենէն անմիջապէս ետք Մուպարաք նուազադոյնը 700 հոգի եւս ձերբակալել տուաւ, բոլորն ալ Մոմէնինի հեռուէներամբ բռնի ուժով իշխանութիւնը տապալելու եւ ծայրայեղ կրօնամոլութեամբ առաջնորդուող վարչակարգ մը հաստատելու ձգտումի ամբաստանութեամբ։

Այսուհանդերձ, քիչ ժամանակ ետք, փորձեց սահմանափակել ճնշումին տարողութիւնը։ Առաջին քայլը կատարեց ընդդիմադիր դէմքերը, լրագրողներ, փաստաբաններ եւ այլ քննադատներ։ Այս կուսակցութեան՝ Ընկերվարական Աշխատաւորական կուսակցութեան ուղղութեամբ։ Այս կուսակցութիւնը միշտ դէմ եղած է խաղադուխեան դաշնագիրի մը կնքումին Իսրայէլի հետ։ Եւ, հետեւաբար, յարձակման թիրախ դարձած էր Սաատաթի կողմէ։

Մուպարաք ընդունեցաւ Իպրահիմ Շուքրին, վերոյիշեալ կուսակցութեան առաջնորդը։ Այս վերջինը հաստատակամ մնալով հանդերձ արտաքին քաղաքականութեան իր տեսակէտին վրայ, սիրայօժար կերպով վաւերացուց նախագահին ներքին քաղաքականութեան ծրագիրը։ Բարելաւել Եգիպտոսի խարխուլ տնտեսութիւնը։

Ապա, Մուպարաք ազատ արձակեց 31 քաղաքական ընդդիմադիր դէմքեր, զորս խաւորներէն՝ ծանօթ լրագրող Մոհամմէտ Հէյքել։ Ցաջորդարար ազատ արձակեց 56 լրագրող, կրօնական առաջնորդ նոյնանուն առասպելի հիման վրայ, սէնֆոնիք նուագախումբի եւ երգչախումբի համար։ Այս աշխատանքը Սպիրիտոն Մելիքեան իրրեւ աւարտաճառ ներկայացուցած է Պեռլին Ռիխարդ Շմիտի անհատական երաժշտանոցը ուսանելու ընթացքին։

Իրեն յանձնուած էր գրել «Հայ երաժշտութեան պատմութիւն»ը. գործ մը՝ որ կիսատ մնաց, հեղինակին կանխահաս մահուան (1933 Մայիս 4) պատճառով։

Սպիրիտոն Մելիքեան, իր վաստակով եւ իրրեւ պրպտող միտք, կը մնայ հայ երաժշտութեան պատմութեան մէջ ամէնէն փայլուն դէմքը՝ Կոմիտասէն ետք, եւ այս՝ ժողովրդական երգերու կալուածէն ներս։

ՀՐԱՆԴ Ա.ՃԷՄԵԱՆ

ՄԵՐ ՀՈՂԻՆ ԿԱՐՕՏՈՎ

Ե�դՈՒԱՐԴ ՊՕՑԱՃԵԱՆ

Արեւը չծագած կ'անհետանայինք տունէն եւ իրիկունը հազիւ կը ժամնէինք ընթրիքի սեղանին։ Կը համարձակա՞ծ ըլլայինք մենք մէկը անզգուշութեամբ զատուիլ խումբին մէջէն. խակոյն եւեթ, նայիս հազուստներ պահեր էին ծառի մը վրայ, եղէգնուտներու եռին, տեղ մը՝ սատանայ՛ն իսկ անտեսանելի, յորմէհետէ կը շրջապատէին դասալիքը, իրենց բացատրութեամբ «Մեր հարսնցու աղջիկը» եւ հանդիսաւոր ծիսակատարութեամբ ու խեղկատակ ձեւերով կ'օծէին անոր մերկ մարմինը տիղմերու քանի մը տեսակներով, որոնց մէջ ամէնէն խստակեաց, ճգնաւոր որդե՛րն անգամ սիրտ պիտի չընէին դէթ վայրկեան մը ապրելու. կ'ըսէին.

– Այսքանը քու քիթիկիդ համար,– կը քսէին, - այսքանը քու կուրծքիկիդ համար,– կը քսէին,– այսքանը պորտիկիդ եւ...այլնիդ համար – կը քսէին. ու վերջըն ալ՝

– Հայտէ՛ մեր հարսնուկ, տա՛ւն,– կ'ըսէին հիմա ու կը խնդային բարձրաձայն. իսկ տղան կ'ամչնար, կ'ամչնար եւ չը-ըը՛մբ ջուրին մէջ. ալ ի՛նքն էր, որ չէր կշտանար լողնալէ եւ լողցնելէ, ի՛նքն էր որ չէր ձգեր ոչ ոք կանուխ տունը երթալու։

– Աղջիկները միայն տուն կը մնան. հայրիկին – մայրիկին քով, հաւերուն, կերակուրի ամաններուն եւ եփող կերակուրին քով։ Մանչե՞րը, օ՛, երբե՛ք. անոնք հազիւ քիչ մը տուն կը մնան. կ'ուտեն՝ եւ դուրս, կ'արթննան՝ եւ դուրս,– կը խօսէին մանչերը իրարու մէջ, տա-րիքատ եւ լուրջ մարդու հովեր առած։

Այս մանչերը որքա՞ն ծեծ կ'ուտէին. այս մանչերուն որքա՞ն անօգուտ էր սակայն ծնողքին, վարժապետին եւ պարտիզպաններուն ծեծը, եւ որքա՞ն կը սիրէին անոնք երգը, լողանքը, արեւը, հեռուստր բլուրներուն օդն ու ազատութիւնը։ Մեր հոգին ներկայացուցիչն էին անոնք, թարգմանը, մեր լեռներուն լեզուն, մեր աշխարհագրութեան ամենածածուկ հոգիին զեղեցիկ յայտնաւորումը։ Իրենց մայրերէն շատ առաջ գիւղն էր ծնած այդ ազաքը, ժայռերուն եւ մեծ ձորերուն առնական ոգին, որ չէր սիրեր ուրիշ տեսակ կեանք. մէկ խօսքով գիւղը, որ տեղ մըն էր, հիանալի տեղ մը, կանաչ տեղ մը եւ որ կը սիրէր իր մանչերուն ճիշդ ա՛յդ կեանքը. եւ այդ գիւղը՝

Իր կռնակը լեռ մը կար, անտառապատ, խոշոր, հսկա՛յ լեռ մը. ուժի եւ կենդանութեան խելացնոր չքեղութիւններով զեղեցիկ սար մը՝ վրան երբեմն ամպ, յաճախ մշուշ, թանձր ու անթափանց մառախուղ։

Եւ գիւղին առջեւ, դէպի հարաւ, կար ընդարձակ դաշտագետին մը, որուն դէպի պզտոր վերջաւորութիւնը, Մէյերկրակաին կապոյտ սիլուէտը. աւելի հեռուն՝ կապոյտ, կոնաձեւ եւ զեղեցիկ կասիոսը՝ իր անթերի, անաղարտ մաքրութեամբ, լեռնագծերով։ Մեր գիւղը բլուրի մը ալ եւ ուրիշ բլուրի մը ձախ կողմն էր ճիշդ։ Մէյտեղն էր ան իրեն պէս հայկական վեց լաւ գիւղերու։ Հեռու էր դաշտաբընակ ֆէլլահներէն՝ այդ դէշ եւ խորամանկ մարդոցմէն, այդ տգէտ, տափակ, ապուշ եւ արծաթամոլ քաքերէն, որոնք բոպիկ էին բոլորն ալ, որոնք «Ալա Տըլուռա» կ'երդէին միայն, որոնք մեր գիւղերուն համար աւազ եւ կաղամբ կրող էշեր ունէին եւ որոնք շատ էին իրենց շատ էշերու հոգեբանութեամբ եւ համբռնքով։ Իրենց կիները, կարմիր եւ ընդարձակ վարտիքներ ունէին, կը քալէին բոպիկ ոտքով հեռու տեղեր, պլուխնին լեցուն ոսկիներու չարոցով եւ աւազի թումբերու ետին կը մերկանային հանդիպող հայ երիտասարդին հետ։ Աղ ու սոխով կեանքին օրերը իրարու վրայ դումարող այդ մարդոցմէն հեռու էր մեր գիւղը, հե-ռո՛ւ։

×

Ծառ՝ եւ մարդիկ, ծառ՝ եւ հոգի. ծառ՝ եւ սո՛ւրբ բաներ...

Մեր գիւղը անմահօրէն անոյշ գիւղ մըն էր. ամէն տեղ պարտէզ, ծառատունկ, ծաղիկ, մորենիներու թուփեր։ Նայինջ՝ – ո՞վ կրնար հաշուել. նորաշխարհ, ծիրան, խնձոր՝ – իրենց ճիւղերը կոտրելու չափ. եւ նուռ, ընկոյզ, խաղող, թուզ եւ դեղձ՝ – ուզածէդ աւելի, երեւակայածէդ շատ, զայն քաղող, հաւաքող եւ ծախող ձեռքերը յոգնեցնող, ձանձրացնող, դժգոհեցնող։ Եւ ամէն տեսակ պտուղ՝ իր տեսակ մը գոյնը, հոտը, հատապտղը, վրան թռչունն ու երգը։

Մեր գիւղին ճարտարապետները մարդիկ չէին, երկրաչափներ չէին. բնութիւնն ու հէքեաթը չինած էին զայն եւ անիկա մեր բնութեան եւ հէքեաթներուն պէս եղած էր մեծ, աղուոր, զեղեցիկ. տեսակ մը անկանոն ու տեսակ մը այնքան զաւեշտուր, ներքնապէս այնքա՛ն չափակցուած։ Ան ունէր հին տուներ, շատ հին եկեղեցի մը եւ ութսունամեայ բարի Տէրտէր մը՝ Սաղմոսի եւ շարականներու լոյսին մէջ եփած, որուն ընդարձակ եւ ուրիշ ամէն բաներով նեղ, տգէտ, անտեղեակ։

(Շար. 2)

ՅԱՅՈՎԾ ԿՈՏՎԱԾ

= ՀԱՏՈՒՑՈՒՄՆԵՐ =

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ՏՍՏԱՆԻ

ԱՂՈՒ ԲՈՐՈՑ

– Ինչո՞ւ, Մեծաւո՛ր, – տպրոց Նկարի – Մեծաւորին, երբ Մեր տան մէջ Հոգին մէ՛ մեռնի մէ Հոգին մէ Հանգչի մարմինը մեր։

– Չունի՛մ, Հէնկ, Հէնկ չունի՛մ ինչ պատասխանել։ Մենք Մեծաւոր չենք։ Մենք Ս. Ծնունդի Վանքի Վանականներ

Պ. Ռեթի փինճէոռա եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ասրինէ Զիթունի, Տէր եւ Տիկին Լօրիս Մատթէոսեան եւ զաւակը, ցաւով կը ծանուցանեն՝ իրենց կնոջ, մօր, քրոջ աղջկան եւ քրոջ ու հօրաքրոջ՝

ԱԼԻՆ ՓԻՆՃԻՌԱՑԻ
(ծնեալ Մատթէոսեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 2–ին, Սան – Ֆրանսիսքօ:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունուար 5–ին՝ Սան – Ֆրանսիսքօ:

Ողբացեալին մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի՝ կիրակի, Փետր. 14–ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին:

Ի գիտութիւն՝ ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

× Այս տխուր առթիւ, Տէր եւ Տիկին Լօրիս Մատթէոսեան 500 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

«ՅԱՌԱՋ».– Մեր ցաւակցութիւնները՝ Տէր եւ Տիկին Լօրիս Մատթէոսեանի եւ Տիկին Զիթունիի:

Այրի Տիկին Թագուհի Գալայճեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Մարտիրոսեան եւ զաւակները, Պ. Գրիգոր Ֆէրէյէթեան եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները ցաւով կը ծանուցանեն՝ իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ – հօր եւ քեռայրին՝

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳԱԼԱՑՃԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 27–ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի՝ երկուշաբթի, Փետրուար 1, ժամը 13·45–ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փէրէ Նախկին գերեզմանատունը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի՝ ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՎԻԼԼՕՐՊԱՆ – ԼԻՈՆ – ՓԱՐԻԶ. – Պ. Յարութիւն Փէքմէզեան, Տէր եւ Տիկին Գաբրիէլ Փէքմէզեան եւ զաւակները, Օր. Նարդուհի Փէքմէզեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Շիշիրլիեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ալէն Ժիրու եւ զաւակները, Պ. Գասպար Եսայեան, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Ոնճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պերնար Լէնիէլ եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Մելիք Եսայեան, Պ. Համբարձում Էքիզեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Աթէշեան եւ ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, մօր, մեծ – մօր, քրոջ, կնքամօր, խնամիին՝

Տիկին ՆՈՒԱՐԴ ՓԷՔՄԷԶԵԱՆԻ
(ծնեալ Եսայեան)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 28–ին, իր բնակարանը, զոհ սրտի տագնապի:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Փետրուար 1, երկուշաբթի ժամը 14–ին Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փէրէ Նախկին գերեզմանատունը:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ԽՈՒՄԲ

ENSEMBLE
DE MUSIQUE ARMENIENNE

- RUBEN HAROUTIUNIAN; *tar et chant*
- ARAM KEROVPYAN; *qanoun*
- VIRGINIA PATTIE; *chant*
- MAHMOUD TABRIZI; *kamantcha*
- EDMOND ZARTARIAN; *dehol*

Les Ie et 2 FEVRIER, à 20H.30
CENTRE MANDAPA
6, *Rue Würtz* — 75013 *Paris*
Métro: Glacière

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Տէսինի մասնաճիւղը, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերուհի – ները, Հինգշաբթի, Փետրուար 4, երե – կոյեան ժամը 8·30–ին, Տէսինի Մշակոյթի Տան մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ: Կը կատարուի նոր վարչութեան ընտրութիւն: (Ծանօթ.– ասկէ յետոյ՝ մասնաճիւղիս ընդհ. ժողովները տեղի կ'ունենան ամէն ամսուան առաջին Հինգշաբթի երեկոյեան ժամը 8–30–ին):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ի յարգանս՝
Երգահան Ա. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑԻ
Մայիս 16–ին, Փարիզ, Սալ Կավօ
Մանուկներու Օրը՝ Յունուար 17–ին, Սամուէլ – Մուրատեան Վարժարանի սրբատհին մէջ, նախաձեռնութեամբ Կապ. – Խաչի Շրջ. վարչութեան:

52–ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ

կազմակերպուած Փարիզեան Շրջանի
ԱՐԵՆՈՑՇՆԵՐՈՒ, ԹԻԻԿՆԵՐՈՒ, ՍԿԱՈՒՏՆԵՐՈՒ և ԳԱՑԼԻԿՆԵՐՈՒ կողմէ
եւ Մասնակցութեամբ՝ ԼԻՈՆ – ՏԷՍԻՆ Շրջանին

Կիրակի, Մարտ 7, ժամը 14·30–ին

SALLE DE LA CHIMIE
28 *bis, Rue Saint - Dominique - Paris* 7e *Métro: Invalides*

Համաշխարհային Սկաուտական Շարժման 75–րդ տարեդարձին նուիրուած յայտագիր. մասնակցութեամբ՝ Ֆրանսական եւ եւրոպական Սկաուտական Շարժումներու ներկայացուցիչներուն:

Սկաուտական նուագախումբ, հայկական պարեր, հայերէն զուեշներ, սկաուտական բեմական խաղեր եւ ներկայացումներ:

Մուտք 30Ֆ. երախաներուն մուտքը ձրի է

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՏԷՍԻՆ. – Տիկին Հռիփսիմէ Գրիգորեան, ի յիշատակ իր սիրելի ընկերուհի Արտեմիս Ղազարեանի, մահուան Բ. տարելիցին, կը նուիրէ 100 Ֆ. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

Voyage à VENISE

Organisé par
LA CROIX BLEUE
DES ARMENIENS DE FRANCE
Section de Lyon
DU 8 AU 12 AVRIL

Transport en autocar long-courrier.
Séjour en Pension-complète, dans des Hôtels et restaurants de Ière catégorie.
PRIX: 1500 F.
Pour tous renseignements et inscriptions:
— *Mme. TOUTLIAN;* 888. 92. 51
— *Sec. Eglise Arménienne;* 860. 47. 18

ՋԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ԴԷՊԻ ՎԵՆԵՏԻԿ

կազմակերպուած՝
ՓՐԱՆՍԱՀԱՅ ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ
Լիոնի մասնաճիւղին կողմէ
8 – 12 ԱՊՐԻԼ (օթոբուսով)
Գինն՝ 1500 Ֆ.

Տեղերը ապահովելու համար դիմել.–
– Տիկին ԹՈՒԹԼԵԱՆ.– 888·92·51
– Ազգ. Տան գրասենեակ.– 860·47·18

OPTIMA Tours

Voyage en ARMÉNIE
du 21 Avril au 5 Mai

Cérémonie du 24 AVRIL 1982
UNION DES ANCIENS ELEVES SAMUEL - MOORAT

Pour la première fois depuis sa création, l'Union des Anciens Elèves du Collège Samuel - Moorat, organise un voyage en Arménie.
Pour de multiples raisons, ce voyage sera exceptionnel. Le succès de cette entreprise permettra de faire un vol direct PARIS — EREVAN et simplifiera toutes les attentes ou formalités que nécessitera le passage par Moscou lors du retour.
Ce voyage est placé sous le signe de la rencontre, aussi tous les anciens du Collège, leur famille et leurs amis seront les bienvenus.
Compte tenu du nombre limité de places dont nous disposons, les inscriptions seront terminées courant Décembre et nous vous recommandons de vous inscrire au plus tôt

Départ pour le 24 AVRIL
des Anciens Combattants
avec Banquet - Gala spécial offert le 25 Avril.
DU 21 AVRIL AU 5 MAI 1982

Renseignements et Inscriptions:

SONIA COUMRYANTZ
OPTIMA Tours
67-69 Rue Quincampoix (angle Rue Rambuteau) 75004 Paris — Tél.: 274 27 20
Métro : Rambuteau ou Etienne Marcel Telex : 211 324 F.

— *Pour les ANCIENS COMBATTANTS: Monsieur KEHAYAN*
124, *Avenue Henri Barbusse* — 92140 *CLAMART; Tél.* 642. 73. 10

Lic. A 946 (Agence Agréé INTOURIST)

Imprimé sur les presses du Journal «Haratch» 83, rue d'Hauteville 75010 Paris
Commission paritaire : N° 55935

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պետրոսեան, Քէշիշեան, Փըթիլ, Տըլըն, Ճլանտր – Լանըըօ, Էլմասեան եւ Պառաւեան ընտանիքները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք ծաղիկով, անձամբ թէ պըբաւոր՝ մասնակից եղան իրենց սուգին՝

Այրի Տիկին ԵՐՋԱՆԻԿ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ
(ծնեալ Էլմասեան)

մահուան առթիւ (պատահած՝ Յունուար 22–ին, 73 տարեկանին եւ որու յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Յունուար 25–ին, Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցին):

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պէշաղեան եղբայրները 200 Ֆ. կը նուիրեն «Յառաջ»ի, փոխան ծաղկեպսակի Տիկին Անահիտ Սպտուճեանի մահուան առթիւ:

Հ. Բ. Ը. Մ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՓԱՐԻԶ

Հինգշաբթի, Փետր. 4, ժամը 20·15–ին
au Centre Culturel Alex Manoogian 118, *Rue de Courcelles, Paris* 17e
Ամերիկահայ ծանօթ Դաշնակահար – Երաժշտագէտ

ՇԱՒԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

կը ներկայացնէ՝
« ՀԱՅ ԴԱՇՆԱՄՈՒՐԱՑԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ »
Ա. Մաս.– ԿՈՄԻՏԱՍ – Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆ – Ա. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ
Բ. Մաս.– Նմոյշներ հայրենի եւ սփիւռքի հայ երաժիշտներու գործերէն՝ Միկուլի, Պարթեւեան, Մանաս, Թերզիեան, Ճգնաւորեան, Բաբաջանեան, Բարխուդարեան, եւայլն:

Նախերու մասնակցութիւն՝ 30 Ֆ.
Տեղերը ապահովելու համար կանխաւ դիմել Հ.Բ.Ը.Մ.–ի Քարտուղարութեան՝
Հեռ.– 520·03·18

———×———

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ – ՎԱԼԱՆՍ
Ուրբաթ, Փետրուար 5, ժամը 20·30–ին

Համերգ - Դասախօսութիւն
en la Salle Yervant Hussisian 6, *Rue Faventines — Valence*
Ամերիկահայ Դաշնակահար–Երաժշտագէտ
ՇԱՒԱՆ ԱՐԾՐՈՒՆԻ
կը ներկայացնէ՝
« ՀԱՅ ԴԱՇՆԱՄՈՒՐԱՑԻՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆԸ »

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐՈՒ ՀԱՄԵՐԳ

կազմակերպութեանմբ՝
ՏԷՍԻՆԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՆ
ԼԻՈՆԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՎԻԼԼՕՐՊԱՆԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ

Կիրակի, Փետրուար 7, ժամը 15–ին
SALLE MOLIERE
18 - 20 *Quai de Bondy — Lyon* 5e

Կ'երգէ ժողովրդային սիրուած երգիչ՝
ԼԵՒՈՆ ԳԱԹՐՃԵԱՆ
Ընկերակցութեամբ՝
«ՍԱՑԱՔ – ՆՈՎԱ» Նուագախումբին

Տոմսերը կը վաճառուին.–
- *Լիոնի Հայոց եկեղեցին*
- *Տէսինի Հայ Մշակոյթի Տունը*
- *SEVAN Voyages; Cours de la Liberté, Lyon*
- *KRIK; Villeurbanne*
- *Tailleur EDOUARD; 20, Rue Vauban Lyon*
- *Garage FINA; Beynost*

Նոր Կտակարան

Աշխարհաբար Թարգմանութիւն
Հեղինակ՝ ՄԵՍՐՈՊ ՎՐԴ. ՃՈՒՐԵԱՆ
Միսթաք Ձմմառու
760 էջ ընտիր տպագրութիւն
Պէյրութ, 1981
Գին.– Թղթակազմ՝ 40 Ֆ.
Լաքակազմ՝ 70 Ֆ.
Թղթատարի ծախք՝ յաւելեալ 10 Ֆ.
Դիմել.–
— *P. A. TUTUNDJIAN;*
PAROISSE ARMENIENNE
CATHOLIQUE
6 ter, Rue Charlot — 75003 Paris